

Dónbeenì páanìí fĩnle vũahù

Buamu New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matiye.....	4
Maaki.....	33
Luki.....	51
Zǎn.....	83
Bè-wénia.....	105
Oroomusa.....	133
Koréntesa nín-yání.....	146
Koréntesa ɲun níi.....	159
Kalasiisa.....	167
Efɛɛzesa.....	172
Filipusa.....	177
Koloosisa.....	181
Tesaloniikisa nín-yání.....	185
Tesaloniikisa ɲun níi.....	188
Timɔtee nín-yání.....	190
Timɔtee ɲun níi.....	194
Tiite.....	197
Filemɔn.....	199
Hebere.....	201
Zaaki.....	211
Piere nín-yání.....	215
Piere ɲun níi.....	219
Zǎn nín-yání.....	222
Zǎn ɲun níi.....	226
Zǎn tǐn níi.....	227
Zude.....	228
Bè-sànkani.....	230

Matiye

Vũahú túaró púhú

O Matiye lé o Yeesu nì-kenínia pírú nun nì-kéní. O bía mí vũahú yi le o Yeesu *Krista lé o kǎnìlo na khíi buen, yia le Dónbeenì yánkaa dó mí jii nɔn le mí ì na ba *zúifùwa yi. O mún zéenia bio ba zúifùwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bìo. O bía le o Yeesu lé o bée na wà bueé kǎní ba nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1–2). O mún bía bio ó o Zǎn bátízéráa o Yeesu, làa bìo ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3–4). O zéenia bio ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kǎhú yi (Matiye 19–28).

O Matiye sanka o Yeesu kàránlò làa cúa-hònú:

1. Ho tũíá poni bèró yi bìo (Matiye 5–7).
2. Le *Dónbeenì béenì bio kenílò (Matiye 10).
3. Hǎ wàhio bìo hẹ̀nùn na wee zéení le Dónbeenì béenì bìo yahó (Matiye 13).
4. Bìo le Dónbeenì nùpua ko ba bua là míten (Matiye 18).
5. O Yeesu bīnì buenlò bìo (Matiye 24–25).

O Yeesu lé o Krista bìo bon

(Luki 3.23-38)

1 O Yeesu *Krista nɔnkāni lé dio kà: O Yeesu Krista nɔnkāni can o *Daviide yi, ó o Daviide nɔnkāni bèn can o *Abarahaamu yi. ² Ó o Abarahaamu lé o *Izaaki bàn maá.

Ó o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa là mìn zàwa, †

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farēesi là a Zeraa,

ó o Farēesi za lé o Hesiron,

ó o Hesiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasǎn,

ó o Naasǎn za lé o Salamɔn,

⁵ ó o Salamɔn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bée Daviide.

Ó o bée Daviide za lé o *Salomɔn na ó o yú là a Uuri bàn hǎa,

⁷ ó o Salomɔn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amɔɔsi,

ó o Amɔɔsi za lé o Zoziasi,

¹¹ ó o Zoziasi za lé o Zekonia là mìn zàwa.

Bún wó ká a *Isirayēele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkǎa yi á ba vaá wee kàyá ba kǎhú yi.

¹² Bìo ba wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiēle,

ó o Salasiēle za bèn lé o Zorobabēele,

¹³ ó o Zorobabēele za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

¹⁴ ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

¹⁵ ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

¹⁶ ó o *Zakoobu za lé o Zozēefu, o Mari bàn báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na ba le *Krista.

¹⁷ Á wǎa lá a *Abarahaamu jii wán à buee búe o *Daviide yi, á ba maáwà na sǎ mìn á yú ho pírú náa.

Ó o Daviide jii à buee búe ho pǎahú na ó o *Isirayēele nìpomu á ho Babiloonasa kíkǎa yi á ba vaá wee kàyá ba kǎhú yi, á maáwà na sǎ mìn á yú ho pírú náa. À bèn lá bìo ba wi mu kàyámu yi jii wán à buee búe o Krista yi, á maáwà na sǎ mìn á mún yú ho pírú náa.

O Yeesu teró

(Luki 2.1-7)

¹⁸ Bìo kà lé bìo ó o Yeesu bìo wóráa á vaá bó a teró yi. Bàn nu Mari fūaamu hía bò nɔn o Zozēefu yi. †† Ká sǎni ba ya mìn, à bún ò o sù là sǎnì là le Dónbeenì Hácírì

† O Zudaa là mìn zàwa lé bìo lé o Isirayēele nìpomu zǐ-núná pírú nun bàn maáwà.

†† Mu lé mu yaamu ká lé bìo ba dǐn yí páania le zǐ yi. Ba zúifùwa cǎn ó o hǐnzoró hía wee wé kerí mìn zǐ à yí le lúlú-kùure síi, à lohnáa wo ká a jǐhú téréna.

pànká. ¹⁹ Bân fūaalè Zozeefu fù lée nùpue na téréna. O fù yí wí ò o dé niyio mín fūaalè Mari yi, ó o wí ò o sànká búe mu fūaamu. ²⁰ Bio mu wí o sīi yi kà, ó o Nùhúso Dónbeenì wáayi tonkaro bía làa wo hã kònkórà yi: «*Daviide m̀nmanii Zozeefu, yí héz̄n o Mari fé yaró. Le s̄nì na wí o wán kà ó o sù lè le Dónbeenì Hácírì pànká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu. † Orén lé yia á à k̄nì mín nìpomu mí bè-kora yi.» ²² Mu búenbúen wó bèra a na à bio ó o Nùhúso bía lè mí ñi-cúa f̄ero ñii à yìo lé. ²³ O bía:

«Yia yí zū báa á à s̄i le s̄nì á à te o za, ††

á ba wé è ve làa Emanuweele.

Bún kúará le: «Le Dónbeenì wí làa wen.» ‡»

²⁴ Bio ó o Zozeefu s̄na, ó o wó bio le Dónbeenì wáayi tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeefu màh̄á yí wó a làa h̄áa yí m̄n fúaa bio ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

Ba bè-zūñlowà bueé búεkío o Yeesu

2 O Yeesu h̄ia ton ho *Zudee k̄h̄ú lóhó na ba le Beteleheemu yi. Mu p̄ah̄ú ká a *Heroode †† lé o béε. O Yeesu mu teró m̀ndén, á ba nùpua búí na kàrána zū mu bìo á zū hã mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii h̄ènií bueé d̄ñ ho Zeruzaleemu lóhó, ² á ba t̀ara: «Ba *zúifúwa béε na ton á wí wen? Le mànàayire búí hà lè le wii h̄ènií, á zéenia a bìo, á wa ló buara wà bueé bùaaní a.» ³ Bìo ó o béε Heroode ñá mu, ó orén lè ho Zeruzaleemusa búenbúen yilera lùnkaa. ⁴ Ó o von le *Dónbeenì yankarowà núnása lè ho *làndá bìo zéenilowa búenbúen na wí o nìpomu yi á kúaa mín wán. Ò o t̀ara ba yi làa hen na ó o k̄nìlo á ko ò o te yi. ⁵ Á ba bía ñn wo yi: «O ko ò o te ho Zudee k̄h̄ú lóhó na ba le Beteleheemu yi. Lé bìo á bìo kà lé bìo á le *Dónbeenì ñi-cúa f̄ero t̀ara:

⁶ «Beteleheemu, fo yín̄n ho *Zudaa k̄h̄ú lórà búenbúen bàn ló-za.

Lé fo ó o Nùhúso na à dí ù nìpomu *Isirayeele yahó á à lé yi.» ††»

⁷ Ó o *Heroode wáa sànkáa von ba bè-zūñlowà mu, ò o t̀ara ba yi á zūñnanáa ho p̄ah̄ú binbirì na ba m̄n le mànàayire yi. ⁸ Bún m̀n ó o le ba lén va ho Beteleheemu, ò o bía ñn ba yi: «Mi va a t̀aka o háyónza mu bìo sese. Ká mi yú a m̄n, à mi b̄nì buee bío mu na mi, á ñén mún vaá bùaaní a.»

⁹ Bìo ba ñá h̄n bíoní so o béε mu c̄n wó, á ba wà. Á ba b̄nìna wee mí le mànàayire na ba n̄nzoñ m̄n lè le wii h̄ènií, à le wà á ba bò yi. P̄ah̄ú na le vaá d̄ñ ho lahó na ó o háyónza mu wí yi, á le d̄ñ. ¹⁰ Bìo ba m̄n le mànàayire kà síi, á mu wó sí-wεε ba c̄n làa sòobée. ¹¹ Á ba yòó zon le z̄i yi, á zoó m̄n o háyónza mu lè mín nu Mari. Á ba líí fárá mí ñn k̄n̄nà wán à ba bùaanía a háyónza. Bún m̀n á ba feera mí s̄a à ba h̄n wo lè ho s̄n̄n lè mu biowa búí na s̄amu sí, ho *áns̄án lè ho *m̄irè. ¹² Bún m̀n le Dónbeenì ñà ba zeñ wán hã

† O Yeesu yèni kúará le: «Le Dónbeenì wee k̄nì ba nùpua.» †† Mi loñ Ezayii v̄ah̄ú 7.14 ‡ Mi loñ Ezayii v̄ah̄ú 8.8, 10 †† O Heroode na bio bía hen lé o Heroode Ni-beeni. †† Mi loñ Misee v̄ah̄ú 5.1

kònkórà yi le ba yí b̄nì yí vaa lé o Heroode wán. Á ba wáa lá wá-veere á vannáa mín k̄h̄ú.

O Yeesu bân nùwã lùwa làa wo

¹³ Ba bè-zūñlowà lénlò m̀n, á le Dónbeenì wáayi tonkaro búí buara a Zozeefu c̄n hã kònkórà yi, á bía ñn wo yi: «H̄nì fé o háyónza lè mín nu à ù lùwí va ho *Ezipite k̄h̄ú. Va a keení b̄n fúuu fúaa ká ñ k̄h̄i le ù b̄nì buen. Lé bìo ó o béε *Heroode á à bío le ba cànka a háyónza mu búe.» ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa h̄n̄n ho t̄n̄ah̄ú á fó a háyónza lè mín nu ò o ñn ho Ezipite k̄h̄ú.

¹⁵ Ká a Heroode zūna le ba bè-zūñlowà khà a, ó o s̄i c̄n làa sòobée. Ó o ñn le ñii le ba búe ba zà-báawa búenbúen na ho Beteleheemu lóhó yi, làa h̄ia bámaakaa ho yi. À wáa lá bìa lúlúio yú hã bìo ñun ñii à liiraa, à héha lè ho p̄ah̄ú na ba bè-zūñlowà zéenia le mí m̄n le mànàayire yi. Bún lé bìo á le *Dónbeenì ñi-cúa f̄ero Zeremii bìo na ó o bía á wóràa ñii sú. O bía:

«Wáamakaa búí s̄a ñá ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè minka wéε.

Lé o Araseele wee wá mí zàwa bìo yi.

O yí tà le ba yanka mí

lé bìo ba ñh̄ú bó. †††»

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bìo ó o Heroode húrún.

O *Heroode h́mú m̀ndén, ó o Nùhúso wáayi tonkaro b̄nìna buara a Zozeefu c̄n hã kònkórà yi, á bueé bía ñn wo yi: «H̄nì fé o háyónza lè mín nu, à ù b̄nì va ho *Isirayeele k̄h̄ú yi. Lé bìo á bìa lá wee cà a háyónza mu á à búe wáa húrún.» Ó o Zozeefu h̄n̄n á fó a háyónza lè mín nu á b̄nìna buararàa ho Isirayeele k̄h̄ú yi. Mu wó kà síi bèra a na à bìo ó o Nùhúso bía lè mí ñi-cúa f̄ero ñii à yìo lé. O bía: «Í von ñ za léra ho *Ezipite k̄h̄ú yi.» †††²² Bìo ó o Zozeefu ñá à ba le o Aakelayuusi lé yia zon mín maá Heroode lahó á lé o béε ho *Zudee k̄h̄ú yi, ó o z̄na ho vaa keeníló b̄n. Bìo á bìo ó o ò wé á zéenia ñn wo yi hã kònkórà yi, á ba wà ñn ho Kalilee k̄h̄ú. ²³ Ba vaá kará ho lóhó búí na ba le Nazareete yi. Mu wó kà síi, bèra a na à bìo le *Dónbeenì ñi-cúa f̄erowà yánkaa bía à ñii sí. Bán yánkaa le ba kh̄i wé è ve o làa Nazareete ñii.

O Z̄n Batiisi buera le Dónbeenì bíonì

(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Z̄n 1.19-28)

3 P̄ah̄ú búí bueé d̄ñ, ó o Z̄n Batiisi bìo ba zūna le o wí ho *Zudee k̄h̄ú dùure yi, á wee bue le Dónbeenì bíonì. O wee bío na ba nùpua yi: ² «Mi kh̄i mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeenì yi, lé bìo le *Dónbeenì béeni bueé bó.» ³ Lé orén Z̄n mu á le *Dónbeenì ñi-cúa f̄ero *Ezayii á bía bìo kà síi:

«Ñii búí wee bío p̄ñp̄ñ le dùure yi kà síi:

«Mi wíoka ho w̄h̄ú

ká a Nùhúso o buen.

Mi muin ho w̄h̄ú

na ò o bè.» ⁵»

††† Mi loñ Zeremii v̄ah̄ú 31.15 ††† Mi loñ Ozee v̄ah̄ú 11.1
§ Mi loñ Ezayii v̄ah̄ú 40.3

⁴ O Zān dà-zǐnii tǎ là a cón-ɲúmúkù varà, á ku-ceèníí wó lè ho sǎahú. O bè-dínií lé ba hawà lè hǎ sò-kǐa sòrò. ⁵ Ho Zeruzaleemu lóhósa, lè ho Zudee kǎhú ñipomu, làa bia bó ho muhú na ba le Zurudēn yi búenbúen á wee buen o cǎn. ⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ba ñupua yahó, ò o Zān bátizé ba ho Zurudēn mu yi. ⁷ Bio ó o mɔn à ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wee lé buen o *bátéemù lahó yi, ó o bía nɔn ba yi: «Mi yí mɔn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenì sǐ-cǐlè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nɔn mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé hǎ wára na se, hǎa wee zéeni le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeenì yi. ⁹ Mi yí leéka le bìo mi lé o *Abarahaamu mɔn-màniá á búnn mí dòn wǎa à yí dé. Le tǐ bío mu na mia: Mi yí mɔn hǎ huua na ká le? Hǎn le Dónbeenì yàá pá dà á à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ Á mi cén pa miten bio sese. Lé le dóorè hónhóniá buan hǎ vǐnsǐa kúioró bìo yi. Vǐndēe léee vǐndēe na yí máa ha hǎ bia na sǐ, á dén ñ kúii á à sia à kúee mín wán á à cǐi. ¹¹ Ìnén wee bátizé mia lè mu ɲumu lé bio mi khú mu bè-kora wéro á bò le Dónbeenì yi. Ká yia á à buen ònén mɔn, wón á à bátizé mia lè le Dónbeenì Hácíri, lè ho dǎhú. O po mi. Ì yàá yi ko là a nakāa tenló hùúu. ¹² O buan mí véeró dēe mí níi yi á bueé véeráa mí dǐnló. Á hia lé ho dǐn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hǎ ñáakáa hǎn o ò cǐi ho dǎhú na máa hí hùúu yi.»

O Yeesu bátéemù bio
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)

¹³ Mu pǎahú, ó o Yeesu ló ho Kalilee kǎhú yi á buara ho muhú na ba le Zurudēn yi. O buara a Zān cǎn le wón bátizé mí. ¹⁴ Ó o Zān pǎ, ò o bía nɔn wo yi: «Ùnén lé fo lá ko á ù bátizé mi, á léee webio bèn nɔn á ù le ònén bátizéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía nɔn wo yi: «Día le mu wé làa búnn. Lé ká sǐi á wa ko à wa wéráa à tiiráa le Dónbeenì sǐi bio ɲii.» Ó o Zān wǎa tà. ¹⁶ Bio ó o Zān bátizéa a Yeesu wó ó o Yeesu ló mu ɲumu yi. Ho pǎn-kéní mu yi, á ho wáayi ɲii héra, ó o mɔn le Dónbeenì Hácíri à le lion lòn háponi o wán á líí wi làa wo. ¹⁷ Á mu tǎmu búí sǎ ñá ho wáayi á bía: «Yia ká lé tǐ Za na á tǐ bò tǐ táká wán. O bio sǐ mi.»

O Satāni wi ó o khà a Yeesu loñ
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)

4 Búnn mɔn á le Dónbeenì Hácíri buan o Yeesu van-náa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loñ. ² Hǎ wizoóni búarà-ɲun lè mí tǐnɔnna búarà-ɲun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hǐni dà a. ³ Ó o Satāni vá bueé bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Hǎ huua na kà fo yí mɔn lé? Ká fo lé le Dónbeenì Za bio bon kénkén, à ù bío le hǎ huua na kà yèrémá wé ho dǐnló.» ⁴ Ó o Yeesu bía: «Bìo ká lé bio túara le Dónbeenì bíoni vǐahú yi: «Dǐnló mí dòn yí máa na mukāni ñupue yi. O ñupue màkóo mún wi le Dónbeenì bíoni na le wee bío yi.» †» ⁵ Búnn mɔn ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòó dǐniá wo le *Dónbeenì zǐ-beeni ɲun-tǎhú, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bio

bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á à na le ɲii mí wáayi tonkarowà yi á ba à cǎn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na à ù zeñ yí túii làa huee búí.» ††» ⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenì bíoni vǐahú yi kà: «Yí vǐ vǐ yí khūaa ù Ñúhúso Dónbeenì ɲii yi hàrí lòn wizoñ-kéní.» †‡» ⁸ Ó o Satāni mu pá bǐniá fó a yòoraráa le búee búí na dǎndǎn wán, á yòó zéeniá ho tá kǎna búenbúen, lè mí nǎfóró, lè mí semu na wi hǎ yi làa wo, ⁹ ò o bía nɔn wo yi: «Ì ñ na bio ká búenbúen foñ ká fo tà líí fǎrá ù nɔnkóɲúná wán à ù búaaní mi.» ¹⁰ Ó o Yeesu wǎa bía nɔn wo yi: «Lé bǐn, Satāni! Mu túara le Dónbeenì bíoni vǐahú yi: «Ù Ñúhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.» †‡» ¹¹ Ó o Satāni wǎa wà ò o día a Yeesu. Á le Dónbeenì wáayi tonkarowà buara a cǎn, á bueé wó bio ó o màkóo wi yi nɔn wo yi.

O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kǎhú yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu ñá le o Zān ba dó ho kàsó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhú. ¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapeenayuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vǐ-beeni ɲii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lùna na bǐn yi. ¹⁴ Mu wó ká sǐi, à hǎ bíoni na le *Dónbeenì ɲi-cúa fεero *Ezayii bía à ɲii sí. O bía: ¹⁵ «Ùnén Zabulon lè ùnén Nefutalii kǎna na wi lè ho vǐ-beeni cǎn ho Zurudēn ɲúhú yi. Ùnén Kalilee na lé bia yínɔn ba *zúifúwa kǎhú. ¹⁶ Minén ñipomu na lá wi le tǐbíri yi á mɔn mu khon-beeni. Minén na lá kará mu húmú kǎhú yi mu yuumu yi á mu khoomu ló wán. †‡» ¹⁷ Lé búnn ɲii wán ó o Yeesu wǎa búakáa wee bue le Dónbeenì bíoni. Bìo ká lé bìo ó o hǐa wee bío: «Mi khí mu bè-kora wéro yi à bè le Dónbeenì yi. Lé le *Dónbeenì béeni bueé bó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bio ó o Yeesu hǐa wee vará á bá ho Kalilee vǐ-beeni, ó o mɔn ba ce-pawà nùwǎ ɲun. Ba léee maá zàwa, o Simɔn na ba mún wee ve làa Piere, lè mín za Āndere. Ba wee yénni mí zùán dé mu ɲumu yi. ¹⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi buee bè mi, á tǐ wé á ba ñupua lé bia á mi wé é yí á à bua à buennáa tǐ cǎn làa bìo mi wee paráa ba cewà bìo sǐi.» ²⁰ Á ba dēeniá kúaará mí zùánwà à ba bò là a Yeesu wà. ²¹ Bio ó o vá van cǐnú, ó o tǐn mɔn maá zàwa nùwǎ ɲun búí. Ba lé o Zebedee nùwǎ, o Zaaki là a Zān. Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. Ó o Yeesu von ba. ²² Mí lahó yi, á ba ló día mí woohú lè mín maá, à ba bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hǐa wee vará ho Kalilee kǎhú búenbúen yi, á wee kàrán ba ñupua ba *zúifúwa kàránló zǐni na wi

† Mi loñ Lándá zéeniílo vǐahú (Deutéronome) 8.3

†† Mi loñ Lení vǐahú (Psaumes) 91.11-12 † Mi loñ Lándá zéeniílo vǐahú (Deutéronome) 6.16 †† Mi loñ Lándá zéeniílo vǐahú (Deutéronome) 6.13 †† Mi loñ Ezayii vǐahú 8.23-9.1

bín yi, á wee bue le *Dónbeenì béèni bín-tente. O wee weé ba nùpua na mu vǎmú lè mí síiwà búenbúen tò.
²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kǎhú búenbúen. Á ba wee bua bìà mu vǎmú lè mí síiwà wee beé lò, làa bìà sǎnía wee jí bìo cèrèè bìo yi à buennáa o cǎn: Bìà ba cǎnǎwa wi yi, làa bìà á le dàndàhíonì wi yi, lè ba mùamúawà, ó o Yeesu wee weé ba. ²⁵ Ba zǎamá-kúii hǎa wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè hǎ Lórà Bìo Pírú kǎna yi, lè ho Zeruzalæemu lóhó yi, lè ho Zudee kǎhú yi, lè hǎ kǎna na khíi lè ho Zurudĕn muhú mǎn.

O Yeesu kàrána ba nùpua le búee wán

(Luki 6.20-23)

5 Ká a Yeesu mǎn bán minka nì-kúii so, ó o yòora le búee yòò kará. Ó o nì-kenínia wà bueé bó a yi.
² Ó o wǎa lá le bíonì ò o wee kàrán ba kà síi:
³ «Bìà zǔ le mí khon mí yiwa bán púná sǐ, lè bìo le Dónbeenì béèni á ba nínì wi yi.
⁴ Bìà wee wá, bán púná sǐ, lè bìo le Dónbeenì khíi hǐ ba sǎ.
⁵ Bìà wayika bán púná sǐ, lè bìo ho tá na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na, á bìo á à sǐ ba yi.
⁶ Bìà le Dónbeenì sǐ bìo wéró poni wee búe, bán púná sǐ, lè bìo á bìo ba wee ca á ba à yí á mu jii ì sí.
⁷ Bìà zǔ mí ninzàwa màkárí bán púná sǐ, lè bìo le Dónbeenì mún khíi zǔn ba màkárí.
⁸ Bìà hácirí bò le Dónbeenì bìo mí dòn wán bán púná sǐ, lè bìo ba khíi mi le Dónbeenì.
⁹ Bìà wee wé à ho héerà keñ bìà làa ba páanía wi pàahú bán púná sǐ, lè bìo le Dónbeenì khíi ve ba le mí zàwa.
¹⁰ Bìà ba wee beé lò lè bìo ba wee wé bìo le Dónbeenì sǐ vá yi bán púná sǐ, lè bìo ho wáayi béèni bìo sǎ ba yi.
¹¹ Ká ba nùpua wee là mia, á wee beé mì lò, á wee fùaa hǎ sabíoní lè mí síiwà mí dǎní yí ònén bìo yi, se mí púná sǐ. ¹² Mi zǎmaka, mi le mí sǎ wa làa sòobéé, lè bìo le Dónbeenì bùiá beenì pan mia ho wáayi mu bìo yi. Mu bon, lè kà síi á ba beéaràa le *Dónbeenì jii-cúa fæerowà na dú mì yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho díimíjǎ nùpua tíahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù bǐnì ì zoráa. Mu cùnú máa keñ ká mu yínǎh à lée yénnì mu kúia à ba nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho díimíjǎ nùpua tíahú. Ho lóhó na son le búee wán wé dǐn denkhæen. ¹⁵ Ba máa wé dé fǐntǎní à bún yi làa láahó. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bìà wi le zǐi yi búenbúen keñ mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi keñ lòn khoomu ba nùpua yahó, bèra a na ká ba mǎn mu bè-tentewà na mi wee wé, à ba bùaaní mìn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàrána ba nùpua ho làndá bìo dǎní yi

¹⁷ «Mi yí leéka le ï buara á wà bueé búe o *Mɔyijze làndá lè ba jii-cúa fæerowà kàránlò púhú dé. Búee. ï wà bueé tíi mu jii lé bìo. ¹⁸ Le ï mì ho tǔiá na mia: Hàrí ho wáayi lè ho tá à mía kaka, á ho làndá bàn bín-za na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bìo búenbúen véro. ¹⁹ Lé bún nǎn ká yia wó khon hǎ làndáwá mu bàn dà-za búii dǎní yi, á wee kàrán ba nùpua le ba wé wé làa bún, wón bànso khíi keñ cǐinú ho wáayi béèni yi. Ká yia bèn wee tà bè ho làndá yi, á wee kàrán ba nùpua le ba wé wé làa bún wón bànso khíi wé o nì-beeni ho wáayi bá-zàmu yi. ²⁰ Le ï bío mu na mia: Ká mi yí máa bè bìo le Dónbeenì le mi wé yi á yí po ho *làndá bìo zéenílowa lè ba *Farizǐewa, á mi máa dàh máa keñ ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho héerà keñlò minén lè ba nùpua na ká pàahú bìo

²¹ «Mi jǎ à ba bíà bìo kà nǎn wàn bùaawa yi: <Yí búe nùpue.> [†] Yia wó nì-búe á bànso ba à bua á à varáa le cítii fǐiníi. ²² Ká ònén màhǎ à bío á à na mia: Yia sǐi cǎ mǐn za yi, wón ba à bua á à varáa le cítii fǐiníi. Yia bíà le mǐn za lée bǐnbú, wón bànso á ho làndá tǔiá fæerowà ko ba cítii. Á yia bíà le mǐn za lé o khéero, wón bànso ko ò o dé le Doffní dǎhú yi. ²³ «Ká fo wà bueé wé mu hǎmu á à na le Dónbeenì yi mu hǎmu cǐiníi lahó yi, ká ù hácirí buara le fo wó khon lè mì ninza ó o sǐi wee cǐ foñ, ²⁴ à ù bàrà ù hǎmu mu hǎmu cǐiníi lahó yi, ká ù lén va a cǎn à mi vaá véenì mu. Ká bún wó vó, à ù màhǎ buee wé ù hǎmu à na le Dónbeenì yi.

²⁵ «O búii lá le fo wó khon làa mí síi, ó o von fo le cítii fǐiníi, à ònén na wó khon à fèn wé le jii dà-kénì làa wo ho wǎhú wán ká mi dǐn yí vaá dǎn. Ká bún mía á wón vaá dé fo o cítii-fǐ níi yi, á wón bèn á à yèrémá khíi dé fo o paro níi yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le ï mì ho tǔiá na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùuu, ká ù yí wǎ le wáari na á fo ko à ù na búenbúen á yí tíira jii.

Mi yí le mi sǎ vá nùpue bàn háa yi

(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mi jǎ à ba bíà bìo kà: <Yí wé há-fé tàà bá-fé.>
^{††28} Ká ònén màhǎ à bío bìo kà á à na mia: Yia lora mǐn za bàn háa á sǐi vá a yi, se bànso fó a wó mí yilera yi.
²⁹ Ká mu lé ù nín-tǎni yère wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù còkon le lèe día. Mu súaani à ù sǎnía bìo búii yí keñ bǐn, á po bìo hǎ jii sú à ba làera dó le Doffní dǎhú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ù nín-tǎni níi wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù kúii le lèe día. Mu súaani à ù sǎnía bìo búii yí keñ bǐn á po bìo hǎ jii sú á fo ò zoráa le Doffní dǎhú na máa hí lùe yi.

† Mi loñ Léro vǎahú (Exode) 20.13; Làndá zéenílò vǎahú (Deutéronome) 5.17 †† Mi loñ Léro vǎahú (Exode) 20.14; Làndá zéenílò (Deutéronome) vǎahú 5.18

O búí yí dǐndǐn ɲa mín háá

(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: «Yia le mí ì ɲa mín háá, á bànsò ko ò o wé mu yaamu fáaró vūahú à na a yi.» ^{†32} Ká ònén màhá wee bío mu na mia: Báa na díá mín háá, à bàn háá mu ɲɲn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé bàn báa mu dó a ho bá-fénló yi. Á yia mún fó a háá na bàn báa díá wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yí báa bìo hùúu

³³ «Mi mún ɲá à ba bíá ɲɲn wàn bùaawa yi: «Bìo fo báa le Dónbeenì yahó le fo ò wé à ù yí khíní yi. Wé mu.» ^{†34} Ká ònén màhá wee bío mu na mia: Mi yí báa hùúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bìo á bǐn lé le *Dónbeenì béeñi lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bìo á hón lé le Dónbeenì zení béeñi. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bìo á hón lé ba bá-zàwa bée lóhó. ³⁶ Yàá mún pá yí báa lè ù ɲúhú, lé bìo le ɲún-vǎni dà-kéní mí dòn bàn cemù lè le bàn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le ùuu, à mi dǐn bǐn wán. Ká mi le bùeé, à mi dǐn bǐn wán. Ká bìo mi wee bǐn báa à bè mu wán bǐn wee lé o *Satāni yi.

Mi wé yí dì yúaa mín wán

(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi ɲá à ba bíá: «Ká yia fía mí ninza yère á ba mún ò fío bànsò yère. Yia kéra mí ninza ɲin-kéza á ba mún kén bànsò ɲin-kéza.» ^{†39} Ká ònén màhá wee bío na mia le ká a nì-sūmúí wí ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi díá le o wé. Hen ká a búí dó ù nín-tǐnǐ sáahó yi, ù ɲi mu yi ká ù yèrémá hia so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a búí le mí ì cǐtí làa fo á à féráa ù báká, ù bè ù kánbun ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pànká ton-sá búí kǐkǐa foñ le ù sè bìo búí à varákaráa ho kilomētere dà-kéní, à ù sè mu à varákaráa há kilomēterewa bìo ɲun làa wo. ⁴² Yia fìora bìo ù cǐn, à ù na mu wo yi. Yia le mí ì ke bìo ù cǐn à ù yí pí.

Mi wé wañ mi zúkúsa

(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi ɲá à ba bíá: «Fo ko à ù wañ mí ninza ká ù ɲin ù zúkúso.» ⁴⁴ Èe ká ònén wón wee bío mu na mia: Mi wañ mi zúkúsa. Mi wé fìo na bìa wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bǐn á à zéení le mi lé mìn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà ba nì-sūmáa lè ba nì-tentewà wán. O wee wé à ho viohó tè bìa téréenna làa bìa yí téréenna cǐn. ⁴⁶ Ká bìa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bǐn ì yí cǐnú mu mǎn le? Hàrì ba *lǎnpó féwá wee wé kà síi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hínni lé bán mí dòn mi wee tēení yi, se mi so pá yú bìo wó lé? Hàrì bìa yí zū le Dónbeenì wee wé kà síi. ⁴⁸ Mi wé ba nùpua na ɲii tun làa bìo á mìn Maá na wi ho wáayi tentemu ɲii tunnáa bìo síi.»

† Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 24.1 †† Mi loñ Levii nùwǎ vūahú (Lévitique) 19.12; Miló vūahú (Nombres) 20.3; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 23.22-24 ‡ Mi loñ Léro vūahú (Exode) 21.24; Levii nùwǎ vūahú (Lévitique) 24.20; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 19.21

O Yeesu kàránlò na ó o ɲɲn mu hāmu wéró dǎní yi

6 «Héyiii! Hen ká mi wé le mi ì wé bìo le Dónbeenì làndá bò, à mi yí wé mu le ba nùpua mi. Ká mi wó mu ba ɲɲn, á mi máa yí cǐnú mìn Maá na wi ho wáayi cǐn. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bìo lè ba nì-khenia, à ù yí yényení mu le ba nùpua ɲí làa bìo ba nì-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zǐnì lè há bonfúaa yi bìo síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le ò mì ho tǔiá na mia: Bǎnsowa so yú mí cǐnú vó. ³ Èe ká ònén, fo wé le fo o há mu bìo lè ba nì-khenia, à ù yí le hàrì mìn bǐnlo bǐn-biri à zǐn dèe búí mu yi. ⁴ Le mu hāmu mu à wé bìo na sànkāa wó. Á mìn Maá na wee mi mu bìo na sànkāa á à na mu cǐnú foñ.

O Yeesu kàránlò na ó o ɲɲn ho fìoró lè le ɲii líró dǎní yi

(Luki 11.2-4)

⁵ «Hen ká mi wé wee fìo, à mi yí wé lè ba nì-khàwa bìo síi. Bán wee wé dǐn ho kàránlò zǐnì làa hen na há wǎna fò mìn yi à wéráa mí fìoró, bèra a na à ba nùpua búenbúen wé mi ba. Le ò mì ho tǔiá na mia: Ba yú mi cǐnú vó. ⁶ Èe ká ònén wé le fo o fìo, à ù yòo zo ù zǐi à pe ho zǔɲii, à ù fìo mìn Maá Dónbeenì yi. Le làa fo pǎanía zoó wi bǐn. Á lerén na zū bìo fo zoó wee wé á à na mu cǐnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fìo, à mi yí dǐn la há minka bíoní yi làa bìo á bìa yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bíá cèrèe á le Dónbeenì máa ɲí mí cǐn. ⁸ Mi yí wé bìo ba wee wé bàn síi, lé bìo á mìn Maá Dónbeenì á fèra zū bìo mi màkóo wi yi vó, ká mi dǐn yi fìora.

⁹ «Mi wé wee fìo, à mi fìo kà síi: Wàn Maá na wi ho wáayi, wé à ba nùpua zǐn le fo lé le Dónbeenì na bàn síi mía. ¹⁰ Dí ù béeñi há lùà búenbúen yi. Le ù síi bìo wé ho tá wán làa bìo mu wee wéráa ho wáayi bìo síi.

¹¹ Há wen lè mu bè-dínii na ko làa wen ho zuia. ¹² Sén wa bè-kora díá, làa bìo á warén mún wee tà sén díá à na bìa wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bìo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi. Kǎnì wen o *Satāni ɲii yi. [Le béeñi, lè ho dànló, lè ho cùkú bìo sǎ foñ fèe. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bìa wó khon làa mia bìo á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na ba yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi ɲiní, à mi yí sè mi yara làa bìo á ba nì-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à ba nùpua búenbúen zǐn le ba lù mí ɲiní. Le ò mì ho tǔiá na mia: Ba yú mí cǐnú vó. ¹⁷ Èe ká ònén wé le fo ò lè ù ɲii à ù sèe ù yahó, à wíoka ù ɲúhú sese, ¹⁸ bèra a na à ba nùpua yí zǐn le fo lù ù ɲii. Mìn Maá Dónbeenì mí dòn na wi le lùe na sànkāa yi á ɲɲn bìo fo sànkāa wó. Orén lé yia á à na ho cǐnú foñ.»

Ho nàfòró binbirì bìò

(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mi yí sá ho nàfòró ká lè miten ho díímíná yi. Ba sūnbowa lè ba làkàbúawa wi bín á à yáa ho. Ba kǎnlowà wee wé háaka hã wonna ká ba zoo ñuaa ho. ²⁰ Ho wáyai lé bín á mi sá ho nàfòró binbirì bàrá yi à ká lè miten. Bín á sūnbowa tàà làkàbúawa máa yí ho máa yáa. Kǎnlowà mún yí dà máa yòò háa woohú bín á máa ñuaa bìò. ²¹ Mu bon, hen na á ù nàfòró wi yi lé bín á ù sī bíúbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yìò lé o sǎnía fìntǎní. Ká ù yìò se, á ù sǎnía búenbúen á à keń mu khoomu yi. ²³ Ká ù yìò yí se, á ù sǎnía búenbúen á à keń le túbírí yi. Hen ká mu khoomu na wi foń hĩa yèrémáa wó le túbírí, à ù loń bìò le túbírí mu á à keńnáa cícící.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na ñúnása nùwǎ ñun yi. O ò ñin o ñi-kéní ká a wań yia so. O wé è ñí o ñi-kéní bíoní, ká yia so ó o máa kǎnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeení yi ká mi mún pá henía le wárí càró bìò.»

Mi dé mi sía le Dónbeení yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé búen ñon á ï wee bíoráa bìò ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukǎni bìò yi, le mi ì yí mu bè-dínii lè mu bè-ñunii wen, tàà mi sǎnía bìò yi, le mi ì yí hã sǎ-zínia wen á à zǐ. Le mukǎni bìò po mu bè-dínii, á hã sǎnía bìò po hã sǎ-zínia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loń ba ñínzàwa. Ba yí máa dì bìò á mún yí máa lá dínló. Ba náa mia, ká mìn Maá na wi ho wáyai màhá pá wee díini ba. Á minén so bìò ñúhú yí wi yí po ba ñínzàwa le? ²⁷ Minén tíahú á yia dà mí mukǎni wízoní á à dé wán cínú mí yilera yáaró bìò yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró hã sǎ-zínia bìò yi so ñúhú wi le? Mi loń le pùiiǎ. Le yí máa sá dèe, á mún yí máa tí sǎ.

²⁹ Le ï bío mu na mia: Hàrí o *Salomón lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sǎ na se yú lerén búí yi.

³⁰ Ká le Dónbeení wee donkhueé le ñíní ká sǐi, dìò wé keń ho zuia ká ho yìró à ba cǐi le, à sǎnkú minén á le è wé kaka máa zǐini. Mi sǎdéro le Dónbeení yi bèntín fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à ñin bío le léee webio mi ì dí tàà léee webio mi ì ñu, tàà le mi ì yí hã sǎ wen á à zǐ. ³² Mu bon, bìà yí zú le Dónbeení búenbúen wee ñin cà búen fée, ká minén mìn Maá na wi ho wáyai wón zú bìò ko làa mia. ³³ Mi le mi yara sǐ le Dónbeení béeni bìò làa bìò téréna le cǎn, á bìò ká búenbúen á le Dónbeení á à na mia. ³⁴ Mi cén yí yáa mi hácirí ho yìró bìò yi. Lé ho yìró bìò wi lè mi wǎhú. Hã wízoní lè mí dà-kéní kéní bè-wénia á à kǎna hã.»

Mi wé yí cítí nùpue à síiní ñúhú

(Luki 6.37-38, 41-42)

7 «Mi wé yí cítí nùpue à síiní ñúhú, á le Dónbeení mún máa cítí mia á máa síiníá ñúná. ² Lé bìò á bìò mi wee síiní lè ba nùpua ñúná, lé búen bàn síi le Dónbeení kǐi síiníáa mi ñúná. Le wǐló dèe na á mi wee

mònzǎ lè mu bìò, lé dén bàn síi á le Dónbeení á à mònzǎ lè mí bìò. ³ Le zóore na wi ù yère yi á fo yí zú bìò, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á fo màhá mǎn wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à bío le mi ninza díà le ù lén le zàn-dèe na wi o yère yi, ká le zóore na wi ùnén yère yi á fo yí zú bìò le? ⁵ Yí mǎn á ùten na le! Le zóore na wi ù yère yi lé dìò á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàń ñ lénnáa le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi.

⁶ «Mi yí lá mu bìò na bìò sǎ le Dónbeení yi à na ba booní yi. Nún-sǐ, á ba dà à yèrémá à cúaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yàwá here ba ñonbúeení tá le ba yonka.»

Mi wé cà mu bìò le Dónbeení cǎn

(Luki 11.9-13)

⁷ «Mi wé fio le Dónbeení cǎn, á le è hã mia. Mi wé cànká mu bìò le Dónbeení cǎn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ⁸ Lé bìò á yia wee fio á le è hã, yia wee cà bìò le cǎn, ó ò yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén tíahú ó o búí za flora ho búurú o cǎn, ó o so ò na huee wo yi le? ¹⁰ Tàà ká a flora a ceza o cǎn ó o so na háa wo yi? ¹¹ Àwa, á bìò minén na yí seka á zú bìò se naló mi zàwa yi, à sǎnkú mìn Maá na wi ho wáyai á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewà bìà wee fio mu o cǎn yi?

¹² «Bìò mi wi à ba ñi-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu bàn síi na ba yi. Bún lé bìò ó o Mɔyiize làndá lè le *Dónbeení ñi-cúa fèerowà zéeni.»

Mi bánbá à mi cà le mukǎni na máa vé

(Luki 13.24)

¹³ «Mi zo lè ho zūañii na fíní. Lé bìò á hía bùaa wǎhú bèró sǐ, ká ba nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirì. Bìà wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūañii na fínía hón wǎhú bèró do, ká bìà màhá wee bè ho á à yí le mukǎni binbirì na máa vé. Bìà wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba ñi-cúa fèerowà na bìò yí bon wee zǐn kaka?

(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bìà le mí lé le *Dónbeení ñi-cúa fèerowà ká mu yí bon, á mi pa miten bìò yi. Ba wee wayí miten lòn pia bìò síi, ká ba yiwa yí se lòn dakhínkhíwa. ¹⁶ Mi ì zǐn ba bìò ba wára yi. Níà máa wé khé kíkahó wán. Á lunkún-sòró mún máa wé fáa bódióhó wán. ¹⁷ Le vǐndèe na se wee wé ha hã bìà na se. Á le vǐndèe na yí se wee wé ha hã bìà na yí se. ¹⁸ Le vǐndèe na se máa wé ha bìà na yí se, á le vǐndèe na yí se máa we ha bìà na se. ¹⁹ Vǐndèe léee vǐndèe na yí máa ha hã bìà na se, dén ñ kúii á à sía à kúee mìn wán á à cǐi. ²⁰ Lé ká síi á mi ì zǐnnáa bìà le mí lé ba ñi-cúa fèerowà à ba yí ñon ba, hã wára na ba wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «Bìà búenbúen na wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» yíncó bìà kǐi keń le Dónbeení béeni yi. Bìà wee wé wán Maá na wi ho wáyai sǐ bìò lé bán kǐi keń mu yi. ²² Le

cítíi fí nònzoñ, á nùpua cèrèè á à bío ò na miì: «Núhúso, wa buera le Dónbeenì bíonì, á nɔn ba cínáwa léra ba nùpua yi, á wó mu yéréké biowa cèrèè lè ù yèni.»²³ Á ò wáa à bío ò na ba yi: «Í yí zū mia hùúu. Mi vá lé ò nísání, bè-kora wérowà yén.»

Hã zǐnì biò nɔn wàhiire

(Luki 6.47-49)

²⁴ «Àwa. Nùpue léé nùpue na wee jí ò bíoní à bè hã yi wón bànsò biò bonmín làa nùpue na hácirí wi, á son mí zǐi ho búaa hó wán. ²⁵ Ho viohó buée tò, á hã bòn-náa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pànká le zǐi mu wán à le yí tò, lé biò le nùhú fàrá ho búaa hó wán. ²⁶ Ká nùpue léé nùpue na wee jí ò bíoní, ò o yí máa bè hã yi, wón bànsò biò bonmín là a nùpue na lé o bǐnbú, á son mí zǐi le hǐnlè wán. ²⁷ Ho viohó buée tò, á hã bòn-náa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pànká le zǐi mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Biò ó o Yeesu bíá wó, á ba zǎamáa wó coon làa sòobéé biò ó o wee kàrán lè ba nùpua biò yi. ²⁹ Lé biò ó o yí kàrána ba nùpua lè ho *làndá biò zéenílowa biò síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeenì nɔn wo yi.

O Yeesu wééra a bùéré búí

(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

8 O Yeesu yòò ló le búee wán lion, á ba zǎamá-kúii bò a yi. ² Ó o *bùéré búí vá buée bó a yi, á líí fàrá mí nɔnkópúná wán o yahó, ò o bíá: «Núhúso, fo dà à wéé mi ká fo tà.» ³ Ó o Yeesu líí bò mi nii o wán ò o bíá nɔn wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí laho yi, ó o nii dèeníá wan. ⁴ Bún mǔn ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Biò wó foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení ùten lè le *Dónbeenì yankaro. Á ù mún wé mu hãmu biò na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dǎní yi, à ba búenbúen zǐn ká ù wan biò bon.»

O Yeesu wééra ba dásíwá nùhúso ton-sá

(Luki 7.1-10)

⁵ Biò ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá nùhúso búí vá buée bó a yi, á fióra a le o séení mí. ⁶ O bíá: «Núhúso, ò ton-sá dǔmaná le zǐi yi. O lé o mùamúa, á lò wee be dàkhíina.» ⁷ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Í buée wéé wo.» ⁸ Á ba dásíwá nùhúso bíá nɔn wo yi: «Núhúso, ù buenlò ò zǐi léé biò na á ò yí koráa. Na le nii mí dòn, á ò ton-sá pá à wa. ⁹ Ínén ò bɛere núnása wi á ò wee bè bíoní yi. Á ònén mún wi ba búí nùhú wán, á bán mún wee jí ò cǐn. Í le yia va hen à wón va bǐn. Í le o búí buen ò o dèení buen. Í le ò ton-sá wé biò na, ò o dèení wé mu mí laho yi.»

¹⁰ Biò ó o Yeesu ná hǐn bíoní so, ó o wó coon, ò o bíá nɔn bià bò a yi: «Le ò mí ho tǔiá na mia: O *Isirayeele nìpomu búenbúen yi á ò dǐn yí fò mín làa nùpue na sídéro miì yú yia ká yi. ¹¹ Nùpua cèrèè khíi lé lè le wii hɛnii lè le tɛenií, á buée kɛení ká ba à dí ho sǎnú le *Dónbeenì béení dǐnií là a *Abarahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká bià lá ko à ba níni kɛn le Dónbeenì

béeni yi, bán ba à na léé kúia ho khũuhũ le tǐbíri yi, á ba léé wá á yiwa à vá bǐn.»

¹³ Bún mǔn ó o Yeesu wáa bíá nɔn ba dásíwá nùhúso yi: «Lén khíbo, biò fo fióra á à wé, lé biò fo dó ù síi miì.» Lé hón pǐn-kéni so yi, á ba dásíwá nùhúso ton-sá á wan yi.

O Piere bàn hio háa lè ba vánvárowà búí wééro biò

(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)

¹⁴ O Yeesu van o Piere zǐi. O vaá yú a Piere mu bàn hio háa le dǎmu dɛɛ yi à le tɛenií wee zéé wo. ¹⁵ Ó o Yeesu buan o nii yi á le tɛenií khíina. Ó o háa mu dèeníá hǐnɔn nɔn ho dǐnló wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á ba buan ba nùpua cèrèè na ba cínáwa wi yi á buararáa o Yeesu cǐn, ó o wee bío à na ba cínáwa lén ba yi. O mún wéera ba vánvárowà búenbúen na ba buan buararáa o cǐn. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeenì ni-cúa fɛero *Ezayii biò na ó o bíá à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vǎmú bò mí wán.» †

Ba nùpua nùwǎ nɔn búí na wi ba bè là a Yeesu biò

(Luki 9.57-62)

¹⁸ O Yeesu nɔn ba zǎamáa na kínia wo yi, ó o nɔn le nii mí nì-kenínia yi le ba le mí khí lè ho vǔ-beeni mǔn. ¹⁹ Á ho làndá biò zéenílo búí buée bó a yi, á bíá nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, ò ò bè foñ á à varáa hã lùa búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Ba cawan-wà yú hã kǎna wee zo. Á ba jínzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho laho na ó o dà à vǔn yi.» ²¹ Ó o nì-kenínia nì-kéni búí bíá nɔn wo yi: «Í ò bè foñ. Ká ù màhá dí le ò vaa nùu wán maá vé.» ²² Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Día le ba nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén buee bè miì.»

O Yeesu dǐnia ho pinpi-beeni

(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)

²³ O Yeesu yòò zon ho woohú lè mí nì-kenínia á ba wà. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beeni wee và ho vǔ-beeni wán á wee yànbónka mu nɔmu kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dǔma. ²⁵ Ó o nì-kenínia vá buée bó a yi, á sínia wo, à ba bíá nɔn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kǎní wen.» ²⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Lée webio nɔn á mi zǎnanáa? Mi sía déro miì bèn-tǐn fòora.»

Ò o wáa líí hǐnɔn, á yòò nàmakaa ho pinpiró lè mu nɔmu na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á ba wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi ká? Hàri ho pinpiró lè mu nɔmu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

Ba nùpua nùwǎ nɔn cínáwa na lénlò biò

(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)

²⁸ Biò ó o Yeesu khíi dǐn ho Kadaraa kǐhú yi, á nùpua nùwǎ nɔn búí ló ba nì-hía nùunii wee sí a yahó. Ba nùpua mu ba cínáwa wi yi á ba zǎnií wi fúaa nii woon yí máa khà miten à lá ho wǎhú mu. ²⁹ Biò ba nɔn o

† Mi loñ Ezayii vǔahú 53.4

Yeesu á ba wee bío kà pǎnhǎ: «Dónbeenì Za, lée we-bio fo lon làa wen. Fo buara wà bueé beé wa lò ká mu pàahú dǎn yí dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nòn bùe-boohú búí khèra vaá wee dí. ³¹ Á ba cǐnáwa mu yankaa o Yeesu kà síi: «Hen ká ù wi ù ja wen, ù wáa bío le wa vaa zo ho nòn bùe-boohú na kà yi.» ³² Ó o Yeesu le ba vaa zo. Á ba cǐnáwa mu ló ba nùpua nùwá nun mu yi á vaá zon ba nòn bùe-éni yi. Á ba búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vù-beeni yi á húrun.

³³ Á bìà lá wee pa ba á lùwá lion ho lóhó, á líí lá bìo wó búenbúen á fæera, sǎnkú bìo wó ba nùpua nùwá nun na ba cǐnáwa lá wi yi. ³⁴ Á ho lóhó nùpua búenbúen ló wà lée sí a Yeesu yahó. Bìo ba lée yú a, á ba yanka wo le o sáberé ò o lé mín kǎhú yi à lén.

O Yeesu wéera a nii búí na sǎnia húrun

(Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

9 O Yeesu yòò zon ho woohú á yèrémáa káa ho vù-beeni á khú mí lóhó. ¹² Á ba buan o mùamúá búí lè mí dǎmu dèe á buararàa o cǐn. Bìo ó o Yeesu mǎn bìo ba dóràa mí sía wo yi, ó o bíá nǎn o nii mu yi: «Wàn bǎnlo, hení ù síi, ù bè-kora séra dí.» ³ Á ho *làndá bìo zéenílowa nùwá yèn búí wee bío mín yi: «O nii na kà wee màní mítén lè le Dónbeenì.» ⁴ Ó o Yeesu zūna ba yilera ó o bíá nǎn ba yi: «Lée webio nǎn á hǎ yile-kora wiráa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra dí lée, tàà lé à bío le o híni varáka? ⁶ Ká ï màhǎ wi mí zǔn le o *Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à sè-náa mu bè-kora dí.» Ó o wáa bíá bìo kà nǎn o mùamúá yi: «Lii híni, lá ù dǎmu dèe à ù kíhó.» ⁷ Ó o nii mu híncǎn yòò dǎn, á wà van mí zǐi. ⁸ Bìo ba zāamáa mǎn mu, á ba zǎna, á wee khòoní le Dónbeenì ho pànká na kà bàn síi na le nǎn ba nùpua yi bìo yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi

(Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi wà. Bìo ó o wee khǐi, ó o mǎn o nii búí na ba le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho lànpó. Ó o bíá nǎn wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Matiye líí híncǎn bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho dǐnló mí zǐi. Ho *lànpó féwá lè ba nì-kora cèrèe wi ho dǐnló mu dǐnii là a Yeesu lè mí nì-kenínia. ¹¹ Bìo ba *Farizǐewa mǎn mu kà, á ba bíá nǎn o nì-kenínia yi: «Lée webio nǎn á mi nì-kàránlo wee dí lè ho lànpó féwá lè ba nì-kora na kà?» ¹² Ó o Yeesu ná bìo ba bíá, ó o bíá nǎn ba yi: «Héyi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tǐni bànso dǎn le? Búee. Ba vánvárowá lè bìa wee wé cà a dǎn. ¹³ Mi lén vaa kàrán le Dónbeenì bioní na kà à zǔn kúará: «Bìo á ï màkóo wi yi lé le yi na se. Ká ba bà-kùio na ba wee wé lè mu hǎmu á ï pǎ bìo.» ¹⁴ Mi zǔn mu sese. Īnén yi buara bìa wee leéka le mí téréna bìo yi dé. Bìo zǔ le mí lé ba bè-kora wérowá lè bìa á ï buara bìo yi.»

O Yeesu bíá hǎ jini líró bìo

(Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Zǎn Batiisi nì-kenínia vá bueé bó a Yeesu yi à ba wee tùa wo yi: «Lée webio nǎn á warén lè ba *Farizǐewa wee lí wa jini túntún, ùnén nì-kenínia yí máa lí mí jini?» ¹⁵ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Mi wee leéka le bìo ba von mu yaamu sǎnú dǐnii yara so dà à sè ká a hǎ-fǐa bàn báa làa ba páania wi le? Bún yi dà máa wé. Èe ká pàahú búí khǐi dǎ, ó o hǎ-fǐa bàn báa ba à lén ba tǐahú, bún ká ba màhǎ wé è lí mí jini. ¹⁶ Nùpue máa lá nín-ké-fínle bìo búí máa la làa báká kǐnle. Lé bìo ká a wó mu, á le nín-ké-fínle á a wíoka a lèe ho. ¹⁷ Làa bún síi, nùpue máa wé kúee *dǐvén fǐa sǔmàni-kǐa yi. Lé bìo ká a kúaa ho bǐn, ká ho hǐa wee za, á hǎ à nàma, á ho dǐvén á à kúia, á hǎ sǔmàniwa mún ñ yáa. Ho dǐvén fǐa ba wé kúee hǎ sǔmàni-fǐa yi. Ká mu wó kà, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifùwa ya-dí hínló là a hǎa búí wéeró bìo

(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Pàahú na ó o Yeesu wee bío lè ba nùpua yi, à bún ba *zúifùwa ya-dí búí bueé dǎn, á bueé líí búrá a tá ò o bíá: «Ī hínló húrun yí míana, ká ù màhǎ buen buee bè ù nii o wán o ò vèe.» ¹⁹ Ó o Yeesu lè mí nì-kenínia híncǎn bò làa wo. ²⁰ Hón pàahú so yi, à bún ò o hǎa búí wee mi mí sèeró féee á dǎn hǎ lúlúio píru nun à ho máa fǐi, á vá bueé bó a yi, á zoó túaa o dà-zǐnii jni-kǎn yi là a mǎn. ²¹ O wee bío bìo kà mí yi: «Hen ká ï dàhna túaa o dà-zǐnii yi mí dòn, á ï ì wa.» ²² Bìo ó o Yeesu yèrémáa khǐi mǎn wo, ó o bíá: «Wàn hínló, yí zǐn dèe. Bìo fo dó ù síi mi, lè bún wéera fo.» Ó o hǎa mu dèenia wan mí lahó yi.

²³ Bìo ó o Yeesu wáa vaá dǎn ba zúifùwa ya-dí zǐi, ó o wáa mǎn ba sí-búawá à ba wíokaa mítén vó o nì-hío nùuló bìo yi, lè ba zāamáa na wee wá ká ba a zúnzúra. ²⁴ Ó o bíá: «Mi lé lè ho khǐuhǐ. O híncǎn-zo mu yí húrun, o lée yia na dǔma.» Á ba wee yáa mí jini yi na a yi. ²⁵ Bìo ba zāamáa ló vó, ó o Yeesu yòò zon le zǐi yi, á zoó fù o híncǎn-zo níi yi, ó o líí híncǎn, ²⁶ á mu ná ho kǎhú búenbúen yi.

Ba muiwà là a nii na o cǐná wi yi wéeró bìo

²⁷ Bún mǎn ó o Yeesu ló bǐn wà. Bìo ó o wee khǐi, á muiwà nùwá nun búí bò a yi ká ba a wāamaka: «*Daviide Za, màkárí wen.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu vaá dǎn le zǐi, á ba muiwà mu bueé bó a yi, ó o tùara ba yi: «Mi láa mu yi le ï dà wee wéé mia le?» Á ba le: «Ūuu, Nùhǐso, fo dà mu.» ²⁹ Ó o Yeesu wáa dǎn ba yio, ò o bíá: «Le mu wé làa bìo mi láaràa mu yi.» ³⁰ Á ba yio dèenia wee mi. Ó o Yeesu henía bìo kà nǎn ba yi: «Háyà, nùpue yí ko ò o jí bìo wó mia kà.» ³¹ Ká bìo ba wà, á ba wee bío o Yeesu bìo ho kǎhú búenbúen yi.

³² Pàahú na á bán wee lén yi, à bún ba buan o nii búí buararàa o Yeesu cǐn, cǐná búí wi o yi, ó o yí dà máa bío. ³³ Ó o Yeesu nǎn o cǐná mu léra, ó o nii jii dèenia fá

† O Yeesu bàn lóhó na ó o Matiye bíá bìo hen lé ho Kapèenyumu. Mí lon Matiye vǎhú 4.13 †† Mí lon Ozee vǎhú 6.6

á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Warén *Isirayēele nìpomu yi á wa dīn yí mɔn bìo kà bàn sīi hùúu.»³⁴ Ká ba *Farizīewa bán bèn wee bío: «Mu lé ba cínáwa nùhúso lé yia wee na ho dànló wo yi ò o ɲa lè ba cínáwa lén bia ba wi yi.»

Ba zàamáa màkàrí buan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee héé lé hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúifùwa kàránló zīnī yi. O wee bue le *Dónbeenì bēeni bín-tente, ká a wéé mu vǎmú lè mí sīwà búenbúen na tò ba nùpua.³⁶ Ba zàamáa na ó o wee mi á màkàrí buan wo yi. Lé bìo ó o mɔn à ba san, á yilera lùnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía.³⁷ Ó o wǎa bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Ho dīnló bon dīn cèrèè, ká ho lárówà lè bìa yí boo.³⁸ Àwa. Á mi fio o mɔhú bànso yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho.»

O Yeesu tonkarowà pírú ɲun yènnáa

(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

10 O Yeesu hueekaa mí nì-kenínia pírú ɲun á nɔn ho dànló ba yi à ba wé ɲa lè ba cínáwa lén bia ba wi yi à mún wéé lè mu vǎmú lè mí sīwà búenbúen.² Hĩa kà lé o tonkarowà pírú ɲun yènnáa: O nín-yání tonkaro lé o Simɔn, na ba mún có yèni làa Piere, lè mín za Āndere, là a Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa.³ Á dé o Filippu là a Baatelemii, o Toma là a lànpo fé Matiye, o Alifee za Zaaki là a Tade,⁴ o Simɔn na lé ba Zelootea † kuure nùpua nì-kéní, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu tonkaa mí tonkarowà pírú ɲun

(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵ Bán báawa pírú ɲun so lé bìa ó o tonkaa, á henía bìo kà nɔn yi: «Mi yí va hã kǎna na á bia yínɔh̄ ba *zúifùwa kará yi, à mún yí zo ho *Samarīi kǎh̄ lórá yi.⁶ O *Isirayēele nìpomu na ka lòn pia na vǔnun bán lé bia mi va cǎn.⁷ Mi lá ho wǎh̄ wà, à bìo kà lè bìo mi wé bue: Le *Dónbeenì bēeni á sùaráa.⁸ Mi wéé ba vǎn-várowà. Bia húrun á mi vèeni. Ba bǔeréwà à mi wéé, à ɲa ba cínáwa lén bia ba wi yi. Mi yú mu làa kǎamáa, à mi bèn mún wé na mu làa kǎamáa.⁹ Mi yí lén làa sǎnú, tàá wárí. Hàrí le wén-wíníwà à mi yí bua.¹⁰ Mi yí bua puure. O búí yí bua báká tàá nakǎa à séení hĩa ó o zǎ. O búí yí bua bǔin-za. Ī bíá bǔn lé bìo ó o ton-sá ko lè mí nii dīnló.¹¹ Mi wé vaá zon lóhó léé lóhó yi, à mi cà yia á à tà mi ì làa o wán, à kèení wón bànso cǎn fúaa mi léro ho lóhó mu yi.¹² Mi wé vaá zon zīi léé zīi na yi, à mi bío le ho héerà à keñ le zīi mu nùpua wán.¹³ Ká bia wi le yi á tà mi bìo, á mi héerà á à keñ ba wán. Ká ba pá mi bìo, à mi fé mi héerà tēeni.¹⁴ Mi wé vaá zon zīi, tàá lóhó na yi, ká bia wi bǔn pá mi bìo á le mí máa jí mi cǎn, ká mi wee lé bǔn, à mi púaa mi zení khǔnkǔnī kúia.^{††15} Le ĩ mi ho tǔiá na mia: Le cítii fĩ nònzoñ, á hón

† Ba Zelootea lé ba nùpua na fù wee cūii mín sīi bìo hení. Ba hĩa wee fi lè ba Oroomusa lè tībírí yi. †† Hã zení khǔnkǔnī púaa kúiaró léé bìo na ba zúifùwa wee wé hón pǎahú so yi ká ba vaá ló ho kǎ-veere búí yi á bǔniá wà bueé zo mìn kǎh̄. Ká bìo hen kà bǔn lé

lóhó so nùpua bìo na khíi sá ba yi á à poñ bìo sá ho *Sodɔɔmu lè ho Komɔɔre lórása yi.» ‡

O Yeesu bíá le lònbee na yòò lua bìo

(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)

¹⁶ «Mi jí bìo kà: Ī wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà vaá zo ba dakhǔnkǔnīwa tǎhú. Mi zǔn miten buaró làa bìo ba háwá zǔnǎa míten buaró bìo sīi, à wé ba nùpua na wayika lè ba búaabúuni bìo sīi.¹⁷ Mi pa miten bìo. Ba nùpua khíi wé è bua mia á à varáa ho pánká bàn-sowà cǎn á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia lè hã làbàani ba *zúifùwa kàránló zīnī yi.¹⁸ Ba wé è bua mia á vaá dīnī hã kǎna núnása lè ba bá-zàwa yahó bìo mi tà miì bìo yi. Lé bǔn mi ì bè yi á à zéeniáa ĩ bìo lè barén làa bìa yínɔh̄ ba zúifùwa.

¹⁹ «Hen ká ba khíi wé buan mia vannáa le cítii fĩnīi, à mi yí le mi yiwa dè bìo mi ì láráa mi ɲi-cúaa làa bìo mi ì bío bìo yi. Mi ì yí hã bíoní na mi ì bío ho pǎahú mu yi.²⁰ Hã bíoní mu máa wé mi kùrú bíoní. Mìn Maá Dón-beeni Hácírí lé dìo á à dé hã mi ɲiní yi á mi ì bío.²¹ Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zàwa á à na ba à búe. Hàrí ba maáwà búí á à wé mu bàn sīi lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún ñ hĩnī mín maáwà wán, á à na ba ba à búe.²² Ba nùpua búenbúen á à ɲin mia bìo mi tà miì bìo yi. Ká yia màhǎ hã mí sīi fúaa mu véeni, wón á à fen.²³ Hen ká ba khíi wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le ĩ mi ho tǔiá na mia: O *Isirayēele kǎh̄ lórá búenbúen á mi máa bēeni máa vé ká a *Nùpue Za yí buara.

²⁴ «Nì-keníni na po yia wee kení a wón mía. Á ton-sá na po mí nùhúso wón mún mía.²⁵ Ká a nì-keníni hĩa ka làa yia kenía wo bìo, se bǔn á à kǎna. Ká a ton-sá mún hĩa ka le mí nùhúso bìo, se bǔn á à kǎna. Ká le zī-ɲúh̄ nì-kínle ba hĩa wee ve là a *Bezebuule,^{††} á se o zīi nùpua á ba a ve lè hã yènnáa na yí seka po dén.

Le Dónbeenì lé dìo mi wé zǎn

(Luki 12.2-7)

²⁶ «Mi cén wé yí zǎn ba nùpua. Mu bìo na sánkaa búenbúen khíi mi, á bìo sà yi búenbúen mún khíi zǔn.²⁷ Bìo á ĩ bíá nɔn mia le tībírí yi, à mi mi wéréwéré le ba nùpua jí. Bìo á ĩ hǔmɔnkaa làa mia à mi yòò bue hã lóra.²⁸ Mi wé yí zǎn bia wee búe o nùpue ká ba yí dà máa búe o mànákǎ. Le Dónbeenì na dà a yáa hã sǎniá lè ho mànákǎ le Doffíní dǎh̄ na máa hí yi, dén lé dìo mi wé zǎn.²⁹ Ba ɲínzà-wíníwà búa ɲun so yí máa wé yéé ho tǔmɔn dà-kéní le? Èé ká hàrí ba yà-kéní máa kùen ká mìn Maá Dónbeenì yí zū mu.³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mi ɲún-vǎní búenbúen á le Dónbeenì zū nii.³¹ Mi wǎa yí zǎn dèè, lé mi bìo ɲúh̄ wi po ba minka ɲínzà-wíníwà.

barén zúifùwa wee wé mu làa mín, á zéeni le le páanii mia barén làa bia pá le Dónbeenì bēeni bìo pǎahú. ‡ Mi loñ Bìo ɲúh̄ búeeni vǔahú (Genèse) 18-19 †† Bezebuule: Mu pǎahú ká le yèni mu á ba zúifùwa cèrèè hĩa zū le lé ba cínáwa nùhúso na lé o Satāni te le.

O Yeesu bìo tàró tàá mu píló

(Luki 12.8-9)

³² «Yia dín ba nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bìo sà miì, á ònén mún khii bío mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le bànso bìo sà miì. ³³ Ká yia bèn bía wéréwéré ba nùpua yahó le mí yí zū mi, á ònén mún khii bío wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ò yí zū bànso.

O Yeesu bìo wee kheé ba nùpua

(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le ò buara wà bueé dé ho héerà ho dímíná yí. Bùéé. Ì yí wà bueé dé héerà ho yí. Hã fio lé hĩa á ò wà bueé dé. ³⁵ Ì wà bueé kheé o za lè mín maá, á à kheé o nu lè mí hínló, là a bùaa hĩa lè mí yàró hĩa. ³⁶ O nùpue bàn zii nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mín maá tàá mín nu á po mi, wón bànso yí dà máa páanì làa mi. Á yia wa mí za tàá mí hínló á po mi, wón bànso yí dà máa páanì làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrùwá píló † à bèráa miì, wón bànso mún yí dà máa páanì làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukāni bìo wón á à víinì le. Ká yia màhá víinì mí mukāni ònén bìo yí, wón á à bñí ò yí le.

Yia buan le Dónbeenì ton-sá cùnú na ó ò yí

(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ònén á bànso buan sese. Á yia buan mi se, se lé yia tonkaa mi á bànso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeenì ni-cúa fεero bíu se lé bìo ó o lé le Dónbeenì ni-cúa fεero, á bànso khii yí ba ni-cúa fεerowà cùnú na ba à yí. Hen ká a búu buan o nùpue na téréna lé bìo ó o téréna, ó o khii yí bìa téréna cùnú na ba à yí. ⁴² Ká nùpue ncn hàrí ho kóo-za yimù cúee ñun-wia bìa wi hen na ñuhú mia ni-kénì búu yí, lé bìo ó o lé òn-kenínii, wón bànso á à yí mu cùnú máa khí.»

11 Bìo ó o Yeesu zéenia mí ni-kenínia vó, ó o ló bñ wà, á wà vaá kàrán ba nùpua ká a bue le Dónbeenì bìo ho kǎhú mu lórá yí.

O Zān Batiisi tonkaa ba nùpua o Yeesu cñ

(Luki 7.18-35)

² Bìo ó o Zān Batiisi wi ho kàsó yí, ó o ñá bìo ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí ni-kenínia nùwã yen búu ³ le ba va a tùa wo yí: «Ūnén lé fo á wa ñá bìo le fo ko ū buen léé, tàá wa pá ko à wa lònì ni-veere?» ⁴ Ó o Yeesu bía ncn ba yí: «Bìo mi wee ñí làa bìo mi wee mí á mi vaa bío na a Zān yí. ⁵ Ba muiwà yìo wee mi, á ba mùamúawà híncn wee varáka. Ba bùeréwà wee wa. Ba bekewà ñikōnna wee ñí mu bìo. Ba ni-hía wee vèe. Á le bín-tente wee bue na ba ni-khenia yí. ⁶ Yia yí pá ò ká a tà mu yí, se wón bànso ñuhú sǎ.»

⁷ Bìo ó o Zān ni-kenínia bñia wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bìo lè ba zāamáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yí? Lée ho konkohó na ho pinpiró

† Ho kùrùwá píló bìo wee zéeni le bànso sà mu húmú yí. Hen ká á mu wee zéeni le yia tà a Yeesu bìo á zū le bñ sūaanì orén mí beere mukāni.

wee héé vīnvā léé? Bùéé. ⁸ Á léé webio mí vaá lora? Lée nùpue búu na sĩa hñnbñnñ le? Bìa wee zǎ hñn sǎ-seniso á wi ba pāamá-beera zǎni yí. ⁹ Á lé o yén mi van bìo yí? Lé le *Dónbeenì ni-cúa fεero búu le? Ká mu lé wón, se mi tūiá sǎ. O yàá pá po wón, le ò bío mu na mia. ¹⁰ O Zān mu lé yia á le Dónbeenì bíoni vūahú bía bìo ká síi: «Ì ò tonka ò tonkaro ò o dí ū yahó á bueé wíoka ū wǎhú.» ¹¹ Le ò mí ho tūiá na mia: ba nùpua na wi ho dímíná yí búenbúen á yia bìo ñuhú wi po a Zān wón mia. Éé ká le *Dónbeenì béeni zàwa mōn-dí màhá pá po a. ¹² Pāahú na ó o Zān Batiisi wee zéeni le Dónbeenì bìo yí à buee búe ho zuia yí, á le Dónbeenì béeni bìo á ba wee firáa lè mi sòobéé. Á bìa wee fi làa bñn wi ba fé mu lè ho pānká. ¹³ Le Dónbeenì ni-cúa fεerowà búenbúen là a *Moyiie lāndá á bía le Dónbeenì béeni bìo yí fúuu á bueé bó a Zān Batiisi pāahú. ¹⁴ Ká mi tà le bìo bía búenbúen bon, se o Zān mu lé yia lé o *Elii na búenlò bìo fèra bía. ¹⁵ Yia wee ñí bìo, à wón ñí bìo bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bñia bía: «Ho zuia nùpua á ò dà à tèè lè ba yén? Ba ka lè ba háyúwá na léé kará ba nùpua fémínlò lahó yí, à ba wee háanì na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yí ká: ¹⁷ «Wa búu hã sĩa san, à mi le mí máa léé yo. Wa bó le yèni, á mi le mí máa wá.» ¹⁸ Mi loñ. Bìo ó o Zān buara, á yí máa dí dín-poni, á mún yí máa ñu divén, á ba le o cíná wi o yí. ¹⁹ Ó o *Nùpue Za bèn buara, á bueé wee dí ká a ñu, á ba wee bío bìo ká: «Mi loñ. O ñii na ká yí máa wé bìo búu ká mu yínkǎ dínlò díro làa divén ñuló. O lé ba *lānpó féwá lè ba ni-kora bàn bñnlo.» Éé ká le Dónbeenì bè-zūnmini wee zéeni mí térénló ba bè-zūnlowà bè-wénia yí.

Hã lórá na nùpua pá a Yeesu bìo

(Luki 10.13-15)

²⁰ Bñn mōn, ó o Yeesu wee zá lè hã lórá na ó o wó mu yéréké biowa cèrèe yí, lé bìo á ba nùpua na wi hã yí á yí yèrémáa mi yilera lè mí wára. O wee bío bìo ká:

²¹ «Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bìo ká mu yéréké biowa na wó mi cñn bàn síi lá wó ho Tiire lè ho Sidñn lórá †† yí, se hã lórá mu nùpua lá híncn hàanì á khuiira hã pórókowá zǎ ‡ á kúaa le sǎni mí wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yí. ²² Lé bñn ncn á ò wee bíoráa mu na mia: Le cítii fñ nñnzoñ á ho Tiire lè ho Sidñn lórá lònbee na a yí hã, á à wé làa yí minén lònbee yí.

²³ «Éé ká ūnén *Kapereyayuumu, fo wee leéka le ba khii lá fo á à yòoráa ho wáayi yí le? Bùéé. Ho ni-hñnbó-lóhó lé hĩa ba khii líi dé fo yí. Lé bìo ká mu yéréké biowa na wó ū cñn bàn síi lá wó ho *Sodwmu yí, se ho lóhó mu pá lá wi hàrí lòn zuia. ²⁴ Lé bñn ncn á ò wee bíoráa mu na mia: Le cítii fñ nñnzoñ á ho Sodwmu bìo á à wé làa yí ūnén bìo yí.»

†† Ho Tiire lóhó lè ho Sidñn lóhó: Hã hĩa le ho Fenisii kǎhú ló-beera búu. Lé bñn á ho wǎahú na ba le Baale wi yí. Hón wǎahú so lé hĩa ó o bée hĩa na ba le Zezabele fó zonnáa o Isirayeele kǎhú yí. Hã lórá mu firó bìo bía o Ezekiyeele vūahú yí 26.1-28.19. ‡ Hen ká ba zúifúwa fù wi ba zéeni le mí wi le wée yí, tàá ká ba wi ba zéeni le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yí, à ba wé khuii hã pórókowá zǎ, ká ba wé kúee le sǎni mí wán.

O Yeesu dó mín Maá Dónbeenì b́arákà

(Luki 10.21-22)

²⁵ Cíínú búń ḿón, ó o Yeesu b́íníá wee bío bìo kà: «Í Maá, ùnén lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, í wee dé ù b́arákà. Lé bìo mu bìo na fo sà mu bè-zǔh́mínì b́àn-sowà lè le hácírí b́àn-sowà yí á fo tà zééníá làa bìo bìo j́úh́ú míá. ²⁶ Í Maá, mu bon. Bìo mu wóràa kà lé bìo sí foñ.

²⁷ «Í Maá dó mu bìo búenbúen í níi yí. Nii woon yí zǔ a Za, ká mu yínóh o Maá. Á nii woon mún yí zǔ a Maá, ká mu yínóh o Za, làa bìo ó o Za mu wi ò o zéení làa wo.

²⁸ «Minén búenbúen na ho sèró na li wee beé lò, mi buen í ćsń, á í na h́ã vǔh́nà mia. ²⁹ Mi lá í zúu bè mi wán à díá le í kàrán mia. Lé bìo á ìnén wayi, á wee liíní ìten, á minén mi beere á à yí h́ã vǔh́nà. ³⁰ Í zúu na á í bè mi wán á yí lì, á ho sèró na á í bè mi wán á mún záyi.»

O Yeesu lé yìá á ho Sabaa bìo wi níi yí

(Maakí 2.23-28; Luki 6.1-5)

12 Cíínú búń ḿón, ó o Yeesu wee ḱãa h́ã mana búí yí ho *Sabaa zoñ. Á le h́ĩni dà a nì-kenínia, á ba wee khé ho dínló na bon díñ à là. ² Bìo ba *Farizíewa ḿon mu á ba wee bío là a Yeesu: «Loñ ù nì-kenínia. Bìo ba wee wé yí ko làa wéró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bíá ńon ba yí: «Bìo ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le h́ĩni dà á mi díñ yí kàránna yí ḿon le? ⁴ O wà zon le Dónbeenì ṕnsòni b̀kú yí, á zoó lá ho búurú na ba wó lè mu h́ãmu á ba là. Ká ba ńon lá yí ko à ba là ho. Le *Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bìo á ho làró níi ńon yí. ⁵ Tàá mi so díñ yí kàránna mu o *Moyiize làndá yí, le le Dónbeenì yankarowà na wee sá le Dónbeenì ṕnsòni b̀kú yí, á máa wé bè ho Sabaa làndá yí ká mu ńon pá yí ńon wé khe le? ⁶ Le í bío mu na mia: Bìo wi hen á j́úh́ú wi po le Dónbeenì ṕnsòni b̀kú. ⁷ Ká le Dónbeenì b́ionì vǔah́ú b́ioní na le bíá le mínén màkóo wi le yí na se yí, ká ba bà-kùio na ba wee wé lè mu h́ãmu á mí ṕá bìo, [†] á mí lá zǔ kúará, se bìo yí wó yí khon á mí lá máa sííní j́úná. ⁸ Lé bìo ó o *Nùpue Za lé yìá á ho Sabaa bìo wi níi yí.»

O Yeesu wééra a nii na bàhó h́urun

(Maakí 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bún ḿón ó o Yeesu ló b́ín á wà van ba *zúífúwa mu kàránlò zǔi yí. ¹⁰ Mu zoñ à nii búí wi b́ín á bàhó h́urun. Á bìo wi b́ín wi ba kooní a Yeesu yí. Lé búń ńon á ba t̀ara a yí kà: «Wa làndá yí á nùpue so dà wee wéé *Sabaa zoñ le?» ¹¹ Ó o Yeesu bíá ńon ba yí: «Minén ó o búí pio yà-kéní mí dòn lá wi síi, á wó wó kùera zon le buii yí ho Sabaa zoñ, ó o so máa líi lén wo le? ¹² Á bìo ó o nùpue bìo j́úh́ú màh́á wi po a pio há. Á búń wa làndá yí, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bún ḿón, ó o Yeesu yèrèmáa bíá là a nii: «Hóoní ù

† Mi loñ Samuweele nín-yání vǔah́ú 21.2-7 † Mi loñ Ozee vǔah́ú 6.6

bàhó.» Ó o nii hóoníá mí bàhó, á ho dèeníá wan díñ làa h́ia so bìo.

¹⁴ Á ba *Farizíewa wà ló, á bìo ba à wé á à yíràa o Yeesu á à búe lé búń ba lée wee wǎaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeenì ton-sá na le ḿon léra

¹⁵ Bìo ó o Yeesu zǔna mu, ó o ló b́ín wà. Á ba minka zǎamáa b̀o a yí. Ó o wééra ba vánvárowà búenbúen na wi b́ín, ¹⁶ ká a màh́á heníá mu ńon ba yí le ba yí bá mí bìo na nùpua yí. ¹⁷ Mu wó kà síi, bèra a na ò o j́i-cúa fèero *Ezayii b́ioní na kà à j́ii sí. ¹⁸ Le le Dónbeenì bíá:

«Yia kà lé í ton-sá na á í ḿon léra,
yia á í b̀o í tàkà wán.

Í síi wan o bìo yí.

Í ì liíní í Hácírí o wán,

o ò bue í cítíi bìo á à na h́ã síiwà yí.

¹⁹ O làa nùpue máa wǎaní.

O máa wǎamaka bìo.

Ba máa j́i a sǎ bonfúaa yí.

²⁰ Le nàaninle na j́umaa

ó o máa khé máa díá.

Á le f́ĩntǎní na wee hí

ó o mún máa búe.

O ò bua míten kà síi,

fúaa bìo ó o térénló bìo yòò có ló,

²¹ á h́ã síiwà búenbúen màh́á à dé mí sía wo yí.» ‡

O Yeesu pànká á yí ló Satāni ćsń

(Maakí 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba buan o nii búí buararàa o Yeesu ćsń ò o ćíná wi o yí, ó o lé o muíi á mún yí dà máa bío. Ó o Yeesu wééra a, ó o j́ii dèeníá fá á wee bío, á mún wee mi. ²³ Á ba zǎamáa wó coon mu bìo yí, á ba wee bío: «Yia kà màh́á lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká bìo ba *Farizíewa j́á mu, á ba wee bío: «O nii na kà á wee j́a ba ćínáwa lén bìo ba wi yí là a *Belezebuule pànká, yia lé ba ćínáwa j́úh́úso.» ²⁵ Ká a Yeesu màh́á zǔna ba yilera, ó o bíá ńon ba yí: «Kǔh́ú lée kǔh́ú na nùpua wee fi mín yí á à fi ì vé. Lóhó lée lóhó, tàá zǔi lée zǔi na nùpua wee fi mín yí á j́úh́ú á à búe. ²⁶ Ká bìo ó o *Satāni te ó o wee b́íní j́a se o wee fi lè míten. Á bìo bìo sǎ a yí j́úh́ú so máa búe le?

²⁷ «Mi wee bío le í wee j́a ba ćínáwa lé bìo ó o Belezebuule wee na mu bàn pànká miì. Ká lé búń mu wóràa, á yia bèn wee na ho pànká minén nùpua yí à ba j́a lè ba ćínáwa lé o yén? Bìo làa mia lée dà-kéní bán mí beere yàá wee zéení le mi bìo yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí lé dío wee na ho pànká ìnén yí, à í j́a lè ba ćínáwa, se búń wee zéení le le *Dónbeenì b́éení á dèeníá bueé bó mia.

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pànká b́anso zǔi á máa zoó khuii o níi bìo, ká a yí can o pànká b́anso mu yí vó. Ká a màh́á can wo vó, ó o zoó khuii bìo wi o zǔi búenbúen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. Á yia mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánlò yí, se wón wee saawaní. ³¹ Lé búń ńon á í wee bío mu na mia: Ba

‡ Mi loñ Ezayii vǔah́ú 42.1-4

nùpua bè-kora na ba wó búenbúen lè hã bín-kora na ba bía búenbúen, á bìo khíi sén ò díá á à na ba yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dǎní yi, wón ba khíi máa sén bio máa díá.³² Yia bía le bín-kohó o *Nùpue Za dǎní yi, wón ba à sén ò díá á à na yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dǎní yi, wón ba khíi máa sén máa díá máa na yi, hàrí ho zuia.»

Le vǐndèe semu wé zǔh hã bìa na le wee ha yi

(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le vǐndèe se, à le bìa wé sǐ. Ká le vǐndèe yí se, à le bìa máa wé sǐ. Le vǐndèe semu wé zǔ hã bìa na lé wee ha yi. ³⁴ Díhioni yén! Bìo mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bíoráa mu bìo na se. O nùpue bìo na wi o sǐi yi, búnn lé bìo ó o wee wé bío. ³⁵ O nùpue na se wón wee wé bío hã bín-tentewà, lé bìo á bìo wi o sǐi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bín-kora lé bìo á bìo wi o sǐi yi yí se. ³⁶ Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Le Dónbeenì cítii fǐ nǎnzoñ, á hã bín-conconwà na ba nùpua bía á ba à zéeni jǔhú. ³⁷ Lé bìo á ù jǐ-cúa lé hǐa ba à dǐn wán á à fǐnǎa le cítii á à zǔhnǎa ká ù téréna, tàá ká ù yí téréna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bìo búí à mí mi

(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ Á ho *lǎndá bìo zéeni lowa lè ba *Farizǐewa nùwǎ yen búí wǎa bía nǎn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo búí à wa mi.» ³⁹ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bǐnǐ le Dónbeenì mǎn à wé mu bè-kora, á wee cà à ba mi yéréké bìo. Èe ká ba máa mi yéréké bìo búí ká mu yǐnǎn le *Dónbeenì jǐ-cúa fεero Zonaasi bìo. ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó hã wizooní bìo tǐn lè mí tǐnǎnna bìo tǐn o ceza píohó yi. Lé ká sǐi ó o Nùpue Za mún khíi wéráa hã wizooní bìo tǐn lè hã tǐnǎnna bìo tǐn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémáa mí yil-era lè mí wǎrá, lé bìo ba ná a Zonaasi bíonì. À yia wi minén tíahú, wón bio jǔhú wi po a Zonaasi. Lé búnn nǎn á le Dónbeenì cítii fǐ nǎnzoñ, á ho Niniivesa mu á à híni ì dǐn ho lǎnbio nùpua yahó, á à kooní ba yi. ⁴² O béé hǎa na hǐa wi ho Saba kǎhú jǔhú wán á hǐa ló lùe na dǎní nà yi làa sòobéé, á bueé ná a *Salomǎn bè-zǔhmini bíoní. ⁴³ À yia wi minén tíahú, wón bio jǔhú wi po a Salomǎn. Lé búnn nǎn á le Dónbeenì cítii fǐ nǎnzoñ, ó o béé hǎa mu á à híni ì dǐn ho lǎnbio nùpua yahó á à kooní ba yi.

Bìo ó o cǐnǎa wee bǐnǐ buee zoráa yia ó o lá ló yi

(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cǐnǎa ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héé vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò kéenǐ á à vǔh yi ká a máa yí ho. Ká a hǐa cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ì bǐnǐ ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bǐnǐa van bǐn ò o vaa yí ho lahó mu mí kǎamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mǎn mu, ò o bǐnǐ vaa fé ba cǐnǎa wàa hènun na bèn jii po arén, à ba páanǐ buee zoo kéenǐ cicàkà ho

† Zonaasi: O bio bía le Dónbeenì páanǐ kǐnle vǔahú na ba le Zonaasi vǔahú yi. †† Mǐ loñ Bǎ-zàwa nín-yánǐ vǔahú (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúa-jun nǐ vǔahú (2 Chroniques) 9.1-12

lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bìo wíoka yáa poñ bìo mu fù karáa. Lé làa búnn sǐi á ho lǎnbio nùpua na yí se bìo khíi wéráa.»

O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa lé ba yén?

(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè ba zǎamáa, à búnn à bàn nu lè bàn zàwa bueé dǎn. Ba léé dǐn ho khǔuhǔ, á wi ba bío làa wo. ⁴⁷ Ó o búí bía là a Yeesu: «Loñ. Mǐn nu lè mǐn zàwa léé dǐn ho khǔuhǔ á wi ba bío làa fo.» ⁴⁸ Ó o Yeesu bía lè bànso: «Wàn nu lé o yén? Á wàn zàwa lé ba yén?» ⁴⁹ Búnn mǎn ó o dá mí ní mí nì-kenínia yi ò o bía. «Mi loñ. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bìo á yia wee wé wàn Maá na wi ho wáyai sǐi bìo, wón lé wàn za, lè wàn hínló, lè wàn nu.»

O diro wàhiire

(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

13 Búnn zoñ ó o Yeesu hínnǎn le zǐi yi ló, à wà vaá kará ho vǔ-beeni jii, á wee kàrán ba nùpua. ² Ba minka zǎamáa kǐnǐa wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, à ba zǎamáa bán dǐn mu jumu jii.

³ O wee wà hã wàhio à kàránǎa ba nùpua làa bìo cèrèe. O bía: «Nii búí ló van mí mǎhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bìo ó o wee dé mu á mu búí lion ho wǎhú nǐsǎnǐ, á ba jǐnzàwa sèekaa búnn vǎ. ⁵ Mu búí lion ho búahó na le tǐnǐ wi wán ká le yí lì, á mu dèenǐa ló, lé bìo le tǐnǐ yí boo búnn. ⁶ Bio le wii ná lè mí sòobéé, á ho dǐnló na ló wǐnǐwǐnǐ á hon, lé bìo ho nanǐ yí vá yí lion. ⁷ Mu búí lion hen na hã kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǐn kíkara so hínnǎn yòó pà mu. ⁸ Mu búí búnn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó han mí bia. Hã búí yú khǐmǎni khǐmǎni, hã búí yú búará-tǐn tǐn, hã búí yú bóni làa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bǐnǐa bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí bìo, á wón jí bìo bía sese.»

Lée webio nǎn ó o Yeesu wee wàráa hã wàhio

(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ Ó o nì-kenínia vá bueé bó a yi, á wee tùa wo yi.

«Lée webio nǎn fo wee wàráa hã wàhio na ba yi?»

¹¹ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Le Dónbeenì wó á le béenǐ bìo na sà yi á mi yú zǔna, à ba nì-vio yí zǔna mu. ¹² Lé bìo á yia bìo wi á ba khíi bǐnǐ yòó bè mu búí wán á à na a yi, ó o bìo á à wé boo. Ká yia dèe búí mía, wón á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cǐnǎa á ba pá à fé. ¹³ Lé búnn nǎn á ì wee wàráa hã wàhio na ba yi. Ba wee loñ coon, ká ba yí máa mi. Ba wee ní mu bìo ká ba yí máa bua mu á zǔn kúará. ¹⁴ Lé ká sǐi á le *Dónbeenì jǐ-cúa fεero *Ezayii bìo na ó o bía ba dǎní yi á jii súrǎa. O bía bìo kà:

«Mi khíi wee jí mu bìo

ká mi máa zǔh mu kúará.

Mi khíi wé è loñ coon

ká mi máa mi hàrí dèe.

¹⁵ Mu nǐpomu na kà bèntǐn búnbúra.

Ba tun mí jikǎnna,

á muunǐa mí yio.

'Ba yí wi à ba mi bìo.
 'Ba mún yí wi à ba jí bìo.
 'Ba yí wi à ba zǔn mu bìo
 à yèrémá buen ìnén Dónbeenì cǔn à ã wéé ba.» †
 16 «Èé ká minén bán júná sǐ. Mi yìo wee mi, á níkǔnna
 mún wee jí mu bìo. 17 Le ã mì ho tǔiá na mia: Le Dón-
 beenì ní-cúa fεerowà cèrèè lè ba nùpua búí na térénna
 á sǐa hǐa vá à ba mi bìo minén wee mi, à ba yí mǔn mu.
 'Ba sǐa hǐa vá à ba jí bìo minén wee jí, à ba yí jǎ mu.

O Yeesu zééníá o òro wàhiire kúará

(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

18 «Mi wǎa jí yia wee dé mu bè-dà wàhiire kúará.
 19 Bia wee jí le *Dónbeenì béénì bìo á ba yí zǔ mu
 kúará á ka lè ho wǔhǔ nǐsǎní na mu bè-dà lion yi. O
 *Satǎni wee buée lén mu ba sǐa yi. 20 'Ba búí ka lòn
 búahó. 'Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à tà le yi fùafù, à
 zǎmaka le bìo yi. 21 Ká ba màhǎ yí máa díá à le zo ba.
 'Ba wee tà le bìo ho pǎahǔ na cǐnú yi mí dòn. Ká le lòn-
 bee, tàá ho kúará lénlò yú ba le Dónbeenì bíonì bìo yi,
 à ba dèení pǐ le Dónbeenì bìo. 22 'Ba búí ka lè ho tá na
 hǎ kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. 'Ba ná le Dón-
 beenì bíonì, ká ho díímǐná bìo yilera, lè ho nàfòró poni
 na wee khà ba nùpua, á wee hè le bíonì mu, à le máa
 wé bìo ba yi. 23 'Ba búí bèn ka lè ho tá na se bìo, na mu
 bè-dà lion yi. 'Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à zǔn le
 kúará, á ba bèn wee ha hǎ bia. 'Ba búí khǐmàni
 khǐmàni, ba búí búará-tǐn tǐn, ba búí bóni làa píru
 píru.»

Le jí-kohó wàhiire

24 O Yeesu bǐnía wà le wàhiire búí nǔn ba yi: «Ho
 wáyí béénì bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí dó mu bè-dà
 tente mí mǔhǔ yi. 25 Á ho tǐnàhǔ búí ká ba nùpua
 búenbúen dǔma, ó o nii mu zúkúso buara, á buée dó
 le jíni bia ho mǔhǔ mu yi, ò o bǐnía wà. 26 Pǎahǔ na ho
 dínló ló á yòó wee te yi, á le jíni mún líí ló. 27 Á ho
 mǔhǔ bànso ton-sáwá bíá nǔn wo yi: «Núhǔso, fo yí dó
 mu bè-dà tente ù mǔhǔ yi le? Á le jíni bèn ló wen bǐn.»
 28 Ó o bíá nǔn ba yi: «Lé ã zúkúso wó mu.» Ó o ton-sáwá
 bíá: «Fo wi à wa vaa dεε le jíni mu le?» 29 Á ho mǔhǔ
 bànso bíá nǔn ba yi: «Bùée. Mi díá, lé bìo ká mi le mi ì
 dεε le jíni ká mi yí wó sese á mi ì dεε le á à léé lè ho
 dínló. 30 Mi díá le mu páani dǎ fúaa ho dínló láró
 pǎahǔ. Hón pǎahǔ so yi, ká ã bío ò na ba ton-sáwá na à
 lá ho dínló yi le ba dεε le jíni vé, à kúia lè mí
 kúnkúwá à cǐí. Bún mǔn à ba màhǎ lá ho dínló kúee ã
 nání yi.»

Ho mútààdè bèere lè le ja-fini wàhio

(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

31 O Yeesu tǐn bǐnía wà le wàhiire búí nǔn ba yi: «*Le
 Dónbeenì béénì bìo bonmín lè ho mútààdè bèere na
 ó o nii búí vaá dù mí mǔhǔ yi. 32 Lé ka cǐnú po hǎ bia
 na ká búenbúen. Ká le màhǎ ló, à le dǎ poñ ho zen-

buahó bè-vànii búenbúen, à wé mí vǐndè-kùure, à ba
 jǐnzàwa wé buée tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

33 O Yeesu bǐnía wà le wàhi-veere búí nǔn ba yi: «Ho
 wáyí béénì bìo bonmín lè le ja-fini na ó o hǎa búí
 zúnzúio kúaa mu dǔmu kiloowa bóni làa hònú yi á
 khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà hǎ wàhio á zééníáa mu biowa yara

(Maaki 4.33-34)

34 Bún búenbúen ó o Yeesu wee wà lè hǎ wàhio à na
 ba zǎamáa yi. O hǐa yí máa wé kàrán ba ká a yí wà
 wàhio. O hǐa wee wé ká sǐi, 35 bèra a na à le *Dónbeenì
 ní-cúa fεero bìo na ó o bíá à nii sí:

«Ì khǐi wé è bío làa ba

lè hǎ wàhio.

Mu bìo na sà yi

hàrí ho díímǐná jǔhǔ búeení

á ã khǐi zéení yara làa ba.» ††

O Yeesu zééníá le jí-kohó wàhiire kúará

36 Bún mǔn ó o Yeesu wà vaá zon le zǐi yi ò o díá ba
 zǎamáa. Ó o nǐ-kenínia wà zon o cǔn, á zoó bíá làa wo:
 «Le jíni na ló ho mǔhǔ yi wàhiire kúará á ù zéení làa
 wen.» 37 Ó o Yeesu bíá nǔn ba yi: «Yia wee dé mu bè-dà
 tente lé o *Nùpue Za. 38 Ká ho mǔhǔ lé ho díímǐná. Mu
 bè-dà tente lé bia bìo sǎ le Dónbeenì béénì yi. Ká le jí-
 kohó lé bia bìo sǎ o *Satǎni yi. 39 O zúkúso na dó le jí-
 kohó bia lé o Satǎni. Ho dínló láró wee zéení ho díímǐná
 véro bìo. Ká ba ton-sáwá na wee lá ho dínló lé le Dón-
 beenì wáyí tonkarowà. 40 Bìo ba wee dεεráa le jíni à
 kúee ho dǔhǔ yi, lé bún bàn sǐi mu khǐi wéráa ho
 díímǐná véro pǎahǔ. 41 O Nùpue Za khǐi tonka mí wáyí
 tonkarowà, á ba buée lén bia wee khà bìá ká dé mu
 bè-kora wéro yi, làa bìá wee wé mu bè-kora. 42 'Ba khǐi
 kúee ba ho dǎ-sǔmúí yi, hen na le minka yi véé wi yi, á
 ba à wá bǐn. 43 Ká bìá térénna bán á à jǔiika lè le wii
 bìo sǐi mín Maá Dónbeenì béení yi. Yia wi ò o jí bìo, à
 bànso jí bìo bíá sese.

Ho nàfòró na sànkáa lè ho lóro wàhio

44 «Ho wáyí béénì bìo bonmín lè mu bè-seni búí na
 ba lú ho mǔhǔ yi. Ó o búí zǔna mu dǎní vaá khéra á
 bǐnía sǎ vaá lú. O sǐi wan wan, á vaá yèéra bìo wi o cǔn
 búenbúen, ò o buée yà ho mǔhǔ mu.

45 «Ho wáyí béénì bìo bonmín là a duanlo búí na wee
 cà ho lóro na yàwá here. 46 Bìo ó o yú ho búí na yàwá
 here, ó o vaá yèéra bìo wi o cǔn búenbúen, ò o yà ho
 lóro mu.

Ho zùán wàhiire

47 «Ho wáyí béénì bìo pá bǐnía bonmín lè ho zùán na
 ba wee lèé dé ho muhǔ yi à vǐnáa ba cewà lè mí síiwà.
 48 Ká ho sú, à ba ce-pawà vá ho léráa mu jumu nii, à
 léé kεení ká ba hueeka ba. Á bia se ba wee kúee mí
 sǎkíwá yi, ká bia yí se bán ba wee kúia. 49 Lé bún bàn

† Mi loñ Ezayii vǔahǔ 6.9-10

†† Mi loñ Lení vǔahǔ (Psaumes) 78.2

síi khíi wé ho díimíjǎ véro pǎahú. Le Dónbeenì wáayi tonkarowá á bueé lén bìa yí téréenna bìa téréenna tíahú, ⁵⁰ á à kúee ho dǎ-sǔmúí yí, hen na le minka yí véé wi yí, á ba à wá bǐn.»

⁵¹ Bún mǎn ó o Yeesu tǔara ba yí: «Bìo kà búenbúen mi zǔ kúará le?» Á ba le ũuu. ⁵² Ó o Yeesu wǎa bíá nǎn ba yí: «*Lándá bìo zéenílo léee lándá bìo zéenílo na kenía mítén á zǔ ho wáayi béení bìo jǔhú á ka lòn zǐi bànso búí na nàfòró á mu bè-fíá lè mu bè-kǐa wi yí.»

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu bìo

(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bìo ó o Yeesu wà hǐn wàhio so vó, ó o ló bǐn, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o dǎn yí. O wà vaá wee kǎrán ba nǔpua ba *zúífúwa kǎránló zǐní yí. Á ba nǔpua na wi bǐn búenbúen wó coon á ba wee bío: «Bún bè-zǔhǐmini so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké biowa na kà? ⁵⁵ Yíncǎn o bǔen-khèero te mí za le? Á bàn nu yíncǎn o Mari le? O Zaaki là a Zozeifu là a Simǎn là a Zude so yíncǎn bàn zàwa le? ⁵⁶ Á bàn hǐnni so làa wen yí wi mín wán hen le? Á lé wen ó o yú hón pǎnká so búenbúen yí?» ⁵⁷ Lé bún bìo yí á ba yí wi à ba dé mí sǐa wo yí. Ó o Yeesu wǎa bíá nǎn ba yí: «Le *Dónbeenì jǐ-cúa fèero wé yí le kǐnbii hǎ lùu búenbúen yí. Ká ba lóhósa lè bàn kùrú zǐi nǔpua bán máa wé kǐnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí dǎhna yí wó yéréké bìo cèrèe bǐn lé bìo ba síadéro wo yí fòora.

O Zǎn Batiisi búeró

(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

14 Mu pǎahú ó o *Heroode † na wi ho Kalilee kǎhú jǔhú wán á ná bìo ba wee bío o Yeesu dǎn yí. ² Ó o bíá nǎn mí mǎnsa na làa wo páanía wí yí: «O nǔpue mu na kà lé o Zǎn bǐnía vèera. Lé bún nǎn ó o dà wee wéráa mu yéréké biowa.» ³ Mu bon. O Heroode hǐa nǎn le jii le ba wii o Zǎn. Á ba wiiira a can dó ho kàsó yí. O Heroode wó mu lé bìo ó o Zǎn bíá nǎn wo yí le o lá yí ko ò o fé mín za Filiipu bàn háa Herodiade à ya. ⁵ O Heroode lá wi ò o búe o Zǎn ká a màhǎ zǎna ba zǎamáa lé bìo ba búenbúen wee leéka le o Zǎn lé le *Dónbeenì jǐ-cúa fèero. ⁶ Èe ká a Heroode teró wizonle sǎnú díró yí, ó o Herodiade hǐnló yon bia ba von yahó. Ó o Heroode mu sǐi wan mu yí, ⁷ ó o báa le ká a hǐnzoró mu flora bìo na mí cǐn á mí ì na mu wo yí. ⁸ Ó o hǐnzoró vaá bíá mu nǎn mín nu yí, á bàn nu le o bío le o Zǎn Batiisi jǔhú lé hía à ba dé ho lenbuen yí à na a yí. ⁹ Bìo ó o hǐnzoró bueé bíá mu, ó o béee sǎnía tò mu bìo yí. Ká bìo ó o báa bìo ó o von yahó, ó o nǎn le jii le ba wé mu na a yí. ¹⁰ Ó o tonkaa o búí le o va ho kàsó yí à vaa kúii o Zǎn Batiisi jǔhú. ¹¹ Á ba vaá kúio ho dó ho lenbuen yí bueé nǎn o hǐnzoró yí ó o buan vaá nǎn mín nu yí. ¹² Ó o Zǎn mu nǐ-kenínia bueé lá a nùuna, à ba wà vaá bíá bìo mu wóráa á nǎn o Yeesu yí.

O Yeesu díinia ba minka zǎamáa

(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zǎn 6.1-14)

¹³ Bìo ó o Yeesu jǎ bìo wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búí na á nǔpue mía yí. Ká ba nǔpua màhǎ zǔna mu. Á ba lóka hǎ lórá yí á vará mu numu jii bò a Yeesu yí. ¹⁴ Pǎahú na ó o zoó ló ho woohú yí, ó o mǎn ba minka zǎamáa. Á ba màkǎrí buan wo yí, ó o búakáa wee weé ba vǎnvárovà na wi ba tíahú. ¹⁵ Bìo ho zǐihú dǎn, ó o nǐ-kenínia wà bueé bó a yí, á bíá nǎn wo yí: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bìo búí mín mía yí. Bío le ba nǔpua lén va hǎ lórá yí, à vaa yí mu bìo yà dí.» ¹⁶ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yí: «Ba varó bǐn jǔhú mía. Minén miten na mu bè-díinii ba yí.» ¹⁷ Á ba bíá nǎn wo yí: «Bìo wi wa cǐn hen, léee búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jún.» ¹⁸ Ó o Yeesu bíá: «Mi bua mu buennáa.» ¹⁹ Ó o bíá nǎn ba zǎamáa yí le ba líí keení le jíní wán. Ó o fó ho búurú bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jún, ò o hóonia mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o cèekaa ho búurú nǎn mí nǐ-kenínia yí. Á bán fó sankaa nǎn ba zǎamáa yí. ²⁰ Á ba búenbúen dú sù. Á bìo dú ká ba khuiira á mu sú hǎ sǎkíwá píru jún. ²¹ Bia búenbúen na dú mu, á ba báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú síi, ká ba háawa lè ba háyúwá níi ló.

O Yeesu wee varáka mu numu wán

(Maaki 6.45-52; Zǎn 6.16-21)

²² Bún mǎn, ó o Yeesu dèení kǐkǎa mí nǐ-kenínia yí le ba zo ho woohú dí mí yahó khí ho vǔ-beení mǎn ká mínén ñ na ho wǎhú ba zǎamáa yí á ba à boka. ²³ Bìo ó o wó bún vó, ó o wà yòora le búee wán mí dòn, á yòó wee wé mí fioró á ho tá hǔn yú bǐn. ²⁴ Bún pǎahú à ho woohú vá zon mu numu yí, á ho pinpi-beení hǐnǎn wee và lè mí pǎnká á wee lá mu numu buee hénka lè ho woohú. ²⁵ Hǎ tá-tǐa yí, ó o Yeesu zoó wee varáka mu numu wán á mà mí nǐ-kenínia. ²⁶ Bìo ba mǎn wo ò o wee varáka mu numu wán, á ba zǎna dǎkhǐina, á ba wee bío: «O léee nǐ-hǐnbóni.» Á ba wee wǎamaka. ²⁷ Ó o Yeesu dèení bíá ká síi nǎn ba yí: «Mi hení mí sǐa, mu lé ònén, mí yí zǐn bìo.» ²⁸ Ó o Piere wǎa bíá nǎn wo yí: «Núhúso, ká mu lé fo bìo bon, ù bío le ò varáka mu numu wán à buen ù cǐn.» ²⁹ Ó o Yeesu bíá nǎn wo yí: «Buen!» Ó o Piere ló wee varáka mu numu wán á wee va a Yeesu cǐn. ³⁰ Ká bìo ó o mǎn bìo ho pinpiró wee wéráa ó o zǎna. Á bìo ó o wà líí lí mu numu yí, ó o wǎamaa: «Núhúso fení mi.» ³¹ Ó o Yeesu dèení dá mí níi cǎna a, ò o bíá nǎn wo yí: «Ú síidéro fòora. Léee webio nǎn á fo titikaarǎa?» ³² Bìo ba mí nùwǎ jún yòó zon ho woohú yí, á ho pinpiró dǐn. ³³ Á ba nǐ-kenínia na wí ho woohú yí á fǎrá mí nǎn kǎjúná wán o Yeesu yahó, à ba bíá nǎn wo yí: «Fo bèntǐn lé le Dónbeenì Za bìo bon.»

O Yeesu weéra ba vǎnvárovà búí

(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bìo ba kǎa ho vǔ-beení khíi dǎn ho Zenezareete kǎhú, ³⁵ á ba nǔpua na wi bǐn zǔna a Yeesu, á ba bíá a buenló bìo nǎn bia sǔarǎkaa bǐn búenbúen yí. Á ba

† O Heroode mu lé yia ba wee ve làa Heroode Āntipaasi.

buan ba v́ánvárowà búenbúen buaraŕaa o ćń. ³⁶ Á ba wee fio wo le o día le ba pá ẃaa yí o dà-źínii ñi-ḱání túii yí. Á b́ia búenbúen na wee yí le túii yí á wee wa.

O Yeesu lè ba Farizíewa wee ẃaaní (Maaki 7.1-13)

15 Ba *Farizíewa búí lè ho *lándá bìo zéenílowa búí ló ho Zeruzalæmu yi buara a Yeesu ćń á bueé t́uara a yi: ² «Lée webio ñkń á ù ñi-kenínia yí máa wé bìo á wán maáwà bò ñkń wén le wa wé wé? Ba yí máa sεε mí níni à bè yi díráa làa bìo mu koráa.» ³ Ó o Yeesu b́ia ñkń ba yi: «Lée webio ñkń á minén b́en yí máa wé bìo le Dónbeenì henía ñkń mia, à mi bò mi kùrú kàránlò yi? ⁴ Le Dónbeenì b́ia bìo kà: «Kónbi mìn maá lè mìn nu» [†] le mún b́ia: «Yía b́ia khon mìn maá tàà mìn nu d́ání yi, wón ko làa búero.» ^{††5} Ká minén wee kàrán ba nùpua le ká a búí bàn maá lè bàn nu ó o b́ia bìo kà ñkń yi: «Bìo á ï ko à ï na à séení làa fo á ï h́ń lè le Dónbeenì,» ⁶ se wón bànso màkóo míá ò o séení mìn maá. Mi wee ṕí le Dónbeenì bíoní kà síi à wé le làa bè-káamáa ká mi bè mi kùrú kàránlò yi. ⁷ Mi yí mńkń miten na le? Yaa o *Ezayii túiá sí mi wán ṕaahú na ó o fεera le *Dónbeenì ñi-cúa na kà mi d́ání yi:

⁸ «Ba nùpua na kà wee búaaní mi lè mí ñini ká ba yiwa yi á ba khèra làa mi.

⁹ Le búaaní na ba wee na mi ñúhú mía.

Lé bìo ba nùpua làndáwá lé h́a ba wee kàrán làa mìn. [‡]»

Bìo wee tíí o nùpue (Maaki 7.14-23)

¹⁰ Bún mńn ó o Yeesu von ba źaamáa á b́ia ñkń ba yi: «Mi ñí bìo kà à źín kúará. ¹¹ Bìo wee zo a nùpue ñii yí máa tíí wo. H́a bíoní na wee lé là a nùpue ñii, h́ń lé h́a wee tíí wo.» ¹² Ó o Yeesu ñi-kenínia vá bueé bó a yi, á b́ia ñkń wo yi: «Fo źú le ù bíoní mu á vá ba *Farizíewa yi le?» ¹³ Ó o Yeesu b́ia ñkń ba yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ï Maá na wi ho ẃaayi á yí fá, á khíi dεε á à kúia. ¹⁴ Mi día ba. Ba lé ba muiiwà na tò ba muiiwà búaa wán. Ká a muii tò mí ninza muii búini wán, á ba à páani vaá zo ho ḱhú.» ¹⁵ Ó o Piere ẃaa b́ia ñkń wo yi: «Zéení le wáhiire mu kúará làa wén.» ¹⁶ Ó o Yeesu b́ia ñkń wo yi «Éee! Lé minén pá d́ĩn yí źú mu biowa yara le? ¹⁷ Mu bìo búenbúen na wee zo a nùpue ñii, à lii zo a píhó yi, bún ó o wee bíni lée ní kúia. ¹⁸ Éε ká h́a bíoní na ó o wee bío lè mí ñii, á wee lé o síi yi, h́ń lé h́a wee tíí o nùpue. ¹⁹ Mu bon. H́a yile-kora wee lé le síi yi. Lé bún te le ñi-búee, lè ho h́a-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè ho ḱńlò, làa bìo yí bon bíoró o nùpue ñii, lè ba nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bún biowa so lé bìo wee tíí o nùpue, ká ho dí le h́a níni na yí seera, bún yí máa tíí nùpue.»

O síí veere háa na tà a Yeesu yi bìo (Maaki 7.24-30)

²¹ Bún mńn ó o Yeesu ló b́ín wà, á van ho ḱhú búí na śuaraa ho Tiire lè ho Sidń lórá yi. ²² Á ho Kanan ḱhú háa búí na wi ho ḱhú mu yi, á wà buara a ćń, á bueé wee bío ṕńpń kà síi: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí mi. Í h́ínlò á ćíná búí wi yi á wee beé o lò làa sòobéε.» ²³ Ó o Yeesu yí dó mí ñii wo yi. Ó o ñi-kenínia vá bueé bó a yi, á wee bío làa wo: «O háa mu na bò wá mńn wee ẃaamaka fεεε á ù bío le o bíni.» ²⁴ Ó o Yeesu b́ia: «O *Isirayεele ñipomu na ka lòn pia na v́unun lé bán ba tonkaa mi bìo yi.» ²⁵ Ó o háa yáa ẃaa wà bueé líí f́ará mí ñkńkórúná wán o Yeesu yahó, ò o b́ia: «Núhúso, séení mi.» ²⁶ Ó o Yeesu b́ia ñkń wo yi: «Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa dínló à yénní kúia na ba booní yi.» ²⁷ Ó o háa b́ia ñkń wo yi: «Núhúso, bún bon. Éε ká ba booní wee wé sèeka ho dínló na wee kúenka lii kúia mìn so tá à dí.» ²⁸ Ó o Yeesu ẃaa b́ia ñkń o háa mu yi: «Fo bèntín dó ù síi mi làa sòobéε.» Mu ù wé làa bìo fo lonnáa mu. Ó o h́ínlò d́eéniá wan bún wán.

O Yeesu weéra ba v́ánvárowà cèrèε (Maaki 7.31)

²⁹ Bún mńn ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee v́i-beeni ñii, á vaá yòora le búee wán yòo kará. ³⁰ Á ba minka źaamáa buara a ćń lè ba lóní, lè ba muiiwà, làa b́ia sánia bìo búí míá b́ín, lè ba bekewà, lè ba v́ánvárowà cèrèε búí. Ba bueé bàráka ba o Yeesu tá, ó o weéra ba. ³¹ Bìo ba źaamáa mńkń à ba bekewà na lá yí dà máa bío á wee bío, á mńkń à b́ia sánia bìo búí lá míá b́ín á wan, á mńkń à b́ia lá lé ba lóní wee varáka sese, á mńkń à b́ia lá lé ba muiiwà á wee mi, á mu wó ba coon dàkhíina, á ba wee búaaní o *Isirayεele bàn Dónbeenì yèni.

O Yeesu bíniá díniá ba minka źaamáa (Maaki 8.1-10)

³² O Yeesu von mí ñi-kenínia á b́ia ñkń ba yi: «Ba nùpua na kà màkárí buan mi. Bìo kà lé ba wizooní t́ín ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii ẃaa vó. Í yí wi à ï día ba à ba bo ká ba yí yú bìo yí dú. Lé bìo ba dà vaá lé è lùiorá ho ẃhú wán lé le h́ini.» ³³ Ó o ñi-kenínia t́uara a yi: «Wa à yí mu bè-dínii wén le dùure na kà yi á à na bán minka źaamáa so yi?» ³⁴ Ó o Yeesu t́uara ba yi: «Lée búurú bìo yén wi mi ćń?» Á ba b́ia ñkń wo yi: «Lée búurú bìo h́èpun làa cezàwa búaa yén búí.» ³⁵ Ó o Yeesu ẃaa b́ia ñkń ba źaamáa yi le ba lii keeni, ³⁶ ò o fó ho búurú bìo h́èpun lè ba cezàwa, ò o dó le Dónbeenì bàráka, ò o ćéεkaa mu ñkń mí ñi-kenínia yi á bán sankaa ñkń ba źaamáa yi. ³⁷ Ba búenbúen dú sù, ó o ñi-kenínia khuiira bìo ká, á mu sú h́a sàkiwá bìo h́èpun. ³⁸ B́ia búenbúen na dú mu, á ba báawa mí dòn á à yí muaaseé náa síi, ká ba háawa lè ba háyúwá níi ló.

³⁹ Bún mńn ó o Yeesu ñkń ho ẃhú ba źaamáa yi le ba boka, ò o zon ho woohú mí dòn á van ho Makadan ḱhú.

† Mi loń Léró v́uahú (Exode) 20.12; Lándá zéeníló (Deutéronome) v́uahú 5.16 †† Mi loń Léró v́uahú (Exode) 21.17
‡ Mi loń Ezayii v́uahú 29.13

Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bìò

(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)

16 Ba *Farizíewa lè ba *Sadusíewa wi à ba khūaa o Yeesu nii yi, á ba vá bueé bó a Yeesu yi á bía nɔn wo yi le o wé yéréké bìò búí na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeenì c̄ñ. ² Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Hen ká le wii líí wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yìnbíi b̀urii, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yu-umu, à mi le ho vlohó á à buen. Ká mi wee loñ ho wáayi à z̀h́nnaa bìò a à wé, á lée webio nɔn á bìò wee zéeni bìò wee wé bìò kà wán á mi yí z̀ú? ⁴ Ho zuia ǹpua na yí se, na wee b̀ini le Dónbeenì m̀n à wé mu bè-kora wee cà à ba mi yéréké bìò. Èε ká ba máa mi yéréké bìò búí ká mu yínc̄h le *Dónbeenì ñi-cúa fεero Zonaasi bìò. †» B̀n m̀n ó o wà ò o díá ba.

Ba Farizíewa lè ba Sadusíewa bìò

(Maaki 8.14-21)

⁵ Bìò ba ǹ-kenínia wee khí lè ho v̀-beenì m̀n o Yeesu c̄ñ, á ba nɔnsáa yí buan ho búurú. ⁶ Ó o Yeesu wáa bía làa ba: «Mi pa miten ba *Farizíewa lè ba *Sadusíewa bìò yi. Ba bìò bonmín lè le ña-f̀ini.» ⁷ Ó o ǹ-kenínia wee bíò làa mín: «O wee bíò kà síi lè bìò wa yí buan ho búurú.» ⁸ Ó o Yeesu z̀na bìò ba wee bíò, ó o t̀ara ba yi: «Lée webio nɔn mi wee bíoráa le lè bìò mi yí buan ho búurú? Mi síadéro mi b̀nt̀n f̀ora. ⁹ Mi pá d̄n yí máa jí mu bìò à z̀h́ mu kúará le? Ho búurú bìò hònú na á t̄ c̄εkaa nɔn ba báawa muaaseé hònú yi, lè hã sàkiwá na mi khiira bìò ká kúaa yi nii á mi nɔn-sáa bìò yi le? ¹⁰ Á ho búurú bìò h̀pun na á t̄ c̄εkaa nɔn ba báawa muaaseé náa yi, lè hã sàkiwá na mi khiira bìò ká kúaa yi nii á mi nɔnsáa bìò yi le? ¹¹ Á lée webio nɔn á mi le mu lé ho búurú bìò á t̄ wee bíò? Mi pa miten ba Farizíewa lè ba Sadusíewa ña bìò ka lòn ña-f̀ini bìò yi.» ¹² Ó o ǹ-kenínia màhã wáa z̀na le o lá yí bía le ba pa miten le ña-f̀ini na ba wee wé lè ho búurú bìò yi, ká lè ba Farizíewa lè ba Sadusíewa kàránlò na ba wee na ó o le ba pa miten bìò yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì m̀n léra

(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)

¹³ O Yeesu wà van ho k̄h̄ú na s̀aráa là a Filiipu ló-fáranii na ba le *Sezaaree yi. Ó o t̀ara mí ǹ-kenínia yi: «Ba ǹpua wee bíò webio o *Ǹpue Za d̄n yi?» ¹⁴ Á ba bía nɔn wo yi: «Ba búí le fo lé o Zã Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí yàà b̀n le fo lé o Zeremii, tàà le *Dónbeenì ñi-cúa fεero búí.» ¹⁵ Ó o Yeesu t̀ara ba yi: «Minén c̄ñ á t̄ b̀n lée wée?» ¹⁶ Ó o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenì na wi f̄εε Za.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Zã za Simɔn, ù ñuhú sí. Mu yínc̄h ǹpue zéenia ho t̀ia poni na kà làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéenia mu làa fo. ¹⁸ Á ñén b̀n ñ bíò bìò kà á à na foñ: Fo lé o Piere b̀n kúará le huee. Á lé dén huee so á t̄ ñ f́ará t̄ kuure wán, á hàri mu h́mú máa d̄n bìò búí máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi

béeni won-zàwa á t̄ ñ na foñ. Bìò lée bìò na á fo khíi wé p̄ bìò ho tá wán, á le Dónbeenì m̀n ñ p̄ mu bìò ho wáayi. Á bìò na fo khíi wé tà bìò ho tá wán, á le Dónbeenì m̀n ñ tà mu bìò ho wáayi.» ²⁰ Ó o Yeesu wáa henia mu nɔn mí ǹ-kenínia yi le ba yí bíò le mí lé o Krista.

O Yeesu wee bíò mi h́mú lè mi vèeró bìò

(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)

²¹ Á lá b̀n nii wán, ó o Yeesu búakáa wee bíò bìò kà wéréwéré lè mí ǹ-kenínia: «Í ko à t̄ va ho Zeruzalεmu, à lò vaa be b̀n làa s̀obée ba *ǹ-kiá, lè ba yankarowà ñúnasa lè ho *làndá bìò zéeni lowa nii yi. Ba à búe mi, ká hã wizooní t̄n zoñ á t̄ ñ vèe.» ²² Ó o Piere wáa fó a ba vá ló, ò o wee bíò: «Ébé! Nùhúso, b̀n máa wé làa fo. Le Dónbeenì á à k̄nì fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu màhã yèrémáa bía nɔn wo yi: «Vá lé t̄ n̄s̄n̄ lè ù *Satãni bíoní. Fo wee b̀maka t̄ tonlò. Û yilera yínc̄h Dónbeenì yilera. Hã lé ba ǹpua yilera.» ²⁴ B̀n m̀n ó o Yeesu bía nɔn mí ǹ-kenínia yi: «Yia wi ò o bè mi, à bànsò khí mí kùrú síi bìò wéró yi, ká a wé lá mí *kùrúwá p̄ à bèráa mi. ²⁵ Lé bìò á yia wi ò o k̄nì mí mukãni wón á à v̀ini le. Ká yia màhã tà le mí ñ v̀ini le ñén bìò yi, wón á à yí le. ²⁶ O ǹpue lá yú ho d̄m̄iná bìò búenb̀en, ò o khon le mukãni binbirì yi, se lé ho c̀nú yén á bànsò yú? O ǹpue lá khon le mukãni binbirì yi, ó o so dà à na bìò búí á à b̀ni ñ yíráa le le? ²⁷ Mu bon. O *Ǹpue Za khíi buen mín Maá c̀kú beenì yi lè mí wáayi tonkarowà, á bueé s̀áni ba ǹpua ǹ-kení kéní yi, á à héha làa bìò ba wó. ²⁸ Le t̄ mi ho t̀ia na mia: Ba ǹwá yen zàwa búí na wi bìà hen t̄ahú máa hí ká ba yí m̀n o Ǹpue Za buenlò lè mí béeni.»

O Yeesu miníkaa le búee wán

(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

17 Wizooní bìò h̀z̄n b̀n m̀n, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zã na ló o Zaaki bàn za á yò-raráa le búee búí na d̄n wán. Bìò ba yòò wi b̀n mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa ba yìò yi, á yahó wee ñuiika le le wii bìò síi, á s̄-z̄nia ka p̄iap̄ia lòn khoomu. ³ Á ba ǹ-kenínia le mí ñ loñ, á ba m̀n o *M̄ȳiize là a *Elii † à ba d̄n wee tà hã láakáwá là a Yeesu. ⁴ Ó o Piere wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nùhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á t̄ ñ tá hã b̀kú zàwa bìò t̄n. Ûnén dà-kéní, o M̄ȳiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bìò ó o wee bíò, à b̀n le dùndúure búí na wee ñuiika á yòò ló líi pon ba yi. Á mu tãmu búí sã ñá le dùndúure mu yi: «Yia kà lé t̄ Za na á t̄ bò t̄ tàká wán. O bìò sí mi. Mi wé ñ a c̄ñ.» ⁶ Bìò ó o ǹ-kenínia ñá mu tãmu mu sã, á ba z̄nkaa dàkh̄ina, á líi búrá mí yara ho tá yi. ⁷ Ó o Yeesu bueé bó ba yi, á bò mí níi ba wán, ò o bía: «Mi líi híni. Mi yí z̄n bìò.» ⁸ Á ba wáa hóonia mí yara á ba yí m̀n ǹpue ká yínc̄h o Yeesu mí dòn. ⁹ Bìò ba ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henia bìò kà nɔn ba yi: «Bìò mi m̀n kà à mi

† Mi loñ Matiye v̄ahú 12.39

†† Mi loñ Luki v̄ahú 9.31

yí bío le ñúpue jí fúaa o *Ñúpue Za húrun á vèera ló ba ñi-hía tíahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ Ó o ñi-kenínia tùara a yi: «Lée webio ñon ho *lándá bìo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» ¹¹ Ó o bía ñon ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à buee kúee mu biowa búenbúen mí lara yi. ¹² Le ï bío mu na mia: O Elii mu yàá buara vó. Ká ba ñúpua màhá yí zūna le lé orén. Á ba wó a làa bìo ba sīa vá yi. Lé búñ síi ba mún ñ beéráa o Ñúpue Za lò.» ¹³ Ó o ñi-kenínia wáa zūna le lé o Zān Batiisi ó o wee bío bìo.

O Yeesu weéra a háyónza na le dándàhíonì wi yi

(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bìo ba líí dñn hen na ba zāamāa wi yi, ó o ñii búí vá bueé bó a Yeesu yi á líí fārá mí ñonkópúná wán o yahó, ò o bía: ¹⁵ «Ñi-kàránlo, loñ ï za màkárí yi. Le dándàhíonì wi o yi. Le wee beé o lò. Pñna cērèe le wee lá a dé ho dñhú tàá mu ñumu yi. ¹⁶ Á ï buan wo buararāa ñ ñi-kenínia cñn, ká ba màhá yí dàhna yí weéra a.» ¹⁷ Ó o Yeesu wāamaa: «Éee! Mi zuia ñúpua bñntín yí máa dé mí sīa le Dónbeenì yi bìo bon, á mi mún yí máa jí hàrì dèe. Mi wee leéka le ï kēnì làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mi bua a háyónza mu buennāa.» ¹⁸ Bìo ba buara làa wo, ó o Yeesu ñamaka a o cñná yi, ó o ló. Ó o háyónza dēnía wan mí lahó yi.

¹⁹ Bún mún ó o Yeesu wà. Ó o ñi-kenínia wà vaá bó a yi à ba tùara a yi: «Lée webio ñon á warén yí dàhna yí ñonnáa o cñná mu.» ²⁰ Ó o Yeesu bía ñon ba yi: «Lé bìo mi sīdéró mìi ka cñnú dàkhīna. Le ï mì ho tūiá na mia: Hen ká mi sīadéró mìi na khúekhúe lè ho mútāadè bæere bìo á mi yàá pá lá tà le mìi wé làa bìo, á mi lá dà à bío ò na le búee na kà yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bìo woon á mi lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Èe ká mu màhá lé ho fioró lè le ñii lìrò mí dòn lé bìo dà à ña a cñná na kà bàn síi á à lén.]»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo

(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle búí ká a Yeesu lè mí ñi-kenínia búenbúen páanía wi ho Kalilee kñhú yi, ó o bía ñon ba yi: «O *Ñúpue Za á ba à dé ba ñúpua níni yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizoní tñ zoñ o ò vèe.» Á ba ñi-kenínia yilera yáara làa sòobée.

Le Dónbeenì zī-beenì lànpo cǎlò bìo

²⁴ O Yeesu lè mí ñi-kenínia wà van ho *Kapēnayumu lóhó. Á le *Dónbeenì zī-beenì *lànpo féwá wà bueé bó a Piere yi à ba tùara a yi: «Mi ñi-kàránlo so wee sàání le Dónbeenì zī-beenì lànpo le?» ²⁵ Ó o Piere bía: «Úuu o wee sàání ho.» Pñahú na ó o Piere wà vaá zo le zī na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dēnía wee tūa wo yi: «Simon, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpo lè mí síiwà à na ho dímíj ná na kà bá-zàwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho kñhú ñúpua mí bæere lée tàá lé bia ba funnáa á dàhna?» Ó o Piere le lé bìo ba dàh-

na. ²⁶ Ó o Yeesu bía ñon wo yi: «Àwa, bún wee zéení le ho kñhú ñúpua yí ko ba wé sàání ho lànpo. ²⁷ Èe ká wa màhá máa lúnka ba ñúpua mu yilera. Lén lii ho vñ-beenì yi, à lii pa le ce-hñni. Ó o nín-yání ceza na fo ò ví à ù lén à lée hén ñii, á fo ò yí le wén-hñnló le yi na dà warén wa ñuwá ñun lànpo á à sàání. Á ù wáa bua dén à ù va ba cñn vaa sàání wa lànpo.»

Lée wée po bìa ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

18 Hón pñahú so yi, ó o Yeesu ñi-kenínia wà bueé bó a yi, à ba wee tūa wo yi: «Yia bìo ñuhú wi po bìa ká le Dónbeenì béenì yi lé o yén.» ² Ó o Yeesu von o háyónza bueé dñiá ba yahó, ³ ò o bía: «Le ï mì ho tūiá na mia: Hen ká mi yí yèrémāa á yí ka lè ba háyúwá bìo síi, á mi máa zo le *Dónbeenì béenì yi. ⁴ Yia bìo ñuhú wi po bìa ká le Dónbeenì béenì yi lé yia wee liiní miten à wé là a háyónza na kà bìo síi. ⁵ Yia buan háyónza búí na ka làa yia kà bìo síi sese, se mu lé ñnén ï bæere á bàn-so buan sese.

Mu bè-kohó wéró yí se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sīa mìi ñi-kéní á ñúpue khà dó mu bè-kora wéró yi, se mu sūaaní á ba ca le hue-beenì bànso fonle yi à lèe dé ho mu-beenì yi ò o lii lí. ⁷ Ho dímíj ná á ho yéréké khii sá yi, lé bìo á bìo wee khà ba ñúpua dé mu bè-kora wéró yi á wi ho yi. Mu bon, mu lée bìo na wéró máa khii ho yi. Èe ká yia níi wee bè mu, á ho yéréké khii sá yi. ⁸ Ká mu lé ù níi tàá ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù kúio hā lèe kúia. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi lè ù nín-kéní tàá lè ù zeñ-kéní, se mu sūaaní bìo ba à lèe fo á à dé ho dñhú na máa hí máa mi yi lè ù níni mí bìo ñun tàá ù zení mí bìo ñun. ⁹ Ká mu lé ù yèe wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù còkon le lèe día. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi lè ù yèn-kéní, se mu sūaaní bìo ba à lèe fo ò dé le *Dofñí dñhú yi lè ù yio mí bìo ñun.

O pio na vúnun bñiá yú wahiire

(Luki 15.3-7)

¹⁰ «Mi pa miten bìo, à ba háyúwá na kà ñi-kéní ò o búí yí zuañ yi. Lé bìo ba háyúwá mu wáayi tonkarowá wi lè wàn Maá Dónbeenì féee. ¹¹ [O *Ñúpue Za buara wà bueé cà bìa khèra lè le Dónbeenì á à fení.] ¹² Le ï tūa mia. Hen ká a búí pia khīmàni lá wi síi, ó o yà-kéní wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ba khīmàni yà-kéní mía na ká le búee yi ká a máa cànka yia vúnun le? ¹³ Le ï bío mu na mia: Ká a hía yú a, ó o sīi á à wa wa a bìo yi á à poñ ba khīmàni yà-kéní mía na yí vúnun. ¹⁴ Lé làa bún síi á mìn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à ba háyúwá na kà ñi-kéní à ví.

Ká mìn za búí wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mìn za wó khon làa fo, à ù vaa zéení a wékheró na a yi, ùnén làa wo mi ñuwá ñun mi dòn. Ká a tà, á mi ñi-kení wé ba zàwa. ¹⁶ Ká a pá, à ù cà ñúpue

† Mi loñ Malasii vñahú 3.23

ni-kéní tàá nùwǎ òun dé ù wán, à héha làa bìo le Dón-beeni bíonì vūahú bíaráa mu: «Mu bìo búenbúen á wa à lén yìo ba seéràsa nùwǎ òun tàá nùwǎ tìn bè-bíonii wán.»¹⁷ Ká a pá pá le mí máa ní bán cǔn, à ù bío mu le mìn zàwa na kúaa mìn wán. Ká a pá le mí máa ní bán cǔn, à ù wǎa wé o lòn lànpó fé, tàá ni-veere búí na yí zū Dónbeeni.¹⁸ Le ì mì ho tǔiá na mia: Bìo lée bìo na mi khíi wé pá bìo ho tá wán, á le Dónbeeni mún ò pí mu bìo ho wáayi. Á bìo lée bìo na á mi khíi wé tà bìo ho tá wán, á le Dónbeeni mún ò tà mu bìo ho wáayi.

Mi wé bunbua fio

¹⁹ «Le ì mún bío mu na mia. Hen ká nùwǎ òun búí wé ló mi tǎhú á bunbuua flora bìo lée bìo ho tá wán, á wàn Maá na wi ho wáayi á à na mu ba yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwǎ òun tàá nùwǎ tìn kúaa mìn wán yi ì yèni yi, se ì wi ba tǎhú.»

O ton-sá na pá ho séndíaró bìo

²¹ Ó o Piere wǎa vá bueé bó a Yeesu yi ò o tùara a yi: «Núhúso, ká wàn za wee wé khe làa mi féee, á ì ko à ì sén día na a yi cúa-yen? Lée cúa-hèpun lée?»²² Ó o Yeesu le bùeé. «Ì yí bíá le cúa-hèpun mí dòn. Ì le búará-tìn làa píru píru cúa-hèpun. ²³ Lé bún òn á ì tée ho wáayi béeni làa bìo kà: Béé búí le mí ì càtí mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bìo ó o búakáa wee càtí há, á ba buan o búí buararáa, à le wári na ó o ko o ò wé mí núhúso yi á boo dàkhíina. ²⁵ O nii mu yí dà le máa wí. Á ba núhúso òn le nii le ba wǎa yéé wo ò o wé o wobá-nii, à yéé bàn háa, là a zàwa, làa bìo wi o cǔn búenbúen, à màhá wínáa le kee. ²⁶ Ó o ton-sá mu líí fára mí ònkópúná wán mí núhúso yahó ò o wee yan-ka a: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu búenbúen.»²⁷ Á ba núhúso zūna a màkárí, ó o séra mu día òn wo yi ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà lée sǎ mí ninza búí yahó ò orén kee bèn wi wón yi. Le lée wén-hāani khīmàni. Ó o wíira mí ninza mu tun kǔnlè ò o wee bío: «Ì wári na wi foñ á ù wí.»²⁹ Á ba ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu.»³⁰ Ká a màhá pá, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannáa o kee wíló. ³¹ Bìo ba ton-sáwá na ká òn bìo wó, á mu vá ba yi làa sòobéé. Á ba wà vaá lá mu búenbúen fèera òn mí núhúso yi. ³² Á ba núhúso von o ton-sá mu á bueé bíá òn yi: «Yí kohó bànso yén! Ùnén á ì séra bìo día lé bìo fo yankaa mi. ³³ Fo bèn mún lá ko à ù zūñ mi ninza màkárí làa bìo á ònén zūnanáa à ù màkárí.»³⁴ Ba núhúso sǐi cǎ dàkhíina, ó o le ba bua a ton-sá mu vaa dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véro.»³⁵ Bún mún ó o Yeesu bǐnía bíá: «Lé ká sǐi á wàn Maá na wi ho wáayi á khíi wé làa mia, ká mi yí máa tà sén día na mìn zàwa le mìn hínni yi le mi sǎ búenbúen.»

Bìo ó o Yeesu bíá mu yaamu fáaró dǎní yi

(Maaki 10.1-12)

¹⁹ Bìo ó o Yeesu kàrána ba nùpua kà sǐi wó, ó o ló ho Kalilee kǎhú yi á wà khú ho *Zudee kǎhú sǔn-kení na wi ho Zurudēn muhú mún. ² Nùpua cèrēe òn ò mún khú bǐn le mí vánvárowà, ó o wéera ba.

³ Á ba *Farizēwa búí wi ba khúaa o Yeesu nii yi, á ba wà bueé bó a yi, à ba tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue bàn háa dá wó khon làa wo, á nii so òn wo yi ò o dēeni òa a le?»⁴ Ó o Yeesu bíá òn ba yi: «Mi so yí kàrána bìo ká yí òn le Dónbeeni bíonì vūahú yi le? «Mu núhú búeenii, á le Dónbeeni léra a báa á léra a háa.»⁵ Lé bún òn ó o báa á à día mìn maá le mìn nu, ká à léé le mìn háa. Á ba mí nùwǎ òun á à wé sǎnia dà-kení. ⁶ Ba wǎa yí òn nùwǎ òun, ba lée ni-kéní. Bìo le Dónbeeni cèera mìn yi à nùpue yí fáa.»⁷ Á ba *Farizēwa bíá òn wo yi: «Lée webio òn ó o Mɔyíize bíaráa le ká báa le mí ì òa mìn háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»⁸ Ó o Yeesu bíá òn ba yi: «O Mɔyíize òn le nii le mí dà a òa mi hánáni, lé bìo mi yí máa ní dēe. Èe ká mu núhú búeenii á mu lá yí ká ká sǐi. ⁹ Le ì bío mu na mia: Báa na día mìn háa à bàn háa mu òn yí fó báa, ò o kún fó há-veere yan, se wón lée há-fé.»

¹⁰ Ó o Yeesu ni-kenínia bíá òn wo yi: «Ká mu lé ká sǐi ó o báa ko ò o buaráa miten mìn háa dǎní yi, ká nùpue wǎa yí yan se mu sǎaaní.»¹¹ Ó o Yeesu bíá òn ba yi: «Hón kàránlò so na ká á báawa búenbúen yí dà máa tà yi. Bia le Dónbeeni òn mu pánká yi, bán mí dòn lé bìa dà à tà mu yi. ¹² Bìo wee hè ba báawa búí à ba máa ya á síwà boo. Ba búí wee te ká ba báamu húrún. Ba búí lé ba nùpua bó ba báamu. Ba búí bèn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béeni bìo yi. Yia dà hón kàránlò so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

O Yeesu dúbuua ba háyúwá yi

(Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ Nùpua búí buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cǔn le o bè mí níni ba wán, ò o fio na ba yi. Ó o ni-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ó o Yeesu wǎa bíá òn ba yi: «Mi día ba háyúwá le ba buen ì cǔn. Mi yí hè ba. Lé bìo ho wáayi béeni bìo sǎ bìa ka le ba bìo sǐi yi.»¹⁵ Ó o Yeesu wǎa bò mí níni ba wán. Bún mún ó o ló hón lahó so yi wà.

Ho nàfòró le le Dónbeeni béeni bìo

(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yìo bueé tǐ, à nùpue búí vaá vá bueé bó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Ni-kàránlò, lée webio á ì ko à ì wé ká mu se à yíráa le mukāni binbirì na máa vé?»¹⁷ Ó o Yeesu bíá òn wo yi: «Lée webio òn á fo wee tùarāa mi le mu bìo na se bìo? Le Dónbeeni mí dòn lé dío se. Ká fo wi à ù yí le mukāni binbirì na máa vé, à le Dónbeeni bíonì na le henía bìo à ù bè yi.»¹⁸ Ó o nii tùara: «Hǎn lé há bíonì yén?» Ó o Yeesu bíá: «Yí búe nùpue. Yí wé há-

†† *Mi loñ Bìo núhú búeenii vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † Mi loñ Bìo núhú búeenii vūahú (Genèse) 2.24 †† Làndá zéeniólò vūahú (Deutéronome) 24.1*

fénlò tàà bá-fénlò. Yí juua bio. Yí fí sabéré mi ninza nii. ¹⁹ Kǎnbi min maá lè min nu. Wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ütén bìo síi.» ²⁰ Ó o yàrónza bía nɔn o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ò wé yi. Lé mu yén á ò pá bǎnía ko á ò wé.» ²¹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká fo wi ù wé o nùpue na bio nii sú, à ù lén vaa yéé bìo wi ù cǎn búenbúen, à na wárí ba nì-khenia yi, á fo khíi yí ho nǎfòró ho wáayi. Bún mǎn à ù bǎnía buee bè mi.» ²² Bìo ó o yàrónza ná hǎn bíoní so, ó o bǎnía wà ká a sǎnía tò, lè bio ó o níi bio boo dà.

²³ Ó o Yeesu bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Le ò mí ho tǔiá na mia: Ho nǎfòró bànso zoró le *Dónbeenì béeni yi bèntín do. ²⁴ Í pá à bǎnía bío bìo ká á à na mia: O cón-ɲúmúkú zoró lè ho mísímí kǎhú á à wé wayi á à poñ o nǎfòró bànso zoró le Dónbeenì béeni yi.» ²⁵ Bìo ba nì-kenínia ná hǎ bíoní mu, á ba wó coon dàkhíina, á ba bía: «Éee! Á yia wǎa dà à fen léee wée?» ²⁶ Ó o Yeesu yòó fá mí yio ba yi ò o bía: «Ba nùpua cǎn á mu yí dà máa wé, èe ká le Dónbeenì cǎn á bìo búenbúen dà wee wé.» ²⁷ Ó o Piere wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Loñ, warén lò día bìo lá wi wa cǎn búenbúen à wà bò foñ, á wa bìo khíi wé kaka?» ²⁸ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Le ò mí ho tǔiá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beenì kanmúini wán ho díimíjǎ fínle yi, á minén píru ɲun na bò mi á mún ò keeni ba bá-zàwa kanmúini wán, á à cítiráa o *Isirayeele zǐ-ɲúná píru ɲun. ²⁹ Á bía búenbúen na lò día mí zǐnì, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín maáwà, lè mín nuwà, lè mí zàwa tàà mí man-awà ínén bìo yi, bán khíi yí mu bàn cúa-khǐmàni khǐmàni á mún ò yí le mukǎni binbirì na máa vé. ³⁰ Èe ká bía dú ho yahó hǎ làa na ká wán, á cèrèe khíi wé ba mǎn-díwá. Á bía dú ho mǎn hǎ làa na ká wán, á cèrèe khíi wé ba ya-díwá.»

Ho èrèzén vǐnsǎ buahó vǎrowà wàhiire

20 «Mi loñ, ho wáayi béeni bìo ka làa bìo ó o níi búí na èrèzén vǐnsǎ buahó wi á hǐa wó. Wizonle búí ó o fèra hínni ló le yǐnbii búirii, á wà léee cà ba vǎrowà á à kúee mí èrèzén vǐnsǎ buahó yi. ² Á ba vǎrowà mu làa wo wǎania tò le wén-hǎnló dà-kéní na lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sǎanii wán, ó o le ba wǎa vaa sá mí èrèzén vǐnsǎ buahó yi. ³ Bún mǎn ó o bǎnía ló le yǐnbí-wi-bee yi, á léee yú ba búí ba nùpua fémínlò lahó yi à ba yí máa wé dèe. ⁴ Ó o bía nɔn ba yi: «Minén mún lén vaa sá ò èrèzén vǐnsǎ buahó yi, ká ò na le wizon-kùure sámú sǎanii mí nì-kéní kéní yi.» ⁵ Á bán wà van. Bún mǎn á ho mǎhú bànso tǐn bǎnía ló ká le wii yòó fǎrá, á kún ló le wi-háare, á léee wó bìo ó o wó khíina bàn síi. ⁶ Mu véenii ó o bǎnía ló ho zǐihú nii, á tǐn léee yú ba nùpua búí ho fémínlò lahó yi. Ó o tǔara ba yi: «Mí kará hen á tò le wii kǎamáa le we?» ⁷ Á bán bía nɔn wo yi: «Lé bìo á nùpue yí lá wen.» Á ho mǎhú bànso bía nɔn ba yi: «Minén mún lén vaa sá ò mǎhú yi.»

⁸ «Bìo le wii tò, á ho mǎhú bànso bía nɔn mí ton-sáwá ɲúhúso yi le o ve ba vǎrowà buee sǎanii yi. Le o búaká làa bía buara ho mǎn, à vaa véenii làa bía buara ho

yahó. ⁹ Á bía van ho mǎhú yi ho zǐihú á buara. Á ba lè mí nì-kéní kéní yú le wén-hǎani dà-kéní kéní. ¹⁰ Á bía van ho mǎhú yi ho yahó wee léeka le minén ò yí á à poñ ba. Bìo ba buara, á ho mǎhú bànso mún nɔn le wén-hǎani dà-kéní kéní ba yi. ¹¹ Bìo ba fó mí sǎanii, á ba sǎa yí wan le bìo yi, ¹² á ba wee bío là a mǎhú bànso: «Bìa ká sá ho zǐihú nii mí dòn. Á ù pá sǎanía ba yi á mǎnía lè warén na tà le wizon-kùure sámú lònbee yi le wiso-hádǎhú yi.» ¹³ Á ho mǎhú bànso bía nɔn ba vǎrowà mu nì-kéní yi: «Wàn bǎnlo, ò yí tò ù wán. Wa so fù yí wǎania yí tò le wén-hǎnló dà-kéní wán le wizon-kùure sámú bìo yi le? ¹⁴ Áwa, fé ù wárí ù lén. Yia buara ho mǎn á ò mún wi à ò sǎanii yi à mǎn lè ùnén. ¹⁵ Ínén lé yia te ò wárí. Ká ò le ò wé le làa bìo na, á ò ò wé. Tàà lé bìo á ò wó mu sǎamu lé bún wee vá foñ le?» ¹⁶ Ó o Yeesu bǎnía bía bò mu wán: «Ba mǎn-díwá khíi wé ba ya-díwá, á ba ya-díwá khíi wé ba mǎn-díwá.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo

(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzaleemu, ó o fó mí nì-kenínia píru ɲun mí nii yi, á wee bíoráa làa bìo ká ká ba wi ho wǎhú wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzaleemu. Lé bǎn ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowà ɲúnása lè ho *làndá bìo zéeni lowa nii yi. Ba à síni a ɲúhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a bía yí zǐ le Dónbeenì yi á ba à zúańka yi, á à ha a lè hǎ làbàani. Bún mǎn, á ba à búee wo ho *kùrúwá wán o ò hí. Ká mu wizoni tǐn zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zǎn bàn nu fiara a Yeesu cǎn

(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)

²⁰ O Zebedee bàn háa lè mí zàwa nùwǎ ɲun wà bueé bó a Yeesu yi, ó o háa mu líi fǎrá mí nɔnkóɲúná wán o yahó, á wi ò o fio bìo búí o cǎn. ²¹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Léee webio á ù màkóo wi yi?» Ó o bía: «Dé ù nii na mi le ò zàwa nùwǎ ɲun na ká ò o nì-kéní khíi keñ ù nín-tǎni, ká a nì-kéní keñ ù nín-káahó ^{††} ù béeni yi.» ²² Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bìo mi wee fio mi yí zǐ. Le lònbee na á ò ò lá bàn síi á mi so dà à lá le?» Á ba le ùu le mí dà mu. ²³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká ínén màhá yí dà máa bío wéréwéré le lé yia ká á à keeni ò nín-tǎni tàá ò nín-káahó. Hǎn lùu so bìo sǎ bía á wàn Maá wíokaa hǎ káráa yi.»

²⁴ Bìo ba nì-kenínia nùwǎ píru na ká ɲá mu, á ba sǎa cà ba nùwǎ ɲun mu yi làa sòobé. ²⁵ Ó o Yeesu wǎa von ba búenbúen á bía nɔn yi: «Mi zǐ le hǎ kǎna ɲúnása wee wé mí pǎnká bía ba wi ɲúhú yi wán. Á bía lè ba nì-beera wee zéeni làa bía ká le mí po ba. ²⁶ Èe ká minén bio yí ko mu wé ká síi. Hen ká minén nì-kéní búí wi ò o bìo ɲúhú wé poñ bía ká, ó o ko ò o wé ba ton-sá. ²⁷ Ká minén nì-kéní búí wi ò o dí bía ká yahó, á bànso ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé ká síi ó o *Nùpue Za bìo karáa. O yí buara à ba sá na a yi. O buara wà bueé sá á à na ba nùpua yi, á mún ò na mí mukǎni á à lénnáa ba nùpua cèrèe ɲúná.»

† Mi loñ ho Léro vǎahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeni lowa vǎahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwǎ vǎahú (Lévitique) 19.18.

†† Nín-tǎni làa nín-káahó: Mu wee zéeni le hǎn lara bio ɲun so lé hǎ bio ɲúhú wi.

O Yeesu héra ba muiwà nùwã ñun yìo

(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

²⁹ Bìo ba ló ho Zerikoo lóhó yi, á ba zãamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiwà nùwã ñun búii kará ho wǎhú nìsání, á ñá à ba le o Yeesu wee khíí. Á ba wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, *Daviide Za, màkàrí wen!» ³¹ Á ba zãamáa wee zá làa ba le ba wé tété. Á ba yàá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, Daviide Za, màkàrí wen!» ³² Ó o Yeesu dǐn ò o von ba tùara yi: «Lée webio á mi wi à ì wé na mia?» ³³ Á ba bía: «Núhúso, wé le wa yìo à wé mi.» ³⁴ Á ba màkàrí buan o Yeesu yi, ó o dǐn ba yìo lè mí níní. Mí lahó yi á ba yìo dèenía wee mi, á ba bò a Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalæmu lóhó yi

(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zǎn 12.12-19)

21 O Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sùaràa ho Zeruzalæmu yi. Bìo ba wi le búee na ba le Oliivewa vǐn-sǎa búee wán, ho Betefazee lóhó ñii, ó o fèra tonkaa mí nì-kenínia nùwã ñun á bía nɔn ba yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèenii bín, á mi ì mi sǔnpè-nu ká a can dǐn lè mí za. Mi fee ba buee na miil.» ³ Ká ba tùara mia à mi bío le o Núhúso màkóo wi ba yi, á ba à dèení ì día ba mi ì lénnáa.

⁴ Bún wó kà sǐi bèra a na le *Dónbeenì ñi-cúa fæero bíoní na kà à bìo wéráa.

⁵ «Mi bío na ho Sion lóhó ñipomu yi:

«Loñ, lé ù bée na bò o buen ù cǐn.

O wayi.

O yòora a sǔnpè-nu

lè mí za.» †»

⁶ Á ba nì-kenínia wáa wà, á vaá wó bìo ó o Yeesu le ba wé. ⁷ Ba vaá buan o sǔnpè-nu lè mí za buararàa, á bò mí kánbunwà ba wán ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba minka zãamáa na bò a yi á ba cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búii lé hǎ vǐnsǎa vǐnna ba wee khé à bá. ⁹ Ba minka zãamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bia bò a yi á wee bío pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o Núhúso yèni yi.

Le le Dónbeenì na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.» ††

¹⁰ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzalæmu, á ho ñipomu búenbúen kánkáa. Ba wee tùaka mín yi: «Yia kà lée wée kà?» ¹¹ Á ba nùpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenì ñi-cúa fæero. O ló ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Nazaræete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenì zǐ-beenì yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenì zǐ-beenì yi, á zoó nɔn bia wee yéé mu bìo làa bia wee yà mu bín. Ba wén-puárilowà tàbáriwa làa bia wee yéé ba bùaabúuní kan-múini ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía nɔn ba yi: «Le Dónbeenì bíoní vǐnhú bía bìo kà: «Í zǐ ba wé è ve làa fioró

† Mi loñ Zakari vǐnhú 9.9 †† Mi loñ Lení vǐnhú (Psaumes) 118.25-26

zǐ.» ‡» Ó o bǐnía bía: «Á minén bèn wó le lè ba kǎnlowà lùe háá?» ††14 Ba muiwà lè ba mùamúawà búii wà buee bó a Yeesu yi, ó o wéera ba. ¹⁵ Á ba yankarowà ñúnása lè ho *làndá bìo zéenílowa yiwa cǎ bìo ba nɔn ò o Yeesu wee wé mu yéréké bìowa bìo yi làa bìo ba háyúwá wee bío pǎnpǎn kà sǐi bìo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ Á ba wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Fo wee ñí bìo ba wee bío le?» Ó o Yeesu le: «Úuu, ì wee ñí mu. Minén so yí kàrána bìo kà le Dónbeenì bíoní vǐnhú yi yí nɔn le? «Fo wó, á hàri ba háyúwá lè ba kúnkúzàwa wee khòoní fo.» ††»

¹⁷ Bún mún ó o ló ho lóhó yi wà día ba, á van ho Betanii lóhó vaá cǎana bín.

O Yeesu dánkánía le vǐndèe na ba le fikíyèe

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée tǐn yǐnbíi, ká a Yeesu bǐnía bò o buen ho Zeruzalæmu, á le hǐni dà a. ¹⁹ Ó o nɔn le vǐndèe búii na ba le *fikíyèe ho wǎhú nìsání. Ó o wà vaá bó le yi, ká a màhá yí yú bia le wán, lée vǐnna mí dòn. Ó o wáa bía nɔn le yi: «Fo máa bǐnía máa ha bia hùúu.» Á le vǐndèe mu dèenía hon mí lahó yi. ²⁰ Bìo ó o nì-kenínia nɔn mu, á mu wó ba coon. Á ba tùara a Yeesu yi: «Le vǐndèe mu dèenía wó kaka honnáa kà?» ²¹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Le ì mí ho tǐiá na mia: Hen ká mi dó mi sǎa miil, á yí máa titika, á bìo á ì wó lè le vǐndèe na kà bàn sǐi á mi wé è wé. Ká mi mún pá dà à bío ò na le búee na kà yi: «Hǐnii hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi», á mu ù wé. ²² Ká mi dó mi sǎa miil, á bìo búenbúen na mi wee fio le Dónbeenì cǐn, á mi ì yí.»

O Yeesu pànká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeenì zǐ-beenì yi zoó wee kàrán ba nùpua. Á ba yankarowà ñúnása lè ba *zúifúwa *nì-kíia wà buee bó a yi, à ba tùara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bìo kà? Lé wée nɔn mu wéró níi foñ?» ²⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ínén bèn mún ñ túa mia làa bìo dà-kéní mí dòn. Ká mi zéení mu, á ñén mún ñ zéení yia nɔn le níi miil á ì wee wéráa bìo kà. ²⁵ Yia tonkaa o Zǎn le o wé bátizé ba nùpua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, tàà lé ba nùpua?» Á ba dǐn wee wáani mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò bío le lée webio nɔn á wa yí tàráa o bìo. ²⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zãamáa máa día wen. Lé bìo ba búenbúen wee leéka le o Zǎn lé le *Dónbeenì ñi-cúa fæero.» ²⁷ Á ba wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Wa yí zǐ yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Áwa, á ñén mún máa zéení yia nɔn le níi miil á ì wee wéráa bìo kà.»

Ba zàwa nùwã ñun wáhiire

²⁸ O Yeesu pá bǐnía bía: «Mi ñí bìo kà: Nii búii zàwa nùwã ñun hǐa wi. Ó o von o nì-kéní á bía nɔn yi: «Í za, lén vaa và ho èrèzén vǐnsǎa buahó yi ho zuia.» ²⁹ Ó o le

‡ Mi loñ Ezayii vǐnhú 56.7 †† Mi loñ Zeremii vǐnhú 7.11 †† Mi loñ Lení vǐnhú (Psaumes) 8.3

mí máa va. Ò o hía bǐnía lon mi yi, ó o wà van á vaá và. ³⁰ Bún mǎn, ó o maá mu bía mu bio dà-kéní mu làa yia so. Á wón le mí ì va, ò o màhǎ yí van. ³¹ Àwa, ba nùwǎ nun mu tǎhú, á lé o yén wó bio á bàn maá lá wee cà?» Á ba bía: «Lé yia ó o bíarǎa ho yahó.» Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Le ì mi ho tǔiá na mia: Ba *lànpo féwá lè ba háawa na wee yéé mǐten á à zo le *Dónbeenì béenì yi á à dí mi yahó. ³² Lé bio ó o Zǎn Batiisi buara, á bueé wee zéení ho wǎ-tente bio làa mia, á mi yí tà mu yi. Ká ba lànpo féwá lè ba háawa na wee yéé mǐten bán tà mu yi. Á bio mi yáá pá mǎn bún, à mi pá yí yèrémáa mi yilera lè mi wǎrá, á yí tà a bio.»

Ho èrèzǎn vǐnsǎ buahó vǎrowà wàhiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mi wíoka ní wàhiire búi: Mǎhú bànso búi hía fá ho èrèzǎn vǐnsǎ mí mǎhú yi, á son ho dǎndá kǐnía yi. Ó o có ho kǎhú á wíokaa, hía ho èrèzǎn wee naa yi. O mún son o paro lùe. Bún mǎn ó o wǎanía tò lè ba nùpua búi na à yà ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pǎahú na ho èrèzǎn wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba va ba nùpua mu cǎn le ba khé bio bio sǎ mí yi à na. ³⁵ Ká ba nùpua mu màhǎ vaá wíikaa ba, á han o nì-kéní, á bó a nun ní so, á mún lèekaa o tǐn ní so lè hǎ huua bó. ³⁶ Ó o mǎhú bànso bǐnía tonkaa ba ton-sáwá mu búi. Bán boo po bìa lè ho yahó. Ká ba nùpua mu màhǎ vaá wó bán làa bio ba wó làa bìa so. ³⁷ Mu véení, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «ǐ za wón ba à kǎnbi.» ³⁸ Ká bio ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mín yi: «Yia lua kà lé yia á ho mǎhú bio khíi sǐ yi. Mi wa bue o, á ho mǎhú bio wǎa à sǐ wen.» ³⁹ Á ba hǐnǎn wíira a, á khèra lée bó dí.»

⁴⁰ Ó o Yeesu tǔara ba yi: «Àwa, ká a mǎhú bànso khíi buara, ó o bueé wé ba nùpua mu kaka?» ⁴¹ Á ba bía nǎn wo yi: «O máa cǎe ba bio máa dí. Ba nì-sǔmáa mu o ò bue, ká a cà nì-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. Ó orén làa bán á à wǎaní ì tère bio ba khíi na a yi wán, ho pǎahú na ba dó nǎn mín yi.» ⁴² Bún mǎn, ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Mi dǐn yí kǎrǎnna bio kà yí mǎn hùúu le Dónbeenì bioní vǔahú yi le? «Le huee na ba so-sowa fù pá día lé dío hía buee buan ho soró dǐnía. Bio kà lé bio ó o Nùhúso Dónbeenì wó, mu léee bè-tente wa yèn-dǎnì yi.» ⁴³ Ó o Yeesu pá bǐnía bía: «Lé bún nǎn á ì bíorǎa mu á à na mia. Le *Dónbeenì béenì á à fé mi cǎn á à na nì-vio yi, bìa á à ha le béenì mu bán bìa mí bæere. ⁴⁴ Yia lùwá le huee mu wán, á bànso sǎnía á à yáa. Ká yia á le bèn kùera lion wán, á bànso á à fùfúuka.»

⁴⁵ Bio ba yankarowà núnása lè ba *Farizǐewa ná a Yeesu wàhio na ó o wà, á ba zǔna le lé barén ó o wee bío bio. ⁴⁶ Á ba wǎa wee cà bio ba à wé wé á à búerǎa wo, ká ba màhǎ zǎna ba zǎamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeenì ni-cúa fǎero.

Mu yaamu sǎnú dǐnló wàhiire

(Luki 14.15-24)

22 O Yeesu pá bǐnía wà hǎ wàhio á bíarǎa làa bìa wee ní a cǎn. O bía bio kà nǎn ba yi: ² «Ho wáayi

† Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 118.22.

béeni bio bonmín làa bio kà: Bée búi sá ho dǐnló mí za yaamu yi. ³ Ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba vaa yí bìa ó o vonka ho dǐnló mu bio yi le ba buen. Ká ba màhǎ yí wi ba buen. ⁴ Ó o bǐnía tonkaa mí ton-sáwá búi á nǎn le nii na kà ba yi: «Mi vaa bío bio kà à na bìa á ì von yi: ǐ dǎaní lè ì búa na jini wi á fǔaana, ì dǐnló bio búenbúen wíokaa vó. Mi wǎa buen mu yaamu sǎnú dǐnló dǐnii.» ⁵ Ká bìa ba von màhǎ yí càtio mu, á ba wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búi vanka mí mana. Ba búi vaá wee duan. ⁶ Á bìa ká wíira ba ton-sáwá mu han lè mí sòobée, à ba bó ba. ⁷ Ó o bée sǐi cǎ, ó o tonkaa mí dǎsǐwá le ba vaa bue bìa wó mu, à cǐi ba lóhó. ⁸ Bún mǎn ó o bía nǎn mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sǎnú dǐnló sá vó, ká bìa á ì von lé bìa yí ko ba dí ho. ⁹ Mi wǎa lén zo ho lóhó bonfúaa yi, à bìa mi zoó yí bǐn búenbúen à mi ve le ba buee dí ho dǐnló mu.» ¹⁰ Á ba ton-sáwá wà zoó von bìa ba fòrǎa mín búenbúen, ba nì-kora lè ba nì-tentewà. Á ho sǎnú dǐnii zǐi bueé sú lè ba nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòo zon le zǐi yi, á zoó wee loñ bìa ba vonka. Ó o mǎn o nì-kéní búi ba tǎhú ò o yí zǎ ho sǎnú báká. ¹² Ó o bía nǎn wo yi: «Wàn bǐnlo, fo wó kaka zonnáa hen à ù yí zǎ ho sǎnú báká?» Ó o nìi yí dǎnna dǎe yi bìa. ¹³ Ó o bée nǎn le nii mí ton-sáwá yi: «Mi wii wo ca zení là a níni, à léee lèe día ho khūuhú le tǐbírí yi, hen na le wée lè le minka yi véé wi yi.»

¹⁴ Ó o Yeesu bǐnía bía «Bìa von boo. Ká bìa hueekaa bán yí tà yí boo.»

Ho lànpo cǎló à na ho Oroomu bée yi bio

(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Ba *Farizǐewa wà vaá wǎanía tò bio ba à tǔa là a Yeesu yi wán, á à yírǎa o níi ì bua yi. ¹⁶ Á ba tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ yen búi là á *Heroode mǎn nùpua nùwǎ yen le ba vaa bío bio kà na a Yeesu yi: «Nì-kǎrǎnlo, wa zǔ le fo wee mì ho tǔiá. Bio le Dónbeenì le ba nùpua bua lè mǐten, lé bún bàn kǎrǎnló binbirí á fo wee na. Fo yí máa zǎn nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yio. ¹⁷ Àwa, á ù zéení bio fo wee leéka bio kà dǎnì yi: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cǎ na ho Oroomu bée yi léee, tàa mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ Ó o Yeesu zǔna hǎ yile-kora na wi ba yi, ó o bía nǎn ba yi: «Mi yí mǎn mǐten le. Mi wee cà ì níi á à bua yi le we? ¹⁹ Le wǎrǐ na á mi wee sǎnì lè ho lànpo á mí na le ì loñ.» Á ba buan le wén-hǎnló bueé nǎn wo yi. ²⁰ Ó o Yeesu tǔara ba yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» ²¹ Á ba bía: «Lé o bée Sezaare.» Ó o Yeesu wǎa bía nǎn ba yi: «Àwa. Bio sǎ a bée yi, à mi na mu wo yi. Ká bio bèn sǎ le Dónbeenì yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bio ba ná bio ó o Yeesu bía kà, á ba wó coon, á ba wǎa día wo à ba wà.

Ba nì-hía vèeró bio

(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á ba *Sadusǐewa wà buara a Yeesu cǎn. (Barén lé bìa le ba nì-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tǔara a Yeesu yi làa bio kà: «Nì-kǎrǎnlo, bio kà lé bio ó o *Mǎyǐize bía: «Hen ká báa búi yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á bán za búi ko ò o ya a maháa mu, à te ba zàwa yi

mín za mu yèni yi.»^{†25} Mu ù wé à zàwa nùwā hẹ̀nùn búi hĩa wi làa wɛn. Yia nín-yání yan á húrun ò o yí yú za lè mín hĩa. ²⁶ Á yia sǎ fó a maháa mu yan á wón húrun. Ó o tǐn níi so fó a, á wón mún húrun. Ba mí nùwā hẹ̀nùn búenbúen yan wo bɛenia á húrunka. ²⁷ Bío ba búenbúen húrun, ó o hĩa mu mún húrun. ²⁸ Áwa, á ba ni-hía vèe nònzoñ ó o hĩa mu bìo á à sǎ a yén yi ba nùwā hẹ̀nùn mu tǎhú? Bío ba búenbúen màhǎ yan wo bɛenia.»²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi wee víiní miten. Mi yí zū hǎrí dɛɛ le Dónbeení bióní vūahú bìo dǎní yi. Mi mún yí zū le le Dónbeení dà bìo búenbúen wee wé. ³⁰ Bío wi bǐn, hen ká ba ni-hía khii vèera, á ba báawa lè ba hǎawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeení wáayi tonkarowà bìo síi ho wáayi. ³¹ Ba ni-hía vèerò bìo dǎní yi, á mi so dǐn yí kàrána bìo le Dónbeení bía nɔn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu bàn Dónbeení. Le Dónbeení lé bìa yìo wi lua bàn Dónbeení. Le yínɔn ni-hía bàn Dónbeení.»^{††33} Ba zǎamáa na nǎ a bióní á wó coon o kàránlò bìo yi.

Le Dónbeení làndá na bìo nùhú wi po hĩa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío ba *Farizǐewa nǎ ò o Yeesu bía bó ba *Sadusǐewa nùhú, á ba kúaa mín wán. ³⁵ Á ba ni-kéní na lé ho làndá bìo zéeniłowa wi ò o yí o níi bua yi, ó o tùara a yi: ³⁶ «Ni-kàránlò, hǎ bióní na bìo henía ho làndá yi, á lé le yén nùhú wi po hĩa ká?» ³⁷ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Fo ko ũ wañ ũ Nùhúso Dónbeení lè ũ síi búenbúen, lè ũ mànakǎ búenbúen, lè ũ yilera búenbúen.»^{†38} Dén lé dìo bìo here, á nùhú wi po hĩa ká. ³⁹ Dìo sǎ le yi na mún nùhú wi lè lerén bìo síi lé dìo kà: «Fo ko ũ wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ũten bìo síi.»^{†40} O *Moyiize làndá búenbúen, lè le *Dónbeení nǐ-cúa fɛerowà kàránlò búenbúen, á can hǎ bióní bìo nɔn na bò henía ká yi.»

Yia le Dónbeení nɔn lera bìo

(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bío ba *Farizǐewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tùara ba yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeení nɔn lera nɔnkǎni can wen?» Á ba bía nɔn wo yi: «O lé o *Daviide mǎnmǎníi.»⁴³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Á bìo le Dónbeení Hácírí dú a Daviide yahó, ó o bèn wó kaka vonnáa wo le mí Nùhúso? Bío ká lé bìo ó o Daviide bía: ⁴⁴ «O Nùhúso Dónbeení bía nɔn ĩ Nùhúso yi:

Buee kɛení ĩ nín-tǎni

fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.»^{††}

⁴⁵ Ká a Daviide wǎa wee ve o Yia le Dónbeení nɔn lera le mí Nùhúso, ó o wé o Nùhúso ká a mún pá à bǐní ĩ wé o mǎnmǎníi kaka?»

⁴⁶ Á ba níi woon yí dàina dɛɛ yí bía. À lá búnn zoñ ó o búi yí bǐnía yí khà mítén yí tùara a yi làa bìo búi.

† Làndá zéeniłò vūahú (Deutéronome) 25.5-6 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.6 † Mi loñ Làndá zéeniłò vūahú (Deutéronome) 6.5 †† Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1.

Mi pa miten ba zúifúwa ya-díwá bìo yi

(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

23 Ó o Yeesu wǎa yèrémáa wee bío lè ba zǎamáa lè mí ni-kenínia: ² «Ho *làndá bìo zéeniłowa lè ba *Farizǐewa wee kàrán o *Moyiize làndá làa mia. Hón lé ba tonlò. ³ Mi ko mi wé ní ba cǐn, à bè bìo ba wee bío na mia búenbúen yi. Ká ba wára hǐn mi yí dé miten yi. Lé bìo á bìo ba wee kàrán làa mia ba yí máa wé. ⁴ Ba wee nǐ ho sèró na lì ba nùpua bà-núná wán, ká barén mí bɛere màhǎ yí máa dé mí níni hǎrí cǐnú à séení ba sèráa ho. ⁵ Ba wee wé mí bìo búenbúen à zéeniłóa mítén. O Moyiize làndá bióní búi kúeeníi lùakúa zàwa na ba wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à hǎ wé bùaaka. Ba kánbunwà nǐ-kǎa dùbúaaní á wee kɛn kɛkɛkhàa. ⁶ Ho dǐnlò díini kɛenínia na seka, lè ho kàránlò zǐní yahón lù, á ba wa kɛeníłò. ⁷ Ba wa à ba nùpua wé tɛeni ba yi lè le kǐnbii ba zǎamáa fémínlò lara yi, á mún wa à ba nùpua wé ve ba làa ni-kàránlò. ⁸ Èɛ ká minén ó o búi yí tà le ba ve o làa ni-kàránlò. Mi búenbúen lè ba zàwa mín yi, á mi ni-kàránlò mún lé o ni-kéní. ⁹ Mi wé yí ve níi woon lè mìn maá ho tá wán. Lé bìo á mìn Maá lé o ni-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O búi yí tà le ba ve o làa nùhúso. Lé bìo mi nùhúso lé o ni-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòonía mítén, á wón ba à liiní. Ká yia liinía mítén, á wón ba à yòoní.

Ho yéréké khii sá ba zúifúwa ya-díwá yi

(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *làndá bìo zéeniłowa lè minén *Farizǐewa ni-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bìo mi wee hè ba nùpua lè ho wáayi bɛeni díro. Minén mi bɛere yí dà máa dí le, á bìa wi ba dí le á mi mún wee hè.

¹⁴ [«Ni-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé ba maháawa níi bìo búenbúen véení, ká mi pá bǐní wé ho fioró na túee à zéeniłóa le mi téréenna. Lé búnn nɔn á minén cítii khii wé here làa sòobɛɛ.]

¹⁵ «Ni-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee vará ho tá lùu búenbúen yi, à pà hǎ muna hɛɛ cà ba nùpua le ba yèrémá mí yilera lè mí wára. Ká mi yú a ni-kéní sǎani à mi wé ò o bìo síi le *Dofnín dǎhú yi poñ minén làa cúa-nɔn.

¹⁶ «Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bìo mi wee bío bìo kà: Yia báa lè le *Dónbeení zǐ-beení yèni, se búnn dɛɛ búi mia. Ká a màhǎ báa lè le Dónbeení zǐ-beení bàn sǎnú yèni, se búnn yí dà máa dí kà. ¹⁷ Mi lé ba bǐnbúwá, á lé ba muiiwá. Lé mu yén nùhú wi po mu yén? Lé ho sǎnú léee, tàá lé le Dónbeení zǐ-beení na nɔn á ho sǎnú mu bìo sǎnáa le Dónbeení yi?

¹⁸ Mi mún wee bío le yia báa lè mu hǎmu cǐnii bàn yèni, se búnn dɛɛ búi mia. Ká a màhǎ báa lè mu hǎmu na wi le wán yèni, se mu máa dí kà. ¹⁹ Muiiwà yén! Lé mu yén nùhú wi po mu yén? Lé mu hǎmu léee, tàá lé mu bàn cǐnii na nɔn á mu hǎmu mu bìo sǎnáa le Dónbeení yi? ²⁰ Yia cén báa lè mu hǎmu cǐnii, se bànso báa làa bìo búenbúen na wi le wán yèni. ²¹ Á yia báa lè le Dónbeení zǐ-beení yèni, se bànso báa lè le zǐ-beení mu,

á mún báa lè le Dónbeenì na wi le yi yèni. ²² Á yia mún báa lè ho wáayi yèni, se bànsò báa lè le *Dónbeenì béèni kanmúini yèni, á báa lè le Dónbeenì mí bæere na kará lè wán yèni.

²³ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bio hã vñn-zà-wíniwà lè mí síiwà na ba wee kúee le zeení yi á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à ho làndá kàránlò na ñúhú wi á mi màhá wee pñn díá. Bún na lé ho térénlò, lè le hii, lè le Dónbeenì bio tàró. Á bún lé bìo mi ñn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí ñnsá bìo ká wéro yi. ²⁴ Ya-dí muíiwà yén! Mi wee líi mi bè-ñunii à lén o dònwíá díá, ká a cón-ñumúkú wón mi màhá wee vñ.

²⁵ «Minén *làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bio mi wee sèe mu ñumu ñuuníi lè ho dínlò díiníi sía bàn máa, ká hã yiwa màhá zoó sú lè mí kñnlò bio, lè mi yile-kora.

²⁶ Farizíe muíi yén! Ú yi lé dìo ù ceé vé, lé bún á à na ká bio ho khũuhú á à ce.

²⁷ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa, nì-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè hã búráa na ba khũunia máa á hã se, ká hã yiwa màhá zoó sú lè ba nì-hía hũaa lè mu bè-sooní lè mi síiwà. ²⁸ Minén mún ka ká síi. Ho khũuhú á mi ka lè mi lé ba nì-tentewà ba ñupua yahó, ká mi yiwa hñn sú lè ho nì-khènlò lè mu bè-kora lè mi síiwà.

²⁹ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi wee so le *Dónbeenì ñi-cúa fèerowà na húrun búráa, á wee donkhueé bìà fù téréenna miten búráa. ³⁰ Mi wee bío: Ká wán maáwà pàahú á warén lá yánkaa wi yi, se ba ñi-cúa fèerowà búeró bio á wa níni mia yi. ³¹ Á bún mi bíoní lè mi wára wee zéení le bìà bó le Dónbeenì ñi-cúa fèerowà, bán mònmanía lé minén mi bæere. ³² Àwa á mìn maáwà mu bìo na á ba búá ñúhú á mi wáa bánbá tíi ñii. ³³ Mi ka lòn háwá, díhioni yén! Mi wee leéka le mi dà a kání le Doffíní dñhú yi le? ³⁴ Lé bún ñn, á ñnén á à tonka ba ñi-cúa fèerowà lè mu bè-zñnmini bànsowà, làa bìà kàránna dñn mi cñn. Á mi ì búe ba búí, ká ba búí mi ì búee hã *kùrùwáwá wán. Ba búí bán mi ì ha lè hã làbàani mi kàránlò zíní yi, á wé è ñaka ba hã lórà yi á à beé lò. ³⁵ Lé bún á à na ká bìà minén lè mìn bùaawa bó ká ba bè-yáanii mia, lònbee na wi ba búeró món á à yi mia. Le nì-búee mu búakáa o *Abèele nì-tente búero ñii wán, á bueé bó a Barasii za Zakari yi, wón na ba bó le sòobá-lùe lè mu hãmu cñnii pàahú. ³⁶ Le ñ mi ho túiá na mia: Ho zuia ñupua lé bán á le lònbee na wi dén nì-búee so món á à yi.»

O Yeesu bíá ho Zeruzalèmu lóhó bìo

(Luki 13.34-35)

³⁷ «Éee Zeruzalèmusá! Minén na wee búe le *Dónbeenì ñi-cúa fèerowà, á wee lèeka bìà le Dónbeenì tonkaa mi cñn lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á ñ wi à ñ ve mia kúee mìn wán làa bìo ó o kúeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mia tá bìo síi à mi yí tà mu.

³⁸ Àwa, le Dónbeenì á à pí mia á mi zñi á à dñn coon.

³⁹ Le ñ bío mu na mia: À lá ho zuia ñii wán, á mi máa

bñíi máa mi mi, fúaa nònzoñ na mi khíi wee bío bìo kà: «Le le Dónbeenì dúbua yia bò o buen o Ñúhúso yèni yi.» †»

Le Dónbeenì zñ-beeni fíoró bìo

(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

24 Bún món ó o Yeesu ló le *Dónbeenì zñ-beeni lún yi. Bìo ó o wee lén, ó o nì-kenínia vá bueé bó a yi à ba wíokaa wee zéení bìo le Dónbeenì zñ-beeni son-náa síi làa wo. ² Ó o Yeesu wáa bíá ñn ba yi: «Bìo ká búenbúen mi yí ñn le? Le ñ mi ho túiá na mia: Mu búenbúen khíi fi, á hàrí huee máa keñ mí ñinza huee wán.»

Mu bè-sũmáa na khíi wé bìo

³ O Yeesu yòò kará hã Oliivewa vñnsia búee wán, ó o nì-kenínia mí ñii yi vá bueé bó a yi, à ba túara a yi: «Zéení ho pàahú na le Dónbeenì zñ-beeni mu á à fi yi làa wen. Lé mu biowa yén khíi zéení ù buenlò pàahú lè ho díimíná véro pàahú?» ⁴ Ó o Yeesu bíá ñn ba yi: «Mí pa miten bìo. Mí yí díá le ñupue khà mia. ⁵ Lé bìo á ñupua cèrèe khíi buen ñ yèni yi á à bío le mí lé o *Krista. Ba à khà ba ñupua cèrèe á à vñni. ⁶ Hã hía táró á mi khíi wé è ñi sã, hñ bó mia làa hñ khèra. Ká mi màhá yi zñn. Lé bìo á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Èe ká bún dèenía máa wé ho díimíná véro. ⁷ Ho síi búí khíi wé è lé vaá fi làa síi veere. Á ho kñhú búí khíi wé è lé vaá fi lè ho kã-veere. Le hñni, lè ho tá dèkéro á khíi wé è wé hã lùà búí yi. ⁸ Bún biowa so búenbúen wéro á khíi keñ làa bìo ó o há-sãníso sãní vía wee wé búakáa bìo síi.

⁹ «Hón pàahú so yi, á ba ñupua á à dé mia á à na ba à beé lò, á à búe. Hã síiwà ñupua búenbúen khíi ñin mia bìo mi tà mi bìo yi. ¹⁰ Hón pàahú so yi, á ñupua cèrèe á à khíni mí sñaderó mi. Ba wé è bñni mìn máa, á wé è ñin mìn. ¹¹ Bìà le mí lé le *Dónbeenì ñi-cúa fèerowà ká mu yí bon á khíi keñ cèrèe. Ba à vñni ñupua cèrèe. ¹² Mu bè-kora khíi dé wán, á ba ñupua cèrèe wamini á à ñ yi. ¹³ Ká yia màhá hã mí síi fúaa mu véenii, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeenì béenì bín-tente mu ko le bue ho díimíná lùà búenbúen yi, à hã síiwà búenbúen ñi le, à ho díimíná màhá bè yi veráa.

¹⁵ «Mi khíi mi mu bè-sũmúí na wee yáa mu bìo ká mu wi le Dónbeenì zñ-beeni yi, bìo á le *Dónbeenì ñi-cúa fèero Daniyeele bíá bìo. †† (Yia wee kàrán bìo kà, à zñh mu kúará sese.) ¹⁶ Hón pàahú so yi ká bìà wi ho Zudee yi à bán lùwí yòò hã búaa. ¹⁷ Yia á à keñ mí zñi lòho yi ko ò o lii zoo lá mí bìo búí mí zñi. ¹⁸ Yia á à keñ hã mana yi mu pàahú yi ko ò o bñni bó à lii lá mí kánbun mí zñi. ¹⁹ Ho yéréké khíi sá ba há-sèenasa lè ba há-ñàawa yi mu zoñ. ²⁰ Mi fio le Dónbeenì yi à mi lùwílo mu yí wé hã yio pàahú, tàà ho *Sabaa zoñ. ²¹ Lé bìo á hón pàahú so yi ká le lònbee á à wé bùaa á à poñ dìo khíina, à lá ho díimíná ñúhú búeenii na le Dónbeenì léra mu bìo búenbúen yi à buee búe ho zuia yi. Á le bàn síi mún máa bñni máa keñ hùúu. ²² Ká le Dónbeenì lá yi khò hã

† Mi loñ Lení vñahú (Psaumes) 118.26. †† Mi loñ Daniyeele vñahú 9.27; 11.31; 12.11.

wizooní mu yi, á nii woon lá máa kǎní. Èε ká le màhǎ khò hǎ yi ba nùpua na le hueekaa bìo yi.»

O Nùpue Za bǐní buenlò bìo
(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búí khíi bía nɔn mia: «Mi loń, lé o *Krista na hen, tàá nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè ba ɲi-cúa fεerowà na bìo yí bon khíi keń. Ba khíi wé è wé mu yéréké biowa lè mí siíwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenì pànká á à víinínaa ba nùpua. Hàrì bìà le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ba mún ñ víiní bán. ²⁵ Áwa, ĩ bèn wǎa fεra bía mu nɔn mia.

²⁶ «Ká ba wǎa khíi bía nɔn mia le o Krista wi ho tá henì yi, à mi yí va bíń. Tàá ká ba bía le lé hen kà ó o sàńkaa mítén yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bìo ká ho viohó ɲuíina ho wáayi lùe búí à mu khoomu dεeni keń lùà búenbúen, lé búń bàn síi ó o *Nùpue Za bǐní buenlò bìo khíi wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-híinii díà yi, lé bíń ba dùbúawá wee wé fè mín yi. ²⁹ Hǎń wizooní so bàn lòn-bee khíiló mǎn, á le wii á à dé mí yuumu. Ho pǐhú khoomu máa bǐní máa keń. Hǎ mànaayio á à kùenka à lii. Ho wáayi bìo búenbúen á à dèké. ³⁰ Búń ká bìo wee zéeni a Nùpue Za buenlò á à mi ho wáayi. Á ho dǐmíńá nùpua búenbúen wé è wá ká ba à zúnzúra. Ba à mi a Nùpue Za buenlò hǎ dùndúio wán ho wáayi lè mí dàńlò lè mí cùkú beenì. ³¹ Le búaa-beeni sǎ á à ńí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa mí bìo náa yi, á ba à ve bìà le Dónbeenì hueekaa á à kúee mín wán.

³² «Mi loń ho fíkíyée vǐndεε bìo le wee wéráa. Hen ká le bàn lakara hía wee nàma, á wee sà mí vǎn-yórowà, se mi zǔ le ho viohó téréo dǎn. ³³ Lé làa búń síi ká mi khíi wee mi búń biowa so búenbúen wéro, à mi mún zǔń le o Nùpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le ĩ mi ho tǔiá na mia: Ho pǎahú na kà nùpua máa hǎ máa vé ká búń bìo so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká ĩ bíoní hǎn ñ keń bíń fεεε.»

Le Dónbeenì mí dòn zǔ ho dǐmíńá véro pǎahú
(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nii woon yí zǔ ho dǐmíńá véro wizoonle lè ho pǎahú máa zéeni. Le Dónbeenì wáayi tonkarowà yí zǔ mu, hàrì le Dónbeenì Za mí bεere yáá pá yí zǔ mu. O Maá mí dòn lé yia zǔ mu. ³⁷ Bìo wó a Nɔwee pǎahú lé bìo bàn síi khíi wé o *Nùpue Za bǐní buenlò pǎahú. ³⁸ Pǎahú na mu ɲun-beeni dǐń yí buara, ká ba nùpua wee dí ká ba a ɲu, á wee ya mín ká ba a yeé mí hínni. Fúaa nònzoń na ó o Nɔwee zon ho won-beeni yi. ³⁹ Ba yí zǔna bìo búí yahó fúaa bìo mu ɲun-beeni buara bueé lá ba búenbúen. Lé búń bàn síi mún khíi wé o Nùpue Za buenlò pǎahú. ⁴⁰ Mu pǎahú ká báawa nùwǎ ɲun wi mana yi, ó o ñi-kéni á à fé è lénnaa, ká yia so á à díà. ⁴¹ Ká háawa nùwǎ ɲun páania dǐn wee ni mu bìo, ó o ñi-kéni á à fé, ká yia so á à díà. ⁴² Mi cén tǐní mí yio, lé bìo mi yí zǔ le wizoonle na mi Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zǔ mu le ká le zǐi bánso lá wee wé zǔń o kǎńlo

† Mi loń Ezayii vǎhú 13.10; 34.4 †† Mi loń mu Bìo ɲúhú búeenii vǎhú (Genèse) 6-7.

buenlò bìo ho tǐnaahú, se o lá wée tǐní mí yio, á máa díà ó o máa zo a zǐi. ⁴⁴ Lé búń nɔn á minén mún tǐní mí yio, lé bìo ó o Nùpue Za khíi buen ho pǎahú na mi yí máa dé le o ò buen yi.

O ton-sá tente là a ton-sá kohó wǎhiire
(Luki 12.41-48)

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ɲúhúso mǎn, na hácirí wi lé o yén? Lé yia ba ɲúhúso dó ba ton-sáwá na ká bìo nii yi, ò o wé na ho dǐnló ba yi ho pǎahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonlò mu á ba ɲúhúso bǐnía bueé kúaa wán. O ton-sá mu ɲúhú sí. ⁴⁷ Le ĩ mi ho tǔiá na mia: O ɲúhúso mu á à bàrá a mí bìo búenbúen ɲúhú wán. ⁴⁸ Èε ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bìo kà mí yi: «Ĩ ɲúhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à híńi wé è ha mí ninzàwa ton-sáwá, ká à dí ká à ɲu lè ba ɲa-ɲuwà. ⁵⁰ Wón ton-sá so ba ɲúhúso khíi buen le wizoonle na ó o yí zǔ yi, lè ho pǎahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khíi bueé dǎn, ó o bueé beé o lò làa sòobεε, á à dé o ba ton-sáwá na ló mí ɲúhúso mǎn tǎhú.»

Ba hínni nùwǎ pírú wǎhiire

25 «Ho wáayi béeni bìo bonmín làa bìo kà: Hínni nùwǎ pírú búí hía buan mí fǐntéena wà vaá sínaa o há-fía bàn báa yahó. ² Ba nùwǎ hònú lé ba búnbúwá ká ba nùwǎ hònú na ká lé ba hénlowà. ³ Bia lé ba búnbúwá á buan mí fǐntéena à ba yí buan ho ɲiló yí séenia. ⁴ À ba hénlowà bán buan ho ɲiló á séenia hía wi ba fǐntéena yi. ⁵ Bìo ó o há-fía bàn báa yuaania ò o máa buen, á ba hínni mí nùwǎ pírú búenbúen dǔma á mu dǎmu bó.

⁶ «Ho tá tǎhú á le zèerè sǎ ńá: «Lé o há-fía bàn báa lua, mi lé lée sí a yahó». ⁷ Á ba hínni mí nùwǎ pírú síńkaa, á wee wíoka mí fǐntéena. ⁸ Á ba búnbúwá wee bío làa bìà hénkaa: «Mí hǎ wen lè mí ɲiló cǐnú. Wa fǐntéena wee hí.» ⁹ Á bán bía nɔn ba yi: «Búee. Wa máa wé mu. Ho ɲiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu súaaní à mi va ba ɲi-yéerowà cǐn vaa yà mi ɲiló.» ¹⁰ Á ba búnbúwá wǎa híńɔn wà van ho ɲiló yeeni. Ba lénlò mǎn, ó o há-fía bàn báa buara. Á ba hínni nùwǎ hònú na wíokaa mí fǐntéena vó pan wo, á páania yòo zon làa wo mu yaamu sǎnú dǐinii zǐi. Á ba pon ho zǔańii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à búń ba hínni na so bèn bueé dǎn, á bueé wee wǎamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² Ó o há-fía bàn báa bía nɔn ba yi: «Le ĩ mi ho tǔiá na mia: ĩ yí zǔ mia.» ¹³ Ó o Yeesu bǐnía bía bò mu wán. «Mí cén tǐní mí yio. Lé bìo mi yí zǔ le wizoonle lè ho pǎahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

Ba ton-sáwá nùwǎ tǐn wǎhiire
(Luki 19.11-27)

¹⁴ «Ho wáayi béeni bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí le mí ì va le khíi, ó o von mí ton-sáwá á kàrafáa mí nii bìo yi. ¹⁵ O ñi-kéni ó o nɔn ho sǎnú kùraa khía-hònú yi. Á yia sǎ ó o nɔn hǎ kùraa khía-ɲun yi. Ò o tǐn nii so wón ó o nɔn hǎ kùraa khímàni yi. Ba ñi-kéni kéní yú á héhaa làa bìo ba dà wee sáráa. Búń mǎn ó o wà. ¹⁶ Á

yia yú hã kùráa khĩá-hònú dèèniá híncɔn wee duan làa hã, á yú hã kùráa khĩá-hònú bò hã wán. ¹⁷ Yia yú hã kùráa khĩá-ɲun mún wó làa bún bìo síi, ó o yú hã kùráa khĩá-ɲun séeniá. ¹⁸ Ká yia yú hã kùráa khĩmàni wón wà vaá có ho kǎhú á lú mí ɲúhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bún mɔn á ba ton-sáwá mu ɲúhúso bĩniá buara. Ó o wáa le ba zéeni bío mí sánú bío wóráa. ²⁰ Ó o ton-sá na ó o nɔn hã kùráa khĩá-hònú yi buara, á bueé zéeniá hã kùráa khĩá-hònú na ó o bĩniá yú ò o bía: «Núhúso, fo hĩa nɔn ho sánú kùráa khĩá-hònú mi. Loñ, lé hã khĩá-hònú na á ò bĩniá yú.» ²¹ Á ba ɲúhúso bía nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léee ton-sá tente. Bío fo téréenna mu bío na ɲúhú tá mía bío yi, lé bún nɔn á bío ɲúhú wi po bún á ò khĩi kàràfá foñ. Buen buee zàmaka làa mi.»

²² «Bún mɔn á yia yú hã kùráa khĩá-ɲun buara á bía: «Núhúso, fo hĩa nɔn ho sánú kùráa khĩá-ɲun mi. Loñ, lé hã khĩá-ɲun búii na á ò bĩniá yú.» ²³ Á ba ɲúhúso bía nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo léee ton-sá tente. Bío fo téréenna mu bío na ɲúhú tá mía bío yi, lé bún nɔn á bío ɲúhú wi po bún á ò khĩi kàràfá foñ. Buen buee zàmaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú hã kùráa khĩmàni bèn buara, á bueé bía: «Núhúso, ò zũ le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dínló ho laho na fo yí te yi, à lá ho dínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ Á ò zãna, á ò vaá lú ò sánú kùráa ho tá yi. Àwa, fé ò sánú.» ²⁶ Á ba ɲúhúso bía nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bío fo zũ à ò wee wé lá ho dínló ho laho na á ò yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ò vaa bàrà ò wári ho banki yi le? Se bío á ò buara, á ò lá vaá fé lé lè le bàn cùnú. ²⁸ Àwa, mi fé ho sánú kùráa khĩmàni mu o cɔn, à na yia hã kùráa khĩá-pírú wi cɔn yi.»

²⁹ «Yia bío wi á ba à na mu búii bànso yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bío mía, á hàrí mu bè-za na wi o cɔn, á ba pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-ɲiánii mía á mi lá léee lèe díá ho khũuhũ, le tíbí-cũaa yi, hen na le minka yi véé lè lé wée wi yi.»

O Nùpue Za khĩi bueé cítí ba nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khĩi bĩniá bò lè mí wáayi tonkarowà búenbúen buara lè mí cùkú beeni, ó o bueé keeni mí bá-zàmu kanmúini wán á à ò fĩniá le cítíi. ³² Á hã siiwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká ba nùpua mín yi, làa bío ó o pi-pa wee wé sénnáa ba pia lén ba via yi bío síi. ³³ Á ba pia ó o kúee lè mí nín-tĩáni, ká ba via ó o kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún mɔn ó o béé á à bío á à na bìa wi là á nín-tĩáni yi: «Minén na á wán Maá dúbua yi, mi buen buee fé le béeni kía na wíokaa mi bio yi hàrí ho dímiɲá lénló pàahú. ³⁵ Mu bon. Le hĩni hĩa dà mi á mi nɔn ho dínló mi. Á le ɲu-hãni dà mi á mi nɔn mu ɲumu mi. Á bío á ò lé o ò-hãni á mi tà á ò huera mi wán. ³⁶ Á bío á ò fù wee vará ò bíri á mi nɔn le dà-zĩni mi. Ì lè fù yí here á mi buan mi sese. Ì fù wi ho kàsó yi, á mi bueé búεkío mi.» ³⁷ Á bìa téréenna á à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mɔn fo yi à le hĩni dà fo á wa nɔn ho dínló foñ, tàà lè ɲu-hãni dà fo á wa nɔn mu ɲumu foñ á ò ɲun. ³⁸ Lé ho pàahú yén á wa mɔn à ò lé o ò-hãni á wa tà á ò huera

wa wán. Tàà lé wen á wa mɔn fo à ò wee vará ò bíri á wa nɔn le dà-zĩni foñ. ³⁹ Lé ho ɲɔn-yén á ò lè yí here, tàà á ò zon ho kàsó yi á wa vaá búεkío fo.» ⁴⁰ Ó o béé á à bío ò na ba yi. Le ò mí ho tũiá na mìa: Mi wé sansan wó mu nɔn wán zàwa ò-kéni búii na cĩniú yi, se mu lé ònén á mi wó mu nɔn yi.

⁴¹ «Bún mɔn ó o béé á à bío ò na bìa wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeenì dánkánia, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho dǎhú na máa hí máa mi yi, hĩa lè á pan o *Satāni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hĩni fù dà mi, á mi yí nɔn ho dínló mi. Le ɲu-hãni fù dà mi, á mi yí nɔn mu ɲumu mi. ⁴³ Ì fù lé o ò-hãni á mi yí tà á ò yí huera mi wán. Ì fù wee vará ò bíri, á mi yí nɔn le dà-zĩni mi. Ì lè fù yí here, á fù wi ho kàsó yi, á mi yí búεkío mi.» ⁴⁴ Á ba wáa à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mɔn fo yi à le hĩni lè le ɲu-hãni dà fo, à ò lé o ò-hãni, à ò wee vará ò bíri, à ò lè yí here, à ò wi ho kàsó yi, á warén yí séeniá fo?» ⁴⁵ Ó o béé á à bío ò na ba yi: «Le ò mí ho tũiá na mìa: Mi wé sansan yí wó mu yí nɔn bìa wĩniwĩni ká ò-kéni búii yi, se mu lé ònén á mi yí wó mu yí nɔn yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé laho yi. Ká bìa téréenna bán á à va le mukāni binbirì na máa vé laho yi.»

Ba zúifúwa ɲúnása wee lè o Yeesu wán

(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

26 Bío ó o Yeesu bía hĩn bíni so wó, ó o bía nɔn mí ò-kéniá yi: ² «Mi zũ le hen làa wizooni bío ɲun ká ho *Paaki sánú á à dí. Ó o *Nùpue Za ba à dé á à na ba à búεε ho *kùrúwá wán.» ³ Á ba yankarowà ɲúnása lè ba *zúifúwa ò-kíá wáa kúaa mín wán ba yankarowà ɲúhúso beeni na ba le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wāniá tò le mí ò wii o Yeesu ká mu yí zũ, á à búe. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko wa wii wo ho sánú pàahú. Ká wa wó mu, á ba zāmáa á à kánká mu bio yi.»

O hãa búii kúaa ho ɲiló o Yeesu ɲúhú wán

(Maaki 14.3-9; Zān 12.1-8)

⁶ Bío ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yi o Simɔn na hĩa lé o *bùere ònii zĩi á wee dí, ⁷ ó o hãa búii bueé zon ká a buan ho dũukó-za na sú lè ho ɲiló na sãmu sí á yàwá here. O hãa mu vá bueé bó a Yeesu yi, ò o kúaa ho ɲiló mu o ɲúhú wán. ⁸ Bío ó o ò-kéniá mɔn mu, á ba yiwa cã mu yi, á ba wee bío: «Bíò ká yí nɔn bè-yáare le? ⁹ Ho ɲiló mu nɔn lá dà à yéé ho yàwá na here yi á à sanká bàn wári á à na ba ò-khenia yi.» ¹⁰ Ó o Yeesu zũna bío ba wee bío, ó o bía nɔn ba yi: «Mi wee zá là a hãa mu le we? Bío ó o wó làa mi á se. ¹¹ Ba ò-khenia bán làa mìa á a keñ mín wán féεε, εε ká ònén wón máa keñ làa mìa féεε. ¹² Ho ɲiló mu ó o kúaa ò wán á fèra wíokaaraa ò sãniá ò nùuló bio yi. ¹³ Le ò mí ho tũiá na mìa: Le Dónbeenì bín-tente wé buera lùe léee lùe yi, ho dímiɲá búenbúen yi á ba à bío bío ó o hãa na ká wó, á ba à leéka a bío.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na

(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu ni-kenínia píru jun ni-kéní na ba le Zudaa Isikariote wà van ba yankarowà júnása c̄n, á vaá bía n̄n ba yi: ¹⁵ «Hen ká ĩ dó a Yeesu n̄n mia, á mi ì na webio mi?» Á ba mà le wén-hãani bóní làa píru n̄n wo yi. ¹⁶ À lá búnn jii wán ó o Zudaa wãa wee cà biò ó ò wé wé è dérãa o Yeesu ba níi yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki d̄ínlò lè mí ni-kenínia

(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄nú díró bàn nín-yání wizonle zoñ, ó o Yeesu ni-kenínia wà bueé t̄ara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka ho *Paaki s̄nú d̄ínlò biò yi.» ¹⁸ Ó o Yeesu wãa bía n̄n ba yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa n̄pue na, à mi bío na bànso yi: O Núhúso bía le mí p̄ahú d̄n, á lé ùnén c̄n á mí bueé dí ho Paaki s̄nú yi lè mí ni-kenínia.» ¹⁹ Á ba ni-kenínia wó biò ó o Yeesu bía le ba wé, á wíokaa ho Paaki d̄ínlò biò.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zãn 13.21-30)

²⁰ Biò ho z̄ihú d̄n, ó o Yeesu lè mí ni-kenínia píru jun kará ho d̄ínlò j̄uhú yi. ²¹ Biò ba wee dí, ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Le ĩ mi ho t̄iá na mia: Minén ni-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Ó o ni-kenínia yilera l̄nkaa mu bio yi làa s̄obéé, á ba búakaa wee t̄a wo yi lè mí ni-kéní kéní. À yia le: «Núhúso, mu lé mínén le?» À yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Yia páania zoó cà làa mi, wón lé yia á à dé mi ì na. ²⁴ O *N̄pue Za á à hí làa biò le Dónbeenì bióni v̄ahú biaráa mu. Ká yia màhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo j̄uhú. Bànso yàá lá yí ton, se mu s̄aani.» ²⁵ Ó o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bióni ò o t̄ara: «Ni-kàránlo, á lé ĩnén le, tàá?» Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ūnén lé yia bía mu.»

O Núhúso d̄ínlò

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²⁶ Biò ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenì b̄arákà, ò o c̄ékaa ho n̄n mí ni-kenínia yi ò o bía: «Mi fé là. Hón lé ĩ s̄anía.» ²⁷ B̄nn m̄n ó o lá le nu-unii d̄é na ho *div̄én wi yi, á dó le Dónbeenì b̄arákà ò o n̄n ho ba yi ó o bía: «Mi búenbúen fé puka. ²⁸ Dén lé ĩ c̄ani na wíokaa wee zéeni le Dónbeenì páanii na le bò biò, dén lé ĩ c̄ani na k̄uaraá ba n̄pua c̄èrèe bè-kora séndiaró biò yi. ²⁹ Le ĩ bío mu na mia: À lá bio ká jii wán, á ĩ máa b̄ni máa ju ho div̄én mu, f̄uaa n̄nzoñ na á ĩ khii b̄ni ì ju ho wàn Maá Dónbeenì béeni yi.» ³⁰ B̄nn m̄n, á ba sía ho s̄nú lení à ba wà yòora hã Oliivewa v̄insia búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí biò

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zãn 13.37-38)

³¹ O Yeesu wãa bía n̄n mí ni-kenínia yi: «Ho t̄ín-kéní na ká yi, ká mi búenbúen á à pí mí biò. Mu bon. Mu t̄ara le Dónbeenì bióni v̄ahú yi ká síi á ba wee kàrán: ĩ ì búe o pi-pa,

á ho pi-boohú pia á à kéná à lén ñ va hã lùà búenbúen yi.» †

³² Èé ká ĩ vèeró m̄n, á ĩ ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee k̄hú yi.»

³³ Ó o Piere lá le bióni á bía n̄n wo yi: «Hàri à bia ká búenbúen pí ũ biò, á ĩnén wón máa pí mu h̄uu.»

³⁴ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Le ĩ mi ho t̄iá na foñ: Ho t̄ín-kéní na ká yi, ó o kò-béé máa wá, ká ùnén bía hã cúa-t̄in le fo yí z̄u mi.» ³⁵ Ó o Piere bía: «Ī máa bío le ĩ yí z̄u fo h̄uu, hàri ká ĩ ko á ĩ hí làa fo.» Á ba ni-kenínia na ká búenbúen bía mu biò dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi

(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ Ó o Yeesu lè mí ni-kenínia wãa vaá d̄n le lùe búii na ba le Zetesemanii, ó o bía n̄n ba yi: «Mi k̄eni hen, ká ĩnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá fio.» ³⁷ Ó o fó a Piere là a Zebedee z̄awa n̄wã jun wàraa. Ó o yi wãa búakaa wee dè, á hácirí yáara. ³⁸ Ó o bía n̄n ba yi: «Ī hácirí yáara dàkh̄ina. Ī ka lè ĩ máa fen. Mi k̄eni hen làa mi à t̄ini mí yio.» ³⁹ B̄nn m̄n ó o wãa va van c̄inú, á vaá líi búrá, ò o wee fio ká síi: «Ī Maá, ká mu lá dà à wé, à ũ yí le le lònbee na ká à yí mi. Èé ká búee. Ī yí le ĩnén s̄ii biò wé. Ūnén lé yia s̄ii biò wé.»

⁴⁰ Ó o b̄niá buara mí ni-kenínia n̄wã t̄in mu c̄n, á bueé yú ba à mu d̄amu bó ba. Ó o bía n̄n o Piere yi: «Èee minén, le l̄èrè dà-kéní na mi f̄ani mí yio yi á à fio làa mi lé búnn mí yí dàhna yí wó lon? ⁴¹ Mi f̄ani mí yio, à fio, bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéro yi. O n̄pue s̄ii wee wé vá mu bè-tente wéro yi, èé ká ho p̄anká na ó o ò wé làa bú lé hia mia.»

⁴² Ó o Yeesu b̄niá wà mu cúa-jun níi, á vaá wee fio ká síi: «Ī Maá, hen ká le lònbee na ká yí dà máa dà ĩ wán ká le yí yú mi, à ùnén lé fo s̄ii biò pá wé.» ⁴³ Ó o t̄in b̄niá buara mí ni-kenínia c̄n, á bueé yú ba à mu d̄amu bó ba. Ba yí dàhna yí f̄ania mí yio. ⁴⁴ Mu cúa-t̄in níi, ó o b̄niá wà, á t̄in vaá flora mu bio dà-kéní mu.

⁴⁵ B̄nn m̄n, ó o b̄niá buara mí ni-kenínia c̄n, á bueé bía n̄n ba yi: «Mi d̄uma wee v̄nka le? Mi loñ, ho p̄ahú d̄n. O *N̄pue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mi híni wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé d̄n.»

Ba wiira a Yeesu

(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zãn 18.2-11)

⁴⁷ P̄ahú na ó o Yeesu wee bío yi, à búnn ó o Zudaa bueé d̄n. O lé ba ni-kenínia píru jun ni-kéní. Ba z̄amãa na bò làa wó á buan hã khà-tua lè hã búaa. Lé le *Dónbeenì yankarowà júnása le ba *z̄úfuwa *ni-kía lé bán tonkaa ba. ⁴⁸ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia biò ba z̄amãa á à z̄úhna wo. O bía: «Ī hía vaá t̄enia n̄pue na yi lè le k̄nbii, se wón lé yia mi wee cà, à ba wãa wii wo.» ⁴⁹ Ó o d̄enia wà bueé bó a Yeesu yi ò o bía n̄n wo yi: «Ni-kàránlo, foó.» Ó o t̄enia wo yi lè le k̄nbii. ⁵⁰ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Wàn b̄n-lo, biò fo wà bueé wé hen, à ũ wãa wé.»

Á bia ká wà bueé bó a yi, á wiira a. ⁵¹ Á bia wi là a Yeesu mu ni-kéní búii dò mí khà-tóni ò o hà le Dón-

† Mi loñ Zakari v̄ahú 13.7.

beenì yankarowà ñúhúso beenì ton-sá nín-tíàni ñikáahú kúio. ⁵² Ó o Yeesu wáa bíá nɔn wo yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Lé bìo á bìa wee khuii há khà-túa búenbúen khíi hí làa há. ⁵³ Fo yí zū ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mí le? Ó o lá à dèení ì tonka mí wáayi tonkarowà hín-táwá ká ba po kuio píru ñun le? ⁵⁴ Έε ká mu wó ká, á bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi á à wé kaka ñii ì síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bíá le lé ká síi á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bún mún ó o Yeesu bíá nɔn ba zāamāa yi: «Mí so lá ko mí bua khà-túa làa búaa buee wiirāa mí lòn nì-kāanii le? Làa wizooni búenbúen ká í lá wee wé κενί le *Dónbeenì zī-beenì yi à kàrán ba ñupua á mí yí wiira mí. ⁵⁶ Έε ká bún búenbúen wó léé bèra a na, à le *Dónbeenì ñi-cúa fēerowà bìo na ba bíá le Dónbeenì bíonì vūahú yi à ñii sí.» Á ba nì-kenínia búenbúen wáa lúwa ba díá a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tūiá fēerowà cǔn

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bìá wiira a Yeesu á buan wo vannáa ba yankarowà ñúhúso na ba le Kayiifu cǔn. Lé bín á ho *làndá bìo zéenílowa lè ba *zúifúwa nì-kíá kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu mún fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè ba parowà, á wee loñ bìo mu hía wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà ñúnása, lè ho làndá tūiá fēerowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínaa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínaa o ñúhú á à na ba à búe. ⁶⁰ Ká ba màhá yí yú bìo búí, hàrí bìo ba ñupua cèrèe pá wáa buara bueé kooní a yi mí cúee. Mu véení, á ñupua ñuwā ñun búí ⁶¹ buara bueé bíá bìo ká: «O ñii mu bíá le mí dà à fío le Dónbeenì zī-beenì á à bīnì ì so há wizooni bìo tīn yi.» ⁶² Á ba yankarowà ñúhúso líí hínɔn yòó dīn ò o bíá nɔn o Yeesu yi: «Bìo ba ñupua mu wee bío ù dānì yi á fo le fo yí máa bío dèe búí yi le?» ⁶³ Ó o Yeesu cèkè ò o dīn. Á ba yankarowà ñúhúso wáa bíá nɔn wo yi: «Í wee fío fo, le Dónbeenì na wí fēee yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenì Za, ù bío mu na wen.» ⁶⁴ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lé fo bíá mu. Le í mí ho tūiá na mia: Á lá bìo ká wán, á mí ì mí a Ñupue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tíàni. ^{††} Mí mún khíi mí a ká a kará há dùndúio wán wà à buen.» †

⁶⁵ Á ba yankarowà ñúhúso wáa lèekaa mí dà-zīnii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bíá: «Lé le Dónbeenì ó o là. Wa màkóo yáa wáa míá seérāsa yi. Mí ná bìo ó o là lè le Dónbeenì. ⁶⁶ Àwa, á lé mu yén á mí wee leéka?» Á ba bíá: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ Á ba wee pūiní mí ñinsānì kúee o yahó wán, ká ba a vūaa wo lè mí nín-kuio. Ba búí wee fí o sáarà, ⁶⁸ ká ba a bío: «Ūnén Krista, wáa zéení yia vīna fo làa wen.»

O Piere pá a Yeesu bìo

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pàahú so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á ba yankarowà ñúhúso beenì ton-sá háa nì-kení vá bueé bó a yi, á bíá nɔn wo yi: «Ūnén mún lá wí là a Kalilee ñii

† Ho wáayi tonkarowà hín-táwá kuio píru ñun na bìo bìá ká á kuure dà-kení wee yí hín-táwá muaaseé hēzīn síi. †† Mí loñ Leni vūahú (Psaumes) 110.1 † Mí loñ Daniyēele vūahú 7.13

Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhá pá mu ba ñupua búenbúen yòo yi, ò o bíá: «Bìo fo wee bío ká à ñnén yí zū.»

⁷¹ Ó o wá vaá dīn ho lún zūañii. Ó o ton-sá háa nì-kení tīn nɔn wo, á wón bíá làa bìa wí bín: «Yia ká là a Nazareete ñii Yeesu lá páanía wi.» ⁷² Ó o Piere tīn pá mu ò o báa: «O ñii na ká a ñnén yí zū.»

⁷³ Mu dó mí yi cīnú, á bìá bín vá bueé bó a Piere yi, à ba bíá nɔn wo yi: «Mu bon kēnkēn. Fo lé ba nì-kení búí. Ū bíonì wee zéení mu.» ⁷⁴ Ó o Piere wíokaa báa lè mí sòobéé á bíá: «O ñii na ká à í yí zū hūú.» Ho pñn-kení mu yi, ó o kò-béé wá. ⁷⁵ Ó o Piere hácirí màhá bīnía buara bìo ó o Yeesu bíá nɔn wo yi wán: Sāni ò o kò-béé wá, bún ká ūnén pá le fo yí zū mí á dīn há cúa-tīn. Ó o Piere ló, á léé wá búbúbù.

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǔn

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zān 18.28)

27 Le yìnbíi búirìi á le *Dónbeenì yankarowà ñúnása, lè ba *zúifúwa nì-kíá búenbúen páanía wó le ñii le mí ì na a Yeesu ba à búe. ² Á ba nɔn le ñii le ba ca a, à bua varáa o *Pilaate cǔn, yia ho *Oroomu béé bàrá ho Zudee kǔhú ñúhú wán.

O Zudaa húmú bìo

(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bìo ó o Zudaa, yia dó a nɔn á nɔn ò o Yeesu ba síinía ñúhú le mí ì búe, ó o zūna le mí wó khon, ó o yil-era yáara, ó o buan le wén-hāani bóni làa píru á bīnía bueé nɔn le Dónbeenì yankarowà ñúnása lè ba nì-kíá yi, ⁴ ò o bíá: «Í bèntín wó khon lé bìo á í nɔn yia yí yáara dèe le ba búe.» Ká bán màhá bíá nɔn wo yi: «Á bún ciran warén le? Ūnén lé yia làa bŭ.» ⁵ Ó o Zudaa miina le wári kúaará le *Dónbeenì zī-beenì yi, ò o ló léé wá, á vaá lù ho hŭlò zon. ⁶ Á le Dónbeenì yankarowà ñúnása khuiira le wári, à ba bíá: «Wa làndá yi, á dén wári so síi yí ko le kúee le Dónbeenì zī-beenì wári wán, lé bìo á le lé le cāni wári.»

⁷ Á ba wāanía tò, à ba yà ho mǔhú búí na ba wee ve làa «Có-mí Mǔhú» làa de, á wó lè ba nì-hānì ñunúii. ⁸ Lé bún te bìo ba wee veráa ho mǔhú mu làa cāni mǔhú hàrí lòn zuia. ⁹ Á le *Dónbeenì ñi-cúa fēero Zeremii bìo na ó o bíá á ñii sūrāa: «Ba khuiira le wén-hāani bóni làa píru, dén na lé le wári na ó o *Isirayēele ñipomu héhaa là a yāamu ¹⁰ á yà là a có-mí mǔhú làa bìo ó o ñúhúso bíarāa mu nɔn miil.» ††

O Pilaate wee tūaka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)

¹¹ Bìo ba buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǔn, á wón túara a yi: «Lé ūnén lé ba *zúifúwa béé le?» Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Fo bíá mu.» ¹² Bún mún, á bìo ba yankarowà ñúnása lè ba nì-kíá wee kooní a yi, ó o yí bíá dèe. ¹³ Ó o Pilaate wáa bíá nɔn wo yi: «Bìo ba wee bío ù ñii búenbúen á fo yí máa ñí le?» ¹⁴ Ó o Yeesu yí bíá dèe mu búí dānì yi. Á mu wó a Pilaate coon dàkhíina.

†† Mí loñ Zakari vūahú 11.12-13; Zeremii vūahú 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

Ba síníá o Yeesu nùhú le mí ì búe

(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zän 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki sánú lée Paaki sánú díró yi, à yia ho *Oroomu bée bàrá ho Zudee kǎhú nùhú wán à lén o kàsò nii búí díá, yia ba zǎamáa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à kàsò nii búí wi bín á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ Ó o Pilaate wáa tùara ba zǎamáa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tǎá lé o Yeesu na ba le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zǔ kǎnkǎn le ba dó a Yeesu nǎn mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bìo yi.

¹⁹ Pǎahú na ó o Pilaate wi le cítii fíiníi lahó yi, á bàh hǎa le ba buée bío bìo kà na a yi: «Yí dé ù nii o nii mu bìo búí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho tǎnàhú, á ì bènǎn ló bon hǎ kònkórá yi o bìo yi.»

²⁰ Á le *Dónbeenì yankarowà núnása le ba *zúifùwa nì-kíá á bía bó ba zǎamáa nùhú, le ba fio o Barabaasi lén díaró ká ba búe o Yeesu. ²¹ Ó o Pilaate lá le bíonì ò o tùara ba yi: «Ba nùwǎ nun na kà tǎhú, á lé o yén á mi le ì díá?» Á ba bía nǎn wo yi: «Díá a Barabaasi.»

²² Ó o Pilaate tùara ba yi: «Ká a Yeesu na ba le Krista á mi le ì wé kakarǎa?» Á ba búenbúen bía: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ²³ Á wón tùara ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» Á ba wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí.»

²⁴ Bio ó o Pilaate mǎn ò o yí dà bìo búí máa wé, à ba nùpua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu numu ò o sɛera mí níní ba zǎamáa yahó ò o bía: «Í níi ló a nii na kà búeró bìo yi.» ²⁵ Á ba zǎamáa búenbúen bía: «Le o húmú bìo sánsá warén le wa zàwa.» ²⁶ Ó o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu le hǎ làbàanì. Ó o nǎn wo le ba búee ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùahka a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zän 19.2-3)

²⁷ O Pilaate dásíwá buan o Yeesu zonnáa le zǐ-beeni lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenbúen á ba buée kíniá wo yi. ²⁸ Bio ba le mí ì zùahka a yi, á ba tɛra a sǐ-zǐnia, à ba zǐniá wo le ho kánbun muhú †. Ba tǎ ho nùhú kirí le hǎ kíkara á yòó bò a nùhú wán á wó là a bá-zà-mu khǎnlúee, à ba dó le kǎani o nín-tǎani, á wee lii fǎrá mí nǎnkópúná wán o yahó, ká ba a bío: «Zúifùwa bée, foó!» ³⁰ Ba wee pǎiní mí pǎnsǎní kúee o wán, á wee fé le kǎani vǐn là a nùhú. ³¹ Bio ba zùahka wo yi wó, á ba tɛra ho kánbun muhú, à ba bǐniá zǐniá wo là a kùrú sǎa, á buan wo wà vaá búee ho kùrùwá wán.

O Yeesu ba búaa ho kùrùwá wán

(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zän 19.17-22)

³² Bio ba zoó wee lé ho lóhó yi, á ba fò mín làa nii búí na ba le Simǎn. O wee lé ho Sirɛena lóhó yi. Á ba dásíwá kíkáa wo yi le o fé o Yeesu kùrùwá pǐ. ³³ Bio ba vaá dǎn ho lahó na ba wee ve làa Kolokota, bún kúará le «nún-bòkuee lahó,» ³⁴ á ba nǎn ho *divǎn na ba

lúnkaa le mu bìo búí na hɛe o Yeesu yi le o nu. Ká a dǐndǐo mu, ó o pǎ le mí máa nu mu.

³⁵ Bio ba búaa wo ho kùrùwá wán wó, á ba wó le nún-sǐni bìo á sankaarǎa o sǐ-zǐniá, ³⁶ à ba kará bǐn pan wo yi. ³⁷ Ba tùara bìo nǎn ba sǐniánaa o nùhú ho penpenen wán á yòó búaa o nùhú yi: *YIA KÀ LÉ O YEESU, BA ZÚIFÙWA BÉE.* ³⁸ Nì-wǎnna nùwǎ nun ba mún búaa hǎ kùrùwá wán là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tǎani, ó o nì-kéní wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba nùpua na wee khǐi làa bǐn wee kibón mí núná ká ba à là a, ⁴⁰ ká ba a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ù fio le *Dónbeenì zǐ-beeni à bǐnì so le bàn dà-veere hǎ wizooní bìo tǐn yi, wǎa fení ūten. Ká fo lé le Dónbeenì Za, à ù lé ho *kùrùwá wán lii.» ⁴¹ Hàrì le Dónbeenì yankarowà, le ho làndá bio zéeniílowa, le ba nì-kíá wee yáa mí nǐnì yi na a yi ká ba a bío: ⁴² «O feníá ba búí, ò orén màhá yí dà máa fení mítén. O yí le mí lé o Isir-ayɛele nǐpomu bée le? Ó o wǎa lé ho kùrùwá wán lii, á wa à dé wa sǎa wo yi. ⁴³ O dó mí sǐi le Dónbeenì yi, á bía le mí lé le Dónbeenì Za. Àwa, ká le Dónbeenì mu wa a, à le wǎa fení a.» ⁴⁴ Ba nì-wǎnna na ba búaa hǎ kùrùwá wán o nǐsǎa mún wee là a làa bún sǐi.

O Yeesu húrun

(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zän 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòó fǎráló pǎahú, á ho kǎhú búenbúen dǐndǐn wó le tǐbírí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu pǎahú, ó o Yeesu bía bìo kà pǎnpǎn: «Elii, Elii, lama sabatanii?» (Bún kúará le «wàn Dónbeenì, wàn Dónbeenì, fo pǎ mí díá le we?» †) ⁴⁷ Á bía wi bǐn nùwǎ yen búí jí mu, á ba bía: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ Á ba nì-kéní lùwa vaá lá le dɛɛ búí na wee kùiní mu numu bua, á buée zǐra mu bè-nia yi, á can le bùaahiire yi yòó dá a Yeesu yi le o nu. ⁴⁹ Ba búí bán bèn wee bío: «Mí díá le wa loñ le o Elii buée fení a le?»

⁵⁰ Ó o Yeesu wíokaa wǎamaa pǎnpǎn, ò o húrun.

⁵¹ Hón pǎahú so yi, á ho pǎnsò-beeni na zoó cɛra le Dónbeenì zǐ-beeni yi á yòó lɛɛra mí tǎhú líi ló. Á ho tá dèkíó, á hǎ búaarà benkaa. ⁵² Hǎ búráa nǐnì hénkaa, á le Dónbeenì nùpua cɛrɛɛ búí na lá húrun á vɛera. ⁵³ Ba ló hǎ búráa yi, ó o Yeesu vèeró mǎn, á ba líi zon le Dónbeenì lóhó Zeruzalɛmu yi. Á ba nùpua cɛrɛɛ mǎn ba.

⁵⁴ Á ho Oroomu dásíwá nùhúso le ba dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mǎn ho tá dèkéro làa bìo wó, á ba zǎna dàkhǐina, á ba wee bío: «O bènǎn lá lé le le Dónbeenì Za binbirì.» ⁵⁵ Hǎawa cɛrɛɛ mún kera bǐn, á khèra dǐn wee loñ. Ba lé bía bò a Yeesu yi hàrì ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba hǎawa mu tǎhú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeɛfu bànnu Mari, là a Zebedee nùwǎ bànnu á wi yi.

⁵⁷ Bio ho zǐhú dǎn, á ho Arimatee lóhó nii búí na lé o nǎfòrò bànsò á wà buara. O yèni ba le Zozeɛfu. O mún lá lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní búí. ⁵⁸ Wón lé yia wà vaá flora a Yeesu nì-hínmu o *Pilaate cǎn. Ó o Pilaate le ba díá le o lá. ⁵⁹ Ó o Zozeɛfu lá hǎ, á bá le ho pǎnsò-fínle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaa hó yi. Ò o bǐniá le hue-beeni á pon le nii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé

† Mi loñ Maaki vǎahú 15.17

†† Mi loñ Lení vǎahú (Psaumes) 22.2

ò o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée t̄n, ho *Sabaa zoñ, á ba yankarowà òúnáa, lè ba *Fariz̄ewa páanía van o Pilaate c̄n, ⁶³ á vaá bía n̄n wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-fùaalo mu bíonì búí á wa hácírí buara wán. Bio ó o yìo lá wi lua, ó o bía le mí h́mú wizooní t̄n zoñ ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le ònii le ba pa le búure yi fúaa mu wizooní t̄n níi, bèra a na ò o n̄i-kenínia yí buee lén o s̄nía ká ba bío na ba z̄amáa yi le o vèera. Á dén sabéré so á à poñ òo ho yahó.» ⁶⁵ Ó o Pilaate bía n̄n ba yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bia. Mi fé ba à mi lén vaa pa le yi làa bìo mi dà à wé làa b̄.» ⁶⁶ Á ba wáa wá vaá léra le búure mu paró bìo yìo. Le hue-beenì na pon le búure ònii á ba wíokaa pon k̄ink̄in, á bàrá ba dásíwá le ba pa le yi.

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Z̄n 20.1-10)

28 Ho dimaasi zoñ tá-t̄ia yi, ká ho *Sabaa kh̄ina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á wá van le búure wán. ² Yìo buee t̄i, à ho tá dèkíò lè mí pànká, ó o Nùh̄uso Dónbeenì wáayi tonkaro búí yòó ló líi b̄nía le huee kh̄i bàrá á yòó kará wán. ³ O wee ònii-ka lè ho viohó ònii-ka bìo síi, á s̄-z̄inía ka p̄iap̄ia-p̄ia. ⁴ Ba parowà z̄ana fúaa ba wee zà, á ka lè ba húrun.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le bíonì, ò o bía n̄n ba háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí z̄n. Í z̄u le mi wee cà a Yeesu, yia ba búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bìo ó o h̄ia bíaràa mu. Mi buen buee loñ ho lahó na ó o lá d̄ma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a n̄i-kenínia yi le o vèera. Á bìo kà wán, ó o dú ba yahó van ho Kalilee k̄h̄ú, lé b̄n ba vaá mi a yi. B̄n lé bìo á t̄ lá wi à t̄ bío na mia.»

⁸ Á ba d̄enía b̄nía fùafùu ká ba z̄nkaa, á ba s̄ia mún pá wan làa sòobéé, á lùwa vaá bía mu là a Yeesu n̄i-kenínia. ⁹ Yìo buee t̄i, ò o Yeesu wee sí ba yahó, á bía làa ba: «Mi foó.» Á ba va buee bó a yi, á líi buan o zení yi à ba bùaanía wo. ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía n̄n ba yi: «Mi yí z̄n. Mi lén vaa bío na wán zàwa yi le ba lén va ho Kalilee k̄h̄ú, lé b̄n ba à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi òi-cúa

¹¹ Bìo ba háawa wi ho w̄h̄ú wán wà, á ba dásíwá nùwá yen búí na lá pan le búure yi b̄n wà lion ho lóhó yi, á líi bía bìo wó búenb̄en n̄n ba yankarowà òúnáa yi. ¹² Le *Dónbeenì yankarowà òúnáa kúaa mín wán lè ba *n̄i-k̄ia á wáania tò, à ba n̄n le wári na boo ba dásíwá yi, ¹³ à ba bía n̄n ba yi: «Mi bío le o n̄i-kenínia buee ònii-ka a ho tá t̄h̄ú ká mi d̄ma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó ònii-ka mu, á wa à z̄h̄ bìo wa à bío á à búeráa o ònii-ka, á mi ònii-ka á à lé.» ¹⁵ Á ba parowà fó le wári, à ba wó làa bìo ba bíaràa mu n̄n ba yi. Á mu b̄n-b̄era fò há lùu búenb̄en ba *z̄úifùwa c̄n á buee bó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia m̄iten lè mí n̄i-kenínia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Z̄n 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba n̄i-kenínia p̄irú ònii-ka wá van ho Kalilee k̄h̄ú, le búe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bìo ba n̄n wo, á ba bùaanía wo, ká ba búí wi ba t̄h̄ú pá titikaa. ¹⁸ Ó o Yeesu va buara, ò o bía n̄n ba yi: «Mu bìo búenb̄en wéró ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeenì n̄n pànká mi. ¹⁹ Mi wáa lén va há síwà ònii-ka búenb̄en c̄n, à vaa wé ba lè t̄ n̄i-kenínia. Mi bátizé ba o Maá là a Za lè le Dónbeenì Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàran ba à ba wé bè bìo búenb̄en na á t̄ henía n̄n mia yi. Mi z̄h̄ mu, t̄ ì k̄n làa mia há wizooní búenb̄en yi fúaa ho d̄imíjã véro.»

Maaki

Vũahú túaró nùhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení ba le Dónbeenì tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vùahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenì Za na yú ho pànká mu bìo búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bìo ó o Zān na hía wee bátizé ba nùpua á buara bueé wíokaarāa ho wǎhú ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání túara mí vùahú yi. O mún zéení bío ó o Yeesu buara bueé bátizéarāa o Zān cǎn làa bío ó o Satāni khàráa wo lońna bío (Maaki 1.1-13).

Bìo ó o Yeesu von lè mí nì-kenínia, làa bío ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki túara mí vùahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bío va á wé o yi ho Zeruzalεmu yi á nɔn mí nì-kenínia yi. Ká ba màhǎ yí zǔńna a bíonì mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pǎahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalεmu yi, á ba zǎamāa dó ho cùkú beenì wo yi. Ká ba *zúifùwa ya-díwá bán pá a bío (Maaki 11-13). O Maaki vùahú véení, ó o zéení o Yeesu húmú là a vèeró bío (Maaki 14-16).

Le Dónbeenì tonkaa o Zān Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zān 1.19-28)

1 Dìo kà lé le bín-tente, dio wee zéení le Dónbeenì Za Yeesu *Krista bío nùhú búeení ² làa bío le Dónbeenì bía mí nì-cúa fεero *Ezayii vùahú yi:

«Ǫ ì tonka Ǫ tonkaro

o ò dí ũ yahó á bueé wíoka ũ wǎhú. †

³ Nii búí wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà síi:

«Mí wíoka ho wǎhú ká a Nùhúso ò buen.

Mi muin ho wǎhú na o ò bè. ††»

⁴ Á lé bún mu bèn wórāa. O nii búí na ba le Zān hía wi le dùure yi, á bío kà lé bío ó o wee bue: «Mí buen à Ǫ bátizé mia, lé bún á à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenì yi, á le è sén mí bè-kora á à día.»

⁵ Ho Zudee kǎhú nùpua lè ho Zeruzalεmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǎn. Ba wee zéení mí bè-kora ba nùpua yahó, ò o Zān bátizé ba ho Zurudēn muhú yi.

⁶ O Zān dà-zǐnii tá là a cón-númúkù varà, á ku-cēnii wó lè ho sǎahú. O bè-dínii lé ba hawà lè hǎ sò-kǐa sòró.

⁷ Bìo kà lé bío ó o hía wee bue na ba zǎamāa yi:

«Nùpue búí wi Ǫ mún wà a buen, wón po mí. Ǫ yàá yí ko là a nakāa tenló húú. ⁸ Ǫnén bátizéra mia lè mu numu yi, ká arén wón khii bátizé mia lè le Dónbeenì Hácíri.»

O Yeesu bátéemù là a kúará lénló bío

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wǎa ló ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Nazareete yi á van o Zān cǎn, á wón bátizéra a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léení mu numu yi, ó o mɔn ho wáayi à ho nii héra lè mí pànká, á le Dónbeenì Hácíri lion lòn háponi o wán. ¹¹ Á mu tǎmu búí sǎ ná

ho wáayi, á bía: «Fo lé Ǫ Za na á Ǫ bò Ǫ tàká wán, ũ bío sí mi.»

¹² Bún mún á le Dónbeenì Hácíri dēeníà pàana a van-áa le dùure yi. ¹³ O wó hǎ wizooní búará-nun bín. Lé hón pǎahú so búenbúen ó o Satāni khà a yi lońna. O kera ba napuwà tíahú bín á bío ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von ba ce-pawà nùwǎ náa

(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zān déró ho kàsó yi mún, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kǎhú á vaá wee bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na ba yi: «Ho pǎahú nii tun, le *Dónbeenì bēení bueé bó. Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenì yi, à mí tà le bín-tente bío.»

¹⁶ Bío ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vū-beení nii wà, ó o vaá mɔn ba ce-pawà nùwǎ nun. Ba lé o Simɔn lè mín za Āndere. Ba wee yénni mí zúán dé mu numu yi.

¹⁷ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mí buee bè mi, á Ǫ wé á ba nùpua lé bia mí wé è yí á à bua à buennáa Ǫ cǎn làa bío mí wee parāa ba cewà bío sí.» ¹⁸ Á ba dēeníà kúará mí zúánwà à ba bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mɔn o nii búí na ba le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zān à ba wi mí woohú yi wee wíoka mí zúánwà. ²⁰ Ó o Yeesu dēeníà von ba, á ba ló día mín maá Zebedee lè ba ton-sáwá ho woohú yi, à ba bò là a Yeesu wà.

O nii na ó o cǐná wee beé lò

(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapεenayumu lóhó yi. Ba *zúifùwa vǔńló wizonle na ba le *Sabaa zòh ó o zon ba kàránlò zǐi yi, á zoó wee kàrán ba. ²² Á bia ná a bíoní wó coon làa sòobée. Lé bío ó o yí

† Mi loń Malasii vùahú 3.1 †† Mi loń Ezayii vùahú 40.3

kàráanna ba nùpua lè ho *làndá bìo zéenílowa bìo síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeenì nɔn wo yi.

²³ Mu pàahú mí bæere yi, à búnn ò o nii búí na ó o cíná wi yi bueé zon ba zúífùwa kàránlò zīi yi, á bía p̄np̄n: ²⁴ «Nazareete nii Yeesu! Lée webio á ù wà bueé cà wa c̄n hen? Fo buara wa yáaró bio yi lée? Ba le ī yí zū fo le? Ūnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue na le tonkaa.» ²⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nii mu yi lònbiò.» ²⁶ Ó o cíná zèkéra a nii lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wáamaa p̄np̄n. ²⁷ Á ba nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ba wee bío mín yi: «Éee! Bio kà lée webio? Ho lée kàránlò finle na pànká wi. Hàrì ba cínáwa ó o nùpue mu wee na le nii yi, à ba wé bio ó o wi à ba wé.» ²⁸ Ó o Yeesu yèni dèenía ló fùafùà ho Kalilee k̄hú búenbúen yi.

O Yeesu wéera ba vánvárowà cèrèè

(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)

²⁹ Búnn m̄n ó o Yeesu ló ba *zúífùwa kàránlò zīi á bò mín là a Zaaki là a Zān á téréna van o Simɔn là a Āndere bàn zīi. ³⁰ Mu wó ò o Simɔn bàn hio háa wi le dāmu dèe yi, lé bio le tēeni wee zéé wo. O Yeesu buee dēenii á ba bía a bio làa wo. ³¹ Ó o Yeesu vá vaá dīn o jùhú yi, ò o líí fù a nii yi hónía làa wo, á le tēeni khíina ó o dēenía hínɔn nɔn ho dīnló ba yi. ³² Le wii zoró m̄n, ho tá yuuní, † á ba nùpua buan mi vánvárowà làa bía ba cínáwa wi yi búenbúen buararāa o Yeesu c̄n. ³³ Ho lóhó nipomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le zīi zūajii. ³⁴ O Yeesu wéera ba nùpua cèrèè na mu vāmú lè mi síiwà lá wee beé lò, á mún nɔn ba cínáwa cèrèè léra bía ba wi yi. O yí máa díá à ba cínáwa mu bío, lé bio ba zū a síi.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée t̄n yìnbii búirii, ká ho tá ka yùíí, ó o Yeesu hínɔn le zīi yi, á wà ló ho lóhó m̄n le lùe búí na á nùpue mía yi, á lée wee fio le Dónbeenì yi bín. ³⁶ Ó o Simɔn lè mi ninzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ Bìo ba vaá yú a, á ba bía nɔn wo yi: «Loñ, ba nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhà bía nɔn ba yi: «Mi wa lén va hā lórà na bámakaa yi. Ī mún ko à ĩ vaa bue le bín-tente bín, lé bio á búnn lé ĩ buenlò jùhú.» ³⁹ Ò o wāa hínɔn tò ho Kalilee k̄hú búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeenì bióni na ba nùpua yi ba *zúífùwa kàránlò zīn yi, á mún wee na ba cínáwa lén bía ba wi yi.

O Yeesu wéera a bùéré búí

(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)

⁴⁰ *Bùéré búí wà buara a Yeesu c̄n, á bueé líí fàrá mí nɔnkópúná wán ò o wee yanka a ká síi: «Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ⁴¹ Ó o nii màkárí buan o Yeesu yi dàkhíina. Ó o líí bò mi nii o wán ò o bía nɔn wo yi: «Ī tà mu, wāa wa.» ⁴² Ó o bùéré s̄ahú dēenía bīnía se dīn. ⁴³ Ó o Yeesu le o lén, ò o henía bìo kà nɔn wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Bìo wó foñ á ù yí bío le nùpue pí. Ká ù màhà vaa zéeni

† Ho Sabaa jùhú wee wé búa ho yèzúmá zoñ zīhú à vaa vé ho t̄biri zoñ le wii zoró p̄ahú. Lé búnn nɔn á ba biarāa hen le ba nùpua pan le wii lii zoró á wee buarāa mí vánvárowà buennāa o Yeesu c̄n, lé bio ba lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bio yi.

ūten lè le *Dónbeenì yankaro. À ù mún wé mu hāmu bìo na ó o *M̄oyiize bò le ba wé wé mu dānii yi, à ba búenbúen zūh ká ù wan bìo bon.» ⁴⁵ Ká bìo ó o nii mu wà ó o wee yényení bìo wó a yi hā lùà búenbúen yi. Lé búnn nɔn ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn k̄enì ho donkíahú lùe búí na á nùpue mía yi. Á ba nùpua wee lé lùà búenbúen yi à buen o c̄n.

O Yeesu wéera a mùamúa á mún séra a bè-kora díá

(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

² Wizooní bìo yen búnn m̄n, ó o Yeesu bīnía buara ho *Kap̄eyayuumu. Á ba ná a sã le o wi le zīi yi. ² Á ba zāamāa bueé fò mín búiríbúirí á lùe yí ká, hàrì ho zūajii. Ó o Yeesu wee zéeni le Dónbeenì bióni na ba yi. ³ Á ba nùpua nùwā yen búí vaá ló wee buen. Ba nùwā náa ba tíahú buan o mùamúa. ⁴ Ká ba màhà yí dà máa zoó bàrá a o Yeesu yahó ba nùpua booró bìo yi. Á ba yòó kara ho lòho sánsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón k̄hú so á ba dó a mùamúa yi lè hā hūni á li-inía ká a dūma mí dāmu dèe wán. ⁵ Bìo ó o Yeesu m̄n bìo ba dórāa mí s̄a wo yi, ó o bía nɔn o mùamúa mu yi: «Wàn b̄nlo, ù bè-kora séra díá.» ⁶ Á ho *làndá bìo zéenílowa na wi bín wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío ká síi le we? O wee màní m̄iten lè le Dónbeenì. Lée wée dà à s̄en mu bè-kora á à díá ká mu yínɔh lè Dónbeenì mí dòn.» ⁸ Ó o Yeesu dēenía zūna ba yilera ó o bía nɔn ba yi: «Lée webio nɔn á hā yilera na ká síi wirāa mia? ⁹ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá lée, tàá lé à bío na a yi le o híni lá mí dāmu dèe ò o varāka? ¹⁰ Ká ĩ màhà wi á mi zūh na lé o *Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à s̄ennāa mu bè-kora díá.» Ó o wāa bía bìo ká nɔn o mùamúa yi: ¹¹ «Le ĩ bío mu na foñ, lii híni, lá ù dāmu dèe á ù khíbo.» ¹² Mí lahó yi ó o nii mu dēenía hínɔn yòó dīn, á líí lá mí dāmu dèe ò o lée wé ká ba búenbúen dīn wee loñ. Á ba búenbúen wó coon mu bio yi. Á ba wee khòoní le Dónbeenì ká síi: «Bio ká bàn síi wa dīh yí m̄n hūú.»

O Yeesu buara ba bè-kora wérowà bìo yi

(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrēmāa van lè ho Kalilee vū-beeni nii. Á ba zāamāa wee buen ò o kàrán ba. ¹⁴ O wee khíí, ó o m̄n o nii búí na ba le Alifée za Levii ká a kará mí tonlò lùe yi, á wee fé ho lànpo. Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Levii líí hínɔn bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dīnló mí zīi. Ho *lànpo féwá lè ba ni-kora cèrèè wi ho dīnló mu dīnii là a Yeesu lè mí ni-kenínia. Mu bon. Ba nùpua cèrèè na hía wee bè làa wo lé bán nùpua so síi. ¹⁶ Ho *làndá bìo zéenílowa na lé ba *Farizíewa kuure nùpua búí á m̄n ò o Yeesu wee dí lè ba ni-kora lè ho lànpo féwá, á ba bía nɔn o ni-kenínia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ Ó o Yeesu ná bìo ba bía, ó o bía nɔn ba yi: «Héyii! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà t̄ni bànso dānii le? Bùéé. Ba vánvárowà lé bía wee wé cà a dānii. Īnén yí buara bía wee leéka le mí

térénna bìo yi dé. Bia zū le mí lé ba bè-kora wérowà lé bia à ĩ buara bìo yi.»

Mu bè-kíá lè mu bè-fíá wi mín núná yi

(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle búí ó o Zǎn Batiisi nì-kenínia lè ba *Farizíewa nì-kenínia lù mí jiní. Á ba nùpua búí wà bueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zǎn Batiisi nì-kenínia lè ba Farizíewa nì-kenínia wee lì mí jiní à ùnén nì-kenínia bèn yí máa wé mu?» ¹⁹ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Mi wee leéka le bia ba von mu yaamu sǎnú díró yi á ba so dà a bío le ba lì mí jiní ká a há-fíá bàn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Èé ká pǎahú búí khíi dǎ, ó o há-fíá bàn báa ba à lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lì mí jiní.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-fínle bìo búí máa la làa báká kínlé. Lé bìo ká a wó mu, á le nín-ké-fínle á à wíoka à lèé ho. ²² Làa bún síi, á nùpue máa kúee *divǎn fíá sǔmàni-kíá yi. Lé bìo ká a kúaa ho bín, ká ho híá wee za, á há à nàma. Á ho divǎn lè há sǔmàniwa á à páaní ì yáa. Ho divǎn fíá ko ho kúee há sǔmàni-fíá yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bìo ya-binbirì

(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa búí zoñ ká a Yeesu wee káa há mana búí yi, ó o nì-kenínia wee khé ho dínló ho wǎhú nísání à là. ²⁴ Á ba *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loñ, lée webio nɔn á ù nì-kenínia wee sáráa ho Sabaa zoñ ká wa làndá nɔn hò mu?» ²⁵ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mi díñ yí kàráanna yí nɔn le? Mu wó le *Dónbeenì yankarowà nùhúso beenì Abi-ataare pǎahú. O Daviide lè mí ninzàwa á le híni híá dà á ba yí yú bìo ba à dí. Ó orén mí bæere zon le Dónbeenì zǐi yi á zoó lá le Dónbeenì hámu búurú là, ò o mún buan ho búí lée nɔn mí ninzàwa yi, ká le Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bìa nɔn lá ko ba wé là ho làa bìo ho làndá bòráa mu.» ¹²⁷ Ó o Yeesu pá bǐnía bíá nɔn ba yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bìo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bìo yi. ²⁸ Lé bún nɔn ó o Nùpue Za á ho Sabaa bìo mún wi níi yi.»

O Yeesu wéera a nii na bàhó húrún

(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

3 Bún mún ó o Yeesu bǐnía van ba *zúifùwa kàránlò zǐi yi. Mu zoñ à nii búí wi bín á bàhó húrún. ² Á ba *Farizíewa na wi bín bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a wéé o nii mu ho *Sabaa zoñ, lé bìo ba wi ba zéeni a Yeesu mu wékkeró bìo. ³ Ó o Yeesu bíá nɔn o nii na bàhó húrún yi: «Lii híni buee lée díñ ba nùpua búenbúen yahó le ba mi fo.» ⁴ Bún mún ó o Yeesu tùara bìa wi bín yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kǎní a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» Á bìa wi bín yí bíá dèé. ⁵ Ó o Yeesu loñna ba búenbúen yi khíi fò lè le sí-cǐlè. O mún yi wee vá lè mi sòobéé bìo ba yiwa tunka bìo yi. Ó o wáa bíá nɔn o nii yi: «Hóoní ù

bàhó.» Ó o nii hóonía ho á ho dèení wan. ⁶ Á ba Farizíewa fò mín à ba ló á dèení lée kúaa mín wán là a *Heroode kuure nùpua, à ba wee loñ bìo ba à wé á à búeráa o Yeesu.

Ba zǎamáa wee lé buen o Yeesu cǐn

⁷ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho Kalilee vǔ-beeni nii á ba minka zǎamáa bò a yi. Ba nùpua mu búí ló ho Kalilee kǎhú yi. Ba búí ló ho Zudee kǎhú lóhó na ba le Zeruzalæmu yi, lè ho kǎhú mu lórá búí yi mún. Ba búí ló ho Idumæe kǎhú yi, lè ho Zurudēn muhú mún. Ba búí ló há ló-zàwa na bǎmakaa ho Tiire lè ho Sidōn lórá yi. Bán zǎamá-kúii so híá wee buen o Yeesu cǐn, lé bìo ba ná bìo ó o wee wé búenbúen. ⁹ Ó o Yeesu wáa le mí nì-kenínia bua ho woohú búí buennáa bèra a na ká ba zǎamáa híá wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bìo ó o wee wéé ba nùpua cèrèé ká síi, á bìa mu vǎmú wee beé lò wee náa mín o wán, bèra à na ò o yí ba túii yi. ¹¹ Ba nùpua na ba cǐnáwa wi yi ká ba sansan nɔn o Yeesu, à ba lé lùiorá a tá, à wé wǎamaka ká ba à bío: «Fo lé le Dónbeenì Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na ba yi le ba yí bá mí bìo na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru nún

(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³ Bún mún ó o Yeesu yòora le búee búí wán, ò o von ba nùpua búí á ba bueé yòora a cǐn. ¹⁴ Ó o hueekaa ba píru nún ba tíahú á có yèni làa tonkarowà. O hueekaa ba à ba keñ mín wán làa wo ò o wé tonka à ba bue le Dónbeenì bìo. ¹⁵ O mún nɔn ho pànká ba yi à ba wé ná lè ba cǐnáwa lén bìa ba wi yi. ¹⁶ Bia ó o hueekaa yènnáa lé híá kà:

O Simɔn, yia ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa. O Yeesu có ba yèni làa Buanæzæsi, bún kúará le «nùpua na ka lòn vohó na wee nàmaka. ††»

¹⁸ O Àndere, o Filiipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifee za,

o Tade, o Simɔn na lé ba Zelooteva ‡ kuure nùpua nì-kéní.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu dànló yí ló Satāni cǐn

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰ Bún mún ó o Yeesu bǐnía bueé lion le zǐi yi. Á ba minka zǎamáa tǐn bueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nì-kenínia yàá yí yú pǎahú máa díráa. ²¹ Bìo á bàn nùwá ná mu, á ba ló wà bueé fé o, à ba wee bío le o nùhú mía bín.

²² Ho *làndá bìo zéenílowa na ló ho Zeruzalæmu yi buara bín bán bèn wee bío: «Mu lé ba cǐnáwa nùhúso na ba le *Belezebuule †† lé yia wi o yi. Lé wón nɔn ho pànká wo yi ó o dà wee panáa ba cǐnáwa lén bìa ba wi

†† Ba zúifùwa cǐn, ó o nùpue na ka lòn vohó na wee nàmaka lé o nùpue na síi khúaa. ‡ Mi loñ Matiye vǎhú 10.4 †† Mi loñ Matiye vǎhú 10.25

† Mi loñ Samuweele nín-yání vǎhú 21.1-7

yi.»²³ Ó o Yeesu wáa von ba wee bíoráa lè há wàhio: «O *Satāni yí dà máa ña mí ninzàwa cínáwa.²⁴ Ká kǎhú dà-kéní nùpua híá wee fi mín yi, se hón kǎhú so máa va yahó.²⁵ Ká zī-ñuhú dà-kéní nùpua híá wee fi mín yi, á hón zī-ñuhú so máa va yahó.²⁶ Ká a Satāni híá wee fi lè mí ninzàwa cínáwa, ká a béenì sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa.²⁷ Nii woon yí dà máa zo pànká bànso zī á máa zoó khuii o níi bio ká a yí can o pànká bànso mu yí wó. Ká a màhǎ can wo wó, ó o zoó khuii o zī bio búenbúen á à lénnáa.²⁸ Le ĩ mi ho tũíá na mia: 'Ba nùpua bè-kora lè ba bín-kora na ba à bío le Dónbeenì dání yi búenbúen á le Dónbeenì dà khíi sén ñ díá á à na ba yi.²⁹ Ká yia màhǎ khíi bíá le bín-kohó á Iéera le Dónbeenì Hácírí yi, wón bio á le Dónbeenì máa sén máa díá máa mi hùúu. Mu ù ñi a ñuhú yi féeε.»³⁰ O Yeesu bíá ká síi nɔn ba yi, lé bio ba wee bío le o cíná wi o yi.

O Yeesu bàn nùwǎ binbirí

(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)

³¹ Bio ó o Yeesu bàn nu lè bàn zàwa wáa buée dǎn, á ba lée dĩn ho khũuhũ, à ba tonkaa o búí le wón zoo ve o.³² Ba nùpua na kará kǐnía o Yeesu yi boo, à búin à yia ba tonkaa buée wee bío làa wo: «Loń, mìn nu lè mìn zàwa [lè mìn hínni] wee cà fo, ba lée wi ho khũuhũ.»³³ Ó o Yeesu bíá: «Lé o yén lé wàn nu? Á wàn zàwa lé ba yén?»³⁴ Ó o lońna bíá kará kǐnía wo yi khíi fò, ò o bíá: «Mi loń! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen.³⁵ Lé bìo á yia wee wé le Dónbeenì síi bìo se wón lé wàn za, tàá wàn hínló, tàá wàn nu.»

O ñiro wàhiire

(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)

4 O Yeesu tǐn wíokaa wee kàrán ba nùpua ho Kalilee vũ-beenì ñii. Ba minka zǎamáa kǐnía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará. Ho woohú mu wi mu numu yi, ká ba zǎamáa bán lée wi le bónbóore yi mu numu ñii.² O híá wee wà há wàhio à kàránnáa ba nùpua làa bìo cèrèε. Bío ká lé bìo ó o kàránnáa làa ba:³ «Mi tántá mi ñikǎnna. Nii búí ló van mí mǎhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà.⁴ Bío ó o wee dé mu, á mu búí lion ho wǎhú ñisǎní, á ba ñinzàwa sèekaa búin vǎ.⁵ Mu búí lion ho búaaahó na le tǐn wi wán ká le yí lí, á mu dèenía ló, lé bìo le tǐn yí boo bǐn.⁶ Bío le wii ñá mu lè mí sòobéε, á mu hon, lé bìo mu naní yí zon ho tá yi sese.⁷ Mu búí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǎn kíkara so hínnɔn yòó pà mu, á mu yí yú bia hùúu.⁸ Mu búí búin lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó dǎn, á yú há bia bóni làa píru píru, búará-tǐn tǐn, khímàni khímàni.»⁹ Búin mǎn ó o bíá nɔn ba yi: «Yia wee ñi bìo, à wón ñi bìo bíá sese.»

O Yeesu wàhio wàró ñuhú

(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)

¹⁰ Bío ó o Yeesu páanía wi làa bíá yí máa tà lé o mǎn là a ñi-kenínia píru ñun, á ba fióra a le o zéeni há wàhio mu kúará làa mí.¹¹ Ó o bíá nɔn ba yi: «*Le Dónbeenì béeni bìo na kúará lá dĩn yí zū á minén yú zūna.

Ká ba ñi-vio wee ñi mu bìo búenbúen lòn wàhio.¹² Lé búin nɔn

«á ba lé ba nùpua na yìo wi

ká ba yí máa mi sese.

Ba mún wee ñi mu bìo,

ká ba yí máa zūn mu bàn kúará binbirì.

Ká búin míá se ba lá á à yèrémá à buen le Dónbeenì cǐn,

á dén lá à sén ñ díá á à na ba yi.»[†]

O Yeesu zéeniá o ñiro wàhiire kúará

(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)

¹³ Búin mǎn ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Ká le wàhiire na ká bàn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zūnnáa há wàhio búenbúen na ká bàn kúaráwa?¹⁴ Le Dónbeenì bíoni ka lè mu bè-dà na ó o ñiro wee dé.¹⁵ Ba nùpua búí ka lè ho wǎhú ñisǎní na le bíoni lion yi. Hen ká ba ñá le Dónbeenì bíoni, ò o Satāni dèeni lén le ba yiwa.¹⁶ Ba búí ka lè ho búaaahó na le tǐn wi wán ká le yí lí. Hen ká ba ñá le Dónbeenì bíoni, à ba tà le yi, à zǎmaka le bìo yi.¹⁷ Ká ba màhǎ yí máa tà à le bíoni mu wii ba sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú ba le Dónbeenì bíoni bìo yi, à ba dèeni pí le Dónbeenì bìo.¹⁸ Ba búí ka lè ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba ñá le Dónbeenì bíoni,¹⁹ εε ká ho yìró bìo yilera, lè ho nǎfòró símu na wee vǐini ba nùpua, lè mu biowa síiwà cèrèε na ba nùpua sía wee vá yi, búin wee wii ba, à hè le bíoni mu à le máa ðàn dèε búí wé.²⁰ Ba búí bèn ka lè ho tá na se bìo. Ba wee ñi le Dónbeenì bíoni à tà le yi. Bán ka lòn dĩnló na yòó ton, á ho búí yú há bia bóni làa píru píru, búará-tǐn tǐn, khímàni khímàni.»

Le fǐntǎnì wàhiire

(Luki 8.16-18)

²¹ Búin mǎn ó o Yeesu bíniá bíá nɔn ba yi: «O búí so wee wé dé fǐntǎnì à bǐnì lá láahó bún yi le? Tàá bànso so wee wé dé le zoo bàrá kàtà tá le? Búéε. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi.²² Mu bìo na sànkaa búenbúen khíi mi. Á bìo sà yi búenbúen bìo khíi zūn.²³ Yia wee ñi bìo, à bànso ñi bìo bíá sese.»

²⁴ O Yeesu pá bíniá bíá bìo ká nɔn ba yi: «Mi wé ñi bìo wee bío na mia sese. Le wǐlò dèε na mi wee mǎnzǎ lè mu bìo, lé dén bàn síi á le Dónbeenì á à mǎnzǎ lè mí bìo á à wíoka à bè mu búí wán á à na mia.²⁵ Lé bìo á yia bìo wi á le è bǐnì ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèε búí míá, á hàrì mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cǐn, á le pá à fé.»

Bìo mu bè-dínií wee wé wé dǎnáa bàn wàhiire

²⁶ O Yeesu tǐn bíniá bíá: «*Le Dónbeenì béeni bìo bon-mín làa bìo ká: Nii búí dó mí bè-dà mí mǎhú yi.²⁷ O wee da à lée sínn làa wizooní. Hón pǎahú so ká há bia wee hàa à yòó lé ká a yí zū bìo mu wee wéráa.²⁸ Ho tá mítén wee wé à mu bìo na dó à lé, à wé mí mùunì, à

† Mi loń Ezayii vǎhú 6.9-10

te, à kúee mí yìo. ²⁹ Ká ho dínlò hĩa bon, á lárò d̄ñ, ò o m̄hú b̄anso d̄eení lá mí kh̄ñle ká a khè ho.»

Ho mútáàdè v̄ndèe b̄eere wàhiire

(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)

³⁰ B̄ún m̄ón ó o Yeesu t̄ín pá b̄íníá bía: «Lé mu yén á wa dà à tèe lè le Dónbeenì b̄éeni? Lé le wàhiire yén á wa à d̄ín wán á à zééníáa le b̄éeni mu bìo? ³¹ Mu bìo dà à tèe lè le v̄ndèe na ba le mútáàdè b̄an b̄eere. Le ka c̄ínú á po h̄a bia búenbúen na ho d̄ímíj̄a yi. ³² Ká ba dù le à le lé, à d̄a poñ ho zen-buahó b̄è-vàniì búenbúen, à lakara keñ á tàró wé, à ba j̄ínzàwa wé dàñ tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé kà síi ó o Yeesu h̄ia wee wàráa h̄a wàhio c̄èrèe làa h̄ia kà b̄an síi bìo, à zééníáa le Dónbeenì b̄ionì na ba n̄pua yi. O h̄ia wee kàrán ba à héha làa bìo á bia wee jí a c̄ñ dà à z̄úrnáa h̄a kúará. ³⁴ O h̄ia máa wé bío lè ba z̄aamáa ká a yí máa wà wàhio. Ká p̄ahú na ó orén lè mí n̄-kenínia wi mí dòn, ò o zéeni h̄a kúará na b̄an yi.

O Yeesu d̄íníá ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

³⁵ Mu n̄nzoñ mí b̄eere z̄ihú, ó o Yeesu bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «Mí wa khí lè ho v̄-beenì m̄ón.» ³⁶ Á ba w̄áa wà díá ba z̄aamáa. Ho woohú na ó o Yeesu lá wi yi lé h̄ia ó o n̄-kenínia zon làa wo á ba wà. H̄a wonna búí mún s̄uáráa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beeni h̄ínzn wee và, á mu numu wee yànbónka zo ho woohú. Lòn-bio à ho yòo wee sí lè mu numu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líi d̄uma ho woohú f̄ik̄hú s̄á mí p̄uhú á mu d̄a-mu bó. Ó o n̄-kenínia s̄íníá wo á bía n̄n wo yi: «Núhú-so, wa à hí. Mu so léee bìo na yí ciran fo léee?» ³⁹ Ó o Yeesu s̄ína n̄makaa ho pinpiró yi, ò o bía n̄n ho v̄-beenì numu yi: «Wé t̄été.» Á ho pinpiró d̄éeniá d̄ín. Á mu búenbúen wó t̄été. ⁴⁰ Ó o Yeesu bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «Lée webio n̄n á mi z̄ananáa? Á lé minén pá d̄ín yí dó mí s̄ia mì lon?» ⁴¹ Ká bìo ba z̄ána d̄akh̄ina, á ba wee bío mín yi: «Páa! O n̄pue mu lé o yén síi kà? H̄arì ho pinpiró lè mu numu ó o b̄iaráa, á mu pá bò a b̄ionì yi.»

O Yeesu n̄n ba c̄ínáwa léra o n̄i búí yi

(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)

5 B̄ún m̄ón á ba wà kh̄ii d̄ñ ho Kalilee v̄-beenì m̄ón ho Zerasaa † k̄hú yi. ² B̄io ó o zoó ló ho woohú yi léee wee d̄ín, à b̄ún ò o n̄i búí ló ba n̄-hía n̄unúí †† á wee sí a yahó. O c̄íná búí wi o n̄i mu yi á wee beé o lò. ³ O wee c̄aa ba n̄-hía n̄unúí. N̄pue yí dà máa b̄íní máa ca a làa d̄èe woon, h̄arì lè h̄a zúakùaríwà. ⁴ P̄ñna c̄èrèe ba can wo lè h̄a zúakùaríwà. Ká a màhá wee wé khòo h̄a zúakùaríwà, à háaka h̄a c̄íní na wi o

† Ho Zerasaa lé h̄a Lórà Bio Pírú k̄hú ló-beeni. Le Dónbeenì b̄ionì v̄nna búí yi á ho Kadaraa lè ho Zeekesa lórà lé h̄a bìo bía.

†† Ba zúifúwa b̄uráa lè warén b̄uráa ȳin̄n̄ dà-kéni. Ba f̄u wee wé cé mí b̄uráa h̄a bó-leera yi kúia. Lé h̄ñ b̄uráa so síi ó o kh̄eero ló yi buararáa o Yeesu c̄ñ.

zení yi. Pànká b̄anso na dà a bìo wón m̄ia. ⁵ Fúuu lè h̄a wizonúí, ká lé ba n̄-hía n̄unúí lè h̄a búaa ó o wi yi, á wee w̄aamaka ká a h̄úaa m̄iten bóoníka yi lè h̄a huua.

⁶ O n̄i mu kh̄era m̄on o Yeesu ó o l̄uwa buara á bueé líi búrá a tá ⁷ ò o wee bío bìo kà p̄ñp̄ñ: «Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen j̄uhú wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mí? Sábéré, ï wee yanka fo le Dónbeenì yèni yi, yí yáa ï bìo.» ⁸ O bía b̄ún, lé bìo ó o Yeesu wee k̄íká a c̄íná na wi o yi le o lé. ⁹ Ó o Yeesu t̄uara a yi: «Û yèni ba le we?» Ó o bía: «Ï yèni ba le Z̄aamáa, lé bìo wa boo.» ¹⁰ Ò o wee yanka a le o yí j̄a mí lén ho k̄hú mu yi.

¹¹ Mu wee wé à n̄nbùe-boohú búí wee dí le búee n̄s̄aní. ¹² Á ba c̄ínáwa mu yankaa o Yeesu kà: «Na ho w̄hú wen le wa vaa zo ba n̄nbùeení na kà yi.» ¹³ Ó o Yeesu n̄n mu w̄hú ba yi. Á ba c̄ínáwa mu ló a n̄i yi á vaá zon ba n̄nbùeení yi. Á ba búenbúen yòo l̄uwa le búe wán á kùenkaa líi zon ho v̄-beenì yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé j̄un síi.

¹⁴ Á b̄ia lá wee pa ba l̄uwa vaá bía mu n̄n b̄ia wi mí manawà yi, á bía mu n̄n b̄ia wi ho lóhó yi. Á ba n̄pua ló wà bueé loñ bìo wó. ¹⁵ B̄io ba bueé d̄ñ hen na ó o Yeesu wi yi, á ba m̄on o n̄i na ba minka c̄ínáwa lá wi yi, ò o wó mí n̄-tente á z̄á mí s̄ia kará, á ba z̄ána. ¹⁶ Á b̄ia mu wó yìo yi lá bìo wó a n̄i na ba c̄ínáwa lá wi yi làa bìo wó ba n̄nbùeení yi á f̄eera n̄n b̄ia ló buaraka yi. ¹⁷ Á ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén díá mí.

¹⁸ P̄ahú na ó o Yeesu b̄íníá wà yòo zo ho woohú yi, ó o n̄i na yú m̄iten ba c̄ínáwa níi yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. ¹⁹ Ó o Yeesu pá ò o bía n̄n wo yi: «B̄íní va m̄in z̄i à vaa bío ï màkárí na ó o N̄húso z̄úhna, làa bìo ó o wó n̄n foñ búenbúen à na ba n̄pua yi.» ²⁰ Ó o n̄i mu bèn w̄áa wà á tò h̄a Lórà Bìo Pírú k̄hú yi ká a wee yényení bìo búenbúen na ó o Yeesu wó n̄n wo yi. Á b̄ia búenbúen na j̄a mu á mu wó coon d̄akh̄ina.

O Zayiruusi h̄ínlò là a h̄aa búí w̄éeró bìo

(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)

²¹ B̄ún m̄ón ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrèmaa khú ho v̄-beenì m̄ón, hen na ó o ló yi buararàa. Á ba minka z̄aamáa bueé k̄íníá wo yi ká a wi mu numu níi.

²² Hón p̄ahú so yi à b̄ún ba *zúifúwa kàránlò z̄i ya-dí búí na yèni ba le Zayiruusi bueé d̄ñ. B̄io ó o bueé bó a Yeesu yi ó o líi búrá a tá, ²³ á wee bónbóní a kà síi: «Ï h̄ínlò máa fen, ï wee fio fo, sábéré à ï buee bè ï níi o wán ò o lò fá.» ²⁴ Ó o Yeesu w̄áa bò làa wo á ba wà. Á ba minka n̄pua bura bò a yi. ²⁵ H̄aa búí wi ba t̄áhú á wee mí mí s̄eero f̄éee á d̄ñ h̄a l̄ulúio pírú j̄un à ho máa f̄i. ²⁶ O lò bon làa s̄obéee le t̄ini b̄ansowà níni yi, á níi bìo búenbúen vó. Ká a màhá pá yí yú m̄iten. O v̄ámú yáá wíokaa wee dé wán. ²⁷ O h̄aa mu h̄ia j̄a a Yeesu bìo, lé b̄ún n̄n ó o bueé zon ba z̄aamáa yi, á j̄àana zoó bo a Yeesu yi, á túaa o dà-z̄ínii yi là a m̄ón. ²⁸ O lá wee bío bìo kà mí yi: «Hen ká ï dàrna túaa o dà-z̄ínii yi, á ï wa.» ²⁹ B̄io ó o bèn yú zoó túaa o dà-z̄ínii yi, ó o s̄eero d̄éeniá d̄ín, ó o z̄úna mu mí s̄anía yi le mí wan.

³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeesu z̄úna le pànká búí ló mí yi, ó o yèrèmaa d̄ín ba z̄aamáa yi ò o t̄uara: «Lée wée túaa ï

‡ Mí loñ Levii n̄wà v̄uhú 15.25-33

dà-zínii yi?»³¹ Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Fo yí nɔn bio ba nùpua buraràa foñ á wee nàa mín le? À ù pá wee tùa le léee wée túaa foñ.»³² Ká a Yeesu wi ò o zūñ yia wó mu, ó o wee loñ mí nìsáa yi.³³ Ó o háa zána, ó o wee zà, lé bio ó o zū bio wó a yi. Ó o wà bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o fɛera bio mu wóràa búenbúen nɔn wo yi.³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wàn hínló, bio fo dó ù sī miì, lé búnn wéera fo. Wáa lén, vaa yí héera. Fo wan mu voráa.»

³⁵ Bio ó o Yeesu wee bío kà sīí à búnn ba tonkarowà búí ló a Zayiruusi zīi nɔn o mɔn á bueé wee bío làa wo: «Ú hínló wáa húrun. Fo tīn pa à sɛé o nì-kàránlo le?»³⁶ Ká a Yeesu màhá yí loñna lè ba cɔn ò o bía nɔn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù sī miì.»³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue lèenì mí ká mu yíncɔn o Piere là a Zaaki lè mín za Zān.³⁸ Bio ó o vaá dɔn o Zayiruusi mu zīi, ó o Yeesu nɔn bio le lùe kánkàa dīnnáa. Ba nùpua wee wá pɔn-pɔnɔn.³⁹ Ó o Yeesu yòó zon le zīi yi ò o bía nɔn ba yi: «Lée webio te hñn minka kánkàa so. Lée webio nɔn mi wee wáràa kà sīí? O híncɔn za mu yí húrun, o léee yia na dūma.»⁴⁰ Á ba wee zùáñka a yi. Ó o wáa le ba búenbúen lé, ò o fó a híncɔn za bàn maá lè bàn nu lè mí nì-kenínia nùwā tīn á zonnáa hen na ó o híncɔn za wi yi.⁴¹ Ò o líí fù a nīi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Búnn kúará le «híncɔn za, le tī bio mu na foñ, líi híni»).⁴² Ó o híncɔn za dèenía líí híncɔn wee varáka. O teró lúlúio yú píru pun. Bio ba nɔn mu kà sīí á ba wó coon dàkhīina.⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu nɔn ba yi le ba yí bío mu le nùpue jí. Ò o bīnía bía le ba na mu bio wo yi le o dí.

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu bio

(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

6 Búnn mɔn ó o Yeesu ló hón laho so yí á wà van ho lóhó na ó o dɔn yi. Ó o nì-kenínia bò làa wó.² Bio ho Sabaa dɔn ó o zoó kàránna ba nùpua ba *zúifúwa kàránlò zīi yi. Ba minka nùpua na ná a bioní á wó coon dàkhīina. Á ba wee bío: «Bio kà búenbúen ó o yú wen? O bè-zūnminì lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen?»³ Yíncɔn orén lé o búen-khèero le? Á bàn nu yíncɔn o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simɔn, bán so yíncɔn bán zàwa le? Á bàn hínni làa wen yí wí mín wán hen le? Lé búnn nɔn á ba yí tàráa o Yeesu bio.⁴ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ba yi: «Le *Dón-beenì nì-cúa fɛero wé yí le kɔnbii lùe búenbúen yi. Ká bàn kùrú lóhó mí beere nùpua, lè bàn temínlowà lè bàn zī-núhú nùpua bán máa wé kɔnbi o.»⁵ O Yeesu yí wó yéréké bio bīn, ká mu yíncɔn ba vánvárowà nùwā yen na ó o bò mí níní wán á wéera.⁶ Bio ba yí dó mí sīa wo yí á wó a coon.

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia lè ba nùwā pun pun

(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)

Búnn mɔn ó o Yeesu tò há lórá na bámakaa bīn yi, á wee kàrán ba nùpua.⁷ O von mí nì-kenínia píru pun á wee tonka lè ba nùwā pun pun. O nɔn ho dànló ba yi, à ba wé kíkánáa ba cínáwa yi,⁸ á bía bio kà nɔn ba yi: «Mi yí bua dèe à láràa ho wóhú ká mu yíncɔn le búin-za mí dòn. Mi yí bua bè-dínii, tàa puure. Mi yàá pá yí bua

wári.⁹ Mi zī há nakāa ká a búí yí bua báká búí à séení hia ó o zā.»¹⁰ Ó o bīnía bía: «Mi wé vaá zon lóhó léee lóhó yi, à le zīi na mí làara yi lé bīn à mi kɛení yi fúaa mi léro ho lóhó mu yi.¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mi máa làa mí wán, tàa ká ba pá le mí máa jí mí cɔn, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúnkhūnì kúia bīn. † Á búnn n zéení làa bán le ba wó khon.»¹² Á ba bèn wà dén nīi so wán, á vaá wee héee bue mu na ba nùpua yi le ba yèrèma mí yilera lè mí wára.¹³ Ba cínáwa cèrèe ba wee nà lén bia ba wi yi, á mún wee khii ho níló lè ba vánvárowà cèrèe, à wéé ba.

O Zān Batiisi búeró bio

(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Búnn n wé ò o béee *Heroode †† ná a Yeesu bio, lé bio ó o yèni ló há lùe búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zān Batiisi á vèera, le lé búnn nɔn ó o dà mu yéréké bio wee wéráa.¹⁵ Ká ba búí bán bèn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yàá bèn wee bío le mu lé le *Dón-beenì nì-cúa fɛerowà na yáania nì-kéní.¹⁶ Bio ó o Heroode ná mu kà, ó o le éee! Le o Zān Batiisi na mínén nɔn le nīi ba kúio nùhú lé wón bīnía vèera le.

¹⁷ Bio kà lé bio mu wóràa: O Heroode hía fó mín za Filiipu ‡ bán háa Herodiade yan. Ó o Zān bía nɔn wo yi: «Mìn za bán háa á fo yí ko à ù fé ya.» †† Bio ó o Herodiade ná mu ó o sīi cā a Zān yi, á wi ò o cà a búeró yahó ká a màhá yí dàñna mu yí wó, lé bio ó o Heroode mu fù wee hézōn o Zān. O zū le o léee nì-tente na bio sà le Dón-beenì yi, ó o bèntín fù pan o bio. Hen ká a wee ní a bioní, ò o máa zūñ bio o ò wé sese, ò o nɔn pá wa a bioní níló. Ká búnn pá yí hò bio ó o nɔn le nīi á ba wīira a Zān mu can dó ho kàsó yi, á wéeraráa o Herodiade sīi.

²¹ Á nònzoñ na ó o Heroode mu teró wizonle bánbáa bueé dɔn yi, ó o Herodiade wáa bò búnn yi á wóràa bio ó o lá wee leéka. Mu zoñ ó o Heroode wó ho sñn-beenì ò o von mí béenì nì-beera, á von ba dásíwá núnása lè ho Kalilee kōhú bá-zàwa.²² Mu zoñ ó o Herodiade hínló á wà zon hen na ba wee dí ho sánú yi, á zoó yon. Ó o bio wéera a Heroode làa bia ó o von sīa. Ó o Heroode wáa bía nɔn o híncɔn yi: «Bio fo le fo ò cà à ù zéení, á tī na mu foñ.»²³ Fúaa o hía báa á bía bio kà: «Bio búenbúen na á fo le fo o cà á tī na foñ, hàri mu wé tī béenì bán sankà mànì, á tī pá à na mu foñ.»²⁴ Ó o híncɔn wáa wà léee tùara mín nu yi: «Lé mu yén á tī ko à tī bío le o *Heroode na mi coon?» Á wón bía nɔn mí hínló yi: «Lén zo o bío le o Zān Batiisi nùhú lé hia ò o na foñ.»²⁵ Ó o híncɔn wáa wà léee tùara mín nu yi: «Lé mu yén á tī ko à tī bío le o *Heroode na mi coon?» Á wón bía nɔn mí hínló yi: «Lén zo o bío le o Zān Batiisi nùhú lé hia ò o na foñ.»²⁶ Ó o béee sánia búenbúen yòó tò. Ká a màhá yí wé ò o pí bia ó o von yahó bio ó o báa bio yi.²⁷ Mí laho yi ó o dèenía tonkaa mí dásí nì-kéní, á nɔn le nīi yi le o vaa kúii o Zān Batiisi nùhú bua buennáa. Ó o dásí nì wà van ho kàsó zīi yi, á

† Mi loñ Matiye vūahú 10.14 †† O Heroode na ba bía bio hen lé o Heroode Antipaasi. ‡ O Filiipu na ba bía bio hen lé yia hía wí ho Oroomu lóhó yi. Wón wí mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bán háa yan ká a yio wí lua. †† Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 18.16

vaá kúio o Zǎn Batiisi jǎhú, ²⁸ á dó ho lenbuen yi á bueé nɔn o hǎnzoró yi, á wón buan vaá nɔn mín nu yi. ²⁹ Bio ó o Zǎn Batiisi ni-kenínia jǎ mu, á ba bueé lá a vaá nùuna.

O Yeesu díinia ba minka zǎamáa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zǎn 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowà vaá bǎnía buara a Yeesu cǎn, á bueé fɛera bìo ba wó làa bìo ba kàrǎnna búenbúen lè ba nùpua á nɔn wo yi. ³¹ Ba nùpua na wee buen ká ba bǎnía lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pǎahú máa díráa. Lé bún nɔn ó o bíarǎa bìo kà nɔn ba yi: «Mi buen le wa khèn lé à mi lée yí vǔh cǎn.» ³² Á barén mí dòn wǎa zon ho woohú á khèra ló van hen na á nùpue mía yi. ³³ Ká nùpua cèrèè màhǎ mɔn ba lénlò, á zǔna ba. Á ba lóka hǎ lórá búenbúen yi á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi. ³⁴ Bìo ó o Yeesu zoó ló ho woohú yi, ó o mɔn ba minka zǎamáa. Á ba màkǎrí buan wo yi, lé bìo ba bonmín lòn pia na paro mía. Ó o wǎa kàrǎnna ba làa bìo cèrèè. ³⁵ Bìo le wii wee tè, ó o Yeesu ni-kenínia vá bueé bó a yi á bí nɔn wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi. ³⁶ Bìo le ba nùpua mu lén va hǎ manawà lè hǎ lórá na sùarǎkaa hen, à vaa yà mu bìo dí.» ³⁷ Ó o Yeesu bí nɔn ba yi: «Minén miten na mu bè-díni ba yi.» Á ba bí nɔn wo yi: «Hǎri wa vaa yà wén-hǎani † khǎa-jun búurú buee na ba yi, á hon pá máa yí ba.» ³⁸ Ó o Yeesu bí nɔn ba yi: «Mi vaa loñ le lée búurú bìo yen ká mi cǎn.» Bìo ba van buara, á ba bí nɔn wo yi: «Lée búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa búaa jun.» ³⁹ Ó o Yeesu wǎa nɔn le jii mí ni-kenínia yi le ba sanká ba nùpua le ba kɛení lè mi kuio le jí-sio wán. ⁴⁰ Á ba kará lè mí kuio. Ba búí lé ho khǎmàni khǎmàni, ba búí lé ho búarǎ-jun làa píru píru. ⁴¹ Ó o Yeesu wǎa fó ho búurú bi-zàwa bìo hònú lè ba cezàwa búaa jun buan, ò o hóonia mí yahó ho wǎayi á wee fio, ò o dó le Dónbeenì bǎrǎkà, ò o cèekaa ho nɔn mí ni-kenínia yi le ba sanká na ba nùpua yi. O mún sankaa ba cezàwa búaa jun nɔn ba búenbúen yi. ⁴² Ba lè mi ni-kéní kéní yú dú á sù. ⁴³ Ho búurú lè ba cezàwa na là ká á ba ni-kenínia khuiira, á mu sú hǎ sǎkíwǎ píru jun. ⁴⁴ Bìo dú mu, á ba báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

O Yeesu wee varáka ho vǔ-beeni numu wán
(Matiye 14.22-33; Zǎn 6.15-21)

⁴⁵ Bún mún ó o Yeesu dɛenia kǎkǎa mí ni-kenínia yi le ba zo ho woohú à dí mí yahó khí ho vǔ-beeni mún lè ho Betesayidaa lóhó cǎn, ká minén ò na ho wǎhú ba zǎamáa yí á ba à boka. ⁴⁶ Bìo ba saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòo fio le Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ho tá á à bìo le mí ì hǎ, à bún ho woohú na ó o ni-kenínia zon á zoó wi ho vǔ-beeni sǎ yi. Ó o Yeesu mí dòn lée dǎn le bónbóore yi. ⁴⁸ Ó o mɔn ò o ni-kenínia lè wee be lè ho woohú paró, lé bìo ho pinpiró wee sí ba yahó. Hǎ tá-tǎ yi, ó o Yeesu wee varáka mu numu wán á mà ba, á wà vaá nikhí ba. ⁴⁹ Bìo ba mɔn wo ò o wee

† Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue ni-kéní wizon-kùure sǎmú sǎání.

varáka mu numu wán, á ba wee leéka le o lée ni-hǎn-bóní. Á ba wee wǎamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yà yí mɔn wo mía. Á ba zǎnkaa dàkhǎina. Ká a Yeesu dɛenia bí a làa ba: «Mi hení mí sǎa, mu lé ònén, mi yí zǎn bio.» ⁵¹ Ó o yòo zon ho woohú yi làa ba, á ho pinpiró dǎn. Ó o ni-kenínia wó coon dàkhǎina. ⁵² Ba yí zǔna mu yéréké bio na ó o wó lè ho búurú bàn kúará, lé bìo ba tun mí yi-wa.

⁵³ Ba kǎa ho vǔ-beeni khí dǎn ho lahó na ba le Zenezareete kǎhú, á ba can mí woohú mu numu jii. ⁵⁴ Bìo ba zoó ló ho woohú yi á ba nùpua na mɔn o Yeesu dɛenia zǔna a, ⁵⁵ á ba héera bí a bìo. Á ba nùpua wee lé lùà búenbúen yi à bua mí vǎnvárowà ká ba wi mí dǎmu sǎa wán, à varáa o cǎn hen na ba wee jí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hǎ ló-zàwa lè hǎ ló-beera lè hǎ manawà, á ba nùpua wee bua mí vǎnvárowà à varáa ho fémínlò lara yi ká ba yanka a le o dí le ba túiika a dà-zǎni jii-kǎa yi. Á bìo wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

O Yeesu lè ba Farizéwa wee wǎani
(Matiye 15.1-9)

7 Ba *Farizéwa lè ho *làndá bìo zéenílowa nùwǎ yen búí na ló ho Zeruzalɛemu yi, á bueé kúaa mín wán kǎnia o Yeesu yi. ² Ba loñna mɔn ò o ni-kenínia búí wee dí à ba yí sɛera mí níni á yí cèerarǎa mítén làa bìo ho làndá bòrǎa mu. ³ Mu bon, ba Farizéwa lè ba *zúífúwa búenbúen á wee bè ho làndá na á bàn maáwà zéenia nɔn ba yi. Ba máa wé dí ká ba yí sɛera mí níni sese. ⁴ Ká ba vaá ló ho yàwá yi à ba máa dí ká ba yí sɛera mítén. *Làndáwǎ cèrèè na ba yú mín maáwà cǎn á ba wee bè yi: Hǎ juuní sǎa, lè hǎ dǎunà lè hǎ bǎnámáwǎ, bìo na á hǎ ko à hǎ wé sɛerǎa. ⁵ Á ba Farizéwa lè ho làndá bìo zéenílowa wǎa túara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ù ni-kenínia yí máa bèrǎa ho kàrǎnlò na á wán maáwà nɔn wen yi, à wee dí ká ba níni yí sɛera làa bìo ho làndá bòrǎa mu?» ⁶ Ó o Yeesu wǎa bí nɔn ba yi: «Ni-khàwa yén! O *Ezayii túiá sí mí wán pǎahú na ó o fɛera le *Dónbeenì jii-cúaa na ká mi dǎni yi. Bìo ká lé bìo ó o hǎ túara:

«Ba nùpua na ká wee búaaní mi lè mí jini, ká ba yiwa yi, á ba khèra làa mi.

⁷ Le búaaní na ba wee na miì jǎhú mía.

Lé bìo ba nùpua làndáwǎ

lé hǎ ba wee kàrǎn làa mín.» ††»

⁸ Ó o Yeesu bǎnía bí: «Le Dónbeenì làndáwǎ á mi wee pí díaa, ká mi bè ba nùpua kàrǎnlò yi.» ⁹ Ó o pá bǎnía bí: «Bìo mi pá le Dónbeenì làndáwǎ à mi bò mín kùrú làndáwǎ yi lée bìo na se mi cǎn sǎ! ¹⁰ Mu bon. O *Moyiize bí: «Kǎnbi mìn maá lè mìn nu.» † Mu mún bí: «Yia bí khon mín maá tàá mín nu dǎni yi, wón ko làa búeró.» †† Ká minén bán wee kàrǎn ba nùpua le ká nùpue bí nɔn mín maá yí tàá mín nu yi le mí ní bìo na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bún kúará le hǎmu na bìo sǎ le Dónbeenì yi.) ¹² Se mi nɔn le ní wo yi

†† Mi loñ Ezayii vǎhú 9.13 † Mi loñ Léro (Exode) vǎhú 20.12; Làndá zéenílò (Deutéronome) vǎhú 5.16 †† Mi loñ Léro (Exode) vǎhú 21.17; Levii nùwǎ (Lévitique) vǎhú 20.9

ò o yí séení mín maá tàá mín nu. ¹³ Ká mi wee wé kà síi se lé le Dónbeenì bíonì bàn báhéé á mi wee lén le wán lè mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bàn síiwá cèrèé á mi wee wé.»

Mu bìo na wee tíí o nùpue

(Matiye 15.10-20)

¹⁴ Bún mún ó o Yeesu von ba zàamáa á bía nɔn yi: «Mi búenbúen jí bìo kà à zǔn kúará: ¹⁵ Bìo ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíí wo. Bìo wee lé o sǐi yi, bún lé bìo wee wé tíí wo. ¹⁶ [Yia wee jí bìo à wón jí bìo bía sese.]» ¹⁷ Bìo ó o Yeesu wà díá ba zàamáa ó o vaá zon le zǐi yi, ó o nì-kenínia zoó wee tùa wo yi lè le wàhì-ire mu bàn kúará. ¹⁸ Ó o bía nɔn ba yi: «Minén mún yí zǔ mu bìowa mu yara le? Mi yí zǔ le bìo ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíí wo le? ¹⁹ Mu yí máa zo a sǐi yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bǐnì lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hǐn bíonì so le ho dǐnló búenbúen dà wee dí. ²⁰ O pá bǐnía bía: «Bìo wee lé o nùpue sǐi yi lé bìo wee tíí wo. ²¹ Lé bìo ó o nùpue sǐi lé bǐn á hǎ yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, lè ho kǐnló lè le nì-búee yi. ²² Hǎ wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à sǐi wé vá ba nùpua bìowa yi, à wé o nì-sǔmúí, à wé khà ba nùpua vǐinì. O yú bìo na ò o wé. Le yandee wee keń wo yi. O wé yáa ba nùpua yèni, à wé bùaaní mítèn, à wé o bǐnbú. ²³ Bún bìowa so búenbúen wee lé o nùpue sǐi yi. Bún lé bìo wee tíí wo.»

O síí veere háa na tà a Yeesu yi bìo

(Matiye 15.21-28)

²⁴ Bún mún ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wà van ho kǐhú na sùaràa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zǐi búí yi, á yí wi à ba zǔn o bìo. Ká a màhǎ yí sà mítèn yí yú. ²⁵ Háa búí na hǐnló ó o cǐná wi yi á ná a sǎ. Ó o dèeníá wà buara a cǐn á bueé líí búrá a tá, ²⁶ ò o fióra a Yeesu le o na a cǐná lén mí hǐnló yi. O háa mu yínɔn zúífù, o ló ho Siiro-Fenisii kǐhú yi. ²⁷ Ó o Yeesu bía làa wo: «Día le ba háyúwá dí vé. Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa dǐnló yénní kúia na ba booní yi.» ²⁸ Ó o háa bía nɔn wo yi: «Núhúso, mu bon. Èe ká ba booní nɔn mún pá wee wé sèeka ho dǐnló na ba háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ Ó o Yeesu wǎa bía nɔn wo yi: «Ū bíonì na á ū bía kà bìo yi, á tǐ nɔn o cǐná léra ū hǐnló yi vó. Wǎa hǐnì lén va ū zǐi.» ³⁰ Ó o háa bèn bǐnía wà van mí zǐi, á vaá yú mí hǐnló ò o dǔma le dǎmu dèe wán, ò o cǐná ló a yi.

O Yeesu weéra a beke búí

³¹ Bún mún ó o Yeesu ló ho kǐhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidǔn lóhó yi, á kǎa hǎ Lóra Bìo Pírú kǐhú yi bǐnía buararàa lè ho Kalilee vǔ-beenì cǐn. ³² Á ba bò là a nìi búí buararàa o cǐn ò o lé o beke, á bíonì mún yí máa jí. Ba fióra a Yeesu le o bè mí nínì o wán. ³³ Ó o Yeesu wǎa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè ba zàamáa, ò o kúaa mí nín-kízàwa o pikǔnna yi. Bún mún ó o bò mí pǐnsǎnì o nìi denle wán, ³⁴ ò o hoonía mí yahó ho wáyai á wee fio, ò o vǔuna sùeé ò o bía nɔn o nìi yi:

«Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nìi pikǔnna dèeníá wee jí mu bìo, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ Ó o Yeesu henía mu nɔn bía wi bǐn búenbúen yi le ba yí bío bìo wó kà à na nùpue yi. Ká bìo ó o hò ba kà síi, á ba wǎa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bìo yi dàkhǐina. Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen bèn tǐn se. Hàrì ba bekewà pikǔnna wee jí mu bìo. Á bía bíonì lá yí máa jí wee bío sese.»

O Yeesu bǐnía dǐnía ba minka zàamáa

(Matiye 15.32-39)

8 Hón pǎahú so yi á ba minka zàamáa tǐn wà bueé kúaa mín wán. Bìo á bìo ba à dí mía, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bía bìo kà nɔn yi: ² «Ba nùpua na kà màkárì buan miì. Bìo kà lé ba wizooní tǐn ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii wǎa vó. ³ Ká tǐ díá ba kà síi ba wà, á ba wé è lé è lùiorá ho wǎhú wán lé le hǐni. Lé bìo ba cèrèe léeníá nà yi.» ⁴ Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Wà à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zàamáa so yi?» ⁵ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée búurú bìo yèn wi mi cǐn?» Á ba bía nɔn wo yi: «Lée búurú bìo hènun.» ⁶ Ó o bía nɔn ba zàamáa yi le ba lii keení. Ó o fó ho búurú bìo hènun, ò o dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o cèekaa ho nɔn mí nì-kenínia yi le ba sankaa na ba zàamáa yi, á ba sankaa ho nɔn ba yi. ⁷ Cezàwa bùaa yèn búí mún lá ká ba cǐn. Ó o Yeesu dó le Dónbeenì bǎrákà ba cezàwa mu bìo yi, ò o le ba nì-kenínia mún sankaa bán na ba yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu sù hǎ sǎkíwá bìo hènun. ⁹ Ba báawa na kera bǐn á à yí muaaseé náa síi. Bún mún ó o Yeesu nɔn ho wǎhú ba yi le ba boka. ¹⁰ Ó o yòo zon ho woohú bún wán lè mí nì-kenínia á nɔn ho Dalamanutaa kǐhú.

Ba Farizǐewa le o Yeesu wé yéréké bìo búí à mí mi

(Matiye 16.1-4)

¹¹ Á ba *Farizǐewa buara bueé wee wǎanì là a Yeesu. Ba wi ba khúaa o nìi yi, á ba le o wé mu yéréké bìo búí na wee zéení le o dànló ló le Dónbeenì cǐn. ¹² Ó o Yeesu yòo vǔuna sùeé ò o bía: «Lée webio nɔn á ho zuia nùpua wee càráa mu yéréké bìo? Le tǐ mi ho tǔiá na mia: Yéréké bìo dèe woon máa zéení làa mia.»

¹³ Ó Yeesu wà díá ba, á bǐnía yòo zon ho woohú lè mí nì-kenínia á nɔn lè ho vǔ-beenì mún.

Ba Farizǐewa là a Heroode bìo

(Matiye 16.5-12)

¹⁴ O Yeesu nì-kenínia nɔnsǎa á yí buan mu bè-dínii. Búurú bi-za dà-kénì mí dòn lé hia wi ba cǐn ho woohú yi. ¹⁵ Ó o Yeesu wǎa bía bìo kà henía nɔn ba yi: «Mi fánì mí yìo, à pa mítèn bìo ba *Farizǐewa là a *Heroode bìo yi. Ba bìo bonmín lè le na-fǐni.» ¹⁶ Ó o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bìo wa yí buan ho búurú.» ¹⁷ Ó o Yeesu zǔna bìo ba wee bío, ó o tùara ba yi: «Lée webio nɔn mi wee bíoráa le lé bìo mi yí buan ho búurú? Mi pá dǐn yí máa jí mu bìo à zǔn mu kúará le? Mi tun mi yiwa le? ¹⁸ Mi lée muiiwá lée, tàá mi yí máa jí bìo. Mi so yí máa leéka mi yiwa bìo kà wán le:

† Mi loń Bè-wénia vǔahú 10.9-16

¹⁹ Bio á ĩ cèekaa ho búurú bio hònú nɔn ba báawa muaaseé hònú yi, á bio dú ká na mi khuiira wàráa sú sàkiwá bio yen?» Á ba bía: «Lée sàkiwá píru jun.»

²⁰ Ó o bínía tùara ba yi: «Á bio á ĩ cèekaa ho búurú bio hènun á nɔn ba báawa muaaseé náa yi, á bio dú ká na mi khuiira wàráa á sú sàkiwá bio yen?» Á ba bía: «Lée sàkiwá bio hènun.» ²¹ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Ó, o! À hàrí lòn zuia à mi pá yí zū mu bio yara le?»

O Yeesu wó ó o muii búí wee mi

²² Bún mún á ba wà vaá dñn ho Betesayidaa lóhó. Á ba búí buan o muii buararáa o Yeesu cñn à ba flora a le o túii wo yi. ²³ Ó o Yeesu tò a muii mu níi yi á lóráa ho donkíahú, á lée bò mí jinsāní o yìo wán, ò o bò mí níní o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bio búí le?» ²⁴ Ó o muii yòò lońna ò o bía: «Ĩ wee mi ba nùpua. Ba wee varáka, ká ba màhà ka lòn vĩnsā.» ²⁵ Ó o Yeesu pá bínía bò mí níní o yìo wán, ó o lońna sese á mɔn mu bio wéréwéré. O wan á wee mi mu bio búenbúen wèen. ²⁶ Ó o Yeesu wáa le o lén va mí zī, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mɔn léra

(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bún mún ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà nɔn lè hã lórá na sùaràa yi là a Filiipu ló-fáránii cñn, hia ba le Sezaaree. Bio ba lá ho wǎhú wà, ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée webio ba nùpua wee bío ĩ dǎní yi?» ²⁸ Á ba bía: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí bán bèn le fo lé *Dónbeenì jì-cúa fèerowà búí na yáania nì-kéní.» ²⁹ Ó o bínía tùara: «Ká minén bán bèn le ĩ lée wée?» Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenì mɔn léra.» ³⁰ Ó o Yeesu wáa henía mu nɔn ba yi le ba yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bio

(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bún mún ó o Yeesu wee kàrán mí nì-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobéé. Ba *nì-kía, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *làndá bio zéenílowa á à pí a bio. Ba nùpua à búe o ká hã wizooní tñn zoñ o ò vèe.» ³² O hĩa wee bío mu na ba yi wéréwéré. Ó o Piere wáa fó a á ba vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhà yèrèmaa khíi lońna mí nì-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká síi: «Va lé ĩ nisāní lè ũ *Satāni bíoní. Ū yilera yínɔn Dónbeenì yilera. Hã lé ba nùpua yilera.»

³⁴ Bún mún ó o Yeesu von ba zāamāa lè mí nì-kenínia á bía nɔn yi: «Yia wi ò o bè miì, à bànso khíi mí kùrú sīi bio wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí † à bèráa miì. ³⁵ O nùpue na wi ò o kǎní mí mukāni wón á à vīnī le. Ká yia màhà tà le mí ì vīnī le ĩnén lè le Dónbeenì bín-tente bio yi, wón á à kǎni le. ³⁶ O nùpue lá yú ho dímiǰná bio búenbúen ò o khon le mukāni binbirì yi, se lé ho cùnú yén á bànso yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kǎni lè mí mànáká? ³⁸ Yia wee nìyi ĩnén lè ĩ bíoní bio yi ho zuia nùpua tíahú, bìa wee bīnī le Dónbeenì mún à wé mu

† Mi loń Matiye vūahú 10.38

bè-kora, ó o Nùpue Za bèn mún khíi nìyi bànso bio yi ká a khíi bínía buara mín Maá Dónbeenì cùkú beenì yi lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà.»

⁹ O Yeesu pá bínía bía nɔn ba yi: «Le ĩ mi ho tūiá na mia: Ba nùwá yen búí wi hen á máa hí ká ba yí mɔn le *Dónbeenì béeni láró lè ho pánká.»

O Yeesu miníkaa le búee wán

(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizooní bio hèzìn bún mún, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zān á yòorarāa le búee búí na dñn wán á ba yòò wi bín mí dòn. Ó o Yeesu dīndīn miníkaa ba yahó, ³ á sī-zīnia wee juiika kùiakùia, á ka púiapúia. Hã cemuo bàn síi a nùpue na dà à ceé làa sīa ho dímiǰná yi wón mía. ⁴ Yio bueé tī, ò o *Elii là a *Moyiize † dīndīn ló bueé wee bío là a Yeesu. ⁵ Ó o Piere wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá hã búkú zàwa bio tñn: Ūnén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁶ O yí zū bio o ò bío lé bio ba ninzàwa là arén mí beere á zāna dàkhīina. ⁷ Á le dùndúure búí yòò ló líi pon ba yi á mu tǎmu búí sǎ wee jí le dùndúure mu yi: «Yia ká lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ tàká wán, mi wé jí a cñn.» ⁸ Mí lahó yi á ba nì-kenínia lońkaa mí nisāa yi, à ba màhà yí mɔn nì-veere ká yínɔn o Yeesu mí dòn.

⁹ Bio ba ló le búee wán wee lii, ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bio mi mɔn ká á mi yí bío le nùpua jí, ká mu yínɔn o *Nùpue Za húmú là a vèeró mǎndén.» ¹⁰ Á ba tà bio ó o bía yi ká ba màhà wee tùaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mǎndén bán kúará lé mu yén?» ¹¹ Á ba tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ho *làndá bio zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» ¹² Ó o bía nɔn ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à buee kúee mu biowa mí lara yi. Èe ká lée webio bèn mún nɔn á mu túararāa le Dónbeenì bíoní vūahú yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéé, á ba mún máa mi a máa dé dèe yi. ¹³ Àwa, á le ĩ bío mu na mia: O *Elii mu buara ho yahó, á ba nùpua wó a làa bio ba sīa vá yi làa bio mu túararāa le Dónbeenì bíoní vūahú yi o dǎní yi. †»

O Yeesu wéera a háyónza búí

(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bio ba bueé dñn ba nì-kenínia na ká, á ba bueé yú à ba zāamāa kínía ba yi, á ho *làndá bio zéenílowa búí dñn wee wāaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu vīníkaa ba. Á ba bùunia wà bueé tēení a yi. ¹⁶ Ó o Yeesu tùara mí nì-kenínia yi: «Lée webio mi wee wāaní wán làa ba?» ¹⁷ Ó o búí ló ba zāamāa yi á bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, ĩ lá buan ĩ za buararāa ũ cñn, cíná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee hè o ò o máa bío yi. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a bio mu híncn o wán, ò o cíná mu fé o dé ho tá yi, ò o jinsā-khùankhúwa wé lé, à wé là mí jia, à pà día. Á ĩ flora ũ nì-kenínia le ba ña a cíná mu lén wo yi, ká ba màhà yí dàńna mu.» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi zuia nùpua bèntín yí dó mí sīa le Dónbeenì yi bio bon. ĩ

†† Mi loń Luki vūahú 9.31 † O Elii là a Moyiize lé le Dónbeenì nùpua na yánkaa wee fèe le jì-cúa na le nipomu yi. Ba húrun míana. †† Mi loń Malasii vūahú 3.23 †† O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zān Batiisi ó o bía bio.

màhà wáa à ñi ò yì mi bìo yì, á wé è kàrán mia vaá dǎ ho pǎahú yén coon? Mi bua a háyónza mu buennáa.»²⁰ Á ba buan wo buararáa. O cíná miiníi là a Yeesu ó o zékéra a háyónza lè mí pànká. Á wón líi lùwá ho tá yì, á wee birónka, á ñinsá-khùankhúaa wee lé. ²¹ Ó o Yeesu tùara a háyónza bàn maá yì: «Mu wee wé o yì míana lée táá lé lònbio?» Á bàn maá bía: «Lé o kúnkúzàmu pǎahú á mu búakáa yì. ²² Pǎanna cèrèe yì ó o cíná mu wé lá a à dé ho dǎhú yì táá mu ñumu yì le mí ì búe. Ká fo dà à wé bìo búí, à ù màkàrí wen à ù séení wen.» ²³ Ó o Yeesu bía nɔn wo yì: «Fo bía le ká ò dà mu. Yia dó mí sǐi mi à bìo búenbúen dà wee wé cǐn.» ²⁴ Mí lahó yì ó o háyónza bàn maá dèenia zoó wāamaa: «Í dó ò sǐi foñ ká ù màhà séení mi à ò yì titika.» ²⁵ Ó o Yeesu nɔn à ba zāamāa búunia wà bueé búe ba yì, ó o wee zá là a cíná ká sǐi: «Ūnén cíná na wee wé ò o núpue máa bío yì, à mún máa ní mu bìo, le ò bío mu na foñ, lé o háyónza mu yì, à yì bǐnǐ yì zo a yì hùúu.» ²⁶ Ó o cíná wee wāama, ò o zékéra a háyónza lè mí pànká ò o ló. Ó o háyónza día lòn núpue na húrún. Fúaa bía wi bǐn cèrèe wee bío le o húrún. ²⁷ Ká a Yeesu màhà líi fù a níi yì á hóonia làa wo ó o yòò dǐn. ²⁸ Bìo ó o Yeesu wà van le zǐi yì á lè mí nì-kenínia mí dòn páania wi, á ba tùara a yì: «Lée webio nɔn á warén yì dàña yì nɔnnaa o cíná mu?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yì: «Ho fioró mí dòn lé hia dà à ña a cíná na ká bàn sǐi á à lén.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí hómú lè mí vèeró bìo

(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)

³⁰ Bún mǎn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló dén lùe so yì á kǎa ho Kalillee kǎhú wà. O Yeesu yì wi à ba núpua zǐn o dǎnǐ, ³¹ lé bìo ó o wee kàrán mí nì-kenínia. O wee bío na ba yì: «O *Núpue Za á ba à dé ba núpua níni yì á ba à búe. Ó o hómú mǎn wizooní tǐn ká a vèe.» ³² Ká a nì-kenínia màhà yì zūna a bioní mu kúará. Á ba mún zǎna, á yì wi ba tūa wo yì lè mu ñuhú.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ Bún mǎn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà vaá dǐn ho *Kapeenayuumu lóhó. Bìo á ba wà van le zǐi yì ó o tūara ba yì: «Lée webio mí lá wee wǎani wán ho wǎhú wán?» ³⁴ Á ba wó tété, lé bìo ba lá wee wǎani, á wi ba zǐn yia po barén na ká. ³⁵ Ó o Yeesu wáa líi kará ò o von ba mí píru ñun á bía nɔn yì: «Hen ká yia wi ò o keñ bía ká ñuhú wán, à bànso liiní miten ba búenbúen yahó, à wé ba búenbúen ton-sá.» ³⁶ Ó o fó a háyónza búí bueé dǐnia ba yahó, á líi lá a yòò buan ò o bía: ³⁷ «Núpue lée núpue na buan o háyónza na ká bàn sǐi sese ònén bìo yì, se le ònén ò beere á bànso buan sese. Á yia buan mi sese, se mu yínɔn ònén á bànso buan sese, mu lé yia tonkaa mí ó o buan sese.»

Yia yì máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní

(Luki 9.49-50)

³⁸ Ó o Zǎn bía nɔn o Yeesu yì: «Nì-kàránlo, wa nɔn o níi búí ò o wee ña ba cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bìo ó o mía wa kuure yì.» ³⁹ Ká a Yeesu màhà

bía nɔn ba yì: «Mi yì hè o, lé bìo á Núpue na wó yéréké bìo lè ò yèni á yì dà máa bío bín-kohó ò dǎnǐ yì mí lahó yì. ⁴⁰ Yia yì máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní. ⁴¹ Le ò mí ho tūia na mia: Yia nɔn mu ñumu kóo-cúe mia lé bìo mi bìo sǎ yia le Dónbeení nɔn lera yì, wón bànso á à yì mu cǐnú máa khí.

Mi pa miten bìo mu bè-kohó wéró yì

(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sǐa mi à yia khà dó mu bè-kohó wéró yì, wón bànso á ba lá can le hue-beeni fonle yì á lèera dó ho muhú yì, bún pá à wé sǐaani le lònbee na à yì o. ⁴³ Ká mu lé ù níi wee dé fo mu bè-kora wéró yì, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎni binbirí na máa vé lè ù níi dà-kéní bún sǐaani bìo ba à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yì lè ù níni bìo ñun. ⁴⁴ [«Ba sǐnbowa na wee là hǎ sǎnia wi bǐn, ba yì máa hí. Á ho dǎhú mún yì máa hí bǐn hùúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yì, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎni binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bún sǐaani bìo ba à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yì lè ù zení mí bìo ñun. ⁴⁶ [«Ba sǐnbowa na wee là hǎ sǎnia wi bǐn, ba yì máa hí, á ho dǎhú mún yì máa hí bǐn hùúu.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yì, à ù còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeení béeni lè ù yèn-kéní bún sǐaani bìo ba à dé fo le Dofíní dǎhú na máa hí lùe yì lè ù yìo mí bìo ñun. ⁴⁸ [«Ba sǐnbowa na wee là hǎ sǎnia wi bǐn, ba yì máa hí. Á ho dǎhú mún yì máa hí bǐn hùúu.»] †

⁴⁹ «Núpue lée núpue á le Dónbeení khíi khén kúará le lònbee na ká lòn dǎhú bìo, á à ceéráa wo, làa bìo ba hía wee wé kúeeráa mu yámú mu hǎmu wán à ceéráa mu bìo sǐi. †⁵⁰ Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yì, á ba à wé kaka á mu ù bǐnǐ ò zoráa? Minén mi beere keñ lòn yámú na yonyoró wi. Mi keñ mín wán làa héeerá.»

Bìo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dǎnǐ yì

(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

10 Bún mǎn ó o Yeesu ló bǐn á wà van ho *Zudee kǎhú, á khú ho Zurudén muhú mǎn. Á ba zāamāa tǐn kúaaaka mín wán hen na ó o wi yì. Ó o wee kàrán ba làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. ² Á ba *Fariz-ṭewa nùwǎ yen búí vá bueé bó a yì. Ba wi à ba yì o níi bua yì, á ba tūara a yì: «Wa làndá wee na níi báa yì ò o ña mín háa le?» ³ Ó o Yeesu mún tūara ba yì: «Lé mu yén ó o *Mɔyize làndá henía nɔn mia mu dǎnǐ yì?» ⁴ Á ba bía: «O Mɔyize nɔn le níi le ká báa wi ò o día mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vǎhú vé à bè yì díarāa wo.» ⁵ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yì: «O Mɔyize ma bún lé bìo mi yì máa níi dée. ⁶ Bún mía á mu ñuhú búeeníi ká mu lá yì ka ká. Mu bìo búenbúen lénlò pǎahú, á le Dónbeení lera a báa, á lera a háa.» †⁷ «Bún bìo yì ó o báa á à día mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, ⁸ á ba mí nùwǎ ñun á à wé sǎnia dà-kéní.» †† Ba

† Mi loñ Ezayii vǎhú 6.24 †† Mi loñ Levii nùwǎ vǎhú (Lévítique) 2.13 ‡ Mi loñ Làndá zéeniílo vǎhú (Deutéronome) 24.1, 3 †† Mi loñ Bìo ñuhú búeeníi vǎhú (Genèse) 1.27; 5.2 ‡† Mi loñ Bìo ñuhú búeeníi vǎhú (Genèse) 2.24

wáa yínchò nùwá ñun, ba léé nì-kéní. ⁹ Bìo le Dónbeenì cɛ́ɛra mín yí à nùpue yí fáa.»

¹⁰ Á bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia hǎa zon le zǐi yí, á ba wíokaa tùara a yí mu bìo mu dǎní yí. ¹¹ Ó o bía nch ba yí: «Báa na díá mín hǎa ò o kǔn fó hǎ-veere yan, se wón léé hǎ-fé bàn nín-yání hǎa cǔn. ¹² Mu léé dà-kéní là a hǎa na díá mín báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún léé bá-fé.»

O Yeesu wee fan ba háyúwá bìo yí

(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³ Ba nùpua búí buan mí háyúwá buararáa o Yeesu cǔn le o bè mí níní ba wán. Ó o nì-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ká bìo ó o Yeesu mch mu, ó o sǐi cǎ ó o bía nch mí nì-kenínia yí: «Mí wé díá le ba háyúwá buen ò cǔn. Mí yí hè ba. Mu bon, bìà ka lè ba háyúwá na kà bìo sǐi, lé bán á à keń le Dónbeenì bá-zàmu yí. ¹⁵ Le ò mǐ ho tǔiá na mia: Yía yí tà le *Dónbeenì béeni bìo là a háyón-za bìo sǐi á bànso yí dà máa zo le yí hùú.» ¹⁶ Bún món ó o wee láka ba bua ò o bò mí níní ba nì-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa ba.

Ho nàfòró bànso lè le Dónbeenì béeni bìo

(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee lá ho wǎhú á à lén, à bún ò o nìi búí lùwá mà a, á bueé líí fǎrá mí nchókópúná wán o yahó ò o tùara a yí: «Nì-kàránlo tente, léé webio á ò ko á ò wé à yíráa le mukāni binbirì na máa vé?» ¹⁸ Ó o Yeesu bía nch wo yí: «Léé webio nch fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínch le Dónbeenì mí dòn. ¹⁹ Fo zǔ le Dónbeenì làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé hǎ-fénló tàá bá-fénló, yí ñuaa bìo, yí fǐi sabéré nùpue ñii, yí khà nùpue à fé bìo, kǔnbi mìn maá lè mìn nu.» ²⁰ Ó o nìi bía: «Nì-kàránlo, bún búenbúen á ò bò yí hǎri ò yàrónzàmu pǎahú.» ²¹ Ó o Yeesu lońna a yí, á wara a. Ó o bía nch wo yí: «Bìo dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yéé bìo wi ò cǔn búenbúen à sanká bàn wári na ba nì-khenia yí, bún ká le Dónbeenì kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún món à ò bǐni buee bè mi.» ²² Ká a nìi ná hǔn bióní so, ó o sǎnia tò, á yèrémáa wà ká a yilera yáara, lé bìo ó o nìi bìo boo. ²³ Ó o Yeesu lońna mí nì-kenínia na kínia wo yí ò o bía: «Ho nàfòró bànso wà zoró le *Dónbeenì béeni yí bèntín lònbee wi.» ²⁴ Hǎ bióní mu yáara ba hácíri làa sòobé. Ó o Yeesu pá bǐnia bía nch ba yí: «Wàn bǔnlowà, ho zoró le Dónbeenì béeni yí bèntín lònbee wi. ²⁵ O cón-ñúmúkú zoró lè ho mísímí kǔhú á à wé wayi á à poń o nàfòró bànso zoró le Dónbeenì béeni yí.» ²⁶ Ba nì-kenínia wó coon dàkhǐi-na hǎ bioní mu bìo yí. Á ba wee tũaka mín yí: «Éee! Á yia wáa dà à fen léé wée?» ²⁷ Ó o Yeesu lońna ba yí ò o bía: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cǔn á dà wee wé le Dónbeenì cǔn. Lé bìo le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé.» ²⁸ Ó o Piere bía nch wo yí: «Loń, warén ló díá bìo lá wi wa cǔn búenbúen à wa bò foń.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nch ba yí: «Le ò mǐ ho tǔiá na mia: Yía ló díá mí zǐi, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí

zàwa, lè mí manawà ònén lè ò bín-tente bìo yí, ³⁰ á bànso ò yí hǎ zǐni, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè ba nuwà, á à yí ba zàwa, lè hǎ manawà. Á le lònbee mún ò yí o. Mu bàn khímàni khímàni á bànso ò yí ho pǎahú na wa wi yí. Á mún ò yí le mukāni binbirì na máa vé ho pǎahú na wà à buen yí. ³¹ Éé ká bia dú ho yahó bìo kà wán á cèrèe khíi wé ba món-díwá. Á bìo dú ho món bìo kà wán á khíi wé ba ya-díwá.»

O Yeesu wíoka wee bío mí hómú lè mí vèeró bìo

(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)

³² O Yeesu làa bìo làa wo bò mín wáa lá ho wǎhú wee yòo ho Zeruzalɛmu. Ó o varákaa dú mí nì-kenínia yahó. Ó o nì-kenínia hácíri yáara, á bìo làa ba bò mín zǎna. Ó o Yeesu tǐn bǐnia fó mí nì-kenínia píru ñun, ò o wee bío bìo ko mu wé o yí hen làa cǐinú à na ba yí: ³³ «Mí loń, wa wee yòo ho Zeruzalɛmu, hen na ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowà ñúnása lè ho *làndá bìo zéeni lowa nii yí. Ba à síini a ñuhú, á à na bìo yínch ba *zúifúwa yí á ba à búe. ³⁴ Bán á à zùanka a yí, á à pǔini mí ñinsāni ò kúee o wán, á à ha a lè hǎ làbàani, á à búe o. Ká hǎ wizooní tǐn zoń o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zǎn wee fio o Yeesu cǔn

(Matiye 20.20-28)

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zǎn á bueé bó a Yeesu yí á bía nch wo yí: «Nì-kàránlo, wa wi à ò wé bìo wa à fio ò cǔn à na wen.» ³⁶ Ó o Yeesu tùara ba yí: «Lé mu yén á mi le ò wé na mia?» ³⁷ Á ba bía nch wo yí: «Hen ká ò khíi wi ò béeni cùkú yí, à ò tà díá le wa keeni ò nisáa. O nì-kéní keń lè ò nín-tǐani, à yia so keń lè ò nín-káahó.» ³⁸ Ó o Yeesu bía nch ba yí: «Bìo mi wee fio á mi yí zǔ ñuhú. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu hómú yí làa mi le?» ³⁹ Á ba le òuu le mí dà mu. Ó o Yeesu bía nch ba yí: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi bàn sǐi á à yí mia. Mi ò zo le lònbee mu yí. ⁴⁰ Ká mu màhǎ yínch ònén á à bío le yia kà bànso à keeni ò nín-tǐani tàá ò nín-káahó. Hǔn lùà so bìo sǎ bia le Dónbeenì wíokaa hǎ karáa yí.»

⁴¹ Ká bìo ba nì-kenínia nùwá píru na ká ná mu, á ba sǐa cǎ a Zaaki là a Zǎn yí. ⁴² Ó o Yeesu von ba búenbúen á bía nch yí: «Mí zǔ mu le bia ba nùpua yio wi wán le ba lé hǎ kǎna ñúnása, bán ñúnása so á wee wé zéeni mí pánká ba nùpua wán. Á ba nì-beera wee wé zéeni làa bia ká le mí po ba. ⁴³ Éé ká minén bìo lá yí ko mu wé ká sǐi. Hen ká mi nì-kéní búí wi ò o bìo ñuhú wé poń bia ká, à bànso wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mi nì-kéní búí wi ò o dí bia ká yahó, á bànso ko o ò wé mi búenbúen wobá-nii. ⁴⁵ O Nùpue Za mí buee yáa yí buara à ba sá na a yí. O buara wà buee sá à na ba nùpua yí, á mún ò na mí mukāni á à lénnáa ba nùpua cèrèe ñúná.»

† Mí loń Léro vǔahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeni ló vǔahú (Deutéronome) 5.16-20

†† Mí loń Matiye vǔahú 20.21

O Yeesu wɛ́era a muui búí na ba le Baatimɛ yi

(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ O Yeesu lè mí nì-kenínia lè ba zàamáa vaá dɔ́n ho Zerikoo lóhó. Bìo ba wee lé ho yi, à búń ò o muui búí na ba le Baatimɛ á kará ho wǎhú nísání wee fioka. Bàn maá ba le Timɛ. ⁴⁷ Bìo ó o ná le mu lé o Nazareete nìi Yeesu, ó o bía pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí miì.» ⁴⁸ Á ba nùpua cèrɛe wee zá làa wo le o wé tété. Ó o yàá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Daviide za, màkárí miì.» ⁴⁹ Ó o Yeesu dín ò o bía: «Mi ve o le o buen.» Á ba bía nɔn o muui mu yi: «Hení ù sīi, lii híńí, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ Ó o wáa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá híńɔn á mà a Yeesu wee buen. ⁵¹ Ó o Yeesu tùara a yi: «Lée webio á fo le í wé na foń?» Ó o muui bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo wé le í yìo à wé mi.» ⁵² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén, bìo fo dó ù sīi miì lé búń á í wé́raráa fo.» Mí lahó yi ó o dɛ́enía wee mi á bò là a Yeesu wà.

O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu yi

(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zǎn 12.12-19)

11 Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sùaráa ho Zeruzalɛmu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nísání, lè há Oliivewa vǐnsǎa búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ ñun le ba dí mí yahó, ² á bía nɔn ba yi: «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dɛ́enii á mi ì dɛ́enì ì mi sùnpɛ̀-̀bòohú búí na á nùpue dín yí yòora yí nɔn hùúu ká a can dín. Mi fee wo à bua buee na miì. ³ Ká a búí tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na bànso yi le o Nùhúso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bǐní ì buen làa wo lònbiò.» ⁴ Á ba wà van á vaá zoó yú a sùnpɛ̀-̀bòohú búí le bonfónii ho wǎhú nísání ká a can dín le zǐi búí zǎñii. Á ba feera a. ⁵ Á ba nùpua nùwǎ yen búí na wi bǐn á tùara ba yi: «Lée webio mi wó kà? Mi feera o sùnpɛ̀enì mu le we?» ⁶ Á bìo ó o Yeesu lá bía nɔn ba yi lé búń á ba bía nɔn ba nùpua mu yi. Á ba díá ba á ba wà. ⁷ Ba buan o sùnpɛ̀enì mu bueé nɔn o Yeesu yi, à ba bò mí kánbunwà o mání wán, ó o Yeesu yòò kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrɛe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé há vǐnsǎa vǎnna na ba khó há mana yi á ba wee bá. ⁹ Bía dú a yahó làa bìo dú a mún á wee bío bìo ká pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bìo sǐ le Dónbeenì yi.
Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà
làa yia bò o buen o Nùhúso Dónbeenì yèni yi. †
¹⁰ Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà
làa yia wà bueé fàrá wàn bùaa *Daviide béenì á à dǐnì.
Le ho cùkú à bìo sǐ le Dónbeenì na dà mu bìo
búenbúen wán yi.»

¹¹ Bìo ó o Yeesu vaá dɔ́n ho Zeruzalɛmu, ó o wà van le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, á zoó lońkaa le khii fò. Búń mún ó o fó mí nì-kenínia píru ñun à ba bǐnía nɔn ho Betanii. À búń à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánía le vǐndɛ̀e na ba le fíkíyée

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée tǎn, pàahú na ba wee lé ho Betanii yi á à lén, à búń ò o Yeesu á le híńi dà. ¹³ O khèra mɔn le vǐndɛ̀e na ba le fíkíyée à le sà dín. Ó o wà le mí vaá loń le mí ì yí bia le wán lé. Ó o vaá yú à lée vǎnna mí nii yi, lé bìo mu yí wó há vǐnsǎa mu haró pàahú. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bía nɔn le vǐndɛ̀e mu yi: «Fo máa bǐnì máa ha bia hùúu á nùpue máa dí.» Ó o nì-kenínia ná bìo ó o bía.

O Yeesu nɔn ba bè-yéerowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá dɔ́n ho Zeruzalɛmu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi á zoó wee ña ba bè-yéerowà lè ba bè-yàwa. Ba wén-pùarilowà tabáriwa, làa bìo wee yéé ba bùaabúunì kanmúinì ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè ba le nùpue yí bua dɛ̀e à káanaa ho lún mu yi. ¹⁷ Ó o màhá wáa wee kàrán ba nùpua làa bìo kà: «Le Dónbeenì bióni vǎhú yi á mu bía: «ǐ zǐi ba wé è ve le kǎna nùpua búenbúen fioró zǐi.» ††» Ó o Yeesu bǐnía bía: «Á minén wó le lè ba kǎnlowà lùe há?» ¹⁸ Á le *Dónbeenì yankarowà ñúnása lè ho *lándá bìo zéenílowa ná mu á ba wee cà bìo ba à wé wé è búeráa o Yeesu. Ba zǎna a lé bìo ó o kàránlò á ba zàamáa búenbúen sǎa wee wa bìo yi. ¹⁹ Bìo le wii tò ó o Yeesu lè mí nì-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi sǎa le Dónbeenì yi

(Matiye 21.20-22)

²⁰ Mu tá na lée tǎn yǐnbii búirii ká ba lá ho wǎhú wà, á ba vaá nɔn ho fíkíyée mu à ho hon lè mí naní búenbúen. ²¹ Ó o Piere leékaa bìo wó khíina bìo, ó o bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, loń. Ho fíkíyée na fo dánkánía á hon.» ²² Ó o Yeesu wáa bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi dé mi sǎa le Dónbeenì yi. ²³ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ká a búí lá bía lè le búee na kà: «Híńi hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi.» Ká bànso yí titikaa ò o dó mí sǐi le Dónbeenì yi le bìo mí bía á à wé, á mún ñ wé á à na a yi. ²⁴ Lé búń nɔn á í wee bíoráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio bìo búí le Dónbeenì cǎn à mi láa mu yi le mu yú vó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee fio, ká a búí wó khon làa mia á mi sǎa wee cǐ bìo yi, à mi sén mu díá. Búń ká mǐn Maá Dónbeenì á mún ñ sén mi bè-kora á à díá.» ²⁶ [Ká mi yí máa tà sén díá na ba yi, á mǐn Maá na wi ho wáyai mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.]

O Yeesu pànká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

²⁷ Búń mún á ba wáa nɔn ho Zeruzalɛmu. Bìo ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, á ba yankarowà ñúnása lè ho *lándá bìo zéenílowa lè ba nì-kǐa á wà bueé bó a yi ²⁸ à ba tùara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bìo kà? Lée wée nɔn mu wéro níi foń?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «ǐnén mún ñ tùa mia làa bìo

† Mi loń Lení vǎhú (Psaumes) 118.25-26

†† Mi loń Ezayii vǎhú 56.7

dà-kéní. Ká mi tà á zéeniá mu, á ò bèn mún ò zéeni yia nɔn mu biowa mu bàn wéro níi miì làa mia. ³⁰ Yia nɔn le níi o Zán yi le o wé bátizé ba núpua lée wée? Lé le Dónbeeni lée, tàá lé ba núpua? Mi bío lon!» ³¹ Á ba yèrémáa wee wàaní mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeeni tonkaa wo, o ò bío le lée webio nɔn á wa yí tàráa o biò. ³² Tàá ká wa bèn le lé ba núpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zána ba zàamáa lé biò á bán búenbúen wee leéka le o Zán hía lé le *Dónbeeni ñi-cúa fɛero binbiri. ³³ Á ba wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Wa yí zū yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Áwa, á ònén mún máa zéeni yia nɔn le níi miì á ò wee wéráa biò kà.»

Ho èrèzén vînsîa buahó vàrowà wàhiire

(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

12 Bún mún ó o Yeesu wáa wee bío làa ba le hã wàhio: «Nii búí hía léra ho èrèzén vînsîa buahó á son ho dándá kíniá yi, á có ho kǎhú na ó o wé è ñaa ho èrèzén yi. O mún son o paro lùe. Bún mún ó o wáania tò le ba núpua búí na à và ho, ò orén wà van le khúii. ² Pàahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá ni-kéní le o va ba núpua mu cǎn le ba khé biò biò sã mí yi à na. ³ Á ba núpua mu vaá han wo á díá ó o wà le mí níi káamáa. ⁴ Ó o mǎhú bànsò bīniá tonkaa mí ton-sá veere. Á wón ba vaá vúaana vúaana nǎhú, à ba là là a. ⁵ Ó o mǎhú bànsò tǐn pá bīniá tonkaa ni-veere. Á ba vaá bó wón. Lé kà síi ba wó le ba ton-sáwá cèrɛe na ó o mǎhú bànsò tonkaa. Ba búí ba han, à ba búí ba bó. ⁶ Ó o mǎhú bànsò za na ó o bò mí tàká wán lé yia wáa ká a cǎn. Á wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: Í za wón ba à kǎnbi. ⁷ Biò ba núpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mín yi: «Yia lua kà lé yia á ho mǎhú biò khii sí yi. Mi wa búe o á ho mǎhú biò wáa à sí wen.» ⁸ Á ba hínɔn wiira a za mu bó, á lá lée lèera díá le ho soró mún.» ⁹ Ó o Yeesu wáa túara ba yi: «Lé mu yén á ho mǎhú bànsò wáa à wé? Ò o ò buen bueé búe ba núpua mu, ká a cà ni-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. ¹⁰ Le bíoni na kà á mi so ò òn yí kàráanna le Dónbeeni bíoni vūahú yi yí mɔn le? «Le huee na ba so-sowa fù pá díá lé ò ò hía bueé buan ho soró ò ònía.

¹¹ Biò kà lé biò ó o Núhúso Dónbeeni wó, mu lée bè-tente wa yèn-dǎni yi. †»

¹² Ba *zúifúwa núnása wee cà biò ba a ò òn wán á à wiiraa o Yeesu, lé biò ba zū le lé barén á le wàhiire mu wà bò wán. Èe ká biò ba zána ba zàamáa, á ba díá wo á ba wà.

Ho lànpó cǎlò à na ho Oroomu béé yi biò

(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)

¹³ Bún mún á ba tonkaa ba *Farizíewa nùwã yen búí là a *Heroode kuure núpua nùwã yen búí o Yeesu cǎn le ba buee túa wo yi, à yíráa o níi bua yi. ¹⁴ Á ba bueé bía nɔn wo yi: «Ni-kàránlo, wa zū le fo wee mi ho túiá. Fo yí máa zǎn núpue. Fo mún yí máa kà núpue yio. Biò le Dónbeeni le ba núpua wé bua le miten lé bún bàn kàránló binbiri á fo wee na. Áwa, á ù bío na wen. Wa làndá yi á ho lànpó ko ho wé cã na ho Oroomu kǎhú

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 118.22-23

béé yi lée, tàá mu yí ko làa wéro? Wa ko wa wé cã ho lée, tàá wa wé yí cã ho?» ¹⁵ Ó o Yeesu zūna le biò ba lon binbiri á ba yí bía. Ó o wáa bía nɔn ba yi: «Mi wi mi khúaa ò òn yi à yíráa ò òn bua yi le we? Mi cà le wén-hǎn-ló búí na mi le ò òn loñ.» ¹⁶ Á ba cà le bueé nɔn wo yi. Ó o Yeesu túara ba yi: «Ho yahó le le yèni na wi le wén-hǎn-ló mu wán á wé te?» Á ba bía: «Lé ho Oroomu béé.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Áwa. Biò sã ho Oroomu béé yi à mi na mu wo yi. Ká biò bèn sã le Dónbeeni yi à mi na mu le yi.» Á ba wó coon biò ó o bía biò yi.

Ba ni-hía vèeró biò

(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadusíewa lé biò le ba ni-hía máa vèe. Wizonle búí, á ba búí á bueé bó a Yeesu yi á túara a yi kà: ¹⁹ «Ni-kàránlo, biò ó o *Moyiize túara henía nɔn wen lé biò kà: «Hen ká a búí yan mín hãa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bàn za ko ò o fé bàn hãa ya à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.» ²⁰ Áwa. Ka lòn núpua nùwã hènun búí yánkaa lée zàwa síi. Ó o yahón so yan mín hãa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ Ó o òn níi so fó a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé bún ó o tǐn níi so biò mún wóráa. ²² Ba mí nùwã hènun yan wo bèenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu bàn véenii ó o hãa mu mún húrun. ²³ Áwa. Nònzoñ na ba ni-hía á à vèe yi ó o hãa mu biò á à sí a yén yi? Biò ba mí nùwã hènun màhã yan wo bèenia.» ²⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi wee vīni miten. Í bía bún lé biò mi yí zū le Dónbeeni bíoni vūahú bíoni kúará. Mi mún yí zū le le Dónbeeni dà biò búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba ni-hía khii vèera á ba báawa le ba hãawa máa bīni máa ya mín. Ba à bonmín le le Dónbeeni wáayi tonkarowá ho wáayi. ²⁶ Ba ni-hía vèeró ò òn yí á mi so ò òn yí kàráanna ho lahó na wee biò le vǐndɛ-za na ho ò òn wi yi biò o Moyiize vūahú yi yí mɔn le? Mu túara bín le le Dónbeeni bía nɔn o Moyiize yi: «Ínén lé o *Abaraahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu bàn Dónbeeni.» †» ²⁷ Ó o Yeesu wáa bía: «Le Dónbeeni lé biò yio wi lua bàn Dónbeeni ká le yíncó ni-hía bàn Dónbeeni. Mi sòobáa wee vīni miten dà.»

Le Dónbeeni làndá na biò here po hía ká

(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *làndá biò zéeni lo búí ò òn ba wàanií. Ó o mɔn ò o Yeesu bía se nɔn ba Sadusíewa yi ó o vá bueé bó a yi ò o túara a yi: «Le Dónbeeni làndáwá búenbúen tǎhú á lé ho yén biò here po hía ká?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le Dónbeeni làndáwá yi á hia ká lé hia biò here po hía ká: «*Isirayeele ò òn mu, jí biò ká: Wa Núhúso Dónbeeni lé o Núhúso mí ò òn. ³⁰ Fo ko à ù wañ ù Núhúso Dónbeeni le ù síi búenbúen, le ù mànaká búenbúen, le ù yilera búenbúen, le ù pànká búenbúen.» ³¹ Hia sã ho yi lé hia ká: «Fo ko à ù wañ mí nínza làa biò fo waráa ò òn biò síi.» †» *Làndáwá na kún

†† Mi loñ Làndá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 25.5-6 † Mi loñ Léro vūahú (Exode) 2.6 †† Mi loñ Làndá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 4-5 ††† Mi loñ Levii nùwã vūahú (Lévitique) 19.18

bio here á po hã bio ñun na kà hñn mía.»³² Á ho làndá bio zéenílo wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo mu se, bio fo bía lé ho tũíá. O Ñúhúso lé le Dónbeenì mí dòn. Dónbeenì búí kũn mía ká mu yínɔ́ lerén.»³³ Á wañ le Dónbeenì lè ù sīi búenbúen, lè ù yilera búenbúen lè ù pànká búenbúen, à mún wañ mi ninza lè ũten bio sīi, bún súaani mu hãmu na ba wee wé na le Dónbeenì yi lè ba bà-kùio na ba wee ya lè le muini na le Dónbeenì yi.»³⁴ Ó o Yeesu mɔn ò o nìi mu bía ba bè-zũnlowà bíoní ó o bía nɔn wo yi: «Hen làa cīnú ká fo ò keñ le Dónbeenì bá-zàmu yi.» Bún mɔn ó o búí wáa yí bīniá yí khà miten yí tũara a yí làa bio búí.

Yia le Dónbeenì mɔn léra bio

(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zī-beenì yi, ó o tũara bio kà: «Ho *làndá bio zéenílowa dà a wé kaka a bíoráa le yia le Dónbeenì mɔn léra lé o *Daviide m̀ǹm̀ǹǹíí? ³⁶ Lé bio ó o *Daviide mí beere á le Dónbeenì Hácírí wó ó o bía bio kà: <O Ñúhúso Dónbeenì bía nɔn ï Ñúhúso yi: Buee keñí ï nín-tĩani fúaa ká ï búrá ù zúkúsa ù tá á ù bò ù zení wán. †

³⁷ «Bio ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeenì mɔn léra le mí Ñúhúso. Ó o wé o Ñúhúso ká a mún pá à wé o m̀ǹm̀ǹǹíí kaka?» Ba zãamãa wee ñí a Yeesu c̣ñ lè le sí-wεε.

Mi yí wé lè ho làndá bio zéenílowa bio

(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bio ó o Yeesu wee kàrán ba zãamãa ó o wee bío na ba yi: «Mi yí wé lè ho *làndá bio zéenílowa bio. Bán na wa hã báká-beera zíló à wé héεkaráa. Ba wi ba nùpua wé ṭéni ba yi lè le ḳñbii ba zãamãa f̣éṃíṇló lara yi. ³⁹ Ba *zúifùwa kàránló zīnī yahón kanmúini lè ho ḍíṇló ḍịṇíi keñinía na seka á ba wé hueeka keñí yi. ⁴⁰ Ba wee khà ba mahãawa à fé níi bio búenbúen. Ba mún wa ho fioró na túee wéró à wé lè ba ṭéṛenna. Barén cítii khii wee here le Dónbeenì c̣ñ.»

O mahã-khenii hãmu bio

(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeenì zī-beenì hãmu bonkonì ṇiṣáṇí á wee loñ bio ba zãamãa wee kúeeráa le wárí le yi. Ho ṇãf̣óró bànsowà c̣èṛεε wee buee kúee le wárí na boo. ⁴² Mahã-khenii búí mún buee kúaa mí ṭṃónwà bio ñun. ⁴³ Ó o Yeesu wáa von mí ṇi-keṇinia á bía nɔn yi: «Le ï mí ho tũíá na mia: O mahã-khenii na kà bio na ó o kúaa á boo po bìa ká búenbúen bio. ⁴⁴ Lé bio le wárí na ba búenbúen wó lè mu hãmu lé diò ba yú pu-unía. Ó orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o c̣ñ búenbúen na ó o lá wé è dí.»

Ho ḍíṃíṇjá wéró là a Nùpue Za buenlò bio

(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

13 Bio ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, ó o ṇi-keṇinia ṇi-keṇí bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, hã huua na kà bènṭín seka, á hã mún bùaaka. Hã soni ḍãamu yàá!»² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo mɔn hã ḍãamu lon? Èε ká huee khii máa keñ mí ninza huee wán. Mu búenbúen khii fi.»

³ Bún mɔn ó o Yeesu yòó kará hã Oliivewa ṿĩnṣĩa búee wán á sãnsãa le Dónbeenì zī-beenì. Ó o Piere là a Zaaki là a Zãn là a Ændere na wi làa wo mí dòn á tũara a yi: ⁴ «Lé ho p̣ãhú yén á mu bio mu ù wé yi? Á lé mu bio yén khii zéení le mu wéró p̣ãhú ḍñ?»⁵ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Mi pa miten bio. Mi yí día le nùpue khà mia. ⁶ Nùpua c̣èṛεε khii buen ï yèni yi á à bio: <Í lé o Krista.> Ba à khà nùpua c̣èṛεε á à ṿịṇí. ⁷ Ká mi khii wee ñí hã ḥĩa ṭáró sã, ḥĩa lúio yi làa ḥĩa kḥera làa mia à mi yi le mi yiwa dé, lé bio á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún ḍéniá máa wé ho ḍíṃíṇjá wéró. ⁸ Ho sīi búí khii wé è lé vaá fi lè ho sīi veere. Á ho ḳñhú búí khii wé è lé vaá fi lè ho ḳa-veere. Ho tá ḍèḳéró khii wé hã lùà búí yi. Á le ḥĩni khii lé. Mu ù wé làa bio o ḥã-ṣãniṣo ṣãní vía wee wé búakárãa bio sīi.

⁹ «Èε ká minén pa miten bio. Ba nùpua khii wé è bua mia á à varáa ho pànká bànsowà c̣ñ á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia ba *zúifùwa kàránló zīnī yi. Ba wé è bua mia á vaá ḍíṇí hã ḳãna ñúnása lè ba bá-zàwa yahó bio mi tà mi bio yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenínaa ï bio làa ba. ¹⁰ Mu bon, ṣãni ho ḍíṃíṇjá vé, á le Dónbeenì ḅin-tente ko le bue à na hã ṣịwà búenbúen yi. ¹¹ Hen ká ba khii wé wiikaa mia á buan vannáa le cítii yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bio mi vaá bio bio yi. Hón p̣ãhú so yi á hã bíoní na à bio ò na mia lé ḥĩa à mi bio. Lé bio á hã máa lé minén mi beere yi. Mu lé le Dónbeenì Hácírí á à dé hã mi ñiní yi. ¹² Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zàwa á à na ba à búe. Hàrí ba maáwà búí á à wé mu bàn ṣịi lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún ñ ḥíṇí mín maáwà wán, á à na ba ba à búe. ¹³ Ba nùpua búenbúen á à ñin mia bio mi tà mi bio yi. Ká yia màhã hã mí ṣịi fúaa mu véenii, wón á à fen.

¹⁴ «Mi khii mi mu bè-sũmúí † na wee yáa mu bio ká mu wi hen na mu yí ko mu keñ yi. (Yia wee kàrán bio kà à zũn mu kúará sese.) Hón p̣ãhú so yi ká bìa wi ho Zudee yi à bán lùwí yòó hã búaa. ¹⁵ Yia á à keñ mí zīi lòho yí ko ò o lii zoo lá bio búí. ¹⁶ Yia á à keñ hã mana yi mu p̣ãhú yí ko ò o ḅĩṇí ño à lii lá mí kánbun mí zīi. ¹⁷ Ho yéréké khii sá ba ḥã-ṣēenaṣa lè ba ḥã-ñàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeenì yi à mu biowa mu wéró yi ì hã yio yi. ¹⁹ Lé bio ho p̣ãhú mu bàn lònbee á à wé bùaa á à poñ diò kḥĩina. Hàrí ho ḍíṃíṇjá ñuhú búaró p̣ãhú na le Dónbeenì léra mu bio búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu ṣịi yí kera yí mɔn. Á le bàn ṣịi mún máa ḅĩṇí máa keñ ḥũúu. ²⁰ O Ñúhúso lá yí khò le lònbee mu wizoní yi, á ṇi woon lá máa ḳãní. Ká a màhã khò hã yi ba nùpua na ó o hueekaa à ba wé làa wo bio yi. ²¹ Ká a búí bía nɔn mia kà ṣịi: <Mi loñ. Lé o

† Mi loñ Lení ṿũahú (Psaumes) 110.1

†† Mi loñ Daniyele ṿũahú 9.27; 11.31; 12.11

*Krista na hen, tàà nín-yia vaá hen», à mi yí tà mu.
 22 Mu bon, ba Kristawa lè le Dónbeenì ñi-cúa fεεrowà na bìo yí bon khíi keń. «Ba à wé mu yéréké biowa lè mí síiwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenì pánká á à víinínaa ba nùpua. Hàrí bìà le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ba mún ñ víiní bán. 23 Áwa. Á minén cén pa miten bìo. Ī fèra bíà mu búenbúen nɔn mia vó.

24 «Le lònbee khíiló mǒndén á

«le wii á à dé mí yuumu.

Ho pĩhú khoomu máa bĩnı́ máa keń.

25 Hã mànàayio á à kùenka à lii.

Bio buan ho wáyı biowa dńı́a búenbúen á à dèké.» †
 26 Hón pãahú so yi á ba à mi a Nùpue Za buenlò há dundúio wán lè mí dàńlò lè mí cùkú beeni. 27 O khíi tonka le Dónbeenì wáyı tonkarowà ho tá kónbúaa bio náa yi lè ho dímíńá búenbúen yi á ba a ve bìà le Dónbeenì hueekaa á à kúee mın wán.

28 «Mi loń ho *fíkíyée vındèe bio le wee wéráa. Hen ká le bàn lakara hía wee nàma á wee sà mí vǔn-yórowà, se mí zũ le ho vıohó tèró dń. 29 Lé làa bún síi ká mi khíi wee mi mu biowa mu wéro, à mi mún zũn le o *Nùpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khı́. 30 Le ĩ mi ho tũı́a na mia: Ho pãahú na kà nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. 31 Ho wáyı lè ho tá khı́ vé, ká ĩ bionı́ hń ñ keń bın fεεε. 32 Nii woon yí zũ ho dímíńá véro wizonle lè ho pãahú máa zéeni. Le Dónbeenì wáyı tonkarowà yí zũ mu, hàrí le Dónbeenì Za mí beere yàá pá yí zũ mu. O Maá mí dòn lé yia zũ mu.

33 «Mi pa miten bìo. Mi yí wé lòn nùpua na dũma. Lé bìo mi yí zũ ho pãahú na mu ù wé yi. 34 Mu bìo bonmın làa bìo kà: Nii búı le mí ì va le khı́ı. Ó o kàrafáa mí zĩ mí ton-sáwá yi, á sankaa há tonni nɔn ba lè mí nı-kéni kénı yi. Bún mǒn ó o bíà nɔn o paro yi le o tńı́ mí yio. 35 Minén mún tńı́ mí yio, lé bìo mi yí zũ a zĩ bànso bĩnı́ buenlò pãahú. O dà à buen zĩhú tàá tá tíahú, tàá kò-bá-wée yi, tàá yınbı́. 36 Ká a khı́i dıńdńı́ buara ò o yı buee yı mia ká mi ka lòn nùpua na dũma. 37 Bıo á ĩ wee bío na mia ká, á yahó sá ba nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na dũma.»

Ba zúıfúwa ñúnása wee lè o Yeesu wán

(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zãn 11.45-53)

14 Wızonı́ bìo ñun wáa ká ho Paaki sánú díró lè ho *búurú na á ña-fıni yı dó yi sánú díró yi. Á le *Dónbeenì yankarowà ñúnása lè ho *lándá bio zéeniłowa wee cà bìo ba à wé wé è wııraa o Yeesu ká mu yı zũ, á à na ba à búe. 2 Ba wee bío: «Wa yı dà máa wıi wo ho sánú díró yi. Ká wa wó mu á ba zãamáa á à kánká mu bìo yi.»

O háa búı kúaa ho ñiló o Yeesu ñuhú wán

(Matiye 26.6-13; Zãn 12.1-8)

3 O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simɔn na hía lé o *búeré nıi zĩ. Pãahú na ó o kará wee dí à bún à háa búı buee wee zo, á buan mí dũukó-za búı na wó lè le huee na ba le alibaatere à ho sú làa ñiló búı na sãmu

sı́. Ho ñiló mu ba le náàrè á yàwá here làa sòobée. Bıo ó o buee bó a Yeesu yi ó o pũina ho dũukó-za mu ñıi, ò o kúaa ho ñiló mu o Yeesu ñuhú wán. 4 Á bìà wi bın búı sĩa cã. Á ba wee bío mın yi: «Ho ñiló na ká yáaró ñuhú lé mu yén? 5 Ho ñɔn lá dà à yéé á à yı há wén-hãani khı́a-tın †† á à sankaa a na ba nı-khenia yi.» Á ba lan wee zá làa wo. 6 Ó o Yeesu wáa bíà: «O háa mu mi díà bìo. Mi wee zá làa wó le we? Bıo ó o wó làa mi á se. 7 Ba nı-khenia bán làa mia á à keń mın wán fεεε. Á pãahú léee pãahú á mi dà wé è wé mu sãamu làa ba ká mi tà. εε ká ĩnén wón máa keń làa mia fεεε. 8 Bıo ó o dà à wé lé bìo ó o wó. O kúaa ho ñiló na sãmu sı́ t sãńı́a wán à fèn wıokaráa há paráa há nùuló. 9 Le ĩ mi ho tũı́a na mia: Le Dónbeenì bın-tente wé buera lùe léee lùe yi ho dímíńá búenbúen yi, á ba à bío bìo ó o háa na ká wó, á ba à leéka a bio.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na

(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

10 O Yeesu nı-kenı́nia pı́rú ñun nı-kéni na ba le Zudaa Isikariote á wá vaá bíà nɔn ba yankarowà ñúnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na ba yi. 11 Á bán sĩa wan wan á dó mí ñıni nɔn le mí ì na le wári wo yi. Ó o wáa wee cà ho pãahú na o ò dàń ñ wé mu yi, á à dérãa wo ba nıni yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dńlò lè mí nı-kenı́nia

(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zãn 13.21-30)

12 Ho *búurú na á ña-fıni yı dó yi sánú díró bàn nınyanı wizonle zoń, dío ba wee wé fũaa ho Paaki piozawa yi, † ó o Yeesu nı-kenı́nia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wıoka ho Paaki dńlò yi?» 13 Ó o tonkaa mí nı-kenı́nia nũwã ñun á bíà nɔn yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sı́ a nıi búı yahó ká a sò mu ñumu lè ho dũuhú. Mi bè o yi, 14 ká a vaá zon zĩ na yi à mi bío na le zĩ mu bànso yi: O nı-kàránlo le wa tũa foń: Ho lahó na á ĩnén lè ĩ nı-kenı́nia á à dí ho Paaki dńlò yi lé ho yén? 15 O ò zéeni la-beeni búı làa mia ho nónwıohú yi na sĩa bàrãka vó. Lé bın à mi wıoka wa Paaki dńlò bìo yi.» 16 Á ba wá vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíarãa mu. Á ba wıokaa ho Paaki dńlò bìo.

17 Bıo le wıi tò, ó o Yeesu lè mí nı-kenı́nia pı́rú ñun buara. 18 Bıo ba kará wee dí ó o Yeesu bíà: «Le ĩ mi ho tũı́a na mia: Minén na làa mi pãania kará ho dńlò ñuhú yi nı-kéni á à dé mi ì na.» 19 Ó o nı-kenı́nia yilera lunkaa, á ba wee tũaka a yi lè mí nı-kéni kénı. Á yia le: «Mu lé ĩnén le?» Á yia le: «Mu lé ĩnén lé?» 20 Ó o Yeesu bíà nɔn ba yi: «Mu lé minén pı́rú ñun nı-kéni, yia làa mi pãania wá zoó cı́. 21 Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì bionı́ vũahú bíarãa mu. Ká yia màhá nıi ì bè mu á ho yéréké è zo ñuhú. Bànso yàá lá yı ton se mu sũaanı.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

22 Bıo ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeenì bàráka. Ó o wee cèeka ho na mí nı-kenı́nia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé ĩ sãńı́a.» 23 Ó o bĩńı́a lá le ñu-

† Mi loń Ezayii vũahú 13.10; 34.4

†† Mu pãahú á há wén-hãani khı́a-tın lé o nùpue lúlú-kùure sãmú sãanı́. ‡ Mi loń Léro vũahú (Exode) 12.6, 14-20

unii dëe na ho *divěen wi yi ò o dó le Dónbeenì b́arákà. Ò o nɔn ho ba yi á ba búenbúen nun. ²⁴ Ò o b́ía nɔn ba yi: «Dén lé ĩ cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeenì páanii na le bò bio, dén lé ĩ cāni na kúaará ba núpua cèrèe bìo yi. ²⁵ Le ĩ mì ho tũíá na mia: ĩ máa b́íní máa nu divěen hùúu fúaa ho pàahú na á ĩ khíi nu ho bàn bè-fíá yi le Dónbeenì béeni yi.» ²⁶ Bún mún á ba sía ho sánú lení, à ba wà yòora hã Oliivewa v́ins̄a búee wán.

O Yeesu b́ía le o Piere á à pí mí bìo
(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zān 13.36-38)

²⁷ O Yeesu b́ía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwí ì díá mi. Làa bìo le Dónbeenì b́ioráa mu mí b́ionì v́uahú yi kà síi: «Ĭ ì búe o pi-pa á ba pia á à kénná à lén ñ va hã lùu búenbúen.» ²⁸ Èe ká ĩ vèeró mún, á ĩ ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee k̄shú yi.» ²⁹ Ó o Piere b́ía: «Hàrí à bìá ká búenbúen pí ũ bìo, á ĩnén wón máa pí mu hùúu.» ³⁰ Ó o Yeesu b́ía nɔn wo yi: «Le ĩ mì ho tũíá na foñ. Ho t́ínɔn-kéní na kà yi, sánì ò o kò-béee wá hã cúa-nun, bún ká ũnén b́ía le fo yí zū mi á d̄ñ hã cúa-t́in.» ³¹ Ó o Piere pá b́ínía wíokaa t́ína mí b́ionì yi: «Ĭ máa bío le ĩ yí zū fo máa mi hùúu, hàrí ká ĩ ko à ĩ hí làa fo.» Á ba nì-kenínia na ká búenbúen b́ía mu bìo dà-kéní mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi
(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Bún mún á ba wà vaá d̄ñ le lùe búí na ba le Zetesemanii. Ó o Yeesu b́ía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi k̄eni hen le ĩ lén vaa fio.» ³³ Ó o fó a Piere là a Zaaki là a Zān á bòráa. O búakáa zāna á yi wee dè ³⁴ ó o b́ía nɔn ba yi: «Ĭ hácirí yáara dàkhíina. ĩ ka le ĩ máa fen. Mi k̄eni hen, á t́íní mi yìo.» ³⁵ Bún mún ó o wáa vá van ćínú, á vaá líi búrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lònbee na kà à yí yí mí. ³⁶ O b́ía bìo kà: «Ĭ Maá, fo dà bìo búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. Èe ká mu yí wé ĩnén s̄i bìo. Le ũnén lé yia s̄i bìo à wé.» ³⁷ Ó o b́ínía buara mí nì-kenínia c̄ñ á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o b́ía nɔn o Piere yi: «Simɔn, dāmu bó fo le? Fo yí dà máa t́íní ũ yìo hàrí le léèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yìo à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéroró yi. O núpue s̄i wee wé vá mu bè-tente wéroró yi, èe ká ho pánká na ó o ò wé làa bún lé hia mía.» ³⁹ Ó o t́in wíokaa khèra vaá flora ò o b́ía hã b́ionì dà-kéní mu. ⁴⁰ Bún mún ó o b́ínía buara mí nì-kenínia c̄ñ á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàña yí fánía mí yìo. Á bìo ba wáa à bío á à na a Yeesu yi á ba yí zū. ⁴¹ Bìo ó o Yeesu wà á b́ínía buara mún cúa-t́in níi yi, ó o bueé b́ía nɔn ba yi: «Mi pá dūma wee v́ũnka lon? Mu wáa vó. Ho pàahú d̄ñ. O *Núpue Za á ba à dé ba bè-kora wéroró níi yi. ⁴² Mi híni wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé d̄ñ.»

Ba wiira a Yeesu
(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zān 18.3-12)

⁴³ Pàahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zúdaa bueé d̄ñ. O lé ba nì-kenínia píru nun nì-kéní. Ba

zāamáa na bò làa wo á buan hã khà-túa lè hã búaa. Bia tonkaa ba lé le *Dónbeenì yankarowà núnása lè ho *làndá bìo zéeni lowa lè ba nì-kíá. ⁴⁴ O Zúdaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéeni bìo ba zāamáa á à zūñnáa wo. O b́ía: «Ĭ h́ía vaá t̄eni núpue na yi lè le k̄nbii, se wón lé yia mi wee cà. À mi wáa wii wo à bua sese lén-náa.» ⁴⁵ O Zúdaa buee d̄eni ó o wà vaá bó a Yeesu yi ò o b́ía nɔn wo yi: «Nì-kàranlo.» Ó o t̄eni wo yi lè le k̄nbii. ⁴⁶ Á bìa làa wo bò mín wáa wiira a Yeesu. ⁴⁷ Á ba nì-kéní búí dò mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeenì yankarowà núpue beeni ton-sá nì-kéní nìk̄ahú kúio. ⁴⁸ Ó o Yeesu b́ía nɔn bìa wà bueé wii wo yi: «Mi so lá ko à mi bua khà-túa làa búaa à buee wiiraa mi le? ĩ lé nì-kāanii le? ⁴⁹ ĩ làa mia lá wee k̄nín wán túntún, á wee k̄rán ba núpua le *Dónbeenì z̄i-beeni lún yi á mi yí wiira mi. Èe ká mu wó kà, à le Dónbeenì b́ionì v́uahú bìo nii síráa.» ⁵⁰ Ó o nì-kenínia búenbúen wáa lùwa wà à ba díá a. ⁵¹ Yàronza búí lé yia bò a Yeesu yi. Lée bunló mí dòn wí o wán. Ba le mí ì wii wo, á ba buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho díá, ò o lùwa wà mí k̄amáa.

O Yeesu ba buan vannáa ba tũíá f̄erowà yahó
(Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.13-14, 19-24)

⁵³ Bún mún á ba buan o Yeesu vannáa le *Dónbeenì yankarowà núpue z̄i, hen na ba yankarowà núnása lè ba nì-kíá lè ho *làndá bìo zéeni lowa búenbúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu mún. O bueé zon ba yankarowà núpue lún yi, á zoó páania kará lè ba parowà á wee huee ho d̄shú. ⁵⁵ Ba yankarowà núnása lè ba *zúifúwa tũíá f̄erowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o núpue á à na ba à búe. Ká ba màhã yí yú bìo búí. ⁵⁶ Núpua cèrèe wee buee fúaa hã sabíoní o nii, ká ba màhã wee b́íní kán mín. ⁵⁷ Á ba nùwã yén búí wáa h́inɔn koonía o yi lè le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa ná ò o b́ía le mí ì fio le Dónbeenì z̄i na ba núpua son, á à b́íní ì so le búí hã wiz-ooní t́in yi ká dén á núpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á ba yàá pá wee kán mín wán. ⁶⁰ Á ba yankarowà núpue wáa líi h́inɔn yòó d̄ñ ba búenbúen yahó ò o t̀ara a Yeesu yi: «Bìo ba núpua wee bío ũ d̄ñ yi á fo le fo máa bío d̄ee búí yi le?» ⁶¹ Ó o Yeesu cèkè ò o d̄ñ. Á ba yankarowà núpue wíokaa t̀ara a yi: «Le ũnén lé o Krista, le Dónbeenì na wa wee khòní za le?» ⁶² Ó o Yeesu b́ía: «Ūuu, ĩ lé orén. Mi búenbúen á à mi a *Núpue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-t́áni. Mi mún khíi mi a ká a kará hã dùndúio wán bò ò buen. ††» ⁶³ Á ba yankarowà núpue wáa lèekaa mí dà-z̄inii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o b́ía: «Wa màkóo wáa mía seéràsa yi. ⁶⁴ Hã b́in-kora na ò o mà leéra le Dónbeenì yi á mi ná. Àwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwã yén zàwa búí ba t́iahú á búakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pón o yahó yi à ba wee v́úaa wo lè mí nín-kuio ká ba à t̀a wo yi le o zéeni yia wó mu làa wo. Le *Dónbeenì yankarowà núpue lún parowà fó a, á wee dé sáarà yi.

† Mi loñ Zakari v́uahú 13.7

†† Mi loñ Daniyeele v́uahú 7.13

O Piere pá a Yeesu bìo

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zän 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Pàahú na ó o Piere pá lií wi ho lún yi, à bǔn le Dón-beeni yankarowà nǔhúso beeni ton-sá háawa nì-kéní búi buée dǔn. ⁶⁷ Bìo ó o mɔn o Piere ò o wee huee ho dǔhú, ó o wíokaa loóna a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete nii Yeesu mu.» ⁶⁸ Ó o Piere pá mu ò o bía: «Bìo á fo wee bío kà á ĩ yí zǔ.» Bǔn mún ó o wà vaá bǎnía dǔn ho lún zǔanii. [Ó o kò-béé wá.] ⁶⁹ Bìo ó o ton-sá háa mu mɔn o vaa bǎnílò, ó o wee bío làa bìa wi bǔn: «O nǔpue na kà lé barén nì-kéní búi.» ⁷⁰ Ó o Piere tǔn pá. Mu yàá yí míana, à bǔn à bía wi bǔn tǔn bía nɔn o Piere mu yi: «Ho tǔiá poni. Fo lé barén búi. Ūnén mún lé o Kalilee nii.» ⁷¹ Ó o Piere wáa bía: «Ká ĩ fǎ sabéré à le Dónbeeni le ĩ mi mu. ĩ ì baa mu nii wán, o nǔpue na mi wee bío bìo á ĩ yí zǔ.» ⁷² Hón pàahú so yi ó o kò-béé wá há cúa-nun nii. Ó o Piere hácírí màhá bǎnía buara bìo ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sǎni ò o kò-béé wá há cúa-nun bǔn ká ūnén pá le fo yí zǔ mi á dǔn há cúa-tǔn.» Ó o Piere wáa wee wá.

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate cǔn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zän 18.28-38)

15 Le yǐnbii bǔirii á ba *yankarowà núnása, là ba nì-kǐa, là ho *làndá bìo zéenílowa, bǎn búenbúen na là ba *zúifùwa tǔiá fεerowà á kúaa mín wán, bèra a na à ba bío tē bìo dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan buée nɔn o *Pilaate yi. ² Ó o Pilaate tǔara a yi: «Lé ūnén lé ba zúifùwa béé le?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà núnása wee kooní a Yeesu yi làa bìo cērēε. ⁴ Ó o Pilaate wíokaa tǔara a yi: «Fo le fo máa bío dēε le? Bìo ba wee bío ū nii á fo yí máa ní le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bǎnía yí bía dēε. Bǔn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zän 18.39-19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sǎnú sansan dǔn, ò o Pilaate lén o kàsó nii búi día, yia ba zǎamáa le o día. ⁷ Mu ù wé à nii búi na ba le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi là ba búi na làa wo kǎa á bó a nii búi. ⁸ Á ba zǎamáa wáa wà van o Pilaate cǔn á vaá wee fio wo ò o wé bìo ó o lá wee wé na ba yi. ⁹ Ó o Pilaate bía nɔn ba yi: «Mi wi à ba zúifùwa béé lé yia à ĩ día le?» ¹⁰ O Pilaate zǔ kénkén le ba yankarowà núnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bìo yi. ¹¹ Ká ba yankarowà núnása màhá sùkúra ba zǎamáa le ba fio o Pilaate cǔn le o Barabaasi lé yia ò o día. ¹² Ó o Pilaate wíokaa tǔara ba zǎamáa yi: «Lé mu yén mi le ĩ wé làa yia mi wee ve làa zúifùwa béé?» ¹³ Á ba wee bío na a yi ká ba a wāamaka: «Búεε wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ Ó o Pilaate tǔara ba yi: «O wékhe lé ho yén?» Á ba yàá wíokaa wee wāamaka pǔnpǔn: «Búεε wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéε ba zǎamáa sǐi, ó o léra o Barabaasi día, ò o le ba ha a Yeesu là hà làbàani, ò o nɔn wo le ba búεε ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùañka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zän 19.2-3)

¹⁶ Á ba dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kǔhú béε lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zǐinía o Yeesu là le dà-muhú, á tǎ ho kirí là hà kíkara á dó a nǔhú yi. ¹⁸ Bǔn mún á ba wee tēení a yi kà: «*Zúifùwa béε, foó!» ¹⁹ Ba wee vúaa o nǔhú là le kǎani, á wee khàani kúee o wán ká ba à fàrá mí nɔnkópúná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bìo ba zùañkaa wo yi vó, á ba tēra le dà-muhú o wán, à ba zǐinía wo là a kùrú sǐa. Bǔn mún á ba buan wo lóràa ho donkíahú á wà léε búεε ho *kùrùwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zän 19.17-27)

²¹ O Sireena nii Simɔn na lé o Alekisǎndere là a Urufu-usi bàn maá, á ló hà mana yi bò ho wǔhú buée wee khǐi, á ba dásíwá buée kǐkǎa yi le o fé o Yeesu kùrùwá pǐ. ²² Ba buan o Yeesu vannáa lahó búi na ba le Kolokota yi, bǔn kúará le «nún-bòkuee lahó.» ²³ Ba lúnkaa ho *divén là mu bìo búi na ba le mǐrè á wi ba na a Yeesu yi ò o nɔ, ká a màhá yí nun mu. ²⁴ Bǔn mún á ba búaa wo ho kùrùwá wán. Ba le mí ì sanká a sǐ-zǐinía á ba wó le nún-sǐni bìo à zǔnnáa dío á à sǐ yia làa yia yi. ²⁵ Le wi-bee pàahú lé bìo ba búaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ Bìo ba tǔara le dēε wán, bìo wee zéení bìo nɔn ba búaaráa wo lé bìo kà: «ZÚIFÙWA BÉε.» ²⁷ Ba mún búaa ba nì-wànna nǔwǎ nun búi là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tǐáni ká a nì-kéní wi là a nín-káahó. ²⁸ [Bǔn wó à le Dónbeeni bíoni vǔahú bíoni na kà a nii sí: «Ba mà a dó ba nì-kora tǐahú.»] ^{†29} Ba nǔpua na wee khǐi làa bǔn wee kǐbón mí núná ká ba a là a. Ba wee bío: «Fo yí mɔn mu le. Ūnén na lá le fo ò fio le *Dónbeeni zǐ-beeni á à bǐni ì so le bàn dà-veere hà wizooní bìo tǔn yi, ³⁰ wáa fení ūten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loń.» ³¹ Le *Dónbeeni yankarowà núnása là ho *làndá bìo zéenílowa mún wee yáa mí piní yi na a yi ká ba a bío làa mín: «O fenía ba búi ò orén màhá yí dà máa fení miten. ³² Le o Krista, o *Isirayεεle béε, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa mɔn mu á wa à dé wa sǐa wo yi.» Bìo páanía búaa hà kùrùwáwá wán là a Yeesu bǎn mún wee là a.

O Yeesu hǔmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zän 19.28-30)

³³ Le wii yòo fàraló pàahú á ho kǔhú búenbúen dǔndǔn wó le tǐbírí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bía bìo kà pǔnpǔn: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» Bǔn kúará le «Wàn Dónbeeni, wàn Dónbeeni, fo pá mi día le we?» ³⁵ Á ba wi bǔn nǔwǎ yen búi nǎ mu á ba bía: «Mi loń, o wee ve o *Elii.» ³⁶ Á ba nì-kéní búi lùwa vaá lá le dēε búi na wee kǔiní mu pumu á zǐira mu bè-nia yi á can le

† Ba bá-zàwa là ba nì-beera lé bia yánkaa dà hà sǐ-muna wee zǐ. Hà yàwá fù here. Hà kiríwá ba wee wé, à kúee ba bá-zàwa núná yi à zéenináa ba bá-zàmu pànká bìo. Ká bìo ba wi ba zùañka a Yeesu yi, á ba zǐinía wo là ho kǎnbun muhú á dó hà kíkara kirí o nǔhú yi. †† Mi loń Ezayii vǔahú 53.12

bùaaahiire nii yi á yòó dá a Yeesu yi le o yèè, ò o bía: «Mi dñn, wa à loñ ká a Elii bueé liiní a ho *kùrùwá wán.»
³⁷ Lé bún pàahú ó o Yeesu wãamaa yi pñnpñ, ò o húrun. ³⁸ Á ho pñnsò-beeni na zoó céra le *Dónbeeni zĩ-beeni á yòó lèera mí tñahú líí ló. ³⁹ Ho Oroomu dásíwá pñhúso na dñn o Yeesu yahó á mɔn biò ó o húrunnáa ó o bía: «O nùpue na kà bèntín lá lé le Dónbeeni Za binbiri.»

⁴⁰ Hãawa nùwã yen búí mún hía wi bñn á khèra dñn wee loñ. Ba hãawa mu tñahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. À séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee bàn nu, là a Salomé. ⁴¹ Ba hía wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. Hãawa cèrèè búí mún hía wi ba hãawa mu tñahú á bò là a Yeesu buara ho Zeruzalèmu yi.

Ba nùuna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zãn 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nònzòh ho zĩhú nii, à biò á lé bún zoñ á ba wee wíoka mítén ho *Sabaa biò yi, ⁴³ ó o Zozèfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á buara. O fù lé ba *zúifùwa tũíá fèerowà nì-kéní na ba ninzàwa wee kñn-bi. Wón mún lá wee lòoní le Dónbeeni béèni láró pàahú. O henía mí sñi ò o van o *Pilaate cñn á vaá flora a Yeesu nì-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate ná biò ó o Yeesu dèèniá húrun ó o wó coon mu biò yi. Ó o von ba dásíwá pñhúso á bueé tũara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ Á biò ó o ná mu ba dásíwá pñhúso cñn vó, ó o nɔn le nii o Zozèfu yi le o lá a sãniá. ⁴⁶ Ó o Zozèfu yà ho bun-seni dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho bunló buan vaá dó le búure yi, diò ba lá có ho búaaahó yi díá. Bún món ó o bñniá le hue-beeni pon le búure mu nii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee bàn nu Mari á dñn mɔn hen na ó o dó a yi.

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zãn 20.1-10)

16 Biò ho *Sabaa khĩina, ó o Makadala Mari là a Zaaki bàn nu Mari là a Salomé á yà ho ñiló na sãmu sñi le mí vaá khii làa Yeesu sãniá. ² Ho dimaasi zoñ yinbii búirii, le wii hàró pàahú, á ba hñnɔn wà mɔn le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yàá vaá bñni le hue-beeni na pon le búure nii á à na wen coon?» ⁴ Ká biò ba vaá dñn, á ba le mí ì loñ, à le hue-be-beeni bñniá

lò le búure nii á khii díá le nisáni. ⁵ Á ba wà vaá zon le yi, á zoó mɔn yàronza búí ò o kará lè le nín-tñani, á zã ho báká poni na túee. Á ba zãna. ⁶ Ká a yàronza mu màhá bía nɔn ba yi: «Mi yí zñ. Ī zũ le lé o Nazareete nii Yeesu na ba búaa ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O mía hen, o vèera. Mi loñ. Lé ho lahó na kà á ba lá bàrà a yi. ⁷ Mi lén vaa bío mu na a Pière là a Yeesu mu nì-kenínia na ká yi le o dú ba yahó van ho Kalilee kñhú. Lé bñn ba vaá mi a yi làa biò ó o bíaráa mu.» ⁸ Á ba yilera lùnkaa, á ba wee zà. Á ba ló á léee lùwa wà. Ba yí bía dèè yí nɔn nùpue yi lé biò ba zãna.

O Yeesu zéeniá mítén lè mí nì-kenínia

(Matiye 28.9-10; Zãn 20.11-18)

⁹ [O Yeesu vèeró món ho dimaasi zoñ yinbii á mu nín-yání, ó o zéeniá mítén là a Makadala Mari, wón na ó o hía mɔn ba cínáwa búaa hèpun léra yi. ¹⁰ Ó o Mari wà van bìà là a Yeesu lá páaniá wi cñn, á vaá yú ba à ba yara sò á wee wá, ó o bía làa ba le mí mɔn o Yeesu.

¹¹ Ká biò ba ná biò ó o Mari bía le o Yeesu vèera, ó o mún mɔn wo, á ba yí tà mu.

¹² Bún món ó o Yeesu zéeniá mítén làa sií veere lè mí nì-kenínia nùwã ñun ká ba mɔn hã mana. ¹³ Á ba bñniá bueé bía mu lè ba nì-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu bàn món, ó o Yeesu zéeniá mítén lè ba nì-kenínia píru dòn ká ba wee dí. O zà làa ba biò ba yí dó mí sñi wo yi, làa biò ba tun mí yiwa á yí tà bìà bía le mí mɔn wo ò o vèera biò. ¹⁵ Ó o wãa bía nɔn ba yi: «Mi lén va ho dímiñá lùà búenbúen yi à vaa bue le Dónbeeni bñn-tente na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí sñi le yi, á ba à bátizé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí sñi le yi, wón pñhú á à sí. ¹⁷ Bìa dó mí sñi le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká: Ba à ña ba cínáwa á à lén bìà ba wi yi lè ò yèni; ba a bío hã sí-viò bíoní; ¹⁸ yia wé buan háa yi, tàá ká a ñun bè-ñunii búí na dà a búe nùpue, á dèè woon máa wé bànso; ba à bè mí níni ba vánvárowà wán á bán á à wa.»

¹⁹ Biò ó o bía bún vó, ó o Nùhúso Yeesu buan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeeni nín-tñani. ²⁰ Á ba nì-kenínia wà vaá wee bue le bñn-tente hã lùà búenbúen yi. O Nùhúso wee séení ba, á ba wee wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká à zéeni le biò ba wee bío á léee tũíá poni.]

Luki

Vũahú túaró nùhú

O Luki hĩa wee bè là a Poole va hĩa kúio. O yínwá zúifù. O lé o *Keressi nìi. O fù lé o dòkòtúaràn. Lé orén túara ho vũahú mu, á mún túara ba Tonkarowà bè-wénia vũahú.

Bìo nɔn ó o Luki túararàa mí bín-tente:

1. O Luki wi à ba kèrètíewa búenbúen zǔh le bia dó mí sĩa o *Krista yi á bìo bò bìo na wó mɔn kékékén wán. Ò o wi ò o hení ba sĩa à ba wíoka fàrá tǐn.
2. O mún wi ó o zéení le ba kèrètíewa yínwá nùpua na wi à ba fá mí jii đĩnì lè ba *zúifùwa.
3. Nún-sí ó o Tiofiile hĩa lé o Poole jì-tà ho Oroomu yi. Ó o Luki túara ho vũahú mu nɔn wo yi, à sèení o ton-ló yi.

O henía mu bè-kora séndiáró lè ho floró bìo. O zéení a *Isirayeele nìpomu làndáwá yara.

Yia lé ba nùpua búenbúen kǎnìlò ó o zéení bìo mi vũahú mu yi.

1 Tiofiile, † bìo wó khĩina wa cǐn lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenì đǎnì yi à lá mu nùhú búeení á ba búí mɔn á lé mu seéràsa, bán lé bìa wó le Dónbeenì bín-buerowà na zéení mu làa wen. Ba cèrèe wi à ba kúeeka mu mín wán à túa hĩa vǔnna yi. ³ Á bìo á tǐnén mún wi á tǐ túa mu lè ba bìo síi, á tǐ tũakaa mu cín-cíira bìa mɔn mu lè mí nì-kéní kéní cǐn á zǔhnanáa mu ya-tente. Á bìo mu sǎmaanáa lé búń á tǐ wi à tǐ túaràa mu à na ùnén Tiofiile cùkúso yi, ⁴ búń lé bìo o na á fo ò zǔh kékékén ká bìo á ba fù kàràna làa fo búenbúen lé ho tũia poni.

O Zǎn Batiisi teró bìo zéenílò

⁵ Ho Zudee kǔhú bée *Herodee pǎahú, á le Dónbeenì yankaro búí fù wi bǐn á yèni ba le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búí. Bàn hĩa yèni ba le Elizabèeti. Wón fù lé le *Dónbeenì yankarowà nùhúso *Aaron nɔnkǎni hínlò búí. ⁶ Ba mí nùwǎ jun fù léee nùpua na téréna le Dónbeenì yahó, ó o Nùhúso làndáwá là a bè-zéenínia lè mí dà-kéní kéní búenbúen á ba wee bè yi lè mí jì-kǎa. ⁷ Ba lá đĩn yí yú za lé bìo ó o Elizabèeti híana yí máa te, à ba mí nùwǎ jun mún kǐnkaa.

⁸ Wizonle búí, ó o Zakari zon le *Dónbeenì zǐ-beení yi lé bìo á ba kuure nùpua lé bán ho yankaró pǎahú yèrémáa buée đĩn, ⁹ á bìo ba le mí ì cà yia zoó cǐi mu bìo na sǎmu sí le *sòobá-lùe †† yi làa bìo mu bòráa le Dónbeenì yankarowà làndá yi á ba wó le nún-sĩnì bìo, ó orén lé yia ó o Nùhúso léra.

¹⁰ Hón pǎahú so yi, ká ba zǎamáa léee đĩn ho khũuhũ á wee wé ho floró. ¹¹ Yìo buée tǐ ò o Nùhúso wáayi tonkaro líi đĩn o yahó mu bìo na sǎmu sí cǐnìi dèe nìsǎnì bàn nín-tǐánì. ¹² Pǎahú na ó o Zakari mɔn wo, ó o zǎna làa sòobéé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro

† Tiofiile: Le yèni mu kúarà lé bìo kà: «Yia le Dónbeenì wa». Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bìo yí tà yí zǔ sese. †† Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeenì zǐ-beení lahó búí na á nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínwá le Dónbeenì yankarowà mí dòn.

màhǎ bía làa wo: «Zakari, yí zǐn dèe, le Dónbeenì ná ù fioró. Mìn hĩa Elizabèeti á à sí le sǎnì á à te o za báa; ká a khii ton à ù cé o yèni le Zǎn. ¹⁴ O bìo khii wé hĩa zǎmakaa lè le sí-wee ù cǐn, á nùpua cèrèe mún khii zǎmakaa a teró bìo yi. ¹⁵ Lé bìo ó o khii wé nì-beení o Nùhúso yèn-dǎnì yi. Bè-junii na dà a ví hĩa yìo ó o máa bè mí jii yi hùúu, á le Dónbeenì Hácírí á à fèn ò kèí wo yi ká a yàá đĩn yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khii bǐnì ì fé o *Isirayeele nìpomu cèrèe á ba à yèrémá à buen ba Nùhúso Dónbeenì cǐn. ¹⁷ Orén mí bæere lé yia khii fèn ò wíoka a Nùhúso wǔhú lè le Hácírí lè ho dàrlò na le Dónbeenì yánkaa nɔn mí jì-cúa fèero *Elii yi. Ù za mu lé yia khii véení hĩa bíonì na wi ba maáwà lè mí zàwa pǎahú, á mún ò yèrémá bìa pǎ le Dónbeenì bíonì sĩa á ba à wé lè ba nùpua na téréna lè ba bè-zǔhlowà bìo síi. Lé ká síi o ò wíokaràa ba nùpua á à paràa o Nùhúso buen-lò.»

¹⁸ Ó o Zakari bía nɔn le Dónbeenì tonkaro mu yi: «Bìo ò wé á tǐ tǎráa mu yi lé mu yén? Bìo á tǐ màhǎ kǐna, á wán hĩa mún yìo tǐn yú.» ¹⁹ Á le Dónbeenì tonkaro bía: «Tǐnén na đĩn ù yahó ká lé o Kabiriyeele. Í wi le Dónbeenì nìsǎnì á wee sá na le yi. Lerén lé đìo tonkaa mi le tǐ buee bío le bín-tente na ká na foñ. ²⁰ Àwa! Á bìo fo yí tà tǐ bíonì yi, lé búń nɔn á ù jii á à lì á máa bǐnì máa bío fúaa ù za báa mu te nònzoñ. Loñ mu sese, bìo á tǐ bía làa fo búenbúen á à wé ho pǎahú na le Dónbeenì le mu ko yi.»

²¹ Hón pǎahú so yi ká ba zǎamáa pá léee đĩn ho khũuhũ á pan o Zakari. Ho pǐn-tónì na ó o zoó wó le sòobá-lùe yi á lùnkaa ba yilera. ²² Pǎahú na ó o wà buée lé yi, à búń ò o jii lù, ó o wee bío lè ba nùpua lè mí nínì. Á ba dèení zǔna mu le o bìo mu yínwá kǎamáa, Dónbeenì zéení bìo búí làa wó zoó le sòobá-lùe mu yi. ²³ Nònzoñ na ó o Zakari mu tonlò vó yi, ó o wà van mí zǐi.

²⁴ Lé búń mún á bàn hĩa Elizabèeti sùráa mí sǎnì. Bìo ó o zǔna mí sǎnì mu bìo, ó o wó hĩa pǐina bìo hònù

búenbúen ká a yí máa tà lé khũuhũ. Hón pãahũ so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Páti! Bìo kà yàá dǐn yí bon. O za máa teró bìo na fù wee wé bío na miì féeé á wáa wó ho zuia. O Nùhúso na pànká wi á zũna ĩ màkárí á hóonía ĩ nùhũ.» †

O Yeesu teró bìo zéenílò

²⁶ Pĩina bìo hèzĩn búnn mǒn, á le Dónbeenì bía nǒn mí tonkaro Kabiriyeele yi le o tĩn lén va ho Kalilee kǒhũ lóhó búí na ba le Nazareete yi, o hínzó-sínii búí cǐn. ²⁷ O hínzoró mu fũaamu †† á bò nǒn o bée *Daviide nǒnkãni nùpue búí na yèni ba le Zozeefu yi. O hínzó-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bìo ó o Kabiriyeele vaá zon o zĩ yi ó o tènénia a yi: «Mari, foó. O Nùhúso Dónbeenì wó mí sãamu làa fo: Orén mí beere mún wi làa fo. Wáa zã-maka.» ²⁹ Ó o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le dén tènénii so nùhũ lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeenì tonkaro bía: «Mari, yí zǐn dèe woon, le Dónbeenì sãamu á dǐn fo. ³¹ Loń! Bìo fo kará wán á fo ò sè le sãní á a te o za báa, ká ũ le fo ò cé o yèni à ũ bío le Yeesu. ³² O khíi wé nùpue na nùhũ wi á ba wé è ve o lè le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen nùhũ wán Za. Á le Dónbeenì mún khíi bàrà a bàn bùaa Daviide bá-zàmu kanmúiní wán. ³³ O khíi lá lé béenì o *Zakoobu nìpomu zĩ, á bá-zàmu máa ve máa mi.»

³⁴ Ó o Mari bía nǒn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bìo á ĩ màhã yí zũ báa.»

³⁵ Á ho wáyai tonkaro zéénia mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeenì Hácírí á à lii ũ wán, á le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen nùhũ wán dànló á à bún foñ lè ho tàró bìo síi. Lé búnn nǒn ó o za na á ũ khíi te á ba wé è ve le yi poni bànso, làa Dónbeenì Za. ³⁶ Loń! O Elizabæeti na làa fo te mín pá sù le sãní lè mí há-kĩnmu; wón na ba fù le o híana yí máa te, nín-yia sãní pĩina yú hã bìo hèz-ĩn. ³⁷ Lé bìo á bìo na le Dónbeenì á à wé è sa búnn bìo so mía hũúu.» ³⁸ Hón pãahũ so yi ó o Mari bía nǒn ho wáyai tonkaro yi: «Ĩ wi o Nùhúso níi yi ho zuia, ĩ wi o níi yi ho yìró. Le mu wé miì làa bìo fo bíaráa mu.» Á ho wáyai tonkaro zoó ló lée wà ò o día a Mari.

O Mari búekíró là a Elizabæeti bìo

³⁹ Wizooní bìo yen búnn mǒn, ó o Mari hínnon bánbáa nǒn ho lóhó búí na wi ho *Zudaa kǒhũ búaa yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá dǐn ó o téréna vaá zon o Zakari zĩ, á zoó tènénia a Elizabæeti yi. ⁴¹ Bìo ó o Elizabæeti ná a Mari tènénii sã, ó o za dèénia zoó kùrúnna a yi, á le Dónbeenì Hácírí wáa sú a Elizabæeti mu, ⁴² ó o zoó bía pǐnpǐn: «Ba háawa búenbúen tíahũ ùnén lé yia le Dónbeenì dúbuua wi wán, ó o za na sãní wi ũ wán á le mún dúbuua yi. ⁴³ ĩnén lée wée á ĩ Nùhúso bàn nu ló buararáa ĩ cǐn! ⁴⁴ Loń! Pãahũ na á ĩ ná ũ tènénii sã, á ĩ za sĩi wan wan á kùrúnna ĩ yi. ⁴⁵ Yia tà le bìo ó o Nùhúso bía nǒn mí yi á à wé máa khí bèntĩn bìo se.»

Le Dónbeenì khòonilò leni na ó o Mari sía

- ⁴⁶ Ó o Mari wáa bía:
 ĩnén wee dé o Nùhúso yèni wán,
⁴⁷ á ĩ sĩi mún wan le Dónbeenì
 na lé ĩ kãnílo bìo yi.
⁴⁸ Lé bìo le lora mí ton-sá háa
 na bìo nùhũ mía.
 Bìo kà wán á ba nùpua búenbúen
 na wee te lè mí pǐnna
 á à bío lé ĩ bìo se.
⁴⁹ Lé bìo le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen
 á wó mu bè-beera nǒn miì.
 Le yèni po hã yènnáa búenbúen.
⁵⁰ Le sãamu á bènbéra fò ba nùpua
 na wa le á wee kǐnbi
 hã pǐnna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéení mí pànká
 bìa wee bùaaní mítén wán
 á na ba vǐnvǐná.
⁵² Le wee wé liiní ba bá-zàwa mí kanmúiní wán
 à hóoní ba yídàwa núná.
⁵³ Bìo le híni wee búe
 á le wee wé síiní níni
 lè mu bè-tentewà cèrèe,
 à na ho nàfòró bànsowá
 á ba lén lè mí nín-kãamáa.
⁵⁴ Le séénia mí ton-sá *Isirayeele,
 à zéénináa le le yi yí nǒnsãa mu sãamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí mǒn yi fúuu,
 làa bìo le hía dóráa mí nii nǒn wán maáwà yi.
⁵⁶ Ó o Mari wáa kará là a Elizabæeti á yú hã pĩina tĩn síi,
 búnn mǒn ó o bĩnía wà bon.

O Zãn Batiisi teró

⁵⁷ Bìo ó o Elizabæeti teró dǐn, ó o ton mí za báa. ⁵⁸ Á bìa làa wó kará bó mín yi lè bàn temínlowà ná le o Nùhúso wó mí sãamu làa wo, á ba páania wee zãmaka làa wo. ⁵⁹ O kúnkúza mu teró wizooní bìo hètĩn zoñ á ba buan wo bueé *kúio, ‡ à ba le mí ì cé bàn maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ Á bàn nu Elizabæeti pá ò o bía: «Bùeé. O yèni ba le Zãn.» ⁶¹ Á ba bía nǒn wo yi: «Lée webio? Le yèni mu ba yèn-bua mía mìn zĩ.» ⁶² Á ba wáa wee túa bàn maá yi lè mí níni le lé le yèni yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ Ó o Zakari le ba lá le dèe na wee túa wán na mí yi, á bìo kà lé bìo ó o túara: «O yèni ba le Zãn.» Á mu wó ba coon. ⁶⁴ Lé búnn wán ó o Zakari nii dèénia feera wee bío, á wee bùaaní le Dónbeenì. ⁶⁵ Á bìa sùarákaa bǐn búenbúen zãna, á ho *Zudee kǒhũ búaa làa búenbúen yi á ba wee bío bìo wó. ⁶⁶ Á bìa wee ní mu búenbúen wee bua mu mí sĩa yi. Ba wee túa mítén yi: «O kúnkúza mu bìo khíi wé kaka coon?» O Nùhúso pànká bèntĩn wi làa wo.

‡ Mu lé o nùpue bámu dèe bàn nii sãahũ wèndíaró. Ba zúifùwa cǐn á mu fù lée bìo na ba wee wé à zéénináa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeenì là a Abarahaamu lè mí mǒn nùpua pãahũ. Hári ho zuia á ba mǒn nùpua pá wee wé mu. Mi loń Levii nùwã vùhũ (Lévitique) 12.3

† Ba zúifùwa cǐn ó o háa na ton hínnon yòó kǐna ò o yí fò za hũúu á bìo fù lée nijio na bùaa dàkhĩna. †† Mi loń Matiye vùahũ 1.18

Le Dónbeenì khòoníló leni na ó o Zakari sía

⁶⁷ Ó o kúnkúza mu bàn maá Zakari á le Dónbeenì Hácírí sú á le le o bío hã bíoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío búaani a Isirayēle nìpomu bàn Dónbeenì na lé o Nùhúso.

Lé bìo le buara kǎnía mí nìpomu á mu wi mítén.

⁶⁹ Le nɔn ò kǎnìlo na pànká wi wen na ló le ton-sá *Daviide zǐ-núhú yì.

⁷⁰ Le yánkaa bía bìo kà hàànì mí nì-cúa fērowà nìní yì:

⁷¹ Ī khíi kǎnì mia mí zúkúsa

làa bìa nina mia búenbúen níni yì.

⁷² Bún sãamu so lé bìo le hía wó, le hía wó mu á nɔn wàn búaawa yì.

Le yì pá yì nɔnsãa bìo lerén làa ba nìní tò wán le mí ì bua làa mín yì.

Le yáania báa lè wàn búa *Abarahaamu

⁷⁴ le mí ì fé wen wà zúkúsa níni yì,

Á wa à dàñ ò dĩn wé è sá a na le yì wa mukānì wizooní búenbúen yì.

Mu húaaràmu lè mu tentemu yì le yahó ká zǎnii mia wen.

⁷⁶ Ūnén háyónza mu, ba khíi ve

làa yì dà mu bìo búenbúen wán nì-cúa fēro.

Fo khíi dí o Nùhúso yahó loo á à wíoka a wǎhú á à na a yì.

⁷⁷ Ó o nìpomu à zǎn ho fenlò bìo ba bè-kora séndiaró bìo yì.

⁷⁸ Wàn Dónbeenì sǐi se, á hii wi le lée waminì bànso.

Le wó á mu khoomu ló ho wáyai lè le wii na líi hà bìo sǐi.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia

bìà kará le tǐbírí yì wán

làa bìa na wi mu húmú yuumu yì, á à dí wa yahó ho héerà wǎhú wán.»

⁸⁰ Ó o háyónza mu wǎa wee dǎ á hácírí wee dé wán ká le wà. Ó o ò keeni hã mana tá henì yì fúaa nònzoñ na ó o khíi dĩn o Isirayēle nìpomu yahó á ba a mi.

O kǎnìlo teró bìo

(Matiye 1.18-25)

2 O Zǎn mu teró pǎahú lé bún á ho *Oroomu béc Okusite á nɔn lè nii, le hã kǎna na bìo sǎ mí yì à ba túa nùpua búenbúen yènnáa à mí zǎn nii. ² Hón nín-yání mìlò so wó ká a Kiriniyuusi lé yìá ó o bàrá ho Siirii kǎhú nùhú wán. ³ Lé bún nɔn ká nùpue na nɔnkāni can lóhó na yì ò o lén va bǐn à vaa túa mí yèni.

⁴ Ó o Zozēfu mún híncɔn ló ho Kalilee lóhó na ba le Nazareete yì á wà van ho Zudee kǎhú lóhó yì, hia yèni ba le Betelehēmu. Lé bǐn ó o béc *Daviide ton yì. O Zozēfu mu lé o Daviide mònmanii bú. ⁵ Ó o Zozēfu mu lè mín fúaalè Mari híncɔn páania bò mín á wà vaá túa mí yènnáa bǐn. Hón pǎahú so yì ká bàn fúaalè mu sǎni dĩn.

⁶ Bìo ba vaá wi ho Betelehēmu yì, ó o Mari teró pǎahú dĩn, ⁷ ó o ton mí hínbii za á ba bá a lè ho pǎn-sòró á dó ho boohó yì, lé bìo ba yì yú le lùe ba nì-hāni làanii.

Ba pi-pawà ná le bín-tente

⁸ Mu wee wé ká ba pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mín yì hã mana na sùarāa bǐn yì. ⁹ Yìo bueé tǐ à le Dónbeenì wáyai tonkaro búii dĩn ba yahó, ó o Nùhúso khon-be-beeni lion ba wán lè mí pànká á ba yìwa lèekaa á zǎna dàkhíina. ¹⁰ Ká ho wáyai tonkaro màhǎ bía á híina ba sǐa: «Mì yì zǎn wà. Lée bín-tente á tǐ bío á à na mia. Le bìo á à wé hã zǎmaka-beeni mìn nìpomu búenbúen cǐn. ¹¹ Mì yú a kǎnìlo, o ton ho tǐnàhú na ká yì o Daviide ba lóhó yì. O lé o *Krista á lé o Nùhúso. ¹² Bìo mi ì zǎnna wo lé bìo kà: Mì wǎa lén, ká mi hía vaá mɔn kúnkúza yì ká a dǔma ho boohó yì á bá lè ho pǎnsòró se wón lé orén.»

¹³ Mì lahó yì à bún à ho wáyai tonkarowà ku-beeni búii yòò ló lion o cǐn á ba páania wee khòonì le Dónbeenì:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beeni à bìo sǐ le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nùhú wán yì!

Ó o héerà na ó o wee na ba nùpua

na bìo sǐ a yì à yì mí pànká ho tá wán.»

¹⁵ Bún mún á ho wáyai tonkarowà bǐnia yòò wà à ba día ba pi-pawà, á ba yèrémāa wee bío mín yì: «Mì híni le wa bánbá va ho Betelehēmu yì à vaa mi bìo ó o Nùhúso zéenia làa wen à zǎn mu yahó.» ¹⁶ Mì lahó yì á ba dèenia híncɔn bánbáa vaá yú à Mari là a Zozēfu là a kúnkúza yì mu ká a dǔma ho boohó yì. ¹⁷ Bìo ba mɔn wo ká sǐi, á ba dèenia lan wee bío bìo ho wáyai tonkaro bía nɔn ba yì o kúnkúza mu bìo yì à na bìa wi bǐn yì. ¹⁸ Á bìa ná ba pi-pawà mu nì-cúa búenbúen á dĩn coon mu bìo yì. ¹⁹ Ó o Mari wón bèn buan hã bíoní mu mí yì, á wee le mí yì hã bìo yì féē. ²⁰ Bìo ba vaá mɔn o wán wó, á ba bǐnia wà ká ba wee búaani le Dónbeenì yèni, á wee khòonì le bìo ba ná làa bìo ba mɔn búenbúen bìo yì.

O Yeesu ba vaá nɔn le Dónbeenì yì

²¹ O teró wizooní bìo hètǐn níi zoñ á ba *kúio † wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dío á ho wáyai tonkaro hía zéenia lè bàn nu ká a sǎni yǎa dĩn yì sù. ²² Bún mún á bìo ba ceera mítén vó làa bìo mu bòráa o *Moyiize làndá yì, ó o Mari là a Zozēfu buan mí za Yeesu vanna ho Zeruzalemu á wà vaá na a nùhúso yì, ²³ làa bìo mu túararāa o nùhúso làndá vǎhú yì: «Ba nùpua hínbii zà-báawa lè ba sároñ búa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bìo sǎ a Nùhúso yì.» ^{†24} Ba mún ko ba na ba búaabúuni búa nún, ká bán yì yú, á ba a na ba háponi búa nún à á wé lè mu hǎmu, làa bìo mu túararāa o Nùhúso làndá vǎhú yì. †

²⁵ Bún pǎahú ká a nì-kínle búii fù wi ho Zeruzalemu yì á yèni ba le Simɔn. Le Dónbeenì Hácírí fù wi làa wo.

† Mi loñ 1.59 †† Ba sároñ búa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee bue à wé lè mu hǎmu na a Nùhúso yì. Mi loñ Léro vǎhú (Exode) 13.2, 12, 15 † Mi loñ Levii nùwǎ vǎhú (Lévítique) 12.1-8

O léé nùpue na fù téréna ba nùpua yahó, á dó mí sīi le Dónbeenì yi, á mún bò le làndáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòní yia wà bueé kǎní a *Isirayeele nìpomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeenì Hácírí yánkaa bía nɔn wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mɔn o *Krista na lé le Dónbeenì tonkaro lè ù yio.»

²⁷ Ho pǎahú na ó o Yeesu bàn nùwǎ buan wo wà bueé tírǎa o Nùhúso làndá nīi, lé hón pǎahú so yi á le Dónbeenì Hácírí dà-kéní kéní mu á nàana a Simion buararǎa le *Dónbeenì zī-beeni yi. ²⁸ Bìo ó o mɔn o kúnkúza mu ó o dèenía vaá fó a buan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeenì kà síi:

²⁹ Nùhúso, bìo á ù fù bía

èè lé mu wǎa wó ho zuia.

Lònbìo ù ton-sá à ù wǎa día

o ò yí nīi à hí làa hээрà.

³⁰ O kǎnìlo á ù yio á wǎa mɔn,

³¹ yia ù fèra wíokaa bàrà

hǎ síiwà búenbúen yahó loo,

o ò wé yia wé è dé hǎ khoomu.

³² Orén lé yia á à wé mu khoomu

á hǎ síiwà nùpua á à bè yi ù zǔhnáa fo

o ò wé ù nìpomu *Isirayeele

cùkú lè ho yèni loo.

O Simion là a Aana bìo na ba bía a Yeesu dǎní yi

³³ Ó o Yeesu bàn maá lè bàn nu wó coon hǎ bíoní na ó o Simion bía ba za dǎní yi bìo yi. ³⁴ Bún mún ó o Simion dúbuua ba yi, ò o bía nɔn o Yeesu bàn nu Mari yi: «Àwa! Le ù fèn bío mu na foñ: ù za mu na kà bìo khíi wé hǎ kánkáa o Isirayeele nìpomu búenbúen cǔn. Orén bìo yi, á le Dónbeenì khíi síini ba cèrèe núná, á lé orén bìo yi, á le mún ù lén ba cèrèe búí núná. O ò wé yia wé è zéeni le Dónbeenì bìo, ká ba nùpua màhá máa tà a yi. ³⁵ Bún lé bìo á à na ká ba nùpua cèrèe sía bìo na fù tun yi á à lé ho khühü. Èè ká ùnén Mari, le lònbee na à yí fo á à keñ lòn cànbúa na ba cú lè ù kosí.»

³⁶ Hón pǎahú so yi ò o há-kínle búí mún bueé dǔn. O lé le *Dónbeenì nī-cúa fèero. O yèni ba le Aana, ká bàn maá lé o Fanuwèele na ló a Azèere nùwǎ zīi. Bàn báa na ó o hǎ yan lè mí hínmu ó o kararǎa dǔn hǎ lúlúio bìo hèpun. ³⁷ Bìo á wón húrun ó o yí bīnía yí yan á teró lúlúio yòó yú ho búarǎ-náa làa bìo náa. O fù wee wé buen le *Dónbeenì zī-beeni yi túntún à buee sá na le yi lè mí nīi líró lè mí fíoró le wisoni lè ho tǔnàahú. ³⁸ Bìo ó o mɔn o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwǎ buan wo, ó o dèenía wee khòoní le Dónbeenì ká a bío o háyónza yia mu bìo à na bia búenbúen na fù wee lòní ho pǎahú na le Dónbeenì á à kǎní ho Zeruzaleemu yi.

Ho Nazareete bīnī varó bìo

³⁹ Bìo ó o Yeesu bàn nùwǎ wó bìo ó o Nùhúso làndá lè ba bè yi á mu búenbúen nīi tun vó, bún mǔndén á ba van ho Kalilee kǔhú yi, ho Nazareete lóhó na ba lá wi yi. ⁴⁰ Ó o háyónza mu wee dǎ ká a líika, á hácírí wee dé wán. O fù sú lè mu bè-zǔhminí á le Dónbeenì dúbuua mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mín lè ho làndá zǔnlowà

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn nùwǎ fù wee wé va ho Paaki sǎnú † díiní ho Zeruzaleemu yi. ⁴² Bìo ho pǎahú mu yèrémáa bueé dǔn, á ba le mí ù va bīn làa bìo ba lá wee wé wérǎa mu. Hón pǎahú so yi, ò o Yeesu lúlúio wǎa yú ho píru pun †† ó o bò lè mín nùwǎ van ho sǎnú mu díiní. ⁴³ Bìo ho Paaki sǎnú mu vaá dú vó, á ba bīnía wee bo, à ba za Yeesu wón pá kará ho Zeruzaleemu yi ká ba yí zǔ mu. ⁴⁴ Barén hácírí yi á ba wee leéka le o wi mí ninzàwa tíahú. Lé ba wizon-kùure vèni mún, á ba màhá zǔhnánaa mu ká a yí bò làa bán. Á ba màhá wǎa wee hée tùaka a bìo mín temínlowà lè mí nì-zǔnlowà cǔn. ⁴⁵ Á bìo ba tùakaa san, á ba bīnía lá ho wǔhú van ho Zeruzaleemu á vaá wee cànká a bīn.

⁴⁶ Mu wizooni tǔn nīi zoñ á ba vaá zoó yú a le *Dónbeenì zī-beeni yi ká a páania kará lè ho làndá zǔnlowà á wee jí ba cǔn ká a tùaka ba yi. ⁴⁷ Á bìo wee jí a bíoní búenbúen wee wé coon le hácírí na ó o wee cikonnáa mu bìo dǎní yi, làa bìo ó o wee bīnī zéenináa mu yara bìo yi.

⁴⁸ Bìo ó o Yeesu bàn maá le bàn nu zoó mɔn wo bīn á ba dǔn concáan. À bàn nu bía làa wo: «Èee! Ùnén, fo wó wen kà le we? Loñ! Mìn maá làa mi cànkáa fo hǎ lùu búenbúen yi san à wa yí mɔn fo, á wa hácírí yáara làa sòobée ù bìo yi.»

⁴⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «À mi lá wee cànká mi le we? Mi so yí zǔ ká ù ko à ù pa bìo bìo sǎ wán Maá yi sese à wé o sīi bìo le?» ⁵⁰ Á bàn nùwǎ yí zūna a bíoní mu kúarǎ.

⁵¹ Bún mún ó o Yeesu híncɔn bò ba yi vannáa ho Nazareete á vaá wee bè ba bíoní yi. Bún biowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní búenbúen á bàn nu fù wee bua mí sīi yi, á wee le mí yi mu wán fèee. ⁵² Ó o Yeesu wǎa wíokaa wee dǎ ká a líika. O hácírí là a bè-zǔhminí wee dé wán ká mu wà. Lé bún nɔn ó o bìo wèerǎa le Dónbeenì lè ba nùpua sía.

O Zǎn Batiisi tonló nǔhú

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zǎn 1.19-23)

3 Bún pǎahú ká ba bá-zàwa bée Tibèere wi mí pǎnká láró lúlúio píru hònú nīi yi. † Á bìo kà lé bìo ó o bàráka lè mí nùpua hǎ kǎna búí na bìo sǎ a yi núná wán: O *Pǎnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi nǔhú wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. Bàn kínle Filiipu lé ho Ituree lè ho Taroniite á wón wi núná wán; ò o Lizaniasi bèn lé ho Abilene á wón wi nǔhú wán. ² Bía hǎ lé le *Dónbeenì yankarowà núnása mu pǎahú lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pǎahú so yi á le Dónbeenì dó mí bíoní o Zakari za Zǎn nīi yi ká a wi hǎ mana yi ho tá hení yi. ³ Ó o wǎa híncɔn tò hǎ lórǎ na bá ho Zurudèn muhú á

† Ba zúifúwa Paaki sǎnú lè ba kèrètíewa Paaki sǎnú yíncǔ dà-kéní. Mí loñ Dónbeenì bíoní vūahú bíoní búí bàn kúarǎ vūahú yi.

†† Ba zúifúwa cǔn ká a za báa teró lúlúio hǎ yú ho píru pun bún ká a wǎa dà wee mì dé ba nùpua na yio tǔn tíahú le Dónbeenì bìo dǎní yi. ‡ Bìo ó o Tibèere wi mí pǎnká láró lúlúio píru hònú nīi yi, à bún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho bóni làa píru. Bún wee zéeni le o Yeesu lúlúio píru pun bìo na bía là a Zǎn Batiisi bìo mu yí cèéa mín yi, ká lúlúio cèrèe wi mu pǎahú.

wee bue bìo kà na ba nùpua yi: «Mi buen à ã bítizé mia, lé búń á à zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi, á bò le Dónbeenì yi, á le è sén mi bè-kora á à díá.»⁴ Bún lé bìo wee zéení le le *Dónbeenì ñi-cúá fεero *Ezayii bìo mu na ó o yánkaa túara mí vūahú yi kà wéro dñ: «Nii búí wee bío pññpññ le dùure yi kà síi:

«Mi wíoka ho wǎhú ká a Núhúso o buen.

Mi muin ho wǎhú na o ò bè.

⁵ Híá léé bonconí à mi ti há.

Há búaa lè há búe-zàwa

à mi dà le há màní.

Há wāna na kunka

à mi bīní téréń.

Há wā-zàwa na kùarànkúaràn

à mi bīní wíoka.

⁶ Hón pǎahú so yi á ba nùpua

na wi ho síi yi búenbúen

á à mi bìo le Dónbeenì wi à le kàńínáa ba.»[†]

⁷ Á bìo ba zàamáa lè mí kuio wee lé buen o Zǎn mu cñń bera a na o ò bítizé ba, ó o wee bío na ba yi: «Mi yí mɔn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenì sí-cñń le na yòo lua á mi so wee leéka le mi dà a fé miten níi yi le? Lé o yén bíá mu nɔn mia?»⁸ Héyíi! Mi wé wé há wára na se, híá wee zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeenì yi. Mi yí bío mi yiwa le bìo mi lé o *Abara-haamu mɔnmàńía á búń mí dòn wáa à yí dé. Le ã bío mu na mia: Mi yí mɔn há huua na kà le? Hñń le Dónbeenì yàá pá dà à yèrèma à wé là a Abarahaamu zàwa.

⁹ Á mi cén pa miten bìo sese. Lé le dóorè hónhónía buan há vñńsía kúioró bìo yi. Vñndεε léé vñndεε na yí máa ha há bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mìn wán á à cñń.»

¹⁰ Á bìá wi bñń búí túara a yi: «Àwa! Á bìo wa wáa ko wa wé lé mu yén coon?»¹¹ Á bìo kà lé bìo ó o bíá nɔn ba yi: «Hen ká yia bákáwá léé bìo ñun ká a mɔn mí nin-za búí na báká míá hùúu, ó o ko ò o na ho búí wo yi. Ká yia bè-dínii wi ò o mún páaní sanká mu làa yia bè-dínii woon míá máa dí.»

¹² Ba *lànpo féwá búí mún buara a Zǎn mu cñń á wà bueé bítizé. Á bán mún túara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén bèn ko wa wé?»¹³ Ó o bíá nɔn ba yi: «Mi yí fé ho lànpo à yòo poń bìo ho làndá zéení làa mia.»

¹⁴ Á ba dásíwá mún buara á bueé túara a yi làa bìo á barén bèn ko ba wé. Ó o bíá nɔn ba yi: «Mi wé yí hìhíika ba nùpua à fé wáí, à mún yí bàká nùpue woon yi le sáberé ñii wán, ká mi sàánii lé dío à mi kǎna yi.»

(Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zǎn 1.24-28)

¹⁵ Bún búenbúen yi ká ba nùpua kará dó mí sía wee lòní bìo le Dónbeenì le mí ì wé. Ba mí nì-kéní kéní wee leéka le ñuhú sí ó o Zǎn mu lé yia lé o *Krista.

¹⁶ Ká a màhá bíá nɔn ba yi: «Íńén wee bítizé mia lè mu numu, εε ká a búí na bèn pànká po íńén á wi lè ho mún bò o buen. Í yàá yí ko là a nakāa tenló hùúu. Wón lé yia bueé bítizé mia lè le Dónbeenì Hácíí lè ho dñhú. ¹⁷ O buan mí vééro dεε mí níi yi á bueé vééráa mí dñńlò. Á hía lé ho dñń-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká há ñáakáa hñń o ò cñń ho dñhú na máa hí hùúu yi.»

¹⁸ O Zǎn mún pá kñń híá bíá bíoní cèrεε làa búń bàń síi á nɔn ba nùpua yi á mún zéení le Dónbeenì bíń-tente bìo làa ba.

O Zǎn kàsó zoró bìo

(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

¹⁹ Bún wee wé ká a *Heroode, yia wi ho Kalilee kǎhú ñuhú wán á fó mìn kñń le bàń háa Herodiade yan. O mún lá wee wé há wén-kora lè mí síiwá á séení bìo ká. Bún búenbúen lé bìo ó o Zǎn ná ó o vaá yú a á bíá nɔn wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. ²⁰ Ó o yàá wíoka dó mu wán, ò o le ba fé o Zǎn vaa pe ñii ho kàsó yi.

O Yeesu bítizé mún bìo

(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

²¹ Bìo ba nùpua híá wee lé buen o Zǎn cñń à buee bítizé, ó o Yeesu mún buara ó o Zǎn bítizéra a. Bìo o Zǎn bítizéra a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pǎahú so á ho wáyai ñii héra ²² á le Dónbeenì Hácíí lá a háponi síi, á lion o wán. Á mu tǎmu búí sǎ ná ho wáyai á bíá: «Fo lé ã Za na á ã bò ã tàká wán, ù bìo sí mi.»

O Yeesu nɔnkāni

(Matiye 1.1-17)

²³ Pǎahú na ó o Yeesu híá wee búá mí tonló ñuhú yi ká a teró lúlúio wee yí ho bóńí làa píru síi. Á bìo ba yánkaa wee leéka làa búń ó o híá lé o Zozeεfu za, ká a Zozeεfu mu bàń maá bèn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàń maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàń maá lé o Levii,

ó o Levii bàń maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàń maá lé o Zanayii,

ó o Zanayii bàń maá lé o Zozeεfu,

²⁵ ó o Zozeεfu bàń maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàń maá lé o Amɔɔsi,

ó o Amɔɔsi bàń maá lé o Nahuumu,

ó o Nahuumu bàń maá lé o Hesilii,

ó o Hesilii bàń maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàń maá lé o Maate,

ó o Maate bàń maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàń maá lé o Semερεε,

ó o Semερεε bàń maá lé o Zozeeki,

ó o Zozeeki bàń maá lé o Zodaá,

²⁷ ó o Zodaá bàń maá lé o Yuanan,

ó o Yuanan bàń maá lé o Ezeaa,

ó o Ezeaa bàń maá lé o Zorobabeεle,

ó o Zorobabeεle bàń maá lé o Salasiele,

ó o Salasiele bàń maá lé o Nerii,

²⁸ ó o Nerii bàń maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàń maá lé o Adii,

ó o Adii bàń maá lé o Kosaamu,

ó o Kosaamu bàń maá lé o Elemadamu,

ó o Elemadamu bàń maá lé o εεre,

²⁹ ó o εεre bàń maá lé o Zozue,

ó o Zozue bàń maá lé o Eliyezεere,

ó o Eliyezεere bàń maá lé o Zoriimu,

ó o Zoriimu bàń maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàń maá lé o Levii,

† Mi loń Ezayii vūahú 40.3-5

³⁰ ó o Levii bàn maá lé o Simiɔn,
 ó o Simiɔn bàn maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa bàn maá lé o Zozeɛfu,
 ó o Zozeɛfu bàn maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu bàn maá lé o Eliakiimu,
³¹ ó o Eliakiimu bàn maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa bàn maá lé o Mɛnaa,
 ó o Mɛnaa bàn maá lé o Matataa,
 ó o Matataa bàn maá lé o Natān,
 ó o Natān bàn maá lé o *Daviide,
³² ó o *Daviide bàn maá lé o Zesee,
 ó o Zesee bàn maá lé o Obɛede,
 ó o Obɛede bàn maá lé o Buaze,
 ó o Buaze bàn maá lé o Sala,
 ó o Sala bàn maá lé o Naasɔn,
³³ ó o Naasɔn bàn maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu bàn maá lé o Ademen,
 ó o Ademen bàn maá lé o Aanii,
 ó o Aanii bàn maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron bàn maá lé o Farɛesi,
 ó o Farɛesi bàn maá lé o *Zudaa,
³⁴ ó o Zudaa bàn maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu bàn maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki bàn maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu bàn maá lé o Teraa,
 ó o Teraa bàn maá lé o Nahoore,
³⁵ ó o Nahoore bàn maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki bàn maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo bàn maá lé o Faleki,
 ó o Faleki bàn maá lé o Ebɛere,
 ó o Ebɛere bàn maá lé o Sala,
³⁶ ó o Sala bàn maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu bàn maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade bàn maá lé o Sɛɛmu,
 ó o Sɛɛmu bàn maá lé o Nɔwee,
 ó o Nɔwee bàn maá lé o Lamɛeki,
³⁷ ó o Lamɛeki bàn maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala bàn maá lé o Enɔɔki,
 ó o Enɔɔki bàn maá lé o Yarɛede,
 ó o Yarɛede bàn maá lé o Maleleyɛele,
 ó o Maleleyɛele bàn maá lé o Kayinaamu,
³⁸ ó o Kayinaamu bàn maá lé o Enɔɔsi,
 ó o Enɔɔsi bàn maá lé o Sɛete,
 ó o Sɛete bàn maá lé o Adāma,
 ó o Adāma bàn maá lé le Dónbeenì.

O Yeesu kúará lénlò bìo

(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

4 Le Dónbeenì Hácírí pànká wi o Yeesu wán. Ó o wáa ló ho Zurudɛn yi léee wà, á le Dónbeenì Hácírí lɛɛnía wo vannáa le dùure yi. ² Á mu yú wizooní búará-ɲun ká a *Satāni wee khà a loń bín. Hɛn wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bìo hùúu. Hã wizooní mu vaa véenii, á le hĩni dà a. ³ Bìo ó o Satāni nɔn mu kà, ó o bía nɔn wo yi: «Le huee na kà á fo yí nɔn le? Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kɛnkɛn, à ù bío le le huee na kà yèrè má wé ho dínlò.» ⁴ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Bìo

kà lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Dínlò mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi.» †

⁵ Bún mún ó o Satāni mu fó a yòoraráa le búee búí na dɛn wán á yòò dín ò o zéenia ho tá kãna búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Í ì na ho pànká foñ á fo ò keñ hã ɲúhú wán, á à na hã nàforò lè hã semu na wi hã yi foñ, lé bìo le Dónbeenì nɔn hã miì. Í dà a na hã yia á ï sī vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí fàrá ù nɔnkóɲúná wán à ù bùaanía mi, á hã bìo ò sī foñ.»

⁸ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Ū ɲúhúso Dónbeenì lè yia á ù ko à ù bùaaní à mún sá na orén mí dòn yi.» ††

⁹ Bún mún ó o Satāni mu pá bínía fó a vannáa ho Zeruzalɛmu, á vaá yòò dínía wo le *Dónbeenì zī-beeni ɲún-tíahú, ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kɛnkɛn, à ù yén lii ho tá yi, ¹⁰ lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á a na le ɲii mí wáayi tonkarowà yi le ba pa ù bìo sese.»

¹¹ Á mu mún bínía túara: «Ba à cɔn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na ù zeñ yí túii làa huee búí.» †‡

¹² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu mún túara lè Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Yí ví ví yí khūaa ù ɲúhúso Dónbeenì ɲii yi hàrí lòn wizon-kéní.» ††

¹³ Bìo ó o Satāni mu khà a làa bìo búenbúen san ó o wà ò o díá a, á pannáa pɔn-veere.

O Yeesu bàn kùrú nùwã pá a bìo

(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

¹⁴ Bìo á bún búenbúen wó khĩna, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kɔhú ká le Dónbeenì Hácírí pànká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu kɔhú lórá búenbúen yi. ¹⁵ O fù wee wé kàrán ba nùpua ba *zúífúwa kàránlò zĩní yi. Á ba búenbúen bèntín fù wee wíoka a yèni.

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶ Bún mún ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o dɛn yi. Ho *Sabaa zoñ ó o van ba zúífúwa kàránlò zĩní làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. Bìo ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì bíoni vūahú, ó o líí hínɔn yòò dín, ¹⁷ á ba lá le *Dónbeenì ɲi-cúa fɛero *Ezayii vūahú nɔn wo yi. Ó o fó ho bera á fò mín làa bìo kà:

¹⁸ «O ɲúhúso Hácírí á wi miì.

Lé bìo ó o léra mi

le ï vaa bío le bín-tente bìo

à na bìa lé ba nì-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ï bío na ba kàsósa yi

le ba à keñ míten,

à ï mún bío na ba muiwà yi

le ba yìo á à bíní wé è mi.

À ï na hã sãní-wia

bìo ba wee beé lò yi.

¹⁹ À ï mún bue le lúlúure na ó o ɲúhúso sãamu bìo ò wé yi bìo.» †

† *Mi loń Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 8.3 †† Mi loń Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.13 † Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 †† Mi loń Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.16 †† Mi loń «Dónbeenì sãamu lúlúure» Dónbeenì bíoni vūahú bíoní búí bàn kúará vūahú yi.*

²⁰ Bún món ó o bun ho vūahú á khíi nɔn ho kàránlò zīi ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni há bióní mu púná làa ba. Á bìà wi le zīi yi búenbúen fá mí yìo o yi. ²¹ Bìo ó o nìi zoó wee hen á bìo kà lé bìo ó o bíà nɔn ba yi ho yahó: «Mí yí mɔn le? Le Dónbeenì nì-cúa fεero bióní na mí jí lé hñn bìo lan wee wé ho zuia.»

²² Bìà wee jí há bióní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon há bìo yi. Ba lá yí máa dé le hñn bín-tentewà so na kà ó o dà wee bío. Á ba wee bío mín yi: «Yia kà kúani yínɔn o Zozeefu yàro na wa búenbúen zū lé wón wee bío há bióní mu na kà.» ²³ Ó o Yeesu bíà nɔn ba yi: «Mí tūiá sī, mí dà à wà le wàhiire na kà á à na mìi: «Tini bànso wéé ūten ūten.» Lé bún nɔn á mí yàá pá dà à bīnì ì bīoráa bìo kà á à na mìi: «Bìo á fo wó ho *Kapeenayuumu yi búenbúen á wa jí, á ū bèn wé mu bàn sīi hen kà mìn kùrú lóhó yi le wa mì.» ²⁴ Ó o Yeesu pá bīnía bíà: «Le t̄ m̄ ho tūiá na mia: Le Dónbeenì nì-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mìn kùrú lóhó yi, wón mia. ²⁵ Le t̄ m̄ ho tūiá poni na mia: Le Dónbeenì nì-cúa fεero *Elii pàahú, á ho viohó hía òn á yí máa tē á dñn há lúlúio bìo tñn lè mí pīina bìo hēzñn, á le hñni ló ho kōhú búenbúen yi. Bún pàahú ká ba maháawa mún boo o *Isirayεele nìpomu tīahú. ²⁶ Ká le Dónbeenì mahá pá yí tonkaa o Elii ba nì-kéní woon cñn, ká yínɔn ho Sidñn kōhú lóhó búí na ba le Sareputaa maháa mí dòn cñn. ²⁷ Ba b̀eréwà mún hía boo o Isirayεele nìpomu tīahú le Dónbeenì nì-cúa fεero Elize pàahú, à ba nì-kéní woon ó o búí sãnia yí wan ká yínɔn o Siirii nìi Naaman mí dòn. ††»

²⁸ Hñn bióní so bío vaa véeni, à bún à bìà wi le zīi yi búenbúen hñnɔn yòó òn lé le s̄-cīlè. ²⁹ Lé bún ba dèeniá wīira a wán, á vá lóráa léé líikaa lóráa ho lóhó món, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán bàn pún-tīahú le mí ì dòn wo ò dé ho kōhú yi. ³⁰ Ó o òn dñn fò míten ba níni yí á léé wà ò o díà ba.

O Yeesu wéera ba vánvárowà

(Maaki 1.21-28)

³¹ Bún món ó o wà van ho Kalilee lóhó, hia ba le *Kapeenayuumu. Ká ba *zúifúwa vūhú wizonle na ba le *Sabaá dñn, ò o kàrán ba ba kàránlò zīi yi. ³² Á bìà jí a bióní wó coon làa sòobéé lé bìo ó o bióní pànká wi binbirì. ³³ Mu zoñ ò o nìi búí na ó o cíná wi yi á wi ba kàránlò zīi mu yi. Á wón zoó bíà bìo kà pñnpñn: ³⁴ «Éee! Nazareete nìi Yeesu, léé webio á ū wà bueé cà wa cñn hen? Fo buara wa yáaró bìo yi léé? Ba le t̄ yí zū fo le? Ūnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue na le tonkaa.» ³⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété, lé o nìi mu yi lònbiò!» Ó o cíná mu dèeniá fò a dó ho tá yi ba nùpua na wi bñn búenbúen tīahú ò o ló a yi ká a mahá yí yú a yí bóonia yi. ³⁶ Á bìà kera bñn na mɔn mu wéó bán búenbúen zñnkaa kará concáan. Cúa-yen, à ba yèrémáa wee bío mín yi: «Pátì! Dìo kà lé le biónì yén sīi kà? O nùpue mu wee na le nìi ba cínáwa yi lè ho pànká, à ba máa dàñ

kán wo ká ba dèeni wé bìo ó o le ba wé.» ³⁷ Ó o Yeesu yèni dèeniá ló há lórá na bàmakaa bñn búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

³⁸ Bìo ó o zoó ló ho kàránlò zīi, ó o téréna van o Simɔn zīi. O vaa dèeni à bún ba wee bío làa wo le o Simɔn bàn hio háa le tènèi wee zéé. Á ba fìora a le o wéé wo. ³⁹ Ó o vaá zon á líí lúnlúrá a púhú yi ò o bíà le le tènèi lé o yi, á le dèeniá ló. Mí lahó yi ó o hñnɔn nɔn ho dñnló ba yi.

⁴⁰ Bìo le wii líí zon, † á bìà búenbúen na ba vánvárowà lè mí síiwà wi cñn á buan ba buararàa. Ó o bò mí níni ba nì-kéní kéní wán á ba wan. ⁴¹ Ba nùpua cèrèe na ba cínáwa wi yi á ba wee lé yi ká ba a bío pñnpñn: «Ūnén lé yia lé le Dónbeenì Za.» Ká a Yeesu wón mahá wee zá làa ba le ba yí bío. Lé bìo barén mí bæere yàá zū mu le o lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra.

O Yeesu wee bue le Dónbeenì bín-tente

(Maaki 1.35-39)

⁴² Bún bàn tá léé tñn yìnbíi bùirìi, ó o Yeesu hñnɔn khèra ló van le lùe búí na a nùpue mia yi, á vaá kará mí dòn. Bìo ba nùpua s̄ina yí mɔn wo, á ba wee cànká a. Bìo ba vaá yú a. á ba wáa yí wi à ba bñn díà ò o khèn làa ba. ⁴³ Ó o Yeesu bíà nɔn ba yi: «Ó, o! Ī mún ko à t̄ va há lórá na ká yi à vaa bue le *Dónbeenì béeni bín-tente bñn, lé bìo á bún lé bìo le Dónbeenì tonkaa mí bìo yi.»

⁴⁴ Ò o hñnɔn wà, á vaá wee bue le bín-tente ba *zúifúwa kàránlò zīni yi ho *Zudee kōhú yi.

O Yeesu von mí nín-yání nì-kenínia

(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)

5 Wizonle búí ká a Yeesu wi ho Zenezareete †† vū-beeni nìi á ba zàamáa kínía yi wee jía mín, lé bìo ba wi ba jí le Dónbeenì biónì, ó o mɔn há wanna bìo pún ká há òn mín nisáa mu pumu nìi. ² Ba ce-pawà na zon há buararàa búenbúen ló léé òn wee s̄e mí zúán-wà. ³ Há wanna mu bàn dà-kéní lé o Simɔn te ho, á hón lé hia ó o Yeesu fìora zon, ò o bíà nɔn wo yi le o jía zo mu pumu yi cínú, bún món ó o líí kará ò o wee kàrán ba zàamáa na òn bñn.

⁴ Pàahú na ó o bíà vó yi, ó o khíi wee bío là a Simɔn: «Wáa vá zo mu pumu na boo yi, à ūnén lè mí ninzàwa na páania wee sá à yénní mí zúánwà kúee mu pumu yi à mí wíika ba cewà.» ⁵ Ó o Simɔn bíà làa wo: «Éee! Ūnén! Loñ! Wa púia mu pumu yi cãana à wa yí fò hàrì ceza. Èé ká ū biónì nìi wán, á t̄ yénní há á à kúee.» ⁶ Á ba yénní há kúaa mu pumu yi á há líí vñn ba cewà cèrèe, léé cínú ká há zúánwà hñni lá à fáa. ⁷ Á ba von mí ninzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le ba buee séeni mí. Á bán buara bueé séeni ba á há wanna mí bìo pún sú lè ba cewà fúaa há wi há líi lí mu pumu yi.

⁸ Bìo ó o Simɔn Piere mɔn mu ká sīi, ó o líí búrá a Yeesu tá ò o bíà nɔn wo yi: «Búí! Nùhúso, t̄ yàá bèntñn lá yí ko à t̄ sùará foñ lé bìo á t̄ lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simɔn wee bío ká sīi lé bìo ba ce-kuii na ba vñn kà bìo

† Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17.9 †† Mi loñ Bá-zàwa cúa-pun nìi vūahú (2 Rois) 5.1-14

‡ Mi loñ Maaki vūahú 1.32 †† Ho Zenezareete vū-beeni yèni, ho Kalilee vū-beeni lè ho Tiberiade vū-beeni búenbúen lé ho vūhú dà-kéní ba wee ve kà.

zǎnia wo dǎkhǐina, orén làa bìa páania wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hàrí o Zebedee nùwǎ Zaaki làa Zǎn na mún lé ba ce-pawà, bán mún zǎna lè ba bìo síi. Ó o Yeesu bíá nɔn o Simɔn mu yi: «Áyi! Yí zǎn dɛɛ woon. Lii híni. Á lá ho zuia nii wán, á ba nùpua lé bìa fo wé è yí á à bua à buennáa ĩ cǎn.» ¹¹ Bún mún á ba vá mí wonna buée dǐnia mu jumu nii, à ba kúará mí bìo búenbúen bǐn, à ba bò là a Yeesu wà.

O Yeesu wɛéra a bùéré nii

(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle búí ká a Yeesu wi ho lóhó búí yi, ó o fò mín là a *bùéré nii búí. Bìo ó o mɔn o Yeesu ó o dɛɛnia líí búrá à yahó á buure bó ho tá yi. Ó o flora a yi kà: «Núhúso! Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ¹³ Ó o Yeesu líí bò mí níi o wán ò o bíá nɔn wo yi: «Ĩ tà mu, wǎa wa.» Mí lahó yi ó o nii dɛɛnia wan. ¹⁴ Bún mún ó o Yeesu henía bìo kà làa sòobɛɛ nɔn wo yi: «Bìo wo foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéeni ũten lè le *Dónbeenì yankaro. Á ù mún wé mu hǎmu bìo na ó o *Mɔyizee bò le ba wé wé mu dǎni yi à ba búenbúen zǐn ká ù wan bìo bon.»

¹⁵ Ká bún yí hò bìo ba wíokaa wee bío o Yeesu bìo hǎ lùà búenbúen yi. Á ba nùpua cɛɛɛ wee vá kúee mín wán à jínáa o bíoní à mún bua mí vǎnvárowà lè mí síiwà à buennáa ó cǎn le o wéé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhá wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe búí na wan búirín yi ká a bǐnì buen.

O Yeesu wɛéra a mùamúa

(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kǎrán ba nùpua. Mu nɔnzoñ ká ba *Farizǐewa lè ho *làndá bìo zéeniłowa wi bǐn á kará bó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá cɛɛɛ yi. Ba búí yáa pá ló ho Zeruzalɛemu lóhó yi. O Núhúso Dónbeenì pǎnká na wi o Yeesu yi lé hia nɔn ó o wee wééráa ba vǎnvárowà. ¹⁸ Yio buee tí, à nùpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí dǎmu dɛɛ wán. Bìo ba buée dǎn á ba wi ba zo le zǐi yi làa wó à zoó bàrà a Yeesu yahó. ¹⁹ Á ba wó fúuu san lé bìo ba nùpua boo dà. Á ba día ba yòora làa wó le zǐi mu lòho, á yòò kara ho sǎn-kéní à ba can hǎ hǔni o mùamúa mu dǎmu dɛɛ yi á liinía làa wó líí bàrà a Yeesu yahó bia wi bǐn búenbúen tíahú. ²⁰ Bìo ó o Yeesu mɔn bìo ba dóráa mí sía wo yi, ó o bíá nɔn o mùamúa yi: «Wàn bǐnlo, ù bè-kora séra día.»

²¹ Bìo ó o bíá bún ká á ho làndá bìo zéeniłowa lè ba Farizǐewa á wee bío mí yiwa: «O nùpue mu léee wéé á wee màní míten lè le Dónbeenì ká síi? Lé wéé dà a sɛn mu bè-kora á à díá ká yínɔn le Dónbeenì mí dòn.» ²² Ká a Yeesu màhá zǐna ba yilera ó o bíá nɔn ba yi: «Léee webio nɔn á hǎ yilera na ká síi wiráa mia? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra día léee tàá lé à bío le o híni varáka? ²⁴ Ká ĩ màhá wi á mi zǐn le o *Nùpue Za yú ho pǎnká ho tá wán à sɛnnáa mu bè-kora día.» Ó o wǎa bíá bìo ká nɔn o mùamúa yi: «Le ĩ bío mu na foñ, lii híni, lá ù dǎmu dɛɛ á ù khíbo.» ²⁵ Ó o nii mu dɛɛnia híncɔn yòó dǐn bún wán ba búenbúen yio yi

á líí lá mí dǎmu dɛɛ ò o wee búaaní le Dónbeenì ká a wà nɔn mí zǐi. ²⁶ Á ba búenbúen wó coon mu bìo yi. Á ba zǎna à ba pá wee khòoní le Dónbeenì ká síi: «Wa bèntín mɔn yééréké bè-bárakáwá zuia.»

O Yeesu von o Levii le o bè mí yi

(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)

²⁷ Bún mún ó o Yeesu ló léee wà. O vaá wee khǐi ó o mɔn o lànpó fé búí na ba le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. Ó o bíá nɔn wo yi: «Híni bè mi.» ²⁸ Ó o Levii dɛɛnia híncɔn díá mí tonló lè mí bìo búenbúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho dǐnló o Yeesu bìo yi, ò o von wo mí zǐi. O mún von ba nùpua búí ba buée páania kará wee dí. Ba cɛɛɛ lé ba ninzàwa *lànpó féwá. ³⁰ Á bìo ba Farizǐewa lè ho làndá bìo zéeniłowa na bìo sǎ ba yi mɔn mu á ba wee khí mí kíó yi. Á ba tùara a Yeesu ni-keninia yi: «Léee webio nɔn á mi pá tà wee dí ká mi ì ju lè ba lànpó féwá lè ba ni-kora na kà?» ³¹ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Héyii! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tíni bànso dǎni le? Bùee, ba vǎnvárowà lé bìa wee wé cà a dǎni. ³² ĩnén yí buara bia wee leéka le mí téréna bìo yi dé. Bìá zǐ le mí lé ba bè-kora wérowà lé bìá á ĩ buara bìo yi, bèra a na à ba khí mu bè-kora wéro yi.»

O Yeesu bíá le nii lírò bìo

(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)

³³ Bún mún á ba nùpua búí tùara a Yeesu yi: «O Zǎn ni-keninia wee wé lí mí jini à mún wé mí fioró, á ba Farizǐewa ni-keninia mún wee wé ká síi. Á ùnén nùpua bán bèn wee dí ká ba a ju léee webio?» ³⁴ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Mi yí mɔn le: Pǎahú na ba nùpua wi mu yaamu sǎnú díró yi là a há-fia bàn báa á ba so dà à bío le ba lí mí jini le? ³⁵ Ho pǎahú búí khíi dǎ ó o há-fia bàn báa ba a lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lí mí jini.»

³⁶ Ó o mún bǐnía wà le wǎhiire na ká nɔn ba yi: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bìo búí á à la lè mí báká kǐnle na lèera wón mía. Lé bìo ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. Á bìo lan mín yi mún máa wii mín.

³⁷ Làa bún síi, nùpue máa kúee *divɛn fia sǔmàni-kía yi. Lé bìo ká a kúaa ho bǐn ká ho híia wee za, á hǎ à nàma, á ho divɛn á à kúia, á hǎ sǔmàniwa mún ñ yáa.

³⁸ Ho divɛn fia ko ho kúee hǎ sǔmàni-fia yi. ³⁹ Á nùpue mún máa díá divɛn kía ká a máa ju divɛn fia. Lé bìo á ba wee bío le ho divɛn kía lé hia sí.»

O Yeesu zéenia ho Sabaa bìo lè ba nùpua

(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

6 Mu wó ká a Yeesu wee kǎa hǎ mana búí yi ho *vǔnló wizonle na ba le Sabaa zoñ, ó o ni-keninia wee báará zoo khé ho dǐnló léee pùkà là. ² Á ba *Farizǐewa búí mɔn mu á ba wee bío làa ba: «Léee webio nɔn mí wee wééráa bìo kà? Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó ká arén lè mí nùpua á le híni dà á mi dǐn yí kǎrána yí mɔn le? ⁴ Orén mítén zon le Dónbeenì zǐi á zoó lá le Dónbeenì hǎmu búurú á là, ò o buan ho búí léee nɔn bia làa wó bò mín yi. Ká a nɔn lá yí ko ò o wé mu, lé bìo le *Dón-

beenì yankarowà mí dòñ lé bán wee wé là ho.»⁵ Ó o tñn pá bñíá bía nɔn ba yi: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bìo wi níi yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránlò zī yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua. Mu zoñ à nìi búí wi bñn á nín-tñnì bàhó húrun. ⁷ Á ho *làndá bìo zéenílowa lè ba Farizēwa bò mí yio o Yeesu wán le mí ì loñ ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zoñ, lé búñ ba à dñn wán á à yíráa wo ò kooní yi. ⁸ Ó o Yeesu zūna ba yilera ò o pá bía nɔn o nìi na bàhó húrun yi: «Lii híñí vá bueé lée dñn hen ká ba nùpua yahó le ba mi fo.» Ó o nìi líí híñɔn á vá bueé lée dñn. ⁹ Ó o Yeesu bía làa ba: «Le ã tùa mia làa bìo búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kǎní a nùpue lée, tàá lé ho búe o?» ¹⁰ Ó o Yeesu lora ba búenbúen yi khíi fò ò o bía nɔn o nìi yi: «Hóoní ù bàhó.» Ó o nìi hóonía ho á ho dèenía wan. ¹¹ Á ho làndá bìo zéenílowa lè ba Farizēwa sñà cà mu yi làa sòobéé, á ba wee wǎaní mín yi: «Lée webio á wa yàà à wé á à yíráa wo ò fi níi yi coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà pírú ñun

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu híñɔn le mí yòó wé mí fioró le búee wán, ó o yòó flora le Dónbeenì yi bñn fúuu cāana. ¹³ Bìo ho tá tñn, ó o von mí nì-kenínia kúaa mín wán, á hueekaa ba pírú ñun ba tíahú á có yèni làa tonkarowà. Hñà ká lé ba yènnáa:

¹⁴ O Simɔn na ó o có yèni làa Piere,

o Ændere na lé o Simɔn mu bàn za,

o Zaaki là a Zǎn, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,

o Simɔn na lé ba Zelooteva † kuure nùpua nì-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,

là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

O Yeesu kàránna ba nùpua á wééra ba búí

(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ Búñ món, ó o Yeesu bñíá bò lè mí nì-kenínia lion ho tá pèerú yi hen na ó o món-bèwa cèrèè dñn yi. Ba minka zǎamáa mún wi bñn. Ba ló ba *zúifùwa kǎhú kùaráa búenbúen yi, ho Zeruzalèmu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sidñn lórá na wi mu yámú ñumu ñii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenbúen wà buee ñí a Yeesu cñn á mún ñ cànka ò o wéé ba véena. Bìa ba cñnáwa wee beé lò wee yí mítén. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à ba yí o túii yi, lé bìo le Dónbeenì pànká na wi o yi á wee lé lée wéé ba nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ Ó o Yeesu wǎa yòó lora mí nì-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé ba nì-khenia, mi ñúná sñ,

lé bìo le Dónbeenì béenì á mi níni wi yi!

²¹ Minén na le híni wee búe ho zuia, mi ñúná sñ,

lé bìo á bìo mi wee ca á mi ì yí á mu ñii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi ñúná sñ

lé bìo mi khíi dñ hñ konsíní!

²² «Ká ba nùpua khíi ñina mia, á pá mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bìo yi, se mi ñúná sñ.

²³ Mi zámaka à wé coronka lé bìo le Dónbeenì búíá beenì pan mia ho wáayi mu bìo yi. Mu bon, lé ká sñí á barén bàn bùaawa mún yánkaa beéaráa le *Dónbeenì ñi-cúa fèerowà lò.

²⁴ Èé ká minén nǎfòró bànsowà á ho yéréké khíi sá yi, lé bìo á mu bìo búenbúen mí yú vó, á bìo máa bñí máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí bùubaa ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,

lé bìo á bìo cèrèè híni khíi tè mia.

Minén na wee dñ hñ konsíní ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,

lé bìo mí bìo khíi wé ho yahó sèró lè le wéé.

²⁶ Minén na ba nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khíi sá yi,

lé bìo á lé ká sñí á bàn bùaawa mún yánkaa wó làa bìo fù le mí lé le Dónbeenì ñi-cúa fèerowà ká mu ñɔh yí bon.

Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa bìa yí wa wen

(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wǎa dñn wee ñí ã cñn búenbúen lé minén á ã wee bío bìo ká a na yi:

Mi wañ mi zúkúsa.

Bìa ñina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bìa wee dǎnkání mia

à mi wé dúbua yi.

Bìa wee yáa mi yèni

à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrí ká a búí dó ù sáahó yi,

à ù yèrémá hìa so dá a yi.

Ká a búí fó ù kánbun,

à ù mún díá le o fé ù báká.

³⁰ Yia flora bìo ù cñn,

ù na mu wo yi.

Yia lá ù bìo,

à ù díá le o bua.

³¹ Bìo mi wi à ba nì-vio wé na mia,

à mi wé mu bàn síi à na ba yi.

³² Ká bìa wa mia lé bán mí dòñ á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bñí ì yí bìo mu món le? Hàrí ba bè-kora wérowà mún wa bìa wa ba. ³³ Ká bìa wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòñ mi wee wé mu bàn síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bñí ì yí bìo mu món le? Hàrí ba bè-kora wérowà mún wee wé búñ. ³⁴ Ká bìa khíi dàñ mu á à wí mia, lé bán mí dòñ á mi wee ke le mí bìo, á mi wee leéka le mi so pá à bñí ì yí bìo mu món le? Hàrí ba bè-kora wérowà mún wee ke mín bìowa làa mín làa búñ síi à paráa mu khíi wíló. ³⁵ Èé ká minén yí wé búñ. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na ba yi. Ká nùpue kon ù bìo, ù yí dé ù sñí mu khíi bñí wíló yi. Lé búñ ñ na ká mi ì wé le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen ñúhú wán zàwa, lé bìo á ba bè-yízùhlowà lè ba nì-sūmáa á le wee wé mu bè-tentewà

† Mi loñ Matiye vūahú 10.4

na yi. ³⁶ Mi zūñ le hii wéró làa bìo á mìn Maá Dónbeenì zūnáa le hii wéró bìo síi.

Mi wé yí cífí nùpue (Matiye 7.1-5)

³⁷ «Mi wé yí cífí nùpue, á le Dónbeenì mún máa cífí mia. Mi yí síiní nùpue nùhú, á le Dónbeenì mún máa síiní mí núná. Mi wé sén día na mìn yi, á le Dónbeenì mún wé è sén ò día á à na mia. ³⁸ Mi wé hã mu bìo, á le Dónbeenì mún wé è hã mia. Mu bìo na le Dónbeenì á à hã làa mia á à wé bìo na à kúee mí dèe yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa pùuu. Lé bìo le wílò dèe na mi wee m̀̀nzá lè mu bìo, lé dén bàn síi á le Dónbeenì á à m̀̀nzá lè mí bìo á à na mia.»

³⁹ O bñía wà le wàhiire na kà: «Muii so dà a tèt mí ninza muii bñini wán le? Bùeé. Lé bìo ká ba vaá dñn ho kñhú á ba mí nùwã jun á à páani ì zo ho. ⁴⁰ Ni-keníni na po yia wee kení a wón mia. Nùpue léee nùpue na kenía dñn ó o dà à wé làa yia kenía wo bìo síi. ⁴¹ Léee webio ncn á le zóore na wi ù yèrè yi á fo yí zū bìo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi á fo màhã mcn wee zéeni? ⁴² Fo dà a wé kaka à bìo le mi ninza día le ù lén le zàn-dèe na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi ùnén yèrè yi á fo yí zū bìo le? Yí mcn ùten na le! Le zóore na wi á ù yèrè yi lé dìo á ù ko à ù lén vé, á ù yìo màhã à mi wéréwéré á à dàñ ò lénnáa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi.

Le v̀̀ndèe lè mí bia wàhiire (Matiye 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «V̀̀ndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le v̀̀ndèe na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴ Mu bon, le v̀̀ndèe bia lé hñn ba wee wé bè yi à zūñnáa le síi. Lunkúnsòrò máa wé fáa bódíohó wán. Á nia mún máa wé khé kíkahó wán. ⁴⁵ O nùpue na se wón wee wé bío hã bín-tentewà lè bìo á bìo wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bín-kora, lé bìo á bìo wi o síi yi yí se. O nùpue bìo na wi o síi yi, lé bñn wee wé lé là a nii.

Hã zñní bìo jun wàhiire (Matiye 7.24-27)

⁴⁶ «Mi wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» à mi màhã yí máa wé bìo á ù wee bío na mia á mu nùhú so wi le? ⁴⁷ Mi dñn le ù zéeni a nùpue na wee buen ù cñn, à ní ù bióní, à mún bè hã yi bìo ó o bìo bonnáa mìn làa mia. ⁴⁸ O bìo bonmín làa nùpue búii na le mí ù so mí zñí ó o náana ho tá á líi bó le huee yi a màhã bò yi fáraráa le nùhú. Hã vi-beera tètò pãahú á mu jun-beeni bueé dèkíe le à le pá dñn. Le yí tò lé bìo le nùhú fárá se. ⁴⁹ Èe ká yia wee ní ù bióní ò o yí máa bè hã yi, wón bànso bìo bonmín làa nùpue búii na fárá mí zñí nùhú ho tá kãamáa yi á son. Bìo ho vi-beeni tò á mu jun-beeni buara bueé bó le yi, à le dèeniá tò pùpè.»

Ba dásíwá nùhúso ton-sá wééró bìo (Matiye 8.5-13; Zãn 4.46-54)

7 Bìo ó o Yeesu bía hñn bióní so búenbúen á ncn ba zãamãa yi vó, ó o wà van ho *Kapenayuumu.

² Mu pãahú ká ho *Oroomu dásíwá nùhúso búii wi bñn á ton-sá ù-kéní na ó o bèntín wa làa sòobéé á lò yí here día mu húmú nii wán. ³ Bìo ba dásíwá nùhúso mu nã a Yeesu bìo, ó o tonkaa ba *zúífúwa ù-kía nùwã yen búii le ba vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴ Á bán wà van o Yeesu cñn á vaá wee bónbóní a ká ba à bìo làa wo: «O nii mu na tonkaa wen bèntín ko lè ù séenií, ⁵ lé bìo ó o wa wa nipomu. Orén lé yia léra mí níi yi á séeniá wen á sonnãa wa kàránlò zñí.» ⁶ Ó o Yeesu dèeniá bò làa ba á ba wà. Bìo ba vaá sùarãa o nii mu zñí à bñn ò o tñn tonkaa mìn bñnlowà le ba léee bío na a yi: «Núhúso, yí seé ùten ù bìo yi. ù buenlò ù zñí yi léee bío na á ù yí korãa. ⁷ Lé bñn bìo yi á ù yí heníanãa ù zñí á yí buara ù cñn ùten. Na le nii á ù ton-sá pa à wa. ⁸ Ìnén ù bēere núnãa wi á ù wee bè bióní yi. Á ùnén mún wi ba búii nùhú wán, á bán mún wee ní ù cñn. Ì le yia va hen à wón va bñn, ù le o búii buen ò o dèeniá buen. Ì le ù ton-sá wé bìo na, ò o dèeniá wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bìo ó o Yeesu nã hñn bióní so, ó o wó coon o nii mu bìo yi, ó o yèrèmãa khíi bía lè ba zãamãa na bò a yi: «Le ù bío na mia: O *Isirayeele nipomu búenbúen yi á ù dñn yí fò mìn làa nùpue na síidérò mii yú yia ká yi.» ¹⁰ Á ba dásíwá nùhúso bàn bñnlowà bñniá khíbon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vèeniá o Nape mahãa za

¹¹ Bñn mún ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búii na ba le Nape. Ó o ù-keníniá lè ba zãamã-kúii bò làa wo. ¹² Bìo ó o vaá dñn ho lóhó nii, ó o fò mìn làa nùpua búii à ba buan mí ù-hío wà vaá nùu. Yia húrun léee mahãa búii te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèe ló á bò là a hãa mu. ¹³ Bìo ó o Núhúso mcn o hãa mu ó o màkárí buan wo yi. Ó o bía làa wo: «Hãa mu, yí yãa ù yilera.» ¹⁴ Ó o wà vaá bó ba yi á lá mí níi bò le khãare wán á bìa buan o ù-hío dñn. Ó o Yeesu bía: «Yàronza, lii hñní, lé mí bía mu.» ¹⁵ Ó o dèeniá líi hñn yòó kará wee bío. Ó o Yeesu hóoniá wo yòó dó bàn nu nii yi. ¹⁶ Á bìa wi bñn búenbúen zãna á ba wee khòoní le Dónbeenì kà síi: «Yia ká màhã lé le *Dónbeenì ni-cúa fεero binbirí á wa yú. Le Dónbeenì ló buara á wà bueé fení mí nipomu.» ¹⁷ O Yeesu bìo na ó o wó ká dèeniá nã ba *zúífúwa kñhú búenbúen yi á dà khíi zon hñn làa ba bó mìn yi mún.

O Yeesu zéeniá mí buenlò nùhúso ncn o Zãn Batiisi yi (Matiye 11.2-6)

¹⁸ O Zãn Batiisi ù-keníniá vaá bía bìo wó búenbúen á ncn wo yi. Bñn mún ó o von ba nùwã jun búii ba tíahú ¹⁹ á tonkaa le ba vaa tùa o Yeesu yi: «Ùnén lé yia á wa nã bìo le fo ko ù buen léee, tàa wa pá ko à wa lòoní ù-veere?» ²⁰ Á bán wà vaá yú a Yeesu á bía ncn wo yi: «O Zãn Batiisi tonkaa wen ù cñn le wa buee tùa foñ le lé fo lé yia ko ù buen léee, tàa wà pa ù-veere?» ²¹ Á mu wãa wó se à ba bueé dñn ò o lan wee weé ba nùpua cèrèe na mu vãmú lè mí síiwà tò. O mún wee nã ba cñnáwa lén bìa ba wi yi, á mún wee hén ba muiiwà yìo à hã mi wéréwéré. ²² Bñn wéró mún, ó o màhã yèrèmãa wee bío là a Zãn tonkarowà: «Mi lén vaa zéeniá bìo mí mcn

làa bìo mí ná à na a Zān yi: Lé ba muiiwà yìo wee mi, á ba mùamúawà híncn wee varáka, ba bùeréwà wan, ba bekewà pikōnna wee jí mu bìo, ba nì-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na ba nì-khenia yi. †23 Yia yí pá ĩ bìo ká a tà mu yi se wón bànso jùhú sí.»

O Yeesu wee bío o Zān Batiisi bìo

(Matiye 11.7-11)

24 Bìo ó o Zān tonkarowà bñía wà, ó o Yeesu wáa wee bío o Zān mu bìo lè ba zāamáa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee héé vīnvā lée? Bùeé. 25 Á lée webio mi vaá lora? Lée nùpue búii na sĩa hñnbñncn le? Hñn sñ-seni bànslowà so lé ba pāmá-beera zīnī á ba wi yi. 26 Á lé o yén mi van bìo yi? Lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero lée? Ká mu lé wón se mi tūiá sí. O yàá pá po wón, le ĩ bío mu na mia. 27 Orén lé yia le Dónbeenì fèra bía bìo mí vōnna yi: «Ī ì tonka ĩ tonkaro o ò dí ũ yahó á bueé wíoka ũ wōhú.» ††28 Le ĩ bío mu na mia: 'Ba nùpua na ho díimíjā yi búenbúen á yia jùhú wi po a Zān wón mia. Èé ká le *Dónbeenì béenì zàwa mōn-dí màhā pá po a.

(Matiye 11.16-19)

29 «Ba nùpua búenbúen, hàrì ho *lànpo féwá á hía wee buee jí a Zān cñ. Á ba tà zūhna le le Dónbeenì bìo bon á ba wee buen o cñ ò o bátizé ba. 30 Ká ba *Farizēwa lè ho *lándá bìo zéeniflowa bán yí tà bìo le Dónbeenì le mí ì wé è na ba yi, á ba bèn mún pá à Zān *bátizémù bìo.» 31 Ó o Yeesu bñía bía: «Ho zuia nùpua na ká á ĩ dà à tèè lè ba yén? Lé ba yén á ba bìo bonnāa mín? 32 Ba ka lè ba háyúwá na lée kará ba nùpua fēmínló lahó yi, á wee háanì na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà:

Wa búá hã sĩa san,
à mi le mi máa lée yo.

Wa bó le yèni,
á mi le mi máa wá.

33 Bìo ó o Zān Batiisi buara á yí máa dí dñ-poni, á mún yí máa jū *divén, á mi le o cñá wi o yi. 34 Á bìo ó o *Nùpue Za bèn buara wee dí, á mún wee jū ho divén á mi mún yí tà búin, à mi wee bío bìo kà: «Mi loñ! O nìi na ká yí máa wé bìo búii ká mu yíncn dñnló díró làa jñ-junló. O lé ba *lànpo féwá lè ba bè-kora wérowà bàn bñno.» 35 Èé ká bìa búenbúen na mu bè-zūhminì wi yi bìo bon, bán wé è wé mu bè-zūhminì mu bàn wárá.»

O bá-fé na bè-kora séra día bìo

(Matiye 26.1-13; Zān 12.1-8)

36 Wizonle búii ó o Farizē bíii von o Yeesu le o buee dí mí zīi. Ó o Yeesu van á ba vaá khónkaa dñmaka † wee dí. 37 Hón pāahú so yi ò o háa búii na á ho lóhó nùpua búenbúen zū bá-fénló bìo á ná bìo ó o Yeesu wi o nìi mu zīi, ó o buan mí dèe búii na yàwá here na sú lè ho jiló na sãmu sí á buararāa bñ. 38 Bìo ó o bueé zon, ó o bánbāa khii hùerá a Yeesu mōn ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. Ó o jún-vānī lé dño

† Mi loñ Ezayii vūahú 35.5; 61.1 †† Mi loñ Malasii vūahú 3.1
‡ O Yeesu pāahú ká ba zúifūwa le mí ì dí, á ba khón daráka kíni ho dínló yi díráa.

ó o wee bñii sùuka làa hã, búin mōn ó o wee bñii yèe hã ká a kúee ho jiló mu hã wán.

39 Á bìo ó o Farizē na ó o wi zīi á mōn mu, ó o wee bío mi yi: «Yia ká cén lá lée Dónbeenì jì-cúa fεero kénkén, ó o lá a zūh o háa mu na wee lanlāka a zení léenii, là a bè-wénia.» 40 Ó o Yeesu bía ncn wo yi: «Simōn, ĩ ì bío bìo búii á à na foñ.» Ó o Simōn le: «Jùhúso, bío.»

41 Ó o bía làa wo: «Nùpua nùwā jūn hía kon nàfòró bànso búii wári. O nì-kénii lée wén-hāani khīá-hònú, ò o nì-kénii na so lée wén-hāani búarā-jūn làa píru. 42 Bìo á yia ba kon le cñ zū à ba yí dà le máa wí, ó o bó ba mí nùwā jūn kení. Áwa! 'Ba nùwā jūn mu tñahú, á ũ wee leéka le lé o yén ñ wañ o nìi mu á à poñ mí ninza.»

43 Ó o Simōn bía: «Ī wee leéka le lé yia ó o día le kee na búaa ncn yi.» Ó o Yeesu le: «Ū bìo bon, fo mà ho tūiá.»

44 Ó o yèrēmāa khii sãnsāa o háa mu ò o wee bío là a Simōn: «Fo yí mōn le: ĩ bueé zon hen coon à ũ yí le ba bua mu jūmu buee sεε le ĩ zení, ò o háa na ká wón wá siinía hã á bñía sùukaa lè mí jún-vānī. 45 Bìo á ĩ bueé dñ ũ zīi, á ũ yí híncn yí wiira mi á yí yèera nīi, ò orén lè mí buee zoró hen á ĩ zení lé hón ó o wiira lè ho yèeró.

46 Fo mún yí kúaa jiló ĩ jùhú wán á yí dórāa ho cùkú mii, ò orén wón lé ho jiló na sãmu sí ó o kúaa ĩ zení wán. ††47 Lé búin ncn à ĩ ì bío mu á à na foñ: Bìo ó o háa mu ba séra bè-kora cèrēε día lé búin ncn ó o waminì wárá boorāa. Èé ká yia bè-kora na séra día ka cñínú, wón waminì wárá na o ò zéeni à bèn ñ keé cñínú.»

48 Búin mōn ó o Yeesu bía ncn o háa yi: «Ū bè-kora séra día.» 49 Á bìa làa wo páania wee dí wee bío mí yi-wa: «O nùpue mu lée wée á wee hení mí síi à bío le mu bè-kora séra día?» 50 Ó o Yeesu bía ncn o háa yi: «Fo wáa yú ho héerā, híni lén, ũ síidéró mii á fenía fo.»

Ba háawa na fù wee bè là a Yeesu

8 Búin mōn ó o Yeesu híncn tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeenì béenì bín-tente. Bìa bò làa wó lé o nì-kenínia píru jūn, 2 lè ba háawa nùwā yen búii, bìa ó o ncn ba cñáwa léra yi á mún weéra véena. 'Ba lé o Mari na ba wee ve làa Makadala †† Mari, yia ó o ncn ba cñáwa búaa hējūn léra yi, 3 là a Kuza na ó o *Heroode bàrá mí zīi tonni jùhú wán bàn háa Zaana, là a Suzaana. Háawa cèrēε mún hía wi bñn á séenía barén á fù wee wé lén mí nìi bìo à séenii là a Yeesu lè mí nì-kenínia.

O Yeesu wà o diró wàhiire á bñía zéenia kúará

(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

4 'Ba nùpua hía wee léka hã lórā yi buen o Yeesu cñ. Bìo ba kíniá wo yi boo, ó o wà le wàhiire na ká ncn ba yi: 5 «Nii búii hía ló van mí mōhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bìo ó o vaá wee dé mu á mu búii lée lion ho wōhú wán, á ba wā-bèwa yonkaa, à mu búii á ba jínzàwa bèn sèekaa vā. 6 Mu búii lion hã huua yi hen na le tñii yí boo yi, á mu ló ká mu dèenía bñía hon, lé bìo á ho hínló

†† Le nii yèeró, hã zení seeró lè ho jiló kúeeró ho jùhú wán, búin búenbúen lé bìo á ba zúifūwa fù wee wé à dérāa ho cùkú mí nì-hānī yi. †† Makadala: Lé ho lóhó búii na wi ho Kalilee vū-beeni jii lè le wii tēenii.

mía bín. ⁷ Mu búí bín lion hen na hã kíkara bia héra yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa hã, á hñn pà mu. ⁸ Mu búí bín lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó dñn á han mí bia, á hã lè mí dà-kéní kéní á yú hã bia khīmàni khīmàni.» Bún món ó o pá bñía bia bio kà ncn ba yi: «Yia wee jí bio, à wón jí bio bia sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ Ó o Yeesu ni-kenínia tùara a yi: «Le wàhiire mu kúará lé mu yén?» ¹⁰ Ó o bía ncn ba yi: «Le Dónbeení béenì bio na ó o nùpue yí zū kúará á le wee zéení à ceé na minén mi dòn yi. Ká ba nùpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamáa, lé bín ncn á ba lé ba nùpua na yìo wi ká hã yí máa mi, á mún wee jí mu bìo ká ba yí máa zūn mu kúará. †

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lé bio kà: Mu bè-dà lé le Dónbeení biónì. ¹² Bìo lion ho wǎhú wán lé ba nùpua na ká ba jí le Dónbeení biónì à ba máa yí tà le yi, ká a *Satāni dèenì bánbá buée lén le ba yiwa yi, à mún ti ba kǎnìlò wǎhú. ¹³ Bìo lion hã huua na le tñí yí boo yi lé ba nùpua na ká ba jí le Dónbeení biónì à ba tà le yi, à zã-maka le bio yi, ká ho kúará lénlò yú ba pǎahú na yi, à ba dèenì lé lè mí món, lé bio á le biónì mu yí wiiira ba sese. ¹⁴ Bìo lion hã kíkara yi lé bia wee jí le Dónbeení biónì ká ba nún-sèró, lè ho dímíná nǎfóró, lè ho bàn sī-mu á wee hè le à le máa dàh ha hã bia na dñn. ¹⁵ Bìo bèn lion ho tá na se yi lé bia wee jí le Dónbeení biónì à bua le lè le sñi na se, dio púara día. Ba yí máa bñí lé lè mí món. Bún lé bio ncn á ba wee haráa hã bia na se.

Le fñntání wàhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nùpue na à dé le fñntání mí zī á à bñí ì lá le dèe búí á à pe yi, tàà ká a dó le vó o ò lá le zoó bàrà mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bia wee zo le zī wé mi. ¹⁷ Mu bè-sànkanií na mu khoomu khíi máa lé wán bín mía. Hàrí bìo kúará yí zūn búenbúen bio khíi bío yi le wizoñ-kéní. ¹⁸ Á mi cén wé jí bio wee bío na mia sese, lé bio á yia bio wi á ba à bñí ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mía, á hàrí mu bè-za bìo na ó o wee leéka le mu wi mí cñn á ba pa à fé.»

O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa bìo

(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)

¹⁹ O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa buara a cñn à ba màhã yí dà máa zoó búe o yi, lé bio ba nùpua boo dà. ²⁰ Ó o búí bía mu ncn wo yi: «Mìn nu lè mìn zàwa wi ba mi ù wán, ba léé dñn ho khūuhū pan fo.» ²¹ Ó o Yeesu bía ncn bia wi bín búenbúen yi: «Bia wee jí le Dónbeení biónì à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

O Yeesu dñña ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí ni-kenínia, ò o bía ncn ba yi: «Mi wa khí lè ho vū-beenì món.» Á ba dèenía zoó wà mu numu yi bín wán. ²³ Bìo ba vá

† Mi loñ Ezayii vūahú 6.9.

zon yú, á ho pinpi-beenì hñn wee và lè mí pánká ho vū-beenì wán, á mu numu wee yànbón zo ho woohú, lònbiò à ho yòó wee sí lè mu numu. Bún búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dāmu bó. ²⁴ Ó o ni-kenínia vaá wee sñi a ká ba à bío bio kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bìo ó o sñna, ó o líí hñn á nāmaka ho pinpiró lè mu numu na wee yànbónka yi á mu búenbúen dñn wó tétété. ²⁵ Ó o Yeesu bía làa ba: «Mi sñ dèró mi wáa wi wen?» Á ba búenbúen zñnkaa dñn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu numu ó o bíarāa, á mu pá bò a bióni yi.»

O Yeesu wéera a nii na ba cñnáwa wi yi

(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)

²⁶ Á ba khíi dñn ho Zerasaa kǎhú, hía sánsáa mín lè ho Kalilee kǎhú. ²⁷ Bìo ó o Yeesu ló ho woohú yi líí le mí ì dñn, à bín ho lóhó na ba wi yi nùpue búí na ba cñnáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bírí míana. O mún yí máa da zī yi, lé ba ni-hía nùnii ó o wee da yi. ²⁸ Pñna cèrèe ká ba cñnáwa mu hñn o wán, à ba sí sa ca a níni là a zení lè hã zúakúariwà ò o yí dàh yí va lùe. Ká a màhã wee khò hã búenbúen kúia, à ba cñnáwa na wi o yi na a dé hã mana yi. Ó o Yeesu ncn le jii ba cñnáwa na wi o yi le ba lé. Lé bín ncn ó o miiníi là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bio kà pñpñn: «Dónbeení na wi mu bìo búenbúen júhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, ï wee yanka fo, yí yáa ï bio.» ³⁰ Bún món ó o Yeesu tùara a nii mu yi: «Ú yèni ba le we?» Ó o bía: «Í yèni ba le Zāamāa.» Lé bio ba cñnáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ Á bán lé bia wee yanka a Yeesu le o yí na mí vaa kúee ba cñnáwa kǎhú na nàyló jii mía yi. ³² Mu wee wé à nñnbùe-boohú búí yòó wee dí le búee yi. Á ba cñnáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wǎhú mí yi, à mí vaa yòo zo bán yi. Ó o ncn mu wǎhú ba yi. ³³ Lé bín wán ba cñnáwa mu ló a nii mu yi á vaá zon ba nñnbùeení yi. Á ba búenbúen yòó lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenì yi á húrun.

³⁴ Bìo á bia lá wee pa ba ncn bio wó kà, á ba lùwa vaá bía mu ncn bia wi mí manawà yi, á bía mu ncn bia wi ho lóhó yi. ³⁵ Á ba nùpua ló le mí buée loñ bìo wó. Bìo ba buée dñn o Yeesu, á ba ncn o nii mu na ba cñnáwa lá wi yi, ò o wó a ni-tente á zã mí sñ kará a Yeesu tá. Á ba zãna. ³⁶ Á bia mu wó yìo yi wee bío bio ó o nii mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kǎhú nìpomu yi á yia yí zãna mu bìo mu wón mía, fúaa ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén día mí. Ó o Yeesu wà vaá zon ho woohú le mí ì bñí ì lén n va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o nii na yú miten ba cñnáwa níi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. Ó o Yeesu pá ò o bía ncn wo yi: ³⁹ «Lén va mìn zī à vaa bío bio búenbúen na le Dónbeení wó ncn foñ à na ba nùpua yi.» Ó o nii mu bñía wà á vaá wee yényení bìo búenbúen na ó o Yeesu wó ncn wo yi ho lóhó búenbúen yi.

†† Ba zúifùwa cñn á ho kǎhú na nàyló jii mía mu lé ba cñnáwa kásó lùe.

O Zayiruusi hínló là a háa búí wééró bìo

(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)

⁴⁰ Bìo ó o Yeesu bīnía khii dñn hen na ó o ló yi buararáa, ó o khii yú ba nùpua cèrèè à ba wee zàmaka a bīnī buenlò bìo yi. Ba búenbúen lá wee lòní a.

⁴¹ Hón p̄ahú so yi à b̄n ò o nii búí na lé ba *zúífùwa kàránlò z̄i ya-dí na yèni ba le Zayiruusi bueé dñn, á bueé líí búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí z̄i, ⁴² lé bìo ó o hínló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio w̄a lá wee yí ho píru n̄un síi. Bìo ó o Yeesu bò làa wo wà a va a z̄i, á ba minka nùpua bura bò a yi.

⁴³ Háa búí wi ba t̄ahú á wee mí mí s̄eró f̄éé á dñn h̄a lúlúio píru n̄un à ho máa f̄i. O nii bìo yáara le t̄ini bàn-sowà c̄èrèè c̄ñ ká bán búenbúen màh̄á yí dàñna a yí wééra. ⁴⁴ Bìo ó o vá zoó bó a Yeesu yi, ó o zoó túaa o dà-z̄inii ñi-kání yi là a m̄ón. Ó o s̄eró d̄ènia d̄ñ b̄n wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu d̄ñ ò o t̄uara: «Lé o yén túaa mi?» Á bia bó a yi búenbúen à yia le mí yí túaa wo yi, à yia le mí yí túaa wo yi. Ó o Piere lé yia bía làa wo: «Éee! Nuhúso! Fo yí m̄on bìo ba nùpua buraráa foñ á wee ñàa mín le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Í m̄on mu, ká a búí màh̄á pá túaa mi. Lé bìo á t̄ z̄una mu le p̄anká búí ló mi.»

⁴⁷ Bìo ó o háa mu m̄on ò o z̄una a bìo ó o wà buara ká a wee z̄aka á bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o z̄énia bìo n̄on ó o túaanáa wo yi, làa bìo ó o wó wó wannáa mí lahó yi bia wi b̄n búenbúen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi: «Wàn hínló, bìo fo dó ù síi mi, lé b̄n wééra fo. W̄a lén, vaa yí héera.»

⁴⁹ Bìo ó o Yeesu wee bío ó o nii yàá yí tò, à b̄n ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi z̄i á n̄on o m̄ón bueé dñn á bueé wee bío làa wo: «Ú hínló w̄a húrun. W̄a yí s̄é o ñi-kàránlò.» ⁵⁰ Bìo ó o Yeesu ná mu, ó o bía n̄on o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù s̄i mi, á ù hínló á à wa.» ⁵¹ Bìo ba vaá dñn, ó o le bia ká d̄ñ ho kh̄uh̄u, ò o Piere là a Z̄an là a Zaaki là a hínzò-za bàn maá lé bàn nu lé bán ó o fó zonnáa le z̄i yi. ⁵² Ba nùpua búenbúen wee wá k̄uara a hínzò-za mu bìo yi. Ó o Yeesu bía: «Mí yí wá bìo. O hínzò-za mu yí húrun, o léé yia na d̄uma.» ⁵³ Á ba nùpua wee z̄aánka a yi lé bìo ba z̄i k̄énk̄én le o húrun. ⁵⁴ Ó o Yeesu líi f̄u a níi yi, ò o von wo p̄ñp̄ñ: «Í hínló, líi híní.» ⁵⁵ Ó o v̄era á d̄ènia líi híñn. Ó o Yeesu bía le ba na mu bìo wo yi le o dí. ⁵⁶ Á bàn n̄uwá can d̄ñ coon mu bìo yi. Ká a Yeesu màh̄á henía mu n̄on ba yi le ba yí bío bìo wó kà le nùpue ñi.

O Yeesu tonkaa mí ñi-kenínia píru n̄un

(Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

9 O Yeesu von mí ñi-kenínia píru n̄un á n̄on ho dànló le le nii ba yi, à ba wé k̄ikánáa ba c̄ínawa yi á mún wééráa mu v̄ámú le mí síiwà. ² O tonkaa ba le ba vaa bue le *Dónbeenì béeni bìo à mún wéé ba v̄án-v̄arowà. ³ Bìo kà lé bìo ó o henía n̄on ba yi: «Mí yí bua hàrì d̄è à láráa ho w̄h̄ú. O búí yí bua b̄in-za, tàá pu-ure, tàá bè-d̄inii. Mí yàá pá yí bua wárí. O búí yí bua báká búí à séení hia ó o z̄á. ⁴ Mí wé vaá làara nùpue na wán, à wón z̄i lé dìo mi k̄èní yí f̄úaa mí léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mí wé vaá zon lóhó na yi, ká bia wi ho yi p̄á mi

bìo, ká mi wee lé ho yi, à mi p̄úaa mí zení kh̄ínkh̄iní kúia b̄n. † Á b̄n ñ z̄éení làa bán le ba wó khon.» ⁶ Á ba b̄n wà d̄én nii so wán á vaá wee héé bue le Dónbeenì b̄n-tente, á mún wee wéé ba v̄ánv̄arowà h̄a lórà le mí dà-kéní kéní yi.

O Heroode hácirí yáara a Yeesu bìo yi

(Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ B̄n bìowa so na wee wé kà búenbúen ó o *Heroode na ba bàrá ho k̄h̄ú ñh̄ú wán ñá á mu l̄unkaa o yilera, lé bìo ba búí wee bío le lé o Z̄an Batiisi v̄era. ⁸ Ba búí b̄n le lé o *Elii b̄nía buara. Ba búí yàá b̄n wee bío le mu lé le *Dónbeenì ñi-cúa f̄erowà na yáania ñi-kéní lé yia v̄era. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Z̄an á ñén ñ b̄ere n̄on le nii á ba kúio ñh̄ú. Ó o nii mu na b̄n wee wé b̄n bè-beera so na à ñ ñá bìo léé wéé coon?» Ó o w̄a wee cà ò o mí a Yeesu wán konloon.

O Yeesu díinia ba nùpua na po muaaseé hònú

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Z̄an 6.1-15)

¹⁰ Bìo ó o Yeesu tonkarowà b̄nía bueé dñn á bìo ba wó búenbúen á ba lá f̄era n̄on wo yi. B̄n m̄ón ó o fó b̄arén mí dòn á ba kh̄era van le ho lóhó búí na ba le Betesayidaa c̄ñ. ¹¹ Á bìo ba z̄amáa z̄una mu, á ba bò a m̄ón. Ó o Yeesu m̄on ba ó o yèrèmaa s̄á ba yahó, á wee bío le Dónbeenì béeni bìo na ba yi. Á bia wee cà le lòn-hebúee ó o mún wééra. ¹² Bìo ó o ñi-kenínia píru n̄un m̄on à le wii wee tè, á ba vaá bueé bó a yi à ba bía làa wo: «Bíio na ba z̄amáa yi le ba lén va h̄a ló-z̄awa le h̄a manawà na s̄aràa hen à vaa làa, à mún yí mu bìo dí. Lé bìo á hen na wa wi yi á lóhó yí s̄aràa yi, d̄è woon mía hen.» ¹³ Ó o Yeesu bía n̄on ba yi: «Minén miten na mu bè-d̄inii ba yi.» Á ba bía n̄on wo yi: «Búurú bi-z̄awa bìo hònú làa cezàwa bùaa ñun mí dòn lé b̄n wi wa c̄ñ hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho d̄ínló à buee na ba ñi-kúii na kà yi le?» ¹⁴ Lé bìo á ba báawa na wi b̄n mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú síi. Ó o Yeesu bía n̄on mí ñi-kenínia yi: «Mí sankaa ba nùpua le ba k̄èní le mí kuio ho búará-ñun làa píru píru wán.» ¹⁵ Á ba híñn sankaa ba á ba búenbúen karáka. ¹⁶ Ó o Yeesu w̄a fó ho búurú bìo hònú le ba cezàwa bùaa ñun mu á buan ò o hóonia mí yahó yòó dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeenì b̄aráka mu bìo yi. B̄n m̄ón ó o c̄ékaa mu n̄on mí ñi-kenínia yi le ba dá le ba z̄amáa. ¹⁷ Á ba búenbúen dú s̄u, á bìo ká á ba khuiira á mu sú h̄a s̄akíwá píru n̄un.

O Piere le o Yeesu lé o Krista

(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)

¹⁸ Wizonle búí, ó o Yeesu kh̄era vaá wee fio, ò o ñi-kenínia wi b̄n, ó o t̄uara ba yi: «Ba nùpua wee bío we-bio ñ d̄ání yi?» ¹⁹ Á ba bía: «Ba búí le fo lé o Z̄an Batiisi, ba búí le fo lé o Elii. Ba búí bán b̄n le fo lé le Dónbeenì ñi-cúa f̄erowà na yáania ñi-kéní búí na v̄era.» ²⁰ Ó o Yeesu b̄nía t̄uara ba yi: «Ká minén c̄ñ á mí le ñ léé

† Mí loñ Matiye v̄uh̄ú 10.14

wée?» Ó o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenì tonkaa.»²¹ Ó o bía bìo kà heníá nɔn ba yi: «Mi yí ví ví bío mu le nùpue jí dé.»²² Ò o pá bīnía bía nɔn ba yi: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba ni-kíá, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa á à pí a. Ba à na a ba à búe, ká hā wizooní tīn zoñ ó ò vèe.»

O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)

²³ Bún mɔn ó o yèrèmaa wee bío làa bìa wi bīn búenbúen: «Yia wi ò o bè miì, à bànso khí mí kùrú sī bìo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí † lè hā wizooní búenbúen, à bèráa miì.²⁴ O nùpue na wi ò o kǎní mí mukānì, wón á à vínì le. Ká yia màhǎ tà le mí ì vínì le ìnén bìo yi, wón á à kǎní le.²⁵ O nùpue lá yú ho dí míjǎ bìo búenbúen ò o khon le mukānì binbiri yi, tàa o bìo yáara búenbúen, se lé ho cùnú yén á bànso yú? ²⁶ Yia wee niyi ìnén lè ì bíoní bìo yi, ó o Nùpue Za bèn mún khíi niyi bànso bìo yi ká a khíi bīnía buara lè mí cùkú beenì, là a Maá Dónbeenì lè mí wáayi tonkarowà cùkú beenì yi.²⁷ Le ò mí ho tūiá na mia: Bìo wi hen tíahú, á ba búí wi yi á máa hí ká ba yí mɔn le *Dónbeenì béenì.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)

²⁸ Bìo á bún búenbúen bía khíina, wizooní bìo hētīn bún mɔn ó o fó a Piere là a Zǎn, là a Zaaki á yòoraráa le búee wán á wà yòò fio.²⁹ Pǎahú na ó o wee fio yi, ó o yahó dīndīn miníkaa, á sī-zīnía mún yèrèmaa wee juií-ka kùíákùíá.³⁰ Yìo bueé tí à nùpua nùwǎ jun búí dīn là a Yeesu ho wáayi cùkú beenì yi á wee tà hā láakáwá làa wo. *Ba lé o Mɔyiize là a *Elii. † Hā láakáwá na ba wee tà lé o Yeesu bìo na ó o ò va ho Zeruzalæmu á vaá hí á à tíiráa ho tonló na ó o buara bìo yi jii.³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa dūma kákáká. Bìo ba sīna á ba mɔn o Yeesu cùkú beenì lè ba nùpua nùwǎ jun na páania dīn làa wo.³³ Pǎahú na á ba nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wǎa yí zū bìo o ò bío, ó o bía nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá hā bükú-zàwa bìo tīn: Ünén dà-kéní, o Mɔyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.»³⁴ Pǎahú na ó o wee bío yi, á le dùndúure búí yòò ló lii pon ba yi. Bìo ó o nì-kenínia mɔn bún, á ba zǎna.³⁵ Á mu tǎmu búí sǎ wee jí le dùndúure mu yi: «Yia ká lé ì za na á ì mɔn léra. Mi wé jí a cǎn.»³⁶ Bún tǎmu so bío vaa véení, á ba le mí ì loñ ò o Yeesu dīn mí dòn. Á lá bún jii wán á barén ó o búí yí bía bìo ba mɔn yí nɔn nùpue yi húú.

O Yeesu wéera a háyónza na ó o cíná wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)

³⁷ Mu bàn tá na lée tǎn ká ba ló le búee wán wee lii, á ba zǎamaa lée sǎ a Yeesu yahó.³⁸ Ba ni-kúii mu tíahú á nii búí dīn dīn ò o wáamaa yi: «Nì-kàránlo! Ì wee yanka fo, loñ ì za bìo yahó yi; lé orén mí dòn lé yia á ì ton

† Mi loñ *Matiye vūahú 10.38* †† O Mɔyiize bìo wee zéení ho Làndá bìo o *Isirayeele nìpomu cǎn*. Ká a Elii bìo bún wee zéení le Dónbeenì bíonì tǎnìlò bìo. O Yeesu lé yia bèn bueé tíra mu mí cúa-jun jii.

kǎnaa yi.³⁹ Cíná búí wi o yi, á wee dīn dīn fé wo dé, ò o wé wáama ká a táarà, à jinsǎ-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu híncɔn o yi à mu bío le mí ì khíi ká a día sùrèn lòn nì-hío.⁴⁰ Á ù nì-kenínia á ì yàà fèra yú á yankaa le ba ja a lén wo yi, ká ba màhǎ yí dàhna mu.»⁴¹ Ó o Yeesu bía: «Mi zuia nùpua bèntīn yí máa dé mi sīa le Dónbeenì yi bìo bon, á mi mún yí máa jí hàrì dèe. Mi wee leéka le ì kēení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bún mɔn ó o mún bía là a nii: «Bua ù za mu à ù buen le ì loñ.»⁴² Bìo ó o háyónza vǎ wà bueé sùarà a yi, ó o cíná mu tīn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. Ó o Yeesu kíkǎa o cíná mu yi le o lé, ò o wéera a yàrónza nɔn bàn maá yi.⁴³ Á bìo wi bīn búenbúen can dīn le Dónbeenì na dá mu bìo búenbúen pànká na ba mɔn bio yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

Bìo ba lè mí nì-kení kéní dīn wee loñ mu bè-beera na ó o Yeesu wó kà, ó o yèrèmaa wee bío lè mí nì-kenínia:⁴⁴ «Hā bíonì na á ì bío ò na mia á mi jí à bua mi yiwa: O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua nii yi.»⁴⁵ Le bíonì mu ó o nì-kenínia yí jǎ jǎhú sese, le kúarà á tun ba yi, lé bún nɔn á ba yí zū le bàn ya-tente, á ba mún hézǎna mu bīnì tǎaró làa wo.

Lée wée po bìa ká?
(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

⁴⁶ O Yeesu nì-kenínia wee wǎanì mín yi á à zūhnaa yia po ba búenbúen.⁴⁷ Bìo ó o Yeesu zūna ba yilera, ó o vaá fó a háyónza búí bueé bàrá mí nisánì⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na ká sese ìnén bìo yi, se lé ìnén á bànso mún buan sese. Á yia buan mi se, se wón mún buan yia tonkaa Mi sese. Lé bìo á yia bìo jǎhú mia mi búenbúen tíahú wón lé yia po minén na ká.»

Yia yí máa fi làa mia se wón sǎ mi jii
(Maaki 9.38-40)

⁴⁹ Ó o Zǎn lá le bíonì ò o bía: «Núhúso, wa mɔn o nii búí ò o wee ja ba cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bìo ó o mia wa kuure yi.»⁵⁰ Ó o Yeesu bía bìo ká nɔn ba yi: «Mi yí hè o, lé bìo á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kéní.»

Ho Samarii lóhó búí nùpua yí tà a Yeesu bìo

⁵¹ Bìo ó o Yeesu léró ho dí míjǎ yi pǎahú wà bueé sùarà, ó o hà mí sī ò o le mí wǎa à lén á à va ho Zeruzalæmu.⁵² Ó o fèra tonkaa ba nùpua á ba dú a yahó. Á ba wà vaá zon ho *Samarii lóhó búí yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo.⁵³ Á ho lóhó mu nùpua pǎ le o máa làa mí wán, lé bìo ó o veení yahó sǎ ho Zeruzalæmu.⁵⁴ Bìo ó o Zaaki là a Zǎn mɔn mu ká, á ba bía nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, fo le wa bío le ho dǎhú lé ho wáayi à lii cǎ ba búe jǎhú le?»⁵⁵ Ó o Yeesu

‡ Le Dónbeenì bíonì vǎnna búí yi á bìo ká lé bìo túara sǎ le bíonì mu jii: «Làa bìo ó o Elii hía wóráa mu bìo sī.»

yèrèmaa khíi zá làa ba. ^{†56} Bún món á ba wà van ló-veere.

Yia le mí ì bè o Yeesu bìo

(Matiye 8.19-22)

⁵⁷ Pàahú na á ba wi ho wǎhú wán, ó o nii búí vaá ló bueé wee bío là a Yeesu: «Ì ì bè foñ á à varáa hã lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ⁵⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Ba cawanwà yú hã kãna wee zo, á ba nínzàwa mún yú hã lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhã yí yú ho lahó na ó o dà à vǔh yi.»

⁵⁹ Ó o Yeesu bǐnía bíá làa búí: «Buee bè mi.» Á wón bíá làa wo: «Ì ì bè foñ. Ká ù màhã díá le ò vaa nù wàn maá vé.» ⁶⁰ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Díá le ba nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén vaa bue le Dónbeenì béenì bìo.»

⁶¹ Ó o búí pá bǐnía bíá làa wo: «Núhúso, ò ì bè foñ, ká ù màhã díá le ò vaa dé wàn nùwã cãawése vé à ò bǐnì buen.» ⁶² Ó o Yeesu bíá làa wo: «Yia wee và lè mí nàwa sùnbúahó ká a yèrèma khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenì béenì.»

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia búí

10 Bún món ó o Núhúso pá bǐnía hueekaa ba nùpua búará-tǐn làa píru làa nùwã jun ^{††} búí á tonkaa lè ba nùwã jun jun le ba dí mí yahó va hã ló-beera lè hã lùà búenbúen na ó orén mí bæere ko ò o va dã. ² Ó o bíá nɔn ba yi: «Ho dínló bon ò ò cèrè, ká ho lárowà lé bìá yí boo. Àwa. Á mi fio o mɔhú bànsò yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bìo kà: Ì wee tonka mia. Mi ka lòn piozàwa na wà vaá zo ba dakhínkhíwa tǎhú. ⁴ Mi yí bua wárí, mi yí bua pu-ure, hàrí nakãa. Mi yí ò ò la ba nùpua tɛeníló yi ho wǎhú wán.

⁵ «Mi wé vaá zon zǐi léé zǐi, à mi fèn bío le ho héerà keré le zǐi mu yi. ⁶ Ká nùpue na ko lè ho héerà wi le yi, á mí héerà á à dã bànsò. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dã a. ⁷ Dén zǐi so lé dìo à mi kɛenì yi, ká mi wé yí làa zǐi yi à bǐnì lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bìo na nɔn mia à mi dí bún. Ì bíá bún lé bìo ó o ton-sá ko lè mí jii dínló.

⁸ «Lóhó léé lóhó na mi wé vaá zon yi, ká ba tà buan mia, ká ba wé yú bìo na bàrá mi tá, à mi dí bún. ⁹ Á ba vánvárowà na wi ho lóhó mu yi à mi wé, à mi mún bío na ho nùpua yi le le *Dónbeenì béenì bueé bó ba yi. ¹⁰ Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho nùpua yí tà mi bìo, à mi zoo ò ò ho lóhó mu sǐi yi ká mi bío bìo kà na ba yi: ¹¹ «Mi lóhó khúkhúni na fà wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán, [‡] ká mi màhã pá zǐn mu le le Dónbeenì béenì bueé bó.» ¹² Le ò ò bío mu na mia: Le cítii fǐ nòn-

zoñ, á hón lóhó so nùpua bìo na khíi sá ba yi á à poñ bìo sá ho *Sodɔɔmu lóhósa yi. ^{††}

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazɛn lóhó lè ùnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bìo á ho yéréké bè-beera na wó minén cǐn bàn sǐi lé bún lá wó ho Tiire lè ho Sidɔn lórá [‡] yi, se hã lórá mu nùpua lá híncn hààni á khuiira hã pórókówá zǎ, á kúaa le sǎni mí wán, á zéeníanáa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ Lé bún nɔn le cítii fǐ nònzoñ á ho Tiire lè ho Sidɔn lórá lònbee na à yí hã á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Èe ká ùnén *Kapɛɛnayu-umu, fo wee leéka le ba khíi lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bùee. Ho nì-hǐnbó-lóhó lé hia ba khíi líi dé fo yi.»

¹⁶ Ó o wee bío lè mí nì-kenínia: «Yia wee jí mí cǐn, se bànsò mún wee jí ò cǐn. Á yia pá mia se wón mún pá mi. Á yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bǐnì buenlò bìo

¹⁷ Bia ó o tonkaa mí búará-tǐn làa píru làa nùwã jun ^{†††} bǐnía buara à ba sǐa wan làa sòobé, á ba bíá nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, hàrí ba cǐnáwa ká wà von ù yèni le ba wé bìo na, à ba wé mu.» ¹⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Ì lá wee wé mi a *Satāni, ba cǐnáwa núhúso ká a yòò kùera ho wáayi wee lii lè ho viohó na juiina bìo sǐi.

¹⁹ Mi loñ! Ì nɔn ho pànká mia, hia mi wé è varákaráa ba háwá, lè ba naawà wán, à mún pùpúuráa o zúkúso pànká búenbúen, ká dɛe woon máa yí mia. ²⁰ Èe ká mi màhã yí zãmaka bìo mí yú ho pànká ba cǐnáwa wán bìo yi, ká mi zãmaka lé bìo á mi yènnáa túara ho wáayi le Dónbeenì cǐn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón pàahú dà-kénì so yi á le Dónbeenì Hácíri weéra Yeesu sǐi, ó o wee bío bìo kà: «Èee! Ì Maá, ùnén lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, ò wee dé ù bǎrákà. Lé bìo mu bìo na fo sà mu bè-zǐrǐmìnì bànsowà lè le hácíri bànsowà yi á fo tà zéení làa bìo núhú mia. Ì Maá, mu bon. Bìo mu wóráa ká lé bìo sǐ foñ. ²² Ì Maá dó mu bìo búenbúen ò ò yi. Nii woon yí zǐ a Za, ká mu yínɔh o Maá. Á nii woon mún yí zǐ a Maá, ká mu yínɔh o Za, làa bìo ó o Za mu wi ò o zéení làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bún món ó o yèrèmaa wee bío lè mí nì-kenínia mí jùhú wán: «Minén na wee mi bìo ká lè mí yio, mi júná bèntǐn sǐ. ²⁴ Lé bìo le *Dónbeenì jì-cúa fɛerowà lè ba bá-zàwa cèrèe sǐa hía vá à ba mi bìo minén wee mi à ba yí mɔn mu. Ba sǐa hía vá à jí bìo minén wee jí, à ba yí jǎ mu.»

O Samarii nìi na wó le hii wàhiire

²⁵ Ho *làndá bìo zéenílò búí wi ò o yí o Yeesu níi bua yi, ó o túara a yi: «Nì-kàránlo, ò ko à ò wé kaka à bè yi yíráa ho yìrón mukāni na máa vé?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lé mu yén túara wa làndá vǔahú yí? Fo wee

† Le Dónbeenì bionì vǔnna búí yi á bìo ká lé bìo túara sǎ le bionì mu jii: «Le hácíri na wee jàa mia dé bìo ká yi á mí yí zǐi sǐ. O Nùpue Za buara ba nùpua kǎnìlò bìo yi ká a yí buara ba búerò bìo yi.» †† Le Dónbeenì bionì vǔnna búí yi á ba tonkarowà mu léé búará-tǐn làa píru. ‡ Mi loñ o Matiye 10.14

†† Ho Sodɔɔmu lé hã ló-beera bìo jun na le Dónbeenì yánkaa bó jùhú o Abarahaamu pàahú dà-kénì. Ho bìo wee zéení mu bè-ko-ra mǎnló lè le Dónbeenì cítii bìo. Mi loñ Bìo jùhú búeenii vǔahú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25 †† Mi loñ Matiye vǔahú 11.21 ††† Mi loñ o Luki 10.1

ní mu kaka?»²⁷ Ó o nìi bíá n̄n wo yi: «Fo ko ù wañ ù Nùhúso Dónbeenì lé ù s̄i bíunbúen, lè ù mànákà bíunbúen, lè ù pànká bíunbúen, lè ù yilera bíunbúen † à ù mún wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ùten bìo s̄i. ††»²⁸ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Fo bíá se. Bánbá ù wé bún, á fo ò yí le mukāni.»

²⁹ Ó o nìi pá wi ò o cà ho t̄iá s̄ini, ó o b̄inía t̄uara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?»³⁰ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Nii búí h̄iá ló ho Zeruzalēmu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wā-tiwa vaá tun wo ho w̄hú kuio yi á fó s̄i, à ba han wo bóonía yí o yuunia díá, à ba wà.³¹ Mu wó fò mín à le *Dónbeenì yankaro búí lá ho w̄hú mu. Bìo ó o bueé m̄n o n̄i mu ò o díá ó o hà yòó ló á khíí lá mí w̄hú wà.³² Ó o *Levii n̄wā n̄-kéní búí mún lá ho w̄hú mu á bueé m̄n o n̄i mu ò o díá, á wón mún hà yòó ló á khíí wà.³³ Bún m̄n ó o *Samaríi n̄i búí mún lá ho w̄hú dà-kéní mu. Bìo ó o bueé m̄n o n̄i ó o màkárí buan wo yi.³⁴ Ó o vaá bó a yi, á kúaa ho div̄én lè ho n̄iló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòó bò mí yà-yòonii wán á vannáa ba n̄-hānì làn̄nii z̄i, á vaá wee loñ wo yi ká a vāan̄i a.³⁵ Mu tá na lée t̄n yinb̄i ó o léra le wén-hānii bìo n̄un á n̄n le z̄i bànso yi, ò o bíá: «O n̄i mu á ù pa bìo sese, ká t̄ khíí b̄inía wà bueé khíí hen, ká bìo fo wó a bìo yi á po le wárí na á t̄ n̄n foñ, á t̄i sàan̄i mu.»³⁶ Ó o Yeesu màh̄á b̄inía wee t̄uara wo yi: «Ba n̄wā t̄n mu t̄h̄ú ó o yén lé yia zéeni le o n̄pue na ba wā-tiwa tun lé mí ninza?»³⁷ Á ho làndá bìo zéeni bíá: «Lé yia wó le hii làa wo.» Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bún s̄i.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari bàn z̄i

³⁸ Bìo ó o Yeesu lè mí n̄-keninia wi ho w̄hú wán wà, ó o vaá d̄n ho lóhó búí, ó o zoó làara a h̄iá búí na ba le Maate z̄i.³⁹ O h̄iá mu bàn h̄inló búí wi b̄in á yèni ba le Mari. Bìo ó o m̄n o Yeesu ó o wà bueé kará a tá á wee ní a bíoní.⁴⁰ Hón p̄ahú so yi, ò o Maate wón b̄en yahó bon mí z̄i tonni sáró yi. Bìo ó o m̄n mín h̄inló mu ò o kará, ó o wà bueé wee bío là a Yeesu: «Nùhúso, wán h̄inló bìo ó o kará yí máa séeni mí á fo yí m̄n le? Bío le o h̄iní dé mí n̄i m̄i.»⁴¹ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Héyìi, Maate. Fo wee yáa ù yilera ká ù h̄é t̄má mu bìo c̄èr̄e wéró yi,⁴² ká bìo dà-kéní lé bìo bìo here. O Mari léra bìo se po mu búenbúen, bìo á n̄pue yí dà máa fé o c̄n máa yí.»

O Yeesu wee zéeni ho fioró wéró

(Matiye 6.9-13)

11 Wizonle búí ó o Yeesu vaá wee wé mí fioró le l̄e búí. Á bìo ó o fiora vó, ó o n̄-keninia n̄-kéní bíá làa wo: «Nùhúso, kení wen lè ho fioró làa bìo ó o Zān Batiisi kenianáa mí n̄-keninia.»² Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Hen ká mi wé wee fio, à mi bío kà:

Wán Maá,

wé à ba n̄pua z̄n le fo lé le Dónbeenì na bàn s̄i mia. Dí ù béeni h̄i làa búenbúen yi.

³ H̄i wen lè mu bè-d̄inii na ko làa wen

† Mi loñ Levii n̄wā v̄uhú (Lévitiq̄ue) 19.18 †† Mi loñ Làndá zéeni ló v̄uhú (Deutéronome) 6.5

h̄i wizonl̄i lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ S̄én wa bè-kora díá,

làa bìo á warén mún wee tà s̄én díá

à na bìa wó khon làa wen yi.

Pa wen bìo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi.»

⁵ Ó o pá b̄inía bíá n̄n wo yi: «O búí bàn b̄nlo wáa lá wi s̄i. Wizonle búí ó o h̄in̄n vaá yú a ho tá t̄h̄ú á bíá n̄n wo yi: «Í b̄nlo, ke mi làa búurú bi-zàwa bìo t̄n,⁶ wán b̄nlo n̄-kéní búí ló le kúii yi á bueé ló t̄ wán, à bè-d̄inii míá t̄ c̄n máa na a yi.»⁷ Á yia zoó le z̄i yi b̄en bíá bìo kà: «Díá mi, yí b̄umaka mi. Ho woohú pon, á t̄ zàwa làa mi d̄uma vó. Í yí dà máa h̄iní máa na búurú foñ. B̄nlo na à wé bún míá.»⁸ Le t̄ m̄i ho t̄iá na mia: H̄arí ká a p̄á le mí máa h̄iní máa na ho búurú mu wo yi ba b̄nmu bìo yi, á bìo ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá h̄iá h̄iní á à na bìo ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Ínén wee bío mu na mia: Mi wé fio le Dónbeenì c̄n, á le è h̄i mia. Mi wé cànk̄a mu bìo le Dónbeenì c̄n, á mi ò yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è h̄én ho mi ò zo.¹⁰ Lé bìo á yia wee fio á le è h̄i, yia wee cà bìo le c̄n, ó o yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è h̄én ho ó ò zo.

¹¹ «Minén t̄h̄ú ó o búí za † fiora a ceza o c̄n, ó o so o na háa wo yi le? ¹² T̄á ká a fiora le f̄uāale ó o so o na naa wo yi le? ¹³ Àwa, á bìo minén na yí seka á z̄i bìo se naló mi zàwa yi, à s̄n̄kú m̄n Maá na wi ho wáyai á à wé kaka máa nanáa mí H̄ac̄írí bìa wee fio le o c̄n yi?»

Béeni na n̄pua wee fi mín yi yí dà máa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴ Wizonle búí ò o Yeesu wee n̄a a c̄iná á à lén o n̄i búí na ó o c̄iná mu wó ó o yí dà máa bío yi. Bìo ó o ló a yi vó, ó o n̄i n̄i d̄èniá fá á wee bío. Á ba z̄amáa wó coon mu bìo yi.¹⁵ Ká ba n̄-kéní kéníwà búí màh̄á pá wee bío: «Mu lé ba c̄ináwa n̄h̄úso *Belezebuule † lé yia n̄n ho pànká wo yi, ó o dà wee n̄anáa ba c̄ináwa lén bìa ba wi yi.»¹⁶ Ba búí bán b̄en le m̄i kh̄uāa o n̄i yi, á ba bíá n̄n wo yi: «Wé ho yéréké bìo búí na wee zéeni le ù dànló ló le Dónbeenì c̄n le wa mi.»¹⁷ Ká a Yeesu màh̄á z̄una ba yilera, ó o bíá n̄n wo yi: «K̄h̄ú lé k̄h̄ú na n̄pua wee fi mín yi, á à fi ò vé. Á z̄i-n̄h̄ú na n̄pua mún wee fi mín yi á n̄h̄ú á à búe.¹⁸ Ká a *Satāni h̄iá b̄inía wee fi lè mít̄en ó o béeni á à wé kaka à k̄èrnáa? Bìo á mi màh̄á wee bío le mu lé o Belezebuule lé wón n̄n ho pànká m̄i á t̄ wee n̄a lè ba c̄ináwa.¹⁹ Ká lé bún mu wóráa, á bìa làa mia lé le dà-kéní b̄en wee n̄a ba c̄ináwa mu lè ho pànká yén? Bán mí b̄ere wee zéeni le mi bìo yí bon.²⁰ Le t̄ m̄i ho t̄iá na mia: Lé le Dónbeenì pànká lé h̄iá á t̄ wee n̄a lè ba c̄ináwa. Bún wee zéeni le le Dónbeenì mu béeni wáa bueé bó mia.²¹ Ká a pànká bànso búí á h̄iá s̄i wi ó o kará pannáa mí l̄e yi, ó o n̄i bìo á d̄èe búí máa wé.²² Èe ká yia pànká wi po a vaá ló

† Le Dónbeenì bíoní v̄onna búí yi á bìo kà lé bìo t̄uara s̄à le bíoní mu n̄i: Ká a za fiora ho búurú o c̄n ó ò na le huee wo yi le. †† Mi loñ Matiye v̄uhú 10.25

buara bueé dàńna a han, o ò fé o hĩa sĩa na ó o lá dó mí sīi yi, á mún ñ khuui o níi bìo á à sanká.

²³ «Yia yí tà ĩ bio se wón lé ĩ zúkúso, á yia mún yí máa séení mi ho kúeemínwánlò bìo yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴ «Hen ká a cíná ló a núpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vǔń yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o bío mí yi: «Mu súaani à ĩ bǐní va hen na á ĩ ló yi.» ²⁵ Ká á bǐnía van bǐn, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶ Ká a mɔɔ mu, ò o bǐní vaa fé ba cínáwa bùaa hènɔun na bèn jii po arén à ba páani buee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón núpue so bìo wíoka yáa poń bìo mu fù karáa.»

²⁷ Bìo ó o Yeesu dǐn wee bío, à bǐn ò o háa búí na wi ba zàamáa tǎhú bíá nɔn wo yi pǔńpǔń: «O háa na ton fo á yèeníà bènǐn jǔhú sǐ.» ²⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Bia júná sǐ lé bia wee jí le Dónbeenì bíoni à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bìo à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹ Pàahú na ba zàamáa kǐnía o Yeesu yi wee ñaa mín, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò núpua yiwa yí se. Ba wi à ĩ wé yéréké bìo búí à ba mi. Èe ká ba máa mi yéréké bìo búí ká mu yínɔn le *Dónbeenì jì-cúa fɛero Zonaasi bìo. ³⁰ Bìo ó o Zonaasi bìo hĩa zéeníanáa ho Niniivesa, † lé bǐn bàn sǐi ó o *Núpue Za bìo mún khíi zéeníanáa ho lònbiò núpua.

³¹ «O béé háa na hĩa wi ho Sabaa kǔhú jǔhú wán †† á hĩa ló le lùe na dǎní nàyi làa sòobéé á bueé ñá a Salomɔn bè-zǔrǐmǐnì bíoní. À bìo wi minén tǎhú bǐn bèn po a Salomɔn. Lé bǐn nɔn á le Dónbeenì cítii fǐ nònzoń ó o béé háa mu á à hǐní ì dǐn ho lònbiò núpua yahó á à kooní ba yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yi lé bìo ba ñá a Zonaasi bíoni. À bìo wi minén tǎhú bǐn bèn po a Zonaasi. Lé bǐn nɔn á le Dónbeenì cítii fǐ nònzoń á ho Niniivesa mu á à hǐní ì dǐn ho lònbiò núpua yahó á à kooní ba yi.

Le fǐntǎní wàhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Núpue máa dé fǐntǎní á máa sánka, ó o mún máa bún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bia wee zo le zǐi wé mi.

³⁴ «Ū yìo lé ũ sǎnía fǐntǎní. Ká ũ yìo se, á ũ sǎnía búenbúen á à keń mu khoomu yi. Ká ũ yìo yáara á ũ sǎnía á à keń le tǐbírí yi. ³⁵ Àwa! Á ũ cén pa ũten bìo, à ũ khoomu à yí wé le tǐbírí. ³⁶ Ká ũnén ũ bæere á wi mu khoomu yi á bìo búí yúii mía yi, á fo ò dǐn wé è mi làa bìo ká fo dǐn le fǐntǎní khoomu yi à ũ mináa bìo sǐi.»

O Yeesu wee kooní ho làndá júnása yi

(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)

³⁷ Pàahú na ó o Yeesu bíá wó yi, ó o *Farizǐe búí bueé von wo lè ho dǐnló mí zǐi. Ó o Yeesu hǐnɔn á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizǐe mu na von wo á wó coon bìo ó o wee dí ò o yí sɛɛkaa mítɛn làa bìo ba wee wé wéráa mu. ³⁹ Ó o Nǔhúso bíá nɔn wo yi: «Minén Farizǐewa, mi ka lè mu jumu jɔunii lè ho dǐnló dǐinii sǐa na máa mí dòn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hǐn màhá sù lè ho kǔnló lè mu sǔnsǔmámu. ⁴⁰ Mi lé ba bǐnbúwá. Le Dónbeenì na wó bìo wee mi ho khũuhũ á so mún yí wó bìo wi lè ho yi le? ⁴¹ Mu hǎmu wéró se, ká mi yiwa naló le Dónbeenì yi à mi yí nɔnsǎ yi, lé bǐn ñ na ká mu bìo búenbúen á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizǐewa, ho yéréké khíi sá mia, lé bìo á hàrì hǎ vǔn-zà-wíníwà na ba wee kúee le zéení yi búenbúen á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à mu húaaramu lè le Dónbeenì waminí á mi màhá wee pǔn díá, à bǐn lé bìo mi jɔn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí nɔnsǎ bìo ká wéró yi.

⁴³ «Ho dǔhú khíi cǐ minén Farizǐewa, lé bìo mi wa ho yahón lùaa keenílò ho kàránlò zǐní yi, á mún wa à ba núpua wé tɛení mia lè le kǔnbii ba zàamáa fémínlò lara yi. ⁴⁴ Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi ka lòn búráa na yí máa mi sese na ba wee vará wán à ba yí zǔ mu ‡.»

⁴⁵ Á ho *làndá bìo zéenílò nì-kéni bíá làa wo: «Nì-kàránlò, fo wee bío kà, se lé warén fo mún wee là.» ⁴⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Minén làndá bìo zéenílowa á ho dǔhú mún khíi cǐ, lé bìo á mi wee jì ho sèrò na lì ba núpua wán, à mi màhá yí máa dé mi níni ho sèrò bìo yi hàrì cǐnú. ⁴⁷ Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo á ba jì-cúa fɛerowà na á mìn maáwà bó bán búráa lé hǐn á minén wee so. ⁴⁸ Bǐn wee zéení le bìo á mìn maáwà mu wó á mí tà á nɔn mi wee soráa ba jì-cúa fɛerowà mu na ba bó búráa.

⁴⁹ «Lé bǐn nɔn le Dónbeenì bè-zǔrǐmǐnì bíaráa bìo kà: ĩ ĩ tonka ba jì-cúa fɛerowà lè ba tonkarowà ba cǔn, á ba búí ba à búe ba tǎhú, ká ba búí ba à beé lò.» ⁵⁰ Ho dǐmǐjǎ jǔhú fǎráló pàahú, á ba jì-cúa fɛerowà na ba bó búenbúen á ho zuia núpua lé bán á le lònbee na wi ba hómú mǔn á à jì wán. ⁵¹ À lá a *Abɛele búeró pàahú à buee dǎ a Zakari búeró yi, wón na ba bó le *Dónbeenì zǐ-beeni yi mu hǎmu wéeni lahó lè le *sòobá-lùe pàahú. †† Le ĩ mì ho tǔiá na mia: Dén cǎni so na kúará búenbúen lé ho lònbiò núpua lé bán á le lònbee na wi mu mún á à jì wán.

⁵² «Minén làndá bìo zéenílowa: Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo le Dónbeenì zǔnló binbirì wǔhú á mi tun. Minén mi bæere á yí bò ho, á bia le mí ì bè ho á mi mún hò.»

⁵³ Bìo ó o Yeesu ló le zǐi yi, à bìo ho làndá bìo zéenílowa

‡ Hǎ búráa bìo: Ho làndá bìo zéenílowa cǔn ká yia dǔn o nì-hío à ba le wón tun. Lé bǐn á hàrì hǎ búráa á núpue yáa pá yí ko ò o vará wán tàà ò o dǎ, bǐn ká a pá dèení tun. Lé bǐn nɔn á ba zúifúwa fù wee wé khũunínáa mí búráa à hǎ wé mi sese. †† O Abɛele là a Zakari hómú bio: Le Dónbeenì bíoni vǔahú làa bìo ba zúifúwa fù túara làa ho, ó o Abɛele lé yia lé o yahón núpue na ba bó, á ho vǔahú mu vaa véeníi ó o Zakari lé yia ba bó dú ho mún. Mi loń Bio Nǔhú Búeenii vǔahú (Genése) 4.8; Wizooni bè-wénia nín-yáni vǔahú (1 Chroniques) 24.20-22

† Mi loń Zonaasi vǔahú 2.11-3.9 †† Mi loń Bá-zàwa nín-yáni vǔahú (1Rois) 10.1-13

mu lè ba Farizēwa sīa wee cǐ a yi làa sòobéε, á ba lée wee tùaka a yi mu biowa lè mí sīiwà dǎní yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jí a jii yi ká a hǎa bía khon à ba yí o níi bua yi.

Mi pa miten bìo
(Matiye 10.26-27, 19-20)

12 Mu wee wé ká ba nùpua fò mín bǐn bùiríbùiríbùirí fúaa ba wee yonka mín zení lé ba booró. Ó o Yeesu wǎa sánsáa mi nì-kenínia á wee bíoráa: «Héyì! Mi pa miten ba *Farizēwa bìo yi. Ba bìo bonmín lè le ja-fíni. Bìo ba wee kàrán lè ba nùpua á barén mí beere yí máa bè yi. ² Mu bìo na sànkaa búenbúen khíi mi, á bìo sà yi búenbúen mún khíi zǔh. ³ Lé búin nɔn á bìo mi ì bío le tíbírí yi, á ba nùpua khíi mì wéréwéré. Bìo mi wee hǔmɔnka kúee mín níkɔnna yi hǎ zǐní fíkǎna á mún khíi bue hǎ lòra.

Mi wé kǐnbi le Dónbeenì
(Matiye 10.28-31)

⁴ «Wàn bǐnlowà, ò bío mu ù na mia. Mi wé yí zǐn bìa wee búe o nùpue ká ba máa bǐní dǎh mu búí wé. ⁵ Yia mi ko à mi wé zǐn á ò zéeni làa mia. Mi wé zǐn le Dónbeenì na dà à dé mia le Dofíní dǎhú na máa hí yi mu húmú mún. Le ò bío mu na mia: Dén le dìo mi ko mi wé zǐn. ⁶ Ba nínzà-wíníwà bùaa hònú so yi máa yéé hǎ tǔmúnwà bìo jùn le? Á le Dónbeenì yi pá yí máa nɔnsǎ bán yà-kéní búí yi. ⁷ Hàrí mi jún-vǎní búenbúen á le Dónbeenì zǔ jii. Mi wǎa yí zǐn dǎε, lé mi bìo júhú wi po ba minka nínzà-wíníwà.

Yia tà làa yia pá a Yeesu bìo
(Matiye 10.19-20; 10.32-33)

⁸ «Le ò bío mu na mia: Yia dǐn ba nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bìo sǎ mìi, ó o *Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le bànsò bìo sǎ mí yi. ⁹ Ká yia bèn bía wéréwéré ba nùpua yahó le mí yí zǔ mi, ó o Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zǔ bànsò. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za dǎní yi, á wón bànsò á ba à sén ò díá à à na yi. Ká yia khíi bía le bín-kohó le Dónbeenì Hácírí dǎní yi, á wón bànsò máa yí mu bàn séndíaró. ¹¹ «Hen ká ba khíi wé buan mia vannáa ba *zúifùwa kàránlò zǐní yi, tàá ho pànká bànsowà yahó à bán cítí mia, à mi yí le mi yiwa dè bìo mi ì láráa mi jì-cúa làa bìo mi ì bío bìo yi. ¹² Lé bìo á bìo mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéeni làa mia hón pǎahú so yi.»

O nǎfòró bànsò na lé o bǐnbú wàhiire

¹³ O níi búí bía nɔn o Yeesu yi ba zǎamáa fǎhú: «Nì-kàránlò, bío na wàn za yi le o sanká wàn kíá ò o na ò bío.» ¹⁴ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wàn bǐnlo, lée wée dó mi le ò fáa mìn tǔiáwà à mún sanká mìn kíá na mia?» ¹⁵ Búin mún ó o wee bío làa bía wi bǐn búenbúen: «Mi pa miten bìo. Mi yí wé nùpua na yìo yí máa sì làa bìo, lé bìo hàrí ò o nùpue níi bìo wé boo kaka, á so o mukānì pá po mu.»

¹⁶ Ó o wǎa wà le wàhiire na kà nɔn ba yi: «Níi búí na nǎfòró wi hǎa bó ho dǐnló làa sòobéε mí mǎhú yi. ¹⁷ Ó o lon mí yi, ò o wee bío bìo kà lè mí sǐi: «Lé mu yén á ò ko à ò wé? Ì dǐnló na á ò yú á máa zo ò náa.» ¹⁸ Á bìo kà lé bìo ó o wǎa le mí ò wé: «Ì ò fí ò náa búenbúen, ká ò bǐní ò so hǎa bùaaka á à khuii ò dǐnló le ò bìo búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ Búin mún á ò wǎa à bío ò sǐi yi: «Áyì, wàzaa, à ò bìo bèntǐn se. Fo ò wé hǎ lúlúio zànzàn ká dǎε búí máa fò fo. Wǎa wé vǔh, wé dí, wé jù ká ò wé bìo sǐ fo.» ²⁰ Ká le Dónbeenì mǎhǎ bía nɔn wo yi: «Fo lé o bǐnbú. Ho tǐnàahú na kà lé hón á ò fé ò mukānì yi. Áwa, hón pǎahú so yi, ká ò bìo na á ò khuiira zoó bàrá pan yi á bìo á à sǐ wée yi.» ²¹ Lé ká sǐi á yia wee khuii ho nǎfòró zoo pa yi ká a máa cà hía le Dónbeenì cǔn á bìo khíi wéráa.»

Mi cà le Dónbeenì béeni vé
(Matiye 6.25-34)

²² Búin mún ó o wee bío lè mí nì-kenínia: «Lé búin nɔn á ò wee bíoráa bìo kà á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukānì bìo yi, le mi ò yí mu bè-dínii wen à á dí, tàá mi sǎnia bìo yi, le mi ò yí hǎ sǐ-zǐnia wen á à zǐ. ²³ Mu bon. Le mukānì bìo po mu bè-dínii, á hǎ sǎnia bìo po hǎ sǐ-zǐnia. ²⁴ Mi loñ ba khànkhonwà, ba yí máa dì bìo, á mún yí máa lá dǐnló. Ba náa mia, ká le Dónbeenì mǎhǎ pá wee díini ba. Á bìo minén bìo júhú mǎhǎ wi po ba nínzàwa. ²⁵ Minén tíahú á yia dà mí mukānì wizooní á à dé wán cǐnú mí yilera yáaró bìo yi so wi le? ²⁶ Á bìo mí yí dà dǎε woon máa wé bìo cǐnú bìo yi, á mí wee yáa mi yilera bìo kà dǎní yi le we? ²⁷ Mi loñ le pǔiilè. Le yí máa sá dǎε, á mún yí máa tí sǎ. Le ò bío mu na mia: hàrí o *Salomɔn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sǎ na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le jíní ká sǐi, dìo wé keñ ho zuia ká ho yiró à ba cǐ le, à sǐnkú minén á le è wé kaka máa zǐní. Mi sǎadéro le Dónbeenì yi bèntǐn fòora. ²⁹ Mi wé yí yáa mi yilera à wé dǐn cà bìo mi ò dí làa bìo mi ò jù. ³⁰ Mu bon, bía yí zǔ le Dónbeenì ho dímjá yí lé bán wee wé dǐn cà búin búenbúen féεε. Èε ká minén mìn Maá Dónbeenì wón zǔ bìo ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeenì béeni bìo, á bìo ká á le Dónbeenì á à na mia. ³² «Minén nùwǎ yen zàwa na á ò pan bìo, mi yí zǐn dǎε, lé bìo á mu wó sǐna mìn Maá Dónbeenì yi à le na mí béeni mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi yéé mi níi bìo à sanká wárí na mi yú à na ba nì-khenia yi. Mi cà ho nǎfòró binbirí na máa vé bàrá ho wáayi ká lè miten. Bǐn á ba kǐnlowà máa juaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi nǎfòró wi yi lé bǐn á mi sǐa búenbúen á à dé yi.

Ba ton-sáwá na wee fání mí yìo bìo
(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mi zǐ mí tonlò sǎ, à zǎní mí fǐntǎna wíoka dǐnnáa. ³⁶ Mi wé lè ba nùpua na pan mí júhúso na van mu yaa-mu cǎeni bìo. Ká a bueé dǐn pǎahú na yi, á búanbúaa ho woohú à ba dǎeni hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á ba júhúso bueé yú à ba fánía mí yìo pan wo bèntǐn

ɲúná sī. Le ɪ mī ho tũíá na mia: O ɲúhúso mí bæere á à lá mí tonló sĩa á à zĩ ká a bío le ba κενί, ká a lá ho dínlò á à sanká à na ba yi ba à dí. ³⁸ Hàrí ò o ɲúhúso mu buée dǎ ho tá tǎhú tǎá mu yàá dà bún wán, ká a buée yú ba ká ba yio fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so ɲúná bèntín sī.

³⁹ «Mi zũ le ká le zĩ bànso lá wee wé zũn o kǝnlo buenlò pǎahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zĩ. ⁴⁰ Minén mún tĩní mí yio, lé bìo ó o *Nùpue Za khii buen ho pǎahú na á mí yí máa dé le o buen yi.» ⁴¹ Ó o Piere tũara a yi: «Núhúso, le wǎhiire mu á ù wà nɔn warén wa dòn yi léé, tǎá lé ba nùpua búenbúen á le wà nɔn yi?»

⁴² Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «O ton-sá na yí máa lé mí ɲúhúso mɔn, na hácirí wi le o yén? Lé yia ó o ɲúhúso á à bàrá mí zĩ tonni ɲúhú wán, le o wé sanká ho dínlò na mí zĩ nùpua lé mí nì-kéní kéní yi ho pǎahú na mu ko yi, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o ɲúhúso bĩnía buée kúaa wán. O ton-sá mu ɲúhú sī. ⁴⁴ Le ɪ mī ho tũíá na mia: O ɲúhúso á à bàrá a mí bìo búenbúen ɲúhú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee bío mí yi: «*ɪ ɲúhúso míana ò o máa buen.*» Ò o wǎa hĩnɔn wee ha mí ninzàwa ton-sáwá, ba báawa lè ba háawa, á wee dí ká a ɲu khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ba ɲúhúso khii buen le wiz-onle na ó o yí zũ yi, lè ho pǎahú na ó o yí dó yi. Ká a ɲúhúso mu khii buée dǎn, ó o buée beé o lò làa sòobéé, ká a pá à dé o ba ton-sáwá na ló mí ɲúhúso mɔn tǎhú.

⁴⁷ «O ton-sá na zũ mí ɲúhúso sī bìo, ò o yí wíokaa míten á yí wó mu làa bìo ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò ní. ⁴⁸ Ká yia yí zũ mí ɲúhúso sī bìo, ò o wó há wén-kora á ba ko ba ha, wón haró máa tà máa ní a làa yia so bìo. Yia ba nɔn mu bìo na boo yi, á ba khii fé bìo boo cǝn, á yia ba kàràfáa mu bìo na boo yi, á ba khii tũa yi làa bìo po bún.

Ho kharó lè lé cítí bìo

⁴⁹ «Lé ho dǎhú á ɪ buan wa buée dé ho tá yi, á ɪ bèntín lá wi à ho dèenì zà! ⁵⁰ Ká ɪ màhá ko à ɪ kǎa lònbe-beenì búí yi, á ɪ hácirí bèntín lùnkaa mu bìo yi, ká mu yí wó yí wó, á ɪ máa yí ɪten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le ɪ buara wà buée dé héerà ho dí mí nǎ yi le? Búéé. Le ɪ bío mu na mia: Lé há bíoní á ɪ wà buée kúee á à khééráa ba nùpua. ⁵² Bìo kà wán á ba nùpua nùwǎ hònú na wi le zĩ dà-kéní yi á à kha. Ba nùwǎ tĩn á à fi lè ba nùwǎ ɲun na so, á ba nùwǎ ɲun á mún ò fi lè ba nùwǎ tĩn mu. ⁵³ O maá máa wé sī lè mí za, ó o za mún máa wé sī lè mín maá. O nu máa wé sī lè mí hínló, ó o hínló mún máa wé sī lè mín nu. O bùaa háa máa wé sī lè mí yàró háa, ó o yàró háa mún máa wé sī lè mín bùaa háa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bún mɔn ó o wee bío lè ba zǎamáa: «Hen ká mi mɔn ká há dùndúio wee vá kúee mín wán lè le wii tènii, à mi le ho viohó ò tè, à mu bèn wé làa bún.

⁵⁵ Hen ká mi mɔn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hènii bàn nín-káahó à buen, à mi le ho wunwuró ò keń, à

mu bèn wé làa bún. ¹⁵⁶ Nì-khàwa yén! Mi wee loń ho tá lè ho wáayi à zũnnáa bìo wee wé pǝnna. Á léé webio nɔn á mu bìo na wee wé lònbiò á mí yí zũ máa zéeni kúará?

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Léé webio nɔn á mínén mi bæere yí dà máa hueeka mu bìowa mín yi à zũnnáa bìo téréenna. ⁵⁸ O búí lá wó khon lè mi ninza sii, ó o von fo le cítí yi, à ùnén na wó khon bánbá à ù fèn wé le ɲii dà-kéní lè mi ninza mu ho wǎhú wán ká mi dǎn yí vaá dǎn. Ká bún mía ó o vaá dé fo o cítí-fĩ níi yi, á wón bèn á à yèrémá khii dé o paro níi yi, á wón ò dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le ɪ bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùuu ká ù yí wǎ le wári na fo ko á ù na búenbúen á yí tíira ɲii.»

Le vǎndèe na yí máa ha wǎhiire

13 Mu pǎahú, á nùpua nùwǎ yen búí ló buée wee bío ho Kalileesa búí bìo là a Yeesu, bíá ó o *Pilaate na wi ho *Zudee kǝhú ɲúhú wán á nɔn le ɲii ba bó ká ba dǎn wee wé mu hámu. ² Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Mi wee leéka le bán nùpua so lé bíá hĩa wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á nɔn ba bìo wóràa kà sii le? ³ Búéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mi ò hí lè ba bìo, le ɪ bío mu na mia. ⁴ Tǎá mi wee leéka le ba nùpua píru hètĩn na ho Silowee nɔn-wiohú hĩa tò ɲà yi á ba húrun lé bán hĩa wee wé mu bè-kora po ho Zeruzaleemu nùpua na ká le? ⁵ Búéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mi ò hí lè ba bìo, le ɪ bío mu na mia.» ⁶ Bún mɔn ó o wà le wǎhiire na kà nɔn ba yi: «Nii búí hĩa fá le vǎndèe búí na ba le *fíkíyee mí vǎnsĩa buahó yi. Wizonle búí ó o le mí buée loń le mí ò yí bia ho wán á à khòo lè, ó o buée khon. ⁷ Ó o wǎa wee bío le mí ton-sá: «Bìo kà le mu lúlúio bìo tĩn ká ɪ sansan le ɪ buée khòo le vǎndèe mu na ká bia, à ɪ buée khe. Mu ɲúhú míá à ɪ díá le à le fé le lùe kǎamáa. Búe le.» ⁸ Ó o ton-sá bíá nɔn wo yi: «*ɲúhúso, díá lé ho dueera loń, ká ɪ ò búnbú le ɲúhú á à kúee ho duioró yi.* ⁹ Nún-sĩ á lóhóló ká le è ha. Ká le wǎa yí han làa bún, à ù màhá búe le.»

O Yeesu weéra há-mónkú búí ho Sabaa zoń

¹⁰ Mu hĩa wó *Sabaa búí zoń ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua ho kàránlò zĩ yi. ¹¹ Mu zoń à háa búí wi bĩn á lò yí here yú há lúlúio píru hètĩn. O cĩná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híni máa yòó muin. ¹² Bìo ó o Yeesu mɔn wo, ó o von wo á buée bíá bìo kà nɔn yi: «Hǎa mu, fo wǎa yú ɪten ù vǎmú níi yi.» ¹³ Ò o yòó bò mí níni o wán, ó o dèenía híɔn yòó muina dǎn á wee bùaanì le Dónbeenì. ¹⁴ Ká ho kàránlò zĩ ɲúhúso màhá yí wara mu, lé bìo ó o Yeesu weéra vǎnváro ho Sabaa zoń, ó o bíá nɔn ba zǎamáa yi: «Hǎ wizooní bìo hèzĩn lé hĩn á ho tonló ko à ho wé sá yi ho yàwá ɲúhú yi, á mí wé buen le ba weé mia hón pǎahú so yi, ká mi yí wé mu há wizooní bìo hèpun níi na le ho Sabaa zoń yi.»

† Ba zúifúwa kǝhú bìo sii wi mí dòn lè warén bìo. Mu yámú ɲu-mu wi lè le wii tènii. Lé làa bĩn á ho viohó wee wé lé yi buennáa. Ká le wii hènii bàn nín-káahó á ho tá heni bùaa yi. Lé làa bĩn á ho wunwuró wee wé lé yi buennáa.

¹⁵ Ó o Núhúso bía nɔn wo yi: «Nì-khàwa yén! Minén á yia yí máa fee mí nàa tàá mí sùnpèenì à lée juíí ho Sabaa zon lée wée? ¹⁶ O háa na kà na lé o *Abarahaamu m̀ǹm̀aǹii búí na ó o *Satāni can hã lúlúio píru hēt̄in yi á so lá yí ko ò o fee día ho Sabaa zoñ le?»
¹⁷ Dén bióni so na ó o Yeesu bía á dó hã niyio bia làa wo wee wāaní yi. Ká ba zāamāa na wi bín búenbúen bán bèn wee zāmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bío yi.

Ho mútáàdè bεere lè le ɲa-fini wàhio (Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu bīnía bía bìo kà: «Le *Dónbeenì béenì á bonmín làa webio? Lée webio á ɿ dà à tée làa de? ¹⁹ Le bìo bonmín lè ho mútáàdè † bεere na ó o nii búí dù mí v̄ns̄ia buahó yi, á le ló á h́nɔn yòó wó mí v̄ndè-beeni, á ba ɲinzàwa wee tá mí lenna yi.» ²⁰ Ó o pá bīnì bía bìo kà: «Lée webio á ɿ dà à tée lè le Dónbeenì béenì? ²¹ Le bìo bonmín lè le ɲa-fini na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa bóni làa hònú yi á khan bàrà á mu ló.»

Ho zoró lè ho zūaɲii na f́nía bìo (Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu h́ia tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee kàrán ba nùpua ká a va lè ho Zeruzaleemu c̄n. ²³ Ó o búí tùara a yi: «Núhúso, bia á à kãní yínɔ́ ba à wé ba ni-dòndáa le?» Ó o bía nɔn ba yi: ²⁴ «Mi bánbá à mi zo lè ho zūaɲii na f́nía. Le ɿ bío mu na mia: 'Ba nùpua c̄r̄εε khíi cà ho zoró yahó ká mu yìo máa lé. ²⁵ Ká a z̄ii bānsò khíi h́nɔn á vá mí woohú pon á dó, à búnn minén lée wi ho khūhū á wee búanbúa ká mi ì bío bìo kà: <Núhúso, hén le wa zo.> O ò bío o na mia: <ɿ yí zū mi léenii.> ²⁶ Á mi bèn á à bío o na a yi: <Éee! Ká wa ɲɔ́n páanía dú á ɲun làa fo, á fo múnn kàráanna ba nùpua wa lóhó bonfúaa yi.> ²⁷ Ó o t̄in á à bío ò na mia: <Mi vá lé ɿ nisání, bè-kora wérowà yén! ɿ yí zū mi léenii.>
²⁸ «Ká mi khíi m̄ɔn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeenì ɲi-cúa fεerowà búenbúen le Dónbeenì bá-zàmu yi à minén ba lée kúaará ho khūhū, á mi ì wá á yiwa à vá bín. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho d̄im̄iɲá kùarāa búenbúen yi á bueé k̄eení ká ba à dí ho s̄ánú le Dónbeenì béenì d̄iiní. ³⁰ Búnn ká bia dú ho m̄ɔn ho zuia khíi wé ba ya-díwá, ká bia dú ho yahó ho zuia bèn khíi wé ba m̄ɔn-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzaleemu c̄n

³¹ Hón p̄ahú so yi á ba *Fariz̄ewa nùwā yen búí vá bueé bó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyi! H́ini lén hen à va lòn-veere, lé bìo ó o *Heroode wi ò o búe fo.»
³² Ó o bía nɔn ba yi: «Mi lén va à bío na wón cawan †† so yi: ɿ wee ɲa ba c̄ináwa á múnn wee wéé ba v́n̄v́arowà ho zuia lè ho yìró, ká mu wizoóni t̄in zoñ á ɿ tíí t̄onlò ɲii. ³³ Ká ɿ màhá ko à ɿ lá ɿ w̄h̄ú lén ho zuia lè ho yìró lè

† Ba zúifúwa c̄n á ho mútáàdè bεere lé dío ka c̄ínú. Ba wee wé ni ho bàn bia kúee le zéeni yi, à le símu wíoka dé wán. †† Ba zúifúwa c̄n ó o cawan lé yia bèn héra làa bìo ó o zanká h́eraráa warén c̄n bìo sí.

ho yìró ní ló, lé bìo mu yí se à le *Dónbeenì ɲi-cúa fεero hí lòn-veere ká mu yínɔ́ ho Zeruzaleemu yi.)
(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Éee Zeruzaleemusa! Minén na wee búe le Dónbeenì ɲi-cúa fεerowà, á wee lèeka bia le Dónbeenì wee tonka mi c̄n lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á ɿ wi à ɿ vá mia kúee mín wán làa bìo ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bìo sí à mi yí tà mu!
³⁵ Àwa! Le Dónbeenì á à pí mia hùúu. * Le ɿ bío mu na mia: Mi máa b̄iní máa mi mi fúaa ǹǹzoñ na mi khíi wee bío bìo kà: <Le le Dónbeenì d̄úbua yia bò o buen o Núhúso yèni yi †.>»

O Yeesu wεéra v́n̄v́áro búí ho Sabaa zoñ

14 Ho *Sabaa búí zoñ ó o Yeesu á ba *Fariz̄ewa ɲúhúso búí von lè ho d̄inlò mí z̄ii. Á bia wi bín fá mí yìo wo yi le mí ì loñ bìo o ò wé. ² Á búnn ò o nii búí na mu v́ámú búí tò ó o s̄anía lon á d̄in o yahó. ³ Ó o Yeesu lá le bióni ò o tùara ho *lándá bìo zéeni lowa lè ba Fariz̄ewa yi: «Wa lándá yi á nùpue so dà à wéé v́n̄v́áro ho Sabaa zoñ le?» ⁴ Á ba yí bía, à ba d̄in búirin. Ó o Yeesu wāa buan wo yi, á wεéra, ò o le o lén khíbo. ⁵ Búnn m̄ɔn ó o wee bío làa bia wi bín: «Minén á yia za tàa o nàa tò le buii yi ó o máa d̄èenì máa suee wo fùafùu hàri mu wé ho Sabaa zoñ lè o yén?» ⁶ Ó o búí múnn yí dàna d̄èe yi bía mu d̄ání yi.

Bìo wi ho yahón lùà lè ho m̄ɔndén lùà k̄eení ló yi

⁷ Búnn m̄ɔn á bìo ó o Yeesu m̄ɔn à bía ba von wee yi ho yahón lùà à k̄eení yi, ó o wà le wàhiire na kà nɔn ba yi: ⁸ «Hen ká a búí von fo mí yaamu s̄ánú d̄iiní, à ũ yí d̄èenì yí vaa k̄eení ho yahó, lé bìo mu dà a wé le o búí na ɲúhú wi po fo á ba múnn von. ⁹ Á fo ò k̄eení ũ zàamu ká yia von mia mi nùwā ɲun á bueé wee bío làa fo: <H́ini à ũ na le lùe yia kà yi.> Á fo màhá à còoní ì h́ini lé ũ niyio á à lén khíi k̄eení ho m̄ɔn. ¹⁰ Ba wé von fo làa búnn síi, à ũ buee kh̄i líi k̄eení ho m̄ɔn, ká yia von fo buee d̄n, o ò bío ò na foñ: <Wàn b̄n̄lo, h́ini buee yòo k̄eení ho yahó.> Hón p̄ahú so yi búnn ká bia ba von mu yaamu s̄ánú d̄iiní búenbúen á à mi bìo ba búaaníanaa fo. ¹¹ Lé bìo á nùpue lée nùpue na wee yòoní míten wón à le Dónbeenì á à liiní. Ká yia wee liiní míten wón à le è yòoní.» ¹² Búnn m̄ɔn ó o yèr̄emāa wee bío làa yia von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à ba buee dí ũ c̄n, à mu wé wisoni yi tàa ho t̄in̄ahú, à ũ yí le mu wé m̄inn b̄n̄lowà, lè m̄inn zàwa lè m̄inn tem̄inlowà, tàa mi ɲinzàwa bío bānsowà. Lé bìo ba khíi dànn fo ò ve làa búnn bìo síi á à dé bìo fo wó nɔn ba yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho d̄inlò ho s̄ánú bìo yi á le fo o ve lè ba nùpua, à ba ni-khenia, lè ba mùamúawà, lè ba lóni lè ba muii-wà lé bán à ũ ve. ¹⁴ Ká fo wó búnn, á ũ bìo á à wé se, lé bìo á bán yí dà mu síi máa wé máa na foñ. Le Dónbeenì le dìo khíi s̄àaní foñ bia wó mu bè-tentewà v̄eró zoñ.»

† Mi loñ Zeremii v̄ahú 12.7, 22.5 †† Mi loñ Leni v̄ahú (Psaumes) 118.26.

Bìa ba von lè ho dínló wàhiire (Matiye 22.1-10)

¹⁵ Bìo á bìa làa wo páanía wee dí nì-kéní ná hǎn bióní so, ó o bía nɔn o Yeesu yi: «Yia khíi keñ le *Dónbeenì béenì dínló diíní bèntín bìo se.» ¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Nùpue búí hǎ le mí ì dí sǎn-beenì, ó o fèra bía mu nɔn ba nùpua cèrèe yi. ¹⁷ Bìo ho dínló mu díró pàahú dǎn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bìa ó o von yi: «Mi híni buen, lé ho dínló wíokaa vó pan mia.» ¹⁸ Á ba le mí nì-kéní kéní yú bìo ba à bío máa buennáa. O nín-yání nùpue bía nɔn o ton-sá yi: «Sábéré, ò bèntín yí dà máa buen; ò yà ho mǎhú lònbiò, á ò ko à ò vaa loñ ho.» ¹⁹ Ó o búí wón bía nɔn wo yi: «Sábéré, ò yà ho varó nàwa bùaa píru, lé bán á ò wi à ò díní loñ.» ²⁰ Ó o nì-kéní wón bèn bía: «Ì yan lònbiò á ò bèntín yí dà máa buen.» ²¹ Ó o ton-sá mu bǎnía bueé bía mu búenbúen nɔn mí nùhúso yi, á wón sǎi cǎ, ó o bía nɔn wo yi: «Wǎa bánbá lén va ba nùpua fémínílo lara yi, à zo ho lóhó bonfúaa yi, à ba nì-khenia, ba mùamúawà, ba muuìwà lè ba lóní na fo ò fèraa mín bǎn à ù bua buennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ò o ton-sá bǎnía bueé wee bío lè mí nùhúso: «Bìo fo le ò wé á ò wó ká hǎ lùu búí màhǎ pá ká.» ²³ Ó o bía nɔn mí ton-sá yi: «Wǎa hée lá hǎ wǎna, à léka hǎ manawà yi loñ, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío búe ba núná le ba buen ò zǎi, bèra a na à le sí.» ²⁴ Le ò bío mu na mia: Bìa á ò von ho yahó búenbúen á nì-kéní ká á ò dínílo mu máa zo jii.»»

O Yeesu bèrò yi bìo (Matiye 10.37-38)

²⁵ Pàahú búí ó o Yeesu lá ho wǎhú á ba zǎamáa bò a yi, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶ «Yia le mí ò buen ò cǎn, ká bánso yí pǎ mín maá, lè mín nu, á yí pǎ mín háa lè mí zàwa, á yí pǎ mín zàwa lè mín hínni, á yà pá yí pǎ míten mí beere, á bánso yí dà máa wé ò nì-keníni. ²⁷ Yia yí máa lá mí *kùrúwá pǎ † à bèraa miì, wón bánso yí dà máa wé ò nì-keníni. ²⁸ Hen ká minén ó o búí lá le mí ò so le zǎ-beenì, ó o so máa kɛnì ká a máa le mí yi le wári na o ò dé le yi bìo yi, à loñ ká diò wi o cǎn á dà le wee so á à bueé le? ²⁹ Ká búnn pǎ ká a fàrá le nùhú á le yí dàhna yí bon, nún-sǎ á bìa wee mi le wé è yáa mí niní yi á à na a yi ká ba à bío: ³⁰ «O nìi na ká son mí zǎi hǎnía yi ò o yí dàhna le yí bueéa.»

³¹ «Mu mún léè dà-kéní là a béè búí na á ba ninza béè ló wà bueé tá le há há. O so máa kɛnì ká a máa loñ le mí dásíwá muaaseé píru á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muaaseé bóni na wà bueé fi làa wo le? ³² Ká a zǎ le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka ba nùpua á ba à khèn vaá sǎ a yahó á à tùa wo yi làa bìo ó o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho héeera.» ³³ Ó o Yeesu wǎa bía: «Mi le mi yiwa sese. Minén ó o búí yí dà máa wé ò nì-keníni ká bánso yí pǎ bìo wi o cǎn búenbúen.»

Mu yámú na pànká mía bìo (Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró háa ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù bǎnì ò zoráa. ^{††35} Mu cǎnú wǎa mía, mu yí dà máa yèrèmaa máa wé bìo búí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénni mu kúia. Yia wee ní bìo, à wón ní bìo bía sese.»

O pio na vúnun á bǎnía yú wàhiire (Matiye 18.12-14)

15 Wizonle búí á ho *lànpo féwá lè ba bè-kora wérowà vá bueé kǎnía o Yeesu yi á wee ní a bióní. ² Bìo ba *Farizǎewa lè ho *làndá bìo zéenílowa nɔn mu á ba sǎa wee cǎ á ba wee bío mín yi: «Mi loñ, o nùpue mu mána mín lè ba bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ Ó o Yeesu wà le wàhiire na ká nɔn ba yi: ⁴ «Minén ó o búí pia khǎmàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ba khǎmàni yà-kéní mía na ká le dùure yi ká a máa vaá cànka yia vúnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a háa vaá yú a, ó o sǎi ò wa wa á à lá a yòò pǎ á à khíboráa. ⁶ O buee dǎenii o ò ve mín búnnlowà làa bìa làa wó bó mín yi á à bío ò na yi: «Ì pio yà-kéní na lá vúnun á ò wǎa cǎ yú. Mi le wa páaní zǎmaka mu bìo yi.» ⁷ Le ò bío mu na mia: Lé ká sǎi á le sǎ-wɛɛ mún ò wéraa hen na le Dónbeenì lè mí tonkarowà yòò wi yi, o nùpue nì-kéní na khú mu bè-kora wérowà yi bìo yi, á à poñ ba nì-tentewà khǎmàni nì-kéní mía na màkóo mía ho yèrèmaló yi.

O háa na wén-hǎnló vúnun ó o cǎ yú bìo

⁸ «Tàa ká a háa búí wén-hǎni bìo píru lá wi, ó o wó wó wǎnía le dà-kéní, ó o so máa dé le fǎntǎni á máa sàa mí zǎi ká a cǎ le kùaràa búenbúen yi fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín búnnlowà làa bìa làa wó bó mín yi á à bío ó na yi: «Ì wén-hǎnló na lá vúnun á ò yú. Á mí le wa páaní zǎmaka mu bìo yi.» ¹⁰ Le ò bío mu na mia: Lé ká sǎi á le Dónbeenì wáayi tonkarowà sǎa á à waráa o bè-kora wérowà nì-kéní na khú mu bè-kora wérowà yi bìo yi.»

O za na van vúnun wàhiire

¹¹ Bún mún ó o Yeesu pa bǎnía bía bìo ká: «Nii búí zàwa nùwǎ jun háa wi. ¹² Wizonle búí ó o fèeso bía nɔn mín maá yi: «Ì maá, sanká wàn kǎ à ù na ònén bìo.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòró á nɔn mí zàwa nùwǎ jun mu yi.

¹³ «Wizooni bìo yen bún mún, ó o fèeso yéera bìo ó o yú búenbúen á lá wári ò o wà van ho kǎhú búí na dǎni nàyi. Bìo ó o vaá wi bǎnì ó o zon mu koomu yi á yáara mí wári búenbúen véenia. ¹⁴ Pàahú na ó o wári mu yáara wó yi, à bún le hǎn-sǎmúu bío ló ho kǎhú mu yi, á mu bìo búenbúen híni wee tɛ o. ¹⁵ Ó o vaá yú ho kǎhú mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nònbùeeni mí

† Mi loñ Matiye vǎahú 10.38

†† Hón pàahú so yi ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu biowa búí háa lúnkaa mu yi. Lé bún nɔn á mu yonyoró háa wee wé lé mu yi ká mu búí pá ká à ba lá léee kúia.

mohú yi. ¹⁶ Á ba nòn bù ènì dínlò ó o sīi wee bīnì vá yi lè ho díró ká nùpue màhà yí máa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o há cí rí bīnía buara bio ó o wó khiina wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wàn maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dínlò sa mítén, à ònén wón bueé wee hí hen lè le híni. ¹⁸ Í ì bīnì ì va wàn maá cǐn á vaá bío ò na a yi: Í maá, í bèntín wó khon lè le Dón-beeni á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á ò wáa yí ko à ù bīnì bua mi lè ù kùrú za tenii bìo, ká ù bua mi lè ù ton-sá bìo síi.» ²⁰ Ó o wáa híncn wà ncnc mìn maá zīi. Bio ó o khèra yòò ló lua, á bàn maá fèra mcn wo, ó o màkárí buan wo yi làa sòobéé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wiira a kùkà á wee bèéni yi. ²¹ Ó o za wee bío làa wo: «Í maá, í wó khon lè le Dón-beeni á mún wó khon làa fo. Í yí ko à ù bīnì bua mi lè ù kùrú za bìo síi.» ²² Ká bàn maá màhà bía ncnc mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo lońka à mí lén ho báká beeni na se po hĩa ká à buee léé zīnì làa wo. À mí dé le nín-kízà-fìbeere o nín-kíza yi, à mún zīnì a lè hã nakãa. ²³ Mí léé lén o nòn-bòohú na ònì wi à búé à wà dí ho sánú à wéé wa sía. ²⁴ Léé bìo, á ò za mu lá ka lòn nìi na húrun ká a bīnía vèera. O lá vú-nun, á ò bīnía yú.» À ba wáa cùaana ho sánú díró.

²⁵ «Bún búenbúen wee wé ká a nìi mu za kíncle so van hã mana. Bio ó o ló hã mana yi bueé wee sùará mìn zīi, ó o wee jí hã sía lè ho yoró sã. ²⁶ Ó o dín ò o von o ton-sá búí tùara yi làa bìo wee wé bàn lún yi. ²⁷ Ó o ton-sá bía ncnc wo yi: «Léé mìn fèè bīnía buara, á mìn maá léra a nòn-bòohú na ònì wi á bó, léé bìo ó o za bīnía buara lè le lòn-hebúee.» ²⁸ Ó o kíncle so dèèniá síi cã bún wán á henbuaa le mí máa zo. Á bàn maá ló le mí léé yanka a ò o buee zo. ²⁹ Ká a màhà bía ncnc mìn maá yi: «Loń, ònén sá ncnc foñ hã lúlúio cèrèè yi, á hàrí wizon-kénì á ò dín yí pá ù nìi, ò o vio za sãanì á ù yàá pá dín yí ncnc mìi le ò dí lè ho sánú lè wàn bñncwà. ³⁰ À ònén za na lá ù nìi bìo vaá yàara véeniá ba há-kora wán bīnía buara, á ù màhà le ba lén o nòn-bòohú na ònì wi búé.» ³¹ Á bàn maá bía ncnc wo yi: «Í za, ònén làa fo páaniá wi mìn wán fèè, á bìo á ò te búenbúen bìo sã foñ. ³² Ká wa màhà ko wa dí ho sánú à wéé wa sía, léé bìo á mìn fèè mu lá ka lòn nìi na húrun á bīnía vèera. O lá vú-nun á ò bīnía yú.»»

O ton-sá kohó na há cí rí wi wàhiire

16 Bún mún ó o Yeesu wee bío lè mí nì-kenínia: «Nàfòró bànso búí hĩa lá nùpue búí bàrá mí ton-ni ònì wán. Wizonle búí á ba bueé bía ncnc wo yi le o ton-sá mu wee yáa o nìi bìo dàkhĩna. ² Ó o von wo bueé wee bíoráa: «Bìo á ò jí ù dǎnì yi á so bon le? Wáa wa lá bìo á ù wó búenbúen bàn cǎtíi, bún mún á wa à kúia mìn. À ù tonlò wó ò cǐn zuia.» ³ Ó o nìi wee bío mí yi: «Éèè! Í ònì wáa léra mí mí tonni sáró yi á ò wé kaka? Bìo ho varò á ò yí dà bìo, á ho hée fio mún niyio wi mìi. ⁴ Áwa, í wáa zū bìo á ò wé ká ò tonlò yàara á ò pá à yí ba búí na à bua mi.» ⁵ Á bía búenbúen na ba ònì wáa kénì wi yi ó o von lè mí nì-kení kénì. Á yia buara ho yahó ó o tùara yi: «Í ònì wáa kee na wi foñ lè le yén?» ⁶ Á wón bía: «Léé oliivewa bía ònì wáa bàrikónwa khímàni.» Ó o bía ncnc wo yi: «Lii kèèni fùafùu. Fé ù kee

vũahú à ù túa: Nìlò bàrikónwa búará-ncnc làa píru.» ⁷ Ó o bīnía tùara a búí yi: «À ònén bèen kee lé le yén?» Á wón bía: «Léé dínlò ònì wáa khĩá-hònu.» Ó o bía ncnc wo yi: «Fé ù kee vũahú à ù túa: Dínlò ònì wáa khĩá-náa.» ⁸ Bìo ó o ton-sá mu yí téréna ká ba ònì wáa màhà pá khòonia wo hã hénni na ó o yú bìo yi. Léé bìo á ho dímíná na ká nùpua zū mìn buaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ Ó o Yeesu mu bīnía bía: «Le ònì wáa mu na mia: Mí wé yú ho dímíná nàfòró à mí wé wé bìo mí ònì yiráa ba bñnc-lowà làa ho, ká ho khĩá wó mí cǐn, á ba à fé mia á à zoráa le mukāni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bìo na cǐnù ó o zūna mu buaró, wón ba ncnc bìo boo yi ó o mún ònì zūn mu buaró. Yia yí téréna mu bìo na cǐnù yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mí yú ho dímíná nàfòró à mí yí zūna hón buaró, á léé wéé á à tá à na ho nàfòró tente mia? ¹² O nì-veere bìo na ba kàrafáa mia á mí yí zūna buaró, á mí kùrú bìo á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá wón yí dà máa sá máa na ònì wáa nùwā ncnc yi. O ònì ònì kénì, ká a wañ yia so. O wé è jí a nì-kení bíoni, ká yia so ó o máa kñncbi. Mí yí dà máa sá máa na le Dón-beeni yi ká mí mún pá henía le wá rí cǎrò bìo.» ¹⁴ Bìo ba *Farizēwa ná hã bíonì mu, á ba wee yáa mí ònì yi na a Yeesu yi, léé bìo á ba dó mí sía le wá rí cǎrò yi dàkhĩna. ¹⁵ Ká a Yeesu màhà bía ncnc ba yi: «Mínén wee wé mítén lè ba nì-tentewà ba nùpua yahó, èè ká le Dón-beeni dèn zū bìo wi mí yiwa, léé bìo á bìo ba nùpua wee mí à wé lè mu bè-beeni á le Dón-beeni yí máa tà yi.

Ho làndá lè le Dón-beeni béèni bìo

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize làndá lè le *Dón-beeni ònì-cúu fèerowà vñncna á páahú wà fèèè bueé bó a Zān Batiisi buenlò yi. Wón buenlò ònì lè bún á le *Dón-beeni béèni bìo bueró ònì wáa yí, á ba nùpua lè mí nì-kení kénì wee ònì mìn le béèni mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáayi lè ho tá véro á wáyi po ho làndá bín-za dèè na cǐnù vílò.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na díá mìn hĩa ò o bīnía fó há-veere yan léé há-fé. Á yia fó a hĩa na bàn báa díá wo á yan mún lé o há-fé.»

O nàfòró bànso là a Lazaare wàhiire

¹⁹ Bún mún ó o Yeesu pá bīnía bía bìo kà: «Nùpue búí hĩa wi bín á nàfòró wi á wee zī hã sí-senì na yàwá here. Wizonlò búenbúen léé sánú díró o cǐn. ²⁰ Nì-khenii búí na yèni ba le Lazaare, na sãniá búenbúen wó lè hã dokuaa á hĩa wee buee da a nàfòró bànso mu khũuhũ. ²¹ O síi yàá wee wé vá a nìi mu dínlò na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. À bè bún wán, á ba boonì wee wé buee ònì wáa a dokuaa. ²² Wizonle búí ó o nì-khenii mu húrun, á le Dón-beeni wáayi tonkarowà bueé líí lá a yòò bàrá a *Abaraamu nìsání. Bún mún ó o nàfòró bàn-

so mún húrún á ba nùuna. ²³ Bio ó o wi ho ni-hǎnbó-lóhó yi, ó o lò wee be dàkhíina. Ó o hóonía mí yahó le mí ì loń, ó o khèra mɔn o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nisání.

²⁴ «Ó o von wo pǎnpǎn: «Wàn búa Abarahaamu, loń ò mākárí yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza nǎhú mu numu yi, à buee wéé lè ò denle, lé bio á ò lè bɛntín wee be ho dǎhú na kà yi dàkhíina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bíá nɔn wo yi: «Í za, le ù yi, bio á ù yio fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèé á wéera lè ù sǐ, ò o Lazaare bio wó há yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cǎnú à ùnén bèn yú le lònbee. ²⁶ Bún pá ní ló, á ho kǎ-be-beeni wi warén làa mia pǎahú, bèra a na ká bia le mí ì lé hen á à khí mí cǎn à ba yí dàń mu. Á nùpue mún yí dà máa lé hen na á ù khíi wi yi máa buen wa cǎn.»

²⁷ «Ó o nǎfòró bànso bíá nɔn wo yi: «Í pá à bǐní ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o líi wàn maá zǐi.

²⁸ Wàn zàwa nùwǎ hònú líi wi bǐn, ò o líi nǐ ba zeń wán à bán wǎa yí buee zo le lònbe-beeni na kà lahó yi.»

²⁹ Ó o Abarahaamu bíá nɔn wo yi: «O *Mɔyiize làndá lè le *Dónbeeni nǐ-cúa fɛerowà bíoní wi bǐn, le mìn zàwa mu wé ní hǎn.» ³⁰ Ó o nǎfòró bànso bíá: «Wàn búa Abarahaamu, bún pá máa yí ba. Hen ká bia húrún ní-kéní búí lá ló lion ba cǎn á ba à yèrémá wárá.» ³¹ Ká a Abarahaamu màhá bíá nɔn wo yi: «Ká ba yí máa ní a Mɔyiize lè le Dónbeeni nǐ-cúa fɛerowà cǎn, á hàrì à ní-hío búí vèe, á ba pá máa tà.»»

Yí khà mi ninza dé bè-kohó wéró yi

(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

17 Bún mún ó o Yeesu bíá nɔn mí ní-kenínia yi: «Bio wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéró yi bún yí dà máa hè hùú. Èé ká yia màhá níi bò mu bio, wón á ho yéréké è sá yi. ² Hàrì ba ca le hue-beeni o fonle yi à lèe dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à poń le lònbee na à yí o ká mu lé orén nɔn á ba háyúwá na kà ní-kéní búí wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten bio sese.

Mi ninza bè-kora séndíaró bio

(Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza búí wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi há zen cúa-hèpun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee buee dǐn ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi.»

Le sǐdéro na ka lè ho mútáàdè beere bio

(Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowà bíá nɔn wo yi: «Núhúso, dé wa sǐdéro wàn.» ⁶ Ó o Núhúso bíá: «Hen ká mi sǐdéro na khúekhúe lè ho mútáàdè beere bio á mi yàá pá lá tà le mí ì wé làa bio, á mi lá dà à bío ò na † le vǐndèe na kà yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ũten ho muhú yi», á le è wé mu.

† Bio ó o Yeesu bíá binbirí lé bio kà: «Hen ká mi sǐdéro lá búa yú ho mútáàdè beere na cǐnú yi.» Ba zúifúwa cǎn á ho mútáàdè beere lé dío ka cǐnú po mu bè-díníi bia búenbúen. Ba wee wé ni ho bàn bia kúee le zéeni yi, à le sǐmu wíoka dé wán.

O ton-sá tonló bio

⁷ «Hen ká minén ó o búí ton-sá lá wi á wee và a mɔhú táa o wee pa a sáron búa síi, ká a ló há mana yi buara, á mi ì bío le o dèeni buee kɛeni ò o dí le? ⁸ Yínɔn bio ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho dǐnló na mi, wíoka ũten à ù lá ho buennáa le ò dí à ò nɔ. Bún mún á ùnén màhá à dí ká ù nɔ.» ⁹ O so o tèeni mí ton-sá mu yi bio ba le o wé ó o wó bio yi le? Búee. ¹⁰ Minén bio làa bún mún lée dà-kéní. Bio le Dónbeeni le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bío bio kà: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yí ko ò o na bio yi. Bio ba le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera ba bùeréwà nùwǎ píru

¹¹ Bio ó o Yeesu wee va ho Zeruzalemu, ó o bò le súii na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee pǎahú yi. ¹² Ó o vaá wee sùará ho lóhó búí yi, à *bùeréwà nùwǎ píru wee sí a yahó. Á ba khèra dǐn ¹³ à ba wee wǎamaka pǎnpǎn: «Yeesu! Ní-kàranlo! Zǐn wa mākárí.» ¹⁴ Bio ó o Yeesu mɔn ba, ó o bíá nɔn ba yi: «Mí lén vaa zéeni miten lè le *Dónbeeni yankarowà.» †

Á bio ba bò mín wee va bǐn, á ba wan. ¹⁵ Bio ba ní-kéní mɔn ò o wan, ó o bǐnía tò mí làa yi á wee khòoní le Dónbeeni pǎnpǎn ká a buen, ¹⁶ á bueé líi búrá a Yeesu tá, á yahó bó ho tá yi, ò o wee dé o bǎrákà. O léee Samaríi nii. ¹⁷ Ó o Yeesu wǎa bíá: «Ba mí nùwǎ píru búenbúen yí wan le? Á ba nùwǎ dènú na ká bèn zon wen? ¹⁸ Bán tǎhú ó o búí yí leékaa ò o bǐní buee búaani le Dónbeeni ká mu yínɔn ho síi veere nùpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún mún ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lii híni lén, à ù sǐdéro mi wéera fo.»

O Nùpue Za bǐní buenló bio

²⁰ Wizonle búí á ba *Farízewa tùara a Yeesu yi le lé ho pǎahú yén á le *Dónbeeni béeni á à buen yi. Ó o bíá nɔn ba yi: «Le Dónbeeni béeni buenló yínɔn bio na wee mi làa yio. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loń, mu wi hen» táa «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bio á mi ko à mi zǐn mu le le Dónbeeni béeni wi làa mia wó.» ²² Bún mún ó o bíá nɔn mí ní-kenínia yi: «Pǎahú búí bueé dǎ ó o *Nùpue Za wizonle dà-kéní búí á mi sǐa á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(Matiye 24.23-28)

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» táa «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Èé ká mi yí va bǐn, mi yí lùwí mu bio yi. ²⁴ Làa bio ká ho vlohó nuiina ho wáyí lùe búí à mu khoomu dèeni kéń lùe búenbúen, lé bún bàn síi ó o Nùpue Za bǐní buenló wizonle bio khíi wéráa. ²⁵ Èé ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéé vé, à ho pǎahú na kà nùpua pí a bio.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bio wó a Nɔwee pǎahú lé bio bàn síi khíi wé o *Nùpue Za bǐní buenló pǎahú. ²⁷ Ba nùpua hía wee dí

†† Le Dónbeeni yankarowà mí dòn lé bia hía wee wé bio le o nùpue na mu bùemu vǎmú lá wi yi á wán, ó o wǎa dà à zo ba nùpua tǎhú. Mí loń Levii nùwǎ (Psaumes) 13.49. ‡ Mí loń Bio Núhú Búeenii vǎhú (Genèse) 6-9

ká ba à nu, á wee ya mín ká ba a yéé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nwwee zon ho won-beeni yi á mu nun-beeni buara bueé bó ba búenbúen. ²⁸ Mu múñ khíi wé làa bìo híá wó a Lotee pàahú. † Ba nùpua híá wee dí á wee nu, á wee yà ká ba a yéé mí biowa, á wee dì ká ba a so. ²⁹ Èé ká nònzoñ na ó o Lotee ló ho Sodɔɔ-mu yi, á ho dǎhú lè ho kírìbì ló ho wáayi á tò ba wán, á bó ba véenia. ³⁰ Lé búñ bàn síi múñ khíi wé nònzoñ na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zoñ à yia wi mí zǐi lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sǐa, à yia hǎ mana yi múñ yí bío le mí ì bǐnì ì buen mí zǐi. ³² Mi leéka a Lotee bàn háa bìo. ††³³ Yia wi ò o fení mí mukāni wón á à vǐini le. Ká yia vǐinia mí mukāni wón á à yí le.

³⁴ «Le ì bío mu na mia: Mu zoñ tǐnàahú á ba nùpua nùwǎ nun na páania dǔma le dǎmu dǎe dà-kéní wán, ó o ni-kéní á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwǎ nun na páania wee ni mu bìo, ó o ni-kéní á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwǎ nun na wi hǎ mana yi, ó o ni-kéní ba à fé è lénnáa, ká ba à día a ni-kéní.»] ³⁷ Ó o ni-keninia tǔara a yi: «Núhú-so, lé wen á mu ù wé yi?» Ó o bíá nɔn ba yi: «Hen na ó o yà-híni día yi, lé bǐn á ba dùbúawá wee wé fè mín yi.»

O maháa là a cítí-fǐ wàhiire

18 Bìo ó o Yeesu wi ò o zéeni lè mí ni-keninia le ba ko ba wé fio fééé à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wàhiire na kà nɔn ba yi: ² «Cítí-fǐ búí híá wi lóhó búí yi. O yí máa zǐn Dónbeeni, á múñ yí máa kǐnbi nùpue. ³ Maháa búí múñ híá wi ho ló-kéní mu yi á wee buen o nii mu cǐn fééé à buee bío bìo kà na a yi: «Mì ìnén le ì fiofo tǔiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nii mu wee pí a bìo. Ká mu màhá a va à yí, ò o sǎ san ó o wee bío mí yi: «Ì yí máa zǐn le Dónbeeni, á ì múñ yí máa kǐnbi nùpue bún bon, ⁵ ká a maháa na kà bèntǐn lan miì dàkhǐina. Ì ì wé bìo ó o wee cà, ò o wé yí buee dǐn sǎé mi.» ⁶ Ó o Núhú-so bǐnia bíá nɔn ba yi: «Mi loñ bìo ó o cítí-fǐ-kohó mu na kà wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeeni so máa na ho tǔiá síni bìo le hueekaa yi na wee ve le pǎnpǎn le wisoni lè ho tǐnàahú yi le? ⁸ Le ì bío mu na mia: Le è na ho tǔiá síni ba yi ho pàahú na mu ko yi. Èé ká a *Nùpue Za màhá khíi bǐnia buara, ó o bueé yí ba nùpua na dó mí sǐa le Dónbeeni yi ho tá wán le?»

O Farizǐe là a lànpo fé wàhiire

⁹ O múñ bǐnia wà le wàhiire búí á bò bìo wee leéka le mí téréna à ba wee zuañ bìo ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwǎ nun búí híá wà yòò wé ho fioró le *Dónbeeni zǐ-beeni yi. O ni-kéní léé *Farizǐe ká yia so léé *lànpo fé. ¹¹ Ó o Farizǐe zoó fàrá dǐn ho wáayi á wee fio mí yi kà: «Dónbeeni, ì wee dé ù bǎrákà, lé bìo á ì yí kà le ba nùpua na ká bìo. Ba wee tè ba nùpua wán, á wee nuua, á lé ba há-féwá, sǐnkú o lànpo fé na kà. ¹² Ìnén wee ì ì jii há cúa-nun ho yàwá núhú dà-kéní yi, á bìo á ì wee yí bàn cúa-pírú níi á ì múñ wee na foñ.» ¹³ Ó o

lànpo fé wón vá líi dǐn le kùeéré yi á yàá yí wi ò o hóoni mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí ni-káa yi kà: «Dónbeeni, màkárí miì, ì léé bè-kora wéro.» ¹⁴ Ó o Yeesu bǐnia bíá bìo kà: «Le ì bío mu na mia: Ba nùwǎ nun mu tǐahú ó o lànpo fé lé yia bǐnia van mí zǐi ká a téréna le Dónbeeni yahó. Lé bìo á yia wee yòoni míten á le Dónbeeni á à liini, ká yia wee liini míten á le è yòoni.»

Ba buan ba háyúwá buararàa o Yeesu cǐn

(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)

¹⁵ Hàri ba háyúwá á nùpua búí buan buararàa o Yeesu cǐn le o bè mí níni ba wán. Bìo ó o ni-keninia mɔn mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá von ba, ò o bíá: «Mi día le ba háyúwá wé buen ì cǐn, mi yí hè ba, lé bìo le *Dónbeeni béeni bìo sǎ bìo kà le ba bìo síi yi. ¹⁷ Le ì mì ho tǔiá na mia: Yia yí tà le Dónbeeni béeni bìo là a háyónza bìo síi, á bànso yí dà máa zo le yi hùúu.»

Ho nàfòró bànsowà lè le Dónbeeni béeni bìo

(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)

¹⁸ Ba *zúifúwa núnása ni-kéní búí tǔara a Yeesu yi: «Ni-kàránlo tente, ì ko à ì wé mu yén à yíráa le mukāni na máa vé.» ¹⁹ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lée webio nɔn á fo wee veráa mi làa ni-tente? Ni-tente míá ká mu yínɔn le Dónbeeni mí dòn. ²⁰ Fo zǐ le Dónbeeni làndáwá na kà: Yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí búe nùpue, yí nuua bìo, yí fǐ sáberé mi ninza jii, kǐnbi mìn maá le mìn nu. †» ²¹ Ó o nii bíá nɔn wo yi: «Bún búenbúen á ì bò yi hàri ì yàrónzàmu pàahú.» ²² Bìo ó o Yeesu ná a ni-cúa wó, ó o bíá nɔn wo yi: «Bìo dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yéé bìo wi ù cǐn búenbúen à sanká bàn wáari na ba ni-khenia yi, bún ká fo ò yí ho nàfòró ho wáayi. Bún món à ù bǐni buee bè miì.»

²³ Ká a nii mu ná há bíoni mu, ó o sǎnia tò, lé bìo ó o níi bìo boo dà. ²⁴ Bìo ó o Yeesu mɔn ò o yahó so, ó o bíá bìo kà: «Ho nàfòró bànsowà zoró le Dónbeeni béeni yi bèntǐn á à wé here. ²⁵ O cón-númúkú zoró lè ho mísími kǐhú á à wé wayi á à poñ o nàfòró bànso zoró le Dónbeeni béeni yi.» ²⁶ Á bìo dǐn wee ní a bíoni tǔara a yi: «Èee! Á yia wǎa dà à fen léé wée?» ²⁷ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cǐn á dà wee wé le Dónbeeni cǐn.»

²⁸ Bún món ó o Piere bíá nɔn wo yi: «Loñ, warén ló día bìo lá wi wa cǐn à wa bò foñ.» ²⁹ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Le ì mì ho tǔiá na mia: Yia ló día mí zǐi, tàá mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwǎ, lè mí zàwa le Dónbeeni béeni bìo yi, ³⁰ ó ò yí bìo cǎrǎe á à poñ bún ho pàahú na wa wi yi, á múñ pá à yí le mukāni na máa vé ho yíro na lua yi.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo

(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)

³¹ O Yeesu fó mí ni-keninia píru nun mí núhú wán á bíá nɔn ba yi: «Mi loñ, wa wee yòò ho Zeruzalemu, á

† Mi loñ Bìo Núhú Búeenii vǔahú (Genèse) 19†† Mi loñ Bìo Núhú Búeenii vǔahú (Genèse) 19.26

‡ Mi loñ Léro vǔahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeni ló vǔahú (Deutéronome) 5.16-20

bìo búenbúen na le *Dónbeenì ñi-cúa fεerowá túara o *Nùpue Za dǎní yi á ñii yòò sí bǐn. ³² Lé bìo ba à dé o bìà yí zǔ le Dónbeenì ñii yi, á bán ò zùáñ yi, á à là, á à pǔiní mí ñinsǎní ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a le hǎ làbàaní, á à búe o. Ká mu wizooní tǐn zoñ, o ò vée.»
³⁴ Ká a ñi-kenínia màhá yí zǔna dèe woon mu yi. Hǎ bíoní mu bàn kúará á sà ba yi á ba yí zǔ bìo ó o Yeesu wi ò o bío ñúhú.

O Yeesu héra a muíi búí yìo ho Zerikoo yi

(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)

³⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à búñ ò o muíi búí kará ho wǎhú ñisǎní wee fioka. ³⁶ Bìo ó o ñá ba zǎamáa na wee khǐí sǎ, ó o túara bìo wee wé. ³⁷ Á ba bíà ñon wo yi le lé o Nazareete ñii Yeesu lé yia wee khǐí. ³⁸ Ó o wee bío pǔñpǔñ: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!» ³⁹ Á bìà wi ho yahó wee ñamaka a yi le o wé tété. Ká a yáa wíokaa wee wáama lè mí sòobée: «Daviide Za, màkárí mi!» ⁴⁰ Ó o Yeesu dǐn ò o le ba bua a muíi mu buennáa. Bìo ó o buée dǐn, ó o túara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le ì wé na foñ?» Ó o bíà: «Ñúhúso, wé le ì yìo à wé mi.» ⁴² Ó o Yeesu bíà ñon wo yi: «Wáa mi, bìo fo dó ù sǐi mi lè búñ á ì wéeraráa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeenì. Á ba zǎamáa búenbúen ñon mu á ba mún wee khòoní le Dónbeenì.

O Yeesu là a Zasee bìo

19 Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee kǎa. ² O ñii búí wi ho lóhó mu yi á yèni ba le Zasee. O lé ho *lànpo féwá ñúhúso búí, á ñàfòró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zǔñ, ó o wó san, lé bìo ba ñupua boo dà, ò o mún lé o ñi-búinbúí. ⁴ Ó o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vǐndè-beenì búí na ba le sikomwore, na dǐn hen na ó o Yeesu wà buee khǐí yi, ò o dàñ mináa wo.

⁵ Bìo ó o Yeesu buée dǐn le lùe mu, ó o hóonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, buee lii fùafù. Lé fo á ì ko à ì làa wán ho zuia.» ⁶ Ó o Zasee dèenía bánbáa lion, á lií fò a Yeesu vannáa mí zǐi lè hǎ zǎmakaa.

⁷ Á bìà búenbúen na ñon mu á mu yí sǐ yi á ba wee hǎhúaa: «O ñupue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón màhá hǐñon yòò dǐn o Yeesu yahó ò o wee bío: «Ñúhúso, loñ, ì ñii bìo bàn sankaa màni á ì na ba ñi-khenia yi, ká ì mún tò a búí wán mu búí yi, á ì na mu bàn cúa-náa bánso yi.» ⁹ Ó o Yeesu bíà ñon wo yi: «Le zǐi na kà ñupua wáa kǎnía ho zuia, lé bìo ó o ñii na kà mún lé o *Abarahaamu mòmmaníi búí. ¹⁰ Lé bìo ó o *Nùpue Za buara wà buée cà bìà khèra lè le Dónbeenì, á à fení.»

Ho sǎnú kùráa wàhiire

(Matiye 25.14-30)

¹¹ Ó o Yeesu bínia wà le wàhiire dà-kéní á ñon bìà dǐn ñá hǎ bíoní mu yi. Lé bìo ó o sùaráa lè ho Zeruzalæmu, á ba mún wee leéka le le *Dónbeenì béenì á à dèenì ì zéeni míten mí lahó yi. ¹² Bìo kà lé bìo ó o bíà: «Ñii búí

na sǎ se mín zǐi á ko ò o lá le béenì, ó o ló van ho kǔhú búí na dǎní nàyi á wà vaá lá le bǐn ká a bǐnì ì buen.

¹³ Sǎni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá ñuwǎ píru á sankaa ho sǎnú kùráa ^{††} dà-kéní kéní ñon yi, ò o bíà: «Mí bánbá duan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká ba kǔhúsa màhá ñina a á ba tonkaa ba ñupua le ba ña a mǔn à vaa bío bìo kà: «Wa yí wi ò o ñii mu wé wa bée.»

¹⁵ «Bìo ó o vaá lá mí béenì bínia buara mín kǔhú, ó o von ba ton-sáwá na ó o kàràfáa mí sǎnú yi. O wi ò o zǔñ bìo ba sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o ñin-yání ñupue buara á bíà: «Ñúhúso, ù sǎnú kùurè na á ù ñon mi à ì bínia yú hǎ kùráa bìo píru séenia.» ¹⁷ Ó o bée bíà ñon wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo lée ton-sá tente, bìo á fo téréna mu bè-wíniwà yi, á ì bàrà fo hǎ ló-beera bìo píru ñúhú wán.»

¹⁸ «Á yia sǎ buara buée bíà: «Ñúhúso, ù sǎnú kùurè na á ù ñon mi à ì bínia yú hǎ kùráa bìo hònú séenia.» ¹⁹ Ó o bée bíà ñon wo yi: «À ünén á ì bàrà hǎ ló-beera bìo hònú ñúhú wán.»

²⁰ «Ó o búí bínia buara buée bíà: «Ñúhúso, ù sǎnú kùurè na á ù ñon mi, ñin-dio. Í lá dó le le ñin-kéní yi bàrà, ²¹ lé bìo á ì zǎna fo. Fo lé o ñupue na mukǎni ñii. Fo wee lá bìo á ù yí bàrà, á wee lá ho dǐnló na á ù yí dù.»

²² «Ó o bée bíà ñon wo yi: «Ton-sá kohó yén! Í ì cítí fo ù kùru ñi-cúa wán. Fo fù zǔ le ì ñii, á wee lá bìo á ì yí bàrà, á mún wee lá ho dǐnló na á ì yí dù, ²³ ká búñ fo zǔ, á lée webio ñon á ù yí vaá bàrà le ho banki yi? Se bìo á ì bínia buara, á ì lá buée fé le le bàn cǔnú.»

²⁴ «Búñ mún ó o bíà ñon bìà wi bǐn yi: «Mí fé ho sǎnú kùurè mu o cǔn à na hǎ kùráa bìo píru bánso yi.» ²⁵ Á ba bíà ñon wo yi: «Ñúhúso, wón á hǎ bìo píru wi cǔn vó.» ²⁶ Ó o bíà ñon ba yi: «Le ì bío mu na mia: Yia bìo wi á ba à bǐn ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Èe ká yia bìo mia, á hàri mu bè-za na wi o cǔn á ba pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé ba bée á mí bua buennáa hen à buee búe ì yìo yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu bíà búñ vó, ó o khǐi-na dú ba yahó á ñon ho Zeruzalæmu.

O Yeesu zoró ho Zeruzalæmu yi

(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zǎn 12.12-16)

²⁹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaráa ho Btefaze le ho Betanii yi, le búee na ba wee ve làa Oliivewa vǐnsia búee ñisǎní, ó o tonkaa mí ñi-kenínia ñuwǎ ñun á bíà ñon yi: ³⁰ «Mí lén va ho lóhó na vaá mí yahó yi, ká mi vaá dǐn, á mi ì mi sǔnpè-za na á ñupue dǐn yí yòora yí ñon hùuu ká a can dǐn. Mi fee wo bua buennáa. ³¹ Ká a búí túara mia le lée webio ñon mi wee feeráa wo, à mi bío na bánso yi: «O Ñúhúso màkóo wi o yi.» ³² Á bìà ó o tonkaa wà van, á mu búenbúen vaá wó làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu.

³³ Bìo ba wee fee o sǔnpè-za mu, á bìà te o wee túa ba yi: «Lée webio ñon á mi wee feeráa o sǔnpè-za

† Mu bàn sǐi hǎa wó ho pǎahú mu yi: Bìo ó o Heroode Ni-beenì hǎa húrún, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vǎ cà le béenì á buée zoráa mín maá lahó yi, á ba zúifúwa tonkaa ba ñupua le ba ña a mún à vaa bío le mí yí tà a bìo. †† Mu pǎahú ká ho sǎnú kùurè dà-kéní á ba yéera a ho bàn wǎri á à yí o ñupue ñi-kéní wizooní khǐmàni sámú sǎnii.

mu?»³⁴ Á ba bía: «O Nùhúso màkóo wi o yi.»³⁵ Bún món á ba buan o sùnpè-za mu buararàa o Yeesu cǔn, à bò mí kánbunwà o wàn, à ba buan wo yi ó o Yeesu yòora.³⁶ Bio ó o lá ho wǎhú wà, á ba nùpua wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wàn o yahó.³⁷ Bio ó o búakáa wee birón hã Oliivewa vǐnsǎ búee á wà vaá sùaráa ho Zeruzalæmu yi, á ba zãamáa na lé o nì-kenínia búenbúen wee zãmaka, á ba búakáa wee khòoní le Dónbeení pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na ba nɔn bìo yi:³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeení wé mu bè-tentewà
là a béé *Daviide na bò o buen o Nùhúso yèni yi.
Ho héerà keń ho wáayi,
à ho cùkú lè le yèn-beeni bìo sǐ le Dónbeení
na dà mu bìo búenbúen nùhú wán yi.»

³⁹ Á ba *Farizǐewa búí na wi ba zãamáa tíahú bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, bío le ù nì-kenínia wé tété.»⁴⁰ Ó o Yeesu bía: «Ká ba wó tété, á hã huua pá à wãmaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalæmu bìo yi

⁴¹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaráa ho Zeruzalæmu yi, á yìo nɔn ho, ó o wee wá ho nìpomu bìo yi,⁴² ká a bío: «Éee Zeruzalæmusa, mi yàá mún lá zũna bìo dà à na ho héerà mia ho zuia bìo há. Èe ká mu màhá wáa sànkáa mia. Mi yí dà mu máa mi.⁴³ Lé bìo ho pãahú búí khíi dã, á mi zúkúsa á à keení ì kíni mia, á à fífãka yi.⁴⁴ Ba à fi mi lóhó lè minén búenbúen dúkúdukúdukú. Ba máa díá á hàri huee máa keń mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé bìo mí yí zũna ho pãahú na le Dónbeení buara mi bìo yi.»

O Yeesu nɔn ba bè-yèérowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zǎn 2.13-16)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu zon le *Dónbeení zǐ-beeni yi á zoó wee na ba bè-yèérowà ká a bío na ba yi:⁴⁶ «Le Dónbeení bía mí bíoní vǐnna yi: «*ǐ zǐi á à wé fioró zǐi,*» † ká minén wó le lè ba kǎnlowà lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kàrán ba nùpua le Dónbeení zǐ-beeni yi làa wizooní búenbúen. Á le *Dónbeení yankarowà núnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa, lè mu nìpomu núnása wee cà bìo ba à wé è búeráa o Yeesu.⁴⁸ Ká bìo ba à wé è yíràa wo á ba yí zũ, lé bìo ó o bíoní níló sǐ ba nùpua búenbúen yi.

Ba wi ba zǐn hen na ó o Yeesu pànká ló yi

(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

20 Wizonle búí ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeení zǐ-beeni yi ká a bue le bín-tente, á ba *yankarowà núnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa, lè ba *zúifúwa nì-kǐa² bueé wee tùa wo yi: «Zéení bìo nɔn á ù wee wéráa hã wárá mu? Lée wée nɔn mu bàn níi foń?»³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «*ǐnén mún ñ tùa mia, mi bío na mi:* ⁴ Lée wée híia nɔn le níi le o Zǎn wé bátízé ba nùpua? Lé le Dónbeení lée, tàá lé ba nùpua?»

⁵ Á ba dĩn wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le lée webio nɔn á wa yí tàráa o bìo.⁶ Ká

† *Mi loń Ezayii vūahú 56.7*

wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zãamáa á à lèeka wen lè hã huua á à búe. Lé bìo á ba láa mu yi kǎnkǎn le o Zǎn lé le *Dónbeení nǐ-cúa fæero.»⁷ Á ba wáa bía le mí yí zũ yia nɔn le níi mu o Zǎn yi.⁸ Ó o Yeesu bèn bía nɔn ba yi: «*Áwa, ǐnén mún máa zéení yia nɔn le níi mi à ǐ wee wéráa bio kà.*»

Ho èrèzén vǐnsǎ buahó vàrowà wàhiire

(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wàhiire na kà nɔn ba zãamáa yi: «Níi búí híia léra mí èrèzén vǐnsǎ buahó á nɔn ba nùpua na làa wó wǎanía tò bìo ba khíi na a yi wán, le ba wé và ho, ò o wà van le khúii na nàyi á wà vaá mía bíi.¹⁰ Pãahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nì-kéní le o va ba nùpua mu cǔn le ba khé bìo bìo sǎ mí yi à na. Á ba nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wà lè mí nín-káamáa.¹¹ Ó o mɔhú bànsò bíniá tonkaa mí ton-sá veere, á ba mún vaá là wón á han nɔn, ó o wà à ba yí nɔn dǎe wo yi.¹² Ó o pá bíniá tonkaa ba nùwǎ tǐn níi, á wón ba mún vaá han bóoníkáa yi, á nɔn.

¹³ «Ó o mɔhú bànsò wáa bía: «*Éee ǐ wáa à wé kaka coon? Áwa, ǐ ì tonka ǐ za na á ǐ wa làa sòobéé, nún-sǐ á wón ba à kǎnbi.*» Ó o bía nɔn mí za mu yi le o híni lén, á wón híi nɔn wà.¹⁴ Èe ká bìo ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mín yi: «*Yia lua ká lé yia á ho mɔhú bìo khíi sǐ yi. Mi wa búe o, á ho mɔhú bìo wáa à sǐ wen.*»¹⁵ Á ba híi nɔn wiira a á khèra lée bó díá.» Ó o Yeesu wáa tùara ba yi: «*Áwa! Lé mu yén á ho mɔhú bànsò ò wé làa ba?*»¹⁶ O ò buen bueé búe ba nùpua mu, ká a cà nì-vio á à kúee mí mɔhú mu yi.» Bìo ba nùpua ná hã bíoní mu, á ba bía: «*Póon! Bún máa wé.*»

¹⁷ Ká a Yeesu màhá fá mí yìo ba yi ò o bía: «Le Dónbeení bíoní vūahú bíoní na ká kúará lé mu yén? «*Le huee na ba so-sowa lá pá díá, lé dìo híia bíniá bueé buan ho soró dĩniá.*»

¹⁸ Yia lùwá le huee mu wán á bànsò sǎniá á à yáa. Ká yia á le bèn kùera lion wán, á bànsò á à fùfúuka.» ††

¹⁹ Á ba *yankarowà núnása lè ho *làndá bìo zéenílowa zũna le lé barén á le wàhiire mu wà bò wán, á ba dǎeniá wee cà a wiiró yahó, ká ba màhá zǎna ba nùpua.

Ho lànpo cǎló à na ho Oroomu béé yi bìo

(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)

²⁰ Bún món á ba wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ba nìnbáwa búí na wee wé mítén lòn nùpua na téréna. Ba le bán khūaa o nii yi à yí o bín-kohó búí bè yi dérãa wo yia wi ho kǎhú nùhú wán níi yi.²¹ Á ba tùara a yi: «*Nì-kàránlo, wa zũ le bìo fo wee bío làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua á téréna. Fo yí máa ká nùpue yìo. Bìo le Dónbeení le ba nùpua wé bua lè mítén lé bǔn bàn kàránló binbirí á fo wee na.*»²² Áwa! Á ù bío na wen: «*Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cǎ na ho Oroomu kǎhú béé yi lée, tàá mu yí ko làa wéró?»*

†† *Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 118.22*

²³ Ó o Yeesu zūna ba hénní bìò, ó o bía nɔn ba yi:
²⁴ «Mi zéení le wén-hǒnló búí làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǒnló mu wán á wée te?» Á ba bía: «Lé o béé.»²⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Àwa. Bìò sǎ a béé yi à mi na a yi, ká bìò bèn bìò sǎ le Dónbeenì yi à mi na mu dén yi.»²⁶ O bióní na ó o bía á ba yí mɔn bín-kohó búí na ba dà a bè yi á à wíiráa wo ba nùpua yahó. Bìò ó o bía wó ba coon, á ba dǐn tétété.

Ba nì-hía vèeró bìò

(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ Ba *Sadusíewa lé bìà le ba nì-hía máa vèe. Lé bán nùwǎ yèn búí buara a Yeesu cǐn bueé tùara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlò, bìò ó o *Mɔyíize tùara henía nɔn wen lé bìò kà: Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bàn za ko ò o fé bàn háa ya, à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi. ²⁹ Ka lòn nùpua nùwǎ hènun búí lá lée zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ Ó o nùn níi so fó a maháa mu yan, ³¹ bún mɔn ó o tǐn níi so fó yan, á ba mí nùwǎ hènun yan wo bèenia á húrunka, ò o búí yí yú za làa wo. ³² Mu bàn véenii ó o háa mu mún húrun. ³³ Àyà, nònzoñ na ba nì-hía á à vèe yi, ó o háa mu bìò ò sǎ a yén yi? Bìò ba mí nùwǎ hènun màhá yan wo bèenia.»

³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ho dímíná na lònbiò báawa lè ba háawa wee ya mín. ³⁵ Èé ká ba báawa lè ba háawa na ko ba khíi vèe à yí le mukānì ho dímíná na bò o buen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bǐn máa hí, lé bìò ba bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà. Ba lé le Dónbeenì zàwa lé bìò ba vèera. ³⁷ Ho lahó na bía le vǐndè-za na ho dǐhú wi yi bìò, ó o Mɔyíize zéenia mu wéréwéré le ba nì-hía khíi vèe, ò o von o Nùhúso le *Abarahaamu bàn Dónbeenì là a *Izaaki bàn Dónbeenì là a *Zakoobu bàn Dónbeenì. ^{††38} Le Dónbeenì lé bìà yìo wi lua bàn Dónbeenì, ká le yínɔn nì-hía bàn Dónbeenì. Lé bìò ba búenbúen yìo wi lua lerén bìò yi.»

³⁹ Á ho *làndá bìò zéenílowa nùwǎ yèn búí bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlò, fo bía se.»⁴⁰ Lé bìò ba yí wi à ba bǐn khà mǐten tùa wo yi làa bìò búí. †

O Krista sǐnii zǔnló bìò

(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)

⁴¹ O Yeesu bǐnía tùara ba yi: «Ba da à wé kaka à bǐoráa le o *Krista lé o *Daviide mǎnmànii? ⁴² Lé bìò ó o Daviide mí bæere bía mu há Leni vǔahú yi: <O Nùhúso Dónbeenì bía nɔn ï Nùhúso yi:

Buee keení ï nín-tǐáni,

⁴³ fúaa ká ï búrá ï zúkúsa ï tá,

á ï bò ï zení wán» ††

⁴⁴ Bìò ó o Daviide wee ve o Krista lè mí Nùhúso, o ò wé o nùhúso ká a mún pá à wé o mǎnmànii kaka?»

Mi pa mǐten ho làndá bìò zéenílowa bìò yi

(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)

⁴⁵ Bìò ba zǎamáa dǐn wee ní a bióní, ó o bía nɔn mí nì-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa mǐten ho *làndá bìò zéenílowa bìò yi. Ba wa há báká-beera zǐlò à wé héekaráa. Ba wa ba wé tèení ba yi lè le kǐnbii ba zǎamáa fémínlò lara yi. Ho kàránlò zǐnii yahón lùà, lè ho dǐnlò dǐinii keenínia na seka ba wé hueeka keení yi. ⁴⁷ Ba wee khà ba maháawa nuaa bìò, á mún wa ho fìoró na túee wéró à ba nùpua leéka le ba téréna. Lé bún búenbúen nɔn á ba lònbee khíi wíoka à déràa wán.»

O mahá-khenii hámu bìò

(Maaki 12.41-44)

²¹ O Yeesu hóonía mí yahó á lora khíi fò, ó o mɔn ho nàfòró bànsowà na wee kúee mí hámu há bonkonii yi le *Dónbeenì zǐ-beenì yi. ² Ó o mún mɔn o mahá-khenii búí ò o wee kúee mí tǐmɔnwà bìò nùn, ³ ó o bía: «Le ï mì ho tǔiá na mia: O mahá-khenii na kà bìò na ó o kúaa á boo po bìà ká búenbúen bìò. ⁴ Lé bìò le wári na ba búenbúen wó lè mí hámu lé dìò ba yú puunía. Ò orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bìò wi o cǐn búenbúen na ó o lá wé è dí.»

Le Dónbeenì zǐ-beenì fìoró bìò

(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)

⁵ Bìò ba nùpua nùwǎ yèn búí wee bíò le Dónbeenì zǐ-beenì bìò, le le donkhueéra lè há *hue-sení lè mu bìowa na ba wó lè mu hámu, ó o Yeesu bía nɔn ba yi: ⁶ «Pǎahú búí khíi dǎ ká bìò mí yìo wi wán ká á à fì. Hàrì huee máa keñ mí ninza huee wán.»

Ho yéréké bìowa na khíi wé á ho dímíná á à véréa

⁷ Á ba tùara a yi: «Nì-kàránlò, lé ho pǎahú yén á bún bìò so ò wé yi, á lé mu bìò yén khíi zéení le mu bìò mu wéró pǎahú dǐn?»⁸ Ó o Yeesu bía: «Mi pa mǐten bìò. Mi yí díà le ba vǐnii mia. Lé bìò á nùpua cèrèe khíi buen ï yèni yi á à bíò: «Ì lé o *Krista, ho pǎahú dǐn.» Ká mi màhá yí bè ba yi. ⁹ Hen ká mi khíi wee ní há há táró, lé ho kǎaló bìò, à mi yí dèé mi yiwa. Lé bìò á bún bìowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún dèenía máa wé ho dímíná véro pǎahú.»

¹⁰ Ó o bǐnía bía bò mu wán: «Ho síi búí khíi wé è lé vaá fì lè ho síi veere, á ho kǐhú búí khíi wé è lé vaá fì lè ho kǎ-veere. ¹¹ Ho tá dèkénɔn sǔmáa khíi wé há lùà búí yi, á le hǐni lè mu vǐn-kora khíi keñ lùà cèrèe yi. Mu bè-beera búí na bìò á à wé le zǎnii á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé ká sǎni à bún búenbúen dǎ, á ba à wiika mia á à beé lò. Ba à bua mia á à varáa ba *zúifúwa kàránlò zǐnii yi á vaá cítí, á à kúee mia ho kàsó yi. Ba wé è bua mia á vaá dǐnii há kǎna núnása lè ba bá-zàwa yahó bìò mi tà miì bìò yi. ¹³ Lé bún mi ì bè yi á à zéenínaa ï bìò.

¹⁴ Mi bè mi hácirí bìò kà lè bìò wán: Mi yí dèé mi yiwa bìò mi vaá bíò á à fenínáa mǐten bìò yi. ¹⁵ Ìnén ï bæere lé yi á à na há bióní lè mu bè-zǔnminii mia, á mi zúkúsa

† Mi loñ Làndá zéenílò vǔahú (Deutéronome) 25.5 †† Mi loñ Léró vǔahú (Exode) 3.6 †† Mi loñ Léró vǔahú (Exode) 3.6 †† Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 110.1

ó o búí máa dàh máa sánsá mia á mún máa kán.
 16 Hàrì mìn maáwà lè mìn nuwà, mìn zàwa lè mìn nùwà na ká, lè mìn b̄nlowà m̄iten lé bán á à dé mia á à na, á mi c̄èr̄èe búí ba à búe. 17 Ba nùpua búenbúen á à jin mia bìo mi tà m̄iì bìo yi. 18 Èe ká hàrì mi jún-v̄ání dà-kénì búí máa ví. 19 Mi f̄ará d̄in sese, bún lé bìo á à na ká mi ì yí le muk̄ànì na máa vé.

O Yeesu wee bío ho Zeruzaleemu f̄ioró bìo

(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)

20 «P̄àahú na mi kh̄ii mi ba h̄in-táwá lè mí kuio ká ba kíniá ho Zeruzaleemu yi, bún ká mi ì z̄úh̄ le c̄ínú ká ho f̄ioró yi. 21 Hón p̄àahú so yi á bìa á à keñ ho *Zudee yi ko ba l̄uwí yòò h̄á búaa. Bìá á à keñ ho Zeruzaleemu yi ko ba lé ho yi lén, à bìá wi h̄á mana yi yí b̄ní búe zo ho yi. 22 Lé bìo mu ù wé le c̄it̄ii f̄iló wizooní na le Dón-beeni b̄ionì v̄uhú bè-b̄ionii búenbúen á jii ì sí yi. 23 Ho yéréké kh̄ii sá ba h̄á-s̄éenasa lè ba h̄á-n̄aawa yi mu zoñ. Lé bìo mu ù wé le yi-v̄éè làa s̄òob̄éè ho k̄sh̄ú mu yi, á le Dón-beeni á à z̄éeni le le s̄ii wee c̄i ba nùpua mu yi. 24 Ba à búe ba búí lè h̄á h̄ia kh̄ara, ká ba búí ba à bua à varáa h̄á k̄a-vio yi, á bìá yín̄oñ ba z̄úif̄uwa buée fi ho Zeruzaleemu á à keñi ho yi f̄úaa ba p̄àahú jii sú.

O Nùpue Za b̄ní buenlò bìo

(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

25 «Mu biowa búí na sí yí z̄ú kh̄ii wé le wii le ho p̄ihú lè h̄á màn̄aayo yi. Ho d̄im̄iná k̄anasa búenbúen á yil-era à yáa mu yámú jumu na wee k̄urún s̄á jiló bìo yi. 26 Ba nùpua búí yiwa á à dè dè è yuunika ká ba leékaa bìo kh̄ii wé ho tá wán mu p̄àahú, lé bìo á ho wáayi bìo búenbúen á à dèké. 27 Bún ká ba à mi a *Nùpue Za h̄á d̄undúio wán ká a yòò lua lè mí dànló lè mí c̄ukú beeni. 28 Ká bún biowa so wéró jii kh̄ii h̄era, à mi h̄ín̄i d̄in à hóoni mi júná lé bìo á mi k̄ániló w̄aa s̄uaraa.»

O Yeesu lá ho f̄ik̄iyée bìo á k̄áranna lè ba nùpua

(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

29 Bún m̄ón ó o Yeesu wà le w̄ahiire na kà n̄on ba yi: «Mi loñ ho *f̄ik̄iyée v̄ind̄èè lè h̄á v̄ins̄i na ká. 30 Ká h̄á h̄ia wee sà mí v̄ñ-yóròwà, se mi z̄ú le ho v̄iohó tèrò d̄ñ. 31 Làa bún sí ká mi kh̄ii m̄on ká bún biowa so wee wé, à mi z̄úh̄ le le *Dón-beeni béeni s̄uaraa. 32 Le ì m̄i ho t̄úia poni na mia: Ho p̄àahú na kà nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. 33 Ho wáayi lè ho tá kh̄ii vé, ká ì b̄ioní h̄sn ñ keñ b̄ín f̄éè.»

Mi wé f̄ání mí yìo

34 «Hen ká mi wee pa miten bìo sese, á mi máa na miten ho dànd̄inlò lè ho ja-junlò, lè ho d̄im̄iná bìo yil-era yi. Ká bún mia le wizonle mu kh̄ii v̄i mia lè ho z̄úan bìo síi. 35 Lé bìo le kh̄ii yòoka ho d̄im̄iná nùpua búenbúen wán. 36 Mi f̄ání mi yìo. Mi wé flo f̄éè, á mi ì yí ho p̄anká à fenínaa miten bìo wà buée wé búenbúen yi, á à dàh ñ d̄innáa o *Nùpue Za yahó.»

37 Le wisoni yi ó o Yeesu f̄u wee wé k̄arán ba nùpua le *Dón-beeni z̄i-beeni yi. Ká ho z̄iuhú ò o lén yòò c̄aa h̄á

Oliivewa v̄ins̄i búee wán. 38 Ba nùpua búenbúen f̄u wee wé buen le Dón-beeni z̄i-beeni yi le yinb̄ii b̄urii, à buee jì a c̄ñ.

O Yeesu dénaló bìo

(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Z̄an 11.47-53)

22 Ho *búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄ánú na ba le Paaki wà buée s̄uara. 2 Á ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bìo z̄éeni lowa wee cà bìo ba à wé wé è búeráa o Yeesu, lé bìo ba z̄ána ba z̄amáa. 3 Á bún ó o *Sat̄ani dó h̄á yile-kora ò Zudaa na ba wee ve làa Isikariote yi. O lé ba n̄i-kenínia píru jun n̄i-kénì. 4 Ó o Zudaa mu wà vaá w̄anía lè ba yankarowà júnása lè le *Dón-beeni z̄i-beeni parowà júnása, à z̄úhnáa bìo o ò wé wé è déráa o Yeesu ba níi yi. 5 Á bán s̄i wan wan le mí ì na le w̄arí wo yi. 6 Ó o Zudaa w̄aa tà, á h̄in̄on wee cà bìo o ò d̄in wán á à déráa wo ba níi yi kà ba z̄amáa yi z̄úh̄ mu.

O Yeesu le ba wíoka ho Paaki d̄inlò bìo

(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Z̄an 13.21-30)

7 P̄àahú na ba wee dí ho búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄ánú yi, á le wizonle na ba ko ba f̄úaa ho Paaki pi-ozàwa yi à wé lè mu h̄amu d̄ñ, 8 ó o Yeesu tonkaa o Piere là a Z̄an á bíá n̄on yi: «Mi lén vaa wíoka ho Paaki d̄inlò bìo.» 9 Á ba t̄uara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka mu yi?» 10 Ó o bíá n̄on ba yi: «Mi loñ! Hen ká mi h̄ia wà líi zo ho lóhó yi, á mi ì f̄è mín làa níi búí na sò mu ju-mu lè ho dúuhú, à mi bè o yi va le z̄ii na ó o vaá zo yi, 11 à vaa bío na le z̄ii mu bànso yi: «O n̄i-k̄aránlo le wa t̄u foñ: Ho lahó na á ìnén lè ì n̄i-kenínia á à dí ho Paaki d̄inlò yi lé ho yén?» 12 O ò z̄éeni la-beeni búí làa mia ho n̄onwíohú yi na s̄ià b̄aràka vó. Lé b̄ín à mi wíoka ho d̄inlò bìo yi.» 13 Á ba wà vaá yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu á ba wíokaa ho Paaki d̄inlò bìo.

O Nùhúso d̄inlò

(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korente 11.23-25)

14 Bìo ho p̄àahú d̄ñ, ó orén lè mí tonkarowà páania kará ho d̄inlò j̄uhú yi. 15 Ó o bíá n̄on ba yi: «Ì b̄ent̄in wee cà à ì dí ho Paaki s̄ánú d̄inlò na kà làa mia à bè yi lò beráa. 16 Lé bìo á ì máa b̄íní máa dí ho làa mia h̄úu, f̄úaa n̄onzoñ na á mu ù wé á jii á à sí yi le *Dón-beeni béeni yi, le ì bío mu na mia.» 17 Ó o w̄aa lá le juunii d̄èè á buan, ò o dó le Dón-beeni b̄aràkà, ò o bíá: «Mi fé le juunii d̄èè na kà à ju fé mín yi. 18 Le ì bío mu na mia: À lá ho zuia jii wán, á ì máa b̄íní máa ju div̄én h̄úu, ká mu yín̄oñ le Dón-beeni béeni buenlò m̄ón.»

19 Bún m̄ón ó o lá ho búurú, á dó le Dón-beeni b̄aràkà, ò o c̄èekaa ho n̄on ba yi, ò o bíá: «Hia kà lé ì s̄anía [na n̄on mi bìo yi. Mi wé wé mu à leékaráa ì bìo.» 20 Lé bún bàn síi ó o mún láráa le juunii d̄èè ho d̄inlò díro m̄ón, ò o bíá: «Le juunii d̄èè na kà lé le páanii finle na bò lè ì c̄ani na á à k̄úia mi bìo yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

21 «Èe ká mi màh̄ loñ, yia á à dé mí ì na làa mi á páania kará ho d̄inlò j̄uhú yi hen. 22 Mu bon, o *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dón-beeni le mu wéráa. Ká yia màh̄

nii ì bè mu á ho yéréké è zo ñúhú. ²³ Á ba búakáa wee túaka mín yi le lé o yén màhá à wé mu mí tíahú coon?»

Yia po bia ká lé o yén?

(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

²⁴ O Yeesu ni-kenínia wee wàaní mín yi à zūrnáa yia po barén na ká. ²⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ho díímíjǎ kǎna bá-zàwa wee wé mí pànká hǎ wán, á bia ho pànká wi níni yi le ba wé ve mí làa «bè-tente wérowà». ²⁶ Èé ká minén bìo yí ko à mu keń ká. Minén á yia ñúhú wi po bia ká wón ko ò o wé miten cínú bìa ká yahó. Á yia á ho pànká wi níni yi wé bìa ká ton-sá. ²⁷ Yia ñúhú wi léé wée? Lé yia ba wee lá ho dínló na yi ò o dí léé, tàá lé yia wee lá ho na? Yínɔn yia ba wee lá ho na yi le? Áwa! Ínén wi mi tíahú lòn ton-sá bìo síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bìo á mi wee tà keń làa mi fée le lònbee na wee yi mi yi, ²⁹ le bún nɔn á le béenì na á Ì Maá nɔn mi à Ì mún nɔn mia. ³⁰ Mi khií dí á à ñu làa mi Ì béenì yi, á mi mún khií keení ba bá-zàwa kanmúini wán á à cítiraa o *Isirayeele zǐ-ñúná píru ñun.»

O Yeesu bía le o Piere hía pí mí bìo

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zǎn 13.36-38)

³¹ O Yeesu bía nɔn o Simɔn Piere yi: «Simɔn, Simɔn, héyii! Loń! O *Satāni flora ho wǎhú le Dónbeenì cǐn yú à didiraa mia làa bìo ba wé didiraa mu dūmu à lén zàn-bio. ³² Èé ká Ì màhá flora nɔn foń, à le síidéro yí fòo foń. Ká ù khií tà yèrèmaa buara Ì cǐn, à ù hení mìn zàwa sía.» ³³ Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Ñúhúso, hǎri à mu wé kàsó, á Ì ì zo ho làa fo. À mu wé húmú, á Ì Ì hí làa fo.» ³⁴ Ó o Yeesu bía: «Piere, le Ì bío mu na foń: Ho zuia ó o kò-bée máa wá, ká ù pǎ le fo yí zū mi a dǎn hǎ cúa-tǐn.»

Mi wé wíoka miten hǎ fio bìo yi

³⁵ Bún mún ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bìo á Ì hía tonkaa mia, à Ì le mi yí bua wári à yí bua puure làa nakǎa, á bìo búí cén fòora mia le?» Á ba bía: «Dèé búí yí fòora wen.» ³⁶ Ó o wǎa bía nɔn ba yi: «Áwa! Bìo ká wán ká yia wári wi ò o lá le bua, à yia puure wi mún lá le bua. Yia khà-tóní mia à wón yéé mí báká beenì, ò o yà ho búí. ³⁷ Le Ì bío mu na mia: Le Dónbeenì bíonì vǎhú bíonì na ká bìo ko à mu sá mi à ñii sí: «Ba mà a dó ba bè-kora wérowà ñii.» † Mu bon. Bìo túara Ì dǎni yí á à wé ñii Ì sí.» ³⁸ Ó o ni-kenínia bía nɔn wo yi: «Ñúhúso, lé hǎ khà-túa bìo ñun na.» Ó o Yeesu bía: «Mi wǎa día ká.»

O Yeesu flora hǎ Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van hǎ Oliivewa búee wán làa bìo ó o wee wé wéráa mu. Ó o ni-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá dǎn ho lahó mu ó o bía nɔn ba yi: «Mi wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wérowà yi.» ⁴¹ Bún mún ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o ñupue hueleenii dà vaá dǎ yi síi, á líí fǎrá mí nɔnkópúná wán ò o

wee fio ká síi: ⁴² «Ì Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na ká dǎ mi. Èé ká mu yí wé ínén síi bìo ká ùnén síi bìo lé bìo wé.» ⁴³ [Bún mún á le Dónbeenì tonkaro búí buée zéenia miten làa wo, á hǐna a síi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéé, lé bìo á bìo wà buée wé làa bìo á à sá a yi búenbúen ó o mɔn, á mu wee beé o lò dàkhíina, ó o fèenì yèrèmaa ka lòn cǎni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bìo ó o flora wó, ó o bǐnia buara mí ni-kenínia cǐn á buée yú ba à mu dāmu bó ba, lé bìo ba yiwa wee várāa. ⁴⁶ Ó o bía nɔn ba yi: «Mi yí da. Mi hǐni fio à mi yí zo mu bè-kora wérowà yi.»

Ba wǐira a Yeesu

(Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zǎn 18.2-11)

⁴⁷ Bìo ó o Yeesu dǐn wee bío, à bún ba zǎamaa búí vaá ló lua. Yia dú ba yahó lé o Zúdaa, wón na lé o ni-kenínia píru ñun ni-kéni mi beere. O buee dèenii, ó o wà buée bó a Yeesu yi, á le mí Ì tèeni a yi le le kǐnbii. ⁴⁸ Á wón bía nɔn wo yi: «Èee, Zúdaa, lé le kǐnbii tèenii á fo ò bè yi á à dérāa o *Núpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bìa làa wo bò mín zūna bìo hía à wé, á ba túara a yi: «Ñúhúso, wà dà à fi le wa khà-túa le?» ⁵⁰ Á ba ni-kéni búí dèenia hà ba *yankarowà ñúhúso ton-sá nín-tǐni ñikāhú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bía: «Héyii! Mi día ká.» Ó o dǎn o ñii ñikāhú ó o dèenia wan. ⁵² Bún mún ó o Yeesu yèrèmaa bía nɔn ba yankarowà ñúnasa, le le *Dónbeenì zǐ-beenì parowà ñúnasa le ba ni-kǐa na wà buée wii wo yi: «Mi buan mi khà-túa le mi búaa buararāa Ì wán le we? Ì léé ni-kāanii le? ⁵³ Hǎ wizooní búenbúen á Ì lá wee wé keń làa mia le Dónbeenì zǐ-beenì yi á mi yí wǐira mi hón pǎahú so yi. Èé ká ho pǎahú na ká hón bìo sǎ minén le le tǐbiri pànká ñúhúso yi.»

O Piere pǎ a Yeesu bìo

(Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zǎn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bún mún á ba wǎa wǐira a Yeesu á buan vaá zonnáa ba yankarowà ñúhúso zǐi. O Piere bò ba yi ká a màhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dǎhú ho lún síi yi á ba búí kará kǐnia yi. Ó o Piere buée zoó kará làa ba. ⁵⁶ Ó o ton-sá hǎa búí mɔn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yio wo yi, ò o bía: «O ñii na ká mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ Ó o Piere pǎ mu, ò o bía: «Héyii! Hǎa mu, Ì yàá yí zū a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o búí tǐn mɔn wo, á wón bía nɔn wo yi: «Únén mún lé o ñii mu bàn ni-kéni búí.» Ká a Piere màhá bía: «Ñii mu, Ì yí nɔn wo.» ⁵⁹ Bìo mu dá dò mí yi lòn léèrè dà-kéni síi ó o ni-veere búí tǐn pá bǐnia bía mu: «Mu bon kénkén. O ñii mu fù wi làa wo, lé bìo ó o mún lé o Kalilee ñii.» ⁶⁰ Ká a Piere màhá bía: «Bìo á ùnén yàa wee bío á Ì yí zū.» Ho pǎahú dà-kéni kéní na ó o wee bío mu yi ó o kò-bée wá. ⁶¹ Ó o Ñúhúso yèrèmaa fá mí yio o Piere yi. Lé bún ó o Piere hácirí màhá buara bìo ó o Ñúhúso bía nɔn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-bée máa wá ká ù pǎ le fo yí zū mi á dǎn hǎ cúa-tǐn.» ⁶² Ó o Piere hǐnɔn ló á léé wá bùbùbù.

† Mi loń Ezayii vǎhú 53.12

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká ba a là a

(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jinií yi na a yi ká ba a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká ba tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero bìo bon, à ù zéeni yia vína fo.» ⁶⁵ Hã bín-kora lè mí siíwà á ba wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tuiá fεerowà cǔn

(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zǎn 18.19-24)

⁶⁶ Bìo ho tá tǔn, á ba *zúifùwa nì-kíá, lè ba *yankarowà júnáasa *lè ho làndá bìo zéeni lowa kúaa mín wán, à ba le ba bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tuiá fεerowà yahó. ⁶⁷ Á ba tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ù bío mu le wa jí.» Ó o bía nɔn ba yi: «Í bía mu nɔn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tùara mia á mi máa bío dèe. ⁶⁹ Ká hã laà na ká wán, ó o *Nùpue Za á à keení le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tíani.» ⁷⁰ Á ba búenbúen wáa bía: «À bǔn à fo lé le Dónbeenì Za lon?» Ó o bía nɔn ba yi: «Lé minén miten bía le í lé orén.» ⁷¹ Á ba wáa bía: «Wa màkóo wáa mía seéràsa yi. Warén waten wáa jí a jì-cúa.»

Ba buan o Yeesu buararàa o Pilaate cǔn

(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zǎn 18.28-38)

23 Ho làndá tuiá fεerowà búenbúen híncɔn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǔn. ² Bìo ba vaá dǔn bíń, á ba wee bá a ká ba a bío: «O nìi na ká á wa yú ò o wee khà wa nìpomu vínií le ba yí cǎ ho lànpó à na a bée yi. Ò o mún wee bío le mí lé o *Krista, o bée.» ³ Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ùnén lé ba *zúifùwa bée le?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴ Ó o Pilaate bía nɔn ba yankarowà júnáasa lè ba zǎamáa yi: «Bíonì na à í dǔn wán á à siínínaa o nìi na ká jùhú á í yí mɔn.» ⁵ Ká ba màhǎ pá wíokaa wee bío lè mí pànká: «O wee kǎani wa nìpomu lè mí kàránlò. O búaa mu jùhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fée wà buée bó hen.»

⁶ Bìo ó o Pilaate jí hã bíoní mu, ó o tùara: «O nìi mu léee Kalilee nìi le?» Á ba le úuu. ⁷ Á bìo ó o zúna mu ká, ó o le ba bua a varáa o *Heroode cǔn, lé bìo ó o Heroode lé yia wi ho Kalilee jùhú wán, à wón mún wi ho Zeruzalemu yi mu pǎahú.

Ba buan o Yeesu buararàa o Heroode cǔn

⁸ Bìo ó o Heroode mɔn o Yeesu, ó o sǐi wan, lé bìo ó o jí a sǎ míana, á lá wi ó o mi a wán hàrí hàani. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bìo búí. ⁹ O tùara a yi làa bìo cèrèe ká a Yeesu màhǎ yí dó mí jii wo yi hùúu.

¹⁰ Ba *yankarowà júnáasa lè ho *làndá bìo zéeni lowa dǔn wee kooní a Yeesu yi lè le hεerè. ¹¹ O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jinií yi na a Yeesu yi ká ba a zùanka a yi. Ba zǐnía wo lè ho báká beenì na se làa sòobée, à ba bínia buan wo vannáa o Pilaate cǔn. ¹² Lé bǔn zoń ó o Heroode là a Pilaate bínia wó ba bǔnlowà ká ba nɔn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zǎn 18.39-40; 19.4-16)

¹³ Bǔn mún ó o Pilaate von ba yankarowà júnáasa, lè ba ya-díwá lè ba zǎamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bía nɔn ba yi: «O nìi na ká á mi buan buararàa í cǔn, á le o wee kǎani mu nìpomu. Àwa! Í mún wáa tùara a yi mi búenbúen yio yi, á hã wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jùhú á í yí mɔn. ¹⁵ O Heroode bínia buan wo buée nɔn wen, lé bìo á wón mún yí mɔn o wékheró. O bèntín yí wó bìo búí na nɔn ó o koráa lè mu húmú. ¹⁶ Í ì bío le ba ha a lè hã làbàani, ká í ì díaa wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sǎnú díro dǔn, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsò nìi búí díaa.]

¹⁸ Á bǔn ba búenbúen páania wee bío pǔnpǔn: «Búe o, à ù díaa o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kàsò zoró jùhú lé bìo ó o híaa wi ho kǎaló fio yi, á bó a nìi búí.

²⁰ Bìo ó o Pilaate wi ò o díaa a Yeesu, ó o wíokaa tùara ba zǎamáa yi. ²¹ Ká ba màhǎ wee wáamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²² Mu cúaa-tǐn níi ó o Pilaate bía nɔn ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi? Í yí mɔn bìo búí na nɔn ó o koráa lè mu húmú. Í ì bío le ba ha a lè hã làbàani, ká í ì díaa wo o ò lén.» ²³ Ká barén bán pá lan wee wáamaka pǔnpǔn le ba búee o Yeesu ho kùrùwá wán. Á barén wáamakaa lé híaa yú ho pànká. ²⁴ Ó o wáa tà le mí ì wé bio ba wee cà. ²⁵ O nìi na ba le o díaa, wón na kera ho kǎaló fio yi á wó le nì-búee ba dó ho kàsò yi, ó o léra díaa, ò o nɔn o Yeesu ba dásíwá yi le ba wé làa bìo ba zúifùwa sǐa vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàráa

(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zǎn 19.17-22)

²⁶ Bìo ba buan o Yeesu wàráa, á ba vaá fò mín làa Síreena † nìi búí na ba le Síncɔn, ò o ló hã mana yi lua. Á ba dásíwá wíira a buée séenia lè ho kùrùwá, ò o bèráa o Yeesu mún. ²⁷ Ba minka zǎamáa bò a yi á séenia ba háawa búí na wee wá kúaará a bìo yi. ²⁸ Ó o Yeesu yèremáa wee bío làa ba: «Zeruzalemu háawa, mi yí wá ínén bìo yi, ká mi wá minén miten lè mí zàwa bìo yi. ²⁹ Lé bìo hã wízoní búí na lua yi, á ba khíi wé è bío: «Ba háawa na yí máa te làa bìa dǐn yí ton za yí yéenia yí mɔn bán júnáa bèntín sǐ.» ³⁰ Hón pǎahú so yi ká ba à bío ò na hã búaa yi: «Mi tè jì wen» á mún ñ bío lè hã dòn búaa: «Mi pe wen» ³¹ Lé bìo ká ba wee wé ínén na ka lòn búen-siire ká sǐi, á minén na ka lòn búen-heni bìo khíi dà bǔn wán.»

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zǎn 19.17-27)

³² Ba mún buan nì-wanna nùwǎ jùn búí na ba à páani í búe là a Yeesu. ³³ Bìo ba vaá dǔn ho lahó na ba wee ve làa «Nún-bòkuee» á ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bíń. Ba nì-wanna nùwǎ jùn á ba mún

†† Síreena: Ho léee lóhó búí na wi ho Afiriiki kǐhú yi á sùaràa yi lè ho Mediteranee yámú jumu. O Yeesu pǎahú á ba zúifùwa búí híaa wi ho lóhó mu yi. ‡ Mi loń Ozee vǎahú 10.8.

† Mi loń Lení vǎahú (Psaumes) 110.1, Daniyele vǎahú 7.13

búaa hã kùrùwáwá wán bín. O nì-kéní wi là a Yeesu nín-tíani ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴ [Ó o Yeesu bía: «Í Maá, sén díá na ba yi, lé bio ba yí zū bio ba wee wé.»] Bún món á ba dásíwá wó le nún-sīni bio á sankaaráa o sī-zínia. ³⁵ Ba zāamāa dīn bín á wee loñ. Ba *zúifūwa núnása bán wee yáa mí jiní yi na a yi ká ba à bío: «O fenía ba búí, le orén mún fení mítén ká a lé o *Krista bio bon, yia le Dónbeenì mōn léra.» ³⁶ Ba dásíwá mún wee yáa mí jiní yi na a yi. Ba vá bueé bó a yi, á hoonía mu bè-nia yòó nōn wo yi ³⁷ à ba wee bío: «Hen ká fo lé ba zúifūwa béé, à ù fení ūten ūten.» ³⁸ Yòó o nùhú yi á bio kà lé bio ba túara: «YIA KÀ LÉ BA ZÚIFŪWA BÉÉ.» ³⁹ Ba nì-wanna na ba búaa nì-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínōh o Krista le, á ù fení ūten ūten à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰ Ká a nì-kéní na so wón bèn wee zà lé mí nínza mu ká a bío: «Fo yí máa zín Dónbeenì le? Yínōh le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le?» ⁴¹ Warén bán ko lè le lònbee, lé bio wa wékhe lé hia dó wen mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴² Bún món ó o bīnia bía: «Yeesu, hen ká fo khii buara lè ù béenì, à ù pa ĩ bio.» ⁴³ Ó o Yeesu bía nōn wo yi: «Le ĩ mì ho tūiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò keñ làa mi le Dónbeenì cōn.»

O Yeesu hómú

(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zān 19.28-30)

⁴⁴ Mu wó à le wii wà yòó fárá, á ho kōhú búenbúen dīndīn wó le tíbirí á míana fúuu fúaa le wi-háare. Ho pñsōró na zoó le *Dónbeenì zī-beenì yi á lenkaa mīn tīahú. ⁴⁶ Ó o Yeesu bía pñpñ: «Í Maá, ĩ wee dé ĩ mànáká ù nīi yi.» Bío ó o bía bñn wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bío ho Oroomu dásíwá kuure nùhúso mōn bio wó, ó o khòniá le Dónbeenì, ò o wee bío: «O nīi na kà bēntín lá téréna.» ⁴⁸ Ba zāamāa na buara bueé lora mu bio mu á mōn bio wó, á ba bīnia wà ká ba yara sò làa sòobéé. ⁴⁹ O Yeesu bán bñnlowà búenbúen lè ba háawa na bò làa wó hàrì ho Kalilee yi á bueé khèra dīn wee loñ bio wee wé.

O Yeesu nùuló bio

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zān 19.38-42)

⁵⁰ Nii búí hía wi bín á yèni ba le Zozēfu. O wee lé ba *zúifūwa lóhó na ba le Arimatee yi. O fù léee nì-tente na téréna, á hía wee lòní le *Dónbeenì béenì buenlò. O fù lé ba zúifūwa làndá tūiá fēerowà nì-kéní, ká a màhã fù yí tà bio ba ninzàwa jiní tò wán wó. ⁵² Ó o wà van o Pilaate cōn vaá flora a Yeesu nì-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líí pon yi lè ho bunló, á lá vaá nùna le búure na có ho búaa hó yi, na á nì-hío lá dīn yí nùna yi yí mōn. ⁵⁴ Mu wó ho yèzūmá zoñ zīihú á ho *Sabaa nùhú búarāa. ⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàrì ho Kalilee yi á bò mín là a Zozēfu vaá mōn le búure, á lora bio ó o Yeesu nì-hínmu dūmanāa.

† Ba zúifūwa búráa: O Yeesu pàahú ká ba zúifūwa na níní se fù wee wé cé mí búráa hã búaaàr yi. Hã búí wee wé hã bú-kānì á ho zī-nùhú dà-kéní nùpua wé nùu yi. Hã búráa mu ba fù wee wé pe jiní lè hã hue-beera. Bia yí dà hñn búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá kāmāa yi. Ba fù wé khūuní hã à hã wíoka wé mí, lé bio ká yia vará hã wán tàá o dñn hã, se bánso tun.

⁵⁶ Bún món á ba bīnia vaá wee wíoka ho jiló lè mu bio na sãmu sí o Yeesu mu sãniá bio yi. Ho Sabaa zoñ á ba vūñna làa bio ho làndá henianāa mu.

O Yeesu vèeró bio

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zān 20.1-10)

24 Ho dimaasi zoñ yìnbii bñrìi á ba háawa hñnōn lá ho jiló na sãmu sí na ba lá wíokaa, á buan vannāa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beenì na lá pon le búure nii à le bñniá khii díá. ³ Á ba yòó zon, ká ba màhã yí zoó mōn o Nùhúso Yeesu sãniá. ⁴ Á ba dīn yilera lùnkaa, à bñn à báawa nùwã nun na sī-zínia wee juiika dīn ba yahó. ⁵ Bio ba zāna dīn cúiorá mí júná, á ba nùpua mu bía làa ba: «Lée webio nōn á yia yio wi lua á mí bueé wee cà ba nì-hía lùe yi?» ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mi yiwa bio ó o hía bía nōn mia wán ká a wi ho Kalilee yi: ⁷ «O *Nùpue Za ko ò o dé ba bè-kora wérowà níi yi, à búεε ho *kùrùwá wán, à vèe hã wizooní tīn níi zoñ.»

⁸ Á ba hácirí màhã bñniá buara o Yeesu bíoní wán. ⁹ Á ba bñniá wà vaá bía mu búenbúen nōn ba tonkarowà píru dòn làa bía ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki bán nu Mari. Ba há-vio na lá páaniá wi làa ba á mún bía mu bio dà-kéní mu nōn ba tonkarowà yi. ¹¹ Éε ká ba tonkarowà màhã lá hã bíoní mu lòn bñn-conconwà, á ba yí tà ba bio. ¹² [Ká a Piere màhã pá hñnōn lùwa van le búure wán à vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. Á ho nùuló dēε lé dīo ó o mōn. Ó o wó coon bio wó bio yi á bñniá vannāa mí zīi.]

O Yeesu zéeniá mítén lè mí nì-keníniá búí

(Maaki 16.12-13)

¹³ Le wizonle mu mí bεere zoñ, ó o Yeesu nì-keníniá nùwã nun búí bò mín nōn ho lóhó na ba le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzalēmu á à yí léèrēwa bio nun vεeni síi. ¹⁴ Bio wó khiina búenbúen lé bñn bán láakáwá á ba wee tà. ¹⁵ Bio ba wee bío ká ba à wāaní mín ká ba wà, ó o Yeesu mí bεere bueé bó ba yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba nōn wee mi a, ká bio búí màhã hò ba á ba yí zūna a. ¹⁷ Ó o Yeesu túara ba yi: «Lée webio á mí wee wāaní wán ká mí wà?»

Á ba dīn sò mí yara. ¹⁸ Á ba nì-kéní na ba le Keliopaasi bía nōn wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzalēmu yi búenbúen, á ùnén ù dòn lé yia yí zū mu biowa na wó hã wizooní yen na kà yi le?» ¹⁹ Ó o túara ba yi: «Á bñn biowa so lè mu yén?» Á ba bía nōn wo yi: «Bío wó a Nazareete nii Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero. Le Dónbeenì lè ba nùpua zūna le o pánká wí mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowà núnása lè wa ya-díwá nōn wo bia yí zū le Dónbeenì yi à bán síniá nùhú à búe, á ba búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yia ko ò o kãní a *Isirayεele nìpomu, ká mu yio wáa máa lé. Ho zuia lé mu biowa mu wéeró wizooní bio tīn. ²² Wa kuure háawa nùwã yen búí wó wen coon. Ba fù hñnōn le yìnbii bñrìi á van le búure wán, ²³ ká ba màhã yí vaá yú a sãniá. Á ba bñniá bueé bía mu nōn wen, à ba mún bía le Dónbeenì wáayi tonkarowà búí zéeniá mítén làa mí, à ba bía nōn mí yi

wéréwéré le o yio wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwã yen búi mún van le búure wán á vaá mɔn mu búenbúen làa bìo ba háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón ba yí mɔn.»

²⁵ Ó o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mi lé ba bñ-búwá. Mi yí máa dé mí sĩa le Dónbeenì ñi-cúa fεerowà bè-bíonii yi fúa. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be kà síi à yíráa mí cùkú beenì le Dónbeenì cñ le?» ²⁷ Bñ món ó o wáa zéenia bío bía a dñí yi le Dónbeenì bíonì vūhú yi búenbúen bàn kúará. O búa mu ñúhú là a *Mɔyíize vñna á vaá lá là le Dónbeenì ñi-cúa fεerowà vñna búenbúen.

²⁸ Bìo ba vaá bó ho lóhó na ba wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nii na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká ba màhá hò a le o yí wé mu, à ba bía nɔn wo yi: «Día à ù cãa làa wen, ho tá wee hí.»

Ó o Yeesu wáa zoó làara ba wán. ³⁰ Bìo ba wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bárakà, ò o cèeka ho nɔn ba yi. ³¹ Lé bñ wán á ba yio màhá fá, á ba zūna a. Ó o dèenia ñuuna vñun ba yahó. ³² Á ba wee bío làa mín: «Bìo ó o fù wee bío ká a zéení le Dónbeenì bíoní kúará làa wen ho wñhú wán á wa sĩa so fù yí há le?»

³³ À ba dèenia híncɔn bñía nɔn ho Zeruzalemu. Ba vaá yú ba tonkarowà píru dòn le mí ninzàwa mín wán bñ, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Nùhúso vèera bìo bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ Á barén mí bæere lá bìo wó ho wñhú wán bía nɔn ba yi, làa bìo ba zñnanáa o Yeesu pãahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

O Yeesu wíokaa zéenia mítén làe mí tonkarowà

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zãn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

³⁶ Bìo ba wi bñ bíoró yi, à bñ ò o Yeesu mí bæere dèenia wi ba tíahú [ó o bía nɔn ba yi: «Le ho héerà keñ làa mia.»] ³⁷ Á ba zãna dàkhíina, lé bìo ba mɔn wo wó làa ni-hñnbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhá bía làa ba: «Mi yil-

era yáara le we? Lée webio nɔn há titikaa wiráa mí sĩa yi? ³⁹ Mi loñ ï níni le ï zení. Mu lé ïnén ï bæere. Mi buee dã mi loñ, lé bìo ó o ni-hñnbóní sãnia mia làa bìo mi mɔn à ïnén sãnia wiráa bìo síi.» ⁴⁰ [O bía hñ bíoní so nɔn ba yi, ò o zéenia mí níni làe mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká ba minka sí-wee làa bìo mu wó ba coon bìo yi, á ba pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bìo bon, ó o wáa bía nɔn ba yi: «Bè-díni wi mi cñ le?» ⁴² Á ba nɔn o ceza na sñ sñ-kení wo yi, ⁴³ ó o fó a là ba yio yi.

⁴⁴ Bñ món ó o bía nɔn ba yi: «Bìo kà lé bìo á ï bía nɔn mia pãahú na á ï làa mia páania wi: Bìo túara ï dñí yi búenbúen o Mɔyíize làndá làe ba ñi-cúa fεerowà vñna, làe há leni vūhú yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bñ món ó o Yeesu wó á ba wee zñ le Dónbeenì bíoní vūhú bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía nɔn ba yi: «Mu túara kà: O *Krista ko ò o lò be, bñ món ò o vèe há wízoní tñ níi zoñ. ⁴⁷ Bìo kà lé bìo mi bue o yèni yi à na há síwà nùpua búenbúen yi: «Mi yèrèma mi yilera làe mí wárá à mí yí mu bè-kora séndíaró.» Mi búa mu ñúhú ho Zeruzalemu yi. ⁴⁸ Bìo mi mɔn à mí bío na ba nùpua yi. ⁴⁹ ïnén ï bæere á à tonka le Dónbeenì Hácíri na le dó mí ñii le mí ì na á le è lii mi wán, ká mi màhá ko mi keeni ho lóhó yi fúaa le Dónbeenì pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeenì cñ

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bñ món ó o Yeesu fó ba á ba ló ho lóhó yi wà vaá sùarãa ho Betanii yi, lé bñ ó o hóonia mí níni ò o dúbuaa ba yi. ⁵¹ Pãahú na ó o wee dúbua ba yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón buan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká barén bán bùaania wo] à ba bñía van ho Zeruzalemu ká ba sĩa wan làa sòobé. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeenì zñ-beeni yi. Ba wee buee bùaani le bñ féεε.

Zǎn

Vũahú túaró nùhú

O Zǎn na hĩa lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní lé wón túara ho vũahú na kà. O sansan wee bío míten bìo, ò o le o nì-kenínii búí (18.15), tàà o nì-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bìo o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèe ó orén wǎa yí bǐnía yí tò yí mí vũahú yí. Bìo o Zǎn túara mí vũahú lé bìo kà:

1. O zéénia le o Yeesu lé le Dónbeenì bíonì na wi fέεε, le o wó míten là a nùpue á bueé kará làa wen. O zéénia bìo ó o Zǎn Batiisi fεera a Yeesu tũíá poni dǎní yí. O mu zéénia bìo ó o Yeesu fòráa mín là ba nùpua là mí síwà (1).
2. O Zǎn zéénia le o Yeesu ló le Dónbeenì cǔn, á mún zéénia bìo o Yeesu kàráanna là ba nùpua (2–12).
3. O zéénia bìo ó o Yeesu kàráanna là mí nì-kenínia ho tǐnàhú na ba wiira a yí (13–17).
4. O Zǎn bíá bìo wó a Yeesu yí bìo (18–19).
5. Ho vũahú vaa véenii, ó o mún bíá a vèeró, làa bìo ó o zéénianáa míten là mí nì-kenínia mí vèeró mún bìo (20–21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenì Bíonì

1 Mu nùhú búeenii, á yia lé le Bíonì á wi ká bìo búí dǐn yí léra. O páanía wi là le Dónbeenì. Orén mí bæere lé le Dónbeenì. ² Mu bìo búenbúen nùhú búeenii, ká arén là le Dónbeenì páanía wi. ³ Lé orén á le Dónbeenì dǐn wán léraráa mu bìo búenbúen. Bìo ó o nii yí kera lénlò yí bún mía. ⁴ Orén lé yia le mukǎni wee lé cǔn. Dén mukǎni so ka lòn khoomu na wee zéení bìo le Dónbeenì karáa là ba nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tǐbíri yí, á bìá wi le tǐbíri mu yí wee pí mu bìo. †

⁶ Nii búí hĩa wi bǐn á le Dónbeenì tonkaa. O yèni ba le Zǎn. †† Lé orén buara bueé wó yia ka lòn khoomu seéràso, á wee mì ho tũíá o nii, bèra a na à ba búenbúen tà le yia ka lòn khoomu á bìo bon orén pànká yí. ⁸ Orén mí bæere hĩa yínçh yia ka lòn khoomu, ká a bueé wó o seéràso, á mà ho tũíá o nii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirì á buara ho dǐmíná yí á bueé wee dé mu khoomu ba nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yia lé le Bíonì á wi ho dǐmíná yí, ho dǐmíná na le Dónbeenì dǐn orén wán á léra. Èε ká ho dǐmíná mu nùpua màhǎ yí zũna a. ¹¹ O buara mín kùrú lùe yí, á bìá bìo sǎ a yí pá a bìo. ¹² Ká ba tǐahú á ba búí màhǎ tà a bìo, á dó mí sǐa wo yí. Bán ó o wó á ba wó le Dónbeenì zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeenì zàwa làa bìo ba nùpua wee teráa ba zàwa bìo. Ba mún yí wó le Dónbeenì zàwa làa bìo ó o báa là a hĩa wee páaní á yíràa ba zàwa bìo. Le Dónbeenì míten lé dio wó á ba lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bíonì á bueé wó a nùpue, á kará làa wen. O sǎamu nii mía. Lé orén wee zéení ho tũíá poni binbirì

† á bìá wi le tǐbíri mu yí wee pí mu bìo: Le Dónbeenì bíonì vǔnna búí yí, á mu bíá ká síi: a á le tǐbíri màa dǎn mu bìo. †† O Zǎn na bío bíá hen lé yia hĩa wee bátízé ba nùpua. Mi loñ Matiye vũahú 3.1-17

làa wen. Wa fá wa yìo o cùkú yí, hìa ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeenì cǔn wé yí.

¹⁵ O Zǎn na lé o seéràso á bíá bìo ká pǔnpǔn o dǎní yí: «Yia ká lé yia á tǐ fèra bíá bìo nçn mia. Í bíá le o wi tǐ mún bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bìo ó o wi tǐ yahó hààni.»

¹⁶ Mu bè-tentewà là mí síwà na lé o sǎamu na nii mía á wa búenbúen yú pàmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeenì bò yí nçnnaa ho wen. Ká mu sǎamu là ho tũíá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bò yí zéénianáa mu làa wen. ¹⁸ Nùpue na dǐn mçn le Dónbeenì wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenì, yia páanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón nçn ó o Maá bìo zũnaa.

Bìo ó o Zǎn Batiisi bíá míten dǎní yí

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

¹⁹ Wizonle búí á ba *zúífùwa núnása na wi ho Zeruzaleemu yí á tonkaa ba yankarowà là a Levii nùwǎ le ba buee tũa o Zǎn yí le o lé o nùpue yén síi. Ó o yí sà mu, ò o mà ho tũíá wéréwéré nçn bìá ba tonkaa yí: «Ínén yínçh o Krista, yia le Dónbeenì mçn léra.» ²¹ Á ba tũara a yí: «Á fo lé o nùpue yén síi? Fo lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero *Elii † le?» Ó o Zǎn le mí yínçh Elii. Á ba bǐnía tũara: «Á fo lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero na wa wee lònó †† le?» Ó o Zǎn le bùeé. ²² Á ba wǎa bíá nçn wo yí: «Ūnén bèn lé o nùpue yén síi? Wa ko wa vaa zéení bìo búí à na bìá tonkaa wen yí. Fo léé wée?» ²³ Ó o Zǎn bíá: «Ínén lé yia le *Dónbeenì ñi-cúa fεero *Ezayii bíá bìo: <Nii búí wee bío pǔnpǔn le dùure yí ká síi:

‡ Bìo le Dónbeenì ñi-cúa fεero Elii tonló sá vó, ó o buan yòora ho wǎayi. Ba búí hĩa wee leéka le o ko ò o bǐnii buen à dí yia le Dónbeenì mçn léra yahó, à buee wíoka a buenlò bìo. Mi loñ Malasii 3.23 †† O ñi-cúa fεero na ba Fariziewa tũara bìo lé o ñi-cúa fεero na ó o Moyiize bíá bìo le o ka là mínén bìo síi á le Dónbeenì khíi tonka. Mi loñ Làndá zéenílò vũahú (Deutéronome) 18.15

Mi wíoka ho wǒhú ká a Jǔhúso o buen.» †»
 24 Bía ba tonkaa o Zǎn cǐn búi lé ba Farizǐewa. 25 Á bán tùara a Zǎn mu yi: «Ká fo yínchǐ yia le Dónbeenì mǎn léra, á yínchǐ o Elii, á mún yínchǐ le Dónbeenì jì-cúa fεero na wa wee lòní, á léee webio nǎn fo wee bátízéaa ba nùpua?» 26 Ó o Zǎn wǎa bía nǎn ba yi: «ǐnén wee bátízé ba nùpua lè mu numu. Èe ká a búi wi mi tíahú á mi yí zǔ bìo. 27 ǐnén fèra dú wón yahó. O nakāa tenló á ǐnén yàá pá yí koráa.» 28 Bìo kà búenbúen wó ho Betanii †† lóhó yi, ho muhú na ba le Zurudēn mǎn, hia ó o Zǎn hǐa wee bátízé ba nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeenì nǎn

29 Mu tá na léee tǎn, ó o Zǎn mǎn ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia ká ka lòn muini pioza á le Dónbeenì nǎn à sénnáa ho dímiǎa nùpua bè-kora día. †30 Lé orén lé yia á tǐ bía bìo ká síi: Nùpue búi wi tǐ mǎn bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bìo ó o wi tǐ yahó hàani. 31 ǐ lá yí zǔ yia lé orén, ká tǐ màhǎ bueé wee bátízé ba nùpua lè mu numu, bèra a na ò o *Isirayeele nìpomu à zǔn wo.» 32 O Zǎn mu pá bǐnía bía bìo ká wéréwéré: «ǐ mǎn le Dónbeenì Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líf wi làa wo. 33 ǐ lá dǐn yí zǔ yia lé orén, ká le Dónbeenì na tonkaa mi le tǐ bátízé ba nùpua lè mu numu màhǎ bía nǎn mi: «Fo ó mi le Dónbeenì Hácírí ká le yòó ló wee lii o nùpue búi wán. Wón lé yia á à bátízé ba nùpua lè le Dónbeenì Hácírí.» 34 ǐ mǎn mu, á tǐ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeenì Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeenì mǎn léra

35 Mu tá na léee tǎn, ká a Zǎn tǐn wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwǎ jùn, 36 ó o mǎn o Yeesu ò o wee khǐí, ó o bía: «Yia wee khǐí ká lé le *Dónbeenì Pioza.» 37 Ó o Zǎn nì-kenínia nùwǎ jùn mu já bìo ó o bía, á ba dēenía bò a Yeesu yi. 38 Ó o Yeesu yèrémáa khǐí lora á mǎn à ba bò a yi, ó o tùara ba yi: «Léee webio mi wee cà.» Á ba bía: «Arabii (bún kúará le: «nì-kàrán-lo»), lé wen fo wi yi?» 39 Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Mi buen, á mi vaa mi hen na á tǐ wi yi.» Á ba wǎa bò a yi á vaá zǔna bǐn. Mu wó le wi-háarè. Á ba wǎa kará tò le wii bǐn làa wo.

40 O Zǎn nì-kenínia nùwǎ jùn na já a bíoní á bò a Yeesu yi nì-kéní ba le Āndere, o Simǎn Piere bán za. 41 Yia ó o Āndere mu nín-yání van cǐn lé bán za Simǎn mu á vaá bía nǎn wo yi: «Wa mǎn o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεekimu ba le Krista, bún kúará le yia le Dónbeenì mǎn léra.) 42 Ò o fó a buararáa o Yeesu cǐn. Ó o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simǎn, o Zǎn za. Àwa! Bìo ká wán á ba wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεekimu yi ba le Piere, bún kúará le búaa hó.)

† Mi loñ Ezayii vūahú 40.3 †† Ho Betanii na ba bía bio hen hón wi ho Zurudēn muhú nisǎn. Ho wi mí dòn làa hia wi ho Zeruzaleemu nisǎn. † Ba zúifúwa fù wee wé ya hǎ muini lè ba bà-kùio, à càráa mí bè-kora séndiaró. O Zǎn le o Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeenì nǎn, lé bìo ó o Yeesu mu á ba à búee ba nùpua bè-kora séndiaró bìo yi. Mi loñ Ezayii vūahú 53.

43 Mu tá na léee tǎn, ó o Yeesu le mí i va ho Kalilee kǒhú, ó o fò mín là a nii búi na yèni ba le Filiipu, ó o bía nǎn wo yi: «Bè miì.» 44 O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Āndere là a Piere wee lé yi. 45 Bún mǎn ó o Filiipu bèn vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía nǎn wón yi: «Yia ó o *Mcyiizee bía bìo ho làndá vǔnna yi, wón na ba jì-cúa fεerowà mún bía bìo, á wa yú. O lé o Nazareete nii Yeesu, o Zozeefu za.» 46 Ó o Natanayeele bía nǎn wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» Ó o Filiipu bía nǎn wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» 47 Bìo ó o Yeesu mǎn o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bìo ká o dǎn yi: «Yia ká á kúaa kúaa mu mǎn yi. O lé o *Isirayeele nii binbirì.» 48 Ó o Natanayeele tùara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zūnanáa mi?» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «ǐ fèra mǎn fo ká ũ kará le vǐndēe na ba le fíkíyēe tá, ká a Filiipu yàá dǐn yí von fo.» 49 Ó o Natanayeele bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeenì Za. Fo lé o Isirayeele nìpomu bēe.» 50 Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo dó ũ sǐi miì lé bìo á tǐ bía le tǐ mǎn fo ho *fíkíyēe tá. Àwa! Bè-beera búi yàá khǐí wé fò ò mi ká mu po bìo ká.» 51 Ò o pá bǐnía bía: «Le tǐ mi ho tǔiá na mia: Mi khǐí mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeenì wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi à liiraa à bǐn yòo. ††»

O Yeesu yéréké bìo na ó o nín-yání wó

2 Hǎ wizooní bìo tǐn zoñ, à bún mu yaamu sǎnú búi wee dí ho Kalilee kǒhú lóhó na ba le *Kanaa yi. Ó o Yeesu bán nu kera bǐn. 2 Ba mún von o Yeesu lè mí nì-kenínia mu yaamu mu sǎnú dínií. 3 Bìo ho *divén hǐa vó, ó o Yeesu bán nu bueé bía nǎn wo yi: «Ba divén vó.» 4 Ká a Yeesu màhǎ bía nǎn wo yi: «Hǎa mu, lé ũnén ko ũ zéeni bìo á tǐ ko à tǐ wé làa mi le? ǐ pǎahú dǐn yí dǐn.» 5 Ó o Yeesu bán nu wǎa bía nǎn ba ton-sáwá yi: «Bìo búenbúen na ó o hǐa à bío le mi wé, à mi wé mu.»

6 Numu sǐa bìo hèzǐn wi bǐn. Hǎ lé hǎ huaa á ba tan. Hǎ mí dà-kéní kéní á liiterewa khǐimani síi dà à kúee yi. Ba *zúifúwa wee wé kúee mu numu hǎ yi, à seeka lè mítén làa bìo ba làndá bòráa mu à ceeráa mítén. 7 Ó o Yeesu bía le ba ton-sáwá hà mu numu síini hǎ sǐa mu. Á bán síini hǎ yòó bó mí jì-káa yi. 8 Ó o Yeesu wǎa bía nǎn ba yi: «Mi kí mu cǐnú à vaa na yia dú ho sǎnú tonni yahó yi.» Á ba kǎ mu vaá nǎn wo yi, 9 ó o dǐndío à mu lé ho divén. Ó o yí zǔ hen na á hón divén so ló yi, ká ba ton-sáwá na hà mu numu, bán zǔ hen na ho ló yi. Ó o von o há-fia bán báa 10 á bía nǎn wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho divén na sí ho yahó. Ká pǎahú na á bía ba von yio hǐa wee ví ba, à ba màhǎ wé dá hia yí tà yí sí. Á ũnén wón bèn bàrá hia sí fúuu fúaa hǎ làa na ká wán.»

11 Bìo ká lé o Yeesu nín-yání yéréké bìo na wee zéeni le o ló le Dónbeenì cǐn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee

†† Bìo ó o Yeesu bía hen á bìo bonmín lè le yòoni na ó o Zakoobu hǐa mǎn hǎ kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à bǐn yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòoni na wi le Dónbeenì lè ba nùpua pǎahú. Mi loñ Bìo jǔhú búeenii vūahú (Genèse) 28.12-13

kõhú lóhó na ba le Kanaa yi. Bìo ó o wó kà lé b́n zéénia o beemu, ó o nì-kenínia wíokaa dó mí s̄ia wo yi. ¹² B́n ḿn ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nì-kenínia á bò mín van ho *Kαρεενayuumu lóhó yi. Ba kará b́n wó hã wizooní bìo yen.

O Yeesu zoó n̄n ba duanlowá
(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bìo ba *zúifùwa s̄ánú na ba le *Paaki díró wà buée s̄ará, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεmu lóhó yi. ¹⁴ Bìo ó o vaá zon le *Dónbeenì z̄i-beenì lún yi, ó o zoó yú ba n̄pua b́n à ba wee yéé ba nàwa, lè ba pia, lè ba bùaabúuní. O mún zoó yú bìa wee p̄arí le wá rí b́n, à ba karáka mí tàbáriwa n̄nà yi. ¹⁵ Ó o w̄aa lá ho h̄lóló pá lè le làbàani, á n̄n lè ba búenbúen á ba ló lè mí nàwa lè mí pia. Á ba wén-p̄arílowá wá rí ó o p̄nkaa kúaará, á liikaa ba tàbáriwa kúaaaka. ¹⁶ Ó o bía n̄n ba bùaabú-yéérowa yi: «Mi khuii ba le ba lé. Mi yí wé ĩ Maá z̄i làa duanlóló z̄i.» ¹⁷ Ó o nì-kenínia hácirí yòó buara le Dónbeenì bíoní v̄uahú bíoní na kà wán: «Dónbeenì, bìo á ĩ heníanáa ũ z̄i bìo b̄ent̄ín h̄ia máa ká mi †» ¹⁸ Á ba zúifùwa n̄nàsa na wi b́n t̄uara a yi: «Lé mu yéréké bìo yén á fo dà à wé á à zéení le bìo fo wó kà bàn wéró p̄anká á fo yú le Dónbeenì c̄n?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Ká le Dónbeenì z̄i-beenì na kà mí lá fù, á ĩnén ñ b̄iní ì so le hã wizooní bìo t̄in yi.» ²⁰ Á ba zúifùwa n̄nàsa bía n̄n wo yi: «Le Dónbeenì z̄i-beenì na ba son hã lúlúio búarà-n̄n làa bìo h̄ez̄in † lé dén á ũnén le ká ba lá fù, á fo dà à b̄iní ì so hã wizooní bìo t̄in yi le?» ²¹ Èε ká le Dónbeenì z̄i-beenì na ó o Yeesu wee bío bìo lé orén mí bæere s̄anía. ²² O Yeesu v̄èeró m̄n lé hón p̄ahú so ó o nì-kenínia hácirí b̄inía buara hã bíoní na ó o h̄ia bía wán. Á ba tà le le Dónbeenì bíoní v̄uahú bíoní á bon, á mún tà le o Yeesu bíoní á bon.

O Yeesu z̄i bìo wi ba n̄pua s̄ia yi

²³ P̄ahú na ó o Yeesu h̄ia wi ho Zeruzalεmu yi ho *Paaki s̄ánú bìo yi, á ba n̄pua c̄èrèe m̄n mu yéréké bìowa na ó o wee wé, á ba tà a bìo. ²⁴ Ká a Yeesu màhã yí dó mí s̄i ba yi, lé bìo ó o z̄i bìo wi ba n̄pua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía à ba zéení bìo wi o n̄pue yi làa wo. Orén mítén z̄i bìo wi o n̄pue s̄i yi.

O Yeesu zéénia le muk̄nì binbirì bìo

3 Nii búí h̄ia wi b́n á yèni ba le Nikodεemu. O lé ba *zúifùwa n̄húso búí á mún lé ba *Fariz̄ewa kure n̄pue búí. ² T̄inàhú búí, ó o buara a Yeesu c̄n á buée wee bío làa wo: «Nì-kàránlo, wa z̄i le ũnén lé yia le Dónbeenì tonkaa. Lé bìo á n̄pue yí dà máa wé mu yéréké biowa làa bìo ũnén wee wéráa mu ká le Dón-

† Le wá rí p̄arílowá: Ba zúifùwa na h̄ia wee lé hã kã-vio yi buen á wee buee p̄aríka hã kã-vio wá rí na ba buan lè mín k̄hú wá rí, à dàñ yàráa ba bà-kúio ba muiní yaró bìo yi, lè le Dónbeenì z̄i-beenì lànpó c̄lóló bìo yi. †† Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 69.10 † Le Dónbeenì z̄i-beenì soró n̄hú búí yú hã lúlúio bó nì ó o Yeesu tonnáa. B́n p̄ahú ká a Heroode Nì-beenì lé yia lé ho Zudee k̄hú bæe. O Yeesu teró m̄n lúlúio búarà-t̄in làa bìo náa lé b́n le z̄i-beenì mu son vó yi. B́n p̄ahú ká a Heroode Akiripaa lé yia b̄en lé o bæe.

beenì yí n̄n mu wéró p̄anká bànso yi.» ³ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Le ĩ mì ho t̄iá na foñ: N̄pue yí dà máa z̄i le *Dónbeenì bæenì bìo, ká bànso yí b̄inía yí ton. †» ⁴ Ó o Nikodεemu t̄uara a Yeesu yi: «O n̄pue na yìo t̄n dà à b̄iní ì te kaka? Bìo ó o màhã yí dà máa b̄iní máa zo mín nu p̄ohó yí á máa te.» ⁵ Ó o Yeesu bía n̄n o Nikodεemu yi: «Le ĩ mì ho t̄iá na foñ: N̄pue yí dà máa k̄n le Dónbeenì bæenì díiní, ká bànso yí ton mu n̄mu lè le Dónbeenì Hácirí yi. ⁶ Yia ton o n̄pue yi, wón mu n̄pomu muk̄nì wi yi. Á yia ton le Dónbeenì Hácirí yi, wón le Dónbeenì Hácirí na wee na le muk̄nì binbirì wi yi. ⁷ Áwa, á bìo á ĩ bía n̄n foñ le mi búenbúen ko à mi b̄iní te, ũ cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lé lùe na bìo s̄i ho yi. Á fo n̄n j̄i ho s̄a, ká fo yí z̄i hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé kà s̄i ó o n̄pue na ton le Dónbeenì Hácirí yi á bìo karáa.» ⁹ Ó o Nikodεemu w̄aa bía n̄n o Yeesu yi: «Ho b̄iní teró mu bìo á dà à wé kaka?» ¹⁰ Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ũnén nì-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele n̄pomu t̄iá h̄u, á pá yí z̄i b́n le? ¹¹ Le ĩ mì ho t̄iá na foñ: Bìo wa z̄i làa bìo wa m̄n á lé mu s̄èràsa, b́n lé bìo wa wee bío bìo wéréwéré. Ká mí màhã yí wi à mí tà mu yi. ¹² Hen ká ĩ wee bío bìo wee wé ho tá wán làa mia, à mí máa tà bìo á ĩ wee bío yi. Á mí b̄en ñ wé kaka à t̄aráa bìo á ĩ wee bío yi ká ĩ wee bío bìo wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ N̄pue dĩñ yí yòora ho wáayi. O *N̄pue Za mí dòn lé yia ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bìo ó o Isirayεele n̄pomu h̄ia wi ho tá henì yi, ó o *M̄yiziize h̄ia can ho h̄nlóló háa le bùenì yi á hóonía f̄ará. † O N̄pue Za mún ko ò o ca le bùenì yi à hóoní f̄ará làa b́n síi, ¹⁵ bèra a na ká n̄pue léee n̄pue dó mí s̄i wo yi, à bànso yí le muk̄nì binbirì na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeenì wara ho dí m̄n n̄pua dàkh̄ina, fúaa le n̄n mí za kéní, bèra a na ká n̄pue léee n̄pue na dó mí s̄i wo yi, à bànso bìo yí yáa, ká a yí le muk̄nì binbirì na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeenì yí tonkaa mí Za ho dí m̄n yí à síiníaa ba n̄pua n̄n, ká le tonkaa wo ò o buee k̄n ba. ¹⁸ Yia dó mí s̄i wo yi, wón bànso n̄hú máa sí. Ká yia yí dó mí s̄i wo yi, wón n̄hú sú vó. Bànso n̄hú sú lé bìo ó o yí dó mí s̄i le Dónbeenì Za kéní yi. ¹⁹ Bìo n̄n á ba n̄pua n̄n súráa lé bìo kà: Yia na lé mu khoomu binbirì ló buara ho dí m̄n yi. Ká bìo ba n̄pua wá rí seka á ba wara le t̄ibirí á po a. ²⁰ Mu bon, n̄pue léee n̄pue na wee wé mu bè-kora, wón wee n̄n mu khoomu. O yí máa tà léee dĩñ mu yi ò o wén-kora à mí wéréwéré. ²¹ Èε ká yia wee bè le Dónbeenì t̄iá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à ba mí wéréwéré le o wee bè le Dónbeenì bíoní yi.

Bìo ó o Zãn Batiisi bía a Yeesu d̄ání yi

²² B́n m̄n ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló ho Zeruzalεmu yi wà van la-veere ho *Zudee k̄hú yi. O vaá kará

†† Yí b̄inía yí ton: Mu kerεekimu yi á le bíoní mu na yèrémáa ká bàn kúarà mún lé bìo kà: Yí ton ho wáayi. †† P̄ahú búí ó o Isirayεele n̄pomu á ba háwá h̄ia wee hàa ho tá henì yi, à ba hí. Ká yia yòó lora a háa na o M̄yiziize wó lè ho h̄nlóló á hóonía f̄ará yi, à wón fen. Mí loñ Miló v̄uahú (Nombres) 21.9

bǐn á cǎakaa làa ba, á wee bátízé ba nùpua. ²³ O Zǎn wón mún hía wee bátízé ba nùpua ho lahó na ba le Enɔn yi, ho wi ho Saliimu lóhó nǐsǎní, lé bio mu numu boo bǐn. Ba nùpua hía wee buen o cǎn ò o bátízé ba. ²⁴ Mu wee wé ká a Zǎn ba dǐn yí dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búí, ó o Zǎn nì-kenínia nùwā yen búí wǎanía là a zúifù nǐi búí bio ho làndá le ba wé wé ceéráa mítén wán. ²⁶ Ó o Zǎn nì-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, ù hácírí so buara a nùpue na nɔnzoñ wi làa fo kǐí ho Zurudēn mɔn bio yi le? Yia fo mà ho tǔiá nǐi. Áwa, lé o wǎa wee bátízé ba nùpua, á ba nùpua cèrɛɛ mún wee va a cǎn.» ²⁷ Ó o Zǎn bía nɔn ba yi: «Nùpue yí dà máa yí bio ká Dónbeení yí nɔn mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere ná ho tǔiá na á tǐ mà le tǐ yínɔn yia le Dónbeení mɔn léra, ká tǐ lée nùpue na le Dónbeení tonkaa á tǐ dú a yahó buara. ²⁹ Mu ka lòn há-fía, wón bio sǎ mǐn báa yi. Èɛ ká bàn báa mu bàn bǐnlo wón wee wé dǐn o nǐsǎní, à wé nǐ a bíoní. O sǐi wé wa a há-fía bàn báa bíoní yi. Lé búin á tǐnén sǐi mún wee waráa. Lé tǐ sǐi-wee mu nǐi màhá wǎa sú bio ká wán.

³⁰ Yia mi bía bio ko ò o bio nùhú wé, à wé dé wán, ká tǐnén bio ko mu tǐ yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ba nùpua búenbúen. Yia bio sǎ ho tá yi, wón wee wé ba nùpua wára, á wee bío ba nùpua bíoní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ba nùpua búenbúen. ³² Bio ó o mɔn làa bio ó o ná ho wáayi le Dónbeení cǎn, lé búin bàn tǔiá ó o wee mǐ na ba nùpua yi. Ká ba nùpua màhá yí máa tà bio ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tǔiá na ó o mà nɔn ba yi, se bànso wee zéení le bio le Dónbeení bía lée tǔiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeení tonkaa wón wee fɛɛ le nǐ-cúa, lé bio le Dónbeení wee na mí Háacírí bànso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeení wa a Za, á bàrà a mu bio búenbúen nùhú wán. ³⁶ Yia dó mí sǐi o Za yi, se bànso yú le mukǎni binbirí na máa vé. Ká yia pǎ a Za mu bio, se wón yí yú dén mukǎni so. Ká le Dónbeení sǐi pá wé è cǐ bànso yi fɛɛ.»

O Yeesu là a Samarii hǐnzoró fò mǐn le buii wán

4 Ba *Farizǐewa ná le o Yeesu mɔn nùpua á po a Zǎn nùpua, ó o mún wee bátízé ba nùpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátízé ba nùpua. O nì-kenínia lé bìa wee bátízé ba). Bio ó o Yeesu ná bio ba bía a dǎn yi, ³ ó o ló ho *Zudee kǐhú yi lè mí nì-kenínia á bǐnía nɔn ho Kalilee kǐhú. ⁴ Ká ba màhá ko ba kǎa ho *Samarii kǐhú yi à varáa bǐn. ⁵ Ba wà á vaá sùaráa ho Samarii lóhó búí na ba le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho mɔhú na ó o *Zakoobu yánkaa nɔn mí za Zoɛɛfu yi. ¹⁶ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bǐn. Bio ó o Yeesu bueé dǎn dén buii so nùhú yi, ò o san le veení yi, ó o líí kará bǐn wee vǔnka. Ó o nì-kenínia bán wà zoó yà mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

Ó o Samarii hǐnzoró búí ló wà bueé hà mu numu, ó o Yeesu bía làa wo: «Hǎa mu, hǎ mi lè mu numu le tǐ nɔ.» ⁹ Ó o hǎa bía nɔn wo yi: «Èee! Ùnén zúifù nǐi wó kaka wee fio mu nɔn-nuníi tǐnén na lé o Samarii hǐnzoró cǎn?» O hǎa bía búin lé bio ba *zúifùwa fù yí máa páani

† Mi loñ Bio nùhú búeení vǔahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vǔahú 24.32

bio búí yi lè ba Samariisa hùúu. ¹⁰ Ó o Yeesu bía nɔn o hǎa mu yi: «Fo lá zǔ bìo na le Dónbeení le mí ì hǎ làa fo, á lá zǔ yia wee fio mu numu ù cǎn, ùnén lé fo lá à fio mu numu, ó o lá à na mu numu na wee na le mukǎni binbirí foñ.» ¹¹ Ó o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii nà yi, á ù hǔlò mún mía máa hàráa. Á fo lá à wé kaka á à yíráa mu numu na wee na le mukǎni binbirí mu? ¹² Wán bùaa Zakoobu lé yia có le buii mu. Orén mí beere nɔn le numu, ó o zàwa là a sánii mún nɔn mu. Á ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee nɔ le buii na kà numu, wón á le nɔ-hǎnǐ pá wé è dǎn. ¹⁴ Èɛ ká nùpue na à nɔ mu numu na á tǐ na bànso yi, wón á nɔ-hǎnǐ máa bǐnǐ máa dǎn hùúu. Mu numu na á tǐ na a yi, á à wé lòn nɔn-dǎn na yí máa fǐ hùúu bànso yi, á mu ù na le mukǎni binbirí.» ¹⁵ Ó o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yàá wǎa na búin numu so mi, à le nɔ-hǎnǐ yí bǐnǐ yí dǎn mi, à tǐ wǎa yí bǐnǐ yí buee hà numu hen.»

¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn o hǎa yi: «Lén zoo ve mǐn báa à mi buee lé.» ¹⁷ Ó o hǎa bía nɔn wo yi: «Í yí yan.» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ú tǔiá sǐ à ù bio le fo yí yan. ¹⁸ Bio fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú ba nùwā hònú, á yia làa fo páania wi ká yínɔn mǐn báa.» ¹⁹ Ó o hǎa wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Wán yàró, tǐ wǎa zǔ le ùnén lé le *Dónbeení nǐ-cúa fɛɛro búí. ²⁰ Warén wán bùaa á bùaania le Dónbeení le búee na ká wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeení ko le wé bùaaní yi á wi ho Zeruzalɛmu yi. Á lé mu yén wǎa bio bon?» ²¹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Hǎa mu, tà bio á à tǐ bio yi. Pǎahú búí kǐí dǎ, á le Dónbeení bùaanílo le búee na ká wán lè ho Zeruzalɛmu yi á bio nùhú máa wé. ²² Minén Samariisa wee bùaaní le Dónbeení ká mi yí zǔ le. Warén zúifùwa bán zǔ le Dónbeení na wa wee bùaaní lé bio le Dónbeení dǐn warén wán á wee kǎnínáa ba nùpua. ²³ Èɛ ká pǎahú búí kǐí dǎ, ho yàá wǎa dǎn vó, á le Dónbeení bùaanílowa binbirí á wé è bùaaní a Maá Dónbeení lè lerén mí beere Háacírí pànká, lè ho tǔiá poni na le zéení làa ba. Mu bon, bán bùaanílowa so lé bìa ó o Maá sǐi vá yi. ²⁴ Le Dónbeení lé le hácírí, á bìa wee bùaaní le ko ba bùaaní le lè lerén mí beere Háacírí pànká, lè ho tǔiá poni na le zéení làa ba.»

²⁵ Ó o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Í zǔ mu le *Yia le Dónbeení mɔn léra yia ba le *Krista, á wà à buen. Ká a kǐí bueé dǎn, ó o bueé zéeníka mu bìowa búenbúen yara làa wen.» ²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ínén na wee bío làa fo ká lé orén mí beere.»

²⁷ Bún pǎahú ò o Yeesu nì-kenínia bǐnía bueé dǎn. Bio ba bueé mɔn ò o Yeesu wee bío làa hǎa, á mu wó ba coon. Ká barén ó o búí màhá yí tǔara a yi le mu wó kaka tǎá lée webio nɔn ó o wee bíoráa làa hǎa mu. ²⁸ Ó o hǎa wǎa día mí numu dèe bǐn, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío lè ba nùpua ²⁹ le ba buee lée loñ o nǐi na zǔíina bio á mí wó búenbúen á bía. Le o màhá à wé Yia le Dónbeení mɔn léra na ba le Krista lée? ³⁰ Á ba nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón pǎahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ù dí.» ³² Ká a màhá bía

nɔn ba yi: «ǀ bè-dínii á mi yí zǔ sǐi.»³³ Á ba nì-kenínia wee tùaka mín yi le o búí màhá buan bè-dínii bueé nɔn wo yi léé.³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Yia tonkaa mi sǐi bio wéró, lè ho tonló na ó o le ǀ sá à síini jii, bún lé bìo lé ǀ dǐnló.³⁵ Minén wee wé bío le hen làa píina bìo náa ká ho dǐnló láró dǔn. Ká ǀnén bèn wee bío na mia: Mi loń hǎ manawà sese, ho dǐnló bon dǐn á pan mí láró.³⁶ Yia wee lá ho dǐnló dèenía búakáa mí tonló á wee yí mí sàáníi. Ho dǐnló na ó o wee lá lé ba nùpua na à keń le mukáni binbiri na máa vé yi. Lé kà sǐi ó o diro là a láro sǐa wee wé páani waráa.³⁷ Bìo bía kà bèntǐn bon: O diro wi, á yia wee lá ho dǐnló wi.³⁸ Áwa, ǀnén wǎa tonkaa mia ba nùpua cǔn bèra a na à mi yí ba buennáa làa bio ho dǐnló lárówà wee láráa ho ho mɔhú na á ba yí sá yi bìo sǐi. Nì-vio lé bía búá ho tonló mu jǔhú, á minén á à sá à sǐ jii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèè dó mí sǐa o Yeesu yi, lé bio ó o hǎa mítén bía nɔn ba yi le o Yeesu bía bio mí wó búenbúen nɔn mí yi.⁴⁰ Lé bún nɔn ká ba Samariisa bueé dǔn, á ba yankaa wo le o keení làa mí. Ó o Yeesu kará bǐn hǎ wizoní bio pun.⁴¹ Á bía dó mí sǐa wo yi wíokaa dó wán hǎ bíoni na ó orén mí beere bía nɔn ba yi bìo yi.⁴² Á ba bía nɔn o hǎa yi: «Bìo kà wán, á wa wǎa dó wa sǐa wo yi lé bio warén wa beere já a jǐ-cúa, ká mu yínɔń bìo fo bía nɔn wen mí dòn bìo yi. Wa wǎa zǔ le orén lé ho dǐmǐjásá kǎnílo.»

O Yeesu wéera a ya-dí beeni búí za

⁴³ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wó hǎ wizoní bìo pun ho lahó mu yi, á ba ló bǐn wà van ho Kalilee kǔhú yi.⁴⁴ O Yeesu mítén hǐa bía le *Dónbeenì jǐ-cúa fεero máa wé yí le kǔnbii mín kùrú kǔhú yi.⁴⁵ Èé ká bio ó o vaá dǔn ho Kalilee, á ho kǔhú mu nùpua buan wo se. Lé bìo á bán mún van ho *Paaki sǎnú díró ho Zeruzaleemu yi, á vaá mɔn bìo búenbúen na ó o wó bǐn.

⁴⁶ O Yeesu bǐnia van ho Kalilee kǔhú lóhó na ba le *Kanaa, hen na ó o hǐa yèrémáa mu jumu wó lè ho divén yi. Ho kǔhú mu béé tonni ya-dí beeni búí wi bǐn á za lò yí here wi ho *Kapεenayuumu yi.⁴⁷ Bìo ó o tonni ya-dí beeni mu já le o Yeesu ló ho *Zudee kǔhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cǔn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapεenayuumu, à buee wéé mí za na día mu húmú jii wán.⁴⁸ Ó o Yeesu bía nɔn o nii yi: «Yínɔń mi wé yí mɔn mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká, á mi máa dé mi sǐa miì lon?»⁴⁹ Ó o béé tonni ya-dí beeni bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé à ù wa bè mín va hen na á ǀ za wi yi ò o yí hí.»⁵⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén va, ù za á dèe búí máa wé.» Ó o nii dó mí sǐi bìo ó o Yeesu bía nɔn wo yi ó o bǐnia wà.

⁵¹ Mu tá na léé tǔn, ó o ton-sáwá ló bueé sǎ a yahó, á bía nɔn wo yi le o za wǎa wan.⁵² Ó o tǔara ho pǎahú na ó o za mu bìo díká dó yi làa ba. Á ba bía nɔn wo yi le mu wó ho hǐihú ká le wii dá yeenía. Lé hón pǎahú so á le tǔeni búakáa ló a sǎnia yi.⁵³ Ó o za bàn maá wǎa zǔna le mu wó ho pǔn-kéni na ó o Yeesu bía nɔn wo yi le o za á dèe búí máa wé. Ó orén lé mí zǐi nùpua búenbúen dó mí sǐa o Yeesu yi.⁵⁴ Bún lé bìo wó a Yeesu cúa-pun níi yéréké bio na wee zéeni le o ló le

Dónbeenì cǔn na ó o bǐnia bueé wó ho Kalilee kǔhú yi, ká a ló ho Zudee kǔhú yi buara bǐn.

O Yeesu wéera a mùamúa búí

5 Wizoní bìo yen bún mɔn, à bún ba *zúifùwa sǎnú búí díró dǔn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzaleemu.² Ho lóhó mu yi á súeení la-beeni búí wi yi á ba wee ve lè mu heberemu le Btezadaa. Le bó ho zǔajii na ba wee ve làa Pia Zǔajii. Hǎ sànsáwá bìo hònú son kǐnia le súeení la-beeni mu yi.³ Lé hǔn tá á ba vánvárowà cèrèè hǐa wee wé da yi. Ba vánvárowà mu tíahú á ba muiwà, lè ba lóní, lè ba mùamúawà wi yi. [Ba hǐa wee da bǐn à pa bìo mu jumu hǐa à bùcán.⁴ Lé bìo á pǔnna búí, à le Dónbeenì wáayi tonkaro buee bùcán mu. Ká a vánváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé vǎmú léé vǎmú tò à o ò pá wa.]⁵ Vánváro búí hǐa wi bǐn á vǎmú míana a wán yú hǎ lúlúio bóni làa píru làa bìo hètǐn.⁶ Bìo ó o Yeesu mɔn wo ò o dǔma, ó o zǔ le o lò yí here míana, ó o tǔara a yi: «Fo wi à ù wa le?»⁷ Ó o nii bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líí dé mu jumu yi mu bùcánló pǎahú á mía. Hen ká ǀ dǎmákaa le ǀ líí zo, bún ká a búí zon vó.»⁸ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lii hǐní, lá ù dǎmu dèe à ù varáka.»⁹ Mí lahó yi ó o nii mu dèenía wan, á lá mí dǎmu dèe ò o wee varáka.

Èé ká bìo mu wó ba *zúifùwa vǔhú wizonle na ba le *Sabaa zoń,¹⁰ á ba zúifùwa júnása wee bío là a nii na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dǎmu dèe bua, lé bìo ho Sabaa lé ho zuia.»¹¹ Ó o nii bía nɔn ba yi: «Yia wéera mi lé yia bía nɔn miì le ǀ lá ǀ dǎmu dèe à ǀ varáka.»¹² Á ba wǎa tǔara a yi: «Yia le ù lá ù dǎmu dèe ù varáka léé wéé?»¹³ Ká a nii màhá yí zǔ yia wéera a, lé bìo ó o Yeesu vúnun ba nùpua na wee jàa mín bǐn tíahú.

¹⁴ Bún mɔn, ó o Yeesu vaá fò mín là a nii mu le *Dónbeenì zǐ-beeni lún yi, ó o bía nɔn wo yi: «Loń lon. Bìo kà wán, á fo wǎa wan. Áwa. Ká fo yí wi à mu búí na po bìo yú fo khǐina à bǐní yí fo, à ù yí bǐní yí wé bè-kohó.»

¹⁵ Ó o nii wà vaá bía nɔn ba zúifùwa júnása yi le lé o Yeesu wéera mí.¹⁶ Lé bún nɔn á ba zúifùwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee sèé, bìo ó o wéera a nùpue ho Sabaa zoń bìo yi.¹⁷ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ba yi: «ǀ Maá Dónbeenì wee sá féeé, á ǀnén mún wee sá.»¹⁸ Dén bíoni so na ó o Yeesu bía bìo yi, á ba zúifùwa júnása wíokaa sòobáa mítén o búero bìo yi. Lé bìo á mu yínɔń bìo ó o wó khon ho Sabaa bìo yi mí dòn, ká lé bìo ó o le le Dónbeenì lé mín kùrú Maá. Bún wee zéeni le o mània mítén lè le Dónbeenì.

Le Dónbeenì Za pánká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bíoni ò o bía nɔn ba yi: «Le ǀ mì ho tǔiá na mia: O Za † yí máa wé bìo búí mítén. Bìo á bàn Maá Dónbeenì wee wé ò o mi, bún lé bìo ó o wee wé. Bìo á bàn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé.²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bìo ó orén mí

† Hen ká a Yeesu sansan le Za tàà Dónbeenì Za se lé orén Yeesu mí beere wee bío mítén bìo.

bεere wee wé ó o wee zéeni làa wo. O pá à bñí ì zéeni a lè mu bè-beera na po bìo mi mɔn á bueé bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bìo síí ó o Maá wee vèenínáa ba ñi-hía à na le mukāni binbirì ba yi, lé làa bún síí ó o Za mún wee nanáa le mukāni binbirì bia ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá nɔn le cítíí fíló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à ba nùpua búenbúen wé kǎnbi o Za, làa bìo ba wee kǎnbiráa o Maá. Yia yí máa kǎnbi o Za, se bànso mún yí máa kǎnbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ã mi ho tũíá na mia: Yia wee tà jí ã bióní, á dó mí sǐí ã Maá na tonkaa mi yi, wón bànso yú le mukāni binbirì na máa vé hã làa na ká wán. Bànso á ã máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukāni binbirì. ²⁵ Le ã mi ho tũíá na mia: Ho pàahú búí khíi dā, ho yàá wáa dǎn vó, á bia yí yú le mukāni binbirì, na ka lòn ñi-hía á à jí le Dónbeenì Za tãmu. Bia á à jí mu, bán á à yí le mukāni binbirì. ²⁶ Mu bon, làa bìo ó o Maá á le mukāni binbirì wee lé cǎn, lé làa bún síí ó o wó ó o Za á le mukāni binbirì mún wee lé cǎn. ²⁷ O nɔn ho pànká wo yi ò o fínáa le cítíí, lé bìo ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸ «Mi yí le bìo bía ká wé mia coon, lé bìo á pàahú búí khíi dā, ká ba ñi-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tãmu, ²⁹ á ba à vèe. Á bia wó mu bè-tentewà á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Ká bia wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰ Ìnén yí dà dèe máa wé ìten. Ì wee wé fí le cítíí à héha lè ã Maá ñi-cúa na ó o mà nɔn mi. Á ã cítíí fíló mún téréenna, lé bìo á ã yí máa fí le làa bìo á ã sǐí vá yi. Ì wee fí le làa bìo ó o Maá na tonkaa mi sǐí vá yi.

³¹ «Mu lá lé ìnén ã dòn á wee mì ho tũíá ã jii, á mi lá dà a pí ã tũíá. ³² Èe ká ñi-veere lé ã sèérá, á ã zũ le ho tũíá na ó o wee mì ã jii á bon. ³³ Minén lé bia tonkaa ba nùpua á ba van o Zǎn Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tũíá ã jii á nɔn ba yi. ³⁴ Ìnén wón màkóo mia à nùpue wé ã bìo sèéràsò. Ká ã màhá bía mu bèra a na à mi dàh kǎn.

³⁵ «Bìo ó o Zǎn hía wee bío ka lòn fíntǎní na khoomu yenkeen, á mi tà zǎmakaa mu khoomu mu bìo yi ho pǎn-za dèe yi. ³⁶ Bìo búí wi bín á wee zéeni bìo á ã bìo karáa. Bún po ho tũíá na ó o Zǎn mà ã jii. Mu bìo mu lé mu bè-wénia na á ã Maá le ã wé, bìo á ã wee wé ká, lé bún wee zéeni le lé ã Maá tonkaa mi bìo bon. ³⁷ Á ã Maá na tonkaa mi wón mí bεere mún wee mì ho tũíá ã jii. Mi yí ná a bióní, á mi mún yí zũ a. ³⁸ Mi yí tà a bióní yi binbirì, lé bìo mi yí tà yia ó o tonkaa bìo. ³⁹ Mi wee kàrán le Dónbeenì bióní à cikon, lé bìo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zũh bìo mi ì wé á à yíráa le mukāni binbirì na máa vé. Àwa, lé dén bióní so lé dìo wee zéeni bìo á ã bìo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhá pá yi wí à mi buen ã cǎn à yíráa le mukāni binbirì.

⁴¹ «Ìnén màkóo mia à ba nùpua khòoní mi. ⁴² Èe ká minén bán á ã zũ bìo mi karáa. Le Dónbeenì mi yí wa. ⁴³ Ì Maá lé yia á ã buara yèni yi, á mi pǎ ã bìo. Ká a búí màhá lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bìo.

⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à dìo lé le Dónbeenì mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérää mi sǐa ìnén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé ìnén khíi kooní mia le Dónbeenì yahó dé. Bùeé. O *Mɔyize na mi wee lòní le o ò séeni mia lé wón wee kooní mia le Dón-

beenì yahó. ⁴⁶ O Mɔyize bìo mi lá tà kǎnkǎn, se ìnén á mi mún lá à tà bìo, lé bìo á ìnén lé yia ó o Mɔyize bía bìo mí vǔnna yi. ⁴⁷ Èe ká bìo ó o túara ã dǎní yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ìnén bióní yi.»

O Yeesu díníia ba zǎamáa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

6 Bún mún ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vǔ-beeni mún, hía ba mún wee ve làa Tiberiade vǔ-beeni. ² Á ba minka zǎamáa bò a yi, lé bìo ba vǎnvárowà na ó o wee wéé à ba mi á bìo wee wé ho yéréké. ³ Ó o Yeesu wà vaá yòora le búee búí, á yòò kará bín lè mí ñi-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à ba *zúífúwa sǎnú na ba le *Paaki díró sùarää. ⁵ Ó o Yeesu le mí ì loñ, à ba minka zǎamáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dínii yi á à na ba minka nùpua na ká búenbúen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi ká, lé bìo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zũ bìo ó o ò wé. ⁷ Ó o Filiipu bía nɔn o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hǎani khíá-ɲun † à vaa yà lè ho búurú buee cèeka wíniwíni, á ba búenbúen pá máa yí.» ⁸ Ó o ñi-kenínia ñi-kéni, o Simɔn Piere bàn za Àndere á bía nɔn o Yeesu yi: ⁹ «Yàronza búí wi hen á ba cezàwa bùaa ɲun, lè ho búurú bi-zàwa bìo hònú na wó lè mu bìo búí na ba le ooze †† dũmu á wi cǎn. Ká lée webio á bún ñ wé lè ba minka zǎamáa na ká?» ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía: «Mi bío le ba búenbúen lii keeni.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén ba wáa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síí. ¹¹ Ó o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o nɔn ho le ba sanka na bia kará bín búenbúen yi. Lé bún bàn síí ó o mún wó lè ba cezàwa, á ba búenbúen dú làa bìo ba sǐa vá yi. ¹² Bìo ba búenbúen dú sù, ó o Yeesu bia nɔn mí ñi-kenínia yi: «Mi yí díá le bìo dú ká à yáa. Mi khuii mu búenbúen.» ¹³ Á ba khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bìo hònú bìo na là ká á sú hã sàkíwá píró ɲun. ¹⁴ Bìo ba nùpua mɔn mu yéréké bìo na ò o wó, á ba bía: «O ñii na ká bèntín lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero, yia lá ko ò o buen ho dímíjǎ yi.» ¹⁵ Bìo ó o Yeesu zũna le ba nùpua bueé fé mí á à wé lè mí béé lè ho pànká, ó o tǐn wà yòora le búee wán mí dòn.

O Yeesu varákaa mu ɲumu wán

(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)

¹⁶ Ho zǐihú, ó o Yeesu ñi-kenínia wà lion ho vǔ-beeni ɲii, ¹⁷ á líi zon ho woohú wee khí lè ho *Kapεenayuumu lóhó cǎn. Ho tá hǔn ká a Yeesu ñiñ yí bueé dǎn ba.

¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí pànká, á ho vǔ-beeni ɲumu wee yànbónka. ¹⁹ Bìo ba vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bìo hònú tàá bìo hèzǐn síí lè le bónbóore ‡, á ba mɔn o Yeesu ò o wee varáka mu ɲumu wán wà bueé sùarää ba yi, á ba zǎna. ²⁰ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mu

† Le wén-hǎnló dà-kéni wee yí o nùpue ñi-kéni wizon-kùure sǎmú sǎnii. †† Ooze: Mu lée bè-vànií búí na ba zúífúwa hía wé và à wé lè ba nàwa dǐnló. Ho ooze mu dũmu á ba ñi-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dũmu yàwá sí. ‡ Ho Kalilee vǔ-beeni: Ho vǔ-beeni mu tóntómú á à yí kilomεeterewa bóní síí, ká ho bùaaró á à yí kilomεeterewa píró ɲun síí.

lé ìnén, mi yí zǎn.»²¹ Á ba wǎa wi ba bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, à bǔn ba dèenía dǎn hen na ba wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn dǐnló na wee na le mukāni binbirì

²² Mu tá na léee tǎn, á ba zǎamáa na khíi wi lè ho vǔ-beeni mǎn á zǔna le léee woohú dà-kéní mí dòn lá wi bǐn. Ba zǔna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí nì-kenínia, ká lé barén wà mí dòn.²³ Èe ká wonna búí ló ho Tiberiade lóhó yi bueé dǎn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeeni bǎrákà ò o nǎn ho búurú ba là yi.²⁴ Bìo ba zǎamáa mǎn ò o Yeesu mía bǐn, ó o nì-kenínia mún mía bǐn, á ba yòo zon hǎn wonna so yi nǎn ho *Καρε-nayuumu lóhó, á wà khíi cà a.

²⁵ Bìo ba bǐnía khíi yú a Yeesu ho vǔ-beeni mǎn, á ba wee túa wo yi: «Nì-kàránlo, fo buara hen dǐa?»²⁶ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Mi wee cà mi yíncó bìo mi zǔna mu yéréké bìo na á ì wó bàn kúará, ká lé bìo mi yú ho búurú á là sù bìo yi.²⁷ Mi wé yí sá ho dǐnló na dà wee yáa bìo yi, ká mi wé sá hía yí máa yáa bìo yi, hón na wee na le mukāni binbirì na máa vé. Hón dǐnló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bìo ó orén lé yia ó o Maá Dónbeeni zéénía bìo le mí nǎn mu bìo búenbúen wéró pànká yi.»²⁸ Á ba túara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeeni wì à wa sá?»²⁹ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Bìo le Dónbeeni le mi wé, lé à mi dé mi sǐa yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bìo ó o bíá kà síi, á ba bíá nǎn wo yi: «Ûnén bèn lé mu yéréké bìo yén fo dà à wé á wa à mi á à déróa wa sǐa foñ? Wé mu búí le wa mi!»³¹ Pǎahú na á wàn bùaawa hǐa wi ho tá henì yi, á ba yú ho *maane á là, làa bìo mu túararúa le Dónbeeni bíoni vǔahú yi: «O hǐa nǎn ho dǐnló na ló ho wáyai ba yi á ba dú.»³² Ó o Yeesu bèn bíá nǎn ba yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Mu yíncó o *Moyiize lé yia hǐa nǎn ho búurú na ló ho wáyai mia. Lé ì Maá Dónbeeni nǎn ho mia. Lé orén mún wee na ho dǐnló binbirì na ló ho wáyai mia.³³ Mu bon, ho dǐnló binbirì na le Dónbeeni wee na lé yia ló ho wáyai lion. Lé orén wee na le mukāni binbirì ho dǐmǐnása yi.»³⁴ Á ba bíá nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón dǐnló so wen féee.»

³⁵ Ó o Yeesu wǎa bíá nǎn ba yi: «Ìnén lé yia lé ho dǐnló na wee na le mukāni binbirì. Yia bò miì á dó mí sǐi miì, á hǐni làa nǔ-hǎní máa búe bànso hùúu.³⁶ Ì bíá mu nǎn mia le mi mǎn bìo á ì wó, à mi nǎn pá yí dó mí sǐa miì.³⁷ Bìá á ì Maá wee wé à ba bìo sǐi miì le mí nì-kení kéní wé è bè miì. Yia bò miì, á ì máa bío le o bǐní hùúu.³⁸ Lé bìo á ì yí ló ho wáyai yí wà bueé wé ì sǐi bìo. Yia tonkaa mi lé wón sǐi bìo á ì wà bueé wé.³⁹ Yia tonkaa mi sǐi bìo lé à ì yí vǐnì bío ó o kàràfáa miì nì-kení búí, ká ì vèení ba ho dǐmǐná vé nǎnzoñ.⁴⁰ Mu bon, ì Maá sǐi bìo lé à bìa búenbúen na fá mí yio o Za yi á dó mí sǐa wo yi, à yi le mukāni binbirì na máa vé, à ì vèení ba ho dǐmǐná vé nǎnzoñ.»

⁴¹ Á ba *zúifúwa wǎa wee khíi mí kío yi, lé bìo ó o bíá le mínén lé ho dǐnló binbirì na ló ho wáyai lion.⁴² Á ba bíá: «Yíncó orén lé o Zozefu za Yeesu le? Wa zǔ bàn máa lè bàn nu. Ó o wǎa à wé kaka á à bíorúa le mí ló ho wáyai lion?»⁴³ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Mi yí khíi mí kío yi.⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miì, ká a Maá na tonkaa mi yí buan wo yí buararúa, á ìnén á à vèení bànso ho dǐmǐná vé nǎnzoñ.⁴⁵ Bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni nǐ-cúa fèerowà vǔnna yi: «Le Dónbeeni khíi kàrán ba búenbúen.[†] Nùpue léee nùpue na wee nǐ a Maá Dónbeeni tǎmu, á wee díá mítén ò o kàrán, wón á à bè miì.⁴⁶ Bǔn yí máa zéení le ì le nùpue búí mǎn o Maá. Yia ló le Dónbeeni cǎn buara, lé wón mí dòn mǎn wo.⁴⁷ Le ì mí ho tǔiá na mia: Yia dó mí sǐi wo yi, wón yú le mukāni binbirì na máa vé.⁴⁸ Ìnén lé ho dǐnló na wee na le mukāni binbirì.⁴⁹ Mìn bùaawa là ho *maane ho tá henì yi, èe ká bǔn màhá yí hò ba hùmú.⁵⁰ Ká ìnén lé ho dǐnló binbirì na ló ho wáyai lion. Yia dú ho, á bànso ò yí le mukāni binbirì na máa vé.⁵¹ Ìnén lé ho dǐnló na wee na le mukāni binbirì, hía ló ho wáyai lion. Yia dú ho, á bànso á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Ho dǐnló na á ì na bèra a na à ho dǐmǐnása yí le mukāni binbirì, lé ì sǎnía.»

⁵² Bìo ba *zúifúwa nǎa hǎ bíoni mu, á ba wee kán mín lé mí sòobé. Ba wee bío: «O nìi mu dà a wé kaka a nanáa mí sǎnía wen á wa a là?»⁵³ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Hen ká mi yí là a Nùpue Za sǎnía, á yí nǎn o cǎni, á le mukāni binbirì máa keñ mia.⁵⁴ Yia là ì sǎnía, á nǎn ì cǎni, wón bànso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ì ì vèení bànso ho dǐmǐná vé nǎnzoñ.⁵⁵ Mu bon, ìnén sǎnía lé ho dǐnló binbirì, á ì cǎni lé mu bè-nunii binbirì.⁵⁶ Yia là ì sǎnía á nǎn ì cǎni, se wón páanía làa mi á ìnén páanía làa wo.⁵⁷ O Maá na tonkaa mi lé wón mí beere wee na le mukāni binbirì. Á lé orén pànká yi á le mukāni binbirì mún wiráa ìnén yi. Lé làa bǔn síi, á yia là ì sǎnía, á bànso mún ì yí le mukāni binbirì ìnén pànká yi.⁵⁸ Ìnén lé ho dǐnló na ló ho wáyai lion, hón yí ka làa hía á mìn bùaawa yánkaa dú bìo síi. Bán dú hón à ba pá húrún. Èe ká yia dú ho dǐnló na ló ho wáyai lion, á bànso á à yí le mukāni binbirì na máa vé.»⁵⁹ O Yeesu bíá hǎ bíoni na kà, ká a wee kàrán ba nùpua ba zúifúwa kàránló zǐi ho *Καρε-nayuumu lóhó yi.

Le mukāni binbirì na máa vé bíoni

⁶⁰ Bìo á bíá bò a yi nǎa a bíoni, á ba cèrèe bíá: «O nìi mu bíoni bèntǐn hereka. Nùpue na dà à tà hǎ yi á mia.»⁶¹ Ó o Yeesu zǔna le bíá bò a yi wee khíi mí kío yi bío ó o bíá bìo yi, ó o bíá: «Hǎ bíoni mu bóonia mia léee?»⁶² Èe ká mi bèn wǎa khíi mǎn o *Nùpue Za ká a bǐnía wee yòo hen na ó o ló yi buara há? ⁶³ Le Dónbeeni Hácíri lé dío wee na le mukāni binbirì. O nùpue mítén yí dà dèe máa vé. Hǎ bíoni mu na á ì bíá nǎn mia ká lé le Dónbeeni Hácíri á hǎ ló cǎn. Hǎ wee na le mukāni binbirì.⁶⁴ Èe ká ba nùwǎ yén búí mi tǐahú á yí dó mí sǐa miì.» Á mu bèn bon, mu nùhú búeení á bíá yí dó mí sǐa o Yeesu yi ó o zǔna bìo, á mún zǔna yia á à dé o ò na bìo.

† Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 78.24; Léro vǔahú (Exode) 16.1-15. Ba zǎamáa bíá le bíoni mu à zéení le o Mzyiize lé yia hǐa nǎn ho dǐnló mín bùaawa yi.

†† Mi loñ Ezayii vǔahú 54.13

⁶⁵ Ó o Yeesu pá bǐnía bía kà síi: «Lé bǐn te bìo á ĩ bía mu nɔn mia le nùpue yí dà máa bè miì, ká a Maá Dón-beeni yí nɔn mu wéró pànká bànso yi.»

⁶⁶ À wǎa lá bǐn nii wán, á bía bò a yi cèrɛɛ bǐnía o mɔn, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ Ó o wǎa tùara mí nì-kenínia pírú nɔn yi: «Minén mún máa bǐn le?» ⁶⁸ Ó o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à bǐn vaá bè yi? Ûnén lé yia le mukāni binbirì na máa vé bióni wee lé cǔn. ⁶⁹ Warén dó wa sía foñ, á zū le ùnén lé yia le le Dónbeeni nùpue yi poni bànso na le tonkaa.» ⁷⁰ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mu so yínɔh ïnén hueekaa minén pírú nɔn le? Èe ká mi nì-kéní búí màhǎ pá lé o *Satāni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simɔn Isikariote za Zudaa ó o wee bío bio. Mu bon, ba pírú nɔn mu tǎhú ó orén lé yia à dé o ò na.

O Yeesu bàn zàwa yí dó mí sía wo yi

7 Bǐn mɔn, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhú yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhú yi, lé bìo ba *zúífùwa núnása wi ba búe o. ² Bìo ba zúífùwa sǎnú na ba le *Bùkúwá Sǎnú díró wà buée sùará, ³ ó o Yeesu bàn zàwa bía nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kǎhú yi, à bía bò foñ bǐn mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi ba zūh wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à ba nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu bàn zàwa mí bæere yí dó mí sía wo yi. ⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ïnén á ho pǎahú dǐn yí dǔn cǔn, ká minén bán á ho pǎahú wi cǔn wà féɛɛ. ⁷ Ho díímíjǎ nùpua yí dà máa nin mia, ká ïnén wón ba jina, lé bìo á ĩ wee mì ho tǔiá le ba wára yí seka. ⁸ Minén lén va ho sǎnú díiní. Ïnén wón máa va, lé bìo ho pǎahú dǐn yí dǔn ĩ cǔn.» ⁹ O Yeesu bía hǔn bióni so nɔn ba yi ò o kará ho Kalilee kǎhú yi.

O Yeesu van hǎ bùkúwá sǎnú díiní

¹⁰ Bìo ó o Yeesu bàn zàwa wà van ho sǎnú díiní, ó orén mún wà van. Ká a màhǎ sánkaa mítén vannáa, ò o bio yí zūh. ¹¹ Ba *zúífùwa núnása wee cà a ho sǎnú mu díiní. Ba wee héɛ tùaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bìo wó le wǎaní làa sòobéɛ ba zǎamáa tǎhú. Ba búí wee bío le o nii mu léɛ nì-tente. Ba búí bèn le o wee vǐnǐ ba nùpua. ¹³ Ká nùpue na màhǎ à hení mí síi á à bío mu wéréwéré ba nùpua yahó wón mia, lé bìo ba zǎna ba zúífùwa núnása.

¹⁴ Ho sǎnú dú zon ho tǎhú lòn wizooní bìo náa síi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeeni zǐ-beeni lún yi, á zoó wee kàrán ba nùpua. ¹⁵ Ba zúífùwa wee wé coon o bio yi, á ba wee bío: «O nii mu kàránló nɔn yí van yahó ò o pá zū le Dónbeeni bióni vǔahú bìo kà síi le we?»

¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bìo á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló ïnén ĩ bæere cǔn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cǔn. ¹⁷ Yia tà wee wé le Dónbeeni síi bìo, wón bànso á à zūh ká ĩ kàránló ló le Dónbeeni cǔn, tàà ká ĩ wee bío ĩ kùrú bióni. ¹⁸ Yia wee bío mí kùrú bióni, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee mì ho tǔiá, o téréna. ¹⁹ O *Mɔyiize so yí nɔn ho làndá

mia le? À yia màhǎ wee bè ho yi mi tǎhú wón mia. Léɛ webio nɔn mi wi mi búeráa mi?» ²⁰ Á ba zǎamáa bía nɔn wo yi: «O cǐná wi foñ! Yia wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹ Ó o Yeesu bǐnía lá le bióni ò o bía nɔn ba yi: «Ï wó mu yéréké bìo dà-kéní mí dòn wa vǔhóló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bìo yi. ²² O Mɔyiize bò mu henía nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yàá wee kúio ba hàrì ho Sabaa zoñ. Ho làndá mu yàá yínɔh Mɔyiize búa ho nùhú, mu lé mìn bùaawa. ²³ Áwa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Mɔyiize làndá dǎnǐ yi, á léɛ webio nɔn á mi sía wee cǐnáa miì, lé bìo á ĩ wó ò o nì-kùure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bìo mi wee mi à dǐn wán cǐtíráa o nùpue à mi khí yi. Mi wé cǐtí o nùpue làa bìo téréna le Dónbeeni cǔn.»

O Yeesu lé yia le Dónbeeni nɔn léra

²⁵ Á ho Zeruzaleemusa búí wǎa wee bío: «Éee! Yia kà so yínɔh o nii na á wa núnása wi ba búe le? ²⁶ Nín-yia wee bío ba nùpua yahó, ò o búí yí dó mí nii wo yi. Wa núnása màhǎ wǎa zūna le lé orén lé yia le Dónbeeni nɔn léra léɛ? ²⁷ Yia kà wón á warén zū léenii. Èe ká yia le Dónbeeni nɔn léra khíi buara, á nùpue woon máa zūh hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zǐ-beeni lún yi, ó o bía bìo kà pǔn-pǔn: «Mi so zū mi kénkén, á zū ĩ léenii le? Ïnén yí buara ïten, ká ho tǔiá poni bànso lé yia tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká ïnén wón zū a, lé bìo á mu lé orén á ĩ ló cǔn buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰ Á ba wǎa wee cà a wiiró yahó, ká nùpue woon yí wiira a, lé bìo ó o pǎahú dǐn yí dǔn. ³¹ Èe ká ba zǎamáa mu tǎhú, á ba cèrɛɛ nɔn pá tà a bìo. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeeni nɔn léra khíi buara, ó o so buée wé yéréké biowa na po bìo ó o nii na kà wee wé le?»

Ba tonkaa ba parowà le ba vaa wii o Yeesu

³² Á ba *Farizǐewa búí ná bìo ba zǎamáa wee hǔhúaaaka a Yeesu dǎnǐ yi, á ba Farizǐewa mu kuure lè le *Dónbeeni yankarowà núnása tonkaa ba parowà búí le ba vaa wii wo. ³³ Ó o Yeesu bía: «Ï kénló mi tǎhú máa wé bìo na á à mia. Hen làa cǐnún ká ĩ ï bǐnǐ ï va yia tonkaa mi cǔn. ³⁴ Mi khíi wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ĩ ï kéñ yi á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵ Á ba *zúífùwa wee tùaka mín yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé ba zúífùwa na héera wika bía yínɔh ba zúífùwa tǎhú ó o màhǎ wi ò o lén va cǔn léɛ? O màhǎ wi o ò vaa kàrán bía yínɔh ba zúífùwa léɛ? ³⁶ Bìo ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ï kéñ yi á wa yí dà máa va yi, bǐn kúará léɛ webio?

O Yeesu le bia le nu-hǎnǐ dà buen mí cǔn

³⁷ Ho sǎnú dí vé nònzoñ dén wizonle so lé dìo nùhú wi po hǐa ká. Bǐn zoñ ó o Yeesu dǐn ba zǎamáa yahó ò o bía pǔnpǔn: «Hen ká yia le nu-hǎnǐ dà, à bànso buen ĩ cǔn á ĩ ï na mu nɔmu wo yi ó o ò nu. ³⁸ Yia dó mí síi miì, làa bìo mu túararáa le Dónbeeni bióni vǔahú yi kà síi: «Á wón bànso síi á à wé lòn nɔn-dǎnǐ, á mu nu-

mu na wee na le mukāni wé è tá á à lé yi.»³⁹ Mu lé le Dónbeenì Hácírí ó o Yeesu wee bío bìo kà síi, dio á bìo dó mí sía wo yi khíi yí. Mu pàahú ká le Dónbeenì dǐn yí nɔn mí Hácírí bìo dó mí sía o Yeesu yi, lé bìo le Dónbeenì dǐn yí léra a yèni.

Ba zǎamáa ɲi-cúa wi mín ɲúná yi o Yeesu bìo yi

⁴⁰ Ká ba zǎamáa na wi bǐn ɲá a Yeesu bíoní mu, á ba búí wee bío le yia kà wón bèntín lé le *Dónbeenì ɲi-cúa fɛero. ⁴¹ Ba búí bán bèn le o lé *Yia le Dónbeenì nɔn léra. Ba búí bèn le mu so bon ká yia le Dónbeenì nɔn léra ko ò o lé ho Kalilee kǎhú yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenì bíoní vǎhú yi le o *Daviide nɔnkāni, là a Daviide mu ba lóhó Beteleheemu lé bǐn á Yia le Dónbeenì nɔn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ Á ba zǎamáa ɲi-cúa wó mín ɲúná yi o Yeesu mu bìo yi. ⁴⁴ Ba zǎamáa mu tǎhú á nǔwǎ yèn búí wi ba wii wo, ká nǔpue woon yí túaa wo yi.

Ba zúifùwa ɲúnása yí tà a Yeesu bìo

⁴⁵ Bìo ba parowà na le Dónbeenì yankarowà ɲúnása le ba Farizǎewa tonkaa bǐnía buara, á bán túara ba yi: «Lée webio nɔn á mi yí buannáa wo yí buararàa?» ⁴⁶ Á ba parowà bío: «Hǎ bíoní na ó o nǔpue mu wee bío bán síi á wa dǐn yí ɲá a búí ɲii yi yí nɔn hùúu.» ⁴⁷ Á ba Farizǎewa bío nɔn ba yi: «Minén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén ɲúnása tǎhú le warén Farizǎewa tǎhú á ni-kéní kà so tà a bìo le? ⁴⁹ Ká lé ba zǎamáa na kà mí dòn, bán na yí zǔ dɛɛ o Mɔyiize làndá bìo yi, bán le Dónbeenì dánkánía.» ⁵⁰ Á ba Farizǎewa ni-kéní na ba le Nikodeemu, yia van o Yeesu cǎn ho tǐnàhú búí, ⁵¹ á bío nɔn ba yi: «Wa làndá yi, á wa yí dà máa síiní nǔpue ɲúhú ká wa yí ɲá bánso ɲi-cúa, á yí zǔna ká a wó khon.» ⁵² Á ba bío nɔn wo yi: «Únén mún wee bío lòn Kalilee nǐi! Kàrán le Dónbeenì bíoní vǎhú à kikon, á fo ò mi mu le *Dónbeenì ɲi-cúa fɛero ni-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé bǐn á ba búenbúen wà khíbon wán,

8 ò o Yeesu wón wà yòora le búee na ba le Oliivewa búee wán.

O há-bá-fé na ó o Yeesu kǎnía

² Mu tá na lée tǎn yǐnbíi bùirì, ó o bǐnía van le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, á ba zǎamáa buée kǐnía wo yi. Ó o líi kará ò o wee kàrán ba. ³ Á ho *làndá bìo zéenílowa le ba *Farizǎewa buan o háa búí na ba zù yi là a bá-veere buée zonnáa, á zoó dǐnía wo ba nǔpua búenbúen yahó, ⁴ à ba bío nɔn o Yeesu yi: «Ni-kàránlo, o háa na kà ba zù yi là a báa. ⁵ Á wa làndá yi, ó o *Mɔyiize bò mu henía nɔn wen le ká wa wé yú bán háawa so síi, à wa lèeka ba le há huaa búe. [†] Áwa, únén bèn le we mu dǎní yi?» ⁶ Ba bío bǐn à khūaanáa o Yeesu ɲii yi à yíráa wo kooní yi. Ká a Yeesu màhǎ líi lúnlúrá, ò o wee túa ho tá púnpuró yi le mí nín-kíza. ⁷ Bìo ba dǐn lan wee túa wo yi, ó o líi hǐnɔn yòó dǐn, ò o bío nɔn ba

yi: «Yia dǐn yí wó bè-kohó hùúu mi tǎhú, à wón wǎa lèe wo le le huee ho yahó.» ⁸ Ó o Yeesu bǐnía líi lúnlúrá, á wee túa ho tá púnpuró yi. ⁹ Bìo ho làndá bìo zéenílowa le ba Farizǎewa mu ɲá hǐn bíoní so, á ba wee lén le mí ni-kéní kéní, à búaká le ba ni-kíá, á ká a Yeesu là a háa ho tǎhú. ¹⁰ Ó o Yeesu wǎa líi hǐnɔn yòó dǐn ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, ba nǔpua mu bò làa wen? O búí mía máa síiní ù ɲúhú le?» ¹¹ Ó o háa bío nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, o búí mía máa síiní ho.» Ó o Yeesu wǎa bío nɔn wo yi: «Áwa, á ònén mún máa síiní ù ɲúhú. Fo dà a lén, ká ù bèn yí bǐn yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho dǐmǐnása cǎn

¹² O Yeesu pá bǐnía bío bìo kà nɔn ba zǎamáa yi: «Únén ka lòn khoomu ho dǐmǐnása cǎn. Yia tà bò mi, se bánso yú mu khoomu na wee na le mukāni binbirì. O máa keí tǐbírí yi hùúu.» ¹³ Á ba Farizǎewa bío nɔn o Yeesu yi: «Únén wǎa wee mi ho túiá ù ɲii, à bǐn à bìo fo wee bío á nǔpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ Ó o Yeesu bío nɔn ba yi: «Hàrí ká ò wee mi ho túiá ò ɲii, se bìo á ò wee bío ó o nǔpue ko ò o tà yi. Lé bìo á ò zǔ hen na á ò ló yi buararàa, á ò mún zǔ hen na á ò wee va yi. Ká minén bán yí zǔ ò lénii, á mún yí zǔ hen na á ò wee va yi. ¹⁵ Minén wee fǐ ba nǔpua cítii fílo síi, ká ònén wón máa cítii nǔpue. ¹⁶ Ká ò lá ko à ò fǐ cítii, á ò cítii mu ɲúhú á à wé. Lé bìo mu yínɔn ònén ò dòn á à fǐ le cítii mu. Mu lé ònén le ò Maá na tonkaa mi á à páanì ò fǐ le. ¹⁷ Mi làndá vǎhú yi á mu túara le ká seéràsa nǔwǎ ɲun mà ho túiá mu bìo dà-kéní bìo yi, se bǐn bìo so á nǔpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Ònén wee mi ho túiá ò ɲii. Á ò Maá na tonkaa mi mún wee mi ho túiá ò ɲii.» ¹⁹ Á ba túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» Ó o Yeesu bío nɔn ba yi: «Mi yí zǔ mi, á mún yí zǔ ò Maá. Ká mi lá zǔ mi, se mi mún lá à zǔ ò Maá.» ²⁰ O Yeesu bío hǐn bíoní so ká a wee kàrán ba nǔpua le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, mu hámu kúeenii lahó nǐsǎni. Nǔpue yí wiira a lé bìo ó o pàahú dǐn yí dǐn.

O Yeesu wee bío mí varó mín Maá cǎn bìo

²¹ O Yeesu pá bǐnía bío bìo kà nɔn ba yi: «Únén ò lén á mi ò càráa mi. Èe ká mi màhǎ à hí le mi bè-kora. Hen na á ònén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² Á ba *zúifùwa wee bío mín yi: «O wi ò o búe mítén lée? Bìo ó o màhǎ le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ Ó o Yeesu bío nɔn ba yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ònén ló ho wáayi. Minén bìo sǎ ho dǐmǐnása na kà yi, ká ònén wón bìo yí sǎ ho yi. ²⁴ Lé bǐn te bìo á ò le mi ò híráa le mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ònén lé yia wi fɛɛɛ, á mi ò hí le mi bè-kora.» ²⁵ Á ba túara a yi: «Únén lé o yén?» Ó o Yeesu bío nɔn ba yi: «Únén wee bío mu na mia fɛɛɛ hàrí mu ɲúhú búeenii. ²⁶ Í dà à bío bìo cèrèè mi dǎní yi, á dà à fǐ le cítii mi bìo cèrèè wán. Ká yia tonkaa mi lé ho túiá poni bánso, á bìo á ò ɲá a cǎn, bǐn lé bìo á ò wee bío na ho dǐmǐnása yi.»

²⁷ Ba yí zǔ ká lé o Maá Dónbeenì ó o wee bío bìo.

²⁸ Ó o Yeesu wǎa bío nɔn ba yi: «Ká a *Nǔpue Za á mi can le búeenì wán hoonía fàrá, bǐn ká mi ò zǔ ká ònén

† Mi loñ Samuweele ɲun níi vǎhú 7.12; Mísee vǎhú 5.1 †† Mi loñ Làndá zéeníló vǎhú (Deutéronome) 17.6-7

lé yia wi féεε. Á mi ì zǔh ká ĩ yí máa wé bio woon ĩten. Bio á ĩ Maá bía ncn miì, búh lé bio á ĩ wee bío. ²⁹ ĩ Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí día mi ĩ dòn, lé bio á ĩ wee wé bio sǐ a yi féεε.» ³⁰ Bio ó o Yeesu wee bío kà, á ba nùpua cèrèε dó mí sǐa wo yi.

Le Dónbeenì tǔiá poni wee wé ó o nùpue keń mǐten

³¹ Ó o Yeesu wǎa bía ncn ba zúifùwa na dó mí sǐa wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bióni yi, se mi màhǎ lé ĩ nì-kenínia bio bon. ³² Mi ì zǔh ho tǔiá poni binbirì na ló le Dónbeenì cǔn. Lé búh ñ wé á mi ì keń miten.» ³³ Á ba bía ncn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu m̀nmanía. Wa yí wó a búí wobáaní yí ncn. Á léε webio ncn á ùnén bíaráa le wa à keń waten?» ³⁴ Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «Le ĩ mi ho tǔiá na mia: Nùpue léε nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nii mu bè-kohó níi yi. ³⁵ Á mi zǔ le o wobá-nii bio yí sǎ ho zǐ-núhú yí féεε. Ká a za na ton ho zǐ-núhú yi, wón bio sǎ ho yi féεε. ³⁶ Ká le Dónbeenì Za wǎa wó mia lè ba nùpua na wi mǐten, á mi ì wé miten binbirì. ³⁷ ĩ zǔ le mi lé o Abarahaamu m̀nmanía, èε ká mi màhǎ wee cà à mi búε mi, lé bio á bio á ĩ wee kàrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸ Bio á ĩ Maá zéénia làa mi, lé búh á ĩ wee bío, ká minén bèn wee wé bio á mìn maá bía ncn mia.» ³⁹ Á ba bía ncn wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bio bon, se mi lá wee wé hǎ wára na ó o Abarahaamu wó bàn sǐi. ⁴⁰ Á mi yí máa wé hǔn, à mi wi mi búε ĩnén na mà ho tǔiá poni ncn mia, hì na á ĩ ĩá ĩ Maá Dónbeenì cǔn. Búh ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹ Mi wee wé mìn maá wára.» Á ba bía ncn wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínchǐ zǐnǐ zàwa.» ⁴² Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «Ká mìn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à wań mi, lé bio á ĩnén ló le Dónbeenì cǔn buara. ĩ yí buara ĩten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³ Bio ncn á mi yí máa zǔhnáa hǎ bióni na á ĩ wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé bio á mi yí wi mi jí hǎ. ⁴⁴ Yia lé mìn maá lé o *Satāni. Á mìn maá sǐi bio lé búh á mi wi à mi wé. O lé o nì-búε hàrí ho dímiǐná lénló pǎahú. O yí dà máa mi ho tǔiá poni, lé bio á tǔiá poni mia wo yi. Hen ká a fǎ le sabéré, se lé orén mí bæere sǐi ó o wee zéeni, lé bio ó o lé o sabín-fǔaalo. Orén lé yia á hǎ sabióni wee lé yi. ⁴⁵ Èε ká ĩnén wee mi ho tǔiá poni, lé búh ncn á mi yí tàráa ĩ bióni yi. ⁴⁶ Minén tíahú, ó o búí so dà a bío le ĩ wó bè-kohó le? Ká ĩ wee mi ho tǔiá poni, á léε webio ncn mi yí tàráa ĩ bióni yi? ⁴⁷ Bì na lé le Dónbeenì zàwa binbirì wee wé jí le Dónbeenì bióni. Èε ká minén yínchǐ le Dónbeenì zàwa, lé búh ncn mi yí máa jínáa le bióni.»

O Yeesu le mǐnén po a Abarahaamu

⁴⁸ Á ba *zúifùwa bía ncn wo yi: «À búh wa tǔiá sǐ à wa bío le fo lé o *Samarìi nìi †, á wa mún tǔiá sǐ à wa bío le o cǐná wi foñ.» ⁴⁹ Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «ĩnén á cǐná mia yi. ĩ Maá lé yia á ĩ wee kǔnbi. Ká minén bán wee zùah miì. ⁵⁰ ĩnén yí máa bío le nùpue dé cùkú miì. O búí

† Samarìi nìi: Ba zúifùwa cǔn á ba Samarìisa yí máa ce le Dónbeenì yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenì làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

wi á à bío le ba dé ho miì, á lé wón mún lé o cǐtí-fǐ. ⁵¹ Le ĩ mi ho tǔiá na mia: Yia tà bò ĩ bióni yi, á bànso máa hí máa cén.»

⁵² Á ba zúifùwa bía ncn wo yi: «Hǎ làa na kà wán, á wa wǎa láa mu yi kénkén le o cǐná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà húrunka. Á ùnén pá wee bío le ká yia tà bò ù bióni yi á bànso máa hí máa cén. ⁵³ Ùnén bèn wee leéka le ù jùhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenì jì-cúa fεerowà mún húrunka, á ùnén bèn wee leéka le fo léε wée?»

⁵⁴ Ó o Yeesu bía: «ĩ lá wee dé ho cùkú ĩten yi, se mu jùhú mia. Yia wee dé ho cùkú miì lé ĩ Maá, yia mi le o lé mìn Dónbeenì. ⁵⁵ Á mi ncn yí zǔ a. Ká ĩnén wón zǔ a. ĩ lá le ĩ yí zǔ a, se ĩ le o sabín-fǔaalo lè mi bio sǐi. Èε ká ĩ zǔ a, á wee bè o bióni yi. ⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu hǎa wee leékaa le mí ì mi ĩ buenlò, ó o zàmakaa mu bio yi. Ó o bèn mcn ĩ buenlò, á sǐi wan mu bio yi.» ⁵⁷ Á ba zúifùwa bía ncn wo yi: «Ùnén na lúlúio máa yí ho búará-nun làa píru á ncn o Abarahaamu wen?» ⁵⁸ Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «Le ĩ mi ho tǔiá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à búh à ĩnén wi.»

⁵⁹ Á ba wǎa sèekaa hǎ huua le mí ì lèeka làa wo á à búε. Ó o Yeesu sà mǐten ló le *Dónbeenì zǐ-beeni lún yi léε wà.

O Yeesu wéera a nìi na ton ká a lé o muui

9 Bio ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khǐi, á ba fò mìn làa nìi búí na ton ká a lé o muui. ² Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Nì-kàránlo, léε webio ncn ó o nìi na kà ton ká a lé o muui? Lé orén kùrú bè-kora bio yi léε, tàá lé bàn nùwǎ bè-kora bio yi?» ³ Ó o Yeesu bía ncn ba yi: «Mu yínchǐ orén bè-kora bio yi, á mu mún yínchǐ bàn nùwǎ bè-kora bio yi. O nìi mu ton ká a lé o muui, léε bèra a na à bio le Dónbeenì dà a wé à ba nùpua búenbúen mi a yi. ⁴ Bio mu khoomu wi hǎ làa na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenì na tonkaa mi bè-wé-nia. Le tǐbíri hǎ wi, á nùpue máa dàh máa wé bio búí. ⁵ Bio á ĩ wi ho dímiǐná yi hǎ làa na kà wán, á ĩ ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bio ó o Yeesu bía hǔn bióni so wó, ó o pǔnǐa mí jinsǎni, á khan lè le tǐni, á khiira là a muui yìo, ⁷ ò o bía ncn wo yi: «Lén vaa sεε ù yahó le súdeeni la-beeni na ba le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaró.») Ó o muui wà vaá sεera mí yahó, á bǐnia wee buen, ò o wee mi. ⁸ Á bì làa wo kará bó mìn yi, làa bì lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wǎa wee tùaka mìn yi: «Yia ká so yínchǐ o nìi na lá wee wé kεeni fioka le?» ⁹ Á ba búí le mu lé orén. Ba búí bèn le mu yí bon, le o làa wo bonmìn. Ó o nìi le mu lé mǐnén. ¹⁰ Á ba tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o nìi bía ncn ba yi: «O nìi na ba le Yeesu, lé wón khan le tǐni lè mí jinsǎni, á khiira lè ĩ yìo, ò o le ĩ lén vaa sεε ĩ yahó ho Silowee yi. Á ĩ wà van bǐn vaá sεera ĩ yahó, á ĩ wee mi.» ¹² Á ba tùara a yi le o nìi mu wi wen, ó o le mí yí zǔ.

Ba Farizǎewa wee tùaka a muii yi là a waró bìo

¹³ Á ba bò là a nii na lá lé o muii vannáa ba *Farizǎewa cǎn. ¹⁴ Yaa bìo ó o Yeesu khan le tǎnì lè mí jinsǎnì á wéera a nii yìo, á wó ho *Sabaa zoñ. ¹⁵ Lé búnn nǎn á ba Farizǎewa bèn sǎa wee tùa o nii yi làa bìo wó wó ó o wee mináa. Á wón bía nǎn ba yi: «O khiira le tǎ-sio lè tǎ yìo, á tǎ sɛera tǎ yahó, á tǎ wǎa wee mi.» ¹⁶ Á ba Farizǎewa nùwǎ yɛn búii wǎa bía: «O nii na wó bìo kà á Dónbeenì yí tonkaa, lé bìo ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búii bán bèn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bìo na wee zéeni le Dónbeenì pànká na á yia kà wó bàn síi le?» Á barén jì-cúa bǎnía wi mín júná yi. ¹⁷ Á ba bǎnía tùara a nii yi: «Lé mu yén ùnén bèn wee leéka o nii mu dǎnì yi, bìo á lé orén wéera ù yìo?» Á wón bía: «O nii mu lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero.»

¹⁸ Bìo ó o nii lá lé o muii, á yìo bǎnía wee mi, á ba zúifùwa júnáa yí tà yi. ¹⁹ Á ba von bàn nùwǎ wee tùa yi: «Yia kà lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muii le? Á mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ Ó o nii bàn nùwǎ bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muii. ²¹ Ká bìo wó wó ó o wee mináa á wa yí zǔ, á yia wéera a yìo á wa mún yí zǔ. Mi tùa wo yi, o yìo tǎn, o dà wee bío mí bìo mítén.» ²² Ba bía kà síi lé bìo ba zǎna ba zúifùwa júnáa. Bán wó le nii le ká nùpue bía wéréwéré ba nùpua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mǎn léra, á bànso ba à hè lè mí kàránlò zǎ zoró. ²³ Lé búnn nǎn á bàn nùwǎ bíaràa le ba tùa orén mí bæere yi, le o yìo tǎn.

²⁴ Á ba zúifùwa júnáa bǎnía von o nii na lá lé o muii, á bía nǎn wo yi: «Loñ le Dónbeenì yi à ù bèn tǎn mì ho tùiá. Warén bán zǔ le o nii mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ Ó o nii bía nǎn ba yi: «O nii mu lé o bè-kora wéro léé, o yínǎn o bè-kora wéro léé, búnn á ùnén yí zǔ. Bìo dà-kénì lé bìo á tǎ zǔ, tǎ lá lé o muii, ká bìo kà wán á tǎ wee mi.» ²⁶ Á ba bía nǎn wo yi: «Léé webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wéeraràa ù yìo?» ²⁷ Ó o nii bía nǎn ba yi: «tǎ lá bía mu nǎn mia, á mi yí jǎ lè tǎ cǎn. Á léé webio nǎn á mi wi à tǎ bǎnì bíoràa mu na mia? Minén yàá mún wǎa wí à mi wé o nì-kenínia sá?» ²⁸ Á ba wee là a, à ba bía: «Ùnén lé yia lé o nii mu nì-kenínii kɛɛ. Warén bán lé o *Moyiize nì-kenínia. ²⁹ Wa zǔ le le Dónbeenì bía là a Moyiize. Ká yia kà wón á wa yí zǔ léení.» ³⁰ Ó o nii bía nǎn ba yi: «Mu bèn tǎn léé bè-vǎnìkanii. Mi yí zǔ a léení, ɛɛ ká arén lé yia màhá wéera tǎ yìo. ³¹ Wa zǔ le le Dónbeenì yí máa jǎ a bè-kora wéro fioró. Ká yia wee kǎnbi le, á wee wé le síi bìo, wón lé yia á le wee jǎ fioró. ³² Bìo ho dǎmǎnà wi wi, á wa dǎn yí jǎ ká nùpue na ton ká a lé o muii ó o búii wéera yìo. ³³ O nii na kà lá yí ló le Dónbeenì cǎn, á bìo ó o wó kà ó o lá máa dǎn máa wé.» ³⁴ Á ba bía nǎn wo yi: «Ùnén na ton lè mu bè-kora mí jii yi lé fo wee kàrán warén le?» Á ba nǎn wo ó o ló, á hò a lè mí kàránlò zǎ zoró.

Bìa lé ba muiiwà binbirí

³⁵ Bìo ó o Yeesu jǎ à ba hò a nii lè mí kàránlò zǎ zoró, ó o wà vaá yú a, á bía nǎn wo yi: «Fo dó ù síi o *Nùpue Za yi le?» ³⁶ Ó o nii bía: «Nì-kàránlò, zéeni a làa mi bèra a na á tǎ dǎn dé tǎ síi wo yi.» ³⁷ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo mǎn wo, ùnén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ Ó o nii wǎa bía: «Nùhúso, tǎ dó tǎ síi foñ.» Ò o líi búrá a yahó. ³⁹ Ó o Yeesu wǎa bía: «Ùnén buara ho dǎmǎnà yi le cítii bìo yi, bèra a na à ba muiiwà à wé mi. Ká bìa wee mi, à bán wé ba muiiwà.» ⁴⁰ Bìo ba *Farizǎewa nùwǎ yɛn búii na wi bǎn jǎ hǎ bioní mu, á ba bía nǎn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ùnén muiiwà le?» ⁴¹ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Ká mi lá lé ba muiiwà binbirí, á bè-kohó bìo lá máa mì máa leé mia. ɛɛ ká bìo mi le mi wee mi, lé búnn nǎn á mu bè-kohó bìo wee mì leéráa mia.»

Le pi-loore wàhiire

10 O Yeesu bía nǎn ba yi: «Le tǎ mì ho tùiá na mia: Yia yí máa zo le pi-loore yi lè le bàn zǎjii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón bànso léé kǎnlo làa nì-wàhú. ² Yia wee zo lè ho zǎjii, wón lé o pi-pa. ³ Yia wee pa le pi-loore yi wee hén le nii ò o zo. Á ba pia wee jǎ a cǎn. O wee ve mí pia lè ba yènnáa à léráa ho khũhũ. ⁴ Ká a von mí pia búenbúen ba ló, ò o dí ba yahó lén à ba bè mǎn, lé bìo ba zǔ a tǎmu. ⁵ Ká yia ba yí zǔ wón ba máa bè mǎn. Ba yàá à lùwí á à khèn làa wo, lé bìo ba yí zǔ a tǎmu.»

⁶ O Yeesu wà dén wàhiire so nǎn ba yi, ká bìa ó o wà le nǎn yi màhá yí zǎna a bioní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bǎnía bía: «Le tǎ mì ho tùiá na mia: ùnén ka lòn pi-loore bàn zǎjii. ⁸ Bìa dú tǎ yahó búenbúen léé kǎnlowà làa nì-wàna. ɛɛ ká tǎ pia yí jǎ ba cǎn. ⁹ ùnén ka lòn zǎjii. Yia zon làa ho, á wón n fɛn. Bànso dà wé è zo ká a lé mítén, á mún n yí mí bè-dínii. ¹⁰ O kǎnlo wón wee wé buen ho juaaló, lè ho búeró, lè ho yáaró bìo yi mí dòn. ɛɛ ká ùnén wón buara, bèra a na à tǎ pia yí le mukǎnì binbirí na bàn síi mia.

¹¹ «Ùnén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukǎnì na mí pia bìo yi. ¹² Ká yia wee pa ba pia le wári bìo yi, wón ká a mǎn o dakhǎnkǎn ò o lùwí ká a día ba, à wón yí ba búii wíika, à bìa ká kénna. O wé lùwí lé bìo ba pia bìo yí sǎ a yi. O yínǎn pi-pa binbirí. ¹³ O wee sá le wári bìo yi, ká ba pia bìo yí ciran wo.

¹⁴ «Ùnén ka lòn pi-pa tente. Bìa bìo sǎ mìi ka lòn pia. tǎ zǔ ba, á ba mún zǔ mi, ¹⁵ làa bìo ó o Maá zǎnàa mi á tǎ mún zǎnàa wón bìo síi. tǎ wee dé tǎ mukǎnì na tǎ pia bìo yi. ¹⁶ tǎ pia búii pá wi, á dǎn yí zon le pi-loore na kà yi. Bán á tǎ mún ko à tǎ hè buennáa. Ba à jǎ tǎ tǎmu, á ba à wé pi-boohú dà-kénì, làa pi-pa nì-kénì. ¹⁷ O Maá wa mi, lé bìo á tǎ wee tà dé tǎ mukǎnì na, à bǎnì yíráa le.

¹⁸ Nùpue yí dà máa vǎnì ùnén mukǎnì làa pànká. ùnén lé yia wee tà dé le na tǎn. Le bàn naló pànká wi tǎ cǎn, á le bàn bǎnì yíró pànká mún wi tǎ cǎn. Búnn lé bìo á tǎ Maá nǎn le jii le tǎ wé.»

¹⁹ Hǎn bióní so bìo yi, á ba *zúifùwa ni-cúa tǐn wó mín júná yi. ²⁰ Ba tǐahú, á ba cèrèe wee bío bìo kà: «O cǐná wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a cǐn.» ²¹ Ba búí bèn wee bío: «Nùpue na á cǐná wi yi yí dà máa bío hǎ bióní na kà bàn síi. Cǐná so dà a weé muiiwà yìo le?»

Ba zúifùwa júnása pá a Yeesu bìo

²² Mu wó le tènèni pàahú, ká ba *zúifùwa wee dí le *Dónbeenì zǐ-beenì ceéró sánú ho Zeruzalæmu yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varáka ho sànsá na ba le Salomɔn sànsá yi, le Dónbeenì zǐ-beenì lún yi. ²⁴ Á ba zúifùwa wǎa buéé kǐnía wo yi, à ba tùara a yi: «Fo màhá à día wen hǎ yilera yi á vaá dǎ ho pàahú yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra, à ù bío mu wéréwéré na wen.» ²⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Í bía mu nɔn mia, á mi yí tà mu. Hǎ wára na á ònén wee wé lè ò Maá pànká, lé hǎn wee zéení ò léenii. ²⁶ Èe ká bìo nɔn á minén yí tàráa mu, lé bìo á mi yí máa mì dé bìa bìo sǎ mìi jii. ²⁷ Bìo bìo sǎ mìi wee jí ò cǐn làa bìo ba pia wee jíniáa o pi-pa cǐn bìo. Í zǔ ba, á ba wee bè mìi. ²⁸ Í wé è na le mukǎni binbirì na máa vé ba yi. Ba bìo máa yáa hùúu. O búí máa fé ba ò ní yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa ba mìi, wón po mu búenbúen, ó o búí máa fé ba ò Maá ní yi máa yí. ³⁰ Ìnén lè ò Maá léé dà-kéní.»

³¹ Á ba zúifùwa tǐn khuiira hǎ huua le mí ò lèeka làa wo ò búe. ³² Ó o Yeesu wǎa bía nɔn ba yi: «Í wó mu bè-tentewà cèrèe lè ò Maá pànká á mi nɔn. Á lé mu yén bìo yi á mi le mí ò lèekaráa mi lè hǎ huua á à búe?» ³³ Á ba bía nɔn wo yi: «Mu yínɔn ù bè-tente búí na fo wó bìo yi á wa le wa à lèekaráa fo lè hǎ huua á à búe. Ká lé bìo fo wee là le Dónbeenì. Ònén nùpue kǎamáa á le fo lé le Dónbeenì.» ³⁴ Ó o Yeesu wǎa bía: «Mu túara mi làndá vǎhú yi kà síi: «Ìnén Dónbeenì bía le mí lé hǎ dofiina.» ³⁵ Á wa nɔn zǔ le bìo túara le Dónbeenì bióni vǎhú yi á yí dà máa khíni yi. Wa mún zǔ le minén làndá yi á le Dónbeenì bía le ba nùpua na le nɔn mí bióni yi lé hǎ dofiina. ³⁶ Ká ònén wón ó o Maá Dónbeenì mɔn léra á ò bìo sǎ a yi á tonkaa ho dímíjǎ yi. Á mi ò wé kaka à bíoráa le ònén wee là le Dónbeenì lé bìo á ò bía le ò lé le za? ³⁷ Hen ká ò yí máa wé bìo á ò Maá wee wé, à mi yí tà ò bìo. ³⁸ Ká ò wee wé mu, hàrí ká mi le mí máa tà ò bióni yi, à mi pá wǎa tà bìo á ò wee wé yi, bèra a na à mi zǔh kǎnkǎn le o Maá páanía làa mi, á ò páanía làa wo.»

³⁹ Á ba tǐn le mí ò wii wo, ká a màhá porónna wà ò o día ba.

⁴⁰ O Yeesu bǐnía khú lè ho Zurudǎn muhú mɔn, hen na ó o Zăn lá wee bátízé ba nùpua yi, á khíi kará bǐn. ⁴¹ Nùpua cèrèe buara a cǐn. Ba wee bío: «O Zăn yí wó hàrí yéréké bìo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenì pànká. Ká bìo búenbúen na ó o bía a nii mu dǎni yi bèntǐn léé tǔiá.» ⁴² Á ba nùpua cèrèe dó mí sía o Yeesu yi bǐn.

O Lazaare hómú làa vèeró bìo

11 Nii búí na ba le Lazaare hǎa lò yí here. O Lazaare mu lè mín hínni nùwǎ jun, o Maate là a Mari, á

wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yia hǎa kúaa ho jiló na sǎmu sí o Yeesu zení wán á bǐnía sùukaa lè mí jún-vǎni. ³ Lé wón bàn za Lazaare á lò yí here. ⁴ Ó o Lazaare mu bàn hínni mí nùwǎ jun tonkaa o búí le o vaa bío bìo kà na a Yeesu yi: «Núhúso, mìn bǐnlo á lò yí here.» ⁵ Bìo ba vaá bía mu nɔn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vǎmú mu yínɔn bìo na à wé o ò hí ò cén. Mu ò wé á le Dónbeenì yèni á à lé. Mu ò wé á le Dónbeenì Za cùkú á à mi.»

⁶ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè bàn yàró Lazaare. ⁷ Èe ká bìo ó o jǎ a Lazaare vǎmú bìo, ó o bǐnía wó hǎ wizoni jun hen na ó o wi yi. ⁸ Bǐn mɔn, ó o bía nɔn mí ni-kenínia yi: «Mi bǐni le wa lén va ho *Zudee kǎhú.» ⁹ Ó o ni-kenínia bía nɔn wo yi: «Ni-kàránlo, yínɔn bǐn á ba còonia le mí ò lèeka fo lè hǎ huua á à búe le? Á lé bǐn á ù pá wi à ù bǐni va yi le?» ¹⁰ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Hǎ léèrèwa píru jun lé hǎa wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hǎaa mítén, lé bìo á mu khoomu wi. ¹¹ Èe ká a nùpue wee varáka ho tǐnàahú, ò o wé hǎaa mítén, lé bìo mu khoomu mía.» ¹² Bìo ó o Yeesu bía hǎn bióni so wó, ó o pá bǐnía bía: «Wàn bǐnlo Lazaare dǔma, ká ò màhá vaá síni a.» ¹³ Ó o ni-kenínia bía: «Hen ká a dǔma, se o vǎmú díka wee dé, ò ò wa.» ¹⁴ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a ni-kenínia bán wee léeka le lé mu dǎmu binbirì ó o bío bìo. ¹⁵ Ó o Yeesu wǎa bía mu wéréwéré nɔn ba yi: «O Lazaare húrun. ¹⁶ Bìo mu yí wó yí yú mí bǐn á ò wee zǎmaka minén bìo yi, lé bìo á lé bǐn á à na á mi ò wíoka à dérǎa mi sía mìi. Mi wǎa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁷ Ó o Toma na ba wee ve làa Hénbéni á wǎa bía nɔn ba ni-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páani hí làa wo.»

¹⁸ Bìo ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o jǎ à ba le o Lazaare nùna á yú hǎ wizoni bìo náa. ¹⁹ Ho Betanii lè ho Zeruzalæmu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomæterewa bìo tǐn sese, ²⁰ á ba *zúifùwa cèrèe ló ho Zeruzalæmu yi buara a Maate là a Mari cǐn, á wà buéé tènèni bàn yàró yúmú. ²¹ Bìo ó o Maate jǎ à ba le o Yeesu bò o buen, ó o ló léé sǎ a yahó, ò o Mari wón kará le zǐi yi. ²² Bìo ó o léé yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun. ²³ Èe ká ò zǔ le hǎ làa na kà wán pá, á bìo búenbúen na fo ò fio le Dónbeenì cǐn, á le è wé.» ²⁴ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁵ Ó o Maate bía: «Í zǔ le ká le Dónbeenì wee vèeni ba ni-hía ho dímíjǎ vé nòn-zoñ, ó o ò vèe.» ²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ìnén lé yia wee vèeni ba ni-hía á wee na le mukǎni binbirì. Yia dó mí síi mìi, ó o mukǎni á à keñ, hàrí à bànso hí. ²⁷ Á nùpue léé nùpue na dó mí síi mìi á yú le mukǎni binbirì, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bǐn le?» ²⁸ Ó o Maate bía: «Úuu Núhúso, ò tà le fo lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra, le Dónbeenì Za na ko ò o buen ho dímíjǎ yi.»

²⁹ Bìo ó o Maate bía bǐn wó, ó o wà buéé von mín hínló wee hǔmɔnkaráa: «O ni-kàránlo léé wi hen. O le ù buen.» ³⁰ Bìo ó o Mari jǎ bìo bía, ó o dǎenia hínni bánbáa mà a Yeesu. ³¹ Mu pàahú ò o Yeesu lá dǐh yí buéé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sǎ a

† Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 82.6

†† Mi loñ Zăn vǎhú 12.3

yahó yi. ³¹ Bio ba zúifùwa na lá wi le zīi yi làa Mari, á wee hīi o sīi mɔn wo ò o hīnɔn bánbáa ló, á ba bò a mɔn. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á léé wá. ³² Bio ó o Mari vaá dñn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líi búrá a yahó, ò o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nɔnzòh lá wi hen, se wàn yàró yí húrun.» ³³ Ká a Yeesu mɔn ò o wee wá, á ba nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéé, ó o sò mí yahó. ³⁴ Ó o tùara ba yi: «Lé wen á mi nùuna a yi?» Á ba bía nɔn wo yi: «Núhúso, buen buee loñ.» ³⁵ Ó o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ Á ba zúifùwa na wi bñn á wee bío: «Mi loñ bìo ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká ba nùwā yen búii bán bèn wee bío: «Orén na weéra a muui yio, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸ Bio ba wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéé. Le búure mu léé bó-leeéhó búii kǒhú, á nii pon lè le hue-beeni. ³⁹ Ó o Yeesu bía: «Mi bñni le huee lén bñn.» Ó o Maate na lé yia húrun bàn hínló, á bía nɔn o Yeesu yi: «O sãmu á à wé, lé bìo ó o wi le búure yi yú hã wizooní bìo náa.» ⁴⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í so yí bía yí nɔn foñ le ká fo dó ù sīi mi, á fo ò mi le Dónbeeni cùkú beeni le?» ⁴¹ Á ba wáa bñniia le huee léra. Ó o Yeesu yòò dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ù bǎrákà, lé bìo fo tà pá í fioró. ⁴² Í zū le fo wee jí í cñn fééé, èé ká í wee bío làa fo bìo kà wán ba nùpua na kínia mi bìo bon.» ⁴³ Bio ó o Yeesu bía hñn bíoní so vó, ó o bía pñnpñ: «Lazaare, buee lé.» ⁴⁴ Ó o Lazaare na lá húrun buee ló, ká a zení là a níní bá lè hã nín-kéníwà, á yahó pon yi. Ó o Yeesu bía: «Mi fee wo, á día le o lén.»

Ba zúifùwa púnása le mí ì na a Yeesu ba à búe

(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)

⁴⁵ Bio ba *zúifùwa na buara a Mari cñn mɔn bìo ó o Yeesu wó, á ba cèrèé dó mí sía wo yi. ⁴⁶ Ká ba tíahú á ba nùwā yen búii wà vaá yú ba *Farizíewa, á lá bìo ó o Yeesu wó á fèera nɔn ba yi. ⁴⁷ Á ba Farizíewa lè le *Dónbeeni yankarowà púnása á von mí ninzàwa *làndá tuiá fèerowà na ká à ba kúaa mín wán, á bía nɔn mín yi: «Wa bñntín ko à wa wé bìo búii. O nii mu sòobáa wee wé mu yéréké biowa dàkhíina. ⁴⁸ Ká wa día ó o wee wé mu, á ba nùpua búenbúen hía yèrèrà à dé mí sía wo yi. Á ho Oroomusa púnása á à hñni ì fi wa *Dónbeeni zī-beeni, á à búe wa nìpomu púhú. †» ⁴⁹ Á ba nì-kéní na ba le Kayiifu, yia lé le Dónbeeni yankarowà púhúso beeni le lúlúure mu yi, á bía nɔn ba yi: «Mi yí zū bìo búii mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zū le warén cñn á mu súaani ò o nùpue nì-kéní hí wa nìpomu búenbúen bìo yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hã bíoní mu míten. Ká bìo ó o lé le Dónbeeni yankarowà púhúso beeni le lúlúure mu yi, lé búin nɔn ó o wee féé le Dónbeeni pì-cúa kà síi, le o Yeesu ko ò o hí mín nìpomu bìo yi. ⁵² Mu yínɔn bán mí dòn bìo yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeeni zàwa búenbúen na saawaa wi ho dímiñá búenbúen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu nìpomu dà-kéní.

† Ho pǎahú mu yi, ká ho Oroomusa pànká wi ba zúifùwa wán.

⁵³ Lé búin bìo yi, á ba zúifùwa púnása bía tò mu wán mu zòh le mí ì na a Yeesu ba à búe. ⁵⁴ Á lé búin nɔn ó o Yeesu wáa yí máa héé ba zúifùwa tíahú à ba mi, ò o wà van ho lóhó búii na ba le Efarayiimu, hia bó le dùure yi, á vaá kará bñn lè mí nì-kenínia.

⁵⁵ Hen ká ba zúifùwa sánú na ba le Paaki wà buee dá, à ba cèrèé léka à fèn va ho Zeruzalæemu, á vaa ceé míten à dàh díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tùaka mín yi le Dónbeeni zī-beeni lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú díinií léé, tàá o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeeni yankarowà púnása lè ba *Farizíewa á nɔn le nii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à bànso buee bío mu, à mí wii wo.

O Mari kúaa ho piló na sãmu sí o Yeesu zení wán

(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

12 Bìo á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bìo hèz-ìn, ó o Yeesu buara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vèenia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bìo yi bñn, ó o Maate wee na ho dínló ba nùpua yi. Bia là a Yeesu pánia kará ho dínló púhú yi ó o Lazaare wi tíahú.

³ Ó o Mari buan ho piló na sãmu sí á yàwá here li-itere sanká màní, hia wó lè mu bìo búii na ba le náàrè mí nii yi, á buee kúaa o Yeesu zení wán, á bñniá sùukaa lè mí pún-vāni. Á ho piló sãmu hñnɔn sú le zīi mu búenbúen. ⁴ Ó o Yeesu nì-kenínia nì-kéní na ba le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée we-bio nɔn ba yí yèérarāa ho piló mu lè wén-hāani khíá-tñn, á yí nɔn ba nì-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bñn yínɔn bìo ba nì-khenia bìo here wo yi, ká lé bìo ó o lé o kñnlo. Ba bunbua-wári na wi o cñn ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O háa mu á ù día. Ho piló mu ó o lá bǎrá pan lè í sǎniá wíokaró hã nùuló bìo yi. ⁸ Ba nì-khenia á à keñ làa mia fééé, ká ínén wón máa keñ làa mia fééé.»

⁹ Ba minka *zúifùwa ná le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ba wà van bñn. Mu yínɔn o Yeesu bìo yi mí dòn ba van-náa, ba mún wi ba vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenia. ¹⁰ Á le *Dónbeeni yankarowà púnása mún wāania tò le mí ì na a Lazaare ba à búe ¹¹ lé bìo á mu lé o Lazaare mu vèeró bìo yi á ba zúifùwa cèrèé wee yèrèrà dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalæemu lóhó yi bìo

(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na léé tñn, á ba minka zǎamāa na buara ho sánú díró bìo yi, á ná le o Yeesu wà buee zo ho Zeruzalæemu, ¹³ á ba khó hã yùkúio vñna na ba léé dérāa ho cùkú wo yi buan, à ba wà léé sǎ a yahó. Ba wee bío bìo kà pñnpñ: «Le ho cùkú à bìo sí le Dónbeeni yi. Le o Núhúso Dónbeeni wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o *Isirayæele béé.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú búii, làa bìo le Dónbeeni bíoní vūahú biarāa mu kà síi:

¹⁵ «*Sion lóhó nìpomu, yí zñn dèé. Loñ, lé ù béé bò o buen, o yòora a sùnpè-bòohú.»

¹⁶ Pàahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu ni-kenínia yí zũ-na mu kúará. Ká pàahú na le Dónbeenì léra a Yeesu yèni yi, á ba hácírí màhá buara bìo le Dónbeenì bióni vūahú bía a dǎní yi wán. Á bìo ho vūahú mu bía, lé bún ó o bìo wóráa.

¹⁷ Bìà nǎnzoñ páania wi là a Yeesu pàahú na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mì bìo ba mǎn tũíá. ¹⁸ Bìo mún nǎn ba minka zǎamáa léé sǎnáa o yahó, lé bìo mu yéréké bìo na wee zéení le o ló le Dónbeenì cǎn tũíá na mà á ba ná. ¹⁹ Á ba *Farizíewa wǎa wee bío mín yi: «Mi yí mǎn mu le, mi yí dà dèe búí máa wé. Ba nùpua búenbúen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí hómú bìo

²⁰ Bìà wà bueé bùaaní le Dónbeenì ho Zeruzaleemu yi ho sǎnú díró pàahú á bìà yínǎ *zúifùwa búí wi tíahú.

²¹ Ba vá bueé bó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Betesayidaa yi, á bía nǎn wo yi: «Wa wi á wa mi a Yeesu wán.» ²² Ó o Filiipu wǎa bía mu là a Àndere, á ba mí nùwǎ nǎn wà vaá bía mu là a Yeesu.

²³ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Hìà kà lé ho pàahú na le Dónbeenì á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le ò mí ho tũíá na mia: Ká ho dínló bæere á yí dù, á mukǎni yí hà á bìo ká yí soora, á le è ha hǎ bia na boo. ²⁵ Yia henía mí mukǎni bìo, wón á à vǐni le. Ká yia yí máa càtí mí mukǎni bìo hùúu ho dímíjǎ na kà yi, wón á à yí le mukǎni binbiri na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na miì, à wón bè miì. Á hen na á ò wi yi, á ò ton-sá mún ò kǎn yi. Yia wee sá na miì, wón á ò Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bìo kà wán, á ò hácírí yáara. Lé mu yén á ò bío? Ì bío le ò Maá kǎni mi le lònbee na à yí mi hǎ làa na kà wán léé? Èe ká lé bún bìo yi á ò nǎn buararáa. ²⁸ Ì Maá, zéení ù cùkú le ba nùpua mi.» Á tǎmu búí sǎ ná ho wáyí á bía: «Ì zéenia ò cùkú, á ò pá à wíoka à zéení ho.» ²⁹ Ká ba zǎamáa na dínló bín ná mu, á ba le léé vlohó vǎ. Ba búí bèn le léé tonkaro na ló ho wáyí bía làa wo.

³⁰ Ó o Yeesu bǐnia bía: «Mu yínǎ ònén bìo yi á mu tǎmu sǎ nánáa. Mu lé minén bìo yi. ³¹ Bìo kà wán lé ho dímíjǎ na kà nùpua cítíró pàahú. Lé bìo kà wán á le Dónbeenì lùwǎraa ho dímíjǎ na kà nùhúso. ³² Ká ònén ba khíi can le bùeenì wán hóonia yòó fǎrá, á ò wé á ba nùpua búenbúen á à buen ò cǎn.» ³³ Ó bía kà síi á zéenia náa bìo ó o ò híraa síi. ³⁴ Á ba zǎamáa bía nǎn wo yi: «Wa zũ le le Dónbeenì làndá vūahú yi á mu bía le *Yia le Dónbeenì mǎn léra ko ò o kǎn bín féee, á ù wó kaka wee bíoráa le o *Nùpue Za ba ko ba ca le bùeenì wán hóoni yòó fǎrá? Á wón Nùpue Za so bèn lé o yén?» ³⁵ Ó o Yeesu bía mítén bìo nǎn ba yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho pàahú na mu ù wé á yí túee. Á bìo mi yú mu khoomu, á mi wǎa wé varáka mu yi, à le tǐbíri hǎ yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varáka le tǐbíri á yí máa mi bìo wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sía yia lé mu khoomu yi, pàahú na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu nùpua.»

Bìo ó o Yeesu bía hǎn bióni so vó, ó o khèra vaá sà mítén ba yi.

Ba zúifùwa cèrèe pá pá a Yeesu bìo

³⁷ Bìo ó o wó mu yéréké bìowa cèrèe na wee zéení le o ló le Dónbeenì cǎn ba mǎn mí cúee, ká ba pá yí dó mí sía wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii ni-cúa na ó o fèera, à nii sí. Ó bía:

«Nùhúso, lé o yén yàá dó mí síi le bín-tente na wa wee bue yi?

Á lé o yén ó o Nùhúso zéenia le mí pǎnká?» †

³⁹ Bìo nǎn ba yí dà máa tàráa mu yi, lé bìo ó o Ezayii mu pá bǐnia bía:

⁴⁰ «Le Dónbeenì wó á ba ka lòn muiiwà, bèra a na à ba wé yí mi.

Le wó á ba yiwa tunka

bèra a na à ba wé yí dàn zǐn bìo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à ba yí dàn yèrémá buen le cǎn à le weé ba.» ††

⁴¹ Ó Ezayii bía hǎn bióni so lé bìo ó o mǎn ho cùkú na le Dónbeenì á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bìo yi. ⁴² Èe ká ba *zúifùwa ya-díwá mí bæere tíahú, á ba cèrèe nǎn pá dó mí sía o Yeesu yi. Ká ba màhá yí máa tà bío mu wéréwéré, lé ba *Farizíewa bìo yi, à bán yí hè ba le ba zúifùwa kàránló zǐi zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càró ba nùpua cǎn á po le yèni càró le Dónbeenì cǎn.

Yia yí máa tà a Yeesu bióni bìo, wón nùhú á à sí

⁴⁴ Ó Yeesu bía bìo kà pǎnpǎn: «Yia dó mí síi miì, se yínǎ ònén ò dòn á bànsò dó mí síi yi. Bànsò dó mí síi yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia mǎn mi, se lé yia tonkaa mi á bànsò mún mǎn. ⁴⁶ Ìnén ka lòn khoomu á buara ho dímíjǎ yi, bèra a na ká nùpue léé nùpue na dó mí síi miì, à bànsò yí kǎn le tǐbíri yi. ⁴⁷ Ká a búí ná ò bióni ò o yí bò hǎ yi, á mu máa wé ònén lé yia á à síini bànsò nùhú. Mu bon, ònén yí wà bueé síini ho dímíjǎ nùpua núná, ká ò wà bueé fení ba. ⁴⁸ Yia pá ò bìo, á yí máa tà ò bióni yi, wón nùhú á à sí. Hǎ bióni na á ò bía lé hǎn á à síini bànsò nùhú ho dímíjǎ vé nǎnzoñ. ⁴⁹ Lé bìo á ò yí bía le ò pǎnká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón mítén lé yia nǎn le nii miì, á zéenia bìo á ò bío binbiri le ba nùpua. ⁵⁰ Á ò mún zũ le bìo ó o wee na le nii à ò hení na ba nùpua yi, bún wee na le mukǎni binbiri na máa vé. Hǎ bióni na á ò wee bío lé hǎ ó o Maá nǎn le nii le ò bío.»

O Yeesu sèera mí ni-kenínia zení

13 Sǎni ho *Paaki sǎnú díró búaká, á bìo ó o Yeesu zũna le mí léro ho dímíjǎ yi à va mín Maá cǎn pàahú dǎn, á bìo bìo sǎ yi na wi ho dímíjǎ yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bìo mí wa làa ba bàn síi mía.

² Ó Yeesu le mí ni-kenínia lan wee dí ho zǐhú nii. Á bún, ò o *Satǎni wó ó o Yeesu dénaló bìo wi o Zúdaa na lé o Simǎn Isikariote za síi yi vó. ³ Ó Yeesu zũ le o Maá dó mu bìo búenbúen mí níi yi. Ó o mún zũ le mí ló le Dónbeenì cǎn, á bǐnia wà à va le cǎn. ⁴ Ó o wǎa líi híncǎn ho dínló nùhú yi, á tera mí báká beenì, ò o lá le nín-kéní can le mí kuio. ⁵ Ó o kúaa mu nǎmu le dèe búí

yi, ò o wee sɛɛ mí nì-kenínia zení, à bīnī sùuka lè le nín-kení na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bìo o bueé d̄n̄ o Sim̄n̄ Piere, á wón bía n̄n̄ wo yi: «Núhúso, lé ùnén wi à ù sɛɛ ònén zení le?» ⁷ Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «Bìo á ònén wee wé bìo kà wán á ùnén yí zū kúará. Èɛ ká fo khíi zūh̄ mu làa m̄n̄.» ⁸ Ó o Piere bía: «Bùeé, ùnén máa sɛɛ ò zení hùúu.» Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «Ká ò yí sɛɛra ù zení, á ùnén làa mi máa páaní bìo búí yi.» ⁹ Ó o Sim̄n̄ Piere wáa bía: «Núhúso, ká mu ka ká, à ù yí sɛɛ ò zení mí dòn, ká ù sɛɛ ò níní lè ò n̄h̄h̄.»

¹⁰ Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «Yia súaa, wón bìo búenbúen wee ce. O h̄a le mí ò sɛɛ bìo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èɛ ká mu yín̄h̄ mi búenbúen.» ¹¹ Ó o Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé bún te bìo ó o le ba búenbúen yí máa ce.

¹² Bìo ó o sɛɛra ba zení vó, ó o lá mí báká beeni z̄á ò o bīnīa líí kará ho d̄n̄l̄o p̄h̄h̄ yi, ò o wáa wee bío lè mí nì-kenínia: «Mi so zū bìo á ò wó ká kúará le?» ¹³ Mi wee ve mi làa nì-kàránlo, làa Núhúso, á mi t̄iá s̄i, ò lé o nì-kàránlo á lé o Núhúso. ¹⁴ Ká ònén h̄a sɛɛra minén zení, se minén mún ko mi wé sɛɛ mín zení. ¹⁵ Ì wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bìo á ò wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le ò mí ho t̄iá na mia: Ton-sá na po mí p̄h̄h̄so wón mía. Ó o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bìo mi zū bún, ká mi wee wé mu, se mi p̄n̄á s̄i.»

O Yeesu le mí nì-kenínia nì-kéní á à dé mí ò na

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yín̄h̄ mi búenbúen á ò wee bío bìo. Ìnén lé yia zū bia á ò hueekaa. Èɛ ká bìo túara le Dónbeenì bioní v̄uh̄h̄ yi ko mu wé à n̄ii sí. Mu túara ká sí: «Yia làa mi páanía dú ò d̄n̄l̄o á bīnīa wee fi làa mi.» ¹⁹ Ì wee bío mu na mia bìo ká wán ká mu bìo mu d̄n̄ yi d̄n̄, bèra a na ká mu khíi d̄n̄, à mi tà le ònén lé yia wi f̄éɛ. ²⁰ Le ò mí ho t̄iá na mia: Nùpue na khíi buan ò tonkaro sese, se lé ònén á bànso buan sese. Á yia buan mi sese, se lé yia tonkaa mi á bànso buan sese.»

²¹ Bìo ó o Yeesu bía h̄n̄ bioní so vó, ó o h̄ácírí wíokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le ò mí ho t̄iá na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mí ò na.» ²² Á ba nì-kenínia wee loñka mín yi. Ba yí zū yia ó o wee bío bìo. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, yia ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ Ó o Sim̄n̄ Piere bía làa wón lè mí níi le o t̄uà o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bìo. ²⁵ Ó o nì-kenínii mu búera van là a Yeesu c̄n̄, á t̄uà a yi: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bìo?» ²⁶ Ó o Yeesu bía: «Ì zoó c̄i ho búurú, ká yia á ò n̄n̄ ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó c̄á á n̄n̄ o Zudaa na lé o Sim̄n̄ Isikariote za yi. ²⁷ O Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satāni d̄ɛn̄ia zon wo. Ó o Yeesu bía n̄n̄ o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ù wé f̄uà.» ²⁸ Á ba nì-kenínia na ká t̄iáh̄ á nì-kéní woon yí zū bìo n̄n̄ ó o Yeesu bíaráa làa wo ká sí. ²⁹ Bìo ó o Zudaa ba bunbua-wárí wi c̄n̄, á ba búí wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bìo ba màkóo wi yi ho s̄ánú bìo yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bìo búí ba nì-khenia yi. ³⁰ Bìo ó o Zudaa wáa

fó ho búurú ká síi, ò o d̄ɛn̄ia h̄n̄n̄ yòó ló. Mu wee wé à ho tá h̄n̄.

O Yeesu bín-fínle búí na ó o bía bìo henía

³¹ O Zudaa léró m̄ndén, ó o Yeesu bía: «H̄a làa na ká wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéeni le Dónbeenì cùkú] á le mún ò wé ó o Nùpue Za cùkú mún ò mi, á le è wé mu hen làa c̄in̄ú. ³³ Ì nì-kenínia na á ò wa làa sòobéɛ, ho p̄ah̄ú na á ò wé làa mia á yí túee. Mi khíi wé è cà mi. Èɛ ká bìo á ò bía n̄n̄ ba *zúif̄uwa yi, lé bún bàn síi á ò mún ò bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ò wee va yi. ³⁴ Ì bío bín-fínle búí á à hení ò na mia: Mi wé wañ mín. Mi ko mi wé wañ mín, làa bìo á ò waráa mia bìo síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á ba nùpua búenbúen màh̄ à zūn le mi lé ò nì-kenínia.»

³⁶ Ó o Sim̄n̄ Piere t̄uà a yi: «Núhúso, lé wen á fo ò va yi?» Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «H̄a làa na ká wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ò wee va yi. Ká fo màh̄ khíi bè làa mi làa m̄ndén.» ³⁷ Ó o Sim̄n̄ Piere bía n̄n̄ wo yi: «Núhúso, léee webio n̄n̄ á ò yí dà máa bè làa fo h̄a làa na ká wán? Ì tà à ò dé ò mukāni na ù bìo yi.» ³⁸ Ó o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ù mukāni ò na ònén bìo yi k̄énk̄én le? Le ò mí ho t̄iá na foñ: S̄áni o kò-béɛ wá, ká fo bía le fo yí zū mi h̄a cúa-t̄in̄.»

O Yeesu lé yia lé ho w̄h̄ú

14 O Yeesu bía n̄n̄ mí nì-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi s̄ia le Dónbeenì yi, à mún dé mi s̄ia mi. ² Wán Maá z̄i á h̄a k̄eenínia l̄uà c̄ɛɛɛ wi yi. Ká mu lá yí bon, se ò lá yí bía le ò vaá wíokaa l̄uè á à ká làa mia. ³ Ká le l̄uè vaá wíokaa vó, á ò bīnī bueé fé mia, à mi vaa páaní k̄eení làa mi hen na á ò k̄én yi. ⁴ Mi zū ho w̄h̄ú na wee va hen na á ò wà à va yi.»

⁵ Ó o Toma bía n̄n̄ wo yi: «Núhúso, bìo wa yí zū ù v̄eenii, á wa à zūn ho w̄h̄ú kaka?» ⁶ Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «Ìnén lé yia lé ho w̄h̄ú, á lé ho t̄iá poni bànso, lé ònén le mukāni binbiri wee lé c̄n̄. Nùpue yí dà máa va a Maá c̄n̄ ká bànso yí ló ò wán. ⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún ò zūh̄. H̄a làa na ká wán, ó o Maá mi zū, á n̄n̄ wo.» ⁸ Ó o Filiipu bía n̄n̄ o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa wen, á bún wáa à yí wen.» ⁹ Ó o Yeesu bía n̄n̄ wo yi: «Éee! Filiipu, ònén wi làa mia míana, à ù pá yí zū mi le? Yia n̄n̄ mi, se bànso n̄n̄ o Maá. Á fo t̄in̄ le ò zéeni a Maá làa fo le we?» ¹⁰ Á le fo yí tà le ònén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? H̄a bioní na á ò wee bío na mia á ònén yí te. H̄a bioní mu wee lé o Maá na wi làa mi c̄n̄. Lé orén wee wé bìo ó o síi vá yi. ¹¹ Mi tà bìo á ò bía n̄n̄ mia yi le ònén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bún mía à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á ò wó á mi n̄n̄ bìo yi. ¹² Le ò mí ho t̄iá na mia: Yia dó mí síi mi, á bànso ò wé h̄a wárá na á ò wee wé bàn síi. O yáa à wé h̄a po h̄n̄, lé bìo á ò wee va a Maá c̄n̄. ¹³ Á bìo búenbúen na mi wé è flo ò yèni yi á ò wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ònén na lé o Za p̄anká yi. ¹⁴ Ká mi wé flora bìo búí ò yèni yi, á ò wé mu.»

† Mi loñ Lení v̄uh̄h̄ (Psaumes) 41.10

O Séenílo veere naló bìo

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bìo á ò henía ñon mia yi. ¹⁶ Á ònén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenílo veere mia, ò o wé keí làa mia féé. ¹⁷ O Séenílo mu lé le Dónbeenì Hácírí tũíá poni bànso, dén na á ho dímínása yí dà máa yí, lé bìo á ba yí máa mi le, á yí zũ le. Minén bán zũ le, lé bìo le wi làa mia, á khíi keí mia.

¹⁸ «Ì máa díá á mi máa wé lòn híiminí, ò ò bíní ò buen mi cón. ¹⁹ Hen làa cínú ká ho dímínása máa mi mi, ká minén bán ò mi mi, lé bìo á le mukānì binbirì wi mi à minén le mukānì binbirì mún ò wé yi. ²⁰ Ká mu pàahú khíi dñ, á mi ò zũn le ònén páanía lè ò Maá, á minén páanía làa mi, á ònén páanía làa mia. ²¹ Yia wee pa ò bioní na á ò bò henía bìo, á wee bè hã yi, wón lé yia wa mi. Ì Maá á à wañ yia wa mi, á ònén mún ò wañ bànso, á wé è zéeni òten làa wo.»

²² Ó o Zúdaa, yia wi mí dòn làa Zúdaa Isikariote, bíá ñon wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni òten làa wen ká fo máa zéeni òten lè ho dímínása?» ²³ Ó o Yeesu bíá ñon wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bìo á ò wee bío yi. Ì Maá á à wañ bànso, á ò Maá làa mi á à buen bànso cón, á buée keí làa wo. ²⁴ Yia yí wa mi, wón yí máa bè ò bioní yi. Hã bioní na á ò wee bío ká yí ló ònén ò beere yi. Mu lé ò Maá na tonkaa mi á hã ló yi.

²⁵ «Ì bíá bìo ká ñon mia ho pàahú na á ò wi làa mia. ²⁶ Èé ká a Séenílo na lé le Dónbeenì Hácírí, dío ó o Maá Dónbeenì á à tonka ò yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bìo búenbúen, á à bíní ò leéka mia lè mu bìowa búenbúen na á ò bíá ñon mia.

²⁷ «Ì wee lén, ká ò màhã a na ho héerà mia. Ì héerà lé hía á ò wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho dímíná héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zñ. ²⁸ Mi òá à ò bíá le ò wee lén, ká ò bíní ò buen mi cón. Mi lá wa mi, se bìo á ò bíá le ò va a Maá cón á mi sã lá à wa bìo yi, lé bìo ó o Maá po mi. ²⁹ Ì bíá mu ñon mia hã làa na ká wán, ká mu bìowa mu wéro díñ yí dñ, bèra a na, ká mu khíi dñ, à mi wíoka dé mi sã mi. ³⁰ Ì máa bíní máa bío bioní cèrèè làa mia, lé bìo á ho dímíná na ká ònén wà a buen. O yí yú pánká ò wán. ³¹ Èé ká ho dímínása ko ba zũn le ò wa a Maá, á bìo ó o bò henía ñon mi lé búen á ò wee wé. Mi lii híni, mi wa lén hen.»

O Yeesu lé ho èrèzén vñdèè binbirì

15 O Yeesu bíá: «Ìnén lé ho èrèzén vñdèè binbirì, ká ò Maá lé ho èrèzén vñdèè bànso. ² Ká lakahó lé lakahó na can mi à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hã wee ha, hñ búenbúen ó o wee kí, à hã wíoka wé ha lè mí sòbèè. ³ Làa búen síi á minén dèenía wee ce vó lòn lakara na ba kú ò kàránlò na á mi tà yi bìo yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á ò mún ò páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le vñdèè yi. Làa búen síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeenì Hácírí bíá máa keí mia.

⁵ «Ìnén ka lòn vñdèè, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ònén páanía làa wo, á wón bànso á le Dónbeenì Hácírí bíá á à keí yi cèrèè. Ìnén bìo níi mía, á

mi yí dà dèè woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn vñdèè lakara na ba kúiora léé kúaará. Ká hã lakara mu hon à ba khuii hã bè mín wán à dé ho dñhú yi cñ. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè ò bioní yi sese, à bìo mi wee cà, à mi fio, á mi ò yí mu. ⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí bíá wi mia cèrèè se mu wee zéeni le mi lé ò ònén binbirì, á ba ònén búenbúen á à mi ò Maá cùkú mu bìo yi.

⁹ Làa bìo ó o Maá waráa mi, lé búen bàn síi á ònén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ò wíoka à zũn bìo á ò waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè bìo á ò bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ò zũn bìo á ò waráa mia bìo, làa bìo ònén páanía làa a Maá á zũ bìo ó o waráa mi, lé bìo á ò bò bìo ó o bò henía yi.

¹¹ «Ì bíá búen ñon mia, bèra a na à ònén sñ-wee bàn síi à keí mia, à mi sñ-wee níi sí. ¹² Bìo á ò hení á à na mia lé bìo ká: Mi wañ mín làa bìo á ò waráa mia bìo síi.

¹³ Nùpue na dà à wañ mín búenlòwá á à poñ yia ñon mí mukānì ba bìo yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè bìo á ò bò henía ñon mia yi, á mi ò wé wán búenlòwá. ¹⁵ Ì wáa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bìo ó o ton-sá yí zũ bìo ba ònén wee wé. Mi lé wán búenlòwá, lé bìo á bìo ó o Maá bíá ñon mi búenbúen á ò fèera ñon mia.

¹⁶ Minén yí léra mi. Ìnén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé hã wára na se, hã le Dónbeenì Hácírí bíá wee mi yi, á bìo á à mía, bèra à na ká bìo mi wee fio o Maá cón ò yèni yi à mi yí mu. ¹⁷ Bìo á ò wíoka à hení á à na mia lé bìo ká: Mi wañ mín.»

Ho dímínása jina a Yeesu lè mí ònén

¹⁸ «Ká ho dímínása jina mia, à mi zũn le ba jina mi ló mia. ¹⁹ Ká minén lè ho dímínása lá léé dà-kéní, á ba lá à wañ mia làa bìo ba waráa bìo bìo sã ba yi. Bìo ñon á ho dímínása jinanáa mia, lé bìo á ò hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mi bìo wáa yí sã ho dímíná yi. ²⁰ Mi li-iní mi hácírí bìo á ò bíá ñon mia wán: «Ton-sá na po mi ònén wón mía.» Ká ònén á ba beera lò, á minén á ba mún ò beé lò. Ká ba bò bìo á ò kàránna làa ba yi, á ba mún ò bè minén kàránlò yi. ²¹ Èé ká lé ònén bìo yi á ba wé è beéráa mi lò, lé bìo ba yí zũ yia tonkaa mi. ²² Bìo á ò buara á buée bíá làa ba á ba pã, lé búen ñon á mu bè-kohó bìo wee mi léera ba yi. Á bìo ká wán, á ba wáa yí dà máa bío le mí yí zũ mu. ²³ Yia jina mi, se wón mún jina ò Maá. ²⁴ Ì lá yí wó wára na á ònén yí dà máa wé hùuu ba tíahú, á se bè-kohó bìo máa mi máa léé ba yi. Èé ká bìo ba ñon mu mí cúee, à ba pá jina ònén, á jina ò Maá. ²⁵ Èé ká bìo túara ba làndá yi á ko mu wé à níi sí: «Ba jina mi ká mu ònén ñon mía.» †

²⁶ «O Séenílo khíi buen. Orén lé le Dónbeenì Hácírí tũíá poni bànso. Ì ò tonka a, ó o ò lé ò Maá cón á à buen. Ká a khíi buara ó o buée mi ho tũíá ò níi. ²⁷ Á minén mún wé è mi ho tũíá ò níi, lé bìo mi wi làa mi hàrí ò tonlò búakáro pàahú.»

16 «Ì wee bío búen na mia à mi yí bíní ò mún. ² Mi kàránlò zíní zoró á ba khíi wé è hè làa mia. Hàrí pàahú búí khíi dñ, á bìo wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenì yi ká síi. ³ Ba á wé mu lé bìo ba yí zũ a Maá Dónbeenì, á mún yí zũ ònén ⁴ Ká ò wee bío

† Mi loñ Lení vñahú (Psaumes) 35.19; 69.5

mu làa mia bèra a na ká ba khíi hínɔn wee wé mu, à mi bĩní leéka le ĩ bía mu nɔn mia. ĩ tonló búakáro pãahú, á ĩ yí bía mu làa mia, lé bio á ĩ lá wi làa mia.»

Le Dónbeenì Hácírí bè-wénia

⁵ «Hã làa na kà wán, á ĩ bĩnia wee va yia tonkaa mi c̄ɔn, á mi tíahú á nì-kéní kà yí tùara miì le lé wen á ĩ wee va yi? ⁶ Èé ká lé bio á ĩ bía mu nɔn mia lé bún wee vá mia. ⁷ Ká mu bèn lé ho tũíá á ĩ mi á à na mia: Mu sũaaní minén c̄ɔn à ĩ lén. Ká ĩ yí wà, ó o Séenilo máa buen mi c̄ɔn. Èé ká ĩ van, á ĩ tonka a ó ò buen mi c̄ɔn. ⁸ Ká a khíi buara, ó o bueé zéení lè ho díimínása le ba wee víiní miten mu bè-kora, làa bio térénna, lè le Dónbeenì cítíi bio dání yi. ⁹ O ò zéení le ba wó mu bè-kohó, lé bio ba yí dó mí sĩa miì. ¹⁰ O ò zéení le ĩ térénna bio á ĩ wee va a Maá c̄ɔn á mi máa bĩní máa mi mi bio yi. ¹¹ Le Dónbeenì cítíi bio dání yi, o ò zéení le le Dónbeenì dèenía cítíi ho díimíná na kà nũhúso á síinia nũhú.

¹² «Bio cèrèè á ĩ lá wi à ĩ bía na mia, ká ĩ dĩn máa bío mu lé bio mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenì Hácírí tũíá poni bànso khíi bueé d̄ɔn, á le è wé á mi ì zũn le Dónbeenì tũíá poni búenbúen. Hã bíoní na le è bío máa lé lerén mí bæere c̄ɔn. Ká bio le nã ĩ c̄ɔn búenbúen lé bún á le khíi bío, á à bue bio ko à mu buen bio. ¹⁴ Le è zéení ĩ cùkú lé bio le è lá bio á ĩ le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bio bio sã a Maá yi búenbúen bio sã miì, lé bún nɔn á ĩ wee bíoráa mu na mia le le è lá bio á ĩ le le zéení búenbúen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró mún mi sĩa á à wa

¹⁶ «Hen làa c̄íinú ká mi máa mi mi, ká c̄íinú bún mún á mi ì bĩní ì mi mi.» ¹⁷ Ó o nì-kenínia nũwã yen wee bío mín yi: «Bio ká kúará léé webio coon? O bía: «Hen làa c̄íinú ká mi máa mi mi, ká c̄íinú bún mún á mi ì bĩní ì mi mi» làa bio ó o bĩnia bía: «Bio á ĩ wee va a Maá c̄ɔn.» ¹⁸ Ho c̄íinú na ó o wee bío bio kúará léé webio? Wa bèntín yi zũ bio ó o wee bío.»

¹⁹ Bio ó o Yeesu zũna le ba wi ba tùa wo yi, ó o bía nɔn ba yi: «Bio á ĩ bía le hen làa c̄íinú ká mi máa mi mi, ká c̄íinú bún mún á mi ì bĩní ì mi mi, lé bún bio yi á mi wee tùakaráa mín yi le? ²⁰ Àwa, le ĩ mi ho tũíá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho díimínása bán wee zãmaka. Mi yara khíi sè, èé ká mi yara sèró mu màhã á à yèrè má à wé le s̄i-wèé. ²¹ Hen ká a hãa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pãahú so yi. Ká a ton vó, ò o s̄i wa, lé bio ó o yú a kúnkúza. O wé nɔnsã le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bio ka kà. Bio ká wán, á mi yara sò, èé ká ĩ bĩní ì mi mia, hón pãahú so ká mi sĩa á à wa. Dén s̄i-wèé so á nùpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khíi d̄ɔn, á mi máa bĩní máa tùa miì làa bio búí. Le ĩ mi ho tũíá na mia: Bio búenbúen na mi khíi fio o Maá c̄ɔn ĩ yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá dĩn yi flora bio búí ĩ yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi s̄i-wèé nii sí.

²⁵ «ĩ wà hã wàhio á bíaráa bio ká búenbúen nɔn mia. Ká pãahú búí khíi dã, ká ĩ máa wé è wà wàhio máa na mia. ĩ khíi wé è bío bio bio ciran o Maá wéréwéré á à

na mia. ²⁶ Ká hón pãahú so khíi d̄ɔn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenì yi ĩ yèni yi. ĩ máa bío máa na mia le ĩ wé è fio o Maá mu yi mi bio yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenì mí bæere wa mia, lé bio mi wa mi á tà le ĩ ló a c̄ɔn bio bon á buara. ²⁸ ĩ ló a c̄ɔn á buara ho díimíná yi. Bio ká wán, á ĩ wee lé ho díimíná yi á à bĩní ì va a Maá c̄ɔn.» ²⁹ Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Ó, o! Fo màhã wãa wee bio làa wen wéréwéré ká fo máa wà wàhio. ³⁰ Bio ká wán, á wa wãa zũ le fo zũ mu bio búenbúen. Ũ màkoo mí a ũ pa le o búí tùa foñ. Bún lé bio nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeenì c̄ɔn bio bon.» ³¹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi tà mu hã làa na kà wán le? ³² Èé ká ho pãahú lua, ho yáa bueé d̄ɔn vó, ká mi ì kénná á à lén mìn nũná yi á à día mi ĩ dòn. Èé ká ĩ míá ĩ dòn, o Maá Dónbeenì wi làa mi. ³³ ĩ bía bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mi yí ho hээрà mi páaníló làa mi bio yi. Mi lò ò be ho díimíná pánkã-sũmáa níi yi, èé ká mi hení mi sĩa, lé ĩ dàhna hã.»

O Yeesu fioró na ó o wó

17 Bio ó o Yeesu bía ká síi vó, ó o hoonía mí yahó ho wáayi, ò o bía: «ĩ Maá, ho pãahú d̄ɔn. Wé zéení ĩnén na lé ũ Za cùkú, bèra a na à ĩnén bèn mún wé zéení ũnén cùkú. ² Fo nɔn ho pánkã miì ba nùpua búenbúen wán bèra a na à ĩ dàh nanáa le mukãni binbiri na máa vé bìa búenbúen na fo kàràfáa miì yi. ³ Le mukãni binbiri na máa vé lé à ba zũn ũnén na lé le Dónbeenì binbiri na bàn síi míá, à zũn ĩnén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ ĩ wó á ba nùpua mɔn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le ĩ sá á ĩ sá á ho nii sú bio yi. ⁵ ĩ Maá, bio ká wán, á ũ wé le ĩ bĩní yí ho cùkú ũ nĩsání, hia á ĩ yú lè ho yahó ká bio búí dĩn yí léra.» ⁶ «ĩ zéeníá ũ bio lè ba nùpua na fo hueekaa ho díimínása tíahú á kàràfáa miì. Ba bio sã foñ, ká fo kàràfáa ba miì, á ba bò ũ bíoní yi. ⁷ Bio ká wán á ba zũ le bio búenbúen na fo nɔn miì á ló ũnén ũ bæere c̄ɔn. ⁸ Mu bon. Hã bíoní na ũ nɔn miì lé hĩa á ĩ fèera nɔn ba yi. Á ba tà hã yi. Á ba zũ-na kénkén le ĩnén ló ũ c̄ɔn buara, á tà le ũnén lé yia tonkaa mi.

⁹ «ĩ yí máa fio foñ ho díimínása búenbúen bio yi. Bìa fo kàràfáa miì lé bán á ĩ wee fio bio yi, lé bio ba bio sã foñ. ¹⁰ Bìa búenbúen na bio sã miì á bio sã foñ, á bìa búenbúen na bio sã foñ á mún bio sã miì, á ĩ cùkú wee mi ba yi. ¹¹ ĩnén bĩnia wee buen ũ c̄ɔn, ĩ wãa máa keñ ho díimíná yi, ká barén bán wi ho yi. ĩ Maá na bàn síi míá, pa ba yi lè ũ pánkã, hia fo nɔn miì, bèra a na à ba wé le dà-kéní làa bio á ũnén làa mi lé le dà-kénínaa. ¹² Bio á ĩ hĩa wi làa ba, á ĩ wó á ba bò bio á ũnén karáa yi, ũ bio na fo le ĩ zéení. ĩ pan ba bio á hàri nì-kéní yí vũnun, ká mu yínɔh yia ko ò o ví, bèra a na à bio tùara le Dónbeenì bíoní vũahú yi à nii sí. ¹³ Hã làa na kà wán á ĩ bĩnia wee buen ũ c̄ɔn, ká bio á ĩ pá wi ho díimíná yi, á ĩ wee bío hã bíoní na ká búenbúen, bèra a na à barén mí bæere yí le s̄i-wèé na á ĩ yú á le nii sú bàn síi. ¹⁴ ũ bíoní á ĩ fèera nɔn ba yi. Ká ho díimínása màhã jina ba, lé bio ba bio yí sã ho díimíná yi làa bio á ĩnén bio yí sãnaa ho yi. ¹⁵ ĩ yí le ũ lén ba ho díimíná yi, ká ũ màhã kãní ba o *Satãni níi yi. ¹⁶ Ba bio yí sã ho díimíná yi làa

bìo á ònén bìo yí sãnáa ho yi. ¹⁷ Ì Maá, wé à ba bìo sí foñ búenbúen ù túiá poni pànká yi. Mu bon, ù bíonì lé ho túiá poni. ¹⁸ Bìo fo tonkaa làa mi ho òmíná yi, lé búñ á ò mún wee tonkaráa barén ho yi. ¹⁹ Ìnén ò beere nòn òn foñ búenbúen ba bìo yi, bèra a na à barén bèn mún na miten foñ búenbúen ù túiá poni pànká yi.

²⁰ «Ì yí máa fio foñ bìo dó mí sã mi bìo yi mí dòn. Ká bìo á à dé mí sã mi bìo bíonì pànká yi, á ò mún wee fio bìo yi. ²¹ Ì wee fio foñ bèra a na à ba búenbúen wé le dà-kénì. Ì Maá, làa bìo á ònén páanía làa mi, á ònén páanía làa fo, mún wé le barén páaní làa wen, bèra a na à ho òmínáa zúñ le lé ònén tonkaa mi. ²² Bìo fo wó ù cùkú wee mi mì, lé búñ bàn síi á ò mún wó ù cùkú mu wee mi ba yi, bèra a na à ba wé lé dà-kénì làa bìo á ònén làa fo lée dà-kéníí. ²³ Mu bon, ònén páanía làa ba, á ònén páanía làa mi. Búñ wó bèra a na à ba páaní ló làa wen jii sí, à ho òmínáa zúñ le lé ònén tonkaa mi, á fo wa ba làa bìo fo waráa mi. ²⁴ Ì Maá, bìo fo kàràfáa mì á ò wi à ba keñ hen na á ònén ò keñ yi, bèra a na à ba mì ò cùkú, ho cùkú na fo dó mì lé bìo fo wara mi ká ho òmínáa ònén yí léra. ²⁵ Ì Maá na téréna, ho òmínáa yí zú fo, ká ònén wón zú fo, á bìo fo kàràfáa mì zú le lé ònén tonkaa mi. ²⁶ Ì zéeniá ù bìo làa ba á ba zú fo. Ì pá à wíoka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bìo fo wa le ònén, à dén waminì so mún wé mi barén yi, à ònén làa ba páaní.»

O Yeesu wíró bìo

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

18 Bìo ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu le mí nì-kenínia híncn ló lée wá, á vaá káa ho Sedoron bonconì. Vinsã buahó búí wi bíñ ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zú ho lahó mu. Lé bìo ó o Yeesu lá dàn buen bíñ le mí nì-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásíwá kuure le ba parowà na ba yankarowà núnása le ba *Farizéwa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó buararáa há vinsã buahó mu yi. Ba núpua mu buan há fíntéena, le há káani na ba zãniá, le há fio sã. ⁴ Bìo ó o Yeesu zú bìo á à sá a yi búenbúen, ó o vá bueé bó ba yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ Á ba bíá ncn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nii.» Ó o Yeesu le mu lé mínén. Búñ wee wé ká a Zudaa na dó a ncn wi bíñ làa ba. ⁶ Bìo ó o Yeesu bíá le mu lé mínén, á ba ló le mí mún á lée lùiorá. ⁷ Ó o Yeesu tũara ba yi mu cúa-pun ní le lé o yén á ba wee cà. Á ba le lé o Yeesu, o Nazareete nii. ⁸ Ó o Yeesu bíá ncn ba yi: «Ì mà mu ncn mia le mu lé ònén. Á bìo mu lé ònén mi wee cà, á mi wáa día bìo kà le ba lén.» ⁹ O Yeesu bíá búñ bèra a na à le bíonì na ó o bíá à jii sí: «Bìo á ù kàràfáa mì, á hàrì nì-kénì á ò yí víníia.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simcn Piere buan ho khà-tóní. Ó o dèeniá dò ho, á hà le le *Dónbeenì yankarowà núnáso beenì ton-sá nín-tíani níkáahú kíuo. O ton-sá mu yèni ba le Malekuusi. ¹¹ Ó o Yeesu bíá ncn o Piere yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Fo wee leéka le ò máa tà le lònbee na á ò Maá le le yí mi lon?»

Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cñ

(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² Á ba dásíwá le mí núnáso, le ba *zúifúwa núnása parowà wáa wíira a Yeesu á can. ¹³ Á yia ba buan wo vannáa cñ ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu bàn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenì yankarowà núnáso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén há zéeniá ba zúifúwa núnása, le mu sũaaní ò o núpue nì-kénì hí mu nípomu búenbúen bìo yi.

O Piere pá le mí yíncn o Yeesu nì-keníni

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simcn Piere le mí ninza nì-keníni búí bò a Yeesu mún. O nì-keníni mu le ba yankarowà núnáso zú mín. Lé búñ ncn ó o dàina yòo zonnáa ba yankarowà núnáso zĩ-beeni lún yi là a Yeesu. ¹⁶ Ò o Piere wón ònén ho khũhũ ho zũani. Ká a nì-keníni na so, yia le le Dónbeenì yankarowà núnáso zú mín, wón bíniá yòo ló á lée bíá là a ton-sá háa na pan ho zũani, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ Ó o ton-sá háa na lá pan ho zũani wáa tũara a Piere yi: «Ònén so yíncn o nì mu nì-keníni búí le?» Ó o Piere bíá: Ì yíncn o nì-keníni búí. ¹⁸ Bìo le tẽeni wi, á ba ton-sáwá le ba parowà zãniá há háa wee huee, ó o Piere mún páanía wee huee làa ba.

O Aana túakaa o Yeesu yi

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà núnáso wee tũa o Yeesu yi, là a nì-keníni bìo làa bìo ó o wee kàrán le ba núpua dání yi. ²⁰ Ó o Yeesu bíá ncn wo yi: «Ì bíá mu wéréwéré ba zãmáa yahó. Pãahú lée pãahú, á ò lá wee wé kàrán ba núpua ba zúifúwa kàránlò zĩni yi le le *Dónbeenì zĩ-beeni lún yi, hen na ba zúifúwa wee wé kúee mín wán yi. Ì yí sã ònén yí wóráa bìo búí. ²¹ Lée webio ncn fo wee tũaràa mì? Tũa bìo ná ò bíonì yi. Bán zú bìo á ò bíá.»

²² Bìo ó o Yeesu bíá búñ, á ba parowà nì-kénì búí na ònén o nìsãni dó a sáahó yi, ò o bíá ncn wo yi: «Lé làa búñ á ù ko à ù bío sínáa le Dónbeenì yankarowà núnáso le?» ²³ Ó o Yeesu bíá ncn wo yi: «Ká ò bíá khon, à ù zéeni hen na á ò bíá khon yi. Ká ò bèn bíá se, á lée webio ncn á fo vínanáa mi.» ²⁴ Ó o Aana wáa le ba bua a Yeesu varáa le Dónbeenì yankarowà núnáso beenì Kayiifu cñ ká a pá can.

O Piere tĩn pá le mí yíncn o Yeesu nì-keníni

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Búñ wee wé ká a Simcn Piere pá wi ho lahó dà-kénì na ó o lá wi yi á wee huee ho dũhũ. Ó o búí bíá ncn wo yi: «Ònén so yíncn o nì mu nì-keníni búí le?» Ó o Piere pá ò o bíá: «Ìnén yíncn o nì-keníni.» ²⁶ Búñ mún á le *Dónbeenì yankarowà núnáso beenì ton-sá nì-kénì na te mín làa yia ó o Piere hà níkáahú kíuo á bíá ncn wo yi: «Ì so yí mcn fo là a nì mu há vinsã buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere tĩn pá mu. Mí lahó yi ó o kò-béé wá.

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǎn
(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúifùwa púnása wáa fó a Yeesu o Kayiifu cǎn vannáa o *Oroomu nii *Pilaate zǐ-beeni yi, yia ho Oroomu béε bàrà ho Zudee kǎhǔ púhǔ wán. Mu wó hǎ tá-tǎa yi. Bia bò là a Yeesu mí beere yí zon le zǐ yi. Lé bìo ba wi ba bua míten sese le Dónbeeni yahó à díráa ho Paaki sǎnú ká ba wee ce. ²⁹ Lé bún te bìo ó o Pilaate lóráa ba cǎn ho khǔuhǔ á léé túara ba yi: «Lé mu yén á mi le o nii mu wó khon bìo yi?» ³⁰ Á ba bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararǎa ũ cǎn.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mi bǐní lén làa wo. Mi vaa cítí o à héha lè mi làndá.» Á ba bía: «Mi yí nǎn nii wen le wa búe nùpue.» ³² Mu wó kà síi à le bióni na ó o Yeesu bía á zéeniánaa bìo o ò híráa síi, à nii sí. †

³³ Ó o Pilaate wáa yèrémáa yòó zon le zǐ-beeni yi ò o le ba bua a Yeesu buée zoráa. Bìo ó o Yeesu buée zon ó o túara a yi: «Lé ünén lé ba zúifùwa béε le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo zǔna mu ũten bía léé, tàá lé ba búí bía ĩ bìo nǎn foñ?» ³⁵ Ó o Pilaate bía: «Īnén so léé zúifù le? Mìn síi nùpua lè mìn yankarowà púnása lé bia dó fo ĩ nii yi. Léé webio á fo wó?» ³⁶ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ī béeni bìo yí sǎ ho dímiǎná na kà yi. Ká mu bìo lá sǎ ho dímiǎná na kà yi, se ĩ nùpua lá à híni ĩ fi hǎ fio à ĩ yí yí zo ba zúifùwa púnása níni. Éε ká búéé, ĩnén béeni yíncǎn ho dímiǎná na kà béeni.» ³⁷ Ó o Pilaate bía nǎn wo yi: «Á fo lé o béε lon, tàá?» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lé ünén ũten bía mu, ĩ lé o béε. ĩ buée ton ho dímiǎná yi à zéeni ho túiá poni lè ba nùpua. Yia bìo sǎ ho túiá poni yi wón wee jí bìo á ĩ wee bío.» ³⁸ Ó o Pilaate túara a yi: «Túiiá poni léé webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

Bìo ó o bía bún vó ó o tǐn ló léé yú ba zúifùwa á bía nǎn ba yi: «Īnén cǎn ó o nii mu yí wó yí khon bìo woon yi. ³⁹ Hen ká ho *Paaki sǎnú sansan dǎn, à mi le ĩ lén o kàsò nii búí díá. Àwa, á mi wi à ba zúifùwa béε lé yia à ĩ díá le?» ⁴⁰ Á ba wee bío na a yi ká ba wāamaka: «Búéé! Yí díá wón. O Barabaasi lé yia á ũ lén díá.» Ó o Barabaasi nǎn híá lé o ñi-kǎanii.

19 Ó o *Pilaate wáa nǎn le nii ba dásíwá yi le ba bua a Yeesu léé ha lè hǎ làbàani. ² Ba dásíwá mu tá ho kirí lè hǎ kíkara á dó a púhǔ yi, à ba zǐinia wo lè ho kánbun muhǔ. †³ Ba wee buée dǐn o yahó ká ba bío: «*Zúifùwa béε, Foó!» Ká ba à dé o sáarà yi.

⁴ Ó o Pilaate tǐn zoó ló mí zǐ yi, á léé bía nǎn ba zúifùwa yi: «Àwa, ĩ bía le ba bua a buée léráa à mi zǔn le ĩnén cǎn o nii mu yí wó yí khon bìo woon yi.» ⁵ Ó Yeesu ba wáa buan lóráa ho khǔuhǔ, ká hǎ kíkara kirí wi o púhǔ yi, á mún zǎ ho kánbun muhǔ. Ó o Pilaate bía nǎn ba zúifùwa yi: «Lé o nii mu na wáa.» ⁶ Bìo ba yankarowà púnása lè ba parowà mǎn o Yeesu á ba

† Hen ká ba zúifùwa le mí ì búe o nùpue, à ba lèeka a lè hǎ huua. Ká ho Oroomusa le mí ì búe o nùpue, à ba búéε wo ho kùrùwá wán. †† Ba bá-zàwa lè ba ñi-beera lé bia yánkaa dà hǎ sí-muna wee zǐ. Hǎ yàwá fù here. Hǎ kiríwà na wó lè ho sǎnú ba wee wé kúee ba bá-zàwa púná yi à zéeniánaa ba bá-zàmu pánká bìo. Ká bìo ba wi à ba zùanaka a Yeesu yi, á ba yú ho kánbun muhǔ búí á ba lá zǐinia làa wo á dó hǎ kíkara kirí o púhǔ yi.

wee bío pǎnpǎn: «Búéε wo ho *kùrùwá wán! Búéε wo ho kùrùwá wán!» Ó o Pilaate bía nǎn ba yi: «Minén mi beere wáa fé o vaa búéε ho kùrùwá wán. Īnén cǎn ó o nii mu yí wó yí khon bìo woon yi.» ⁷ Á ba zúifùwa bía nǎn wo yi: «Warén làndá yi, ó o nii mu ko lè ho búeró lè bìo ó o le mí lé le Dónbeeni Za.» ‡

⁸ Bìo ba bía kà wíokaa zǎnia o Pilaate làa sòobéε. ⁹ Ó o wáa bò mín là a Yeesu yòó zon le zǐ-beeni yi, á zoó túara a yi: «Léé wen ünén wee lé yi?» Ó o Yeesu yí dó mí nii wo yi. ¹⁰ Ó o Pilaate wáa bía nǎn wo yi: «Ééé! Lé ĩnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zǔ le ũ díaró tàá ũ búeró ho kùrùwá wán bàn pánká wi ĩnén cǎn le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ĩnén wán, ká le Dónbeeni yí nǎn ho foñ. Lé bún nǎn á yia dó mí ũ nii yi wékheró búaa á po ünén wékheró.»

¹² Á lá bún nii wán ó o Pilaate wáa wee cà bìo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká ba zúifùwa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «O nii na kà á fo díá ó o wà se fo yíncǎn ho *Oroomu béε bàn bǐnlo. Nùpue na le mí léé béε se wón wee penka lè ho Oroomu béε.» ¹³ Bìo ó o Pilaate pǎ hǐn bióni so, ó o le ba bua a Yeesu léráa ho khǔuhǔ à vaá dǐni ho laho na ba le «Lún na hǎ hue-penlenwà bá yi.» Mu heberemu ba le «Kabataa.» Lé hón laho so ó o Pilaate léé kará yi mí cítii fǐinií. ¹⁴ Mu wó le wizonle na léé híni ĩ wé ba ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sǎnú díró pǎahǔ, ká le wii yòó fárá. Ó o Pilaate wáa bía nǎn ba zúifùwa yi: «Lé mi béε na.» ¹⁵ Á ba wee bío pǎnpǎn: «Búe o! Búe o! Búéε wo ho kùrùwá wán.» Ó o Pilaate bía: «Mi wi à ĩ búéε mi béε ho kùrùwá wán kénkén le?» Á le *Dónbeeni yankarowà púnása bía nǎn wo yi: «Wa béε búí mía ká mu yíncǎn ho Oroomu béε.» ¹⁶ Ó o Pilaate wáa dó a ba nii yi le ba búéε ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

Á ba dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nǎn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí beere pǎ á lóráa ho lóhó mǎn, ho laho na ba le «Nún-bòkuee» yi. Mu heberemu á ba wee ve ho laho mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón laho so ba búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa ba nùpua nùwǎ pún búí hǎ kùrùwáwá wán làa wo. O ñi-kéní wi là a nín-tǎni, ká a ñi-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tǎhǔ. ¹⁹ Ó Pilaate nǎn le nii le ba túa bìo kà yòó búéε o Yeesu púhǔ yi ho kùrùwá wán: «YEESU, NAZAREETE NII, ZÚIFÙWA BÉÉ.» ²⁰ Ba *zúifùwa cèrèε kàranna bìo túara a Yeesu púhǔ yi, lé bìo ho laho na ba búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεekimu. ‡²¹ Á le Dónbeeni yankarowà púnása wà buara a Pilaate cǎn á buée bía nǎn wo yi: «Fo lá yí ko à ũ túa «zúifùwa béε», ká ũ túa «nùpue mu le mí le ba zúifùwa béε.» ²² Ó o Pilaate bía: «Bìo á ĩ túara á à dǐn làa bìo mu dǐnnáa.»

²³ Bìo ba dásíwá búaa o Yeesu vó, á ba nùwǎ náa na búaa wo sankaa o sí-zǐnia á ká a báká na ba tá á bǐim-

‡ Mi loñ Levii nùwǎ vǔahǔ (Lévitiq) 24.16 †† Mu heberemu lé ba zúifùwa bàn bióni, á mu latenmu lé ho Oroomusa bàn bióni, ká mu kerεekimu dén lé le bióni na ba dà wee bíoráa làa mín. Mu túara lè hǎ bióni bìo tǐn mu à ba búenbuen dàni mu wé kàrán.

inì míá yi. ²⁴ Á ba dásíwá wee bío mín yi: «Mi yí le wa lèeka ho à sankaráa ho. Mi wa wé le nún-sīni bìo à zǔhnáa yia ho ò sǐ yi.» Mu wó kà sǐ à le Dónbeenì bióni vūahú bìo na túara à wé à pii sí: «Ba sankaa ĩ sǐ-zǐnia, á wó le nún-sīni bìo à zǔhnáa yia á ĩ dà-zǐnii dà-kéní búí sǎ yi.» † Á búń lé bio ba dásíwá bèn wó.

²⁵ Bìá dǐn bó a Yeesu kùrúwá yi, lé bàn nu, lè bàn nu bàn hínló, là a Mari, o Kolopaasi bàn háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶ Bìo ó o Yeesu mɔn mín nu, á mɔn mí nì-kenínii na ó o wa à wón dǐn bàn nu nisání, ó o Yeesu bíá mɔn mín nu yi: «Háa mu, lé ũ za na.» ²⁷ Ó o bíá mɔn o nì-kenínii mu yi: «Lé mìn nu na.» Á wáa lá hón pàahú so pii wán, ó o nì-kenínii wáa fó a á vaá buan.

²⁸ Búń mɔn, ó o Yeesu wáa zǔ le mu bìo búenbúen pii sú, ó o bíá bìo kà: «Nu-hǎní dà mi» ††, à síinínaa le Dónbeenì bióni vūahú bióni pii. ²⁹ Mu wee wé à dɛɛ búí bàrà sùaràa bíń á sú lè ho divén bè-ɲia ‡, á ba dásíwá lá le dɛɛ na wee kùiní mu numu á cú le vǐndè-za búí na ba le *izooopu búeeni yi á zǐra ho divén bè-ɲia yi yòò dá a Yeesu yi. ³⁰ Bìo ó o Yeesu yɛɛra mu, ó o bíá: «Mu bìo búenbúen pii wáa sú.» Bìo ó o bíá búń, ó o búera mí ɲúhú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée híńí ì wé ho *Sabaá zoń, à bìo á hón Sabaá so lée Sabaá beeni ††, á ba zúifúwa ɲúnása yí wí à ba díá bìá ba búaa há kùrúwáwá wán. Á ba bueé fíora a Pilaate le o bío le ba fi ba zení à ba hí fùafùà à ba liiní ba. ³² Á ba dásíwá wáa bueé fù ba nùwá ɲun na ba búaa o nisáa zení, ³³ Á ba le mí ì loń ò o Yeesu húrun. Lé búń te bìo ba yí fùráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká ba dásíwá nì-kéní màhá pá cú a dòkóní lè mí cànbúaa. Á le cǎni lè mu numu dɛɛnia ló bíń. ³⁵ Yia mà mu bìowa mu tǔiá á mɔn mu mítén. Bìo ó o wee mì bon. O zǔ kénkén le bìo mí wee mì lé ho tǔiá poni. O wee mì mu tǔiá bèra a na à minén mún dé mi sǐa o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bìo túara le Dónbeenì bióni vūahú yi à pii sí: «Hàri o hūule dà-kéní á yí fù.» ††† Á mu mún pá bíńia túara: «Ba à fá mí yìo yia ba cú wán.» †††

O Yeesu nùuló bìo

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bìo á búń wó khińina, ó o Zozeɛfu na wee lé ho Ari-matee lóhó yi á vaá fíora a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sǎnia vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nì-kenínii búí, ká a màhá lá yí wí à mu zǔń lé bìo ó o wee zǐn ba *zúifúwa ɲúnása. Ó o Pilaate nɔn mu níi wo yi. Ó o Zozeɛfu wáa bueé lá a Yeesu nì-hínmu. ³⁹ Ó o Nikodɛmu, yia híaa buara a Yeesu cǐn ho tǐnàahú búí yi, á mún buara. O buan mu bìo búí na sǎmu sǐ na wó lè ho mǐrè à lúnkaa làa bìo ba le alowɛsi á buararàa. Mu búenbúen yú há kiloowa bóńí làa píru. ⁴⁰ Ó orén là a Zozeɛfu páania lá a Yeesu nì-hínmu à ba kúaa mu bìo

† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 22.18 †† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 69.22; 22.16 ‡ Ho divén bè-ɲia fù lé ba nì-khenia lè ba dásíwá bè-ɲunii. Ho yàwá sǐ. †† Ho Sabaá beeni: Ho Sabaá mu wí mí dòn lè há Sabaawa na ká lé bio ho lù mìn yi lè ho Paaki sǎnú. ††† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 34.20 ††† Mi loń Zakari vūahú 12.10

mu ho nùuló dɛɛ wán á bá là a Yeesu nì-hínmu, làa bìo ba zúifúwa wee wé nùunáa mí nì-hía. ⁴¹ Vǐnsǐa buahó búí wí hen na ba búaa o Yeesu ho *kùrúwá wán nisání á bú-fínle búí wí yi á nùpue dǐn yí nùuna yi. ⁴² Lé dén ba dó a Yeesu yi, lé bio mu zoń à ba zúifúwa wee wíoka mítén á lée híńí ì wéráa ho Sabaá, à le búure mu mún sùaràa yi bíń.

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

20 Ho dimaasi zoń yǐnbii búirii, ó o Makadala Mari wá van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúii. Ó o Mari mɔn à le hue-beeni na lá pon le búure pii á héra. ² Ó o lùwa vaá yú a Simɔn Piere là a nì-kenínii na ó o Yeesu wa, á bíá mɔn ba yi: «Ba léra a Nùhúso le búure yi, á wa yí zǔ hen na ba dó a yi.» ³ Ó o Piere là a nì-kenínii na so wáa wá van le búure pii. ⁴ Ba mí nùwá ɲun wee lùwí ká a nì-kenínii na so màhá dàn lùwí po a Piere, ó o vaá dǐn ló a. ⁵ Ó o zoó búɛera lora le búure yi, ó o mɔn ho nùuló dɛɛ à le díá, ká a màhá dàn zón. ⁶ Ó o Simɔn Piere mɔn o mɔn bueé dǐn, á wón yòò zón le búure yi, á zoó mɔn ho nùuló dɛɛ à le díá. ⁷ O mún zoó mɔn le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrà mí dòn, dén yí páania yí bàrà lè ho nùuló dɛɛ. ⁸ Ó o nì-kenínii na lá bueé dǐn ho yahó màhá yòò zón. Bìo ó o mɔn mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bìo bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeenì bióni vūahú bíá le o Yeesu ko ò o vèe, ká ba nì-kenínia lá dǐn yí zǔ le bióni mu kúará. ¹⁰ Búń mɔn á ba nì-kenínia nùwá ɲun bíńia khińon.

O Yeesu zéenia mítén là a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bíńia buara bueé dǐn le búure pii wee wá. O wee wá ká a búɛ loń le búure yi. ¹² Ó o mɔn le Dónbeenì tonkarowà na ló ho wáayi nùwá ɲun na zǎ há sǐ-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nì-hínmu lá wí yi. O nì-kéní kará làa hen na ó o ɲúhú lá dó yi, ò o nì-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ Á ba tonkarowà mu wee tǔa o Mari yi: «Háa mu, lée webio nɔn fo wee wáráa?» Ó o Mari bíá mɔn ba yi: «Ba bueé léra ĩ Nùhúso á ĩ yí zǔ hen na ba dó a yi.» ¹⁴ Bìo ó o Mari bíá búń wó, ó o yèrémáa khii mɔn o Yeesu ò o dǐn. Ká a màhá yí zǔna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee tǔa wo yi: «Háa mu, lée webio nɔn fo wee wáráa? Lée wée á fo wee cà?» Ó o Mari wáa wee leéka le lé o vǐnsǐa buahó bàn-so wee tǔa mí yi, ó o bíá: «Hen ká lé ũnén bueé léra a Yeesu mu à ũ zéeni hen na fo dó a yi làa mi, á ĩ vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari dɛɛnia zǔna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàranlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá mɔn wo yi: «Día mí. ĩ dǐn yí yòora ĩ Maá cǐn. Lén vaa yí bia dó mí sǐa mi búenbúen, bíá lé wán zàwa, à bío na ba yi le ĩ wee yòò ĩ Maá Dónbeenì na mún lé mìn Maá Dónbeenì cǐn.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wáa wá vaá bíá bìo kà mɔn ba nì-kenínia yi: «ĩ mɔn o Nùhúso!» Ó o Mari lá bìo ó o Yeesu bíá á fɛera nɔn ba yi.

O Yeesu zéenia míten lè mí nì-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zoñ zīhú, ó o Yeesu nì-kenínia kúaa mín wán le zī bíi yi. Ba pon hã wonna búenbúen á dóka, lé bìo ba zāna ba *zúifùwa júnása. Yio bueé tĩ, ò o Yeesu bueé òo ò ba tĩahú, ò o bía nɔn ba yi: «Le ho héerà keñ làa mia.» ²⁰ Bìo ó o bía búu vó, ó o zéenia mí níni lè mí dòkóní làa ba. Á ba nì-kenínia sĩa wan làa sòobéè bìo ba mɔn o Nùhúso bìo yi. ²¹ Ó o Yeesu tĩn bĩnia bía nɔn ba yi: «Le ho héerà keñ làa mia. Bìo á tĩ Maá tonkaaráa mi ho díimíjā yi, lé búu bàn síi á ònén mún ò tonkaráa mia.» ²² Bìo ó o bía búu vó, ó o pèera mí nii sōnsāmu kúaa ba wán ò o bía: «Mi yí le Dónbeenì Hácírí. ²³ Hen ká mi wé tà séra nùpue léé nùpue bè-kora día nɔn wo yi, á le Dónbeenì mún ò sén bànso bè-kora á à día. Ká mi wé pá le mi máa sén nùpue léé nùpue bè-kora máa día, á le Dónbeenì mún máa sén wón bànso bè-kora máa día.»

O Yeesu zéenia míten là a Toma

²⁴ Pàahú na ó o Yeesu bueé zéenia míten lè mí nì-kenínia, ká ba nì-kéní lá mía bĩn. O yèni ba le Toma, ba mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ Á ba nì-kenínia na ká bía nɔn wo yi le mí mɔn o Nùhúso. Ó o Toma bía nɔn ba yi: «Ká ònén yí mɔn hã hĩa fāani o níni yi, á yí bò tĩ nín-kíza hã wán, á yí bò tĩ níi o dòkóní fñlò wán, á tĩ máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na sã bĩn, á ba nì-kenínia tĩn kúaa mí wán le zī yi ká a Toma wi làa ba. Á ba pon hã wonna á dóka. Ó o Yeesu tĩn buara bueé òo ò ba tĩahú, ò o bía nɔn ba yi: «Le ho héerà keñ làa mia.» ²⁷ Ò o bía nɔn o Toma yi: «Buee bè ù nín-kíza tĩ níni fāani wán loñ, à bè ù níi tĩ dòkóní fñlò wán. Wáa yí bĩni yí titika, ká ù tà le tĩ vèera bìo bon.» ²⁸ Ó o Toma bía nɔn o Yeesu yi: «Fo lé tĩ Nùhúso á lé tĩ Dónbeenì.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ù sīi miì lé bìo á fo mɔn mi. Ká bìa màhá dó mí sĩa miì à ba yí mɔn mi bán júná sī.»

³⁰ O Yeesu pá bĩnia wó yéréké biowa cèrèè á ba nì-kenínia mɔn ká mu yí túara ho vūahú na kà yi. ³¹ Bìo túara kà léé bìo na à na à mi dàñ tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra, le o lé le Dónbeenì Za bìo bon, à bìo mi ò dé mi sĩa wo yi, à mi yí le mukāni binbiri orén pànká yi.

O Yeesu wíoka zéenia míten lè mí nì-kenínia

21 Búu mún, ó o Yeesu bĩnia zéenia míten lè mí nì-kenínia. Búu wó ho Tiberiade vū-beeni nii. Bìo kà lé bìo ó o zéenia lè míten làa ba. ² Wizonle búu, ó o Yeesu nì-kenínia búu páania wi. Ba lé o Simɔn Piere, là a Toma na ba wee ve làa Hénbéní, là a Natanayeele na wee lé ho Kalilee kōhú lóhó na ba le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu nì-kenínia nùwā jūn búu. ³ Ó o Simɔn Piere bía nɔn bìa ká yi: «Tĩ ò lén vaá pa ba cewà.» Á ba le mí ò bè làa wo. Á ba wáa zon ho woohú wà, á vaá pan fèèè ho tá tōn à ba yí fò hàrí ceza yà-kéní.

⁴ Bìo ho tá wee tĩ, à búu ò o Yeesu bueé òo ò mu jūn. Ká a nì-kenínia màhá yí zūna a. ⁵ Ó o Yeesu von ba túara yi: «Wàn bñlowà, mi yú cewà le?» Á ba bía nɔn wo yi: «Wa yí fò dèè.» ⁶ Ó o bía nɔn ba yi: «Mi wáa lèè mi zúan dé lè ho woohú nín-tĩni á mi ò yí ba cewà.» Á ba lèera ho zúan dó á vá le mí ò hóoní yòò dé ho woohú yi, á ba hóonía san lé bìo ho sú lè ba cewà. ⁷ Ó o nì-keníni na ó o Yeesu wa wáa bía nɔn o Piere yi: «Yia òo kà lé o Nùhúso.»

Bìo ó o Piere ná le o lé o Nùhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tēra á zā ò o yéran zon mu jūmu yi wee lé o Yeesu cōn. ⁸ Ba nì-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè ba cewà na ba vūn cèrèè bueé lórāa. Ba lá yí nàyi lè le bónbóore, ba à yí lòn mēeterewa khīmāni síi làa de. ⁹ Bìo ba léé dñn á ba mɔn hã donfūaa à ba cezàwa bò hã wán, á mɔn ho búurú. ¹⁰ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi lén ba cewà na mi vūn búaa yen búu buennāa.» ¹¹ Ó o Simɔn Piere yòò zon ho woohú ò o vá ho zúan lè ba cewà léé día. Ce-beera búará-hèpun làa píru làa búaa tĩn lé bìa ló ho zúan mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi buee dí.» Ba búenbúen á yia henía mí sīi túara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zū le mu lé o Nùhúso. ¹³ Ó o Yeesu vá bueé bó ba yi, ò o lá ho búurú lè ba cezàwa sankaa nɔn ba yi. ¹⁴ Bìo kà lé mu zen cúa-tĩn ká a Yeesu wee zéeni míten lè mí nì-kenínia o vèeró mún.

Bìo ó o Yeesu bía nɔn o Piere yi

¹⁵ Bìo ba dú vó, ó o Yeesu túara a Simɔn Piere yi: «Zān za Simɔn, fo wa mi po bìo á bìa ká warāa mi le?» Ó o Simɔn le: «Ūuu, Nùhúso, fo zū le tĩ wa fo.» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bìa bìo sã miì bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé parāa mí pia bìo.» ¹⁶ Ó o Yeesu bĩnia túara a yi mu cúa-jūn níi: «Zān za Simɔn, fo wa mi le?» Ó o Simɔn le: «Ūuu, Nùhúso, fo zū le tĩ wa fo.» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bìa bìo sã miì bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé parāa mí pia bìo.» ¹⁷ Ó o Yeesu pá bĩnia túara a yi mu cúa-tĩn níi: «Zān za Simɔn, fo wa mi le?» Á mu bóonía a Simɔn Piere yi lé bìo ó o Yeesu túara a yi mu cúa-tĩn níi le o wa mí le. Ó o bía nɔn o Yeesu yi: «Nùhúso, fo zū bìo búenbúen. Fo zū le tĩ wa fo.» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bìa bìo sã miì bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé parāa mí pia bìo. ¹⁸ Le tĩ mi ho tūiá na foñ: Bìo á fo hĩa lé o yàró ká ù wee ca ù kuio ká ù lén va hen na á ù sīi vá yi. Ká fo khii kína po bìo kà, á ù wé è ben ù bàra á nì-veere bueé ca ù kuio mu á à bua fo ò varāa hen na á fo yí wi á ù va yi.» ¹⁹ O Yeesu bía hñn bíoní so à zéenināa bìo ó o Piere á à híráa síi á à dérāa ho cùkú le Dónbeenì yi. Bìo ó o bía hã bíoní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi fèèè.

²⁰ Ó o Piere yèrēmāa khii mɔn o nì-keníni na ó o Yeesu wa ò o bò ba yi. O lé yia nōnzoñ búera van là a Yeesu cōn ká ba kará ho dñnló nùhú yi á túara a yi: «Nùhúso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bìo ó o Piere wáa mɔn o nì-keníni mu, ó o túara a Yeesu yi: «Nùhúso o, á wón na kà bìo bèn khii wé kaka?» ²² Ó o Yeesu bía nɔn o Piere yi: «Hen ká tĩ wi ò o keñ bĩn à tĩ bĩni buee yí, se búu wáa yí ciran fo. Ūnén día à ù bè miì.» ²³ Dén

bíonì so bìo yì, á bìa tà a Yeesu bìo wǎa wee hée bío le o nì-kenínii mu máa hí. Ò o Yeesu ποῦν yí bía là a Piere le o nì-kenínii mu máa hí. O bía le: «Hen ká ĩ wi ò o κερῆ bĩn à ĩ bĩnì buee yí, se bũn wǎa yí cìran fo.»

²⁴ Wón nì-kenínii nì-kéní kéní so lé yia mà bìo wó kà tũíá, á túara mu. Á wa mún zũ le bìo ó o mà, á bon.
²⁵ O Yeesu pá bĩnía wó bìo cèrèè. Ká ba lá le mí ì tètè mu yì lè mí dà-kéní kéní á à túa, á hǎ vǎnna na mu ù túa yì á kúeenii lá máa yí lé hǎ booró.

Bè-wénia

Vũahú túaró nùhú

Ho vũahú na kà lé o Luki vñna bìo pun ní na o túara.

Bìo zéénia wéréwéré ho vũahú mu yi, lé bìo ba kèrètíewa kuure wee dérää wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeenì Hácírí liiró o nì-kenínia wán bìo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure nùhú búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kǎhú lùà na ká yi bìo (8–12).
4. Bìo le wó wó dǎnnáa ho díímíjǎ kǎna búenbúen yi (13–28).

Ho vũahú mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síwà na ba kèrètíewa kuure kǎa yi.

Mu biowa na bìo bía ho vũahú mu yi, lé búñ héra ho tonló na ba kèrètíewa ko a ba sá lén féeé jii: O Yeesu

*Krista bín-tente bueró ho díímíjǎ lè mí kùarǎa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nɔn le le Dónbeenì Hácírí á à lii

1 Tiofiile, † bìo ó o Yeesu hǎa wee wé làa bìo búenbúen na ó o hǎa wee kení lè ba nùpua mí tonló nùhú búaró pǎahú à vaa búa bìo le Dónbeenì buan wo yòorarǎa ho wáayi á ã bía bìo ã nín-yání vũahú yi. Sǎni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bióní lè le Dónbeenì Hácírí pànká á nɔn ba nùpua na ó o hǎa hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bìo ó o húrun bǎnía vèera ó o zéénikaa mítén làa ba hǎa wizooní búarǎa-nun yi á wó bìo cèrèè à ba zǔñ ká a yìo wi lua bìo bon. Hǎn wizooní so yi ká ba páanía wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bìo kà nɔn ba yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí kení bǎn à pa bìo á ã fèra bía bìo làa mia, mu hǎmu na á ã Maá dó mí jii le mí ì na. ⁵ O Zǎn hǎa wee bátízé lè mu numu ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí hen làa wizooní bìo yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ Á bía làa wo páanía kará túara a yi: «Nùhúso, lé hón pǎahú so á fo ò wíoka a *Isirayeele nìpomu bìo á ba à kení mítén le?» ⁷ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ho pǎahú lè le wizonle á mí yí ko mí tùa zǔñ. O Maá mí dòn lé yia bàrá mu mítén. ⁸ Èé ká pǎahú na le Dónbeenì Hácírí á à lii mi wán yi, á mí ì yí ho pànká. Mí ì wé ã seérǎa á à bìo ã bìo ho Zeruzaleemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kǎna búenbúen yi, lè ho díímíjǎ kùarǎa búenbúen yi mún.»

⁹ Bìo ó o bía hǎn bióní so vó, ó o buan yòo wà ho wáayi ká ba ãn wee loñ. Á le dùndúure búí ló bueé tun wo yi, á ba yí máa mi a. ¹⁰ Bìo ba ãn fá mí yìo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yìo bueé tí à báawa nùwǎ nun na zǎ hǎ sǐ-poa á ãn ba nìsǎní, ¹¹ á wee bío làa ba:

† Tiofiile: Le yèni mu kùarǎa lé bìo kà «Yia le Dónbeenì wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bìo yí tà yí zǔ sese.

«Kalileesa, mí ãn hen wee loñ ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeenì léra mí tǎhú á buan yòorarǎa ho wáayi á khií bǎnì ì buen làa bìo mí mɔnnáa wo ká a yòo wà bìo síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún món á ba tonkarowà ló le búee na ba wee ve làa Oliivewa vǎnsǎa búee wán á bǎnía lion ho Zeruzaleemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomεεtere dà-kení síi. ¹³ Bìo ba líí zon ho Zeruzaleemu yi, á ba vaá yòora ho nónwíohú na ba lá wee wé kúee mín wán yi. Bía kera bǎn lé o Piere, o Zǎn, o Zaaki là a ãndere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simɔn na ba le Zeloote ††, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kení, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeenì yi lè ba hǎawa búí, là a Yeesu bàn zàwa lè bàn nu Mari.

Yia zon o Zudaa laho

¹⁵ Wizonle búí, ká bía tà a *Krista bìo na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búarǎa-hèzǎn síi, ó o Piere hǎnɔn yòo ãn ba tǎhú ò o bía: ¹⁶ «Wán zàwa, bìo le Dónbeenì Hácírí bía là a *Daviide jii le Dónbeenì bióní vũahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bía mu ho vũahú mu yi o Zudaa ãn yi, wón na dú bía wiira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nì-kení, á ní lá wi ho tonló dà-kení yi làa wen.» ¹⁸ Ho Zeruzaleemusa búenbúen zǔ mu le o wékheró wári na ba sǎanía làa wo, lé ão ó o yà lè ho mɔhú. Hón mɔhú so lé hía ó o lion yi lè mí yahó, á píohó nà, á ãn-sǎníwà ló kúarǎa ho tá yi. Lé búñ te bìo ba wee verǎa ho mɔhú mu làa «Hakelidama.» Bàn bióní yi á mu kúarǎa le «cǎni mɔhú.»

²⁰ Ó o Piere bǎnía bía: «Bìo túara hǎ lení vũahú yi lè bìo kà: «O zǎ ko le ãn coon à nùpue yí zo» † Mu mún pá bǎnía túara: «O búí ko ò o zo a laho.» ††²¹ Lé búñ nɔn ó o

†† Mí loñ Matiye vũahú 10.4 † Mí loñ Lení vũahú (Psaumes) 69.26 †† Mí loñ Lení vũahú (Psaumes) 109.8

nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Nùhúso Yeesu vèeró seéràso. Bìà ó o nùpue mu ko ò o lé tíahú, lé bìà làa wen páania bò mín ho pàahú búenbúen na ó o Nùhúso Yeesu làa wen vará yi, à lá pàahú na ó o Zān Batiisi bátízera wo nii wán, à vaa búe pàahú na ó o buan yòora ho wáayi.»²³ Á ba wáa zéenia ba nùpua nùwā jun, o Matiasi là a Zozeefu na ba wee ve làa Baasabaasi tàá Zusituusi.²⁴ Bún món á ba búenbúen páania flora kà síi: «Nùhúso, ünén lé yia zū ba nùpua búenbúen sía. Zéeni yia á ũ léra ba nùwā jun na kà tíahú làa wen,²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.»²⁶ Á ba wó le nún-síni bio à zūhnáa yia le Dónbeenì léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru dòn na ká wán.

Le Dónbeenì Hácírì lion

2 Ho Pāntekoote zoñ, á bìà tà a *Krista bìo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kénì yi.² Yio bueé tí à mu bìo búí sã wee jí ho wáayi lòn pinpi-beenì na wee và là mí pánká bìo síi, á bueé líf sú le zī na ba kará yi.³ Á ba le mí ì loñ à bìo búí lòn dǎhú denní á sankaa là mí dà-kénì kénì, á wi ba búenbúen wán.⁴ Á ba búenbúen sú là le Dónbeenì Hácírì, á ba wee bío hã síi-viò bíoní, làa bìo le Dónbeenì Hácírì mu le ba bíoráa.⁵ Mu pàahú ká ba *zúifúwa búí na wee bè le Dónbeenì yi sese á ló ho dímiǵa kãna búenbúen yi, á bueé kará ho Zeruzaleemu yi.⁶ Bìo ba ná mu bìo mu sã, á ba dèenia bueé fò mín bùiríbùirí. Bìà tà a Krista bìo bìo na á ba wee bío á bìà wi bín là mí nì-kénì kénì wee jí le mín kùrú bíoní, á mu sòobáa vñíkã ba dà.⁷ Mu wó ba coon dàkhíina á ba wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so yínch Kalileesa le?»⁸ Á mu bèn wó kaka á wa là wa nì-kénì kénì wee jínaa bìo ba wee bío là wán kùrú bíoní?⁹ Warén na wi hen, á ba búí lé ba Paatewa. Ba búí ló ho Medii là ho Elaamu là ho Mezopotamii kãna yi. Ba búí ló ho *Zudee, là ho Kapadoosi, là ho Pñn, là ho Azii kãna yi.¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, là ho Pānfilii, là ho *Ezipite kãna, là ho Libii kǎhú sñn-kénì na sùarãa là ho Siræna yi. Bìà ló ho *Oroomu yi mún wi wa tíahú.¹¹ Ba zúifúwa binbirí làa bìà yèrémãa bò ba zúifúwa mu bàn Dónbeenì yi á mún wi hen. Ho Kerætesa là ba araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yia yí máa jí le Dónbeenì bè-beera na le wó na ba wee bío là wán kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, ba yí zū mu síi. Á ba wee bío làa mín: «Bìo kà màhá léé webio coon?»¹³ Ká ba búí bán bèn wee yáa mí jiní yi ká ba à bío: «Áyi, ba búaa jun sù wee khée.»

O Piere jì-cúa na ó o færa

¹⁴ Ó o Piere wáa híncn yòò òò lè mí ninzàwa tonkarowà píru dòn, ò o bíá pñnpñn ncn ba zãamãa yi: «Minén *zúifúwa là minén na kará ho Zeruzaleemu yi búenbúen, mi jí bìo á ò bío á a na mia sese: Mi ko à mi zūn bìo kà púhú.¹⁵ Ba búí wee leéka le ba nùpua mu jun sù wee khée, èe ká bùeé. Lé bìo á mu lé le yin-

bíi léèrèwa bìo dènú níi á wa wi yi!¹⁶ Bìo ó o jì-cúa færo Zoweele híá bíá lé bún lan wee wé hã làa na kà wán.¹⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bíá:

«Hã pñna vaa véenii á ò ben ò Hácírì à le è fè ba nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa là mi zà-hínni á wé è fæ ò jì-cúa.

Mi yàron-fia á wé è mi mu biowa búí na ba lá yí dà máa mi.

Mi nì-kía á hã kònkórá wé è jì yi.

¹⁸ Mu bon. Hñn pñna so yi á ò ben ò Hácírì

á le è fè ba báawa là ba háawa na lé ò ton-sáwá, á ba wé è fæ ò jì-cúa.

¹⁹ Mu biowa búí na síi yí zū

á ò lén yòò ho wáayi,

á à wé mu yéréké biowa ho tá wán.

Le cãni, là ho dǎhú,

là le minka yiiní á à keñ.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu

á ho píihú á à wé cūencūen lòn cãni.

Bún biowa so búenbúen á à wé è vé

ó o Nùhúso wizon-beenì na cùkú wi á à dãnãa.

²¹ Hón pàahú so yi ká nùpue léé nùpue na tà von o

Nùhúso yèni

à wón á à fen.»^{††}

²² «*Isirayælesa, mi jí bìo á ò bío á à na mia: O Nazareete nii Yeesu fù léé nùpue na le Dónbeenì zéenia bìo làa mia le mí wiráa. Mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká na le wó là a níi mi tíahú, lé bún wee zéeni mu. Minén miten yáa zū mu.²³ O nii mu á le Dónbeenì dó mí níni yi làa bìo á le wi à mu wérãa. Le fèra zū bìo mi ò wé làa wo. Minén lé bìà dó a bìà yí zū le Dónbeenì níi yi, á ba búaa wo ho *kùrúwá wán, ó o húrún.²⁴ Ká le Dónbeenì màhá fáa wo mu húmú níi yi, le véenia wo. Mu húmú lá yí dà máa yí pánká o wán hùuu.²⁵ O *Daviide híá bíá bìo kà o dãní yi:

Í híá wee wé mi a Nùhúso ò yahó fæe.

Orén lé yia wee bua mi bèra a na á ò yí dèdèeka.

²⁶ Lé bún ncn á ò síi wan,

á bíoní búenbúen léé sí-wee bíoní.

Hàri à ò zūn ò húmú bìo,

á ò síi pá à hñ.

²⁷ Lé bìo á fo máa día mi

á ò máa va hen na ba nì-hía wee va yi.

Fo máa tà ò ton-sá na á ò wa á máa soo.

²⁸ Fo zéenia mi là ho wǎhú na wee va le mukãni lahó yi.

Hen ká ò wi ò nísání à ò síi wa wa dà khíi. †

²⁹ «Wàn zàwa, mi le ò bío wán búaa Daviide bìo wéréwéré na mia: O Daviide híá húrún á ba nùuna, á búure pá dà wee zéeni ho zuia.³⁰ Bìo ó o híá lé le *Dónbeenì jì-cúa færo, á zū le le Dónbeenì híá báa á dórãa mí nii ncn le mí ò na a béeni o mòmmanía nì-kénì búí yi,³¹ ó o fèra zūna bìo wa bueé wé, ó o wáa bíá a

† Ba zúifúwa fù yí máa híni dí bìo yinbíi hùuu, ká mu yínch ba fióró na ba wee wé hã léèrèwa bìo dènú pàahú wó vó. †† Mi loñ Zoweele vūahú 3.1-5 † Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.8-11

*Krista vèeró bìo kà síi: Le Dónbeenì máa díá ó o máa va hen na ba ñi-hía wee va yi, le máa díá ó o máa soo. †

³² «O Yeesu mu le Dónbeenì vèenía, á warén búenbúen lé mu seéràsa. ³³ O buan yòora le Dónbeenì nín-tíani. Lé bín ó o yú le Hácírí yi, dío ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O bera le fò wa ñi-kéní kéní. Á búñ lé bìo mi wee mi á wee jí lònbiò. ³⁴ O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a màhá bía bìo kà:

«O Núhúso bía ñon ÿ Núhúso yi:

Buee κενί ÿ nín-tíani,

³⁵ fúaa ká ÿ búrá ÿ zúkúsa ÿ tá,

á ÿ bò ÿ zení wán.» ††

³⁶ «Minén Isirayeele ñipomu búenbúen ko à mi zúñ mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa ho kùrúwá wán lé wón le Dónbeenì wó là a Núhúso là a Krista.»

Bia tà a Krista bìo nín-yání kuure

³⁷ Bìo ba ñá há bióní mu, á há zon ba dàkhíina, á ba tùara a Piere lè mí ninzàwa tonkarowà yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

³⁸ Ó o Piere bía ñon ba yi: «Mi yèrè má mi yilera lè mi wára, à mi ñi-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sén ñ díá. Búñ ká le Dónbeenì á à na mí Hácírí mia. ³⁹ Le Dónbeenì dó mí jii ñon minén lè mi mòmàniá yi, làa bìa na dání nàyi, bìa búenbúen na ó o Núhúso á à ve.» ⁴⁰ O Piere pá bñía bía há bióní cèrèè á bó lè ba ñúhú, á henía ba sĩa. O bía: «Ho lònbiò nùpua yí se, mi lé ba mún, à tà ho kànílo bìo.» ⁴¹ Ba cèrèè tà a Piere bióní yi á ba bátízera ba. Mu zon á bìa zon sã bìa tà a *Krista bìo yi jii, á à yí nùpua muaaseé tñ síi. ⁴² Ba wee tà jí ba tonkarowà kàránlo na á bán wee na ba yi sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páaní sanká ho búurú ‡, à páaní fio.

⁴³ Barén lè mí ñi-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowà wee wé ho yéréké bìowa na wee zéeni le Dónbeenì pànká. ⁴⁴ Bia tà a Krista bìo búenbúen fù bunbuua, á wee páaní kúee mí nii bìo mín wán. ⁴⁵ Ba fù wee yéé mí manawà, lè mí zñí, lè mí bìowa, à sanká wárá na mín yi làa bìo ba ñi-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká ba wee páaní kúee mín wán le *Dónbeenì zĩ-beeni lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zñí yi, à dí mí dñlò lè le sĩ-wee ká bióní mia mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeenì, á mu ñipomu búenbúen wee wíoka ba yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá bìa ó o kãniá à kúee ba kuure nùpua wán.

O Piere là a Zãn weéra a mùamúa

3 Wizonle búí, ó o Piere là a Zãn híñon wee yòo le *Dónbeenì zĩ-beeni lún yi le wi-haarè fioró pãahú. ² Ba yòó wee dã ò o ñii búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeenì zĩ-beeni zũajii na ba wee ve làa Zũajii-seni †† jii. Làa wizooní búenbúen ká ba wee lá a

† Mi loñ Lení vñahú (Psaumes) 132.11 †† Mi loñ Lení vñahú (Psaumes) 110.1 ‡ Ba zúifúwa fù wee wé cèeka ho búurú là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dñlò na ó o dú lè mí ñi-keninia mún, á bia tà a bìo wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bìo. †† Zũajii-seni: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeenì zĩ-beeni zũajii búí na léé wi bia

buee díá bñ ò o wé fioka le wárá bìa wee buee zo le zĩ-beeni lún mu yi cñ. ³ Bìo ó o Piere là a Zãn wà bueé zo ó o mcn, ó o le ba há mí. ⁴ Á bán fá mí yìo wo yi, ò o Piere bía: «Loñ wen sese.» ⁵ Ó o ñii bèn wáa wíokaa fá mí yìo ba yi. O wee leéka le ba hía a na bìo búí mí yi. ⁶ Ó o Piere wáa bía ñon wo yi: «Wárá bèntín mia ÿ cñ máa na foñ. Bìo ÿ cñ lé bìo á ÿ ÿ na foñ. O Nazareete ñii Yeesu *Krista pànká yi, à ÿ lii híñi yòo varáka.» ⁷ Ó o buan o nín-tíani bàhó yi á wee hóoní làa wo. Mí lahó yi à búñ ò o mùamúa mu zení là a ñonkíkàa-yio dèenía fá, ⁸ ó o tá yòó dñ mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeenì zĩ-beeni lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeenì. ⁹ Ba zãmáa búenbúen mcn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeenì. ¹⁰ Bìo ba zũna le lé o ñii na wee buee κενί fioka le Dónbeenì zĩ-beeni Zũajii-seni jii, á ba búenbúen zãna á wó coon bìo wó a yi bìo yi.

O Piere wee zéeni bìo ñon ó o ñii wannáa

¹¹ Bìo ó o ñii yí máa lé o Piere là a Zãn mún á ba nùpua búenbúen wee bùuni buee zo ba cñ o *Salomcn Sànsá †† yi. Ba búenbúen wó coon bìo wó bìo yi. ¹² Bìo ó o Piere mcn mu, ó o bía bìo kà ñon ba zãmáa yi: «*Isirayeelesa, léé webio ñon ó o ñii mu waró bìo wóràa mia coon? Léé webio ñon mi wee loñnáa wen ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pànká á ñon ó o wee varákaráa, tàà lé bìo wa bò le Dónbeenì yi bìo yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu †† lè wàn bùaawa na ká bàn Dónbeenì lé yia dó ho cùkú mí tonsá Yeesu yi. Minén miten lé bìa dó a ho pànká bànsowá níi yi, á pã a bìo o *Pilaate yahó, ká wón ñon wáa lá tà le mí ð díá a. ¹⁴ O ñi-térènnii na bìo sĩ le Dónbeenì yi á mi pã bìo, ò o ñi-búe na ho kàsó yi lén díaró á mi sĩa màhá vá yi á fióra a Pilaate cñ. ¹⁵ Lé búñ mi wó bóràa yia le mukãni bìo wi níi yi. Ká le Dónbeenì màhá vèenía wo. Warén lé mu bàn seéràsa. ¹⁶ O Yeesu yèni pànká, làa bìo wa dó wa sĩa o yi lé búñ weéra a ñii mu na mi búenbúen zũ á yìo wi wán ká. Bìo wa dó wa sĩa o Yeesu yi lé búñ ñon ó o ñii mu wan cunnáa làa bìo mi búenbúen mcn làa wo.

¹⁷ «Wàn zàwa, ÿ zũ le bìo minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zũ ñúhú. ¹⁸ Èe ká lé ká síi á le Dónbeenì wóràa, à bìo le hía bía mí ñi-cúa fèerowà búenbúen jini yi á yìo lé. Le bía le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ Á mi cén yèrè má mi yilera lè mi wára, à na miten le Dónbeenì yi, á dén á à sén mi bè-kora á à díá. ²⁰ Búñ ká le è na há pñna na mi ð yí ho héerà yi mia, á mi ð yí á à vñ yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o κενί ho wáayi màní fúaa pãahú na mu bìo búenbúen khíi yèrè máa wó mu bè-fia yi làa bìo le Dónbeenì bíaràa mu hàani mí ñi-cúa fèerowà jini yi. ²² O *Mcyiize bía bìo kà: «Mi Núhúso Dónbeenì á à lén

yínón ba zúifúwa lahó na ba wee κενí yi le há lara na bìo sã ba zúifúwa binbirí yi pãahú. †† O Salomcn Sànsá: Ho lé le Dónbeenì zĩ-beeni sànsá na wí lè le wii hènii. Ho son á pon le zĩ-beeni mu lún sñn-kéní na á bia yínón ba zúifúwa dà wee zo yi. Lé bñ á ho làndá bìo zéeniłowa hía wee kàrán ba nùpua yi. ††† Mi loñ Léró vñahú (Exode) 3.6, 15

o pi-cúa fεero búí mìn zàwa tíahú na ka lè ì bío. Bío búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Nùpue lée nùpue na khíi yí máa jí a pi-cúa fεero mu bióni, wón á à lén le Dónbeenì nìpomu tíahú á à búe.» ^{†24} Á lá a Samuwεele jii wán á ba pi-cúa fεerowà na khíina lè mí nì-kéní kéní búenbúen á mún bía hã wizooni na kà bío.

²⁵ «Bío le Dónbeenì dó mí jii nɔn mìn bùaawa yi lè mi pi-cúa fεerowà jini á bío sã mia. Mi níi mún wi le *páanii yi, diò le Dónbeenì bò lè mìn bùaawa pãahú na le bía bío kà nɔn o *Abarahaamu yi: «Ū m̀nmanía bío yi, á hã zĩ-júná búenbúen na ho tá wán á ì dúbua yi.» ^{††26} Èε ká mu nín-yání, á lé minén lé bìa le Dónbeenì tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bío yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mi lè mi nì-kéní kéní khí mi wén-kora yi orén bío yi.»

O Piere là a Zãn dĩn ho làndá tũíá fεerowà yahó

4 Bío ó o Piere là a Zãn wee bío lè ba zãamãa, à bún le *Dónbeenì yankarowà, lè le *Dónbeenì zĩ-beeni parowà júnása lè ba *Sadusíewa buee dĩn. ² Ba sĩa bèntín yí wan ba tonkarowà nũwã jun mu bío yi hũúu, lé bío ba wee kàrán ba nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bún bío yi á ba nì-hía mún dà à vèe. ³ Á ba wii-ra ba kúaa ho kàsó yi á pannáa ho tá tĩlò, lé bío le wii tò vó. ⁴ Bún pá yí hò bío á bìa ná hã bióni mu á cèrèè tà hã yi, á bìa dó mi sĩa a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

⁵ Mu tá lée tĩn á ba *zúífùwa júnása, lè ba *nì-kíá, lè ho *làndá bío zéenílowa kúaa mín wán ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Ba nùpua búí na wi bìa kúaa mín wán bĩn tíahú lé o Aana na lé ba yankarowà jùhúso beeni, là a Kayiifu là a Zãn là a Alekisãndere, à séení ba yankarowà jùhúso beeni zĩi nùpua búenbúen. ⁷ Ba le ba bua ba tonkarowà buee dĩní mí tíahú. Bío ba buee dĩn á ba tũara ba yi: «Lé o yén pànká yi tàá lé o yén yèni yi á mi wéérarãa o nii mu?»

⁸ Á bún ò o Piere wãa sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nìpomu júnása lè mí nì-kíá, ⁹ bío mi wee tũa wen ho zuia lè mu bè-tente na wó nɔn o mùamúa yi bío, làa bío ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Áwa, mi búenbúen ko à mi zũn mu, ò o Isirayεele nìpomu mún zũn mu. Bío nɔn ó o nii na kà wannáa á dĩn mi yahó lé o Nazarεete nii Yeesu yèni pànká yi, yia mi búaa ho *kùrùwá wán ó o hũrun, na le Dónbeenì vèeníá. ¹¹ O Yeesu lé yia le Dónbeenì bióni vũahú bía bío le o lé le huee na á ba sorowà pã bío, minén sorowà. Dén huee so lé diò bĩnía buan ho soró dĩníá. ^{†12} O Yeesu mí dòn lé yia dà wee kãní ba nùpua. Mu yínɔn orén yèni, á yèni búí na kũn dà à kãní wen á le Dónbeenì yí nɔn nii woon yi ho dĩmíná yi.»

¹³ Á ba zúífùwa làndá tũíá fεerowà mu á mu wó coon dàkhíina, lé bío ba mɔn ò o Piere là a Zãn wee bío ká ba poní séra. Ba mún zũna le ba lé ba nùpua na yí kàrána. «Ba zũna mu le barén là a Yeesu kera mín wán

† Mi loñ Làndá zéeníló vũahú (Deutéronome) 18.15, 18, 19 †† Mi loñ Bío jùhú búeenii vũahú (Genèse) 22.18, 26.4 †† Mi loñ Lení vũahú (Psaumes) 118.22

míana. ¹⁴ Ká bío ba mún mɔn o nii mu ò o wan á dĩn o Piere là a Zãn nĩsání, á ba wãa yí dà bío máa bío. ¹⁵ Á ba wãa le ba tonkarowà lée dĩn ho khũuhũ vé, à barén bán kará wee wãani. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yáa à wé lè ba nùpua mu coon? Ho Zeruzalεemusa búenbúen zũ mu kénkén le ho yéréké bío na wó á ba mɔn lé barén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ Á mi cén wa là le hεerè làa ba, à hè ba à ba yí bĩn yí bío o Yeesu bío là a búí hũúu. Lé bún á à na ká bío wó kà máa ben máa fè ba zãamãa.»

¹⁸ Bún mɔn á ba bĩnía von o Piere là a Zãn á bía henía nɔn yi le ba khí à yí bío, tàà à yí kàrán ba nùpua o Yeesu yèni yi hũúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zãn màhã bía nɔn ba yi: «Minén mi bεere wãa loñ le mu so téréna le Dónbeenì cɔn à wa bè mi bióni yi ká wa pí lerén bióni le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bío wa mɔn làa bío wa ná á wa yí máa bío bío.» ²¹ Á ho làndá tũíá fεerowà wíokaa là le hεerè làa ba, à ba kúaarã ba. Bío ba à dĩn wán á à beérãa ba lò á ba yí zũ, lé bío ba zãamãa búenbúen wee khòoní le Dónbeenì bío wó bío yi. ²² O nii na waró bío wó ho yéréké á teró lúlúio po búarã-jun.

Bìa tà a Krista bío wee fio

²³ Bío ó o Piere là a Zãn ló ho kàsó yi, á ba wà van mí kuure nùpua cɔn, á vaá lá bío búenbúen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kíá bía nɔn ba yi á fεera nɔn mí ninzàwa mu yi. ²⁴ Bío ba ná mu vó, á ba búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeenì yi kà síi: «Núhúso, ùnén lé fo léra ho wáayi lè ho tá, lè ho muhú lè mu bío búenbúen na wi ho yi. ²⁵ Ùnén lé fo bía lè ù Hácírí ù ton-sá *Daviide na lé wàn bùaa jii yi kà: «Lée webio nɔn á hã síi-viò nùpua wee kánkárãa? Lée webio nɔn á ho dĩmínása wee lè ká mu núhú mía? ²⁶ Ho dĩmíná bá-zàwa wíokaa mĩten dĩn hã fio bío yi. Ba júnása mún híncɔn von mín kúaa mín wán à ba lò. Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhúso làa yia o mɔn léra wán.» ††

²⁷ Á mu bèn bon ò o *Heroode là a *Põnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, barén là a *Isirayεele nìpomu, lè hã síi-viò nùpua à ba híncɔn ù ton-sá Yeesu na bío sí foñ wán, yia fo mɔn léra. ²⁸ Bío fo hĩa fèra bía le fo ò wé á à kãna lè ù pànká lè ù síi bío yi, bún búenbúen lé bío ba wó kà à tíira jii. ²⁹ Núhúso, wãa loñ ba hεerè na ba wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ù ton-sáwá yi à wa wé bue lè ù bióni. ³⁰ Dé ù níi, à ba vãnvárowà waró lè mu yéréké bìowa na wa wee wé ù ton-sá Yeesu na bío sí foñ yèni pànká yi, à zéení ká ù bío bon.» ³¹ Bío ba fióra vó, á ho lahó na ba wi yi á zà kíkiki, á ba búenbúen sú lè le Dónbeenì Hácírí, á ba híncɔn wee bue le Dónbeenì bióni lè le sí-hebúee.

Bìa tà a Krista bío wee páaní sanká mí níi bío

³² Bìa tà a *Krista bío búenbúen á fù bunbuaa, á sĩa lè ba hácírí wó dà-kéní. O búí fù yí máa bío mí níi bío á mí te mí dòn. Ba bío búenbúen na fù wi ba cɔn á ba

†† Mi loñ Lení vũahú (Psaumes) 2.1-2

bunbuua yi. ³³ Ba tonkarowà fù wee zéeni a Nùhúso Yeesu véeró bio lè ho pànká beeni, á le Dónbeenì wee na hã dúbuua cèrèe ba búenbúen yi. ³⁴ Ni-khenii fù mía ba tíahú, lé bio á bìa manawà lè ba zĩnì wí á fù wee yèé hã, ³⁵ à bua wári buee dé ba tonkarowà níi yi, à ba bĩnì wé sǐ sanká na mín yi làa bìo ba ni-kénì kénì koráa. ³⁶ Mu bàn síi ó o Ζοζεφου hĩa wó. O lé o *Levii nùwã ni-kénì na wee lé ho Siipere † yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yia wee hení hã sĩa. ³⁷ O hĩa yèéra mí mchú á buan wári buee nɔn ba tonkarowà yi.

O Aniasii lè mín hĩa Safiraa bìo

5 Nii búii hĩa wi bín ba le Aniasii, ká bàn hĩa ba le Safiraa. O hĩa yèéra mí mchú, ² á fá wári sǐn-kénì bàrá, á bàn hĩa mún zũ mu, à dìo ká ó o buan vaá nɔn ba tonkarowà yi. ³ Ó o Piere bíá nɔn wo yi: «Aniasii, léee webio nɔn ó o *Satãni dórãa hã yile-kora foñ, ù fã le sabéré le Dónbeenì Hácirí nii, á fá ho mchú wári sǐn-kénì bàrá? ⁴ Bio ho mchú mu lá dĩn yí yèéra ká yínɔn fo te ho le? Á bìo ho yèéra, á ho bàn wári bìo sã a yén yi? Yínɔn fo le? Á léee webio nɔn á fo wórãa bìo kà? Fo yí fã sabéré nùpua nii, le Dónbeenì lé dìo á fo fã le sabéré nii.» ⁵ Bio ó o Aniasii ná hã bíoní mu, ó o ló lùwá, á líi húrun. Á bìa ná mu búenbúen zãna dàkhĩna. ⁶ Á ba yàrówá hĩnɔn cà le dèe pon o yi, á buan vaá nùuna. ⁷ Lèèrèwa bìo tĩn síi bún mɔn á bàn hĩa wà buee zon ká a yí zũ bìo wó. ⁸ Ó o Piere tũara a yi: «Mi ho tũiá na mi: Mìn mchú na mi yèéra bàn wári búenbúen lé dìo kà le?» Ó o le ũuu, le dén lé lerén. ⁹ Ó o Piere wãa bíá nɔn wo yi: «Ũnén lè mìn báa wó kaka wãanĩa tòráa á wee khénãa le Dónbeenì Hácirí kúará? Loñ, bìa léee wi ho zũanii kà lé bìa vaá nùuna mìn báa. Ũnén ba mún ñ lá á à lénnãa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hĩa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líi húrun. Bìo ba yàrówá buee zoó dĩn ò o húrun, á ba lá a buan vaá nùuna bàn báa nisãní. ¹¹ Bìá tà a *Krista bìo kuure làa bìa ná mu búenbúen zãna dàkhĩna.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéeni le Dónbeenì pànká á ba tonkarowà hĩa wee wé mu nìpomu tíahú. Bìá tà a Krista bìo búenbúen hĩa wee wé mí yilera làa dà-kénì à wé kúee mìn wán le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi o *Salomɔn Sànsá †† yi. ¹³ Ni-vio yí máa hení mí sĩa zo ba tíahú, èe ká ba zãamãa màhã pá wee wíoka ba yèni. ¹⁴ Ba báawa lè ba hãawa na wee dé mí sĩa o Nùhúso yi á wee wé boo ká ba wà. ¹⁵ Á ba wãa wee bua ba ván-várowà à buee léee bàráka hã wãna nisãa hã dãmu sĩa wán, bèra a na ká a Piere hĩa buee wee khĩ, ò o bóni pá wãa yí kúia ba búii wán. ¹⁶ Hàri hã lórã na sùarãa lè ho Zeruzaleemu à nùpua mún wee bùuni buen lè mí vánvárowà lè ba nùpua na ba cínãwa wee beé lò. Á ba búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ Á ba yankarowà nùhúso beenì làa bìa làa wo páanĩa wi na lé ba *Sadusíewa kuure nùpua á le yandee sú ba tonkarowà bio yi. ¹⁸ Á ba wiikaa ba tonkarowà á kúaa ba zãamãa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nùhúso wáyii tonkaro búii màhã lion ho tĩnãhú à lii héra ho kàsó zĩi wonna, ò o léra ba á bíá nɔn yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi á vaa bue le mukãni binbirì na máa vé bìo búenbúen à na ba zãamãa yi.» ²¹ Á ba tonkarowà bò bìo ó o bíá yi. Le yìnbíi bùirìi á ba wà van le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua.

Ba yankarowà nùhúso beenì làa bìa làa wo páanĩa wi á von o *Isirayeele nìpomu *ni-kíã. Á barén na lé ho làndá tũiá fèerowà búenbúen kúaa mìn wán, à ba tonkaa ba búii le ba lén vaa lén ba tonkarowà ho kàsó yi bua buennãa. ²² Ká ba parowà màhã yí vaá yú ba bín, á ba wà buee bíá bìo kà nɔn ba yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zĩi wonna ká hã pon dĩn sese, á ba parowà na bín búenbúen mún dĩnka mí lara yi. Èe ká bìo wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bìo le Dónbeenì zĩ-beenì parowà nùhúso lè ba yankarowà nùpua ná hã bíoní mu, á ba wãa yí zũ hen na ba à dé mítén yi ba tonkarowà mu vílò bìo yi, á ba wee tũa mítén yi le mu yàá wó kaka wórãa coon. ²⁵ Hón pãahú so yi ò o búii buee dĩn, á bíá nɔn ba yi: «Mi loñ, ba nùpua mu na mi pon nii ho kàsó yi, lé barén vaá wi le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi á wee kàrán ba nùpua.» ²⁶ Á le Dónbeenì zĩ-beenì parowà nùhúso dèenía hĩnɔn fó mí nùpua à ba vaá buan ba tonkarowà buararãa ká ba màhã yí wó mu làa hèerè, lé bìo ba zãna le ká mí wó mu, á ba nùpua á à lèeka mí lè hã huua.

²⁷ Bìo ba buee dĩn ho làndá tũiá fèerowà yahó làa ba, á ba yankarowà nùhúso beenì tũara ba yi: ²⁸ «Wa so nònzoñ yí hò mia lè le sòobèe le mi yí bĩnì yí kàrán ba nùpua o nii mu yèni yi le? Á mi wãa loñ bìo mi wó. Ho Zeruzaleemu lóhó búenbúen á mi wó lè mi kàránlò, á mún wi à mi bàká warén yi là a nii mu húmú bìo.»

²⁹ Ó o Piere lè ba tonkarowà bíá nɔn ba yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeenì bíoní yí á sũaaní bìo wa à bè ba nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wán bùaawa bàn Dónbeenì véenía, ³¹ á buan yòó bàrá mí nín-tĩãni. Le wó a là a nùhúso na lé o kãnílo, ò o *Isirayeele nìpomu bè yi á yèrèma mí yilera lè mí wárá, à yí mu bè-kora séndiáro. ³² Warén, lè le Dónbeenì Hácirí na le nɔn bìa wee tà le bìo yi, á lé mu bè-wénia mu bàn seérãsa.»

³³ Bìo ho làndá tũiá fèerowà ná hã bíoní mu, á ba yi-wa cã cã, á wi ba búe ba tonkarowà. ³⁴ Èe ká *Farizíe búii màhã kera ba tíahú á yèni ba le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bìo zéeni lowa ni-kénì na ba zãamãa búenbúen wee kǐnbi. Wón lé yia líi hĩnɔn yòó dĩn ba tũiá fèerowà tíahú ò o le ba bío le ba tonkarowà mu léee dĩn ho khũhũ màní. ³⁵ Bún mɔn ó o bíá nɔn bìa kúaa mìn wán yi: «Isirayeelesa, mi cà hácirí bìo mi ì wé lè ba nùpua na kà bìo yi. ³⁶ Nii búii buee còonia hĩnɔn á yèni ba le Tedaasi. O hĩa wee wé mítén lòn nùpue na bìo

† Siipere: Lé ho kǐhú búii na ho Mediteranèe yámú numu kínia yi. Ho wi lè mu yámú numu mu bàn wii hènii. Ba tonkarowà pãahú ká ba zúifúwa na wi bín á boo. †† Mí loñ Bè-wénia vùahú 3.11

núhú wi. Nùpua na bueé tà bò a yi á à yí báawa khíá-náa síi. Bio ó o húrun, á bìa búenbúen na tà bò a yi mu pãahú á saawaa, ó o bìo núhú bó. ³⁷ Bún món á ho mìlò pãahú, ó o Kalilee nii Zudaa bèn híncn á yú ba nùpua cèrèé á ba bò a yi. Á wón ba mún bó, á bìa bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Áwa, á mi le ĩ bío mu na mi: 'Ba nùpua mu á mi día bìo. Mi día ba le ba lén. Lé bìo ká ba tonló mu á bio ló nùpue níi yi, á ho núhú á à bue. ³⁹ Ká ho bìo bèn ló le Dónbeenì níi yi, á mi yí dà dèe búí máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ì keń lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeenì.»

Bìo ó o fèera mí ñi-cúa vó, á ho làndá tũíá fèerowà tà a bìo. ⁴⁰ Á ba von ba tonkarowà, á bueé han lè hã làbàaní, á ba le ba yí bĩní yí bío bìo o Yeesu yèni yi, á ba wáa día ba à ba wà.

⁴¹ 'Ba tonkarowà ló le zĩ yi ká ba sĩa wan, lé bìo le Dónbeenì le ba ko lè le lònbee o Yeesu yèni bìo yi.

⁴² Làa wizooní búenbúen ká ba wee kàrán ba nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi lè hã zĩní na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mcn léra á wó là a kãnílo.

Ba nùpua na wé è séení ba tonkarowà

6 Mu pãahú ká ba ñi-kenínia wee dé wán ká ba wà. Á ba *zúifúwa na wi ba tíahú na wee bío mu keɾeɾekimu sĩa yí wan bìo á bàn zàwa na lé ba zúifúwa binbirí wee wé yi. 'Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á ba yí máa loń yi sese ho dínló sankaró pãahú. ² Á ba tonkarowà píru ñun von ba ñi-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía mcn yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeenì bíonì bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho dínló bìo. ³ Mi cén hueeka ba nùpua nùwã hènpun mi tíahú na mi zũ le ba téréenna, á sú lè le Dónbeenì Hácírí lè mu bè-zũhmini. Bán lé bìa á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bún ká warén bèn dà à na waten ho fióró lè le Dónbeenì bíonì bueró yi lè wa sòobéé.»

⁵ Bìo ba tonkarowà fèera mí ñi-cúa vó, á ba kuure nùpua tà ba bìo. Bìa ba hueekaa lé o Etiena na lé o nùpue na sīdéró wi, na sú lè le Dónbeenì Hácírí. Á séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikoncoore, là a Timcn, là a Paamenaasi, là a Ántiosi nii Nikolaa na hía yèrémáa bò ba zúifúwa mu bàn Dónbeenì yi. ⁶ 'Ba buan ba vannáa ba tonkarowà cń, á bán bò mí níni ba wán à ba fióra mcn ba yi.

⁷ Le Dónbeenì bíonì wee ben fè hã lara ká le wà, á ba ñi-kenínia wee dé wán ho Zeruzalæmu yi, á ba yankarowà cèrèé á wee tà dé mí sĩa o *Krista yi.

O Etiena ba wiira

⁸ O Etiena le Dónbeenì dúbuaa mcn ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeenì pánká ba nùpua tíahú. ⁹ Á ba zúifúwa nùwã yen búí á híncn pã a bìo. 'Ba búí lé ba zúifúwa kàránló zĩ nùpua na ba wee ve làa wobáaní na wi mítén. 'Ba lé bìa ló ho Siræena lè ho Aleksāndiri lórá yi. Ká ba búí lé bìa ló ho Silisii lè ho Azii kãna yi. Lé bán lé bìa bueé wee wãaní là a Etiena. ¹⁰ Ká ba màhã yí dàńna a bìo, lé bìo le Dón-

beenì Hácírí bè-zũhmini na le wee na a yi lé bìo ó o wee bíoráa. ¹¹ Á ba yà ba nùpua ñiní à ba le ba bío bìo kà: «Wa ñá ò o ñii mu bía khon o *Moyiize lè le Dónbeenì dāní yi.» ¹² Lé bún ba bía á súkúra lè ba zãamáa, lè ba *ni-kíá, lè ho *làndá bio zéenílowa. Bún món á ba bueé wiira a Etiena á buan vannáa ho làndá tũíá fèerowà yahó. ¹³ 'Ba mún fó ba nùpua búí bõráa na bueé fũaa hã sabioní o Etiena mu ñii. Á bán bueé bía: «Fééé ká a ñii mu wee bío hã bín-kora à léé le *Dónbeenì zĩ-beenì là a Moyiize làndá yi. ¹⁴ Wa ñá ò o bía le o Yeesu, wón Nazareete ñii so, á à fio le Dónbeenì zĩ-beenì, á mún ñ yèrémá hã làndáwá na ó o Moyiize mcn wen.»

¹⁵ Ho làndá tũíá fèerowà na wi le zĩ yi mu zoń búenbúen fá mí yio o Etiena yi, á mcn ò o yahó bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkaro yahó.

O Etiena ñi-cúa na ó o fèera

7 'Ba yankarowà núhúso beenì tũara a Etiena yi: «Hãà! Bìo ba wee bío ù ñii so bon le?»

² Ó o Etiena bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi ñi bìo á ĩ bío á à na mia. Le Dónbeenì cùkúso hía zéeníá mítén lè wàn bùaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dñn yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía mcn wo yi: «Lé día mìn kǵhú lè mìn zĩ á lén va ho kǵhú búí na á ĩ zéení làa fo yi.» ⁴ Ó o Abarahaamu wáa híncn día ho Kalidee kǵhú á vaá kará ho Haran yi. Bìo ó o Abarahaamu bàn maá húrun á le sã léra a ho Haran yi á buararáa ho kǵhú mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenì á yí mcn tá wo yi bín. Hári hia lè le nín-tàahú bìo ó o yí yú. Ká le Dónbeenì màhã mcn le ñii le mí ì na ho kǵhú mu na ká wo yi, orén lè mí m̀nmanía na à híni o món. Á ho pãahú na le Dónbeenì wee bío mu yi làa wo ká za woon mía o cń. ⁶ Bìo ká lé bìo á le bía mcn wo yi: «Ū m̀nmanía khii keń kã-veere yi, á à wé ba wobáaní bín. 'Ba à beé ba lò hã lúlúio khíá-náa yi. ⁷ Éé ká ho síi na à wé ba lè mí wobáaní á ĩnén Dónbeenì màhã à cítí. Bún món á ba à lé bín á à lén wé bueé bùaaní mi ho lahó na ká yi.» ⁸ Bún món á le bò le *páanii là a Abarahaamu. Bìo wee zéení le páanii mu bìo lé ho *kúiiro. Lé bún mcn ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizooní bìo hètín níi yi ó o *kúio wo. Lé bún ó o Izaaki mún kúio o *Zakoobu, á wón bèn kúiora mí zàwa píru ñun na lé wa zĩ-ñúná bàn bùaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín fèeso Zozeefu †, á yéera a ó o wó a wobá-ñii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenì màhã kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee búenbúen yi. Le wó ó o dàńna dñn ho Ezipite béé yahó á zéeníá mí bè-zũhmini, ó o bìo wó sĩa a yi. Á wón bàrá a mí zĩ biowa lè ho Ezipite kǵhú biowa búenbúen núhú wán.

¹¹ «Mu pãahú á le híni ló ho Ezipite kǵhú búenbúen yi lè ho Kanan kǵhú yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéé, á wàn bùaawa mu yí máa yí bìo ba à dí. ¹² Bìo ó o Zakoobu ñá à ba le ho dínló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn bùaawa le ba va bín. ¹³ Mu cúa-ñun níi na

† Mi loń Bio núhú búeenii vũahú (Genèse) 15.13-14, Léro vũahú (Exode) 12.40 †† Mi loń Bio núhú búeenii vũahú (Genèse) 37-50

ba bīnía van bīn, ó o Zozeefu wáa zéenia míten lè mín zàwa. Lé bīn ó o béé bò yi zūnnanáa hen na ó o Zozeefu nōnkāni can yi. ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa tonkaa mín zàwa le ba vaa fé mín maá lè mín zīi nūpua búenbúen. Ba á yí nūpua búará-náa hònú mía. ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bīn ó o buée húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bīn. ¹⁶ Ba buan ba ni-hínmu van náa ho Siseemu yi, á vaá nūuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamōre zàwa cōn.

¹⁷ «Bìo ho pàahú na le Dónbeenì ko à le tíi bìo le hía dó mí jii nōn o Abarahaamu yi jii wà buée sùará, á bīn wa nìpomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Būn mōn ó o béé búu na yí zūna a Zozeefu á kará ho Ezipite kōhú jūhú wán. ¹⁹ O khà wa nìpomu, á beera wàn bùaawa lò, á kíkàa ba yi le ba pí mí zàwa kúia à ba hí. ²⁰ Lé bīn pàahú ó o *Moyiize ton yi. O hía léee kúnkúza na se, na bìo sí le Dónbeenì yi. Pīna bìo tīn ká a wi mín zīi á bàn na wee yēeni. ²¹ Ba día a yí máa loñ yi, ó o béé hínló lé yia lá a buan á hōn lè mí kùrú za bìo. ²² Lé o béé zīi á ba kenía o Moyiize yi lè ho Ezipitesa bìo na ba zū búenbúen, ó o wó a nūpue na pānká wi mí bíoní lè mí wárá yi.

²³ «Bìo ó o Moyiize lúlúio yú ho búará-nun, ó o kará lon mí yi, ó o hínnōn le mí vaá loñ mín zàwa na lé o *Isirayeele nìpomu. ²⁴ Ó o vaá mōn o Ezipite nīi búu ò o wee ha bàn za nì-kéní, ó o tà mín za na ba wee ha jii, ò o bó a Ezipite nīi. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayeele nìpomu na lé bàn zàwa á à zūn le le Dónbeenì le mí ì dĩn orén wán à lénnáa ba júná, yaa ba yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na léee tōn, ó o Moyiize fò mín lè mín síi nūpua nūwā jun ká ba wee fi. Ó o le mí ì yanka ba, ó o bío bìo kà: «Wàn zàwa, minén na lé lè dà-kéní á bīnía wee fi mín yi le?» ²⁷ Á yia dà mí ninza na so á lío o Moyiize ò o bío nōn wo yi: «Lé o yén bàrà fó wa jūhú wán le ù wé cíí wen? ²⁸ Fo wi à ù búe mi làa bìo á fó híhú bóràa o Ezipite nīi bìo síi le?» ²⁹ Bìo ó o Moyiize ná hōn bíoní so, ó o lùwa á vaá kará ho Madīa kōhú yi. Lé bīn ó o yú ba zàwa nūwā jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-nun bīn mōn, á le Dónbeenì wáayi tonkaro búu zéenia míten làa wo le vīndè-za dōhú na wee cíi yi, ho tá henì yi, ho Sinayii búee nīsání. ³¹ Būn bè-minii so wó a Moyiize coon. Á bìo ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loñ sese, ó o ná a Núhúso tāmū na bío làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mìn bùaawa bàn Dónbeenì lé mi.» ³³ Ó o Moyiize zāna, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loñ mu yi. ³⁴ Ó o Núhúso wáa bío làa wo: «Ten ù nakāa, lé bìo á ho lahó na á ù wi yi léee tá na bìo sà mi. ³⁵ Le lònbee na á ù nìpomu wi yi ho Ezipite yi á ù mōn. Ì ná ba wée sã, á ù lilon wà líi kání ba. Wáa buen. Ì ù tonka fo ho *Ezipite yi.»

³⁵ «O Moyiize nì-kéní mu na ó o *Isirayeele nìpomu fù pá bìo le lé o yén dó a le o wé mí jūhúso lè mí cíí fī, # wón lé yia le Dónbeenì tonkaa ò o wé o jūhúso làa yia wee lén há júná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pānká yi,

yia hía zéenia míten là a Moyiize le vīndè-za na wee cíi yi. ³⁶ O Moyiize lé yia léra a Isirayeele nìpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bìowa na wee zéeni le Dónbeenì pānká ho kōhú yi, lè ho muhú na ba wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá henì yi há lúlúio búará-nun pāhú. ³⁷ Lé o Moyiize mu lé yia pá bío bìo kà nōn o Isirayeele nìpomu yi: «Le Dónbeenì á à lén o jii-cúa fēero búu mìn zàwa tīahú na ka lè ù bìo síi á à tonka mi cōn.» ³⁸ Bìo mu nìpomu hía kúaa mín wán ho tá henì yi, á lé orén pá hía wee vará wàn bùaawa lè le Dónbeenì wáayi tonkaro pāhú, yia hía wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenì bíoní na wee na le mukāni á nōn yi, ò o buee líi na wen. ³⁹ Ká wàn bùaawa màhá yí tà ká ba à bè há bíoní mu yi. Ba pá a bío, á wi ba bīnía va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bío nōn o *Aaron yi: «Cà há wōnna búu na wen na à dí wa yahó, lé bìo á wa yí zū bìo wó a Moyiize mu na léra wen ho Ezipite yi.» ⁴¹ Á ba wáa pá a nōn-za kansí á wee wé mu hāmu na yi, á dú ho sōn-beeni bìo barén míten dàna wó bìo yi. ⁴² Ká le Dónbeenì màhá bīnía ba mōn, á día ba á ba wee bùaaní ho wáayi bìowa, làa bìo mu túararāa ba jii-cúa fēerowà vūahú yi:

«Isirayeele nìpomu,
há lúlúio búará-nun na mi wó ho tá henì yi,
á ba bà-kúio na mi fūaana lè mu hāmu na mi wó,
lé ùnén á mi so wó mu nōn yi le?

⁴³ Bùee. Mu lé mi Mlooki wāhú bükú za
lè mi Erefān ⁵ wāhú mànāyire á mi buan,
hōn na á mi wó miten á wee bùaaní,
lé bīn nōn á ù sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.» ^{5†}

⁴⁴ «Hā pōnsōni bükú na hía wi wàn bùaawa cōn ho tá henì yi lé hōn á há penminí na le Dónbeenì làndá túara wán wi yi. Lé hōn pōnsōni bükú so hía wee zéeni le le Dónbeenì wi ba tīahú. O *Moyiize hía wó ho làa bìo le Dónbeenì zéenia le o wé làa ho. Le hía le o wé ho làa hia ó o mōn bìo síi. ⁴⁵ Būn mōn á há pōnsōni bükú mu á wàn bùaawa lè mí mōnmānia na sà mín á mún buan. Pāhú na le Dónbeenì nōn há kána nūpua á fó táwá nōn ba yi ká a Zozue dú ba yahó ká lé horén ba buan. Á ho bèn wi bīn fúuu fúaa o *Daviide pāhú. ⁴⁶ O Daviide bìo hía wó sína le Dónbeenì yi, ó o fíora le níi le cōn, à soráa ho lahó búu à na a *Zakoobu bàn Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ká a *Salomōn lé yia màhá son le zīi mu nōn le Dónbeenì yi. ⁴⁸ Èe ká le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán màhá yí máa zo zoo keeni ba nūpua zī-sonia yi làa bìo ó o jii-cúa fēero bíarāa mu.

⁴⁹ Ho wáayi lé ù béeni kanmúini,
ká ho tá lé ù zení bèeni.
Lé le zīi yén síi á mi dà à so á à na mi.
Lé ho lahó yén á ù dà a keeni yi?

⁵⁰ Būn bìowa so búenbúen so yínōh mi wó mu ùten le?

†††

† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 2.14 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.2 † Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.6 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.7, 8, 10 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 2.14

††† Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 18.15 ††† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 32.1, 23 § Mlooki: Lé ho Kanan kōhú hàani nūpua wāhú na ba fù wee há. Erefān: Lé le mànāyire búu na ho Ezipitesa fù pá síi, á wó lè mí wāhú à wee há. †† Mi loñ Amōsi vūahú 5.25-27 ††† Mi loñ Ezayii vūahú 66.1-2

⁵¹ «Búi! Isirayeesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi sĩa lè mi pikōnna le Dónbeenì veró yi. Minén lè mìn bùaawa léè dà-kénì. ⁵² Lé o ñi-cúa fεero yén á mìn bùaawa mu á yí beéra lò? Bìa buera yia mí dòn na wee wé le Dónbeenì sī bìo buenlò bìo, bán à mìn bùaawa bó. Bìo kà wán, lé orén ni-kénì mu á minén ló món á mún bó. ⁵³ Minén na le Dónbeenì wáayi tonkarowà dó ho làndá nī yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiena búeró bìo

⁵⁴ Bìo ho làndá tũíá fεerowà ná hã bíoní mu á ba sĩa ka le hã à fáa o Etiena bìo yi lè le sī-cíílè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o hóonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o mɔn le Dónbeenì cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenì nín-tĩáni, ⁵⁶ ó o bía: «Mi tántá mi pikōnna, ho wáayi nii héra, á t̄ mɔn o *Nùpue Za ká a ñn le Dónbeenì nín-tĩáni.» ⁵⁷ Á ba wee wãama p̄np̄n à ba tun mí pikōnna. ⁵⁸ Bún món á ba búenbúen dɛɛnia kúaaaka a wán á wĩira lórãa ho donkĩahú á léè wee lèeka lè hã huua á à búe. Bìa wee wé mu á tenkaa mí sĩa bàrà a yàronza búí na ba le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bìo ba wee lèeka a Etiena lè hã huua, ó o wee fio kà sĩa: «Núhúso Yeesu, tà fé t̄ mànáká.» ⁶⁰ Bún món ó o ló lion mí nɔnɔkópúná wán, ò o wãamaa p̄np̄n: «Núhúso, yí bè mu bè-kohó na kà ba wán.» Bìo ó o bía h̄n bíoní so vó, ó o húrun.

8 O Etiena búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bìa tà a Krista bìo lò

Mu nònzoñ mí beere, á bìa tà a *Krista bìo na ho Zeruzalɛmu yi, á ba búakãa wee beé lò làa sòobɛ. Ba tonkarowà níí ló, ká bìa ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kãna yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeenì yi sese lé bìa lá a Etiena vaá nùuna, à ba wá wá a bìo yi. ³ O Soole wón bèn lé bìa tà a Krista bìo ñuhú búeró ó o h̄nɔn can mí kuio bìo yi. O wee h̄ɛ wĩika ba báawa lè ba hãawa hã zĩn yi, à bua vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samaríi yi

⁴ Bìa saawaa wà bán tò hã kãna yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samaríi k̄hú ló-beenì yi, á vaá wee bue o Krista bìo à na ho nùpua yi. ⁶ Bìo ba zãamãa ná bìo ó o Filiipu wee bío, á mún mɔn mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánkã na ó o wee wé, á ba wíokaa wee tántá mí pikōnna sese bìo ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua cèrɛɛ na ba cĩnáwa wi yi, á ba wee fáara lé yi ká ba à wãamaka p̄np̄n. Á ba mùamúawà lè ba lóní cèrɛɛ mún wee wa. ⁸ Á mu wó s̄wɛ-beenì ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búí na ba le Simɔn à hĩa wi ho lóhó mu yi, á wó mí níí símú b̄n miana. Ho Samaríi nùpua búenbúen wee wé coon bìo ó o wee wé bìo yi. O lá wee wé miten lòn nùpue na bìo ñuhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hĩa wee ní a c̄n sese, à lá ba háyúwá yi à yòò búe ba nĩ-kĩa yi. Ba wee bío: «O nii na kà á le Dónbeenì pánkã na

ba wee ve làa pánkã beenì á wi c̄n.» ¹¹ Bìo nɔn ba wee ñn ñnãa o c̄n sese kà sĩa, lé bìo ó o wee wé ba coon lè mí níí símú biowa mu miana. ¹² Ká bìo ba yèrèmaa dó mí sĩa le bín-tente na ó o Filiipu buera nɔn ba yi le *Dónbeenì béeni là a Yeesu *Krista bìo yi, á ba báawa lè ba hãawa á ba bátízera. ¹³ O Simɔn mí beere mún dó mí sĩa le yi, á ba bátízera a. Bún nii wán, ó o wãa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánkã na ó o wee mi, ó o wee wé coon bìo yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà na ho Zeruzalɛmu yi ná le ho Samariisa búí tà le Dónbeenì bíoní bìo, á ba tonkaa o Piere là a Zãn ba c̄n. ¹⁵ Bìo ba vaá ñn á ba flora nɔn ba ni-keninia ni-fia yi bèra a na à ba yí le Dónbeenì Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeenì Hácírí mu là ñn yí lion barén búí wán: Ba bátízera ba o Nùhúso Yeesu yèni yi mí dòn. ¹⁷ Ó o Piere là a Zãn wãa bò mí níí ba wán á ba yú le Dónbeenì Hácírí. ¹⁸ Bìo ó o Simɔn mɔn à bìa dó mí sĩa o Krista yi yú le Dónbeenì Hácírí pãahú na á ba tonkarowà bò mí níí ba wán yi, ¹⁹ ó o bía nɔn o Piere là a Zãn yi: «Mí fé le wáí à mi na ho ñn ló mu bàn sĩa mii, bèra a na ká t̄ wé bò t̄ níí nùpue wán à wón yí le Dónbeenì Hácírí.» ²⁰ Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Le ñn lè ù wáí búenbúen páaní c̄, lé bìo fo wee leéka le le Dónbeenì bè-hãni á dà a yà. ²¹ Mu bìo mu á ù níí yí túee yi, á fo mún yí ko làa bún, lé bìo á le Dónbeenì c̄n á fo yínɔn húaarà. ²² Bìo wi ù sĩa yi yínɔn bìo na se. Cén día mu à ù fio o Nùhúso yi ká mu dà a wé, ò o s̄n día na foñ hã yile-kora na wi foñ bìo yi. ²³ I mɔn à mu koomu zon fo ñn h̄ina ù yí dà máa fé ùten mu bè-kora níí yi.» ²⁴ Ó o Simɔn wãa bía nɔn o Piere là a Zãn yi: «Minén miten fio o Nùhúso yi à na mii, bèra a na à bìo mi bía kà búí yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zãn wee zéeni bìo ba zũ a Nùhúso ñn yi lè ba nùpua, á wee bue o bíoní. Bún món á ba b̄nía nɔn ho Zeruzalɛmu, á wee bue le bín-tente ho Samaríi lórã cèrɛɛ yi ká ba wà.

O Filiipu buera le bín-tente nɔn o Etiopii níí yi

²⁶ Mu pãahú ó o Nùhúso wáayi tonkaro búí bía nɔn o Filiipu yi: «Hĩn dé ù yahó lè le wii h̄eniì bàn nín-káahó. Lá ho w̄hú na ló ho Zeruzalɛmu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbi.» ²⁷ Ó o Filiipu dɛɛnia h̄nɔn wà. Ho w̄hú na ó o lá, á Etiopii níí búí bò. O lé ho Etiopii k̄hú béé hãa Kandaasi ton-sá beenì na wi o ñfòró ñuhú wán. O buara ho Zeruzalɛmu buéé bùaanía le Dónbeenì ²⁸ á b̄nía wee bo. Le *Dónbeenì ñi-cúa fεero *Ezayii v̄ahú lé hia ó o kará mí wòtóro yi wee kàrán. ²⁹ Á le Dónbeenì Hácírí bía nɔn o Filiipu yi: «Bánbã vaa búe ho wòtóro na kà yi à bí ho lén.» ³⁰ Ó o Filiipu lùwa vaá bó ho yi, á ná ò o Etiopii níí wee kàrán o ñi-cúa fεero Ezayii v̄ahú, ó o tũara a yi: «Bìo fo wee kàrán kà á fo zũ kúará le?» ³¹ Ó o níí bía: «I wé kaka á à zũnnãa mu ká a búí yí zéeni mu làa mi.» Ó o wãa le o Filiipu buee yòò keeni mí n̄sãní. ³² Ho v̄ahú bìo na ó o níí wee kàrán lé bìo kà:

O bìo bonmín là a pio
na ba buan wà vaá búe,
O bìo bonmín là a pioza

na ba wee khè vará,
 ká a dǐn cèkè yí máa wá.
³³ Ba zǐira a nǔhú,
 yia dà a fεε ho tǔiá o nii á yí ló.
 Ba vǐinia o mukāni ho tá wán,
 á lé o yén á à dàñ ñ bío
 ba zàwa bìo á a lεé wo yi? †

³⁴ Ó o Etiopii nǐi tǔara a Filiipu yi: «Lée wée ó o ni-cúa fεero mu wee bío bìo kà? Lé orén mítén bìo ó o wee bío lée táá lée ñi-veere?» ³⁵ Ó o Filiipu wáa dǐn ho vǔahú bìo na ó o nii kàrána wán á láráa le bíoni, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente nǎn wo yi.

³⁶ Bio ba wi ho wǔhú wán wà, cúa-yen à ba vaá dǔn ho saahó búí na mu nǔmu wi yi. Ó o Etiopii nǐi bía: «Lé mu nǔmu na. Bio á à hè mi á tǐ máa bátizé lé mu yén.» ³⁷ [Ó o Filiipu bía nǎn wo yi: «Ká fo tà a Krista bìo lè ù sǐi búenbúen á fo dà à bátizé.» Ó o nii bía nǎn wo yi: «Úuu, tǐ tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeenì Za.»] ³⁸ Ò o dǔenía le ba dǐn ho wǔtóró. Ó orén là a Filiipu lion líf zon mu nǔmu yi, á wón bátizéra a. ³⁹ Bio ba ló mu nǔmu yi, á le Dónbeenì Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nǐi yí bǐnía yí mǎn wo. Ó o wáa lá mí wǔhú wà ká a sǐi wan làa sòobéε. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì loñ ò o wi ho Azooté lóhó yi. Lé bǐn ó o dǐn yi á wee hée bue le bín-tente hǎ lórá búenbúen na ó o wee kǎa yi, fúaa bìo ó o vaá dǔn ho *Sezaaree.

Bio wó a Soole yi ho Damaasi wǔhú wán

9 Hón pǎahú so yi à bìo ó o Soole pá can mí kuio bìo yi, lé bìa tà a *Krista bìo lò beéró lè ba búeró. Ó o wà van ba yankarowà nǔhúso cǔn, ² à wón na ho vǔahú wo yi, ò o bua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lè ba *zúifúwa kàránló zǐnì núnása. Hón vǔahú so lé hia á à zéeni le ká a yú ba báawa lè ba háawa na bò a Krista wǔhú, ò o wiika ba bua varáa ho Zeruzalemu. ³ Bìo ó o lá ho Damaasi wǔhú á wà vaá sùará ho yi, yio bueé tǐ à khoomu búí ló ho wáayi líf kúaará a wán. ⁴ Ó o ló lúwá ho tá yi, á mu tǎmu búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé tǐ lò ká sǐi lé we?» ⁵ Ó o tǔara: «Núhúso, fo lée wée?» Á mu tǎmu bía nǎn wo yi: «Tǐ lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa lii híni vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dǔn, á ba à zéeni bìo fo ko à ù wé.» ⁷ Á ba nǔpua na bò là a Soole á dǐn coon yí dà máa bío. Ba wee ní mu tǎmu sǎ ká ba yí mǎn nǔpue. ⁸ Ó o Soole líf híncn á héra mí yio, ká a màhá yí máa mi bío. Á ba fù a níi yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ Wizooní bìo tǐn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa nǔ.

¹⁰ Nì-kenínii búí hía wi ho Damaasi lóhó yi á yèni ba le Ananiasi. O Núhúso zéeniá mítén làa wo á von wo: «Ananiasi.» Ó o tà: «Núhúso, lé mi na.» ¹¹ Ó o Núhúso bía nǎn wo yi: «Dǔenì lén vaa lá ho wǔhú na ba le «Wǔhú na muina», à va a Zudaá zǐi, à vaa tǔa o Taasi nii na ba le Soole bìo. Bìo ká wán ó o lan wee fio. ¹² Á bìo búí zéeniá mítén làa wo. O mǎn nii búí na ba le Ananiasi na bueé wee bè mí níni o wán, ò o yio dàñ bǐnì mi.» ¹³ Ó o Ananiasi bía: «Núhúso, nǔpua cǔrεε bía a nii mu bìo nǎn mi, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na

ó o wó lè ù nǔpua na ho Zeruzalemu yi nǎn mi. ¹⁴ Ba yankarowà núnása á nǎn ho pànká wo yi ò o buee wiikaráa bía búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhúso màhá bía nǎn wo yi: «Lén va, lé bìo ó o nii mu á tǐ lera le o sá tǐ tonló. Orén lé yia á à zéeni tǐ bìo á a na há sǐi-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayεele nǐpomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o tǐnén bìo yi á tǐ zéeni làa wo.»

¹⁷ Ó o Ananiasi wáa híncn wà, á vaá zon le zǐi yi, á zoó bò mí níni o Soole wán ò o bía nǎn wo yi: «Wàn za Soole, o Núhúso Yeesu na zéeniá mítén làa fo ho wǔhú na fo lá wee buennáa wán lé wón tonkaa mi ù cǔn, à ù bǐnì wé mi, à ù mún sí lè le Dónbeenì Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bìo búí lòn donkuaa á ló a yio yi, á kùenkaa líf kúaará ó o wáa wee mi. Ó o híncn á ba bátizéra a. ¹⁹ Bún mún ó o dú ó o bǐnía yú ho pànká.

O Soole wó a Yeesu Krista sǔéràso

O Soole wó hǎ wizooní bìo yen lè ba nì-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dǔenía wee zéeni le Dónbeenì bìo ba *zúifúwa kàránló zǐnì yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeenì Za. ²¹ Bía búenbúen na ná a bíoni á mu vǎ, á ba wee bío: «Bia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalemu yi ó o nii na ká so hía yí máa beé lò lè mí sòobéε le? Á yíncn barén ó o so ló bìo yí buara á wà bueé wiika hen á vaá na ba yankarowà núnása yi le?» ²² Ká a Soole yàá wíokaa wee zéeni le Dónbeenì bìo lè mí pànká fεεε. Bìo ó o wáa wee zéeni mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ba zúifúwa na ho Damaasi yi wáa yí zǔ bìo ba à bío á à na a yi.

²³ Wizooní bìo yen bún mún, á ba zúifúwa wǎanía tò à ba le mí ì bue o Soole. ²⁴ Ká a búí màhá nà a zeñ wán. Ho lóhó zǔajinì á ba wee pa yi le wisoni lè ho tǐnàahú à dàñ yíràa wo búe. ²⁵ Hón pǎahú so yi ó o Soole nì-kenínia fó a ho tǐnàahú á dó ho lío-beeni yi, á lée liinia lè ho dándá na ba son kòonia ho lóhó yi mún.

²⁶ O Soole wà vaá dǔn ho Zeruzalemu, ó o wi ò o zo ba nì-kenínia tǐahú, ká ba búenbúen màhá zǎna a lé bìo ba yí láa mu yi le o lée nì-kenínii binbirì. ²⁷ Ó o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa ba tonkarowà cǔn, á vaá lá bìo ó o Soole mǎnnáa o Núhúso ho wǔhú wán làa bìo á wón bíaràa làa wo á fεera nǎn ba yi. O mún fεera bìo ó o Soole poni séraràa á zéeniá lè le Dónbeenì bìo o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nǎn ba yi. ²⁸ Á lá hón pǎahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeenì bíoni à tè ho Zeruzalemu yi yòo lé ká a poni séra. ²⁹ O mún wee bío lè ba zúifúwa na wee bío mu kerεekimu, á wee wǎaní làa ba. Ká bán màhá wee cà bìo ba à yíràa wo ò búe. ³⁰ Bìo á bìa tà a Krista bìo zǔna mu, á ba lǔenía o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bǐn ó o nǎn ho Taasi.

³¹ Mu pǎahú á bìa tà a Krista bìo wi ho hээрà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kǎna yi. Ba pànká wee dé wán, á wee bua mítén là a Núhúso kǔnbii, á le Dónbeenì Hácírí wee dé mí níi ba yi á ba wee jin.

† Mí loñ Ezayii vǔahú 53.7-8

O Piere wééra a Enεε

³² O Piere hínɔn tò ho kǎhú búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bìà tà a *Krista bìo yi cǎn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nìi búí bíń na yèni ba le Enεε. O lé o mùamúa, á wi le dǎmu dǎe yi yú hǎ lúlúio bìo hètín. ³⁴ Ó o Piere bíá nɔn wo yi: «Enεε, o Yeosu Krista wee wéé fo. Híní hóoní ù dǎmu dǎe.» Ó o Enεε dǎenía líí hínɔn. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hǎ lórà na wi ho Saarɔn kǎhú tá pǎerú yi nùpua búenbúen mɔn wo, á ba tà nɔn míten o Nùhúso yi.

O Piere vèenía o Tabita

³⁶ Hǎa búí na tà a Krista bìo na yèni ba le Tabita á hǎa wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεkimu á ba le Dookaasi. Mu kúará le «hǎ-wonì.» O hǎa wee wé mu bè-tentewà féεε, á wee séení ba nì-khenia. ³⁷ Mu pǎahú ò o tò mu vǎmú á húrun. Bìo ba súdeenía wo vó, á ba yòó bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee sùaràa mín yi. Bìo ba nì-kenínia ná ò o Piere wi ho Lidaa yi, á ba léra ba nùpua nùwǎ nun tonkaa á bíá bìo kà nɔn yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ù buen wa cǎn fùafù.» ³⁹ Á ba vaá bíá mu nɔn wo yi, ó o dǎenía hínɔn bò làa ba. Bìo ó o buée dǎn, á ba fó a yòoraràa ho nónwíohú na ó o nì-hío wi yi. Á ba mahǎawa búenbúen wee vá buee búe o yi ká ba à wá. Hǎ sǐ-zǐnia na ó o Dookaasi mu bà ká a dǎn yí húrun á ba wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ Ó o Piere le ba búenbúen lé, ò o líí fǎrá mí nɔnkópúná wán, ò o flora. Bún mǎn ó o yèrémáa sán-sáa o nì-hío ò o bíá: «Tabita, líi híní.» Ó o héra mí yìo. Bìo ó o mɔn o Piere, ó o líi hínɔn yòó kará. ⁴¹ Ó o Piere buan o níi yi, á séení wo ó o líí hínɔn yòó dǎn. Bún mǎn ó o von bìà tà a Krista bìo, lè ba mahǎawa, á buée zéení wo làa ba ká a yìo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen ná mu, á ba cèrεε tà a Nùhúso bìo. ⁴³ Bún mǎn ó o Piere dá cǎkaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni ba le Simɔn cǎn.

O Piere veró bìà yínɔn ba zúífùwa cǎn

10 Nii búí hǎa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni ba le Koronεeye. O hǎa lé ho Oroomu dásíwá ku-beeni búí kuure nùhúso, dìo ba wee ve làa Italií dásíwá ku-ure. ² O nùpue mu hǎa wee bè le Dónbeenì làndá yi sese, orén lè mí zǐi nùpua búenbúen wee kǎnbi le Dónbeenì. Ba *zúífùwa nì-khenia ó o hǎa wee séení lè mí sòobéε, á wee fio le Dónbeenì yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á bìo búí zéení míten làa wo. O mɔn le Dónbeenì wáyai tonkaro wéréwéré ò o buée zoó wee bío làa wo: «Koronεeye.» ⁴ Ó o yòó lora wo yi lè le zǎnii ò o bíá: «Nùhúso, mu wan le?» Á ho wáyai tonkaro bíá: «Le Dónbeenì tà ná ù fioró, á mún mɔn le séení na fo wee wé na ba nì-khenia yi, á le leékaa ù bìo. ⁵ Àwa, wǎa tonka ba nùpua bìo kà wán le ba va ho Zopee lóhó à vaa fé o nìi búí na ba le Simɔn buennáa, yia ba mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a nìi búí na wee fi hǎ sǎnna wán. O yèni ba le Simɔn, á zǐi wi mu yámú nmu nii.»

⁷ Bìo ho wáyai tonkaro na bíá làa wo wà, ó o Koronεeye von mí ton-sáwá nùwǎ nun lè mí dásíwá nì-kení na sá a cǎn míana á wa le Dónbeenì, ⁸ á bíá bìo wó búenbúen nɔn ba yi, ò o tonkaa ba le ba va ho Zopee.

⁹ Á ba wà. Ho tá tǎn yú ba ká ba pá wi ho wǎhú wán. Le wii á a bío le mí yòó fǎrá à dǎn, à ba sùaràa ho Zopee. Lé hón pǎahú so yi ó o Piere yòora le zǐi lòho á wà yòó wé mí fioró. ¹⁰ Bìo ó o yòó wi bíń, á le hǐni dà a, ó o le mí ì dí. Bìo ba lan wee sǐ ho dǎnló, á bìo búí buée zéení míten làa wo. ¹¹ O mɔn ho wáyai à ho héra. Á dǎe búí lòn pǎnsò-beeni á ba buan nì-kǎa bìo náa yi, á yòó ló wee líi, á wà líí búe ho tá yi. ¹² Le dǎe mu yi á nǎpawà làa náa náa sowa, làa bìà wee vǎrá mí píora wán, lè ba nǐnzàwa lè mí síiwà búenbúen wi yi. ¹³ Á tǎmu búí bíá nɔn wo yi: «Piere, líi híní búe ba à là.» ¹⁴ Ó o Piere bíá: «Ébé, Nùhúso, ï máa wé mu. Dǎnló na ù hò yi, làa hia tun á ï dǎn yí dú yí mɔn hùúu.» ¹⁵ Á mu tǎmu bíńia sǎ ná á bíá nɔn wo yi: «Bìo na le Dónbeenì le mu wee ce vó à ùnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁶ Mu wó làa búń á dǎn hǎ zen cúa-tǎn. Bún mǎn á le dǎe mu dǎenía buan yòora ho wáyai.

¹⁷ Ó o Piere wǎa wee tùa míten yi lè mu bìo na ó o mɔn bàn kúará. Hón pǎahú so yi, ò o Koronεeye nùpua na ó o tonkaa le ba buen o Simɔn zǐi á tùakaa buée dǎn le bàn zǎanji. ¹⁸ Á ba von à ba tùara: «Lé hen kà ó o Simɔn na ba le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bìo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à búń le Dónbeenì Hácírí wee bío làa wo: «Loń, ba nùpua nùwǎ tǎn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bìo, híní líi bè làa ba, ïnén lé yia tonkaa ba.» ²¹ Ó o Piere wǎa hínɔn lion ba nùpua mu cǎn, á líí bíá nɔn ba yi: «Yia mi wee cà lé ïnén ï bæere, léé webio nɔn mi buararàa hen?» ²² Á ba bíá: «Ba dásíwá nùhúso búí na ba le Koronεeye lé yia tonkaa wen ù cǎn. O léé nì-tente á wee kǎnbi le Dónbeenì, á ba *zúífùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeenì wáyai tonkaro búí bíá nɔn wo yi le o bío le ba buee ve fo buennáa mí cǎn, ò o jí bìo fo ò bío á à na a yi.» ²³ Ó o Piere fó ba, á ba zoó cǎana làa wo.

Bìo wó a Koronεeye zǐi

Mu tá na léé tǎn, ó o Piere làa ba páania lá ho wǎhú, á bìà tà a *Krista yi nùwǎ yen búí ló ho Zopee yi á lèenía ba. ²⁴ Ba vará cǎana á tá léé tǎn vaá dǎnnáa ho Sezaaree. Bún ñ wé ò o Koronεeye, lè mín zǐi nùpua, lè mín bǎnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bíń. ²⁵ Pǎahú na ó o Piere wà buée zo yi, ó o Koronεeye hínɔn sǎ a yahó, á vaá líí búrá a tá, ò o tǎenía wo yi lè le kǎnbii. ²⁶ Ká a Piere màhǎ fù a yi á hóonia ò o bíá nɔn wo yi: «Lii híní, ïnén mún lé o nùpue lè ù bìo síi.» ²⁷ Bún mǎn ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zǐi yi, á zoó yú ba nùpua cèrεε ká ba kúaa mín wán, ²⁸ ó o bíá nɔn ba yi: «Mi zǐi le ba zúífùwa cǎn, á ho va ho sǐi veere nùpue cǎn, tàà à páaní kεení làa wo léé bìo na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenì màhǎ zéení mu nɔn mi le ï yí ko à ï lá nùpue woon lòn nì-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cǎn. ²⁹ Lé búń nɔn á ï yí pá mi veró à ï dǎenía buara. Àwa, á mi wǎa zéení ï veró nùhú.»

³⁰ Ó o Koroneeye bía: «Mu wizooní tǐn lée zuia, ho pàahú dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háarè, á ǐ wee fio ǐ zǐi. Yio bueé tǐ à nùpue búí na dà-zǐnii wee juíika á dǐn ǐ yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeení tà ná ũ fioró, á mún mɔn le séenii na fo wee wé à na ba nì-khenia yi, á le leékaa ũ bio. ³² Wáa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simɔn na ba le Piere à buen. O làara a Simɔn wán, yia wee fi hã sǐnna, na zǐi wi mu yámú ju-mu nii.» ³³ Á ǐ dǐenía tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hã làa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeení yahó hen à jínáa bio búenbúen na ó o Nùhúso dó ũ nii yi le ũ bío.»

³⁴ Ó o Piere wáa lá le bíoní á bía: «Bìo kà wán á ǐ wáa zǐ kénkén le le Dónbeení yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue lée nùpue, ò o lé kǐhú lée kǐhú yi, ká a wee kǐnbi le, á wee wé le sǐi bio, se wón bio sí le yi. ³⁶ Mi zǐ bio le Dónbeení bía nɔn o *Isirayeele nipomu yi ká le nɔn ho héerà bín-tente ba yi, dió ó o Yeesu *Krista buararáa, wón na lé ba nùpua búenbúen Nùhúso. ³⁷ Bìo ó o Zǎn bía le Dónbeení bìo lè ba nùpua á bátizéa ba, á bìo búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bìo wó ho Zudee yi búenbúen á mí mún zǐ. ³⁸ Mi mɔn bio le Dónbeení liiníanaa mí Hácírí pánká o Nazareete nii Yeesu wán. Mí mún zǐ bio ó o Yeesu mu varáa ho kǐhú yi, á wee wé mu bè-tente ká a weé bía ó o *Satāni pánká wi wán búenbúen, lé bìo le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bìo búenbúen na ó o wó ba zúifùwa kǐhú lè ho Zeruzaleemu yi á wa mɔn, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeení màhã vèenía wo mu wizooní tǐn níi zoñ á ba nùpua mɔn. ⁴¹ Mu yínɔn ba nùpua búenbúen mɔn wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè ba seéràsa lé warén mɔn wo. Bìo le Dónbeení vèenía wo mǔndén, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henía mu nɔn wen le wa zéení le Dónbeení bìo, á mún bue na ba nùpua yi le orén lé yia le Dónbeení bàrà ò o cítí ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía. ⁴³ Le *Dónbeení ni-cúa fεerowà búenbúen bía a bìo, le nùpue lée nùpue na dó mí sǐi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndíaró o yèni pánká yi.»

⁴⁴ Pàahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeení Hácírí lion bìa wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ Bìà tà a *Krista bìo na lé ba *zúifùwa binbirí na bò là a Piere buararáa á wó coon dàkhǐina le Dónbeení Hácírí na le nɔn á le bera fò bìa yínɔn ba zúifùwa bìo yi. ⁴⁶ Lé bìo ba wee jí á ba wee bío hã sǐi-viò bíoní na ba yí zǐ, á wee khòoní le Dónbeení le bè-beera na le wó bìo yi. Ó o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á ba dà à hè le ba yí bátizé ba lè mu numu, ká ba nɔn yú le Dónbeení Hácírí lè wa bìo sǐi le?» ⁴⁸ Ò o nɔn le nii le ba bátizé ba o Yeesu Krista yèni yi. Bún mɔn á ba flora a Piere le o wé hã wizooní bìo yen làa mí.

O Piere fεera bìo wó a Koroneeye zǐi

11 Ba tonkarowà làa bìà tà a *Krista bìo na wi ho *Zudee yi á ná le bìà yínɔn ba *zúifùwa á mún tà le Dónbeení bìo. ² Bìo ó o Piere bǐnía van ho Zeruzaleemu, á bìà tà a Krista bìo na lé ba zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nɔn á fo vannáa bìà yínɔn ba

zúifùwa cǐn á páania dú làa ba?» ⁴ Ó o Piere wáa líí lá bìo mu wóráa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fεera nɔn ba yi kà sí: ⁵ «Mu wee wé ká ǐ wi ho Zopee lóhó yi á wee wé ǐ fioró. Yio bueé tǐ à bìo búí zéenia mǐten làa mí. Mu lée dǐe búí lòn pǔnsò-beení á ba buan ni-káa bìo náa yi, na yòò ló ho wáayi á bueé líí bó miì. ⁶ Á ǐ lo-ra le yi sese, á mɔn ba napuwà làa náa náa sowa, bìà ho lóhó yi làa bìà hã mana yi, làa bìà wee vará mí píorà wán, lè ba jínzàwa. ⁷ Á ǐ ná tǎmu búí sǎ na wee bío làa mí: «Piere, lii hǐnǐ bue ba à là.» ⁸ Ká ǐ màhã bía: «Ébé, Nùhúso, ǐ máa wé mu. Dǐnló na ũ hò yi, làa hía tun á ǐ dǐn yí dú yí mɔn hùuu.» ⁹ Á mu tǎmu tǐn pá bǐnía sǎ ná á bía nɔn miì: «Bìo na le Dónbeení le mu wee ce vó ũnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dǐn hã zen cúa-tǐn. Bún mɔn á le dǐe mu dǐenía bǐnía buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pàahú dà-kéní so yi, à bún ba nùpua nùwǎ tǐn búí na ba tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dǐn le zǐi na á ǐ wi yi. ¹² Á le Dónbeení Hácírí bía le ǐ yí titika, le ǐ hǐnǐ bè làa ba. Wán zàwa nùwǎ hèzǐn na bò làa mí buara hen, lé bán lèenía mí vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páania zon o Koroneeye zǐi. ¹³ Á wón lá bìo ó o wó wó mɔnnáa ho wáayi tonkaro mí zǐi ká a dǐn wee bío làa wo kà sí: «Tonka ba nùpua le ba va ho Zopee à vaa ve o Simɔn na ba le Piere le o buen. ¹⁴ Hã bíoní na á à kǎnǐ ũnén lè ũ zǐi nùpua búenbúen lé hǐn ò o bío á a na foñ.»

¹⁵ «Bìo á ǐ búakáa wee bío à bún le Dónbeení Hácírí li-on ba wán, làa bìo le hía lionnáa warén wán mu púhú búeení bìo síi. ¹⁶ Á ǐ hácírí màhã buara bìo ó o Nùhúso hía bía wán: «O Zǎn hía wee bátizé lè mu numu, εε ká minén bán á à bátizé lè le Dónbeení Hácírí.» ¹⁷ Bìo le Dónbeení hía hǐn làa wen, pàahú na wa tà a Nùhúso Yeesu Krista yi, lé bún á le mún hǐn lè barén. Á ǐnén lée wée á à pí bìo le Dónbeení le mí ì wé.» ¹⁸ Bìo ba ná hǐn bíoní so, á ba yòò wan tǐen, á wee khòoní le Dónbeení kà sí: «Mu bèntǐn bon. Le Dónbeení mún tà nɔn ho wǔhú bìà yínɔn ba zúifùwa yi à ba dàn yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukǎni binbirí na máa vé.»

Bìo ho Āntiosi kèrètǐewa kuure púhú búakáaraa

¹⁹ Bìà tà a *Krista bìo lò beéro na búakáa o Etiena búero pàahú lé bún nɔn á ba saawaaraa. Ba búí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kǎna, lè ho Āntiosi lóhó yi. Ká ba màhã vaá yí máa bue le Dónbeení bíoní à na nì-vio yi, ká mu yínɔn ba *zúifùwa. ²⁰ Éε ká bìà tà a Krista bìo nùwǎ yen búí na wee lé ho Siipere lè ho Sireena yi, á ló van ho Āntiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeení bín-tente na bìo ciran o Nùhúso Yeesu à na bìà yínɔn ba zúifùwa yi. ²¹ O Nùhúso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrèe á tà yèrémáa bò a Nùhúso yi.

²² Ho Zeruzaleemu kèrètǐewa kuure ná mu bìo mu, á ba wáa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Āntiosi. ²³ Bìo ó o vaá dǐn bǐn ó o mɔn bìo le Dónbeení dúbuaaraa bìà tà a Krista bìo yi, ó o zǎmakaa mu bìo yi, ò o henía ba búenbúen sǐa, à ba yí lé o Nùhúso mɔn, ká ba tà a bìo mí sǐa yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi bèntǐn fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeení Hácírí, á dó mí sǐi o Nùhúso yi. Nùpua cèrèe tà nɔn mǐten o Nùhúso yi.

²⁵ Bún món ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bio ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo buara ho Āntiosi yi. Ba mí nùwā jun á wó le lúlú-kùure ká ba wee páaní kúee mín wán lè ho Āntiosi kèrètíewa, á kàrána nùpua cèrèe. Lé ho Āntiosi yi á ba búakáa wee veráa bìà tà a Krista bìo làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pàahú á le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà búí ló ho Zeruzalèmu yi á van ho Āntiosi. ²⁸ Ba nì-kéní na ba le Akabuusi á le Dónbeenì Hácírí bía nòn yi, ó o híncòn yòò dín ò o bía le hen làa cínú ká le hínc-súmúí á à lé ho tá búenbúen wán. Á le bèn ló pàahú na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa bée yi. ²⁹ Á ba nì-kenínia wáania tò, le mí nì-kéní kéní á a na bìo na mí dà a na á wé lè le séení á à toní ì na bìà tà a Krista bìo ho *Zudee yi. ³⁰ Á bún lé bìo ba wó, à ba tonkaa o Baanabaasi là a Soole le ba bua mu vaa na ho Zudee kǎhú kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

O Piere léró ho kàsó yi bìo

12 Mu pàahú ká a bée *Heroode † wee beé ba kèrètíewa nùwā yen búí sánia lò. ² O bó a Zǎn bàn kíncle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bún món, á bìo ó o mòn à mu sí ba *zúífúwa yi, ó o mún wíira a Piere. Bún wó ho *búurú na á ja-fíni yí dó yi sánú díró pàahú. ⁴ Bìo ó o Piere ba wíira, ó o Heroode nòn le jii le ba dé o ho kàsó yi, ò o bàrá ba dásíwá nùwā náa náa kuio bìo náa le ba pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khíina, o ò cíti o ba nùpua yìo yi. ⁵ O Piere wón ba wáa pan yi ho kàsó yi, ká ba kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeenì yi na a yi lè mí sòobéc.

⁶ Ho tǐnàahú na tá léé tí ó o Heroode á à cíti o ba nùpua yìo yi, ká a Piere ba can lè hǎ zúakúaríwà bìo jun ó o dǔma ba dásíwá nùwā jun pàahú. Á ba parowà mún dín mí lara yi ho kàsó zǐ zǎjii. ⁷ Yìo bueé tí à wáayi tonkaro búí dín, á mu khoomu búí juiína zoó ho kàsó zǐ. Ó o Nùhúso wáayi tonkaro líi búanbúaa o Piere dòkóní, á sǐnia wo, ò o bía nòn wo yi: «Lii híni fúafúa.» Hón pàahú so yi á hǎ zúakúaríwà feera a níni yi líi kúaar. ⁸ Á ho wáayi tonkaro bía nòn wo yi: «Ca ù kirí à ù zǐ ù nakáa.» Ó o Piere wó bún. Ó o bía nòn wo yi: «Lá ù kánbun zǐ à ù bè mìi.»

⁹ Ó o Piere wó bún ò o ló léé bò a yi. O yí máa leéka le bìo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hǎ léé kònkórá. ¹⁰ Ba léé khíina ba nín-yání parowà, á bǐnia vaá khíina bìà sǎ, á wà vaá bó ho hǎnló woohú na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítén á ba yòó ló. Bìo ba lá ho wǎhú wà, yìo bueé tí à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹ Ó o Piere wáa zǎna le bìo wó kà bon, ó o bía: «Hǎ làa na kà wán á í wáa zǐ mu kǎnkǎn le o Nùhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o bueé líi kǎnia mi o Heroode níi yi, á mún kǎnia mi le lònbee búenbúen na ba zúífúwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bìo ó o lon mí yí vó, ó o wà van o Zǎn na ba le Maaki bàn nu Mari zǐ. Ba nùpua cèrèe kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zǎjii woohú, ó o ton-sá hǎa búí na ba

† O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Akiripaa nín-yániso.

le Oroode á híncòn wà bueé hén ho. ¹⁴ Bio ó o bueé zǐna a Piere tǎmu, ó o sǐi wan wan á yí héra ho woohú ò o bǐnia lùwa zoó bía le o Piere léé wi ho zǎjii. ¹⁵ Á ba bía nòn wo yi: «Fo yàa wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kǎnkǎn. Á ba wáa bía: «Áyi! Mu lé o nì-hǎn-bómu.» ¹⁶ Ó o Piere pá dín wee búanbúaa ho woohú. Bìo ba wó san héra ho, á ba mòn wo á mu wó ba coon. ¹⁷ Ó o lá mí níi dá ba yi le ba wé tété, ò o zéenia bìo ó o Nùhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bǐnia bía: «Mi bío mu na a Zaaki lè wán zàwa na so yi.» Bún món ó o ló á wà van lòn-veere.

¹⁸ Bio ho tá tǐn á ba dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à ba zǐn bìo ó o Piere bìo wóráa. ¹⁹ Ó o Heroode le ba cà a, á ba cà a san ba yí yú a, ó o tǔakaa bìà lá pan wo yi, ò o nòn le jii le ba bue ba. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode hómú bìo

²⁰ O Heroode sǐi hǐa wee cǐ ho Tiire lè ho Sidǎn lórása yi dàkhíina. Á bìo ba bè-díni wee lé o Heroode mu bàn kǎhú yi, á ba wó le jii dà-kéní à ba le mí ì va a cǐn. Á ba bueé dín o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu zǐi tonni jǔhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení hǎ bíoní. ²¹ Bìo le wizonle na ba bàrá dǎn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sǐa zǎ, ò o kará mí béeni kanmúini wán, ò o lá le bíoní ba zǎamáa yahó. ²² Á mu nìpomu búenbúen bía pǎnpǎn: «Mu yí nòn nùpue wee bío, mu léé dofíni búí.» ²³ Pàahú na ba wee bío mu yi, à bún le Dónbeenì wáayi tonkaro búí vǐna a Heroode, lé bìo ho cùkú na bìo sǎ le Dónbeenì yi ó o fó bò mítén wán. Á ba sǔnbowa zon wo ó o húrún.

²⁴ Le Dónbeenì bíoní wee ben fè hǎ lùu ká le wà. ²⁵ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole tonló vó ho Zeruzalèmu yi, á ba fó a Zǎn na ba le Maaki á wàráa.

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

13 Ho Āntiosi kèrètíewa kuure yi á ba jì-cúa fèerowà lè ba nì-kàránlowà hǐa wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simòn na ba wee ve làa Nì-bírí, là a Sirèena nìi Lisiyuusi, là a Manajee na páania dǎn là a bée *Heroode. †² Wizonle búí, ká ba wee búaaní a Nùhúso, á lù mí jini, á le Dónbeenì Hácírí bía nòn ba yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dòn à ba sá ho tonló na á í von ba bìo yi.» ³ Á bìo ba lù mí jini à ba flora vó, á ba bò mí níni ba wán à ba nòn ho wǎhú ba yi á ba wà.

⁴ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeenì Hácírí wáa von kà síi, á ba wà van ho Selesii lóhó. Lé bín á ba zon ho won-beeni yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tǎhú. ⁵ Bìo ba vaá dǎn ho Siipere kǎhú lóhó na ba le Salamiina á ba wáa wee bue le Dónbeenì bíoní ba *zúífúwa kàránló zǐni yi. Yia kera bín làa ba á wee séení ba lé o Zǎn Maaki. ⁶ Ho kǎhú búenbúen ba tò yi yòó ló, á vaá bó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bín á ba fò mín là a zúifù nìi búí na wee wé mu nín-símú na ba le Bara-

†† O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Āntipaasi na wi ho Kalílee jǔhú yi.

Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn ñi-cúa fεero. ⁷ O hía wi ho kǎhú mu ñúhúso na ba le Σεεziyuusi Poluusi cǎn. O nii mu fù léee ñupue na hácirí wi. O wi ò o ñí le Dón-beeni bíoní. Ó o von o Baanabaasi là a Soole le ba buen mí cǎn. ⁸ Ká a ñín-símú bànso Elimaasi á yí wi à ho kǎhú mu ñúhúso à tà a *Krista bìo ó o wi ò o hè ba. (Ba *Kεεεsisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón pǎahú so yi, ó o Soole na ba mún wee ve làa Poole † á le Dónbeeni Hácirí wǎa sú ó o fá mí yìo wo yi, ¹⁰ ò o bía: «Ūnén *Satāni za sabín-fúaaalo yén. Fo wee víní ba ñupua. Mu bio na se búenbúen fo wee firáa. O Ñúhúso sǐi bìo búñ téréna, à ūnén wón wee báaráka làa bū. Cén kí mu yi. ¹¹ Áwa, wǎa loñ mu. O Ñúhúso á à bóoni foñ. Fo ò wé o muui, á à cǎaka ká ū máa mi le wii khoomu.» Mí laho yi ó o Elimaasi yìo dēēniá coora, á wó mí tǐbíri. Ó o wee hée víná, á wee cà yia á à tè o ní yi ò lénnáa. ¹² Bìo ho kǎhú ñúhúso mǎn bìo wó, ó o tà dó mí sǐi o Krista yi. O Ñúhúso bìo na ó o wee ñí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Āntiosi

¹³ O Poole lè mí ñinzàwa á zon ho won-beeni ho Pafooi yi á van ho Pǎñfilii kǎhú lóhó na ba le Pεeze. Bìo ba vaá dǎñ bǐñ, ó o Zǎn Maaki día ba, ò o bǐñia van ho Zeruzaleemu. ¹⁴ Barén bán dǐñ ho Pεeze yi à ba lá ho won-beeni, á vaa dǎñ ho Pizidii kǎhú lóhó na ba le Āntiosi. Ho *Sabaa zoñ, á ba zon ho kàránlò zǐi yi á zoó kará. ¹⁵ Bìo ba kàránna ho làndá vūahú lè le *Dónbeeni ñi-cúa fεerowà vūahú vó, á ho kàránlò zǐi ñúhúso le ba bío bìo kà na ba yi: «Wàn zàwa, hen ká bíoní wi mi cǎn á mi le mi ò hǐi lè ba ñupua sǐa se mi wǎa dà à bío.» ¹⁶ Ó o Poole líi hǐñ òo dǐñ ò o dá mí níi le ba wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayeelesa, lè minén na wee kǎñbi le Dónbeeni búenbúen, mi ñí bìo á ò bío: ¹⁷ O Isirayeele ñipomu na kà bàn Dónbeeni lé dén hueekaa wàn bùaawa. Le wó á mu ñipomu na kà ñina ho *Ezipite yi pǎahú na ba wi mu ñi-hǎmu yi bǐñ. Bún mǎn á le léra ba bǐñ lè mí pànká. ¹⁸ Le buan ba hǎ mana tá hení yi á yú lòn lúlúio búará-ñun sǐi. ¹⁹ Ho Kanan kǎhú yi á hǎ sǐiwà bìo hēñun ñupua á le bó ñúhú, á fó táwá ñon mí ñipomu yi, à hǎ bìo sǐ ba yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hǎ lúlúio khǐá-náa làa búará-ñun làa pírú sǐi. «Bún mǎn á le Dónbeeni hueekaa ba búí wàn bùaawa tǎhú á wó lè ba ñúnása, à bán wé fáa ba tǔiáwà. Á mu wó làa bún féeé á bueé bó a ñi-cúa fεero Samuwεele pǎahú yi. ²¹ Bún mǎn á ba flora a bée le Dónbeeni cǎn á le ñon o Kiisi za Sayuule ba yi. Wón na wee lé o Bēnzamεε zǐ-ñúhú yi. Á wón kera ba ñúhú wán á dǎñ hǎ lúlúio búará-ñun. ²² Bìo le hǐa pǎ a Sayuule día á le ñon o *Daviide ba yi á wó lè ba bée. Wón Daviide so á le bía bìo kà dǎní yi: «ǐ sǐi ñupue á ò wǎa yú, o lé o Zesee za Daviide †† wón lé yia á à wé bìo búenbúen na á ò bío le o wé á à tíi ñii.» ²³ O Daviide mǎnmǎnií ñi-

† Bìo ñon ó o Soole ba yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúífúwa na bìo sǎ ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bìo ñun ñun. Ba zúífúmu yèni wee kεñ. Ká yia bìo sǎ ho Oroomu yi, à wón ba bǐni cé le búí na yi. Ho Soole lé ba zúífúwa yèni. Ká ho Poole lé bìo ó o bìo sǎ ho Oroomu yi. †† Mi loñ Samuwεele ñín-yání vūahú 13.14

kéni búí lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeeni wó là a Isirayeele ñipomu kǎñilo, làa bìo á le hǐa dóráa mí ñii le mí ò wé làa bū. ²⁴ Sǎni ò o Yeesu buen, à búñ ó o Zǎn buera ñon o Isirayeele ñipomu búenbúen yi le ba yèrémá mi yilera lè mi wára à ba bátizé ba. ²⁵ Pǎahú na ó o Zǎn mukāni véro wà bueé dǎ, ó o wee bío: «Mi wee leéka le ò léee wée? Yia mi wee lóní wi mí dòn le ñén. Èe ká mi màhǎ loñ, bànso wi ò mǎn lù. Hàri o nakāa tenlò á ò pá yí koráa.»

²⁶ «Wàn zàwa, minén na lé o *Abaraamu mǎn-mǎniá làa bia mi tǎhú na wee kǎñbi le Dónbeeni, lé warén á ho fenlò bíoní na kà á buera ñon yi. ²⁷ Ho Zeruzaleemu le mí ñúnása á yí zǔna a Yeesu bìo bàn ñúhú á mún yí zǔna ba ñi-cúa fεerowà bíoní na wee kàrán ho *Sabaa wizoní lè mí dà-kéni kéní yi kúará. O Yeesu mu á ba síiniá ñúhú á tíraráa ba ñi-cúa fεerowà bíoní ñii. ²⁸ Bìo ba à dǐñ wán á à búeráa wo á ba yí yú, á ba le o *Pilaate bío le ba búe o. ²⁹ Bìo á bìo búenbúen na le Dónbeeni bíoní vūahú bía a Yeesu dǎní yi á ba wó á mu ñii tun á ba liiniá wo ho *kùrúwá wán á líi ñuuna. ³⁰ Ká le Dónbeeni màhǎ vèniá wo. ³¹ Hǎ wizoní cèrèe yi ó o Yeesu zéeniá mítén làa bia na hǐa lèniá wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzaleemu. Lé bán wǎa wó a seérása á wee bío o bìo à na a Isirayeele ñipomu yi.

³² «Warén lé bia wee bue le Dónbeeni bín-tente á na mia: Le Dónbeeni ñii na le dó ñon wàn bùaawa yi ³³ á bìo ñii sú. Le vèniá o Yeesu á tíraráa mu ñii bìo kà wán á ñon warén na lé ba mǎnmǎniá yi, làa bìo mu túararáa hǎ Lení vūahú lení bìo ñun níi yi: «Fo lé ò Za. Ho zuia ñii wán á ò lé mǎn Maá. ³⁴ Le Dónbeeni hǐa bía mu le mí ò vèniá a ó o máa bǐni máa hí. Bìo kà lé bìo le hǐa bía: «ǐ ò dúbua mia lè hǎ dúbuaa na láayi wi. Hǐa á ò dó ò ñii ñon o Daviide yi le ò na.» ³⁵ Lé búñ ñon ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeeni bíoní vūahú laho búí yi: «Fo máa día á yia bìo sǎ foñ máa soo le búure yi.» ³⁶ O Daviide pǎahú, ó o hǐa tà sá ho tonlò na le Dónbeeni le o sá. Bún mǎn ó o húrun á ba ñuuna a bàn bùaawa ñisání ó o soora. ³⁷ Ká yia le Dónbeeni vèniá wón yí soora.

³⁸ «Wàn zàwa, mi ko mi zǔñ mu le lé o Yeesu bìo yi á mu bè-kora séndíaró bìo á bueraráa ñon mia. Orén lé yia á ñupue léee ñupue dó mí sǐi yi, ó o ò fen mí bè-kora búenbúen yi, bìo ó o *Mcyiize làndá lá yí dà máa fení mia yi. ⁴⁰ Á mi cén pa miten bìo, à bìo ba ñi-cúa fεerowà bía à yí yí mia, mu bía kà sǐi: ⁴¹ «Minén khònlowà, mi loñ. Mi bìo á à vǐníka mia. Mi ò hí á à lé bǐñ. Bìo mi yìo wi lua, á ò wé yéréké bìo búí na ba bía bìo ñon mia, á mi máa dé mi sǐa mu yi.» ⁴² Bìo ó o bía bún vó, ó orén là a Baanabaasi ló ba *zúífúwa kàránlò zǐi yi. Á bia wi bǐñ flora ba le ba bǐni buen ho *Sabaa wizonle na sǎ yi, à wíoka buee bío mu bìo dà-kéni mu dǎní yi. ⁴³ Ho kúeemínwánlò mǎndén á ba zúífúwa cèrèe, lè ba ñi-vio na yèrémáa zon ba yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. Á bán wee bío làa ba ká ba à hení ba sǐa à ba ca tǐn le Dónbeeni sǎamu yi.

‡ Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 †† Mi loñ Ezayii vūahú 55.3 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.10 ††† Mi loñ Habakuuki vūahú 1.5

⁴⁴ Ho Sabaa na sã zoñ, léé cīnū ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à lé è vé, á bueé jí a Nùhúso bíonì.

⁴⁵ Bìo ba zúifùwa mɔn ba zãamãa, á le yandee sú ba, á ba wee kán o Poole ká ba à là a. ⁴⁶ Ó o Poole là a Baanabaasi wãa wee bío bìo kà làa ba ká ba ponì séra: «Le Dónbeenì bíonì á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bìo mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukānì binbirì na maa vé, á wa wãa a yèrè má à va bìa yínɔ́n ba zúifùwa c̄n. ⁴⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bía nɔn wen: «Í bàrá fo á wó lè hã kãna búenbúen nipomu khoomu, bèra a na à ù bue ho fenlò bìo ho dímíjǎ kùarãa búenbúen yi.» ⁴⁸ Bìo á bia yínɔ́n ba zúifùwa ná h̄n bíonì so, á ba wee zãmaka ká ba à khòonì a Nùhúso bíonì. Bia búenbúen na bìo sã le mukānì binbirì na maa vé yi, á tà nɔn mítén.

⁴⁹ O Nùhúso bíonì wee ben fè ho k̄hú búenbúen nipomu. ⁵⁰ Ká ba zúifùwa màhá hínɔn sùna ba háawa na níni se na wee k̄nbi le Dónbeenì, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le nii dà-kénì làa ba, à ba wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nɔn ba léra mín k̄hú yi. ⁵¹ Á ba báawa nùwã jun mu púara mí zení khúnkhūnì á kúaa ba wán, † á ba wà van ho Ikoniyyumu lóhó. ⁵² Ba ni-kenínia á s̄a wan làa sòobéé, á sú lè le Dónbeenì Hácírí.

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyyumu

14 Bìo ó o Poole là a Baanabaasi vaá d̄n ho Ikoniyyumu lóhó yi, á ba vaá zon ba *zúifùwa kàránlò z̄i. Á bìo ba zoó bíá á wó, á ba zúifùwa làa bìa yínɔ́n ba zúifùwa cèrèé á tà a *Krista bìo. ² Ká ba zúifùwa na pá a Krista bìo á súkúra bìa yínɔ́n ba zúifùwa, fúaa ba wee leéka mu bè-kora làa bìa tà a Krista bìo. ³ Bún lé bìo nɔn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyyumu yi. Ba wee bío ká ba ponì séra, á dó mí s̄a o Nùhúso yi. O Nùhúso wee na mí pànká ba yi à ba wérãa mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pànká, à zéeni le bìo ba wee bío o s̄amu d̄n yi léé t̄iá. ⁴ Á ho lóhó nùpua sankaa lè hã kuio bìo jun. Ba s̄n-kénì tà ba zúifùwa nii, ká bìa so bèn tà ba tonkarowà nii. ⁵ Ba zúifùwa làa bìa yínɔ́n ba zúifùwa lè mí júnása wee wíoka mítén ká ba à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka ba lè hã huua á à bue. ⁶ Bìo ba mí nùwã jun zūna mu, á ba lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii k̄hú lórã c̄n, lè hã lórã na bámakaa hã. ⁷ Bìo ba vaá d̄n á ba lan wee bue le bín-tente b̄n.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúa, á d̄n yí varákaa yí mɔn hùúu. ⁹ O kará wee jí bìo ó o Poole wee bío. Ó o Poole fá mí yìo wo yi, á mɔn à bìo ó o dó mí s̄i o *Krista yi á dà à wee weé, ¹⁰ ó o wãa bíá nɔn wo yi p̄n̄p̄n̄: «Lii h̄nì yò muin d̄n ù zení wán.» Ó o nii yéran fárã mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bìo ba zãamãa mɔn bìo ó o Poole wó, á ba bíá p̄n̄p̄n̄ lè ho Likawonii k̄húsa bíonì: «Ééé! Hã doffina

† Mi loñ Matiye vūahú 10.14

búí lá a nùpue s̄i á bueé líí bó wen.» ¹² O Baanabaasi ba wee ve làa Zeesi, ká a Poole ba wee ve làa Hεεmεesi, lé bìo ká mu léé bìo na ò o Poole lé yia bío. ¹³ Ho Zeesi na lé ba doffínì búí á z̄i h̄a wi ho lóhó nii. Dén doffínì so yankaro lé yia buan ba d̄anì na ba donkhueéra lè le p̄iilè á bueé d̄innãa ho lóhó d̄andá na son kòonia ho zūaninì nii. O wi ò orén lè ba zãamãa à wé mu hãmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà mí nùwã jun zūna mu, á ba lèeka mí s̄i-z̄inia à zéeni ká ba yí wa bìo ba le mí ì wé, à ba fáara yòò zon ba zãamãa t̄iahú, ¹⁵ ká ba à bío p̄n̄p̄n̄: «Ééé! Minén nùpua mu, léé webio nɔn á mi wee wérãa bìo ká? Warén mún lé ba nùpua lè mí bìo s̄i, á wee bue le bín-tente na mia le mi ko à mí díá h̄n w̄n-kãamãawa so, ká mi yèrè má sãnsá le Dónbeenì na wi f̄éé, dìo léra ho wáyí, lè ho tá, lè mu yámú numu làa bìo wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hã p̄n̄na na kh̄ina yi, á le Dónbeenì díá hã síiwà nùpua búenbúen á ba bò mí s̄i wãna. ¹⁷ Ká le nɔn wee zéeni mítén lè mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho viohó mia, à ho d̄nló be wé se, à mí wé dí s̄i à s̄a wa.» ¹⁸ H̄arì hã bíonì na ó o Poole là a Baanabaasi bíá kà à hèráa ba zãamãa mu hãmu na ba le mí ì wé á à na ba yi bìo yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu p̄ahú, à ba zúifùwa búí ló ho Āntiosi lè ho Ikoniyyumu lórã yi á buara ho Lisitere yi. Lé bán lè ba zãamãa wó le nii à ba lèeka o Poole lè hã huua, á várã wo lórãa ho donk̄iahú, lé bìo ba wee leéka le o húrun. ²⁰ Bìo ba ni-kenínia ló léé d̄n k̄inia wo yi, ó o líí h̄nɔn, á zon ho lóhó yi. Mu tá na léé t̄n, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dεεbe.

O Poole là a Baanabaasi b̄n̄ia buara ho Āntiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dεεbe yi, á ba nùpua cèrèé tà wó ba ni-kenínia. Bún m̄n, á ba yèrè máa van ho Lisitere lè ho Ikoniyyumu yi, lè ho Āntiosi na wi ho Pizidii k̄hú yi. ²² Ba wee hení bìa tà a *Krista bìo s̄i, á wee hení mu na ba yi le ba fárã d̄n, à dé mí s̄i o Krista yi. Ba wee bío bìo kà na ba yi: «Wa ko wa k̄ãa lònbee cèrèé yi à bè yi zorãa le *Dónbeenì béeni yi.» ²³ Ba hueekaa ba nùpua búí ba kèrèt̄fewa kuio lè mí dà-kénì kénì yi á wó lè ba ya-díwá. Bún m̄n á ba lù mí jinì à ba flora, á dó ba bìo o Nùhúso na ba tà nɔn mítén yi níi yi.

²⁴ Bún m̄n á ba k̄ãa ho Pizidii k̄hú yi á vaá d̄n ho Pānfilii k̄hú. ²⁵ Ba buera le Dónbeenì bíonì ho Pεεze lóhó yi à ba wà nɔn ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé b̄n̄ á ba d̄n yi lárãa ho won-beeni á van ho Āntiosi. Lé hón lóhó so yi á ba h̄a dó ba bìo le Dónbeenì s̄amu bànso níi yi, à le séeni ba ho tonlò na ba vaá sá á ho nii sú bìo yi. ²⁷ Bìo ba vaá d̄n ho Āntiosi, á ba von ba kèrèt̄fewa kúaa mín wán, á lá bìo búenbúen na le Dónbeenì làa ba p̄anía wó á f̄era nɔn ba yi, làa bìo á le mún h̄eraráa ho w̄hú á nɔn bìa yínɔ́n ba zúifùwa yi, à bán mún d̄n tà a Krista bìo. ²⁸ Á ba kará dá míana b̄n̄ làa bìa tà a Yeesu bìo lè ba ni-kenínia.

†† Ho Kεεsisa lè ho Oroomusa doffina boo. Dìo ba le Zeesi lé d̄n wi hã búenbúen p̄hú wán. Ká dìo ba le Hεεmεesi d̄n lé hã tonkaro.

Ba kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

15 Nùpua nùwã yen búí ló ho *Zudee yi á buara ho Æntiosi yi, á bueé wee kàrán bia tà a *Krista bìo làa bìo kà: «Mi yí dà máa fen ká mi yí kúiora làa bìo mu bòráa o *Moyiize làndá yi.» ² Ó o Poole là a Baanabaasi pá ba bìo, á wãanía làa ba lè mí sòobéε mu bìo yi. Mu véenii, á ba le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Æntiosi nùpua nùwã yen búí ko ba va ho Zeruzalæemu, à vaa fεε ho tũíá mu na a Krista tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá yi. ³ Á ba kèrètíewa kuure nɔn bìo ba màkóo wi yi le vεenì mu bìo yi ba yi. Ba kãa ho Fenisii lè ho *Samarìi kãna yi ká ba à bío bìo á bìa yínɔ́h ba *zúifùwa wó wó yèrèmaa tàráa le Dónbeenì bìo lè mí dà-kéní kéní. Á mu wó sī-wε-beenì bia búenbúen na tà a Krista bìo c̄n. ⁴ Ba vaá d̄eenii ho Zeruzalæemu yi á ba wà van ba kèrètíewa c̄n á bán lè ba tonkarowà, lè ba ya-díwá, á bèénia ba yi. Á barén bèn lá bìo búenbúen na ba wó lè le Dónbeenì pànká á fεera nɔn ba yi. ⁵ Ká ba *Farizíewa kuure nùpua nùwã yen búí na tà a *Krista bìo á híncɔn bía: «Bia yínɔ́h ba zúifùwa na tà a Krista bìo ko ba *kúio. Ò o Moyiize làndá bèró bìo mún hení na ba yi.»

⁶ Á ba tonkarowà lè ba ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíonì mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. Bún món ó o Piere líí híncɔn lá le bíonì ò o bía nɔn ba yi: «Wàn zàwa, mi zū le le Dónbeenì mɔn mi léra mi t̄áhú mu míana à ã bue le bín-tente à na bìa yínɔ́h ba zúifùwa yi, bèra a na à ba jí le, à tà le bìo. ⁸ Le Dónbeenì zū bìo wi ba nùpua s̄a yi. Le nɔn mí Hácírí ba yi làa bìo warén yúráa le bìo síi, à zéení le le tà ba bìo. ⁹ Le yí wó bìo woon na wee zéení le warén làa ba wi mín púná yi. Le ceéra ba s̄a, lé bìo ba tà le bìo. ¹⁰ Á lée webio nɔn á mi wãa wi à mi sèení ba lè ho sèró na á wàn bùaawa lè warén wa bæere á yí dàhna yí sò, á à khũaanáa le Dónbeenì nii yi? ¹¹ Bùeé dé. Bìo warén kãnia o Núhúso Yeesu sãamu bìo yi, lé bún barén bìo mún wórãa.» ¹² Á bìa wi bín búenbúen wó tété. Bún món á ba wee jí á Baanabaasi là a Poole c̄n. Ba wee bío mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenì pànká na le wó lè ba níni bìa yínɔ́h ba zúifùwa c̄n. ¹³ Bìo á ba bía vó, ó o Zaaki híncɔn lá le bíonì ò o bía: «Wàn zàwa, mi jí bìo á ã bío. ¹⁴ Bìo le Dónbeenì tà lora bìa yínɔ́h ba zúifùwa bìo hàrí mu p̄hú búeenii, á lérarãa mu nìpo-mu na bìo sã le yi ba t̄áhú, ó o Simɔn † zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeenì ñi-cúa fεerowà bíoní, lé bìo mu túara le Dónbeenì bíonì v̄ahú yi ká síi:

¹⁶ O Núhúso bía: «Bún m̄ndén á ã ã bíni ì buen á bueé so a *Daviide z̄i na lá tò. Le soni na fù á ã ã bíni ì hóoní, á le è fárá á à d̄in.

¹⁷ Hón p̄ahú so yi á ba nùpua na ká búenbúen, lè hã kãna búenbúen na á ã von à hã bìo sí mii á à cà a Núhúso. ††

«Hã ká lé o Núhúso ñi-cúa, yia nɔn á mu biowa mu ¹⁸ bìo z̄innanáa hàani.»

† Simɔn: Le lé o Piere zúifumu yèni na có nɔn wo yi. Ká dío ba le Piere dén lé o Yeesu có le. †† Mi loñ Amɔsi v̄ahú 9.11-12

¹⁹ O Zaaki pá b̄nía bía: «Lé bún nɔn á ã le mu s̄aaní à bìa yínɔ́h ba zúifùwa na yèrèmaa bò le Dónbeenì yi à ba yí s̄é. ²⁰ Ká mi màhá wa túa ba yi, à bío na ba yi le ba wé yí là le muini taa, lé bìo hã tun. À pa míten ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwá yi. À yí là bùaa na yí f̄aana taa. À yí dí cãni. †

²¹ Hàani b̄n ká ba nùpua wee kàrán o Moyiize làndá làa mín hã lórã lè mí dà-kéní kéní yi, à kàrán ho ba zúifùwa kàránlò z̄ini yi hã *Sabaawa búenbúen zòh.»

Ba kèrètíewa na yínɔ́h ba zúifùwa v̄ahú bìo

²² Á ba tonkarowà, lè ba ya-díwá, lè ba kèrètíewa kuure wãanía tò le mí ì hueeka ba búí mí t̄áhú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Æntiosi yi. Á ba hueekaa o Silaasi là a Zude na ba wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwã ñun á bìa tà a *Krista bìo wee k̄nbi.

²³ Bìo ká lé bìo túara ho v̄ahú na ba a bua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wee t̄eení minén na lé wàn zàwa na yínɔ́h ba *zúifùwa yi, bìa ho Æntiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kãna yi.

²⁴ Wa ñá à ba nùpua búí ló wa c̄n, ká warén nɔn yi tonkaa ba, á bueé lunkaa mi yilera lè mí bíoní, á mi yí zū bìo mi ì wé. ²⁵ Lé bún nɔn á wa wãanía tò à wa le wa à hueeka ba búí á à tonka mi c̄n. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wàn b̄nlowà na wa wa làa sòobéε, ²⁶ bán na zàanía mí mukãní wa Núhúso Yeesu *Krista tonlò bìo yi. ²⁷ Ó o Zude là a Silaasi lé bìa wa wãa tonkaa mi c̄n, à bán míten buee wíoka fεε bìo túara ho v̄ahú yi à na mia. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeenì Hácírí mún tà mu le wa máa ñi sèró mi wán máa dà máa khíi. Hã làndáwá na bìo henia nɔn mia na mi ko mi bè yi lé h̄a ká: ²⁹ Mi wé yí là le muini taa. Mi yí dí cãni. Mi yí là bùaa na yí f̄aana taa. Mi pa miten ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwá yi. Ká mi wee dàh pa miten bìo bún búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bún món á ba nɔn ho w̄hú bìa ba le mí ì tonka yi á ba wà van ho Æntiosi. Bìo ba vaá d̄n b̄n, á ba von bìa búenbúen na tà a Krista bìo á kúaa mín wán, à ba nɔn ho v̄ahú mu ba yi. ³¹ Bìo ba kàránna ho, á ba búenbúen z̄amakaa ho bàn bíoní na henia ba s̄a bìo yi. ³² Bìo ó o Zude là a Silaasi h̄a lé ba ñi-cúa fεerowà búí, á ba kará b̄n míana lè mín zàwa kèrètíewa, á henia ba s̄a, à ba wíoka yí ho pànká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Æntiosi yi. Bún món á ba dó ba cãawése, á bán le ba bè wã-tente, à ba día ba á ba yèrèmaa van bìa tonkaa ba c̄n, ³⁴ [†] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Æntiosi yi. Á barén làa bìa tà a Krista bìo c̄erεe búí wee kàrán ba nùpua, á wee bue o Núhúso bíoní.

‡ Mi loñ Léró v̄ahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwã v̄ahú (Lévítique) 18.6-23; 17.10-16 †† Le Dónbeenì bíonì v̄nna búí yi á bìo ká lé bìo túara sã lè bíoní mu ñii: «Ká a Silaasi wón le mí ì k̄ení b̄n.»

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizooní bìo yèn bǔn mǎn, ó o Poole bía nɔn o Baanabaasi yi: «Wa bǐnì tē hǎ lórá búenbúen na wa buera le Dónbeenì bionì yi, à búεkí wàn zàwa kèrètíewa à loñ le ba bìo wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi là wi ò o fé o Zǎn na ba le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhǎ yí tà a féro, lé bìo ó o bǐnía ba mǎn ho Pǎnfili kǎhǔ yi, á yí bǐnía yí sá tonló làa ba. ³⁹ Wǎanì na here kera ba pǎhǔ mu bìo yi, fúaa ba saawaa. Ó o Baanabaasi fó a Maaki á ba lá ho won-beenì à ba nɔn ho Siipere kǎhǔ. ⁴⁰ Ò o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sǎnì ò o lén, á bàn zàwa kèrètíewa kàràfáa wo o Nùhúso yi. ⁴¹ O kǎa ho Siirii lè ho Silisii kǎna yi, á wee séení ba kèrètíewa kuio à ba sǎdéro o Krista wíoka fára tǐn.

O Poole fó a Timotee á ba bò mín

16 Bǔn mǎn ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á dǐn bǐn vannáa ho Lisitere lóhó. Nii búí na ba le Timotee na tà a *Krista bìo á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hǐnzoró na lé o kèrètíε hǎa á te mí za. Ká bàn maá lé o *Kεεεki nii. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à ba wé páanì bè mín. Ó o le ba kúii wo ba *zúifùwa na wi bǐn bìo yi, lé bìo ba búenbúen zǔ mu le bàn maá lé o Kεεεki nii. ⁴ Hǎ lórá búenbúen na ba wee kǎa yi, á ba wee bío bìo ba tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wǎanía tò wán ho Zeruzalemu yi à na bìa tà a Krista bìo yi, ká ba à bío na ba yi le ba wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fára dǐn, á sǎdéro o Krista yi wi, á bìa tà a Krista mu bìo wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeenì le o Poole lén va ho Maseduana

⁶ Le Dónbeenì Hácírí hò ba le ba yí vaá bue le Dónbeenì bionì ho Azii kǎhǔ yi. Á ba kǎa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yi á wà. ⁷ Bìo ba vaá dǐn ho Mizii kǎhǔ nii á ba le mí ì va ho Bitinii kǎhǔ yi á à loñ. Ká a Yeesu Hácírí màhǎ yí nɔn mu wǎhǔ ba yi. ⁸ Á ba wǎa kǎa ho Mizii kǎhǔ yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna dǐnní. ⁹ Ho tǐnàahǔ á bìo búí zéenia míten là a Poole. O mɔn ho Maseduana kǎhǔ nùpue búí ò o muina dǐn á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yi à buee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa dèenia wee cà bìo wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bìo wa wǎa zǔ le lé bǐn á le Dónbeenì von wen le wa vaa bue mí bín-tente à na ho kǎhǔ mu nùpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o hǎa na ba le Lidi tà a Nùhúso bìo

¹¹ Wa zon ho won-beenì ho Torowaasi yi á téréna van ho Samɔtaraasi kǎhǔ na mu numu kǐnía yi. Mu bàn tá na léε tǔn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bǐn á wa dǐn yi vannáa ho Maseduana kǎhǔ sǐn-kénì na bìo sǎ ho Oroomu yi bàn lo-beenì na ba le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèε hǐa kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bìo yèn yi. ¹³ Ho *Sabaa zoñ, á wa hǐnɔn ló ho donkǎhǔ á wà lion ho vǔhǔ nii, le nún-sǐ á wa líí

yi ba *zúifùwa fioró lahó bǐn. Wa líí yú ba hǎawa búí à ba kúaa mín wán, á wa kará tà hǎ láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba hǎawa mu nì-kénì ba le Lidi. O wee lé ho Tiatiire lóhó yi, á wee duan lè hǎ pǎnsò-muna na yàwá here. O wee kǎnbi le Dónbeenì. O kará wee tántá mí nǐkǔnna wa bionì yi, ó o Nùhúso wó ó o wíokaa wee ní bìo ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zǐi nùpua á ba bátízera. Bǔn mǎn ó o bía bìo ká á vonnáa wen: «Ká mi wee leéka le tǐ tà a Nùhúso yi bìo bon, à mi buee làa tǐ zǐi.» Ó o dǐn lan wen fúuu á wa tà van.

Bìo wó ho Filiipu kàsó zǐi yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho fioró lahó yi, á ton-sá hǎa búí na lé o tǐahǎnii bueé sǎ wa yahó. O wee yí wári cèrèε ho tǐnló mu bìo yi à na mí núnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole mǎn, á wee bío pǎnpǎn kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán ton-sáwá. Ho wǎhǔ na wee kǎnì ba nùpua lé hón bìo ba wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizooní cèrèε yi ká lé bǔn ó o hǎa mu wee wé. Fúaa o Poole sǐi cà cà, á yèrémáa bía nɔn o cǐnà na ó o wee sáráa yi: «Le tǐ bío mu na foñ: O Yeesu yèni pànká yi, à ù lén día a hǎa mu lònbi.» Mí lahó yi ó o cǐnà dèenia wà día a hǎa. ¹⁹ Bìo ó o hǎa mu núnása mɔn à bìo ó o lá wee yí na ba yi á nùhǔ wǎa bó, á ba wǐira a Poole là a Silaasi vannáa ho pànká bànsowà cǐn ba zǎamáa fèminló lahó yi. ²⁰ Ba buan ba vannáa bán na lé ho *Oroomusa tǔiá fεerowà cǐn, à ba bía: «Ba nùpua na kà dǐn wee kánká wa lóhó. Barén lé ba *zúifùwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ba màhǎ wee kàrán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² Á ba zǎamáa mún sǐa cà a Poole là a Silaasi yi. Á ba tǔiá fεerowà le ba ten ba sǐa, à ba le ba ha ba lè hǎ fǐnfoóní. ²³ Bìo ba han ba vó, á ba kúaa ba ho kàsó yi, à ba henía mu nɔn o paro yi le o pa ba yi sese. ²⁴ Bìo ó o paro nǎ bǔn kà síi, ó o buan ba zoó kúaa ho kàsó zǐi fǐkǎhǔ, á kúaa hǎ sǔrúkùwa ba zení yi.

²⁵ Bìo ho tá wà vaá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ba à khòoní le Dónbeenì. Á ba kàsósa na ká wee ní ba cǐn. ²⁶ Yìo bueé tǐ à ho tá zà lè mí sòobéε, á dèkíó ho kàsó zǐi. Hǎ wonna búenbúen dèenia hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakúariwà feera. ²⁷ Ó o paro sǐna. Bìo ó o mɔn à ho kàsó zǐi zǔapíní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búε lè míten. ²⁸ Ó o Poole wǎamaa pǎnpǎn o wán: «Yí yáa ütén. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ Ó o paro le ba buen lè mu khoomu. Á ba buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le zǐ-za yi ká a wee zà lé le zǎnii, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bǔn mǎn ó o fó ba lóráa ò o tùara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á tǐ ko à tǐ wé à fennáa?» ³¹ Á bán bía nɔn wo yi: «Tà a Nùhúso Yeesu bìo, á únén lè ù zǐi nùpua á à fen.» ³² Á ba bía a Nùhúso bìo nɔn orén là a zǐi nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tǐnàahǔ mu yi, ho pǎhǔ dà-kénì kénì mu yi, ó o nii fó ba vaá sεera dokuaa. Ó orén lè mí zǐi nùpua búenbúen á ba dèenia bátízera. ³⁴ Bǔn mǎn ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zǐi, á yòó nɔn mu bè-dínii ba yi. O nii mu lè

mí zǐi nùpua búenbúen sǐa wan, lé bio ba tà le Dón-beeni bio.

³⁵ Bio ho tá tǐn, á ho Oroomu tǔiá fεerowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le yia wee pa ho kàsó zǐi yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶ Ó o paro bueé bíá mu nɔn o Poole yi kà síi: «Ba tǔiá fεerowà á nɔn le nii le ba kúia mia. Mi wáa dà a lé á à lén làa héerà» ³⁷ Ká a Poole màhǎ bíá nɔn bia ba tonkaa yi: «Warén na bio sǎ ho Oroomu yi á ba han ba zǎamáa yio yi à ba yí cítio wen làa bio mu lá ko mu wéráa, á buan wen vaá kúaa ho kàsó yi. Á ba wáa dǐn dǐn le mí ì kúia wen ká mu sǎ máa jí. Bún léé bio na yí dà máa wé. Mi vaa bío le barén mítén buen buee kúia wen.» ³⁸ Á bán bǐnía vaá bíá mu nɔn ho Oroomu tǔiá fεerowà yi. Bio ba ná le o Poole là a Silaasi á bio sǎ ho Oroomu yi, á ba zǐnkaa. ³⁹ Á ba wáa buara bueé bíá nɔn ba yi le mí wó khon. Bún mǔn á ba kúaará ba, á ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bio ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wà van o Lidi zǐi. Ba mɔnka mín zàwa kèrètǐewa wán, á henía ba sǐa. Bún mǔn á ba wà.

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

17 O Poole là a Silaasi ló le ho Ānfipliisi le ho Apolonii lórá yi á vaá dǐnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á ba *zúifúwa kàránló zǐi wi yi. ² Ó o Poole wà van bǐn làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Orén le ba nùpua na bǐn wǎanía le Dónbeenì bióni vǔahú bióni wán hǎ *Sabaawa bìo tǐn na sǎ mín yi. ³ O wee zéeni hǎ bióni mu yara làa ba, le mu túara ho vǔahú mu yi le yia le Dónbeenì mɔn léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na ba yi: «O Yeesu mu na á ï wee bío bìo làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra.» ⁴ Ba nùwǎ yen búí tà mu yi, á leéra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kεεε-sisa cèrèe na wee kǐnbi le Dónbeenì á mún tà ba bìo á wee bè làa ba, le ba háawa cèrèe búí na níni se mún. ⁵ Ká ba zúifúwa á le yandee màhǎ sú mu bìo yi. Á ba hǐnɔn cǐnkaa ba ni-kora nùwǎ yen búí hǎ bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra ba zǎamáa séenía, á kánkáa le ho lóhó dǐnía. Ba fiira van o Zasǐn zǐi á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ Á bio ba zoó khon ba yi, á ba fó a Zasǐn làa bia tà a *Krista bio nùwǎ yen búí á lóráa ho lóhó tǔiá fεerowà cǐn, à ba wee bío pǐnpǐn: «Ba nùpua na kà héera kánkáa ba nùpua hǎ lùà búenbúen yi le mí kàránló. Ba mún wáa bueé dǐn hen, ⁷ ó o Zasǐn tà á ba làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè ba bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búí wi á yèni ba le Yeesu.» ⁸ Hǎ bióni mu á cǐina ba zǎamáa le ho lóhó tǔiá fεerowà sǐa. ⁹ O Zasǐn làa bia tà a Krista bio á sàanía le wári na ba ko ba sàání á ba día ba.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hǐiní, á ba kèrètǐewa na bǐn dèenía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bio ba vaá dǐn bǐn á ba wà van ba zúifúwa kàránló zǐi yi. ¹¹ Ba zúifúwa na ba vaá yú bǐn á wee tà hén mí yiwa á po bia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà ná le Dónbeenì bióni sese.

Làa wizoní ká ba wee kàrán le Dónbeenì bióni sese, à loñ le bìo ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bia tà a Krista bio ba tǐahú á boo. Ho Kεεεsisa tǐahú, á ba háawa na níni se cèrèe le ba báawa cèrèe á mún tà a Nǔhúso bio. ¹³ Ká bio ho Tesaloniiki zúifúwa ná ò o Poole wee bue le Dónbeenì bióni ho Beeree yi, á ba wà buara bǐn á tǐn bueé kánkáa hón lóhó so nùpua, á lúnkaa ba yilera. ¹⁴ Á ba kèrètǐewa dèenía le o Poole hǐn lén à dé mí yahó le mu yámú nɔmu cǐn. Ó o Silaasi là a Timtee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bia bò là a Poole á lèenía wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bio ba le mí ì bǐnía á à va ho Beeree, ó o Poole háanía ba le ba vaa bío le o Silaasi là a Timtee bánbá na mí mún buen fúafúu.

O Poole ni-cúa na ó o fεera ho Ateena yi

¹⁶ Pǎahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timtee, ó o mɔn à ho lóhó mu sú le hǎ dofi-kansi-wà, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wǎani le ba *zúifúwa làa bia yínɔn ba *zúifúwa na wee bùaaní le Dónbeenì na ó o wee yí ba kàránló zǐi yi. Làa wizoní ká a wee wǎani le ba nùpua na ó o wee yí ba fémínló lahó yi. ¹⁸ Ba Epikurǐewa † le ba Sitoyisǐewa †† nùwǎ yen mún wee buee wǎani làa wo. Ba búí wee tùaka mín yi kà síi: «O dàn bíoro mu, léé webio ó o yàá dǐn wee bío kà.» Ba búí bán bèn le: «Mu ka lòn dofi-vio bìo ó o wee bue.» Ba wee bío bún lé bìo ó o Poole wee bío o Yeesu bìo, le ho vèeró bìo.

¹⁹ Á ba buan wo vannáa ho lóhó tǔiá fεerowà cǐn, à ba bíá nɔn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán le ba nùpua á fo dà a zéeni yahó làa wen le? ²⁰ Bio wa wee ní kà léé bè-fia wa cǐn, á wa wi à wa zǐn mu kúará.» ²¹ Á bio ho Ateenasá búenbúen le mí kàyáwá bèn wa le mí sòobéé lé mu bè-fia na wee wé bàn níló le mu láakáwá taró.

²² Ó o Poole wáa líi hǐnɔn yòò dǐn ho lóhó tǔiá fεerowà yahó ò o bíá: «Ateenasá, ï mɔn mu le hǎ dofi-na bùaaníló bìo bèn tǐn wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bìo á ï héekaa mi lóhó yi á mɔn mu biowa na mi sonka mi dofiina bùaaníló bìo yi. ï yàá pá mɔn le muini yeení lahó búí à bìo kà lé bìo túara le wán: «Dofini na á nùpue yí zǔ.» Áwa! Á bìo mi wee bùaaní ká mi yí zǔ mu, lé bún á ïnén buara wà bueé zéeni làa mia. ²⁴ Le Dónbeenì na léra ho dǐmíná le mu biowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáayi le ho tá Nǔhúso, á yí máa zoo keeni hǎ zǐn na ba nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo mia à nùpue wé bìo búí na le yi. Lerén le dio wee na le mukǎni ba nùpua yi, le mu bìo búenbúen. ²⁶ Le dǐn o nùpue ni-kéní wán á léraráa hǎ siíwà nùpua búenbúen héera bāraka ho tá wán, á wáana ba kána súaa, á fúana hǎ pǐnna niní dǐnía. ²⁷ Le Dónbeenì wó kà síi bèra a na à ba nùpua cànka le. Hàri ká ba wee hée vǐnà càraa le, nún-sǐ ba à yí le. Tǔiá

† Epikurǐewa: Ba lé ho Kεεεsi kǐhú bè-zǔhúlo búí na lé o Epikure ni-keninia. Ba wee cà bìo ba a wé ká le lònbee máa yí ba. Ba wee leéka le ho dǐmíná bio búenbúen le ho wé fèraa mín. †† Sitoyisǐewa: Ba lé ho Kεεεsi kǐhú bè-zǔhúlo búí na ba le Zenɔn ni-keninia. Ba wi ba zǔn bio ho dǐmíná biowa wee wéráa, á wi ba yí le sǐ-hebúee à sánsá le lònbee le mí siíwà búenbúen.

poni, le Dónbeenì yí khèra lè wa nì-kéní kéní. ²⁸ «Lé bìo wa mukāni ló lerén lé dio níi yi. Lé lerén nɔn wa wee dàñ varákaráa.» Mi len-béwá búí yàá mún bía mu wéréwéré kà síi: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ Á bìo wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tèé le Dónbeenì làa sánú tàá wári tàá huua kansiwà hùúu, bún na ba nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Hã pǎnna na ba nùpua fù yí zū mu bìo yi, bún le Dónbeenì wáa yí máa loñ yi ho zuia. Bìo kà wán á ba nùpua búenbúen lé bìa le wee ve hã lùà búenbúen yi, le ba yèrémá mí yilera lè mí wára. ³¹ Wiz-onle dà-kéní búí lé dio le Dónbeenì bàrá, ò o nùpue na le léra à cití ho dímjíná búenbúen lè ho térénló. Le vèenía o nùpue mu, à zéení lè ba nùpua le orén lé yia le léra ò o fí le citíi mu.» ³² Bìo ba ná ò o Poole wee bìo ho vèeró bìo, á ba búí wee yáa mí jíní yi na a yi. «Ba búí bèn wee bìo: «À ũ bioní mu jíló á wa à pa làa pǎn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole bèn wà ò o díá ba. ³⁴ Ká ba nùwá yen búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bìo. O búí lé ba tũá fèerowà nì-kéní na ba le Denii, là a hãa búí na ba le Damariisi, à pá bíní séení ba búí.

O Poole van ho Korénte

18 Bún mún ó o Poole ló ho Atæena yi á van ho Korénte † lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nìi búí na ba le Akilaasi bín. O nìi mu ton ho kǎhú na ba le Pǎn yi. Orén lè mín hãa Piriisiye ló ho Italii kǎhú yi á buara ho Korénte yi yí míana, lé bìo ho *Oroomu bá-zàwa bée Kolooode nɔn le jii le ba *zúifùwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. Ó o Poole wà van ba cǎn. ³ Á bìo ó orén làa ba tonló léé dà-kéní, á ba wáa páania kará wee bí hã sǎnna na wee tá lè hã búkúwá. ⁴ Hã *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bioní ba zúifùwa kàránló zǎi yi, á wee cà ò o bío búe ba zúifùwa lè ho *Keræesisa júná.

⁵ Bìo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi bueé dǎn, ó o Poole yahó wáa sá le Dónbeenì bìo zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na ba zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì nɔn léra. ⁶ Ká ba zúifùwa mu màhá pá a bìo à ba wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǎ-zǎnia khúnkhūni kúaa ba wán †† ò o bía nɔn ba yi: «Hen ká mi vǔnun, se mu lé minén mi bæere á mu ló yi. Nùpue máa tũa mi bìo làa mi. Bìo kà wán á tĩ wáa à va bìa yínɔn ba zúifùwa cǎn.»

⁷ Ó o ló bín á wà van nìi búí na ba le Titiyuusi Zusitu-usi cǎn. O nìi mu wee kǎnbi le Dónbeenì, á zǎi wi ba zúifùwa kàránló zǎi nisání. ⁸ Ba zúifùwa kàránló zǎi júnúso na ba le Kirisipuusi lè mí zǎi nùpua búenbúen á tà a Núhúso bìo. Á ho Koréntesa cèræe na ná a Poole bioní á mún tà a Núhúso bìo á ba bátízera.

⁹ Ho tǎnàahú búí yi, ó o Núhúso zéeníá mítén là a Poole, á bía nɔn wo yi: «Yí zǎn bìo búí. Yí wé tété, wé bío ká ũ wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bìo ba nùpua na bìo sǎ mii á boo ho lóhó na kà yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí

sanka ho Korénte yi, á kàránna ba nùpua bín lè le Dónbeenì bìo.

¹² Bún mún á ho Oroomu nìi Kaliyon á ba bàrá ho Akayii kǎhú júnú wán. Lé bún pǎahú á ba zúifùwa lò a Poole wán. Ba wiira a buan vannáa le citíi fíiníi, ¹³ à ba wee bío: «Bìo ó o nìi na kà le ba nùpua wé bùaanínaa le Dónbeenì á wi mí dòn làa bìo á wa làndá le mu wéraa.» ¹⁴ Bìo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bío lè ba zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá léé wékhe búí na bùaa tàá bè-vio búí na wa làndá hò á tĩ lá à tà á à jí mí cǎn làa bìo mu lá ko mu wéraa. ¹⁵ Ká bìo mu lé hã bioní, lè hã yènnáa, lè mí kúrú làndá bìo, á lé minén miten ko à mí loñ mu yahó yi. Inén máa fí hǎn tũiawá so síi bàn citíi.» ¹⁶ Ó o le ba lén. ¹⁷ Á ba búenbúen wáa wiira a Sositeena na lé ba kàránló zǎi júnúso á wee ha le citíi fíiníi. Ó o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí jii ba yi.

O Poole bǎnía van ho Āntiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korénte yi. Bún mún ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sǎnkeree lóhó wonna dǎnii. Sǎni ò o zo ho won-beení ò o nɔn mí júnú á ba læera, lé bìo ó o lá dó mí jii nɔn le Dónbeenì yi bìo búí dǎnii yi. † Ò orén là a Piriisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kǎhú. ¹⁹ Bìo ba vaá dǎn ho Efæeze yi, ó o Poole wà van ba *zúifùwa kàránló zǎi yi, á vaá zoó wee wáanì làa ba. Ba fíora a le o cǎaka cúa-yen, ó o yí tà. Ó o bía bìo kà nɔn ba yi á wà díaràa ba: «Ká le Dónbeenì tà á tĩ va ká tĩ bǎn i buen mi cǎn.» Ó o Poole zon ho won-beení ho Efæeze yi á wà ò o díá a Piriisiye là a Akilaasi. ²² Bìo ba vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalæemu, á vaá tæenía ba kèrètíewa kuure yi. Bún mún ó o wà van ho Āntiosi. ²³ O cǎakaa yú bín á bò yi wàraa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kǎna yi, á wee hení ba kèrètíewa búenbúen sía le Dónbeenì bìo yi.

O Apoloosi van ho Efæeze lè ho Korénte

²⁴ Zúifù búí na ba le Apoloosi á buara ho Efæeze yi. O wee lé ho Alekisǎndiri lóhó yi. O lé o nùpue na zū hã bioní. O mún zū le Dónbeenì bioní vūahú bioní làa sòobæe. ²⁵ Ba kàránna a là a Núhúso wǎhú bìo. O nɔn mítén á wee bue ká a zéení bìo ó o Yeesu bìo wóràa binbiri à na ba nùpua yi. Ho *bátéemù bìo dǎnii yi, ó o Zǎn bátéemù bìo na ba kàránna làa wo lé bún mí dòn ó o zū. ²⁶ O wee bío ba *zúifùwa kàránló zǎi yi ká a poni séra. Bìo ó o Piriisiye là a Akilaasi ná a bioní, á ba fó a, á wíokaa zéeníá le Dónbeenì wǎhú bìo binbiri á nɔn wo yi. ²⁷ Bún mún ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kǎhú, á bàn zàwa kèrètíewa henía o síi mu bìo yi. Ba yàa túara ho vūahú tonía nɔn bìa tà a *Krista bìo na wi ho kǎhú mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá dǎn ba, à ba bua a sese. Bìo ó o vaá dǎn bín á le Dónbeenì sǎamu wó ó o séeníá bìa tà a Krista bìo làa sòobæe. ²⁸ O jii-cúa na ó o

‡ Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa cǎn ká yia fù wé dó mí jii le mí i wé bìo búí á à na le Dónbeenì yi, à bànso júnú à foohú máa bǎnì bè wán. Ká ho pǎahú na ó o wee leéka bìo á jii sú, ò o màhá læe mí júnú.

† Korénte: Ho lé ho Akayii kǎhú ló-beení. O Poole pǎahú ká ho nìpomu boo làa sòobæe. Ho yèni hǎa wee lé ho hǎ-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwà na wee wé ho yi bìo yi. †† Mi loñ Matiye vūahú 10.14

wee lá búenbúen á ba zúifùwa yí máa dàh bío bío búí dání yi. O wee dĩn le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì wán à zéenináa mu wéréwéré na ba yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra.

O Poole van ho Efɛeze

19 Pàahú na ó o Apoloosi wi ho Korente yi, ó o Poole lá ho wǎhú na ló hǎ búaa yi á van ho Efɛeze. Kèrètíewa nùwǎ yen búí ó o vaá yú bǐn, ² ó o tùara ba yi: «Pàahú na mi tà a *Krista bío á mi so yú le Dónbeenì Hácírí le?» Á ba bía mɔn wo yi: «Wa yàà dĩn yí ná Dónbeenì Hácírí bío yí mɔn.» ³ Ó o Poole bǐnía tùara ba yi: «Ó, o, á lé ho *bátéemù yén á mi yú?» Á ba bía: «Lé o Zǎn bátéemù.» ⁴ Ó o Poole wǎa bía: «O Zǎn hǐa wee bátízé bia wee tà yèrémá mí yilera lè mí wárá, á wee bío là a *Isirayeele nìpomu le ba tà yia wà a buen orén mɔn bío, o Yeesu.»

⁵ Bío ba ná hǐn bíoní so vó, á ba tà ó o bátízera ba o Nùhúso Yeesu yèni yi. ⁶ Ó o Poole bò mí níní ba wán, á le Dónbeenì Hácírí lion ba wán. Á ba wee bío hǎ sǐ-viò bíoní, á wee fɛe le Dónbeenì nì-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí pírú nún sǐi.

⁸ O Poole yí máa khí ba zúifùwa kàránlò zǐi yi. Pǐina bío tǐn ká lé bǐn ó o wee buee bío yi ká a ponì séra. O wee bue le *Dónbeenì béenì bío, á wee cà à bia wee nǐ a cǐn à tà mu yi. ⁹ Ká ba búí màhǎ tun mí yiwa, á pǎ le mí máa tà a Yeesu bío, á wee zùañka a Nùhúso wǎhú yi ba zǎamáa yìo yi. Ó o Poole fó bìà tà a Krista bío á wàráa ò o díà ba. Làa wizooní búenbúen ká a wee buee wǎanì lè ba nùpua o Tiranuusi kàránlò zǐi yi. ¹⁰ O wó mu á dĩn hǎ lúlúio bío nún. Lé bǐn mɔn á ba zúifùwa làa bìà yíncó ba zúifùwa na wi ho Azii kǎhú yi búenbúen á pánáa o Nùhúso bío.

O Sevaa zàwa nùwǎ hèjnun bío

¹¹ Le Dónbeenì wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hǎrì hǎ sǐ-zǐnía lè hǎ nín-kéniwǎ na dĩn o Poole sǎnía á ba wee bè ba vǎnvárowà wán à ba wa, á ba cǐnǎwa lé bìà ba wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwǎ yen búí na wee héé léka hǎ lùà yi à na ba cǐnǎwa lén bìà ba wi yi, á mún le mí ì wé è loh ká mí dà a na ba là a Yeesu yèni pànká. Ba wee bío lè ba cǐnǎwa kà síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pànká, yia ó o Poole wee bue bío.» ¹⁴ Bìà wee wé mu lé o zúifù nìi na ba le Sevaa na lé ba yankarowà nùhúso beenì zàwa nùwǎ hèjnun. ¹⁵ Ká a cǐnǎ màhǎ bíà mɔn ba yi: «O Yeesu á tǐ zǐ, á mún zǐ a Poole. Ká minén bèn lé ba yén?» ¹⁶ Ò o nìi na ó o cǐnǎ wi yi á zon ba wán, á dànnà ba, á han lè mí sòobéé bóoníkàa yi á ba lùwa ló le zǐi yi mí kǎamáa. ¹⁷ Ho Efɛeze zúifùwa làa bìà yíncó ba zúifùwa búenbúen ná bío wó, á ba búenbúen zǎna, á wíokaa wee kǐnbi o Nùhúso Yeesu yèni. ¹⁸ Bìà tà a *Krista bío cèrèe bíi wee buee bío à zéení bío ba wó ká mu yí se wéréwéré ba zǎamáa yìo yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowà cèrèe á buan mí vǎnna á buee cǐina ba nùpua búenbúen yahó. Ba càtío hǎ vǎnna mu yàamu, á mu yú wén-hǎani † muaaseé búarà-jun làa pírú. ²⁰ Lé kà síi

ó o Nùhúso bíonì wee ben fèráa hǎ lùà ká le wà. Le bàn pànká á ba nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíoní na ó o kánkàa ho Efɛeze yi

²¹ Ká bǐn bíowa so búenbúen wó khǐina, ó o Poole le mí ì kǎa ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi á à va ho Zeruzalɛmu. O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká tǐ vaá dĩn bǐn, á tǐ mún ko à tǐ dĩ ho *Oroomu.» ²² Ó o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le ba va ho Maseduana, ò orén mí beere wón kará dóka mí yi ho Azii kǎhú yi.

²³ Mu pàahú ò o Nùhúso wǎhú bío á kánkàa ba nùpua dàkhǐina ho Efɛeze yi. ²⁴ O donkhue-sǐ-pà bíi na ba le Demetiriyuusi á hǐa wi ho Efɛeze yi. Orén lé yia wee pà a dofiní hǎ-nii Aatemiisi †† zǐ-beenì bàn bè-zàwa lè le wén-hǎani. Bìà wee sá a cǐn á wee yí le wárí na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búí ó o nìi mu von mí tonsáwá làa bìà làa ba tonlò le mí ì wé dà-kéni á kúaa mín wán, ò o bíà mɔn ba yi: «Minén nùpua mu, mí zǐ mu kénkén le lé ho tonlò na ká bío yi á wa níi bío wee dérèaa wán. ²⁶ Háyà! Ò o nìi mu na ba le Poole bío na ó o wee wé á mi wee mi, á wee nǐ. O wee bío le hǎ dofiní-kansiwǎ na ba nùpua wó mítén á yíncó dofiní. Á ba nùpua cèrèe tà a bío ho Efɛeze yi. Hǎrì ho Azii kǎhú nùpua ó o vó ká cǐnú. ²⁷ Mu wà làa bǐn, á wa tonlò yèni á à yáa. Mu yíncó bǐn mí dòn. Wa dofiní hǎ-nii Aatemiisi zǐ-beenì na ba son mɔn wo yi á bío nùhú mún máa keí. Orén mí beere á bío mún máa bǐn máa wé here ba nùpua yi. Wón na á ho Azii kǎhúsa lè ho dǐmǐná nùpua búenbúen wee búaaní.» ²⁸ Bío ba ná hǎ bíoní mu, á ba sǐa cǎ, á wee wǎamaka ká ba a bío: «Ho Efɛezesa Aatemiisi léé dofiní hǎ-beenì!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kánkàa. Ho Maseduana kǎhú nùpua nùwǎ nún búí na là a Poole lá wee bè mín va hǎ khúio, á ba wiikaa á búunia bò yi buararàa le wǎanii la-beenì yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo dĩn ba nùpua yahó, ká ba kèrètíewa hò a. ³¹ Ho pànká ton-sáwá búí na wi ho Azii kǎhú yi na lé o Poole mu bàn bǐnlowà le ba bío na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bǐn. ³² Hón pàahú so yi, á ba zǎamáa yí máa nǐ mín yi. Ba wee héé bío mín núná yi fúaa ba cèrèe bíi yàa wǎa yí zǐ mí kúeemínwánlò nùhú. ³³ Ba zúifùwa nàana a nùpue bíi na ba le Aleksándere á léé dĩnía ba nùpua yahó. Á ba búí ló ba tǎhú á zéení bío ó o ko ò o bío na ba zǎamáa yi. Ó o Aleksándere wǎa hóonía mí níi dá ba zǎamáa yi le ba wé tété, ò o wi ò o lá le bíonì ba zǎamáa yahó ká a zéení le orén lè mín zàwa á níní mǐa mu yi. ³⁴ Ká bío ba nùpua zǐna mu le o lé o zúifù, á mu bío dà-kéni na ká lé bío á ba búenbúen pánía wee wǎama á yú hǎ léèrèwa bío nún síi: «Ho Efɛezesa Aatemiisi léé dofiní hǎ-beenì!» ³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pànká ton-sá vǎn-

† Wén-hǎnló: Hón pàahú so yi, ká le wén-hǎnló dà-kéni lé o nùpue nì-kéni wizon-kúure sámú sǎanii. †† Aatemiisi: O lé le dofiní hǎ-nii bíi. Ho Efɛeze yi, á ba wee bío le orén lé yia á ho tá lè mí bío búenbúen sǎ yi. Orén lé yia ba wee wé fio yi à búeráa ho dĩnló, à sǎnii mún nǐnnáa. Ba zǐ-beenì na ba hǐa son o dofiní hǎ-nii mu bío yi bàn síwà hǐa yí boo mu pàahú.

túaro beenì lé yia dàhna bía lè ba zãamãa á ba wó tété, ò o bía nɔn ba yi: «Efɛɛzesa, ba nùpua búenbúen zū le ho Efɛɛze lóhó lé hia pan wa dofiní há-nii Aatemiisi zī-beeni yi, á pan o bàn kansi na ló ho wáayi lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Èɛ ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o búí há yí wé bìo ká bànso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba nùpua na kà á mi buan buararãa hen à ba nɔn yí yãara bìo búí wa dofiní há-nii zī, á mún yí bía yí khon yí nɔn wo yi. ³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búí wó khon làa mí, á le cítii fíló wizonle wi, á bia wee fí le mún wi. Le ba va bán cǔn. ³⁹ Ká bíoní pá bǐnía wi mi cǔn bìo búí dǎn yí, á bia wee kúee mín wán à loñ ho làndá bìo, á dà à loñ mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á ba háa bío le lé warén wee kãaní ba nùpua bìo wó ho zuia kà bìo yi. Lé bìo ho kúeeminwánlò na kà á nùhú mía máa zéeni.» Bìo ó o bía hǎn bíoní so wó, ó o le ba zãamãa saawaa.

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerɛɛsi

20 Bìo mu bìo na lá wee kánká ho lóhó yòò khǐina, ó o Poole von bia tà a *Krista bìo kúaa mín wán, á henía ba sǎa. Bún mún ó o dó ba cãawése ò o wà nɔn ho Maseduana. ² O kãa hón kǎhú so yi á bía bìo cèrèe á heníanãa bia tà a Krista bìo sǎa, ò o ló bǐn wà van ho *Kerɛɛsi kǎhú. ³ O kará bǐn á dǎn hã pǐina bìo tǐn. Bún mún ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kǎhú yi. Lé hón pãahú so yi á ba bía nɔn wo yi le ba *zúifùwa lò a wán. Ó o díá ò o yèrèmaa kãa ho Maseduana. ⁴ Bia lèenía wo lé o Beeree nii Sopatɛere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekũnduusi na pãanía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Dɛɛbe nii Kayuusi, là a Timotee. À séení ho Azii kǎhúsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén bán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á na-fini yí dó yi sǎnú díró mún á wó hã wizooní bìo hònú á bò yi vaá dǎnnãa. Bún mún á wa vaá yú ba ho Torowaasi yi. Lé yàwá nùhú dà-kéní á wa wó bǐn.

Bìo wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tǐbíri zoñ ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú † á à là. À bìo ó o Poole lée sǐn á à lén, ó o tà hã láakáwá lè ba nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hã nónwíora bìo nún níi yi á wa yòò kúaa mín wán yi. Hã fǐntéena cèrèe á ba zǎnía bǐn. ⁹ Yàronza fèe búí na ba le Etiisi á kará le bonkɛɛ nii. Bìo ó o Poole wee bío ká a wà fèe, á mu dǎmu bó a yàronza fèe mu. Ó o yòò kùera hã nónwíora bìo nún níi yi, á líí lùwá. Á ba le mí bueé hóonia a ò o húrun. ¹⁰ Ó o Poole yòò lion, á líí bánbãa vaá lá a buan mí bàra yi ò o bía: «Mi yí dèe mi yiwa, lé o yìo wi lua.» ¹¹ Ò o bǐnía wà yòora, á yòò cèekaa ho búurú là. Bún mún ó o pá bǐnía bía fúuu fúaa ho tá tǎn á wii hà, ó o màhá wà. ¹² O yàronza fèe ba buan wàraa ká a yìo wi lua. Á ba búenbúen á mu wó sǐ-hǐllè cǔn làa sòobéɛ.

O Poole dǐn ho Torowaasi yi á vannãa ho Milee

¹³ Bìo ó o Poole lon, lé ho bè ho wǎhú à varãa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi à wa pãaní zo ho won-beeni. Á warén zon ho won-beeni dú a yahó nɔnnãa bǐn. ¹⁴ Bìo ó o bueé yú wen ho Asoosi yi, ó o pãanía zon làa wen á wa wà van ho Mitilɛena lóhó. ¹⁵ Wa dǐn bǐn vaá ló ho Siyoo kǎhú na mu numu kǐnía yi mu tá na lée tǎn. Bún bàn tá na kún bǐnía lée tǎn, á wa vaá dǎn ho Samɔɔsi kǎhú na mu numu kǐnía yi. Mu bàn tá na bèn bǐnía lée tǎn lé bìo wa vaá dǎnnãa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o dǐn bũmaka mítén ho Azii kǎhú yi. Lé bìo ó o wi ò o bánbãa vaa dǎ ho Zeruzalɛemu à ho Pǎntekoote dí yí bǐn ká mu dà a wé. Lé bún nɔn ó o yí ló lè ho Efɛɛze cǔn.

O Poole bía lè ho Efɛɛze kèrètíewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa ba nùpua ho Milee yi le ba va ho Efɛɛze, à vaa ve ba kèrètíewa kuure ya-díwá na bǐn le ba buen. ¹⁸ Bìo ba bueé dǎn, ó o bía nɔn ba yi: «À lá tǐ buen-nònzòñ ho Azii kǎhú yi nii, á bìo á tǐ buan lè iten ho pãahú búenbúen na á tǐ làa mia kará mín wán á mi zū. ¹⁹ tǐ liinía iten á sá a Nùhúso tonló lè le wé lè le lòn-bee na yú mi, bìo ba *zúifùwa lò tǐ wán bìo yi. ²⁰ Mi zū mu le bìo dà a séení mia bàn dèe woon á tǐ yí sànkãa mia. Mu búenbúen á tǐ buera, á kàràna làa mia ba zãamãa yahó lè mi zǐn yí. ²¹ Ba zúifùwa làa bia yínɔn ba zúifùwa á tǐ henía mu nɔn yi le ba yèrèma mí yilera lè mí wárá, à tà wa nùhúso Yeesu bìo. ²² Bìo ká wán lé mi tǐn wee na ho Zeruzalɛemu làa bìo le Dónbeeni Hácírí le tǐ wérãa mu konloon, ká tǐ mún yí zū bìo wà vaá yí mi bǐn. ²³ Hã lórá lè mí dà-kéní kéní yi á le Dónbeeni Hácírí wee fèn nì tǐ zeñ wán le ho kàsó zoró, lè le lòn-bee lè mí síwà á pan mi bǐn. Bún mí dòn lé bìo á tǐ zū. ²⁴ Inén cǔn á tǐ mukǎni bìo nùhú mía, díkà à bìo le Dónbeeni tonkaa mi bìo yi à yìo lé, à le Dónbeeni sãamu bín-tente bìo zéenílò tonló na ó o nùhúso Yeesu kàràfãa mii à tǐ sá à tǐi nii. ²⁵ tǐ hɛera buera le *Dónbeeni bɛeni bìo mi búenbúen tǐahú, ká bìo ká wán á tǐ wãa zū le minén ó o búí máa bǐnía máa mi mi. ²⁶ Lé bún nɔn á tǐ wee bíorãa bìo ká á à na mia ho zuia: Mi ni-kéní búí víinía mítén á bànso bìo máa tũa làa mi. ²⁷ Lé bìo le Dónbeeni bìo na á lé le mí ì wé búenbúen á tǐ zéenia làa mia á yí ká dèe. ²⁸ Minén miten pa miten bìo, à mún pa ba kèrètíewa kuure bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé parãa mí pia yi bìo sǐi bia le Dónbeeni Hácírí kàràfãa mia le mi pa yi. Ba kèrètíewa kuure á mi wé loñ bìo sese. Lé le Dónbeeni kùrú Za cǎni kúaarã ba bìo yi á ba bìo sǎ le yi. ²⁹ tǐ zū mu le tǐ lénlò mún ká ba nùpua búí na bonmín lòn dakhínkhínwa na zǎnii wi á à zo mi tǐahú. Ba à dé le bóoní ho pi-boohú yi. ³⁰ Hàrí minén tǐahú á ba nùpua búí ì lé yi, á à hǐn wé è fũaa hã sabíoní á à khàraa bia tà a *Krista bìo à bán bè ba yi. ³¹ Mi cén tǐni mi yìo, à zūn mu le tǐ nà mi zeñ wán hã lúlúio bìo tǐn yi, hã wisonãa lè mí tǐnɔnna yi ká tǐ wee wá. ³² «Hã làa na ká wán, á tǐ wãa à dé mí bìo le Dónbeeni lè mí sãamu bíoní nii yi. Dén bíoní so lé dìo pànká á à

† Mi loñ Bè-wénia vǎahú 2.42

na ká mi s̄adéro á à fàrá à t̄in. Lè è na ho nàfòró mia, h̄ia le bàrá ká làa bìo bìo s̄à le Dónbeenì yi. ³³ Ì s̄ií yí vá nùpue búí wárí là a s̄ánú, là a s̄i-z̄ínia yi yí m̄on.

³⁴ Minén mi b̄eere z̄ú le t̄i níní na kà lé h̄iá á t̄i s̄aráa, á n̄iánanáa t̄inén làa bìo làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé búñ á t̄i wó á z̄eenía làa mia à mi wé sá làa búñ à séenínáa ba n̄i-khenia. Mi wa b̄iní leéka le o n̄uhúso mí b̄eere á bío bìo kà: Yia wee h̄a mu bìo wón c̄unú na ó o yú á bùaa po yia ba wee na mu yi.»

³⁶ Bìo ó o bío làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líí fàrá mí n̄onkópúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee w̄ii o Poole bua yi à ȳèe kíó à dérää o c̄awése. ³⁸ Ba yara sò dàkh̄iina, lé bìo ó o Poole bío le ba máa b̄iní máa mi mí. Búñ m̄ón á ba l̄eenía wo vannáa ho won-beenì lahó yi.

O Poole wà van ho Zeruzal̄emu

21 Búñ m̄ón á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beenì t̄erénna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée t̄on lé bìo wa vaá d̄innáa ho Oroode lóhó, á d̄in b̄in vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beenì búí b̄in na wà a va ho Fenisii k̄h̄ú, á wa zon hón wàráa. ³ Bìo wa vaá s̄uráa ho Siipere k̄h̄ú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii k̄h̄ú c̄n á vannáa ho Tiire lóhó. Lé b̄in á ho won-beenì s̄erò ko ho bùen yi. ⁴ Wa yú ba k̄er̄et̄iewa búí b̄in á wa wó ho yàwá n̄uhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeenì Hácírí n̄a ba zeñ wán, á ba bío là a Poole le o yí va ho Zeruzal̄emu. ⁵ Ká bìo ho p̄ahú na wa ko à wa wé b̄in vó, á wa lá wa w̄h̄ú wà. Á ba k̄er̄et̄iewa lè mí h̄áawa lè mí háyúwá búenbúen ló á l̄eenía wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bìo wa líí d̄n mu yámú n̄umu n̄ii á wa líí fàrá wa n̄onkópúná wán à wa flora. ⁶ Búñ m̄ón á wa dó mín c̄awése, á t̄eeníkaa mín yi, à wa yòò zon ho won-beenì, à b̄arén b̄en b̄inía kh̄íbon.

⁷ Wa d̄in ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á t̄eenía wàn zàwa k̄er̄et̄iewa na b̄in yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé b̄in á wa v̄eeni mu yámú n̄umu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée t̄on á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeenì b̄in-buero búí wi b̄in á ȳeni ba le Filiipu. Lé wón á wa làara z̄ií. O lé ba n̄upua n̄uwá h̄epun na ba hueekaa ho Zeruzal̄emu yi n̄i-kéní. ⁹ O h̄inni n̄uwá náa wi á yí yan, á wee f̄e le Dónbeenì n̄i-cúa na ba n̄upua yi. ¹⁰ Wa wó h̄a wizooní c̄èr̄e b̄in, á le *Dónbeenì n̄i-cúa f̄eero búí na ba le Akabuusi ló ho *Zudee yi á bueé yú wen b̄in. ¹¹ Ó o wà buara wà c̄n, á bueé fó a Poole ku-c̄en̄ií, ò o can mí zení lè mí níní ò o bío: «Bìo kà lé bìo le Dónbeenì Hácírí bío: «Lé kà s̄ií á ba *zúífùwa á à ca làa yia te le ku-c̄en̄ií na kà ho Zeruzal̄emu yi, á à dé bìo yí z̄ú le Dónbeenì n̄ii yi.»» ¹² Bìo wa n̄a h̄a b̄ioní mu, á warén lè wàn zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzal̄emu. ¹³ Ká a màh̄á bío n̄on wen: «Mi wee wá á wi à mi yáa t̄i yilera le we? Ì wíokaa t̄ten vó t̄i caró bìo yi ho Zeruzal̄emu yi. H̄arí t̄i búero b̄in o n̄uhúso Yeesu bìo yi á t̄i pá wíokaa t̄ten vó bìo yi.» ¹⁴ Bìo wa hò a san làa bìo ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bío: «O N̄uhúso lé yia s̄ií bìo

wé.» ¹⁵ Wa wó h̄a wizooní bìo ȳen b̄in. Búñ m̄ón á wa wíokaa waten à wa n̄on ho Zeruzal̄emu. ¹⁶ Ho Sezaaree k̄er̄et̄iewa búí l̄eenía wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere n̄ii búí na ba le Munas̄on c̄n. O lé o k̄er̄et̄i m̄iana. Lé wón z̄ií á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki c̄n

¹⁷ Bìo wa vaá d̄n ho Zeruzal̄emu, á wàn zàwa k̄er̄et̄iewa na b̄in á sá wa yahó lè h̄a z̄amakaa. ¹⁸ Mu tá na lée t̄on, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki c̄n. Lé b̄in á ba k̄er̄et̄iewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ Ó o Poole t̄eenía ba yi, ò o lá bìo le Dónbeenì dórää mí n̄ii wo yi ho tonló na ó o sá bìo yín̄n̄ ba *zúífùwa t̄iáhú á f̄eera lè mi dà-kéní kéní n̄on ba yi.

²⁰ Bìo ba n̄a à c̄n vó, á ba wee kh̄oní le Dónbeenì, à ba bío n̄on wo yi: «Wàn za Poole, w̄áa loñ bìo ba k̄er̄et̄iewa na lé ba zúífùwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *M̄ȳiize l̄andá bìo dàkh̄iina. ²¹ Ba bío n̄on ba yi le ba zúífùwa búenbúen na wi h̄a s̄i-viò n̄upua t̄iáhú á fo wee k̄aràn le ba pí ho l̄andá mu. Le fo wee bío le ba wé yí *kúio mí zàwa, le o búí yáa yí b̄iní yí bè ba zúífùwa l̄andá yi h̄úu. ²² Háya! Á mu w̄áa à wé kaka? Bìo ba màh̄á à n̄i mu k̄énk̄én le fo wi hen. ²³ Àwa! Á bìo wa à bío á à na foñ lé bìo à ù wé. N̄upua n̄uwá náa búí wi hen á dó mí n̄iní le mí ì wé bìo búí á à na le Dónbeenì yi. ²⁴ W̄áa fé bán bèráa à ba ceéró l̄andá à ù páaní wé làa ba, à bìo ba ko ba lén mu bìo yi à ù s̄ání, à ba bè yi à dàñ l̄eráa mí n̄úná. [†] Ká mu wó kà s̄ií á ba n̄upua búenbúen á à z̄ñ le bìo ba wee bío ù n̄ii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bìo yín̄n̄ ba zúífùwa na tà a *Krista bìo, bán wa túara ho v̄uhú n̄on yi á z̄eenía bìo wa wi à ba bua lè mít̄en: Ba yí ko ba là le muini taa, à yí dí c̄ani, à yí là bùaa na yí f̄uana taa, á mún pa mít̄en ho bá-fénlò lè ho h̄á-fénlò lè mí siíwà yi.» ²⁶ Ó o Poole w̄áa fó ba n̄upua n̄uwá náa mu, á mu tá na lée t̄on ó o làa ba páanía wó ba ceéró l̄andá. Búñ m̄ón ó o wà zon le *Dónbeenì z̄i-beenì lún yi, ò o bío le mí ceéró l̄andá á à vé h̄a wizooní bìo h̄epun yi. Búñ wee z̄eení le lé ho p̄ahú na á ba à wé mu h̄amu yi ba n̄i-kéní kéní bìo yi.

O Poole ba w̄ira le Dónbeenì z̄i-beenì lún yi

²⁷ H̄a wizooní bìo h̄epun mu w̄áa lá ká véró, à búñ à ho Azii k̄h̄ú *zúífùwa búí m̄on o Poole le Dónbeenì z̄i-beenì lún yi. Á ba h̄in̄n̄ s̄úkúra ba z̄amáa búenbúen, à ba w̄ira a Poole. ²⁸ À ba wee bío p̄n̄p̄n̄: «*Isiraȳelesa, mí buen wen, yia kà lé o n̄ii na wee h̄e k̄aràn ba n̄upua le ba yí k̄n̄bi o Isiraȳelesa n̄ipomu búenbúen là a M̄ȳiize l̄andá, lè le Dónbeenì z̄i-beenì na kà. H̄a làa na kà wán ó o yàà bò mín làa bìo yín̄n̄ ba zúífùwa á zonnáa le Dónbeenì z̄i-beenì lún na bìo s̄à ba zúífùwa yi á zoó tíra dén sòobá-l̄ue so.» ²⁹ Ba wee bío búñ, lé bìo ó o Ef̄eze n̄ii Torofiimu á ba lá m̄on ò orén là a Poole páanía bò mín ho lóhó yi. Á ba wee leéka le lé o Poole buan wo zonnáa le Dónbeenì z̄i-beenì lún na bìo s̄à ba zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yòó ló, á ba n̄upua wee lé l̄ua búenbúen à l̄uwí buen. Ba bueé

† Mi loñ Bè-wénia v̄uhú 6.1-6

†† Mi loñ Bè-wénia v̄uhú 18.18

wiira a Poole le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi á buan lóráa ho khũuhũ, à ba dèenía pon hã wonna. ³¹ Ba wi ba búe ó Poole à bún ba bueé bía á nɔn ho *Oroomu dásíwá kuure núhúso yi le ho Zeruzaleemu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dèenía fó ba dásíwá búí lè mí núnása, à ba lùwa mà ba zãamáa. Bìo á bán mɔn ba dásíwá kuure lè mí núhúso á ba día a Poole haró. ³³ Á ba dásíwá núhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nɔn lè jii le ba wii wo à ca lè hã zúakúariwà bìo jùn. Bún mɔn ó o tũara a léenii làa bìo ó o wó. ³⁴ Ká ba zãamáa màhã wee hée wãamaka ká ba a bío mín núná yi, á ba dásíwá núhúso yáá wáa yí máa jí bìo ba wee bío sese. Ó o nɔn le jii le ba bua a Poole vaa dé ba dásíwá lún yi. ³⁵ Bìo ó o Poole á ba dásíwá buan vaá dõnnáa ho lún zũapii, á bán sã san lá à buan lé bìo ba zãamáa wee jàa buennáa o wán lè le hɛerè. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká ba a bío p̃ñp̃ñ: «O ò búe.»

O Poole wee fɛɛ ho tũiá mí jii

³⁷ Pãahú na ó o Poole vaá wee zo ba dásíwá lún yi ó o bía lè ba dásíwá núhúso lè mu kerɛekimu: «Fo dà a na le níi miì á t̃i bío bìo búí làa fo le?» Á wón bía nɔn wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerɛekimu. ³⁸ Í lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite nii na còonía kãá á fó ba nì-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o Poole bía nɔn wo yi: «Ínén léee zúifù nii. Í wee lé ho Silisii k̃hũ ló-beenì búí na ba le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le níi miì le t̃i bío lè ba zãamáa.» ⁴⁰ Á ba dásíwá núhúso nɔn mu níi wo yi. Ó o Poole wáa d̃ñ ho lún zũapii ò o dá mí níi ba zãamáa yi á ba búenbúen wó tétété, ò o lá le bíonì ò o wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22 «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bìo á t̃i bío hã làa na kà wán, á a lénnáa t̃i núhũ.» ² Bìo ba ná ò o wee bío mu zúifumu, á ba wíokaa wan tétété. Ó o Poole wíokaa lá le bíonì ò o bía: ³ «Ínén léee zúifù nii. Í ton ho Silisii k̃hũ lóhó na ba le Taasi yi, ká t̃i màhã d̃ñ ho Zeruzaleemu yi hen. O Kamaliyeli lé yia kenía mi lè wàn bùaawa làndá sesese. Ínén mún lá can t̃i kuio le Dónbeenì bìo yi làa bìo minén wee wéráa mu ho zuia bìo síi. ⁴ Bìo wee bè o Núhúso w̃hũ búí á t̃i beera lò á bó, á wíikaa ba báawa lè ba hãawa búí kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeenì yankarowà núhúso beenì lè ba *nì-kíá búenbúen á zũ le bìo á t̃i wee bío bon. Bán lé bìo á t̃i fó hã ṽnna c̃ñ, na á t̃i bua á à varáa wàn zàwa *zúifúwa na ho Damaasi yi c̃ñ, h̃ia wee zéeni le t̃i dà vaá wíika bìo t̃i a *Krista bìo b̃ñ á à bua à buennáa ho Zeruzaleemu yi á bueé beé lò.

⁶ «Bìo á t̃i wi ho w̃hũ wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yio bueé t̃i à khon-beenì búí ló ho wáayi líi kúaará t̃i wán á kínia miì. ⁷ Á t̃i ló lùwá ho tá yi, á tãmu búí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léee webio nɔn á fo wee beéráa t̃i lò.» ⁸ Á t̃i tũara: «Núhúso, fo léee wée?» Á mu tãmu bía: «Ínén lé o Nazareete nii Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bìo làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká ba màhã yí ná bìo bía. ¹⁰ Á t̃i tũara: «Núhúso, léee webio á t̃i ko á t̃i wé?» Ó o Núhúso bía nɔn miì: «Lii híni vaa zo ho Damaasi yi. Bìo le Dónbeenì wi à ù wé búenbúen á ba zoó bío á à na foñ.» ¹¹ Ká bìo mu khoomu cueéra t̃i

yio á t̃i yí máa mi, á bìo làa mi bò mín tò t̃i níi yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii búí na yèni ba le Ananiasi wi b̃ñ. O wee k̃ñbi le Dónbeenì á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúifúwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bìo. ¹³ Wón lé yia buara bueé yú mi á bía nɔn yi: «Wàn za Soole, b̃ñi wé mi.» Mí lahó yi á t̃i yio héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá b̃ñi bía: «Wàn bùaawa bàn Dónbeenì fèra léra fo bèra a na à ù zũn le s̃i bìo, à dàñ mi a Yeesu, o nì-térènnii, à jí a bíonì. ¹⁵ Á ùnén lé fo á à wé o sèéràsò á à zéeni bìo fo mɔn làa bìo fo ná á à na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo t̃in pan mu yén? H̃ñi ve o Núhúso le ba bátizé fo, à ù bè-kora à sèn día.»

¹⁷ «Bìo á t̃i b̃ñi vaa ho Zeruzaleemu, á wizonle búí ká t̃i wee wé t̃i fioró le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, ¹⁸ ó o Núhúso zéeni m̃ten làa mi á bía nɔn miì: «H̃ñi f̃uaf̃ua lé ho Zeruzaleemu yi, lé bìo á ba nùpua máa tà ho tũiá na á fo wee mì t̃i d̃ñi yi bìo.» ¹⁹ Á t̃i bía nɔn wo yi: «Núhúso, ba zũ mu k̃ñk̃ñ le ínén t̃in lá wé va ba k̃aránlò z̃ñi yi, à ha bìo tà ù bìo, à fé ba vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ Á pãahú na à ù sèéràsò Etièna ba bó yi ká a ínén t̃i beere wi b̃ñ, á tà mu wéró á pan ba s̃i-z̃ñia yi.» ²¹ Ó o Núhúso wáa bía nɔn miì: «Día à ù lén va, t̃i tonka fo á fo ò khèn ñ va làa bìo yínɔh̃ ba zúifúwa c̃ñ.»»

O Poole bìo sã ho Oroomu yi

²² Ba zãamáa jà mí yiwa á ná a Poole c̃ñ fúuu á vaá bó dén bíonì so yi, á ba wee bío p̃ñp̃ñ: «Wón nùpue so síi á ko ò o búe. O muk̃ñi ko le ví.» ²³ Ba wee wãamaka á wee ten mí s̃i-z̃ñia yòò dáká ká ba a wé le t̃in yòò miì ho wáayi. ²⁴ Á ba dásíwá kuure núhúso nɔn le jii le ba bua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a lè hã làbàanì ò o zéeni bìo ó o wó á nɔn ba zãamáa wee wãamakaráa o wán kà síi. ²⁵ Bìo ba wee ca a Poole lè hã h̃ni á à ha, ó o bía nɔn o dásí nii na wi b̃ñ yi: «Nii so nɔn mia à mi ha nùpue na bìo sã ho *Oroomu yi ká mi yí cítio wo le?» ²⁶ Bìo ba dásíwá núhúso ná mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure núhúso: «Páa! Loñ bìo fo lá à wé. O nii mu bìo sã ho Oroomu yi.» ²⁷ Á ba kuure núhúso wà van o Poole c̃ñ, á vaá tũara a yi: «Á ù bìo sã ho Oroomu yi k̃ñk̃ñ à ù bío mu làa mi.» Ó o Poole le «Úuu.» ²⁸ Á ba dásíwá kuure núhúso bía: «Ínén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» Ó o Poole bèn bía: «Ínén wón ton làa b̃ñ.» ²⁹ Á bìo lá ko ba ha a dèenía día a. Ba dásíwá kuure núhúso mí beere á zãna bìo ó o le ba ca yia bìo sã ho Oroomu yi bìo yi.

O Poole d̃ñ ba zúifúwa tũiá fɛerowà yahó

³⁰ Lé bún nɔn á mu bàn tá na léee t̃ñ á bìo ba dásíwá kuure núhúso wi ò o zũn bìo nɔn á ba zúifúwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà núnása lè ba tũiá fɛerowà búenbúen kúee mín wán. Bún mɔn ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23 Ó o Poole wáa fá mí yio ho làndá tũiá fɛerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, t̃i yi yí máa dè. Ínén t̃i beere zũ le t̃i bò le Dónbeenì yi sese á bueé bó ho zuia yi.» ² Á le *Dónbeenì yankarowà núhúso beenì Ananiasi nɔn le

nii bìa òn bó à Poole yi le ba vúaa o nii. ³ Ká a Poole màhà bíá nɔn wo yi: «Fo la lòn soró na ba khūuní. † Le Dónbeenì á à vúaa fo. Fo òn ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ù màhà le ba vúaa mi ká ho làndá nɔn ho mu.» ⁴ Á bía bó a Poole yi bíá nɔn wo yi: «Cáa, yaa fo yáá wáa wee là le Dónbeenì yankarowà nùhúso beenì.» ⁵ Ó o Poole bíá: «Wàn zàwa, ò lá yí zū ká a lée Dónbeenì yankarowà nùhúso beenì. Bìo á ò màhà zū le le Dónbeenì bíonì bíá bío kà: «Yí mì bín-kohó à lée mì nìpomu nùhúso yi.» †» ⁶ O Poole zū mu le ho làndá tūiá fēerowà s̄n-kéní lé ba *Sadusíewa, ká ba s̄n-kéní lé ba *Farizíewa, lé búnn nɔn ó o bíaráa bío kà p̄np̄n ba yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwá lé ba Farizíewa, á òn mún lé o Farizíe. Bìo á ò dó ò s̄i ba nì-hía véeró bío yi, lé búnn nɔn ba wee cítíráa mi.» ⁷ Bìo ó o bíá h̄n bíonì so vó á ba Farizíewa lé ba *Sadusíewa wee kán mín, á ba kán, á sankaa mín lé h̄ kuio bío nún. ⁸ Ba Sadusíewa bán wee bío le nì-hía máa vé. Le wáyí tonkarowà míá, á bè-vio búí na yí dà máa mi mún míá. Á ba Farizíewa bèn tà búnn búnn bío. ⁹ H̄ wāamakaa wee dé wán ká h̄ wà, á ho *làndá bío zéenílowa na le ba Farizíewa lé le kuure á h̄n nɔn pá, á wee là mí h̄eré ká ba a bío: «Wa yí nɔn bè-kohó o nii na ká yi. Mu ù wé bío búí zéení miten là wo, tàá wáyí tonkarowà búí bíá làa wo.»

¹⁰ Le wānii wó herera dà fúaa ba dásíwá kuure nùhúso zāna le ba h̄iá lēeka a Poole. Ó o le mí dásíwá búí líi fé o Poole ba zāamāa t̄h̄ú à zorāa ba dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zòh̄ t̄n̄ah̄ú, ó o Nùhúso zéení miten là a Poole á bíá nɔn wo yi: «Henì ù s̄i. Fo zéení ò bío ho Zeruzalemu yi hen, fo mún ko à ù zéení ò bío ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ò búe

¹² Mu tá na lée t̄n̄ yìnbii, á ba *zúifùwa lò. Ba dó mí jiní nɔn le Dónbeenì yi á le mí máa dí, á máa nɔn ká mí yí yú a Poole yí bó. ¹³ Bìo lò h̄ lío mu á po nùpua búará-nún. ¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowà núnáa le ba ya-díwá á bíá nɔn yi: «Wa dó wa jiní nɔn le Dónbeenì yi le le sòobé le wa máa dí, á máa nɔn ká wà yí yú a Poole yí bó. ¹⁵ Minén le ho làndá tūiá fēerowà búnn bío, mi wáa fio mu ba dásíwá kuure nùhúso c̄n le o bío le ba bua a Poole buennáa mí c̄n, à wé le mí wi à mí wíoka loñ o bío yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó òn pan, á à búe o ká a òn yí bueé òn hen.» ¹⁶ Ká a Poole bán h̄n-za màhà òn ná h̄ lío mu. Ó o wà zón ba dásíwá lún yi, á zoó bíá mu nɔn o Poole yi. ¹⁷ Ó o Poole von ba dásíwá nùhúso nì-kéní, á bueé bíá nɔn yi: «Bè là a yàronza na kà varáa mí kuure nùhúso c̄n. O bíonì wi làa wo.» ¹⁸ Á wón fó a vannáa mí nùhúso c̄n, ò o bíá: «O kàsó nii Poole le ò bua a yàronza na kà buennáa ù c̄n, le o bíonì wi làa fo.» ¹⁹ Á ba dásíwá kuure nùhúso fù a yàronza nii yi, á ba khèra vaá òn ò o tūara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ Á wón bíá: «Ba zúifùwa wó le nii dà-kéní à ba le mí ò fio fo, à ho yíró, à ù bío le ba bua a Poole à varáa ho làndá

† Ho p̄ah̄ú mu yí ká h̄ soni ba wee wé khūuní à h̄ f̄aní wé yí mi. †† Mì loñ Léró vūah̄ú (Exode) 22.27

tūiá fēerowà yahó, le lé bío á ba wi ba wíoka loñ o bío yahó yi sese. ²¹ Èe yí ní mu. Ba búí wíokaa miten vó, á wi ba pará wii wo. Ba po nùpua búará-nún. Ba dó mí jiní nɔn le Dónbeenì yi, á le mí máa dí, á máa nɔn ká mu yíró o Poole á ba yú bó. Ba wíokaa miten vó, á pan à ònén lé yia nii.» ²² Á ba dásíwá kuure nùhúso hení mu nɔn o yàronza mu yi le bío ó o bíá nɔn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. Ó o dí a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvēēere Felikisi c̄n

²³ Bún m̄n á ba dásíwá kuure nùhúso von mí dásíwá núnáa nùwá nún á bíá nɔn yi: «Mì ve ba dásíwá kh̄iá-nún à kúee mín wán, à bè ba cón-yòrowà búará-t̄n̄ làa píru wán, à séení ba nùpua kh̄iá-nún na buan h̄ c̄n búbawá, à mí wíoka miten ho *Sezaaree varó bío yi ho t̄n̄ah̄ú lēerewa bío d̄n̄ p̄ah̄ú. ²⁴ Mì mún cà ba cúawa na mi ò lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvēēere Felikisi nii yi ká mí yí le d̄e búí wé o.» ²⁵ Ó o tūara h̄ bíonì na kà ho vūah̄ú yi á nɔn ba yi:

²⁶ «Ònén Koloode Liziasi á wee t̄enì ònén Felikisi na le o kuvēēere yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá wíira a nii na kà, á lá wi ba búe o. Ká ò zūna mu le o bío s̄h̄ ho *Oroomu yi, á ònén dásíwá á k̄n̄iá wo. ²⁸ Ì wi à ò zūn̄ bío nɔn ba zúifùwa wee koonínáa wo yi, lé búnn á ò buan wo vannáa barén làndá tūiá fēerowà c̄n. ²⁹ Á ò zūna le lé barén k̄rú làndá bío á nɔn ba wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhà yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, tàá ò o dé ho kàsó yi. ³⁰ Bún m̄n, á ba n̄ ò z̄en wán le ba zúifùwa wee le o wán, lé búnn nɔn á ò d̄en̄iá le ba bua a varáa ù c̄n, à ò mún le bìa wee kooní a yi à ve o ù c̄n.»

³¹ Á ba dásíwá wó bío ba nùhúso bíá nɔn ba yi. Ba fó a Poole ho t̄n̄ah̄ú mu yi á buan wàráa fúaa ho Āntipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée t̄n̄, á ba dásíwá na wee varáa b̄n̄iá buara mí lún yi, à ba díá bìa yòora ba cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa d̄en̄ii ho Sezaaree yi, á ba dó ho vūah̄ú o kuvēēere nii yi, à ba nɔn o Poole wo yi. ³⁴ Ó o kuvēēere k̄r̄anna ho ò o tūara a Poole yi le o wee lé ho k̄h̄ú yén yi? Ó o Poole bíá: «Ì wee lé ho Silisii yi.» Bìo ó o zūna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bíá nɔn wo yi: «Bìa wee kooní foñ h̄iá bueé òn, á ò màhà à tūa foñ.» Ó o nɔn le nii le ba dé o o *Heroode béenì z̄i-beenì † yi à pa yi.

O Poole á ba zúifùwa le o wó khon

24 Wizoóni bío hònú búnn m̄n, á ba yankarowà nùhúso beenì Ananiasí, le ba ya-díwá nùwá yén búí, à séení nùpue búí na zū ho *Oroomu làndáwá na bueé bío ba nii á bò mín buara ho *Sezaaree. O yèni ba le T̄etuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvēēere c̄n. ² Á ba buan o Poole buararáa. Ó o T̄etuluusi wáa wee zéení bío ó o wó khonnáa kà síi: «Wa nùhúso, ònén lé yia nɔn wa yúráa ho h̄erá. Mu bè-yèrémákana na wíokaa wa k̄h̄ú lé ù bè-z̄r̄m̄n̄i nɔn á búnn búnn bío wórāa. ³ Mu biowa na wa wee yí

† Heroode béenì z̄i-beenì: Le lée z̄i-beenì búí ó o Heroode h̄iá son ho Sezaaree lóhó yi. Le z̄i-beenì mu lé dío á ho Oroomu kuvēēerewá h̄iá wee wé k̄en̄ yi.

búenbúen féeε hã lùu búenbúen yi á wa zũ bìo, á wa yiwa yí dà máa nɔnsã foñ hùúu. ⁴ Ì yàá máa ðĩn máa yáa ù pãahú. Ì wee fio fo, sáberé à ù jí ã cĩn cĩnú. ⁵ Wa mɔn mu le o nii na kà dà à yáa bìo ká mu bùaa. Ba *zúifùwa na ho ðímíjǎ yi búenbúen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazaretesa kuure búí jùhúso. ⁶ Le *Dón-beeni zĩ-beeni na bìo sã le yi ó o lá wi o ò tií, lé búñ te o wiiró. Wa lá le wa à ðĩn [wa làndá wán á à cítiraa wo, ⁷ ká ba dásíwá jùhúso Liziasi lé yia fáa wo wa nii yi le le sĩ-suee, ⁸ ò o nɔn le nii bìa wee kooní a yi le ba buen ù cĩn.] Fo tùara a nii mu yi, á ùnén à ùten á à mi bìo ba le o wó khonnáa.» ⁹ Á ba zúifùwa bíá sã a nii mu jii le bìo ó o bíá lé ho tũíá.

O Poole wee fεε mí tũíá o Felikisi yahó

¹⁰ Ó o kuvεεεere wáa dá mí níi o Poole yi le o bío. Ó o Poole lá le bíoni ò o bíá bìo kà: «Ì zũ le fo fã le cítíi ho kǎhú na kà yi mu míana. Lè búñ te bìo á ã láaraa foñ á à fεεráa ã tũíá á à lénnáa ã jùhú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loí. Ì buara ho Zeruzaleemu yi á wà buée bùaaní le Dónbeeni mu wizooní á ðĩn máa dà píru jn wán. ¹² Ba yí yú mi ká ã wee wãaní là a búí le Dónbeeni zĩ-beeni lún yi. Ba mún ðĩn yí yú mi ká ã wee khà nùpua kúee mín yi ba zúifùwa kàránlò zĩn yi, tàá ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le bìo ba wee bío ã jii á bon. ¹⁴ Bìo á ã zũ à ã wee wé lé bìo kà: Ho wǎhú na á barén le ho bìo yí bon, hón lé hia á ãnén bò á wee sá na wán bùaawa bàn Dónbeeni yi. Bìo búenbúen na wi ho làndá le le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà wǎnna yi á ã tà bìo. ¹⁵ Bìo á ã dó ã sīi yi, lé búñ á barén mún sīa dó yi le ba nì-tentewà le ba nì-kora á khii vèe. ¹⁶ Lé búñ nɔn á ã wee hení ã lò à bua ãten sese le Dónbeeni le ba nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bìo yen ká ã máa va ho Zeruzaleemu. Ká ã bĩnì buenlò bĩn jùhú lé le séeni wári á ã buan buée nɔn wán nìpomu yi, le mu hãmu na á ã buée nɔn le Dónbeeni yi. ¹⁸ Búñ lé bìo bàn tonlò á ã kera yi le Dónbeeni zĩ-beeni lún yi á ba buée zoó yú, à búñ ho ceéro làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bĩn làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kǎhú zúifùwa nùwã yen búí lé bìa nɔnzoñ wi bĩn. Bán lé bìa lá ko à ba buée ðĩn ù yahó, à kooní mi ká ba mɔn ã wékheró. ²⁰ Tàá le ã tùa barén na kà yi: Nɔnzoñ na á ã ðĩn ho làndá tũíá fεerowà yahó à fεera ho tũíá léraraa ã jùhú vaá vó, ká bìo ba le ã wó khonnáa búí ba mɔn à ba zéeni mu. ²¹ Ká yínɔh bìo á ã bíá pǎnpǎn ba yahó le ã tà ba nì-hía vèeró bìo, á nɔn ba wee cítiraa mi ho zuia.» ²² O Felikisi zũ bìo o Jùhúso wǎhú bìo karáa sese, ó o bàrá le cítíi fíló pǎn-veere yi, ò o bíá: «Hen ká ba dásíwá kuure jùhúso Liziasi buara, á ã màhã à ã mi cítí.» ²³ Ó o nɔn le jii ba dásíwá jùhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màhã díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wǎhú bàn bǎnlowà yi à ba wé ðañ buée búεεkí o à yí o séeni.

O Poole ðĩn o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizooní bìo yen búñ mɔn, ó o Felikisi le mín hãa zúifù hĩnzoró Durusiye á bò mín buara. O le ba vaa ve o Poole le o buen, ó o buée já bìo á wón bíá le sīdéro o *Krista yi bìo yi. ²⁵ Ká bìo ó o Poole hãa wee bío ho téréen mítén le ho bua mítén sese, le le cítíi na wà a buen bìo, ó o Felikisi zãna, ó o bíá: «Fo wáa dà a lén. Ká ã yú níi pãahú na yi, á ã ã bĩn ã ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wári wo yi, lé búñ nɔn ó o wee veraa wó túntún à buée tà le hã láakáwá. ²⁷ Lúlúio bìo jn búñ mɔn, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεere. O Felikisi wi ò o wéé ba zúifùwa sīa, ó o díá a Poole ho kàsó yi.

O Poole le ba bá-zàwa béε lé yia á à cítí mí

25 O Fesituusi buenlò ho kǎhú mu yi wizooní ãn búñ mɔn, ó o ðĩn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzaleemu. ² Bìo ó o vaá ðñ bĩn, á le *Dónbeeni yankarowà júnáa le ba *zúifùwa ya-díwá á buée bíá a Poole wékheró bìo nɔn wo yi. Ba flora a Fesituusi ³ le o jia mí yi ò o na ho wǎhú mí yi à mí bua a Poole varaa ho Zeruzaleemu. Yaa ba lò a wán, á wi ba búe o ho wǎhú wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhã bíá nɔn ba yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cĩnú ká ãnén ã beere á a bĩn ã va bĩn.» ⁵ Ó o bĩnía bíá: «Hen ká ba búí wi mi tíahú á dà vaá zéeni a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hã wizooní bìo hêtĩn, tàá bìo píru mí ðon làa ba, búñ mɔn ó o bĩnía van ho Sezaaree. Mu tá na léε tɔn, ó o Fesituusi léε kará mí cítíi fĩnii lahó yi, ò o le ba bua a Poole buennáa. ⁷ Ká a Poole buée ðñ, á ba zúifùwa na ló ho Zeruzaleemu yi kĩnía wo yi á wee kooní a yi làa biowa síwá cèrèe na á barén mí beere yàá yí dà máa zéeni yara. ⁸ Ká a Poole màhã pã ò o fεera ho tũíá léraraa mi jùhú ká sīi: «Ì yí wó bè-kohó búí ba zúifùwa làndá le le *Dónbeeni zĩ-beeni ðání yi. Ì mún yí wó yí khon le ho *Oroomu béε.» ⁹ Bìo ó o Fesituusi wi ò o wéé ba zúifùwa sīa, ó o wáa tùara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí fo ã yio yi bĩn le bíoni mu ðání yi le?» ¹⁰ Ó o Poole bíá: «Ì wi o béε cítíi fĩnii, á le bĩn á ã ko à ã cítí yi. Ì yí wó yí khon le ba zúifùwa. Á ùnén ù beere yàá zũ mu. ¹¹ Ká ã buan khon, á wó mu búí na bìo yi á ba ko ba búe mi, á ã máa pĩ ã húmú. Ká bìo ba bèn le ã wó khonnáa á yí bon, á nùpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi ba níi yi. O béε lé yia á à fεε ã tũíá.» ¹² Ó o Fesituusi le ba nùpua na wee na hã yile-tentewà wo yi mɔn mín. Búñ mɔn ó o bíá: «O béε lé yia á à fεε ù tũíá làa bìo fo le mu wéráa.»

O Poole ðĩn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizooní bìo yen búñ mɔn, ó o béε *Akiripaa le mín hĩnlò Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tēeni a Fesituusi yi. ¹⁴ Ba wó hã wizooní bìo yen bĩn, ó o Fesituusi yú zéeni a Poole bìo là a béε Akiripaa ká sīi: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi díá. ¹⁵ Pãahú na á ã van ho Zeruzaleemu, á ba yankarowà

júnása lè ba *zúifùwa ya-díwá bueé bía a nìi mu wékheró bìo nòn miì, à ba le ì bío le o ko ò o búe. ¹⁶ Á ã bía nòn ba yi le ho Oroomusa yí máa tà síini nùpue jùhú kà síi, ká bànso làa bìo le o wó khon yí ò mìn yara ó o yí mà ho tũíá yí léraráa mi jùhú bìo ba le o wó khon dǎni yi. ¹⁷ Ba bò mìn làa mi á buara hen, á ã wǎa yí díá á mu yí míana, à mu bàn tá na lée tǒn, à ã van le cítii fíini, à ã le ba bua a nùpue mu buennáa. ¹⁸ Á bìo le o wó khon á buara. Ká hǎ wékhwé na á ãnén lá wee leéka bìo bàn dèe woon á ba yí mà a jii. ¹⁹ Mu lé barén kùrú làndá bìo á ba làa wo wǎanía wán, là a nìi búí na ba le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yio wi lua bìo yi. ²⁰ Bìo á ã ì wé wé è fáaraa hǎ tũíawá mu á ã yí zũ. Lé búnn nòn á ã tũara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalæmu á ba vaá cítii o ho tũíá mu dǎni yi le? ²¹ Ká a Poole màhá cà mu le o béé lé yia à cítii mí. Á ã wǎa nòn le jii le ba díá le o wé ho kàsó yí fúaa ká ã yú a nòn o Sezaare yi. ²² Ó o Akiripaa wǎa bía nòn o Fesituusi yi: «Mu múnn ò wé sí ãnén yi à ã jii a nìi mu bíoni.» Ó o Fesituusi bía nòn wo yi: «Ho yíró ká ã jii hǎ.»

²³ Mu tá na lée tǒn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ba dásiwá júnása lè ho lóhó ni-beera á bò mìn, á bán dó ho cùkú ba yi lèniá bueé zonnáa le cítii fíini. Ó o Fesituusi nòn le jii le ba bua a Poole buennáa. ²⁴ Bìo ó o bueé dǎn, ó o Fesituusi bía: «À ãnén béé Akiripaa, lè minén na làa wen páania wi hen ká búnnbúen, o nìi na dǎn mi yahó ká lé yia bìo yi nòn á ba zúifùwa búnnbúen vonnáa mìn ã cǎn hen, lè ho Zeruzalæmu yi, á wee wǎamaka le o ko ò o búe. ²⁵ ãnén cǎn á ã yí mǎn bìo búí na nòn ó o koráa lè mu húmú. Èé ká bìo ó orén miten le ba bá-zàwa béé lé yia ko ò o cítii mí, á ã le búnn lé bìo á mu wǎa à wéráa. ²⁶ Bìo á ã ì túa sese o nìi mu dǎni yi á à na ba bá-zàwa béé mu yi á mí. Lé búnn nòn á ã buan wo á bueé dǎni mi yahó, sǎnkú à ãnén Akiripaa ã bæere yahó. Ká fo tũara a yi, á ã ì yí bìo búí á à túa. ²⁷ Lé bìo mu jùhú mí ã cǎn à ã bío le ba bua kàsó nìi varáa ho Oroomu ká ã yí zéeniá o wékheró.»

O Poole lá le bíoni o béé Akiripaa yahó

26 Ó o *Akiripaa bía nòn o Poole yi: «Ho wǎhú nòn foñ, wǎa fæe ã tũíá à lénnáa ã jùhú.» Ó o Poole wǎa dó a Akiripaa káféré ò o wee fæe ho tũíá à lénnáa mí jùhú ká síi: ² «Béé Akiripaa, ã síi bènǎn wan ho wǎhú na á ã yú ho zuia bìo yi à fæe ã tũíá à lénnáa ã jùhú ãnén yahó, làa bìo búnnbúen na ba zúifùwa le ã wó khon bìo yi. ³ Á ãnén ãnén yàa zũ ba zúifùwa làndáwá búnnbúen làa bìo ba wee wé kán mìn wán. Á ã bǎn wee fio fo à ã jii ã yi à jínáa ã cǎn. ⁴ Ba zúifùwa búnnbúen zũ bìo á ã karáa hàri ã yàronmu pǎahú. Ba zũ bìo á ã buan lè ãnén hàani wán síi nùpua tǎhú lè ho Zeruzalæmu yi. ⁵ Ba zũ mi míana, á lá tà mu á ba à bío mu wéréwéré le ãnén múnn lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bìo nì-kéní, bìo ba le Farizéwa. ⁶ Ho zuia á ba wee cítii mí le bìo á ã dó ã síi bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wán búaawa yi. ⁷ Wán síi nùpua zǎ-júná píru jún á múnn dó mí sía le mi wé è sá máa ká á wé è búaaní le Dónbeenì fúuu le wisoni lè ho tǎnǎhú. Béé Akiripaa, búnn lé bìo nòn ba zúifùwa wee koonínáa miì. ⁸ Minén zúifùwa, lée

webio nòn á mi wee leéka le le Dónbeenì yí dà máa wèni ba nì-hía?

⁹ «ãnén ã bæere lá wee leéka le ã ko à ã wé bìo búnnbúen à hèráa o Nazareete nìi Yeesu bìo. ¹⁰ Búnn lé bìo á ã wó ho Zeruzalæmu yi. Mu bàn wéró wǎhú á ã yú ba yankarowá júnása cǎn á wiikaa le Dónbeenì nùpua cèrèe kúaa ho kàsó yi. Ká ba le mí ì búe ba à ã múnn tà búnn. ¹¹ Pǎnna cèrèe yi ká ã wee héé léka ba zúifùwa kǎránló zǎni búnnbúen yi à béé ba lò, á wi à ã kǎkǎ ba yi à ba yèrémá mí jini à pí a Yeesu bìo. ã lá jii ba wán dà, fúaa ã wee màná lé vaa béé ba lò hǎ kǎ-vio búii lórá yi. ¹² «Wisonle búii á ã ló nòn ho Damaasi mu bìo yi lè le *Dónbeenì yankarowá júnása jii na ba nòn miì. ¹³ Béé Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ã lá ho wǎhú wá, á ã mǎn mu khoomu na pánká wi po le wii khoomu à mu yòò ló ho wáayi á líi kíniã ãnén làa bìo mi bò mìn yi. ¹⁴ Á wa búnnbúen ló lùiorá, á ã wee jii à mu tǎmu búii wee bío bìo ká làa mi lè wán bíoni: «Soole, Soole, fo wee béé ã lò ká síi le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mìn so ká wón vína a. Èé ká ã màhá à wé á à sa.» ¹⁵ Á ã tũara: «Jùhúso, fo lée wé?» Ó o bía: «ãnén lé o Yeesu na fo wee béé lò. ¹⁶ Èé ká ã líi híni yòò dǎn. ã wi à ã wé ã ton-sá. Lé búnn nòn á ã zéeniánáa ãnén làa fo. Fo ò wé ã sèrèa-so á à zéeni ì na ba nùpua yi le fo mǎn mi, á múnn ò bío bìo á ã bǎn ì zéeni làa fo á à na ba yi. ¹⁷ ãnén á à kǎn fo ba zúifùwa làa bìo yínná ba zúifùwa níi yi. ã wee tonka fo ba cǎn, ¹⁸ bèra a na à ã hén ba yio, à vá bìo wi le tǎbiri yi léraa mu khoomu yi, á múnn fé ba o *Satáni pánká níi yi à na le Dónbeenì yi. Ká ba tà ãnén bìo yi, á ba bè-kora á à sén ò díá á à na ba yi, á ba à yí ho lahó bìo bìo sǎ le Dónbeenì yi tǎhú.»

¹⁹ «Béé Akiripaa, lé ká síi mu wóráa. ã yí pá mu bìo na zéeniá miten làa mi bìo. ²⁰ ã nín-yání bía le Dónbeenì bìo ho Damaasi yi. Búnn múnn á ã zéeniá mu ho Zeruzalæmu yi, à lá ho *Zudee kǎhú búnnbúen, á zéeniá mu làa bìo yínná ba zúifùwa. ã wee bío na ba yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wára, à sí mí yara lè le Dónbeenì, à wé wé hǎ wára na wee zéeni le ba yèrémáa bìo bon. ²¹ Lé búnn bìo yi ba zúifùwa wiiraráa mi ká ã wi le Dónbeenì zǎ-beeni lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeenì màhá pan mi fúuu á bueé bó ho zuia. Á ã tǎn dǎn mí yahó á wee zéeni bìo á ã mǎn làa bìo á ã jii à na ba nì-beera làa bìo ká búnnbúen yi. Bìo á ã wee bío yí wi mí dòn làa bìo ba jii-cúa fæerowá là a *Mjiiize bía le mu ù wé. ²³ Ba bía le yia le Dónbeenì mǎn léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à wé. Le lé orén lé yia á à zéeni ho kǎnító bìo na lé mu khoomu á à na wán nìpomu lè hǎ síi-vio yi.»

²⁴ Bìo ó o Poole wee fæe ho tũíá á à lénnáa mí jùhú ká síi, ó o Fesituusi wǎamaa o wán: «Èé Poole. Fo wee khée le? À ã minka bè-zǎnmini lé bìo wǎa nòn á ã jùhú míanaa bǎn.» ²⁵ Ó o Poole bía nòn wo yi: «Fesituusi cùkúso, ã yí máa khée. Hǎ bíoni na á ã wee bío ká á jùhú wi, á hǎ múnn bon. ²⁶ O béé Akiripaa jii mu bàn tũíawá. ã dà a bío o yahó ká ã poni séra. ã zũ mu kǎkǎn le mu lè mí dà-kéní kéní o o zũ. Lé bìo mu yínná bìo na sǎnkaa wó kùèrè yi. ²⁷ Béé Akiripaa, fo dó ã síi bìo le *Dónbeenì jii-cúa fæerowá bía yi le? ã zũ mu le fo dó ã

sii mu yi.»²⁸ Ó o Akiripaa bíá nɔn o Poole yi: «Fo wáa wi à hen làa cínú à ò yèrémá wé o kèrètíε.»²⁹ Ó o Poole bíá nɔn wo yi: «À mu wé lònbiò, tàà à mu míá poń bún, á ò pá wee fio le Dónbeení yi le mu yí kápa ùnén ù dòn yi, ká bíá búenbúen na wee jí ò bíoní ho zuia à wé le ò bíò, ká há zúakúaríwà na can làa mi níí ló.»

³⁰ Ó o béε, là a Bereniisi, là a kuvεεεε, làa bíá búenbúen na làa ba wi mín wán á híncɔn yòò dín, ³¹ à ba fó mín ba ló á léε wee bíò làa mín: «Wékheró búí na nɔn ó o nii na kà ko ò o búε, tàà ò o dé ho kàsò yi hón míá.»³² Ó o Akiripaa bíá nɔn o Fesituusi yi: «Mu yínɔń bíò ó o nii mu le o béε fí mí cítíí, ó o lá dà à díá.»

Ba buan o Poole nɔnnaa ho Oroomu

27 Bíò mu bíá le wa ko wa lá ho won-beeni à varáa ho Italii kǎhú yi, á ba nɔn o Poole lè ba kàsósa nùwá yen búí ba dásíwá nùhúso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí nii mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búí yi, diò ba wee ve làa bá-zàwa béε dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beeni dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kǎhú wanna dínii cín á híncɔn wà. Nii búí na ba le Arisitaaki á zon làa wen. O ló ho Masedua-na kǎhú lóhó na ba le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na léε tǎn, á wa vaá dǎn ho Sidǎn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o nɔn le níí wo yi ò o léka mín bǎnlowà wán à ba yí o séení. ⁴ Bún mún á wa híncɔn bín wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khíi tun waten yi lè ho Si-ipere kǎhú na wi mu numu tíahú, á bá hón wà. ⁵ Wa tò mu yámú numu yi á ló ho Silisii lè ho Pǎnfílii kǎna nisání yi á vaá dǎn ho Lisii kǎhú lóhó na ba le Miraa. ⁶ Lé bín á ba dásíwá nùhúso yú ho Alekisándiri lóhó won-beeni búí na wà a va ho Italii kǎhú. Á hón lé hía ó o kúaa wen yi. ⁷ Wa wó wízoní ká há boo ho wǎhú wán. Wa wà yèrèdèdè, á lò bon làa sòobéε á bò yi vaá dǎnnaa ho Kíniide lóhó nii. Á bíò ho pinpiró hò wen á wa yí dà máa lá dén dǎní so, á wa kun vaá ló lè ho Salamɔnεε cín, á bá ho Kerεete kǎhú na wi mu numu tíahú wà. ⁸ Wa bá ho kǎhú mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobéε. Wa vaá dǎn ho lahó búí na ba wee ve làa «Wonna Dínii La-seni.» Ho wi ho Lasee lóhó nisání. ⁹ Wa míana le vεeni mu yi dà, á ba *zúifúwa jiní lírò pǎhú † khíina yú, á ho won-beeni pàrò lònbee wíokaa wee wé. Lé bún ó o Poole nánáa ba zeń wán ká síi: ¹⁰ «Wàn zàwa, ò nɔn mu le le vεeni na wa wi yi á à wé lònbe-beeni. Ho won-beeni lè mí sèrò á ho yáaró na búaa á à yí. Á bè bún wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukāni á à ví mu yi.» ¹¹ Éε ká ba dásíwá nùhúso màhá dó mí síi bíò ho won-beeni nùhúso làa yia te ho léékaa le mí ò wé yi, á po bíò ó o Poole bíá. ¹² Ho kεeni há wanna dínii na kà yi yínɔń bíò na se le tēeni pǎhú. Lé bún te bíò á bíá wi ho won-beeni yi boomuso á wó le nii dà-kéní à ba le mí ò híni ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi à ba vaa dǎ ho Kerεete kǎhú wanna dínii la-veere búí na ba le Fenikisi. Há yèrémáa wi lè lé wii

† Ba zúifúwa jiní lírò: Ba zúifúwa wee wé ò mí jiní há wiso-poa píihú vaa véeni lè ho tá khóorè píihú búakárò pǎhú. Ba jiní mu lírò mún lé bíò á há pinpi-beera wee wé và yi. Há wanna pàrò yidèèrè wé kéń hón pǎhú so yi.

tēeni. Lé bín ba wi à ba vaa cǎaka yi, à le tēeni pǎhú khíi ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-zàwa búí híncɔn lè le wii hēeni bían nín-káahó á wee pēεka, á ba wee léεka le mí dà à wé bíò ba lá le mí ò wé. Ba híncɔn á va léε bá lè ho Kerεete kǎhú bían ní-kání á wà. ¹⁴ Cúa-yen á pinpi-beeni búí na ba le Erakiyon á ló ho kǎhú mu wii hēeni bían nín-tǎni. ¹⁵ Á ho yèrémá sí ho pinpiró léε bíò na yí dà máa wé. Á wa sǎ san díá waten, á ho buan wàráa. ¹⁶ Ho kǎhú dà-za búí na wi mu numu tíahú á yèni ba le Koda, ká ho wi le wii hēeni bían nín-káahó, lé hón á wa khíina nisání, á ho dá tun wen cínú, á wa màhá wáa yú ho won-za na ba wee wé zo fenínáa míten ká mu here na can wa mún á lá yòò dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Bíò wa lá ho yòò dó vó, á ba won-páwa canka há hūni á bánbáa ho won-beeni à ho hía yí hekenka. Ba zǎna ho hía vaa fúuní le hǎnlè yi ho Libii nii, á ba lá le dēε na wee tí ho won-beeni lúwíi yi á can ho won-beeni yi lè ho húló á líí dó mu numu yi, á ba wáa díá míten á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Bíò ho tá tǎn à ho pinpiró pá lan wee vǎnvǎ ho won-beeni lè mí sòobéε, á ba búakáa wee búen ho sèrò à kúεε mu numu yi. ¹⁹ Mu bían tá na bíniá léε tǎn, á ho won-beeni bíowa búí á barén lè mí nín-bia wee khúaa yénní kúεε mu numu yi. ²⁰ Mu yú wízoní bíò yen ká núpue yère máa dá lé wii lè há mànàayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pánká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa léεka le o búí ò fen.

²¹ Bíá wi ho won-beeni yi míana à ba máa dí bíò. Ó o Poole wáa híncɔn dín ba yahó ò o bíá nɔn ba yi: «Mi nǎnzoń lá zǔ se bíò á ò le mí yí le wa lé ho Kerεete yi á mí tá yi. Se mu minka bíowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²² Éε ká há làa na ká wán á mí hení mí sía. O búí mukāni máa ví. Ho won-beeni mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho híihú tǎnàhú, á le Dónbeení na á ò bíò sǎ yi á wee búaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara ò cín, ²⁴ á buéé bíá nɔn mi: «Poole, yí zǎn. Fo ko à ù vaa dín ho Oroomu béε yahó. Le Dónbeení à à fení ùnén làa bíá làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa nùwá, mí cén hení mí sía. Í dó ò síi le Dónbeení yi. Mu ù wé làa bíò mu bíá nɔnnaa mi. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varáa ho kǎ-veere búí yi.»

²⁷ Mu tǎnɔnna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mediteranεε yámú numu wán. Ho tá tíahú, á ho won-beeni ton-sáwá wee léεka le wa wà vaá sùarà le bónbóore yi. ²⁸ Á ba lèera ho húló na ho hǎnló dēε búí na lí á can yi á dó mu numu yi, á mu booró yú há mεeterewa bóni làa píru làa bíò hēpun. Bíò ba va van cínú, á ba tǎn lèera ho dó, á ba yú mεeterewa bóni làa bíò hētín. ²⁹ Ba zǎna le wa won-beeni hía vaá hén há hue-beera búí. Lé bún nɔn á ba khúaaana ho hǎnló bíowa bíò náa na líka na wee bua ho díní á can ho won-beeni yi á kúaa mu numu yi lè ho mún, à ba wáa kará wee lòoní ho tá tǎlò. ³⁰ Ho won-beeni ton-sáwá wi ba lúwí, á ba va ho won-za na ba wee wé zo fenínáa míten ká mu here á dó mu numu yi, à ba wee bíò le lé mu bíowa na wee bua ho díní á mí wee kúεε lè ho yahó. ³¹ Ó o Poole bíá nɔn ba dásíwá nùhúso lè ba dásíwá na ká yi: «Héyii! Ba núpua mu á yí kará ho won-

beenì yi, á mí máa fen.»³² Á ba dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wà.

³³ Bio ba wee lòní ho tá tǐlò, ó o Poole henía ba sǐa le ba dí mu bìo. O bía làa ba kà: «Bìo kà lé mu wízoní pírú náa ká mí yí máa dí bìo hùúu.»³⁴ Mi cén cà mu bìo dí, à mí pànkáwá à keñ. Mi ni-kéní woon á dèe búí kà máa khuee yi.»³⁵ Hǐn bíoní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeení bǎrákà, ò o cèekaa ho wee là.³⁶ Á ba búenbúen màhá wáa yú le sǐ-hebúee á wee dí.³⁷ Warén na wi ho won-beenì mu yi léee nùpua khítá-nun làa búará-tǐn làa pírú làa nùwǎ hèzǐn. ³⁸ Bio ba dúka sù á ba khúaaana ho dǐnló á kúaa mu numu yi bèra a na à ho won-beenì wé záyi.

³⁹ Bio ho tá tǐn, á ho won-beenì ton-sáwá á yí zū ho lahó na ba wi yi. Lahó búí na sùaràa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé bǐn á ba lá wi à ba vaa zoo dǐnì ho won-beenì yí ká mu lá dà à wé.⁴⁰ Á ba feera mu biowa na lika na wee bua ho dǐnì á kúaarà. Ho won-beenì mu bàn pèenía á ba mún feera kúaarà, á ba can ho pǐnsò-beenì ho won-beenì mu yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à panáa hón lahó so yi.⁴¹ Ká ba màhá vaá bó le hǐnlè yi. Ho won-beenì mu bàn yahó á fùunía le hǐnlè yi á ho yí dà máa va lùe. Ká ho bàn mún á mu numu na wee hǐnì lè mí pànká á háakaa.⁴² Á ba dásíwá wi à ba búe ba kàsósa, ò o búí hǐa yí wáa lén à fen.⁴³ Ká ba dásíwá nùhúso màhá wi ò o fení a Poole, ó o pá le ba yí wé mu. Ò o bía nɔn bía zū mu numu yi le ba yénka lé ho yahó à bánbá na le bónbóore.⁴⁴ Ká bía ká bán á à buaka hǐ penminí tàà ho won-beenì biowa búí yi á panáa ba mún. Lé kà sǐí á wa búenbúen wóràa á dàña lóràa mu numu yi à dèe woon á yí wó a búí.

Bìo wó ho Malite yi

28 Bìo wa mɔn à wa fera vó, á wa ná à ba le ho kǐhú na wa wi yi yèni ba le Malite.² Ho nùpua buan wen se. Mu wó à ho viðó wee tè á le tènèni wi, á ba lò ho dǐhú á wa kará kǐnía yi.³ Ó o Poole khuiira hǐ bǔenì le mí ì yénní á à kúee ho dǐhú yi. À bìo ho dǐhú wunwuró wi, ó o dǐhioní ló hǐ bǔenì mu yi, á cùaaana a Poole nǐi buan yi wee dǎndu.⁴ Bìo ho Malitesa mɔn mu, á ba wee bío làa mín: «Wa nùwǎ, o nǐi na kà léee nǐ-búe. O fera yí húrún mu numu yi ká le doffíní na téréna màhá pá yí tà le o mukǎni keñ.»⁵ Ká a Poole màhá pàràanna a fá dó ho dǐhú yi. O yàá yí mɔn o vía.⁶ Ba búenbúen wáa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, tàá le o ò dǐn dǐn á à lé è lùwá líí hí. Á ba pan san à dèe búí máa wé, á ba yèrèmaa mí jiní á wee bío bìo kà: «Yia kà léee doffíní búí.»

⁷ Ho kǐhú mu na wa wi yi ya-dí á lún beenì wi. Ho sùaràa yi làa hen na wa wi yi. O nǐi mu yèni ba le Pùbilyuusi. O buan wen sese hǐ wízoní bìo tǐn yi.⁸ O nǐi mu bàn maá lò yí here wi le dǎmu dèe yi. Léee tènèni làa fǐn-lonloòró vǎmú tò a. Ó o Poole wà zon o cǐn, á flora nɔn wo yi, ò o bò mí níní o wán ó o wan.⁹ Bún mún á ho kǐhú mu vǎnvárowà na ká wee buen, à bán mún wa.¹⁰ Le kǐnbii buaró lè mí síwà á ba buan làa wen. Á bìo wa lénlò dǐn, á bìo wa màkóo wi yi le vèenì bìo yi á ba nɔn wen.

O Poole vaá dǐn ho Oroomu

¹¹ Hǐ pǐina tǐn lé hǐa wa wó bǐn á bò yi wàráa. Won-beenì búí mún kera bǐn làa wen á le tènèni pǎahú khǐina yú. Ho ló ho Alekisǎndiri yi. Ba wee ve ho làa Doff-hén-béní. † Bìo á ho wee lén á hón lé hǐa wa zon.¹² Wa dǐn ho Sirakuusi yi, á wó hǐ wízoní tǐn bǐn.¹³ Lé bǐn wa dǐn yi á bǐ le búee vannáa ho Erekió lóhó. Mu bàn tá na léee tǐn á ho pinpiró vǎ, á wee lé lè le wii hènèni bàn nín-káahó buen. Bún bàn wízoní nun nǐi lé bìo wa vaá dǐnnáa ho Puzoolé lóhó.¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètíewa búí bǐn, á ba flora wen le wa wé hǐ wízoní bìo hènun làa mí. Lé kà sǐí á wa wà nɔnnáa ho *Oroomu.¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bìo ho lóhó mu yi na ná wa buenlò sǎ, á ló buee sǎ wa yahó ho Apiyusi yàwá, lè ho lahó na ba le «Làanía bìo tǐn» yi. Bìo ó o Poole mɔn ba ó o dó le Dónbeení bǎrákà á yú le sǐ-hebúee.

¹⁶ Bìo á wa vaá dǐn ho Oroomu, ó o Poole ba nɔn le zǐi búí yi ó o làara yi mí dòn, à ba le o dásí nǐi búí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenì béenì bìo

¹⁷ Mu wízoní tǐn nǐi zoñ, ó o Poole von ba *zúifúwa núnása le ba le mí kúee mín wán. Bìo ba buee fò mín o zǐi ó o bía nɔn ba yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalèemu zúifúwa wǐira mí á dó ho Oroomusa nǐi yi. Á tǐ nɔn yí wó yí khon le wàn nǐpomu. Í mún yí yáara wàn bùaawa làndá.¹⁸ Ba tùara mǐi á bìo búí na ba à dǐn wán á à búeráa mí á ba yí yú, á ba le mí ì díá mí.¹⁹ Ká bìo ba zúifúwa pá mu, á tǐ wó san le ba bua mi buennáa ho Oroomu béee cǐn á wón fèe tǐ tǐiá. Ká mu yínɔn wàn sǐi nùpua á tǐ wà buee kooní yi.²⁰ Lé bún nɔn á tǐ le mí buen à tǐ buee bío làa mia. Yia ó o *Isirayèele nǐpomu dó mí sǐi yi lé wón bìo yi á ho zúakuarí na kà cannáa làa mí.»²¹ Á ba zúifúwa bía nɔn wo yi: «Warén yí yú vǐahú búí na ló ho *Zudee kǐhú yi na bía à ù bìo làa wen. Á nùpue búí mún yí ló bǐn yí buee bía bìo búí làa wen. Wa mún yí ná ù yèn-kohó sǎ.²² Ká wa màhá wi à ù zéení bìo á ù wee leéka à wa ní. Lé bìo le kuure na á fo wi yi, dén ba nùpua pá bìo hǐ lùu búenbúen yi.»²³ Á ba dó le wizonle nɔn o Poole yi. Ba cèrèe wee buen o cǐn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi, ká a zéenia a *Moyiize làndá bìo lè le *Dónbeenì nǐ-cúa fèerowà bíoní yara làa ba, á wee cà ò o bío búe ba nùhú o Yeesu bìo dǎnì yi. Ba kúaa mín wán le yǐnbíi fúaa ho zǐihú.²⁴ Ba búí tà bìo ó o Poole wee bío yi, ba búí bèn yí tà mu yi.²⁵ Bìo ba bíoní wáa wi mín núná yi wee saawaràa, ó o Poole bía hǐ bíoní na kà á véeníanáa: «Yaa hǐ bíoní na le Dónbeenì Hácírí bía á nɔn mìn bùaawa yi là a nǐ-cúa fèero *Ezayii nǐi á bon. Bìo kà lé bìo le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu nǐpomu na kà yi:

Mi wé è ní mu bìo kénkén

† Doff-hénbéní: Hǐ doffina mu yènnáa ba le Kasitoore làa Polukusi. Hǐ yènnáa hǐa wee lé ho Kerèesisa cǐn. Lé hǎrén á ho won-beenì ton-sáwá na hón pǎahú so yi á hǐa wee kàràfá mǐten yi à hǎ pa ba yi.

ká mi máa zǔh̄ mu kúará.
 Mi wé è loh̄ lè mí yìo,
 ká mi máa mi dèè.
²⁷ Ba nùpua na kà yí máa jí dèè.
 Ba tun mí jikōnna
 le mí máa jí bìo.
 Ba muunía mí yìo
 á yí wi ba mi.
 Ba yí wi ba jí bìo lè mí jikōnna.
 Ba tun mí yíwa.

Ba pá le mí máa yèrémá máa buen ĩ cǔn à ĩ wéé ba.
²⁸ Àwa, á mi wǎa zǔh̄ mu. Le Dónbeenì wó á ho fenló
 biónì mu á à bue á à na bìa yínch̄ zúifùwa yi. 'Bàn ò tà
 á à jí le.» ²⁹ [Bìo ó o Poole bía h̄n̄ bióní so wó, á ba
 zúifùwa saawaa wà ká ba a kán mín.] ³⁰ Zǐi búi na ó o
 Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúlúio bìo
 jun. Bìo wi ba mi a wán búenbúen wee buee yí o bín.
³¹ O wee bue le Dónbeenì béeenì bìo, á wee kàrán o
 Yeesu Krista bìo lè ba nùpua ká a ponì séra, á bìo búi yí
 máa hè.

Oroomusa

Vũahú túaró núhú

Ho vũahú mu lé o Poole túara ho nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le ba nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeenì, ká bia màhà tà dó mí sĩa o Yeesu *Krista yi á le Dónbeenì á à wé á ba à térén le yahó. Le è kǎní ba mu bè-kora yi á à na le mukānì binbirì na máa vé ba yi (1–8).

O Poole bía lè ba *zúífùwa na wee pí a Yeesu bìo le ba yí dà máa pí le Dónbeenì máa lén fέεε. (9–11).

O le hã laà na kà wán á le Dónbeenì sãamu na le wee wé làa bia yínɔ́ ba zúífùwa á ko mu wé à ba na míten búenbúen o Yeesu yi, à bìo sǐ le Dónbeenì yi fέεε (12.1–15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à ðín bín varáa ho Esiπααηε. Ò o tɛénía bia ó o zũ ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14–16.27).

Le tɛéní

1 Ìnén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vũahú na kà á à na mia. Le Dónbeenì von mi à ã wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ã bue le Dónbeenì bín-tente, ² ðìo le fèra ðín mí ñi-cúa fεεrowà wán dóráa mí ñii nɔn mí bíonì vũahú yi. ³ Le bín-tente mu bìo ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide m̀n-mànii mu ñipomu dǎní yi. ⁴ Èε ká le Dónbeenì Hácírí zéénía mu lè mí pànká le o lé mí za bìo le vèeníá wo bìo yi, wón na lé wa Núhúso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pànká yi á le Dónbeenì sãamu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na hã kǎna búenbúen nùpua à dé mí sĩa wo yi, à wé bè o bíoní yi, à déráa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búí, minén na le Dónbeenì von, á mi bìo sǎ a Yeesu Krista yi.

⁷ Àwa! Ì wee túa ho vũahú na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeenì wa làa sòobéε á von á mi bìo sǎ le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mí sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole wi o ò vaa búεεkí ho Oroomu

⁸ Ì búaká lè wán Dónbeenì bǎrákà déró mi búenbúen bìo yi o Yeesu Krista pànká yi. Lé bìo mí sǎdéró le Dónbeenì yi á bìo wee bío ho ðímíjǎ làa búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeenì na á ã wee sá na yi lè ã sǐ búenbúen le bín-tente na á ã wee bue bìo yi, ðìo bìo ciran le Za, dén zũ le bìo á ã wee mì lé ho tũíá poni. Le zũ le ká ã wee fio à ã leéka mi bìo. ¹⁰ Pǎahú lée pǎahú ká ã wee fio, à ã le ká mu lé le Dónbeenì sǐ bìo, à le tà na mu ñii, à ã ðàñ buen mi cǎn. ¹¹ Mu bon, ã bèntǐn wi à ã mi mi wán làa sòobéε, bèra a na à mu bìo wéró pànká na le Dónbeenì Hácírí dó mìl à mi mún yí, à mi pànká wíoka kǎñ. ¹² Á hã sǎdéró le Dónbeenì yi na wa leéra yi á wa à hení mín sĩa bìo yi.

¹³ Wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa, ã wi à mi zũn le ã wi à ã buen mi cǎn ká hã búmakaa màhà hò mi á ã ðín yí yú mu wǎhú. Ì ñ buen mi cǎn, bèra a na à ã tonló cùnù keñ làa bìo ho keraráa hã kǎna na ká nùpua cǎn bìo sǐ.

¹⁴ Ì ko à ã bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua búenbúen lè mí síwà yi, bìa yìo héra làa bìa yìo yí héra, bìa kàrána, làa bìa yí kàrána. ¹⁵ Lé búnn te bìo á ã wi à ã buee bue le bín-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenì bín-tente pànká wi

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró ñiyio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeenì pànká na le wee kǎnínáa bìa búenbúen na wee dé mí sĩa le yi, à búaká làa bìa lé ba *zúífùwa, à ðánáa bìa ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéení le le Dónbeenì wee wé à ba nùpua térén le yahó ba sǎdéró le yi mí ðòn bìo yi, làa bìo mu túararáa: «Yia téréenna le Dónbeenì yahó bìo á bànsò dó mí sǐ le yi bìo yi, wón á à keñ le mukānì binbirì yi.» ††

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí síwà

¹⁸ Le Dónbeenì wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cǐ ba nùpua yi bìo ba pá le à ba wee wé bìo yí se bìo yi. Ba wee ti ho tũíá poni yi lè mi wén-kora. ¹⁹ Lé bìo á bìo ó o nùpue dà à zũn le Dónbeenì bìo ðǎní yi á yí sà ba yi, lerén míten zéeníá mu wéréwéré làa ba. ²⁰ À lá ho ðímíjǎ núhú búεení, á le Dónbeenì pànká na ñii mia, làa bìo le karáa búnn ó o nùpue yìo yí máa mi. Èε ká mu màhà wee zũn le bè-wénia yi. Lé búnn te bìo ba tũíá yí dà máa wé sǐnáa. ²¹ Ba zũ le le Dónbeenì dà, à ba yí dó le bǎrákà làa bìo mu koráa. Lé búnn wó á bìo ba wee leéka á núhú míanáa, á hácíra mia, á wi le tǐbíri yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zũnminì bànsowà, à ba màhà wó ba búnbúwá. ²³ Sǎni ba búaaní le Dónbeenì cùkúso na máa hí, á ba día ba wee búaaní mu bè-lénnia na ba wee ta lòn nùpue, tàá ñínza, tàá ñaju làa náa so, tàá bìa wee vará mí píorà wán, bán na búenbúen wee hí.

† Mi loñ Ezayii vũahú 52.7; 61.1

†† Mi loñ Habakuuki vũahú 2.4

²⁴ Lé búnn bìo yi á le Dónbeenì díaráa ba á ba wi mu bìo na tun wéró yi, à héha lè ba sĩa wára na yí se, á wee wé há niyi-wára làa mín. ²⁵ Ba pá le Dónbeenì tũíá poni à ba bò há sabíoní món. Ba wee bùaaní bìo le Dónbeenì léra, á wee sá na mu yi, à lerén Dónbeenì na léra mu á ba día, dén na màhá ko lè le khòoní fées. Amiina!

²⁶ Lé búnn bìo yi á le Dónbeenì díaráa ba á ba wee wé há niyi-wára na bìo sí ba yi. Ba háawa wee da làa mín, à ba yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa búnn síi á ba báawa mún yí máa da làa háawa, à ba sĩa wee bĩní vá mín yi làa sòobée. Lé búnn bìo yi á le lònbee na ko làa ba wee yíráa ba bìo ba vúnnun wee wé bìo yi.

²⁸ Bìo ba pá le mí máa zũn le Dónbeenì, á le bèn díá á ba bò mí hácin-kora món, á wee wé bìo yí ko. ²⁹ Mu bìo na yí téréna le mí sííwá búenbúen ba wee wé: Ba wee wé mu yikomu, ba yio wee lé mí ninzáwa bìo, ba lé ba ni-sũmáa, le yandee wi ba yi làa sòobée. Ba lé ba ni-búewá, á wa há warà. Ba wee khà ba nùpua, ba wa mu bè-kora wéró lè ba nùpua. Ba wee fũaa há sabíoní ba nùpua piní, ³⁰ á wee yáa mín yènnáa. Ba lé le Dónbeenì zúkúsa. Ba wee là ba nùpua, á wee yòoní míten. Ba wee khòn, ba dà mu bè-kora wéró làa sòobée. Ba wee pí mín nũwá bíoní. ³¹ Ba lé ba búnbúwá. Ba dó mí piní le mí ì wé bìo na, à ba máa wé mu. Ba yiwa tunka, ba yí zũ màkárí. ³² Ba ñòñ zũ le Dónbeenì cítí bìo le bìa wee wé hñn wára so síi bìo sà mu húmú yi. Èe ká barén mí bæere màhá pá wee wé mu, á ba mún wee tà bìa wee wé mu nii.

Ba nùpua cítíró bìo

2 Û wé nùpue léee nùpue á wee cítí bìa ká, á ù ñúhú máa lé, fo wee síiní ho ùten. Lé bìo á bìa fo wee cítí, bán wára bán síi lé hĩa ùnén mún wee wé. ² À wa bèn zũ le bìa wee wé hñn wára so síi á le Dónbeenì á à cítí làa bìo téréna. ³ Á ùnén na wee cítí ba nùpua à ù ñòñ wee wé ba wára bán síi, fo so wee leéka le ù ñúhú á à lé le Dónbeenì cítí yi le? ⁴ Tàa bìo le Dónbeenì síi se, á wee ñi mí yi, á zũ mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-káamáa le? Zũn le lé búnn tentemu so wee ñàa fo à ù yèrémá ù yilera lè ù wára. ⁵ Àwa, á bìo fo yí wi ù ñi dèe, á yí wi ù yèrémá ù yilera lè ù wára, á le lònbe-sũmú lé dìo fo bèn ñ dé ùten yi le Dónbeenì sí-cíllè wizonle zoñ. Búnn zoñ ká le è fí le cítí làa bìo téréna. ⁶ Le è sàání ba nùpua yi á à héha lè ba bè-wénia. ¹⁷ Bìo wee wé mu bè-tentewà làa sòobée, á wee cà ho cùkú lè le yèni le Dónbeenì cñn, lè le mukāni binbirì, bán le è na le mukāni na máa vé yi. ⁸ Ká bìa káa le Dónbeenì yi, na pá ho tũíá poni à ba tà mu bè-kora bìo, bán le è zéenináa le mí yi wee cí ba yi làa sòobée. ⁹ Le lònbee lè le yi véé á à yí bìa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bìa lé ba *zúífúwa, á à dānāa bìa yíncñ ba zúífúwa. ¹⁰ Èe ká bìa wee wé mu bè-tentewà, bán le Dónbeenì á à dé ho cùkú yi, le è wé á ba à yí le kñnbii á à keñ ho héerà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bìa lé ba zúífúwa, á bìa yíncñ ba zúífúwa màhá à sñ. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenì yí máa hueeka nùpua mín yi.

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 62.13

¹² Lé búnn ñon á bìa búenbúen na wó mu bè-kora à ba yí zũ a *Moyiize làndá, bán húmú bìo á làndá nii mía yi. Ká bìa zũ ho làndá mu à ba wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho làndá. ¹³ Mu bon, bìa téréna le Dónbeenì yahó yíncñ bìa wee ñi a Moyiize làndá mí dòn ká ba máa bè ho yi. Bìo wee wé bìo ho làndá le ba wé, bán lé bìo le Dónbeenì wee wé à ba téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bìa yíncñ ba zúífúwa na ó o Moyiize làndá mía cñn á wee wé bìo ho làndá bò, se ho làndá mu wi ba yiwa. ¹⁵ Búnn wee zéeni le bìo ho làndá le ba wé wé á wi ba sĩa yi, á ba yiwa lé mu seéràsa. Lé bìo á pāahú búí à barén míten yilera pí ba bìo, ká pāahú búí à há tà ba nii. ¹⁶ Le Dónbeenì cítí fí ñnzoñ, ká mu bìo á à zũn. Búnn zoñ ká le è ñn o Yeesu *Krista wán á à cítíráa ba nùpua ba bìo búenbúen na sà yi dānī yi, làa bìo le Dónbeenì bín-tente biaráa mu, dìo á t wee bue.

Ba zúífúwa yí máa bè ho làndá yi làa bìo mu koráa

¹⁷ Èe ká ùnén na lé o zúífú, á zũ a *Moyiize làndá, á le ù síi wan le Dónbeenì bìo yi, ¹⁸ fo zũ bìo sí le Dónbeenì yi. Lé ho làndá ñon á fo zũnāa bìo se. ¹⁹ Fo láa mu yi le fo lé ba muuwa ya-dí, á lé bìo le tibirí yi khoomu. ²⁰ Fo le fo lé bìo yí zũ mu bìo ni-kàránlo, á lé ba háyúwá ni-kàránlo. Lé bìo fo zũ le mu bìo zũnló lè ho tũíá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Àwa, ùnén na màhá le fo lé bìo ká ni-kàránlo bèn wó kaka yí máa kàránāa ùten? Fo wee hení mu na ba nùpua yi le ba yí ñuaa bìo, à ùnén màhá wee ñuaa le we? ²² Fo wee kàrán ba nùpua le ho há-fénló lè ho bá-fénló ba khí yi, à ùnén màhá wee wé mu le we? Fo ñina há wñna à ù màhá wee zoo ñuaa mu bìo há wñna zĩnī yi le we? ²³ Fo wee yòoní ùten ho làndá bìo yi, à le Dónbeenì yèni dén bèn wee yáa bìo fo yí máa bè ho làndá mu yi bìo yi. ²⁴ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi: «Lé minén bìo yi á bìo yí zũ le Dónbeenì wee yáaráa le yèni.» ††

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bìo ho làndá bò, se ù *kúiiró † bìo ñúhú wi. Ká fo *kúio à ù màhá yí máa bè bìo ho làndá bò henía yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yia yí kúio ò o bèn wee bè bìo ho làndá bò henía yi, á le Dónbeenì so máa càtí bànsò lòn nùpue na kúio le? ²⁷ Á yia yí kúio ò o wee bè bìo ho làndá bò henía yi lé wón khii cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu ñòñ wáa túara ñon yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yíncñ o nùpue sãnia wee wé bànsò là a zúífú, á mu mún yíncñ ho kúiiró wee wé o là a zúífú. ²⁹ Ká a zúífú binbirì lé yia lé orén zoó mí síi yi. Á ho kúiiró binbirì, hón lé le síi na yèrémáa. Búnn lé le Dónbeenì Hácíri wee wé mu, ká yíncñ ho kúiiró na ó o Moyiize làndá bò. O zúífú binbirì yí máa yí le yèni nùpua cñn. Le Dónbeenì lé dìo ó o wee yí le yèni cñn.

Le Dónbeenì le mí ì wé bìo à le wé mu

3 Àwa, á mu zúífumu lè ho kúioró léee bìo na cñnú wi le? ² Mu cñnú wi làa sòobée há dāa búenbúen yi. Barén lé bìo le Dónbeenì kàrafāa mí bíoní yi ho

†† Mi loñ Ezayii vūahú 52.5 † Mi loñ Luki vūahú 1.59

yahó. ³ Àwa, á hàrì ká ba búí ba tíahú á yí bò bìo le Dónbeenì le ba wé yi, á búń so ò hè lerén á le máa bè mí bióni yi le? ⁴ Bùeé. Wa ko wa zũń le le Dónbeenì dén wee òn ho tũíá poni wán, ká ba nùpua búenbúen lé ba sabín-fũaalowa, làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bióni vũahú yi lerén mítèn dǎńi yi:

«Ba nùpua ko ba zũń

le bìo fo wee mì búenbúen lé ho tũíá poni.

Á hàrì ba yáa ù yèni,

se ù bìo pá bon.» †

⁵ Ká bìo warén wee wé à mu yí téréna lé búń wó á le Dónbeenì térénló bìo wíokaa zũnanáa, se ò wáa dà à bío bìo ká á à héha le ba nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenì wee beé wa lò bìo búí dǎńi yi, búń so wee zéeni le le yí téréna le? ⁶ Bùeé dé! Búń lé ba nùpua leékaró. Lé bìo ká le Dónbeenì yí téréna, á le è cítí ho díńíńá nùpua kaka?

⁷ Ká ĩnén lá fà le sabéré á le Dónbeenì tũíá poni bìo wíokaa zũna á dóráa ho cùkú le yi, á lé mu yén bèn wáa nɔn á ĩ nùhú á à síraa le ĩ lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búí na wee làa wén á yáa wee bío le wa wee bío bìo ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewà lé yi. Bán nùpua so núná á à sí.

Nùpue na téréna le Dónbeenì yahó á mía

⁹ Àwa, á warén *zúifùwa màhá bèn wee leéka le wa bìo nùhú so wi po bìa ká lee? Bùeé dé! ĩ zéeni mu le ba *zúifùwa làa bìa yínɔń ba *zúifùwa búenbúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bióni vũahú yi:

«Ba nùpua búenbúen yi

á nì-kénì ká yí téréna,

¹¹ hácírí bànsò nì-kénì ká á mía,

hàrí nì-kénì ká yí máa cà le Dónbeenì.

¹² Ba búenbúen día ho wã-tente,

ba páanía wó ba nùpua na bìo nùhú mía.

Bè-tente wéro nì-kénì ká

á mía ba tíahú.

¹³ Ba nínì ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà ba nùpua.

Ba bióni ka lòn díhioni sùró.

¹⁴ Ba wee dánkání ba nùpua làa sòobéé,

ba wee bío há bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le nì-búee bìo yi.

¹⁶ Há dǎa na ba wee tè yi

búenbúen á ba wee fi mu bìo yi,

à dé há yinyio ba nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zũ héerà wǎhú.

¹⁸ Ba yèn-dǎńi yi á Dónbeenì kǎnbii nùhú mía.» ††

¹⁹ Á wa nɔn zũ le ho làndá bò nɔn bìa wee bè bìo ho wee bío yi. Búń wó bèra a na à bío léeni yí keń o búí cǎn, à ho díńíńá nùpua búenbúen mún zũń le mí wó khon le Dónbeenì yahó. ²⁰ Nii woon yí dà máa wé bìo ho làndá le o wé búenbúen á máa térénnáa le Dónbeenì yahó. Mu bon, ho làndá nùhú, lee bèra a na à ba nùpua zũń le mí wó khon.

Bìo le Dónbeenì wee kǎní làa a nùpue

²¹ Èé ká há làa na ká wán, á bìo le Dónbeenì wee wé à wa wé ba nùpua na téréna le yahó ká ho làndá nii ló, búń le Dónbeenì mu wáa zéeni làa wén. O *Mɔyiize làndá mí beere le le Dónbeenì ni-cúa feerowà zéeni mu wéréwéré. ²² Le Dónbeenì wee wé à ba nùpua téréna le yahó ba sǎadéro o Yeesu *Krista yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìa búenbúen na wee dé mí sǎa wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bìo ba nùpua búenbúen wó mu bè-kohó, á ba búenbúen khèra le le Dónbeenì cùkúso. ²⁴ Èé ká le Dónbeenì sǎamu bìo yi, á le wó á ba téréna o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á ba yú mítèn mu bè-kohó nii yi. Le wó mu káamáa. ²⁵ Le Dónbeenì wó a le le muini yia. Lé búń bìo yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bìa dó mí sǎa wo yi búenbúen á yúráa mu bè-kora séndíaró. Le Dónbeenì wó ká síi, à zéeni náa bìo le wee wé à ba nùpua téréna le yahó. Hàrì ho yánkaa, á ba nùpua bè-kora na ba wó ²⁶ á le há mí síi bìo yi, à zéeni náa bìo le wee wé à ba téréna le yahó. Hàrì lòn zuia ká le Dónbeenì pá téréna, á wee wé à ba nùpua téréna le yahó ba sǎadéro o Yeesu yi bìo yi.

²⁷ Lé bìo á mu lé le síidéro le Dónbeenì yi wee wé ò o nùpue téréna le yahó, á mu nùhú mía ò o yóni mítèn mí wára bìo yi. ²⁸ Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee téréna le Dónbeenì yahó o síidéro le yi bìo yi, ká yínɔń o Mɔyiize làndá na ó o wee bè yi bìo yi. ²⁹ Tǎa le Dónbeenì mu so lé ba *zúifùwa mí dòn bàn Dónbeenì le? Le so yínɔń há síiwà na ká búenbúen bàn Dónbeenì le? Ũuu, le mún lé há síiwà na ká bàn Dónbeenì. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenì dà-kénì mí dòn. Lé lerén wee wé à ba zúifùwa téréna le yahó ba sǎadéro le yi bìo yi, á le mún wee wé à há síiwà na ká nùpua mún téréna le yahó ba sǎadéro le yi bìo yi. ³¹ Á búń so wee zéeni le lé dén síidéro so le yi bìo yi ó o Mɔyiize làndá nùhú wáa míanáa le? Bùeé dé! Ho làndá mu bìo nùhú keńló á wa yáa wíokaa wee tíi nii le wa sǎadéro le Dónbeenì yi.

O Abarahaamu síidéro le Dónbeenì yi bìo

4 Á bìo wa wáa à bío wán búaa *Abarahaamu dǎńi yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá téréna le Dónbeenì yahó bìo ó o wó bìo yi, se o dà à yóni mítèn, ká a màhá yí dà máa yóni mítèn le Dónbeenì yahó. ³ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bióni vũahú yi: «O Abarahaamu dó mí síi le Dónbeenì yi, lé búń nɔn le càtío wo làa a nùpue na téréna le yahó.» ⁴ O ton-sá wón sǎánii ko làa wo, ká le yínɔń dèe na ba wé há làa wo. ⁵ Èé ká a búí yí máa wé dèe, à bànsò màhá dó mí síi le Dónbeenì na wee wé ò o bè-kora wéro à téréna le yahó, wón le Dónbeenì wee càtí le o téréna mí yahó o síidéro le yi bìo yi. ⁶ Lé búń te bìo ó o nùpue na le Dónbeenì wee càtí le o téréna le yahó ká mu bè-wénia nii ló ó o *Daviide wee bío nún-sini bìo ká síi:

⁷ «Bìo le Dónbeenì séra wékheró día, á bó bè-kora nùhú,

† Mí loń Lení vũahú (Psaumes) 51.6 †† Mí loń Lení vũahú (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vũahú 59.7-8

‡ Mí loń Bío nùhú búeenii vũahú (Genèse) 15.6

bán núná sī.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Nùhúso yí nà a nùhú yi, wón nùhú sī.»[†]

⁹ Dén nún-sīni so bio ciran bia kúiora mí dòn léé, tàà bia yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bìo kà: «O Abarahaamu sīidéro le Dónbeenì yi lé bún wó a là a nùpue na téréna le yahó.»¹⁰ Ká lé o *kúiiro m̀ndén á le wóràa wo là a nùpue na téréna léé, tàà le wó mu wó ó o kúioráa? Bùéé, le Dónbeenì wó a Abarahaamu là a nùpue na téréna wó ó o kúioráa.¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, à bún le Dónbeenì wó a là a nùpue na téréna le yahó o sīidéro le yi bìo yi. Ká ho kúiiro hón léé fīiminì na bò a wán, à zéeni le le Dónbeenì wó a là a nùpue na téréna mí yahó o sīidéro le yi bìo yi. Lé bún bìo yi ó o Abarahaamu mu wóràa bia búenbúen na dó mí sīa le Dónbeenì yi à ba yí kúiora bàn maá.¹² Èé ká a mún lé bia kúiora bàn maá, bán na yí kánaa ho kúioró mí dòn yi, à ba bò bio á wán maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sī le Dónbeenì yi sáni ò o kúii.

Hã kía wee yí le sīidéro le Dónbeenì yi pànká yi

¹³ Le Dónbeenì dó mí nii nɔn o *Abarahaamu là a m̀ndm̀nàia yi, le mí ì na ho dímíná ba yi á ho ò wé ba kía. † Ká mu màhá yínɔ́n bìo ó o Abarahaamu wee wé bìo ho làndá le o wé bìo yi. Le wó mu lé bìo ó o téréna le yahó o sīidéro le yi bìo yi.¹⁴ Ká hã kía bìo lá sã a *M̀yīize làndá bèrowà yi mí dòn, se le sīidéro le Dónbeenì yi nùhú mía, á bìo le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na mí nìpomu yi mún lá à khí.¹⁵ Lé bìo á bìo ba nùpua yí máa wé bìo ho làndá le ba wé sese, lé bún wee cī le Dónbeenì sī. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró bèn mún mía.

¹⁶ Lé bún bìo yi á hã kía bìo sãnaa bia dó mí sīa le Dónbeenì yi, bèra a na à hã wé bìo na hñn làa ba, à bìo le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na à bìo sī bìa lé o Abarahaamu m̀ndm̀nàia búenbúen yi. Mu yínɔ́n bia mí dòn na wee wé bìo ho làndá le ba wé, ká mu mún lé bìa búenbúen na dó mí sīa le Dónbeenì yi.¹⁷ Làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bionì vūahú yi: «Í wó fo là hã kãna c̀èèè nìpomu bàn maá.»[‡] Le Dónbeenì na ó o dó mí sī yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeenì so lé dío wee dé le mukānì ba nì-hía yi, le wee wé à bìo lá mía à keñ.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí sī lònía mu bìo na lònílo do, á dó mí sī le Dónbeenì yi, lé bún te bìo ó o wóràa hã sīiwà na boo bàn maá, làa bìo le Dónbeenì bíaràa mu kà sī: «Ū m̀ndm̀nàia nii máa zūh.»^{††} O lúlúio á à yí ho khīm̀nàni mu p̄ahú, á ká mu húmú, á mún zū mín hãa Sara máa teró bìo, èé ká a sīidéro le Dónbeenì yi màhá pá fàrá dñ. ²⁰ Bìo le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé ó o yí titikaa bìo yi hàrì cīinú. Ká a sīidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o wíokaa yú ho pànká, á dóràa ho cùkú le yi.²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbiri le bìo le

Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé á wé ró pànká mún wi le cñ.

²² Lé bún nɔn á mu túara a Abarahaamu dání yi le «le Dónbeenì càtío wo là a nùpue na téréna.»^{‡‡} Èé ká le bionì mu «le Dónbeenì wó a là a nùpue na téréna» á yí túara orén mí dòn bìo yi.²⁴ Le mún túara warén bìo yi, warén na le Dónbeenì càtío là ba nì-térénnia, warén na dó wa sīa le yi, lerén na vènia wa Nùhúso Yeesu ba nì-hía t̄ahú.²⁵ Le Dónbeenì día á ba bó a wa bè-kora bìo yi, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le yahó.

Le Dónbeenì wó á ba nùpua làa de bñía sī

5 Bìo le Dónbeenì wó wen là ba nùpua na téréna wa s̄adéro le yi bìo yi, á warén làa de á ho héerà wáa wi p̄ahú wa Nùhúso Yeesu *Krista pànká yi.² Lé orén pànká yi á wa wee z̄amakaràa mu s̄amu na wa wi yi wa s̄adéro le Dónbeenì yi bìo yi, á sīa wan bìo wa dó wa sīa wee lòní wa páanilo le Dónbeenì mu cùkú yi làa de.³ Mu yàa yínɔ́n bún mí dòn, wa wee z̄amaka le lònbee na wee yí wen bìo yi, Lé bìo wa zū le le wee wé à wa h̄ wa sīa.⁴ Ká wa h̄ wa sīa, lé bún ò wé á wa à dàh ò yí le sée ho kúarà khénlo wán. Ká wa dàhna kãa ho kúarà khénlo mu yi, á wa à dàh ò dé wa sīa á à lòní bìo le Dónbeenì le mí ì wé.⁵ Wa s̄adéro à lòní á bìo máa dé nìyio wen, lé bìo le Dónbeenì zéenia le mí wa wen làa sòobéè le Hácírì na le nɔn wen pànká yi.⁶ Mu bon, wa lá yí dà dèè búí máa wé waten. Á bìo ho p̄ahú na le Dónbeenì bàrà á dñ, ó o Krista buéé húrun ba bè-kora wérowà bìo yi.⁷ Ho tà à hí o nùpue na téréna bìo yi lònbee wi. Nún-sī á nùpue dà à hení mí sī á à hí yia wee wé mu bè-tente bìo yi.⁸ Èé ká le Dónbeenì wee zéeni le le wa wen làa bìo kà: Bìo wa lá lé ba bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhá pá tà húrun wa bìo yi.⁹ Wa wó ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó o Krista húmú cāni pànká yi. Á léé kénkén ká wa mún khii kãni le Dónbeenì sī-cīlè yi.

¹⁰ Mu bon, bìo wa lá lé le Dónbeenì zúkúsa, ó o za húmú pànká yi á wa làa de wáa bñía sī. Á bìo wa sī làa de kà sīi, á wa láa mu yi kénkén le wa à kãni bìo ó o yio wi lua pànká yi.¹¹ Mu yàa yínɔ́n bún mí dòn, wa wee z̄amaka le Dónbeenì bìo yi wa Nùhúso Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á wa là le Dónbeenì mu bñía sī.

O Adãma là a Yeesu Krista bìo

¹² Lé o nùpue nì-kénì wékheró bìo yi á mu bè-kohó wé ró zonnáa ho dímíná yi. Á lé mu bè-kohó wé ró bèn nɔn á mu húmú wiráa. Á ba nùpua búenbúen mún wee hí, lé bìo ba búenbúen lé ba bè-kora wérowà.

¹³ Sáni le Dónbeenì bè o *M̀yīize làndá, à bún mu bè-kohó wi ho dímíná yi wó. Ká bìo á ho làndá lá dñn mía, á le Dónbeenì bèn lá yí máa mì mu bè-kohó bìo dé dèè yi.¹⁴ À lá a Adãma p̄ahú à vaa búe o M̀yīize p̄ahú yi, á mu húmú yú le sée ba nùpua wán. Hàrì bìo á bán nùpua so wékheró yí ka là a Adãma wékheró bìo sī, wón na wó bìo le Dónbeenì le o yí wé, à ba búenbúen

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2 †† Mi loñ Bìo nùhú búeenii vūahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 ‡ Mi loñ Bìo nùhú búeenii vūahú (Genèse) 17.5 †† Mi loñ Bìo nùhú búeenii vūahú (Genèse) 15.5

‡‡ Mi loñ Bìo nùhú búeenii vūahú (Genèse) 15.6

pá húrun, o Adāma na bio wee zéení yia khíi buen bio. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, bún lè le Dónbeenì sãamu yí dà máa tèé. Lé bio ká lé o nùpue nì-kéní mí dòn wékheró bìo yi á ba nùpua cèrèe húrunnàa, á le Dónbeenì sãamu na le wó lè ba nùpua cèrèe o nùpue nì-kéní pànká yi, wón na lé o Yeesu Krista, bún sãamu so bio bèn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeenì sãamu là a nùpue nì-kéní wékheró á wi mín júná yi. Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bún wó á le Dónbeenì síinia ba nùpua júná. Èe ká mu bè-kora cèrèe wéro món, á le wó mí sãamu lè ba nùpua, le wó á ba téréna le Dónbeenì yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bìo wó á mu húmú yú ho pànká. Èe ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká yi, á ba nùpua na wee yí mu sãamu lè mí síiwà, bia le wee wé á ba téréna le yahó, bán yìo á à wé lua, á à páaní í dí le béeni làa wo. ¹⁸ Lé ká síi ó o nùpue nì-kéní wékheró nɔn á ba nùpua búenbúen júná súráa. Làa bún síi, ó o nùpue nì-kéní bè-wénii na téréna, lé bún bèn wee wé á ba nùpua búenbúen téréna, à bè yí yíráa le mukāni. ¹⁹ O nùpue nì-kéní mí dòn lé yia yí bò bìo le Dónbeenì bíá yi, lé bún nɔn á ba zãamãa wórãa ba bè-kora wérowà. Làa bún síi, ó o nùpue nì-kéní na tà le Dónbeenì bìo lé yia bèn wó á ba zãamãa á à téréna le yahó.

²⁰ Bìo ho làndá bò, á mu bè-kora bèn mún wee dé wán ká mu wà. Èe ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé bún á le Dónbeenì sãamu bèn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Bún wee wé bèra a na à bìo síi mu bè-kora yúráa ho pànká á wee wé à ba nùpua hí, lé làa bún bàn síi á le Dónbeenì sãamu bèn mún wee yíráa ho pànká, à wé à ba nùpua téréna le yahó, à na le mukāni binbiri na máa vé ba nùpua yi ba páaníló là a Núhúso Yeesu Krista bìo yi.

Bio ho bátéémù bìo wee zéení

6 Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeenì wé wérãa mí sãamu cèrèe làa wen léé? ² Bùeé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. Á wa so ko à wa bīnī wé wé bè-kora le? ³ Mi so yí zū le warén búenbúen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á ka le wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Àwa, ho *bátéémù wó á wa ka le wa páanía húrun làa wo, á páanía nùuna làa wo, bèra a na à bìo síi ó o Maá Dónbeenì vèeníanãa o Krista léra ba nì-hía tíahú lè mí pànká na cùkú wi, lé làa bún síi á warén mún wiráa le mukōn-fīnle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bìo yi. Làa bún síi á wa mún khíi vèe wa páaníló làa wo bìo yi làa bìo ó orén vèerarãa bìo síi. ⁶ Mi wa zūn le bìo wa fù karãa, bún là a Krista páanía búaa ho *kùrúwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéro nùhú búe wa cōn, à wa yí bīnī yí wé mu bàn wobáani. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa nùhú ló mu bè-kora wéro yi.

⁸ Á bìo wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún nì páaní í keñ le mukāni yi làa wo. ⁹ Wa zū le bìo ó o Krista wáa vèera, ó o máa bīnī máa hí. Húmú máa bīnī máa dàh o bìo, ¹⁰ lé bìo ó o húrun

mu bè-kora bìo yi le cúekúee á mu wórãa. Á le mukāni na ó o wáa wi yí ó o wi yi le Dónbeenì bìo yi. ¹¹ Lé làa bún bàn síi á minén mún zūn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dání yi, á le mukāni na mi wi yi á mi wáa wi yi le Dónbeenì bìo yi mi páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ¹² Á warén na wi le mukāni yi ho tá wán á mu bè-kora wáa yí ko mu bīnī yí pànká wán. ¹³ Mi yí bīnī yí díá mi sánia mu bè-kora níi yi à hã wé mu bìo na yí téréna tonló síi, ká mi wé lòn nùpua na húrun bīnia vèera bìo síi, à sánia wé mu bìo na téréna tonló síi, à wé sá na le Dónbeenì yi. ¹⁴ Bìo mi ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sánia wé mu bìo na téréna tonló síi, à wé sá na le Dónbeenì yi. Lé bìo ó o Mɔyiize làndá pànká wáa mia mi wán, mu lé le Dónbeenì sãamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Àwa, á bìo ó o *Mɔyiize làndá pànká wáa mia wa wán à wa wi le Dónbeenì sãamu yi, á lé bún bìo yi á wa wé è wérãa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora bàn wobáani. Bún wee buen lè mu húmú. Ká mi bèn wee bè bìo le Dónbeenì wee bío yi, á dén nì wé mia lè ba nùpua na téréna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeenì bārakà! Mi fù lé mu bè-kora wobáani. Èe ká hã làa na ká wán, á bìo ba kàrána làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí síi búenbúen. ¹⁸ Mi júná ló mu bè-kora wéro yi, á wáa lé bìo téréna wobáani. ¹⁹ Ī wee bío làa mia làa bìo ba nùpua wee bíorãa, lé bìo mi yí máa wé zūn mu bìo yara fùafùu. Mi fù ka lòn wobáani, á wee dé mítén mu koomu wárá lè mí síiwà yi, à káa le Dónbeenì yi. Làa bún bàn síi á hã làa na ká wán, á mi mún díá mítén lòn wobáani, à wé wé bìo téréna, à bìo síi le Dónbeenì yi.

²⁰ Bìo mi fù ka lòn wobáani mu bè-kora wéro níi yi, á bìo téréna wéro bìo mia mia. ²¹ Àwa, á lé ho cùnú yén mi wáa yú hã wárá na mi wee niyi bìo yi hã làa na ká wán. Bìo wee lé mu mún lé mu húmú. ²² Èe ká hã làa na ká wán, á le Dónbeenì fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cùnú na wi mu yi, lé bìo mí bìo sã le yi, á bìo wee lé mu mún lé le mukāni binbiri na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéro sàanií lé mu húmú. Èe ká le Dónbeenì bìo na le wee hã làa wen wa páaníló là a Yeesu *Krista na lé wa Núhúso bìo yi, bún lé le mukāni binbiri na máa vé.

O kèrètíe á ho làndá pànká wáa mia wán

7 Wán zàwa lè wán hínni, bìo á ĩ bío ò na mia á mi zū kénkén, lé bìo mi zū ho làndá: O nùpue na yìo wi lua, wón lé yia ho làndá pànká wi wán. ² Làa bìo síi ká a hãa yan o báa, à ho làndá cèé wo bàn báa mu yi ho pàhú búenbúen na á wón yìo wi lua yi. Ká bàn báa hãa húrun, se o hãa nùhú ló hón làndá so yi. ³ Ká bàn báa mu yí húrun ò o bīnia yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Èe ká bàn báa húrun ó o bò yi yannãa, se làndá mia o wán, se o yínɔn bá-fé. ⁴ Lé làa bún síi á minén bìo mún karãa. Mi páaníló là a *Krista bìo yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bīnia mia mi wán. Mi bìo wáa sã yia vèera ló ba nì-hía tíahú yi, bèra a na à wa

wé sá ho tonló na bìo sǐ le Dónbeenì yì. ⁵ Mu bon, pàahú na á mu bìo na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wen. Á wa sá hã ton-kora na wee buen lè mu húmú. ⁶ Èé ká hã laà na kà wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dǎnì yì, á wáa yú waten mu bìo na á wa lá lé ba wobáani níi yì. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeenì yì lè le hácin-fínle, lerén mí bæere Hácírí pànká yì, ká wa wáa máa bǐnì máa bè *Moyiize làndá yì máa sá máa nanáa le Dónbeenì yì.

Bìo nɔn ho làndá bòráa

⁷ Àwa, á wa wáa bío mu yén? Ho làndá lée bè-kohó le? Bùéé. *Làndá lá mía se tǐ yí zǐ bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bía le: «Yí le ũ yìo lé mi ninza bìo,» † á tǐ lá máa zǐn le búnn lée bè-kohó. ⁸ Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yì dóráa le sǐ bìo na yí se lè mí síwà bàn wéró poni miì. Làndá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bìo á tǐ yí zǐ ho làndá, á tǐ yìo wi lua. Ká bìo ho làndá bò, á mu bè-kohó bèn yú ho pànká, ¹⁰ á tǐ wáa ká mu húmú. Lé búnn te bìo á ho làndá na lá à wé á tǐ yí le mukāni, lé hón á à dé mi mu húmú yì. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yì á khà mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bìo bò henía mún wee ce, á téréna, á se. ¹³ Àwa, á lé mu bìo na se bǐnía wó ònén búero le? Bùéé! Èé ká mu bè-kohó màhá dǐn mu bìo na se wán á bòráa mi. Lé búnn wa zūnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéé, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bìo le Dónbeenì bò henía pànká yì. ¹⁴ Mu bon, wa zū le ho làndá hón lé le Dónbeenì bò ho le Dónbeenì mu Hácírí pànká yì. Ká ònén wón lé o nùpue, pànká mía miì. Ĩ ka lòn wobá-nii na ba yèéra mu bè-kohó yì.

O nùpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tǐiá poni, bìo á tǐ wee wé á tǐ bènǐn yí zǐ nùhú: Bìo á tǐ wi à tǐ wé á tǐ yí máa wé, ká bìo á tǐ jina, búnn lé bìo á tǐ màhá wee wé. ¹⁶ Ká tǐ hía wee wé bìo á tǐ yí wi à tǐ wé, se tǐ tà le ho làndá se. ¹⁷ Àwa, se bìo á tǐ wee wé ká á yí ló miì, ká lé bìo mu bè-kohó yú ho pànká tǐ wán. ¹⁸ Mu bon, tǐ zǐ le mu bìo na se wéró pànká mía miì. Ĩ wee wé le tǐ wé mu bìo na se, ká ho pànká na á tǐ wé làa bú lé hia mía. ¹⁹ Bìo se na á tǐ wi à tǐ wé á tǐ yí máa wé, à mu bìo na yí se na á tǐ yí wi à tǐ wé, búnn lé bìo á tǐ màhá wee wé. ²⁰ Ká tǐ wee wé bìo á tǐ yí wi à tǐ wé, se búnn wáa yí ló miì. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká tǐ wán á mu ló yì.

²¹ Lé búnn bìo yì á tǐ zūnanáa bìo kà: Hen ká tǐ le tǐ wé mu bìo na se, à bìo yí se lé búnn à tǐ día ká tǐ wé. ²² Le Dónbeenì làndá à ònén tǐ bæere sǐi wee wa bìo yì. ²³ Èé ká bè-veere búii màhá wi, búnn bèn wee fi làa bìo á tǐ tà bìo. Mu wee wé mi lè mu bè-kohó bìo na wi miì kàsó nii. ²⁴ Á hia bèn lée yéréké wee sá miì! Yia màhá à kǎnì mi mu nì-hínmu mu yì lé o yén coon? ²⁵ Èé ká mi wa dé le Dónbeenì bǎrǎkà o Yeesu *Krista na lé wa Nùhúso pànká yì.

Àwa, tǐ hácírí yì, á le Dónbeenì làndá pànká wi tǐ wán. Ká hã sǎnía dǎnì yì, á mu bè-kohó bèn pànká wi tǐ wán.

Le Dónbeenì Hácírí wee wé ò o nùpue nùhú lé

⁸ Hã laà na kà wán á bìa wáa páania là a Yeesu *Krista, bán núná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeenì Hácírí, dìo wee na le mukāni o nùpue yì o páaníló là a Krista bìo yì, á kǎnía mi mu bè-kohó bìo lè mu húmú níi yì. ³ O *Moyiize làndá lá yí dà máa wé búnn, lé bìo ba nùpua yídàmu tun mu wéró wǎhú. Èé ká le Dónbeenì wó mu. Le nɔn mí za ó o bueé lá hã sǎnía lè ba bè-kora wérowà bìo, á léraráa ba núná mu bè-kora níi yì. Lé ká sǐi le Dónbeenì wó á bòráa mu bè-kora nùhú, búnn na lá wee yí ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeenì wó ká sǐi bèra a na à wa dǎn wé bìo ho làndá le wa wé à mu nii sí, warén na yí máa wé bìo wa sǐa wee vá yì na yí se, à wa wee wé bìo sǐ le Dónbeenì Hácírí yì. ⁵ Mu bon, bìa wee bua mítén héha làa bìo sǐ ba yì na yí se, bán yilera bò bìo sǐ ba yì wán. Ká bìa wee bua mítén làa bìo le Dónbeenì Hácírí le ba buaráa mítén, bán yilera bèn bò bìo sǐ le Hácírí mu yì wán. ⁶ Yia wee bua mítén héha làa bìo sǐ a yì, wón lá mu húmú wǎhú. Á yia wee bè bìo le Dónbeenì Hácírí le o wé yì, wón bèn lá le mukāni na máa vé lè ho héera wǎhú. ⁷ Lé bìo á bìa wee bua mítén héha làa bìo sǐ ba sǎnía yì, bán lé le Dónbeenì zúkúsa. Ba yí máa wé bìo le Dónbeenì làndá le ba wé. Ba yàá dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bia wee bua mítén héha làa bìo sǐ ba yì, bán bìo yí dà máa wé sǐ le Dónbeenì yì.

⁹ Èé ká minén bán yí máa bua mítén làa bìo sǐ mi sǎnía yì. Mi wee wé bìo le Dónbeenì Hácírí le mi wé, lé bìo le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí †† mía nùpue na yì, se wón bánso bìo yí sǎ a yì. ¹⁰ Èé ká a Krista wi minén yì, á mi yú le mukāni le Dónbeenì Hácírí pànká yì, lé bìo mi téréna le Dónbeenì yahó. Mi ì hí búnn bon, ¹¹ èé ká le Dónbeenì na vènia o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vènia o Krista mu á mún ò na le mukāni mi sǎnía yì le Hácírí mu na wi mia pànká yì, hǐn sǎnía so na bìo sǎ mu húmú yì.

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo lé hã kǐkǎa wa wán lé à wa wé bìo sǐ le Dónbeenì yì, ká yínɔn à bua waten héha làa bìo sǐ wen. ¹³ Ká mi wee bua mítén héha làa bìo sǐ mia, á mi ì hí. Èé ká mi khú mi kùrú sǐi bìo wéró yì le Dónbeenì Hácírí pànká yì, á mi ì kéñ le mukāni yì.

¹⁴ Mu bon, bìa le Dónbeenì Hácírí wee dí yahó, bán búnbúnn lé le Dónbeenì zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáani, le máa dé zǎnii mia. Le wee wé mia lè le Dónbeenì zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Ĩ Maá. ¹⁶ Le Dónbeenì Hácírí mí bæere yàa wee bío mu wéréwéré wa sǐa yì le wa lé le Dónbeenì zàwa. ¹⁷ Àwa, á bìo wa lé le Dónbeenì zàwa, á hã kǐa na le dó mí nii le mí ì na mí zàwa mu yì á bìo mún sǎ warén yì. Wa à páani hã yì là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páani le lònbee yì làa wo, á wa mún khi páani a cùkú yì làa wo.

† Mi loñ Léro vǎahú (Exode) 20.17; Làndá zéeníló vǎahú (Deutéronome) 5.21

†† O Krista Hácírí na bìo bía hen dèn lè le Dónbeenì Hácírí búnbúnn lée dà-kénì.

Le Dónbeenì wi à ba nùpua keń le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wen ho zuia á yí dà máa tèé lè ho cùkú na wa khíi yí le Dónbeenì c̄n. ¹⁹ Mu bon, mu bio búenbúen na le Dónbeenì léra á s̄i vá làa sòobéé wee lòní bio le Dónbeenì khíi zéenináa bia lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bio búenbúen á wi ho pànká na bio nùhú mía níi yi. Yínc̄h munén màkóo kera mu yi, yia léra mu lé yia wó mu. † Èé ká ho dé mí s̄i lòní á nùhú pá wi mu bio mu c̄n. ²¹ Le Dónbeenì khíi fé mu bè-lén-nii búenbúen ho yáaró pànká na mu wi níi yi lòn wobànii níi yi, á mu ù keń míten, á à keń ho cùkú yi làa bio le Dónbeenì zàwa wiráa míten bio síi. ²² Mu bon, wa z̄i le hàrì lòn zuia á mu wee jinika là a h̄aa na s̄an̄i wee búe bio síi. ²³ Ká mu màh̄á yínc̄h mu bè-lén-nia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeenì Hácírí vó, dén na lé le nín-yání bè-h̄anii, warén mún wee jinika á pan-náa bio le khíi màṅá à lén wa púná, à zéení le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera búñ bon. Ká wa fenló mu màh̄á lée bio na wa dó wa s̄ia wee lòní. Èé ká a nùpue h̄ia m̄on mu bio na ó o wee lòní, se búñ bio so ó o máa b̄iní máa lòní. Mu bio na ó o nùpue yio wi wán ó o so t̄in b̄iní ì lòní le? ²⁵ Èé ká wa dó wa s̄ia wee lòní bio wa yio mía wán, se wa h̄a wa s̄ia wee lònínáa mu.

²⁶ Á le Dónbeenì Hácírí mún wee séení wen, lé bio wa lé ba yídàwa le Dónbeenì bio d̄ání yi. Mu bon, wa yí z̄i bio wa à fioráa. Lé búñ te bio le Hácírí mu wee fio wa bio yi lè h̄a jinikaa na bio yara yí dà máa zéení. ²⁷ Á le Dónbeenì na wee mi bio khíina zoó wi h̄a s̄ia yi, dén z̄i bio le Hácírí wi le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bia dó mí s̄ia le Dónbeenì yi bio yi. Le wee wé mu làa bio le Dónbeenì le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeenì wee wé à mu bio búenbúen wé ho c̄nú bio bia wa le c̄n, bán na le hueekaa làa bio le lon làa b̄i. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì fèra hueeka ba, á le mún fèra lon à le wé à ba bonmín lè le za, bèra a na à wón wé ba zà-kúii kíñleso. ³⁰ Bán na le Dónbeenì fèra le mí ì wé bio kà síi á le mún von, á bia le von á le mún wó á ba téréna le yahó, á bia le wó á ba téréna le yahó á le mún wó á ba yú le cùkú.

Le Dónbeenì waminì bio

³¹ Bio wa yàá w̄aa à b̄iní ì bio lé mu yén? Bio le Dónbeenì wi làa wen, á yia dà à s̄ansá wen lé o yén? ³² Le Dónbeenì na yí p̄á mí za h̄umú, à le tà n̄on wo ó o húrun wa búenbúen bio yi, á so máa na mu bio búenbúen wen máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàkà bia le Dónbeenì hueekaa yi wón mía. Lé bio le Dónbeenì wó á ba téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na w̄aa dà à síiní ba púná wón mía. Lé bio ó o *Krista húrun. Mu yàá yínc̄h búñ mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeenì nín-t̄iáni, á wee fio le yi wa bio yi. ³⁵ Lée wée dà à fáa wen o Krista na wa wen níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, tàá lé le yidèèrè? Tàá lé bio ba nùpua wee beé wa lò bio yi le? Á lé le h̄ini lè mu khemu lée, tàá lé mu bio na dà wee dé le bóoníi. Tàá lé mu h̄umú le?

† *Mi loń Bio nùhú búeenii vūahú (Genèse) 3.17*

³⁶ Mu ù wé wen làa bio mu túararáa le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Lé ünén Dónbeenì bio yi á wa wee z̄anínáa wa mukānī làa wizooni búenbúen. Ba nùpua wee lá wen lòn pia na ba wà vaá búe.» †³⁷ Èé ká mu búenbúen yi, á warén lé bia lé ba san-báa binbirí o Krista na wa wen pànká yi. ³⁸ Ī láa mu yi binbirí le mu h̄umú, lè ho keń le mukānī yi, lè le Dónbeenì tonkarowà na ho wáayi, lè h̄a pànkáwá búenbúen, làa bio h̄a làa na kà wán, làa bio khíi wé, ³⁹ lè ho wáayi pànkáwá, làa h̄ia ho tá yi, lè mu bè-lén-nia búenbúen, á d̄eé woon yí dà máa fáa wen le Dónbeenì waminì na le d̄in wa Nùhúso Yeesu Krista wán zéenia làa wen níi yi.

O Isirayeele nìpomu bio s̄a le Dónbeenì yi

⁹ Ī ì mi ho t̄iáa poni, ĩ máa f̄i sabéré lé bio á ĩ bio s̄a a *Krista yi. Á le Dónbeenì Hácírí mún wee zéení mu wéréwéré ĩ s̄i yi le bio á ĩ bio á bon. ² ĩ yi wee dè làa sòobéé, á lò wee be mu bio yi. ³ Mu bon, ĩnén ĩ beere lá à fan le le Dónbeenì d̄ankání mi, à ĩ là a Krista fáa mín yi ká búñ lá dà à séení wán zàwa lè wán h̄inni na làa mi lé ho síi kéní bio yi. ⁴ Ba lé o *Isirayeele nìpomu. Le Dónbeenì wó ba lè mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le páanii lè mí síwà làa ba. Le n̄on ho làndá ba yi, á zéenia bio ba wé è búaaní làa de làa ba. Le dó mí nii n̄on ba yi bio c̄èr̄e d̄ání yi. ⁵ Lé barén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̄onm̄anía, á mu nìpomu d̄ání yi, á lé barén bàn síi ó o Krista mún bueé ton yi, wón na wi mu bio búenbúen nùhú wán, á lé le Dónbeenì, á le khòonii bio s̄a yi f̄éé. *Amiina.

Bia lé o Isirayeele nìpomu binbirí

⁶ Búñ wee zéení le bio le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé á le so khú yi le? B̄ueé. Èé ká bia ba wee ve làa Isirayeele zàwa yínc̄h bán búenbúen lé bia lé o zàwa binbirí. ⁷ Ó o Abarahaamu zàwa mún yínc̄h bán búenbúen lé bia lé o zàwa binbirí. Mu bon, bio kà lé bio le Dónbeenì bí a n̄on o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ĩ dó ĩ nii le ĩ na foñ, lé o Izaaki á ĩ ì d̄in wán á fo ò yíráa ba.»

⁸ Búñ wee zéení le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenbúen yínc̄h Dónbeenì zàwa. Bia lé le zàwa lé bia le Dónbeenì dó mí nii bio yi, na lé o Abarahaamu m̄onm̄anía. ⁹ Mu bon, h̄a ni-cúa na kà lé h̄ia le Dónbeenì mà á dóráa mí nii: «Lóhó ló tiká ká ĩ b̄iní ì buen ũ c̄n ká mìn h̄aa Sara ton o za báa.» †¹⁰ Búñ pá yínc̄h mu mí dòn. O Erebeekaa mún ton ba hénbéní lè wán maá Izaaki. ¹¹ P̄ahú na ba yàá d̄in yí ton yi á yí wó bio se làa bio yí se, á le Dónbeenì bí a bio kà: «O kíñleso á à wé o f̄éeso ton-sá.» † Le Dónbeenì bí a búñ bèra a na à bio le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka ba nùpua làa bio sí le yi. Mu yí máa lé ba nùpua wárá yi, ká mu wee lé lerén na wee ve ba yi. ¹³ Làa bio mu túararáa le Dónbeenì bióni vūahú yi kà síi: «O wara a Zakoobu ò o dí a Ezayuu.» ††

†† *Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 44.23 † Mi loń Bio nùhú búeenii vūahú (Genèse) 21.12 †† Mi loń Bio nùhú búeenii vūahú (Genèse) 18.10, 14 †† Mi loń Bio nùhú búeenii vūahú (Genèse) 25.23 †† Mi loń Malasii vūahú 1.2-3*

Le Dónbeenì le mí ì wee bìo na à le wé mu

¹⁴ Àwa, á búñ kúará lé mu yén? Mu so wee zéení le le Dónbeenì yí téréna le? Bùéé dé! ¹⁵ Mu bon, bìo kà lé bìo le bía nɔn o *Mɔyizee yi: «*Í le ã wé hii làa nùpue na, à ã wé le lè bànso. Í le ã zūñ nùpue na màkàrí à ã zūñ bànso màkàrí.*» ¹⁶ Búñ wee zéení le yínɔ́n bìo ba nùpua wee cà mu, tàà bìo ba wee ñi mí lò bìo yi. Ká le Dónbeenì na wee wé le hii lé dìo mu wee lé yi. ¹⁷ Bìo kà lé bìo bía le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «*Í dó fo lè ho *Ezipite kǎhú bée bèra a na à ã dànló bìo zūñ, à ã yèni mún lé ho dímíná búenbúen yi.*» ¹⁸ Lé búñ nɔn ká le Dónbeenì le mí ì zūñ nùpue na màkàrí, à le zūñ bànso màkàrí. Le le mí ì wé ò o nùpue yi ti, à le wé à bànso yi ti.

¹⁹ Ká lé búñ mu karáa, ñún-sí ó o búí á à tùa miì le lée webio nɔn le Dónbeenì mu pá wee zaráa lè ba nùpua? Mu bon, yia dà à pí bìo le Dónbeenì le mí ì wé wón mía. ²⁰ Nùpue so dà à pí bìo le Dónbeenì le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa yia má le yi le lée webio nɔn ó o má mi kà le? ²¹ O sǐ-mí so yí dà máa mí ho córó làa bìo ó o sǐi vá yi le? O le mí ì mí dèe na bìo ñúhú wi làa sòobée, tàà dìo bìo ñúhú tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Àwa, le Dónbeenì wi le zéení le mí sǐi wee cǐ, á wi le zéení mí pànká. Á le ñɔ́n pá ñà mí yi làa sòobée bìa le sǐi wee cǐ yi bìo yi, na bìo sǎ ho yáaró yi. ²³ Ká le màhá mún wi le zéení mí cùkú beenì làa bìa le zūna màkàrí, bán na le fèra wíokaa à ba keñ le cùkú beenì mu yi.

²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von wen léra ba *zúifùwa làa bìa yínɔ́n ba zúifùwa tǎhú. ²⁵ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bía mí ñi-cúa fεero Ozee vūahú yi:

«Bia lá yínɔ́n ã ñipomu

á ã wé è ve le ã ñipomu.

Mu ñipomu na á ã lá yí wa,

á ã wǎa wañ làa sòobée.

²⁶ Hen na ba lá wé le:

«Mi yínɔ́n ã ñipomu»,

á ba wée ve mia yi lè

le Dónbeenì na wi féεε zàwa.» †

²⁷ O ñi-cúa fεero *Ezayii wón bèn bía bìo kà pǎñpǎn o *Isirayeele ñipomu dǎní yi: «*Hàri ò o Isirayeele ñipomu wé boo lè mu yámú ñumu ñii hǎnlè bia bìo sǐi, á ba sǎn-kéní mí dòn lé bìa á à fen.*» ²⁸ Mu bon, bìo ó o Ñúhú-so bía le mí ì wé ò wé fùafùu ho tá wán.» ²⁹ Làa bìo ó o Ezayii mu mún pá fèra bíaràa bìo kà:

«Le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen

lá yí ká bìa wa nɔnkāni can yi,

se wa bìo lá à keñ

lè ho Sodɔɔmu lóhó bìo sǐi,

wa bìo lá à bonmín

lè ho Komɔɔre lóhó bìo sǐi.» ‡

Le Dónbeenì wee wé à ba nùpua téréna le yahó

³⁰ Àwa, á bìo wa wǎa à bío lé mu yén? Bia yínɔ́n ba *zúifùwa na yí cà à ba téréna, á le Dónbeenì wó á ba téréna le yahó ba sǎdéro le yi bìo yi. ³¹ O *Isirayeele ñipomu bán bèn lá wi ba ñin ho làndá wán à téréna le Dónbeenì yahó á mu yí wó yí yú. ³² Lée webio nɔn ba yí wóráa mu yí yú? Lé bìo ba yí cà à ba téréna le Dónbeenì yahó lè ba sǎdéro le yi, à ba wi ba téréna le yahó lè hǎ wára na ba wee wé. Á ba kǎkǎna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bìo mu túaràa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Mi loñ, ho Sion lóhó yi,

á ã bàrá le huee

na wee kǎkǎn wán,

ho búaa hó na wee lùwá a nùpue.

Èε ká yia màhá dó mí sǐi ho yi,

á bànso máa ñiyi.» ‡†

Ba zúifùwa làa bìa yínɔ́n ba à bìo sǎ a Ñúhúso yi

10 Wán zàwa lè wán hínni, bìo wi ã sǐi yi làa sòobée na á ã wee fio le Dónbeenì cǎn ba *zúifùwa dǎní yi, lé ba kǎnló bìo. ² Mu bon, ã dà à bío mu ba ñii le ba bènín henía le Dónbeenì bìo làa sòobée, èε ká mu yara binbirì á ba yí zū. ³ Bìo le Dónbeenì wee wé ò o nùpue téréna le yahó á ba yí zū, á barén miten wi ba cà bìo ba à wé ká ba à téréna le yahó. Lé ká sǐi á ba pǎnáa bìo wee wé ò o nùpue téréna le Dónbeenì yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista nɔn ó o *Mɔyizee làndá bèró bìo ñii sùráa, bèra a na à bia búenbúen na wee dé mí sǐa o Krista mu yi, à bán téréna le Dónbeenì yahó.

⁵ Bìo ó o Mɔyizee bía ho làndá na wee wé ò o nùpue téréna le Dónbeenì yahó dǎní yi lé bìo kà: «*Yia wee wé bìo ho làndá bò henía wón yio á à wé lua ho pànká yi.*» ⁶ Le sǐidéro o Krista yi dǎní yi na wee wé ò o nùpue téréna le Dónbeenì yahó á bìo kà lé bìo bía: *Yí bío ù sǐi yi le «lé o yén á à yòo ho wáayi?» Mu wee zéení le lé o yén á yòo wé ó o Krista buée lii.* ⁷ Mún yí bío ù sǐi yi le «*lé o yén á à lii ho ñi-hǎnbó-lóhó yi?» Mu wee zéení le lé o yén á líi vèení a Krista ba ñi-hía tǎhú.*

⁸ Ká bìo kà lé bìo bía: «*Le bíonì buée bó foñ. Dén bíonì so lé dìo wee zéení le sǐidéro o Krista yi bìo.*» ⁹ Lé lerén bíonì mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bía wéréwéré le o Yeasu lé o Ñúhúso, ká fo dó ù sǐi binbirì le le Dónbeenì vèení wo léra ba ñi-hía tǎhú, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sǐi na wee dé le Dónbeenì yi binbirì lé bìo wee wé ò o nùpue téréna le yahó. Yia bía mí sǐidéro o *Krista yi bìo wéréwéré, wón bànso á le Dónbeenì á à fení.

¹¹ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «*Nùpue lée nùpue na dó mí sǐi le Dónbeenì yi wón máa ñiyi.*» ¹² Ba *zúifùwa làa bìa yínɔ́n ba zúifùwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen léra o Ñúhúso ñi-kéní yi, wón na wee wé mu tentemu làa bìa búenbúen na wee fio mu o cǎn. ¹³ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dón-

† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 33.19 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 9.16 ‡ Mi loñ Ozee vūahú 2.1-3, 25 †† Mi loñ Ezayii vūahú 10.22-23 ‡‡ Mi loñ Ezayii vūahú 1.9; Bio ñúhú búenii vūahú (Genèse) 19.23-28

‡†† Mi loñ Ezayii vūahú 28.16 ‡‡‡ Mi loñ Levii nùwǎ vūahú (Lévitique) 18.5 § Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 30.12-14 §† Mi loñ Ezayii vūahú 28.16

beenì bióni vūahú yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Nùhúso, ó ò kǎní.» †

¹⁴ Èe ká ba so dà à ve o Nùhúso ká ba yí dó mí sǎa wo yi le? Á ba so dà à dé mí sǎa wo yi ká a búí yí zéenia o bio á ba yí ná le? Á ba so dà à ní mu ká a búí yí buera mu le? ¹⁵ Á mu so dà à bue ká a búí yí tonkaa mu bio yi le? Làa bio mu túaraáa le Dónbeenì bióni vūahú yi ká sí: «Bia wee buen lè hǎ bín-tentewà á miló sǎ-wæe bèn-tǐn wi làa sòobéé.» ††¹⁶ Ká ba búenbúen màhǎ yí bò le Dónbeenì bín-tente yi. Mu bon, bio kà lé bio ó o *Ezayii bía: «Nùhúso, lé o yén yàá dó mí sǎ le bín-tente na wa wee bue yi?» ††¹⁷ Lé ká síi á le sídéro le Dónbeenì yi wee lé le bióni na ó o nùpue wee ní yi, á le bióni mu lé o Krista bio bueró.

¹⁸ Áwa, le ï túa mia: O *Isirayeele nìpomu á yí ná le bín-tente mu le? Ba ná le. Bio kà lé bio túara le Dónbeenì bióni vūahú yi:

«Le Dónbeenì bín-tente á bènberá hǎ lùu búenbúen.

Le buera nɔn

ho dímiǎ ná nùpua búenbúen yi.» ††

¹⁹ Le ï wíoka túa mia: Á lé o Isirayeele nìpomu yí zūna mu kúará le? Áwa, á bio kà lé bio ó o *Mɔyize fèra bía mu dǎní yi:

«Í ì wé á bia yínɔ́ ï nìpomu

á mi ì dí lè le yandee.

Í ì wé á mi sǎ á à cǐ

mu nìpomu na hácirí mia yi.» ††

²⁰ Le *Dónbeenì nì-cúa fæero Ezayii yàá henía mí sǎ ò o bía bio kà:

«Bia lá yí máa cà mi

á yú mi.

Bia lá yí máa flo dèe ï cǐn

á ï zéenia lè ïten.» †††

²¹ Ká a Isirayeele nìpomu dǎní yi, á le Dónbeenì nì-cúa fæero Ezayii pá bǐnía le le Dónbeenì bía bio kà: «Làa wizooní búenbúen ká ï wee dá ï níi ve o Isirayeele nìpomu na yí máa bè ï bióni yi, à ba kǎa.» †††

Le Dónbeenì yí pá a Isirayeele nìpomu bio

11 Áwa, le ï túa mia: Le Dónbeenì pá a *Isirayeele nìpomu le? Bùeé dé! Lé bio á ïnén mún lé ba nì-kéní, á lé o *Abarahaamu mɔnmaníi. Í ló a Bēnzamæe nùwǎ bàn zǐ-ɔhú yi. ² Le Dónbeenì nìpomu na le fèra hueekaa á le yí pá. Mi bǐnía leéka le Dónbeenì bióni vūahú bióni na kà bio, hǎa ó o nì-cúa fæero *Elii mà nɔn le Dónbeenì yi ká a sǎi yí wan o Isirayeele nìpomu bio na ba wó yi. O le: ³ «Nùhúso, ù nì-cúa fæerowà á ba bó. Û muini yeenii lùu á ba fù. Lé ïnén ï dòn ká, á ïnén ba mún wi ba bue.» ††⁴ Á bio kà lé bio le Dónbeenì bia nɔn wo yi: «Ba báawa muaaseé hēpun á ï ká lè ïten. Bán yí búrá le dofíní na ba le Baale yahó á yí bùaanía le.» ††⁵ Mu mún ka kà síi ho zuia. Le Dónbeenì sǎamu bio yi, á ba sǎn-kéní lé bia le léra. ⁶ Lé le sǎamu bio yi á le

hueekaa ba, ká yínɔ́ bio ba wó bio yi. Ká bún mia se le sǎamu wǎa yínɔ́ sǎamu.

⁷ Léee webio á mu wee zéeni? Mu wee zéeni le bio ó o Isirayeele nìpomu lá wee cà á ba yí yú. Bia le Dónbeenì hueekaa lé bia yú mu. Ká bia ká bán yiwa wǎa tunka.

⁸ Mu bon, bio kà lé bio túara le Dónbeenì bióni vūahú yi:

«Le Dónbeenì wó á ba hácirá mia.

Le wó á hàrí lòn zuia

à ba yí dà máa mi,

á yí dà máa ní bio.» †††

⁹ O *Daviide mún bía bio kà:

«Le ba bè-díni wé lòn dádá,

lòn kǎhú na ba à tè yi,

à bio ko làa ba à sá ba yi.

¹⁰ Le ba wé ba muiiwà,

à yí bǐnía yí mi dèe.

Ní le lònbee ba núná yi.» †††

¹¹ Áwa, le ï túa mia: Mi wee leéka le lé ba *zúifúwa lùwǎ á mu wóráa le? Bùeé dé! Èe ká lé ba wékheró pánká yi á hǎ síiwǎ na ká nùpua bò yi ferarǎa. Á bún lé bio dó le yandee ba zúifúwa mu yi. ¹² Ba wékheró wó á ho dímiǎ ná nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dǎní yi. Á bio ba khon ho kǎnító yi wó á bia yínɔ́ ba zúifúwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dǎní yi. Bún wee zéeni le ká barén zúifúwa hǎa tà ho kǎnító bio, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vǐndèe na ló mítén làa dio ba fá bio

¹³ Hǎ làa na kà wán, á minén na yínɔ́ ba *zúifúwa lé mia á ï wee bíorǎa. Í lé o Yeesu tonkaro bia yínɔ́ ba zúifúwa cǐn, á ï síi wan ho tonló mu bio yi. ¹⁴ Í wi à mu yandee zo wán síi nùpua na lé ba zúifúwa à kǎnínáa ba nì-dòndáa. ¹⁵ Mu bon, bio le Dónbeenì nàana ba bánía, á bún wó á ho dímiǎ náa làa de bǐnía sǎ. Áwa, ká le Dónbeenì bǐnía tà ba bio, á bún so máa kǎn lè ba húrun vèera le? ¹⁶ Ká ho dínló bè-yáa bio sǎ le Dónbeenì yi, se hía ká búenbúen bio mún sǎ le yi. ††† Ká le vǐndèe naní bio sǎ le Dónbeenì yi, se le bàn lakara bio mún sǎ le yi.

¹⁷ O *Isirayeele nìpomu ka lòn oliivewa vǐndèe na fá, á ba kúiora lakara búí. Ûnén na yínɔ́ o zúifú ka lòn oliivewa vǐndèe na ló mítén lakahó á ba séra bueé cèera hǎ oliivewa vǐndèe na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yírǎa dén yuaamu. ¹⁸ Lé bún nɔn á fo yí ko à ù yòoní ùten, à zùañ bia ka lòn lakara na ba kúiora yi. Fo ò yòoní ùten le we? Yínɔ́ ùnén nɔn á hǎ naní yìo wi luarǎa, hǎ naní lé hǎa nɔn á ùnén yìo wi lua.

¹⁹ Nún-sǎ fo dà à bio: Hǎ lakara mu kúiora bèra a na à ïnén dàñ cèé. ²⁰ Mu bon, ba ka lòn lakara na kúiora, lé bio ba yí dó mí sǎ le Dónbeenì yi. Ûnén ba bèn cèera, lé bio ù dó ù síi le Dónbeenì yi. Èe ká ù màhǎ pa ùten bio, yí yòoní ùten mu bio yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeenì hǎa wee kúio le vǐndèe na fá lakara, se le mún dà à wé mu bàn síi lè ùnén. ²² Áwa, loí: Le Dónbeenì wee wé

† Mi loñ Zowelee vūahú 3.5 †† Mi loñ Ezayii vūahú 52.7 †
Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5
‡ Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.21 ††† Mi loñ
Ezayii vūahú 65.1 ††† Mi loñ Ezayii vūahú 65.2 § Mi loñ Bá-zàwa

nín-yání vūahú (1 Rois) 19.10, 14 §† Mi loñ Bá-zàwa nín-yání
vūahú (1 Rois) 19.18 §†† Mi loñ Làndá zéeníló vūahú
(Deutéronome) 29.3; Ezayii vūahú 6.10 §† Mi loñ Lení vūahú
(Psaumes) 69.23-24 §†† Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 15.19-21

mu tentemu lè ba nùpua, á le mún jii. Le jii bìà yí máa bè le Dónbeenì mu bíonì yí wán, ká ùnén á le è wé le mí tentemu ká fo tà bò mu wǎhú. Ká búnn míá á ùnén á le mún ò sén lòn lakahó. ²³ Ká ba zúífúwa khií bǐnía tà dó mí sǐa le Dónbeenì yí, á le è bǐnì ì cǎé ba hen na ba fù wi yí lè ho yahó, mu wéró pànká wi le cǎn. ²⁴ Mu bon, ùnén wón sí binbiri ka lòn vǐndèè na ló mítén bàn lakahó. Fo séra á bueé cǎéra le vǐndèè na fá yí, ká hón yínó ũ síí. Ba zúífúwa bán lá lé le vǐndèè na fá bàn lakara. Á ba bǐnì cǎéro le vǐndèè na ba ló yí á lònbee máa keñ le Dónbeenì cǎn.

O Isirayeele nìpomu kǎnǐlò bìo

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo le Dónbeenì le mí ì wé na sà yí á ì zéeni làa mia, bèra a na à mi yí wé miten lè mu bè-zǔnminì bànsowà: O *Isirayeele nìpomu sǎn-kénì á à òn máa zǔn bìo búy yara, fúaa ká hǎ sí-viò nùpua na le Dónbeenì hueekaa búenbúen yú ho kǎnǐlò vó. ²⁶ Bún mún ó o Isirayeele nìpomu màhǎ à kǎnǐ, làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vǔahú yí: «O kǎnǐlò á à lé ho Sion lóhó yí.

O *Zakoobu zǐ-ǐhú nùpua
pǐlò làa de á le è khínì yí.

²⁷ Dén lé le páanii na á ìnén Dónbeenì
á à bè làa ba ká ì séra ba bè-kora díá.» †

²⁸ Bìo ba zúífúwa pǎ le bín-tente bìo, á ba wó le Dónbeenì zúkúsa, lé bún bìo yí á minén yúráa ho kǎnǐlò. Ká bìo le Dónbeenì hueekaa wó le mí nìpomu, á le wa bàn maáwà bìo yí. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì hía hǎn bìo, à le máa bǐnì fé mu. Le hía von nùpue na, à le máa bǐnì pǐ bànsó. ³⁰ Bìo mi yánkaa yí bò le Dónbeenì bíonì yí, á hǎ làa na ká wán á le Dónbeenì wó le híi làa mia ba *zúífúwa pǐlò làa de bìo yí. ³¹ Lé làa bún á barén mún yí bò le Dónbeenì bíonì yí hǎ làa na ká wán, bèra a na à bìo le Dónbeenì zǔnnanáa minén màkárí, à le mún zǔn barén màkárí làa bún bìo. ³² Mu bon, le Dónbeenì díá á ba nùpua búenbúen wee pǐ le bíonì bìo, à le bè yí bǐnì zǔnnáa ba búenbúen màkárí.

Le Dónbeenì dà po mu bìo búenbúen

³³ Éee! Le Dónbeenì bìo búenbúen bèntǐn jii sú. Le bè-zǔnminì lè le bìo zǔnǐlò á jii yí zǔ. Bìo le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zǔn. Á mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zǔn. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vǔahú yí:

³⁴ «Lée wée dà à zǔn o Núhúso yilera?

Lée wée dà le zéeni á à na a yí?

³⁵ Á lée wée dà mu bìo á à hǎ làa wo

ò o bè yí hǎnáa bànsó?» †

³⁶ Lé bìo mu bìo búenbúen wee lé o cǎn. Lé orén pànká yí á mu búenbúen wiráa, á bìo sǎ a yí. Le ho cùkú bìo sǎ a yí féé. *Amiina!

Wa wi le mukǎn-finle yí là a Krista

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo le Dónbeenì wǎa zéeni mí tentemu làa wen ká síí, á ì hení bìo ká làa sòobéé á à na mia: Mi na miten búenbúen le Dónbeenì yí lòn muini yia ká mi yio ǐhó wi lua, à bìo sí le yí, à bìo wé sí le yí. Bún lé le bùaaní binbiri na mi ko mi bùaanì lè le Dónbeenì. ² Mi yí bè ho dímǐná biowa na yí se yí, ká mi día le le Dónbeenì yèrémá mí hácírí à wé le le hácírí dà-finle. Lé bún á à na ká mi ì zǔn bìo le Dónbeenì síí wá yí, bún na se, á bìo sí le yí, á jii tun.

³ Le Dónbeenì sǎamu na le wó làa mi bìo yí, á ì bìo bìo ká á à na mi búenbúen yí: O búy yí leéka le mí bìo ǐhú wi po bìo ó o bìo karáa. Ká mi nì-kénì kénì wé bua miten làa bìo mi bìo karáa à héha lè mi síadéro le Dónbeenì yí, bìo le ǐhó pànká mia. ⁴ Mu bon, o nùpue sǎnía léè dà-kénì, ká bìo cǎékaa mín yí wó hǎ bún lé bìo boo, á mu lè mí dà-kénì kénì bè-wénia mún wi mín ǐnáyí. ⁵ Làa bún síí á warén mún boo, ká wa búenbúen lé hǎ sǎnía dà-kénì wa páanǐlò là a *Krista bìo yí. Wa búenbúen cǎékaa mín yí, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bìo ó o nùpue sǎnía biowa cǎékaaràa bìo síí. ⁶ Mu bìo wéró pànká á le Dónbeenì ǐhó wa nì-kénì kénì yí mín ǐnáyí. Yia le Dónbeenì ǐhó mí ǐ-cúa fǎéro pànká yí, à bànsó wé wé mu à héha lè le sídéro le Dónbeenì yí. ⁷ Yia le ǐhó ho pànká yí ò o wé séeni ba nùpua, à wón wé séeni ba. Yia le ǐhó ho pànká yí ò o wé kàrán ba nùpua, à wón wé kàrán ba. ⁸ Yia le ǐhó ho pànká yí ò o wé híi ba nùpua sía, à wón wé híi ba sía. Yia le Dónbeenì ǐhó ho pànká yí ò o wé hǎ ba nùpua lè mu bìo, à wón wé hén mí yí à hǎnáa ba. Yia le ǐhó ho pànká yí ò o wé dí ba nùpua yahó, à wón sòobá mítén mu wéró yí. Yia le ǐhó ho pànká yí ò o wé zǔn ba nùpua màkárí, à wón wé wé mu lè le sí-wee.

⁹ Mi le bìo mi wa làa mín à bìo wé ho túiá poni. Mi ǐn mu bè-kora, à ca mi kuio mu bè-tente wéró yí. ¹⁰ Mi wañ mín làa sòobéé làa bìo á ba zàwa mín yí ko ba wañnáa mín bìo síí. Mi wé kǎnbi mín, à dé mí sòobéé mu yí. ¹¹ Mi ca mi kuio o Núhúso tonló sáró yí, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mi wé zǎmaka bìo mi dó mi sía wee lóní bìo yí. Mi wé híi mi sía le lònbee pǎahú, à wé fio le Dónbeenì yí féé. ¹³ Mi wé séeni mín zàwa lè mìn hínni kèrètǐewa làa bìo ba màkóo wi yí. Bia wee làa mi wán á mi wé bua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bìo wee beé mi lò yí, mi wé fan bún, ká mi wé yí dǎnkánì ba. ¹⁵ Bia wé wee zǎmaka, à mi zǎmaka làa ba. Bia wé wee wá, à mi wá làa ba. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kénì. Mi wé yí yòoní mítén, ká mi wé liiní mítén, à tà páanì lè ba nì-khenia. Mi yí wé mítén làa bè-zǔnminì bànsowà.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè bànsó. Mi wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá mítén, à ho héerà keñ minén lè ba nùpua búenbúen pǎahú, ká ho bàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ì wa làa sòobéé, mi wé yí dí yúaa miten, ká mi dé mu le Dónbeenì níi yí. Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vǔahú yí: «Hǎ yúaa diró bìo sǎ mi. Yia ko làa bìo na, á ì wé mu lè

† Mi loñ Ezayii vǔahú 59.20-21 †† Mi loñ Ezayii vǔahú 40.13; Zoobu vǔahú 41.3

bànsò, lé ìnén Nùhúso Dónbeenì bía mu.»¹²⁰ Mu pá bíníá túara: «Hen ká ù zúkúso le hīni wee búe, à ù na mu bìo wo yi le o dí. Ká le ñu-hānì dà a, à ù na mu ñu-mu wo yi le o ñu. Ká fo wee wé kà, á mu ù keñ lòn don-fūaa á fo wee khá bè bànsò ñuhú wán.»^{††21} Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yíráa ho pànká mu wán.

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeenì bàrá ba

13 Ba núpua búenbúen ko ba wé bè ho pànká ya-díwá bioní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa keñ ká le Dónbeenì yí nɔn mu ní. ² Lé búnn nɔn ká yia pá ba bìo, se bànsò pá le Dónbeenì bìo na le bò. Ká yia wee wé búnn se o wee síiní mí ñuhú mítén. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zǎn ho pànká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zǎn ba. Hen ká fo wi à ù wé yí zǎn ho pànká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewà, á ba wé è wíoka ù yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeenì ton-sáwá ù séeníló bìo yi. Èe ká ù bèn wee wé mu bè-kora, à ù zǎn, lé bìo le Dónbeenì nɔn ho wǎhú ba yi à ba bé bía wee wé mu bè-kora. Hen ká ba wee bé bànsò, se lé le Dónbeenì tonlò na le kàràfáa ba yi á ba wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeenì síi wee cǐ bànsò yi. ⁵ Lé búnn nɔn ó o núpue ko ò o wé wé bìo ho pànká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeenì síi yí cǐ a yi, à mún wé bè mu yi lé bìo ó o zǐ le búnn lé bìo téréenna.

⁶ Lé búnn bìo yi á mi mún ko mi wé sàánínáa ho lànpo. Lé bìo le Dónbeenì lé dìo kàràfáa ho tonlò mu ba yi le ba sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na bìo núpue na yi, à mi na mu wo yi: Yia bìo lée lànpo, à mi sàání ho wo yi. Bìo ko mu sàání ho pànká ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi kǎnbi, à mi kǎnbi o. Yia ko làa hézǎnii, à mi hézǎn wo.

Yia wa ba núpua se bànsò bò le Dónbeenì làndá yi

⁸ Mi yí le kee búí keñ mia. Bìo ko mu keñ mia lòn kee fééé lé mi wañmínló. Yia wa mín zàwa lè mín hínni, se wón wee wé bìo ho làndá le o wé binbirì. ⁹ Mu bon, hã làndáwá na ká á mi zǐ: «Yí wé há-fé tàá bá-fé. Yí búe núpue. Yí ñuaa bìo. Yí le ù yìo lé mi ninza bìo.»[†] Hǎn làndáwá so làa hǎ ká búenbúen á ñii wee sí le bioní dà-kéní na ká yi: «Wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ütén bìo síi.»^{††} ¹⁰ Yia wa mí ninza binbirì á máa wé bìo na yí se làa wo. Yia wa mí ninzàwa se wón wee wé bìo ho làndá le o wé binbirì.

Mi wa bua waten sese à lònínáa o Krista buenlò

¹¹ Mi wa wé làa búnn, sǎnkú bìo mi yàá zǐ ho pàahú na wa wi yi síi. Ho pàahú dǎn à mi fání mí yìo. Mu bon, hã làa na ká wán á ho kǎnìlò wáa sùaràa làa wen á po pàahú na wa búaa wa siadéro o *Krista yi ñuhú. ¹² Ho tá nì-kíá, hen làa cǐnú ká ho ò tí. Àwa, á mi wáa le wa díá

† Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.35 †† Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbes) 25.21-22 † Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vūahú (Psaumes) 19.18

hã wára búenbúen na wee wé le túbíri yi. Mi wa lá mu khoomu tonlò sía à sáráa. ¹³ Mi wa bua waten sese lòn núpua na wi mu khoomu yi bìo síi. Mi yí wa dé waten ho dǎndǎnlò lè ho ña-ñunlò yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénlò lè ho há-fénlò yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Nùhúso Yeesu Krista bìo à keñ mia. Mi yí díá le bìo mí sía wee vá yi na yí se à yí pànká mi wán, à mi wé wé bìo sí mia.

Mi wé yí cítí mín dǎnlò bìo yi

14 Yia síidéro yí fará yí tína sese le Dónbeenì yi á mi wé zǐn buaró, à wé yí wǎanì bìo ó o wee leé-ka. ² Làa bìo síi á ba búí wee leéka le mi dà mu bè-dínni búenbúen wé è dí, èe ká ba búí na siadéro le Dónbeenì yi á yí fará yí tína sese bán bèn lé ho dǎn-poni mí dòn ba wee dí ká hã taa níi ló. ³ Á yia wee dí mu bè-dínni búenbúen yí ko ò o zùah yia yí máa là hã taa yi. Làa búnn síi, á yia yí máa là hã taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-dínni búenbúen, lé bìo le Dónbeenì mún tà wón bìo. ⁴ Ùnén lé o yén á à cítíráa o nì-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se ba ñuhúso lé yia á à fée mu túiá. O yàá à wé á mu ù wé se, lé bìo ó o Nùhúso pànká wi dà à séení a.

⁵ O búí cǐn á hã wizoóni ñuná wi po mín. Èe Ká a búí cǐn á hã wizoóni búenbúen léé dà-kéní. Mi nì-kéní kéní ko mi láa bìo mi wee leéka yi mu dǎnii yi. ⁶ Yia le hã wizoóni ñuná wi po mín wee wé mu o Nùhúso bìo yi. Yia bèn wee dí mu bè-dínni búenbúen wón mún wee wé mu o Nùhúso bìo yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeenì bǎrákà mí bè-dínni bìo yi. Á yia wee dí ho zen-buahó bìo mí dòn wón mún wee wé mu o Nùhúso bìo yi. Wón mún wee dé le Dónbeenì bǎrákà. ⁷ Mu bon, wa tíahú á yia mukǎni wi mítén bìo yi wón míá, á yia á à hí mítén bìo yi wa tíahú wón mún míá. ⁸ Hen ká wa yìo wi lua, se lé o Nùhúso á wa yìo wi lua bìo yi. Ká wa húrun, se lé o Nùhúso á wa mún húrun bìo yi. Àwa, á hàrí wa hí loo, à wa yìo wé lua loo, se wa bìo pá sǎ a Nùhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á vèera bèra a na ò o wé bìa húrun làa bìo wi lua Nùhúso. ¹⁰ Ká ùnén, léé webio nɔn á fo wee cítíráa mìn za tàá mìn hínló? Á ùnén bèn, léé webio nɔn á fo wee zùahnáa mìn za tàá mìn hínló yi? Wa búenbúen khíi dǎn Le Dónbeenì yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bioní vūahú yi:

«Ìnén Nùhúso á wi fééé.

Ho díimíñá núpua búenbúen

á à fará mí nɔnkóñuná wán ï yahó,

ba búenbúen á à bío le ï lé le Dónbeenì bìo bon.»^{††}

¹² Làa búnn síi, á bìo wa nì-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeenì yi.

Yí dé mìn za tàá mìn hínlò bè-kora wéro yi

¹³ Á mi wáa yí le wa wé cítí mín. Bìo ká lé bìo á mi le mu keñ mi yiwa: Mi yí wé bìo búí na à dé mìn za tàá mìn hínlò kèrètíe mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ Ì páanílò là a

†† Mi loñ Ezayii vūahú 45.23

Júhúso Yeesu bìo yi, á ĩ zū mu, á mún láa mu yi le mu bìo búenbúen wee ce le Dónbeenì yahó. Èé ká a búí wee leéka le mu búí yí máa ce, se mu bèn yí máa ce bànso cǔn. ¹⁵ Ká mìn za tàá mìn hínló lò hía wee be ũnén bè-dínii bìo yi, se fo wáa yí máa zéeni le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tàá mìn hínló na ó o *Krista húrun bìo yi à hía ví ũnén bè-dínii bìo yi. ¹⁶ Bìo se minén cǔn á yí ko mu wé à ba nùpua wé bīnī bío mu bè-kohó bìo mi dǎnī yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeenì bá-zà-mu bìo yí máa zéeni bè-dínii tàá bè-ṅunii bìo. Mu lé ho térénló, lè ho hээрà, lè hā zāmaka na le Dónbeenì Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonló làa bún bìo sí wón bìo á à wé sí le Dónbeenì yi, á ba nùpua mún ñ tà a bìo.

¹⁹ Áwa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bìo á à dé ho hээрà wa pǎahú, làa bìo wa ni-kéní kéní ì wé á wa síadéro le Dónbeenì yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loñ mu bè-dínii yi à yáaráa le Dónbeenì tonló. Mu bon, mu bìo búenbúen dà wee dí. Èé ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó bún yí se. ²¹ Bìo se, lé ũ khí mu bìo búenbúen na dà à dé mìn za tàá mìn hínló mu bè-kora wéro yi. Hári mu wé taa, tàá divén puló, tàá bè-vio. ²² Le sídéro na fo yú mu bìo mu dǎnī yi ũ bua ũ dòn le Dónbeenì yahó. Yia síi yí máa kán wo bìo á bànso wee bua lè mítén dǎnī yi, wón ṅúhú sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii búí dǎnī yi, se wón bànso ṅúhú sú, lé bìo ó o yí máa wé mu à héha lè mí sídéro le Dónbeenì yi. Bìo léé bìo na yí máa wé héha lè le sídéro le Dónbeenì yi, bún léé bè-kohó.

Wa ko wa wé hĩ wa sía

15 Warén na síadéro le Dónbeenì yi fára tĩna ko wa wé hĩ wa sía bìa síadéro yí fára yí tĩna bìo yi. Wa yí ko wa wé wé bìo sí wen. ² Wa ni-kéní kéní ko wa wé wé bìo sí wán zàwa lè wán hínni yi, na à séeni ba, bèra a na à ba síadéro le Dónbeenì yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bìo sí a yi, bùeé. Bìo ká lé bìo bía le Dónbeenì bíoní vūahú yi: «Hā bín-kora na ba nùpua bía ṅon ũnén Dónbeenì yi lé ĩnén á hā bía ṅon yi.» ⁴ Le Dónbeenì bíoní vōnna na túara hàani búenbúen túara bèra a na à hā kàrán wen, à wa dǎn hĩ wa sía, à sía wé hereka. Lé bún wee na à wa dǎn dé wa sía lòní bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeenì na le sí-híilè lè le sí-hebúee wee lé cǔn à wé à mi wé wíoka ní mín yi, làa bìo ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bún ñ na ká mi búenbúen á à wé le jii dà-kéní, á à dérää ho cùkú le Dónbeenì yi, dén na lé wa Júhúso Yeesu Krista bàn Maá.

⁷ Áwa, á mi cén wé tà mín yi làa bìo ó o Krista tàráa mia bìo síi à dérää ho cùkú le Dónbeenì yi. ⁸ O Krista bueé wó ba *zúifúwa ton-sá, á tírarää bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na bàn maáwà yi jii à zéeni le ká le Dónbeenì bía bìo na à le máa lé mu mún. ⁹ O Krista mún bueé wó á bìa yínch ba zúifúwa wee dé ho cùkú le Dónbeenì yi le hii bìo yi, làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíoní vūahú yi kà síi:

«Lé bún te bìo á ĩ wé è sío

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.10

á à khòonínaa fo hā síiwà nùpua tǎahú.» ††

¹⁰ Mu mún túara:

«Síiwà nùpua,
mi páani zāmaka lè le Dónbeenì nìpomu.» †

¹¹ Mu mún bīnía túara:

«Dímíná kána búenbúen nùpua,
mi khòoní a Júhúso,
síiwà búenbúen nùpua,
mi zéeni a beemu.» ††

¹² Le *Dónbeenì ṅi-cúa fεero *Ezayii mún bía bìo kà:

«Nùpue búí á à lé o Zesee zī-ṅúhú nùpua tǎahú
á à dí hā síiwà nìpomu yahó,

á mu nìpomu mu mún ñ dé mí síi wo yi.» ††

¹³ Le le Dónbeenì na wee wé à mi dé mí sía lòní bìo le dó mí jii le mí ì wé, à wé à mi keñ ho hээрà lè hā zāmaka na jii mia yi mi síadéro le yi bìo yi. Lé bún ñ na ká le Dónbeenì mu Hácírí pánká yi, á mí ì dǎn ñ dé mí sía làa sòobée á à lòní bìo le dó mí jii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ĩnén ĩ bæere láa mu yi le mu bè-tentewà wéro bìo wi mia làa sòobée. Bìo mi ko mi zūñ á mi zū búenbúen, á dà wee zéeni mín. ¹⁵ Bún ṅon pá yí hò bìo á ĩ bīnía leékaa mia ho vūahú na kà lara búí yi làa bìo mi zū vó, á yí titikaa mu bìo yi. ĩ wó mu lé bìo le Dónbeenì lè mí sáamu ¹⁶ á wó á ĩ lé o Yeesu *Krista ton-sá bìa yínch ba *zúifúwa bìo yi. Le Dónbeenì tonló na á ĩ wee sá lé le bín-tente na á ĩ wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bìa yínch ba zúifúwa wé lòn hāmu na bìo sǎ le Dónbeenì yi, á bìo sí le yi. ¹⁷ ĩ páaníló là a Krista bìo yi, á ĩ síi wan le Dónbeenì tonló na á ĩ wee sá bìo yi. ¹⁸ Mu bon, bìo á ĩ wee hení ĩ síi bío á yínch bè-veere ká mu yínch bìo ó o Krista dǎn ĩ wán á wó. O Krista dǎn ĩ wán á ĩ wee wé à bìa yínch ba zúifúwa tà le Dónbeenì bìo. O wó mu lè ĩ bíoní, lè ĩ bè-wénia, ¹⁹ lè mu yéréké biowa lè mí síiwà, le Dónbeenì Hácírí pánká yi. Lé làa bún á ĩ bueraráa o Krista bín-tente, à dǎn ho Zeruzaleemu lóhó yi à vaa bue ho Ilirii kǎhú yi. ††²⁰ Ká bìo dà-kéní na kera ĩ síi yi, lé à ĩ bue le Dónbeenì bín-tente hā dǎa na nùpua dǎn yí ṅá a Krista bìo yi, bèra a na à nùpue hía yí bío le ĩ wee so a búí zī ṅúhú na ó o bàrá wán. ²¹ ĩ wó mu á héhaa làa bìo le Dónbeenì bíoní vūahú bía:

«Bìa na ba dǎn yí buera a bìo yí ṅon yi

á à mi a,

bìa dǎn yí ṅá bìo búí o dǎn yi

á à zūñ o bìo yara.» †††

O Poole wee bío mí khúio varó bìo

²² Lé bún láa wee hè mi ṅon á ĩ dǎn yí bueraráa mi cǔn. ²³ Èé ká hā làa na kà wán á bìo á ĩ lá ko à ĩ wé bín á jii wáa tun. Mi búeékíró bìo bèntín wi mìl míana. ²⁴ ĩ wi à ĩ va ho Εσιπααρε. Ká ĩ yú wee va bín, ṅún-sí á ĩ bueé búeékí mia. Mu bon, ĩ wi à ĩ bueé mi mi wán à khíinaa,

†† Mi loñ Samuweele nín-yání vūahú 22.50 † Mi loñ Làndá zéeniíló vūahú (Deutéronome) 32.43 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 117.1 ††† Mi loñ Ezayii vūahú 11.10 †††† Ho Ilirii: Ho lé ho Oroomu kǎhú sǎn-kéní búí. †††† Mi loñ Ezayii vūahú 52.15

à mi séení mi à ò dàń varáa hón kǎhú so. Ká ò màhá bueé wé wízoní bìo yèn mi cǎn á à khǐnáa. ²⁵ Ká há làa na kà wán á ò wa ho Zeruzalemu, á vaá séení bìa bìo sǎ le Dónbeenì yì bǐn. ²⁶ Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kána kèrètíewa á mu ló sǎ yì le mí ò cǎ le wárí á à séenínaa ho Zeruzalemu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba ò-khenia. ²⁷ Lé barén mítèn leékaa mu. Èé ká lé ho túiá le ba mí mí, á ba ko ba séení ba. Lé bìo á hǎn kána so kèrètíewa yínǎn *zúífúwa, à ho Zeruzalemu kèrètíewa na lé ba zúífúwa màhá pá tà séení ba le Dónbeenì bìo. Áwa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí níi bìo. ²⁸ Ká ò yú le wárí mu dó ho Zeruzalemu kèrètíewa níi yì, á ò bueé lé lè mi cǎn á à varáa ho Esípaape kǎhú. ²⁹ Ì zú le ká ò wee buen mi cǎn, á ò buen là a *Krista bè-tentewà cèera na ó o wee wé lè ba nùpua.

³⁰ Wán zàwa lè wán hínni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeenì yì ò bìo yì. Bún lé bìo á ò wee cǎ mi cǎn wa páanílo là a Nùhúso Yeesu Krista, lè le wamini na le Dónbeenì Hácíri wee dé wen bìo yì. ³¹ Mi wé fio, bèra a na à ò kǎn ho *Zudee kǎhú na yínǎn ba kèrètíewa níi yì. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzalemu kèrètíewa vaa tà le séení na á ò bua vaá na ba yì bìo lè le sí-wee. ³² Ká mu wó ká síi, ká le Dónbeenì tà á ò buen mi cǎn lè há zàmakaa, á bueé vǔhka mi cǎn. ³³ Le le Dónbeenì na wee wé à wa keń ho héera yì à keń lè mi búenbúen. *Amiina!

Le tēenii

16 Ì wee tonka a Febe mi cǎn, wón na lé wán hínló mu kèrètíemu dánì yì, na wee sá le Dónbeenì tonló ho lóhó na ba le Sǎnkeree yì. ² Ká a bueé dǎn mia à mi bua a sese o Nùhúso yèni yì. Mi bua a làa bìo á bìa dó mí sǎ le Dónbeenì yì wee buaráa mín bìo síi. Mi wé séení a bìo lée bìo na ó o màkóo wi mia yì. Orén mí bēere séení ba nùpua cèrèe, sǎnkú ònén.

³ Ì wee tēení a Pirisiiye là a Akilaasi yì, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴ Ba zàanía mí mukǎnì á kǎníanáa mi. Ì yì yì dà máa sà bún yì. Á ba kèrètíewa na yínǎn ba *zúífúwa mún yiwa máa sà mu yì. ⁵ Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bán zǐi á ò mún wee tēení yì. Ì wee tēení wán bǎnlo na ba le Epayinēete yì. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí síi o Krista yì ho Azii kǎhú yì. ⁶ Ì wee tēení a háa na ba le Mari yì, wón na séení mia làa sòobé. ⁷ Ì wee tēení a Āndoronikuusi là a zūniasi yì. Ba làa mi lée síi kénì, á ba mún kera ho kàsó yì làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bìo nùhú wi làa sòobé. Ba tà a Krista bìo á dú ònén yahó.

⁸ Ì wee tēení a Ānpiliatuusi yì, wón na á ò wa làa sòobé wa páanílo là a Nùhúso bìo yì. ⁹ Ì wee tēení a Uubēn yì, wón na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, á wee tēení a Sitakiisi yì, wón na á ò wa làa sòobé. ¹⁰ Ì wee tēení a Apelēesi yì, wón zéení le mí dó mí síi binbirì o *Krista yì. O níi na ba le Arisitobuule lè mí zǐi nùpua á ò wee tēení yì. ¹¹ O Herodion, yia lé ho síi kénì làa mi á ò wee tēení yì. Ì wee tēení a Naasiisi zǐi nùpua yì, bán na dó mí sǎ o *Krista yì. ¹² Ì wee tēení a háa na ba le Tirifēena làa yia ba le Tirifooze yì. Ba wee sá a

Nùhúso tonló làa sòobé. Wán bǎnlo háa na ba le Pēesiide á ò wee tēení yì. Wón mún sá a Nùhúso tonló làa sòobé. ¹³ Ì wee tēení a Urufuusi yì, wón na bìo nùhú wi làa sòobé o Krista tonló sáro yì. Bán nu á ò wee tēení yì. O mún lé ònén wán nu. ¹⁴ O Asenkiriite, là a Filekon, là a Hēemeesi, là a Patorobaasi, là a Hēemaasi, lè wán zàwa kèrètíewa na páanía wi làa ba, bán búenbúen á ò wee tēení yì. ¹⁵ O Filolooki là a Zulii á ò wee tēení yì. Ì wee tēení a Neree lè mín hínló yì, á wee tēení a Olenpaasi yì, làa bìa búenbúen na dó mí sǎ o Krista yì, na páanía wi làa ba á ò wee tēení yì.

¹⁶ Mi tēení mín yì lè le kǎnbii tēení. Ba kèrètíewa kuio búenbúen wee tēení mia.

Le zéenii na ó o Poole nɔn

¹⁷ Wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa, bìo á ò henì á à na mia lé bìo kà: Mi pa mítèn bìo ba nùpua na wee dé ho sankaró ba kèrètíewa kuure yì. Ho kǎránlo na mi yú á ba pá bìo, à ba wee kǎrán mia làa bè-veere á à vǐnínáa mia. Mi pí ba bìo, ¹⁸ lé bìo ba nùpua mu síi á wa Nùhúso na lé o *Krista tonló sáro bìo yì here cǎn. Bìo bìo here ba cǎn lé ba dío bìo. Ba wee bío há bín-sǎ à vǐnínáa bìa yì máa dàń zǐn le sabéré lè ho túiá poni à hueeka mín yì. ¹⁹ Mu bon, ba nùpua búenbúen zǐi bìo mi wee tà bèráa bìo ó o Nùhúso wee bío yì. Lé bún nɔn á ò síi wannáa mi bìo yì. Èé ká ò màhá wi à mi wé mu bè-zǐnmini bǎnsowà binbirì à wé wéráa bìo se. Ì wi à mi ce, à wé yì wé mu bìo na yì se. ²⁰ Hen làa cǐnú ká le Dónbeenì na lé ho héera bǎnso á à yáa o Satāni pǎnká, á à dé o mi zenì tá.

Le o Nùhúso Yeesu wé mí sǎamu làa mia!

²¹ O Timotee, yia làa mi páanía wee sá ho ton-kénì á wee tēení mia. O Lisiyuusi là a Zasǎn là a Sosipateere, bán làa mi lé ho síi kénì á mún wee tēení mia.

²² Ìnén Teetiyuusi † na túara a Poole ni-cúa á mún wee tēení mia wa Nùhúso na wó á wa lé le dà-kénì yèni yì.

²³ O Kayuusi, yia á ò làara wán mún wee tēení mia. Lé wón zǐi á ba kèrètíewa wee kúee mín wán yì. Ho lóhó wén-bàrálo na ba le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee tēení mia. ²⁴ [Le wa Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu lè mi búenbúen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeenì mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeenì. Lerén lé dìo dà à wé, á mi sǎdéro le yì á à fǎrá à tǐn. Le è wé mu le bín-tente na bìo ciran o Yeesu Krista, dìo á ò wee bue pǎnká yì. Lé dén bín-tente so á le Dónbeenì wee dǐn wán zéenínaa mí bìo na lá sà yì há lúlúio zǎnzǎn. ²⁶ Èé ká há làa na kà wán, á mu wǎa ló mu khoomu yì wéréwéré le Dónbeenì ni-cúa fēerowà vǎnna na ba yáanía túara pǎnká yì. Lé le Dónbeenì na wi fēee á nɔn dén nii so bán yì le ba túa mu, bèra a na, à há síi-vìo nùpua zǐn le, à dé mí síi le yì, à wé bè le bíonì yì.

²⁷ Le le Dónbeenì na mí dòn lé mu bè-zǐnmini bǎnso, à yì ho cùkú fēee, o Yeesu *Krista pǎnká yì. *Amiina!

† O Teetiyuusi: O Teetiyuusi háa lé o kèrètíe vǎn-túaro. Lé orén ó o Poole fēera mí ni-cúa nɔn yì ó o túara.

Korentesa nín-yání

Vũahú túaró nùhú

Le Dónbeenì tonlò lé o Poole búakáa ho ho Korente lóhó yi. O kará b́n á yú le lúlú-kùure lè mí p̄ina bio hèz̄in (Bè-wénia 18.11).

Ho Korente h́a léé lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. Á mu lùnkaa o Poole yilera. Lé b́n te bio ó o túararáa h́a v̄nna n̄n ba kèrèt̄f̄ewa kuure na wi b́n yi, à ba z̄n bio ba à bua lè mít̄en.

O búá ho Korente kèrèt̄f̄ewa kuure yi: Le ho sankamínlò à ba khí yi à díá mu koomu wárá (1-5). Ba t̄iáwà f̄eró làa bio ba wé è bua lè mít̄en ó o zéénia yara làa ba (6).

Bio ba t̄akaa bio làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muini taa, o Yeesu d̄ínlò, le Dónbeenì Hácírí bè-h̄nii na le wee na, lè ba n̄-hía vèeró bio (7-15).

O Poole v̄ahú vaa véenii, ó o b́a ho Zeruzalemu kèrèt̄f̄ewa n̄-khenia séenilò bio, b́n m̄n, ó o t̄énia ba yi (16).

Le t̄énii

1 Ìnén Poole na le Dónbeenì lè mí s̄i bio á léra à ÿ wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho v̄ahú na kà. Ìnén lè wàn za Sositeena á wee t̄énii minén kèrèt̄f̄ewa kuure na wi ho Korente lóhó yi, minén na le Dónbeenì ceéra à mi bio s̄i le yi mi páanilò là a Yeesu Krista bio yi. Le hueekaa minén làa b̄ia búenbúen na wee ve wa Nùhúso Yeesu Krista mu yèni h́a l̄ua búenbúen yi, à mi wé bua miten làa bio le Dónbeenì s̄i v̄a yi. O Krista mu lé wa búenbúen Nùhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeenì, là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mu s̄aa-mu làa mia à na ho h́erà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenì b́arákà

⁴ Ì wee dé le Dónbeenì b́arákà f̄éé mi bio yi, lé bio le wó mu s̄aamu làa mia mi páanilò là a *Krista Yeesu bio yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páanilò là a Nùhúso á n̄n mi yúráa le Dónbeenì bè-h̄nia lè mí síwà búenbúen, s̄n̄kú le Dónbeenì b̄ionì bueró lè le Dónbeenì bio z̄n̄lò, ⁶ lé bio ó o Krista b́n-tente na zéénia n̄n mia á mi tà bio làa s̄oobé. ⁷ Lé b́n te bio le Dónbeenì bè-h̄nii búí á yí f̄ooraráa mia, minén na wee l̄oní ho p̄ahú na wa khíi mi wa Nùhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeenì lé dío á à sí mia á à d̄íní f̄úaa mu véenii, à wékhe bio yí mì léé mia wa Nùhúso Yeesu Krista buen n̄nzoñ. ⁹ Lerén mí bæere von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Nùhúso. Hen ká le Dónbeenì dó mí n̄ii le mí ì wé bio na, à le wé mu.

Ba kèrèt̄f̄ewa n̄-cúa yí máa fè mín

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, ÿ wee yanka mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le n̄ii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi p̄ahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, ÿ wee b́o kà síi lé bio ba n̄pua búí na wi o Kulowee c̄n̄ á buéé b́a n̄n mi le

h̄a fio wi mi p̄ahú. ¹² Bio n̄n á ÿ b́aràa b́n lé bio mi búenbúen n̄-cúa wi min n̄nà yi. O búí le minén bò a Poole yi, ká a búí bèn le minén bò a Apoloosi tàa o Piere yi. O búí wón bèn le minén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yia húrun ho *kùrùwá wán mi bio yi le? Lé o Poole yèni á ba bátizéaràa mia le? ¹⁴ Ì yàa wee dé le Dónbeenì b́arákà, lé bio ká mu yín̄n̄ o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi n̄-kéní búí á ÿnén yí bátizéra. ¹⁵ Ó o búí t̄n̄ wáa à lé wen ká a b́io le mí bátizéra lè ÿ yèni. ¹⁶ Mu bon, ÿ lá le ì n̄n̄s̄a. Ì mún bátizéra o Sitefanaasi lè mí z̄i n̄pua. Bán n̄ii ló, á ÿ wáa ka le ÿ yí b̄inia yí bátizéra a búí mi c̄n̄. ¹⁷ O Krista yàa yí tonkaa mi le ÿ bátizé n̄pua. B̄ueé. O tonkaa mi, bèra a na à ÿ bue le b́n-tente à na ba yi. O le ÿ bue le ká ÿ yí wé mu lè mu bè-z̄n̄minì b̄ioní. Ká ÿ wó mu làa b́n, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á b̄ahéé máa keñ.

Le Dónbeenì p̄anká lè le bè-z̄n̄minì bio

¹⁸ Mu bon. B̄ia lá mu húmú w̄hú c̄n̄, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bio zéenilò lé mu b̄n̄búmu. Èé ká warén na lá ho k̄n̄ilò w̄hú c̄n̄, á mu wee zéenii le Dónbeenì p̄anká. ¹⁹ Bio ká lé bio túara le Dónbeenì b̄ionì v̄ahú yi:

«Mu bè-z̄n̄minì bànsowà bè-z̄n̄minì á ÿ khíi b̄ue nùhú.

B̄ia le mí z̄u mu bio bio na ba z̄u á ÿ khíi pí bio.» †

²⁰ Ká mu wó kà síi, á léé webio á mu bè-z̄n̄minì bànsowà, làa b̄ia z̄u h̄a làndáwá, lè ho d̄ímíná na kà b̄n̄-z̄n̄lòwà wáa dà a b́io? Le Dónbeenì zéénia mu le ho d̄ímíná bè-z̄n̄minì léé b̄n̄búmu. ²¹ Ho d̄ímíná n̄pua lè mí bè-z̄n̄minì hácírí á yí dàña yí z̄na le Dónbeenì le bè-z̄n̄minì wárá na á le wee wé yi. Lé b́n n̄n á warén b̄ioní na wa zéénia na ka l̄on b̄n̄búmu bio, á le Dónbeenì d̄in wán á k̄n̄ianáa b̄ia tà le yi. ²² Ba

† *Mi loñ Ezayii v̄ahú 29.14*

*zúifùwa wi à ba mi mu yéréké bìowa na wee zéeni le Dónbeenì pànká. À bia yínwá ba zúifùwa bán bèn lé mu bè-zúhmini á ba wee cà. ²³ Èé ká warén bán lé o Krista na ba búaa ho kùrùwá wán bìo á wa wee bue. Bún lé bìo wee bóoní ba zúifùwa yi, á bia bèn yínwá ba zúifùwa cón, á mu lé mu bñnbúmu. ²⁴ Èé ká bán na le Dónbeenì hueekaa cón, à ba wé zúifùwa tàà ba yí wé zúifùwa, bán zū le o Krista wee zéeni le Dónbeenì pànká lè le bè-zúhmini. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeenì bìo na ba nùpua le mu lé mu bñnbúmu, bún dà barèn bè-zúhmini wán. Á bìo ba nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeenì cón, bún dà ba nùpua pànká wán.

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi loń mu sese. Minén na le Dónbeenì hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè ba nùpua dání yi, á ba bè-zúhmini bànsowà, lè ho pànká bànsowà, lè hã zĩ-júná nùpua na bìo se, á yí boo mi tíahú. ²⁷ Èé ká le Dónbeenì màhã dìn bìo ho dímíjása le mu lé mu bñnbúmu wán, á zéeniána le mu bè-zúhmini bànsowà bìo jùhú mia. Le dìn bìo ho dímíjása le mu lé mu yídàmu wán, á zéeniána le bia pànkáwá wi bìo jùhú mia. ²⁸ Le hueekaa bia ho dímíjása wee loń dà wán, bia lé ba ni-káamáawa na bìo jùhú mia, bèra a na à bìo ba le mu bìo jùhú wi, à bún wé mu bè-káamáa. ²⁹ Lé bún nwn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeenì yahó. ³⁰ Le Dónbeenì wó á wa páania là a Yeesu Krista. Lé bún nwn á wa yúráa mu bè-zúhmini binbirì na ló le cón. Mu lé o Krista mu á wa dìn wán á wóráa ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó. Lé orén wó á wa bìo sã le Dónbeenì yi. Lé orén kània wen. ³¹ Lé bún bìo yi á le Dónbeenì bíonì vūahú á mu túara yi ká síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bìo ó o Nùhúso wó bìo yi.» †

Bìo ó o Poole buera ho Korente yi

2 Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo á ìnén ì beere buara mi cón á bueé zéeni le Dónbeenì bìo na sà yi làa mia, á ì yí bía làa mia làa bíoní na kokókaa. Mu mún yínwá ho dímíjása bè-zúhmini bíoní á ì bíaráa làa mia. ² Ho pãahú na á ì wi làa mia, á bìo á ì lá wi à ì zéeni làa mia yínwá bè-veere búí ká mu yínwá o Yeesu *Krista bìo, o Yeesu na ba búaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pãahú na ì buara mi cón ká ì pànká mia, á le zãni wi yi. ⁴ Ì bíoní làa bìo á ì kàrána lè ba nùpua á wi mí dòn lè ho dímíjása den-sĩa bíoní na ba wee bío à búeraa ba nùpua júná. Ká mu lé le Dónbeenì Hácírí pànká á zéeni mu làa mia le bìo á ì bía á bon. ⁵ Lé bún nwn á mi sãidéro le Dónbeenì yi á yí fára ba nùpua bè-zúhmini wán, ká ho fára le Dónbeenì pànká wán.

Le Dónbeenì bè-zúhmini

⁶ Wa wee zéeni mu bè-zúhmini lè ba kèrètíewa búenbúen na sãidéro fára tĩna o Yeesu *Krista yi, bún bon. Èé ká mu bè-zúhmini mu màhã yínwá ho dímíjása bè-zúhmini. Mu bè-zúhmini mu mún yínwá ho dímíjása ni-beera bè-zúhmini. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bìo á warén wee zéeni lè ba nùpua lé le Dónbeenì bè-zúhmini na bìo sà

† Mi loń Zeremii vūahú 9.23

ho dímíjása yi. Mu bè-zúhmini mu bìo fèra wi le Dónbeenì sã yi hàrí ká ho dímíjása dìn yí léra, bèra a na à wa páani le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zúhmini mu á ho dímíjása ni-beera yí zū. Ká ba lá zūna mu, se ba yí búaa o Nùhúso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bìo kà lè bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Mu bìo na ó o nùpue dìn yí nwn, á dìn yí jã, bìo na ó o nùpue yàá dìn yí leékaa hùúu, lé bún le Dónbeenì wíokaa á bàrá ká làa bia wa le.» ††
¹⁰ Bún bìo so á le Dónbeenì zéeni lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeenì Hácírí wee mi mu bìo búenbúen sese á zúh, hàrí le Dónbeenì mí beere bìo na khĩina zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí dòn lé dìo zū hã yilera na wi o yi. Lé làa bún síi á le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé dìo bèn mún zū le Dónbeenì yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínwá ho dímíjása na ká hácírí, ká dìo wa yú lé le Dónbeenì Hácírí. Le Dónbeenì dó mí Hácírí mu wen, à wa dãn zúhnaa mu sãamu na le wó làa wen. ¹³ Warén yí máa bío mu sãamu mu bìo yi lè ho dímíjása bè-zúhmini kàránló na wa yú. Bueé. Wa wee bío mu sãamu mu bìo yi lè le Dónbeenì Hácírí bíoní na le wee zéeni làa wen. Lé ká síi á wa wee zéeniána le Dónbeenì bìo yara lè le Dónbeenì Hácírí mu bíoní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí mñ, wón nùpue so yí dà máa tà bìo wee lé le Dónbeenì Hácírí cón. Mu ka lòn bñnbúmu bànsò cón. O yí dà máa zúh mu kúará. Lé bìo le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé dìo wee na ò o nùpue dãn cikon mu bìo. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeenì Hácírí wi yi, wón wee dãn cikon mu bìo búenbúen, ká ni-veere yí dà máa cikon bìo wi orén yi. ¹⁶ Làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà:

«Lée wée dà à zúh o Nùhúso yilera?

Lée wée dà le zéeni á à na a yi?» †

Èé ká warén na le Dónbeenì Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kení.

Wa lé le Dónbeenì ton-sáwá

3 Wàn zàwa lè wàn hínni, mu bon. Mi ka lòn dímíjása na le Dónbeenì Hácírí mia yi. Lé bún nwn á ì yí dãnna yí bía làa mia lè ba nùpua na sãidéro fára tĩna bìo síi, à ì bía làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzawa mi sãidéro dání yi. ² Lé bún te bìo hã bíoní na á ì bía nwn mia ka lòn yoomu. Hã yí ka lòn dínlò na lì. Mu bon, ì lá bía làa mia lè hã bíoní na ka lòn dínlò na lì á mi máa dãn máa zúh hã kúará. Hàrí hã làa na ká wán, á mi pá yí dà máa zúh hã kúará, ³ lé bìo á mi pá buan miten lè ho dímíjása bìo síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hã fio na wi mi pãahú á so yí máa zéeni le mi buan miten lè ba bìo síi, á wára búenbúen so yínwá ba wára le? ⁴ Bìo ó o búí le mínén bò a Poole yi, ò o búí le o Apoloosi lé yia á mínén bò yi. Á bún ba dímíjása wára lè mi wára yínwá dà-kení le? ⁵ Le ì yàá tũa mia. O Apoloosi lée wée? Á ìnén Poole lée wée? Wa so yínwá le Dónbeenì ton-sáwá na mi bò níni yi á tàráa le bìo le? Warén lè wa ni-kení kení wee sá ho tonlò na ó o Nùhúso nwn wen le wa sá. ⁶ Ìnén lé yia dù, ó o Apoloosi hñ. Ká le Dónbeenì lé dìo wee dèé mu. ⁷ Bún wee zéeni le

†† Mi loń Ezayii vūahú 64.3 † Mi loń Ezayii vūahú 40.13

yia dù làa yia hñn á yíncó dɛɛ. Le Dónbeenì mí dòn lé dio wee wé à mu dā. ⁸ Yia dù làa yia hñn búenbúen léé dà-kéní. Le Dónbeenì khíi sàání ba nì-kéní kéní yí á à héha lè ho tonló na ba sá. ⁹ Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenì yí. Minén lé le Dónbeenì mǎhú na le wee vā. Mi mún lé le Dónbeenì zīi na le wee so.

¹⁰ Īnén le Dónbeenì nɔn mí pánká yí, á ĩ ka lòn zī-so tente na wá le zīi á bàrá púhú. Hã làa na kà wán á nì-vio lé bìa wee so le zīi púhú na á ĩ bàrá wán. Èɛ ká ba lé mí nì-kéní kéní màhã ko ba yí hácírí bio ba à soráa wán. ¹¹ Le zīi púhú dén wáa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. Á núpue na kún dà a bàrá zīi púhú veere wón mía. ¹² Ba búí wee so le zīi púhú mu wán lè ho sǎnú, tàá tǔnɔn. Ba búí lé hã huua na yàwá here á ba wee soráa. Ba búí yàà bèn léé bűeení, tàá nǎakáa, tàá kǎaní á ba wee soráa. ¹³ Ká bio á ba lé mí nì-kéní kéní tonló sáráa, búń á à wé le cítíi fī nònzoñ á mu ù zūń yí wéréwéré. Mu zoñ ká ho dǎhú lé hia á à khén wa nì-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴ Ká yia son lè mu bio na dà ho dǎhú, á wón á à yí mu cùnú. ¹⁵ Ká yia bio na ó o sonnáa bèn cǎ, á wón á à khe búenbúen. Bànso á à kǎní, ká a màhã à keñ lòn núpue na kǎa ho dǎhú yí khíi ló á bò yí kǎnianáa. ¹⁶ Mi so yí zū ká minén lé le Dónbeenì zīi, á le Dónbeenì Hácírí wi mia le? ¹⁷ Àwa, ká a búí yáara minén na lé le Dónbeenì zīi, á le Dónbeenì á à síiní wón bànso púhú, lé bio le Dónbeenì zīi bio sǎ lerén mí dòn yí.

¹⁸ Héyii! O búí yí khà mítén. Hen ká a búí wi mi tíahú á wee leéka le mí léé bè-zūńmini bànso làa bio ho dímíná núpua wee leékaráa mu, à bànso wé lòn búń-bú, lé búń ñ na ká à wé mu bè-zūńmini bànso binbirì. ¹⁹ Lé bio á ho dímíná na ká bè-zūńmini á lé mu búńbú-mu le Dónbeenì cǎn. Mu túara le Dónbeenì bíoní vūahú yí ká síi: «Le Dónbeenì wee ví mu bè-zūńmini bànso wé lè ba hénní na wi ba yí.» ²⁰ Mu mún pá bñía túara ho vūahú mu yí: «O Núhúso zū le mu bè-zūńmini bànso wé yilera léé kǎamáa.» ²¹ Bún bio yí, ò o búí wáa yí yòoní mítén ba núpua bio yí. Bún púhú mía. Lé bio á mu bio búenbúen bio sǎ mia. ²² Īnén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bio sǎ mia. Hàrí ho dímíná lè le mukāni lè mu húmú á bio pá sǎ mia. Bio wee wé ho zuia làa bio yíró ò wé búenbúen bio sǎ mia. ²³ Á minén bán bio sǎ a *Krista yí, ó o Krista bio bèn sǎ le Dónbeenì yí.

O Krista tonkarowà tonló

4 Mi ko mi zūń le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenì kàrafáa mu bio na sà yí le wa zéení lè ba núpua. ² Bio ba wee cǎ a ton-sá cǎn lé ò o bè bio ba le o wé yí lè mí dà-kéní kéní. ³ Hàrí mu wé minén, tàá ba nì-vio à cítí mi ĩ tonló na ba dó mi dǎní yí, se búń búenbúen léé coon. Īnén ĩ bæere yàá yí máa cítí ĩten. ⁴ Ī láa ĩten yí búń bon, èɛ ká búń màhã yí máa zéení le ĩ téréenna. O Núhúso lé yia á à cítí mi. ⁵ Lé búń bio yí, à mi yí cítí núpue ká mu pǎahú á yí dǎn. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a khíi bueé dǎn, á bio ba

† Mi loñ Zoobu vūahú 5.13 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 94.11

núpua wee sà mítén le túbíri yí wé búenbúen ó o bueé dé mu khoomu wán, á bio ba wee leéka mí yiwa ó o bueé benka. Hón pǎahú so yí, ká yia ko làa fobúa, á le Dónbeenì ì dé bànso fobúa.

⁶ Wán zàwa lè wán hínni, bio á ĩ bía khíina wán búń á ĩ bía bò ĩnén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séení mia à mi zūńnáa le bíoní na ká kúará: «Mi yí dà bio túara wán.» Minén tíahú ó o búí yí yòoní mítén bio ó o bò a búí yí á pǎnáa o búí bio. ⁷ O búí yí bío le mí po bìa ká. Bio wi mi cǎn lé le Dónbeenì nɔn mu mia. Ká mu ka ká, á léé webio nɔn á mi wee yòonínáa mítén ka lè mu léé bio na á mi yú mítén? ⁸ Minén bán wáa yú bio mi màkóo wi yí búenbúen lon? Bio búí yí fòora mia sá? Mi wáa wee dí le béení ká warén níi ló lon? Ī yàà bèn wee fan le mu wé làa búń à warén mún páaní dí le béení mu làa mia. ⁹ Mu bon. Ī wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenì wó á wa ka lè wa dú ba núpua na ká mǎn. Wa ka lòn kàsósa na ba ko ba búe ba núpua yahó lè ho wáayi tonkarowà yahó. ¹⁰ Warén ka lòn búńbúwá ho dímínáa cǎn wa páanílo là a Krista bio yí. Ká minén bán wee leéka le mí le mu bè-zūńmini bànso wé mi páanílo làa wo bio yí lon? Warén ka lòn yídawa, ká minén bán wee leéka le mí pánkáwá wi lon? Warén ba núpua wee loñ dà wán, ká minén bán ba wee dé ho cùkú yí lon?

¹¹ Hàrí lòn zuia, ká warén le híni lè le ñu-hǎni wee búe. Hã sí-zínia wee fòo wen. Ba wee héé ha wen. Wa lòn-kéní mía. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yí yíráa wa ñii dǎnló. Hen ká yia là wen, à wa dúbua bànso yí. Hen ká ba wee beé wa lò, à wa hí wa sía. ¹³ Hen ká ba wee yáa wa yèni, à wa bío mu sǎamu bíoní làa ba. Ho dímínáa yèn-dǎní yí, á hàrí lòn zuia á warén ka lòn zàn-bio na ba wee cǎ léé kúia. Ba wee cǎtí wen lòn yíráa.

¹⁴ Bio á ĩ túara ká á yíncó bio na á ĩ túara à dérása ñiyio mia. Bueé. Ī wi à ĩ zéení mia le ĩ zàwa na á ĩ wa làa sòobéé bio síi. ¹⁵ Mu bon. Hàrí ká bìa wee pa mi bio o Krista wǎhú wán á ka cèrèè, se mìn maá o Krista mu bio dǎní yí lé ĩnén ĩ dòn. Lé bio á ĩnén lé yia á buera a Yeesu Krista bín-tente nɔn mia, á mi tà le yí. ¹⁶ Àwa, á ĩ bèntín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bio á ĩnén wee wé yí. ¹⁷ Lé búń bio yí á ĩ tonka a Timotee na lé ĩ za na á ĩ wa làa sòobéé, wón na bò a Núhúso wǎhú lè mí sòobéé. Ī ì tonka a ò o buee wíoka leéka mia làa bio á ĩnén ĩ bæere buannáa ĩten o Yeesu Krista wǎhú wán. Lé búń á ĩ mún wee kàrán lè ba kèrètíewa kuio hã lùu búenbúen na á ĩ wee va dǎ yí.

¹⁸ Ba búí mi tíahú wáa búakáa wee bío le ĩ máa bñi máa kǎa lè mi cǎn, á ba wee búaaní mítén. ¹⁹ Èɛ ká a Núhúso tà mu, á hen làa cǎínú ká ĩ bñi bueé búekí mia. Hón pǎahú so yí ká mu máa wé ba núpua mu khòn-bíoní na ba bía á ĩ ná á mu ù kǎna yí mí dòn, ká bio ba dà wee wé á ĩ mún ñ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeenì béení bio yí kǎnaa bíoní mí dòn yí, bueé. Ba

‡ Mu pǎahú ká hã hía táro wi, ká kǎhúsa na ló le mí hñ-táwá vaá dàhna bia ba funnáa, à ba sè ba níi bio búenbúen à bñi varáa mín kǎhú. Hàrí ba zúkúsa na ba wiikaa á ba mún wee wé bua varáa lè mí yèn-vèení. Ká ba vaá dǎn à ba zǎamáa lé léé dǎn, à ba wé buee khíi yahó làa bio ba sò. Ká mu búenbúen khíina vó, à ba màhã búe bia ba wiikaa buan ba zǎamáa yahó.

nùpua ko ba mi le Dónbeenì pànká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ò bua búini buennáa mi wán léé, tàà ò wayíí òten à buennáa, à mi zūn ká ò wa mia?

Mu koomu na wó ba kèrètíewa kuure yi

5 Ì ná à ba le mu koomu na á bìà yí zū le Dónbeenì yàá yí máa wé, á ba búí wee wé minén tíahú. Ba le o búí á wee fé mín nu fèè. ² Á búñ pá yí máa vá mia, à mi pá wee bùaaní mítén lon? Yia wee wé búñ bìo so á ko ò o ò ná lén mi tíahú. ³ Ìnén wón hàrì bìo á ò mía mi tíahú mi cúee, ká ò hácírí déñ wi làa mia. Ì ka le ò wi mi tíahú á fànáa le cítíi bànso bìo yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi zūn le ò wi làa mia le ò hácírí, á wa Núhúso Yeesu pànká mún wi làa mia. ⁵ Mu zoñ, à mi lén bànso mi tíahú ò o *Satāni yáa o sǎnia. Ká mu wó kà, á le Dónbeenì á à kǎni a mànákà wa Núhúso buenlò pàahú. ⁶ Miten bùaanílo nùhú mía. Mi so yí zū ká le ò ò-fíni ba dó mu dūmu yi cítíi nù khan à mu búenbúen lé le? ⁷ Á mi cén ceé miten. Búñ bè-kohó so síi na ka lòn ò-fíni á mi búe nùhú mi tíahú. Ká mi wó búñ, á mi ò wé ba nùpua na wee ce, á à keñ lòn dūn-khanii na á ò-fíni mía yi. Mi yàá lé ba nùpua na wee ce vó, lé bìo á ho *Paaki muini *Pioza á ba bó wa bìo yi, wón Pioza so lé o *Krista mí beere. ⁸ Lé búñ nòn á mi wáa yí le wa dí ho Paaki sǎnú le mu bìo na yí se le mu sūnsūmámu na ka lòn ò-fíni. Ká mi wa dí ho le mu ce-mu le ho túiá poni na ka lòn búurú na á ò-fíni mía yi.

⁹ Ì mǎndén vūahú na á ò túara nòn mia á ò bíá le mi wé yí va dǎ bìà wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà. ¹⁰ Ì yí bíá le mi wé yí va dǎ bìà yí zū le Dónbeenì na wee dé mítén ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà yi, á sǎa wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee nuaa, á wee há há wǎnna. Mu lá lé làa búñ, se mi lá à lé ho dí mí ná yi. ¹¹ Èé ká bìo á ò wi à ò bío, lé bìà màhá le mí lé ba kèrètíewa, à ba wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà, á sǎa wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee há há wǎnna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká ba a ò ò khée, á lé ba kǎnlowà, bán síi lé bìà á ò le mi wé yí va dǎ. Mi yàá yí ko à mi wé páani dí làa ba. ¹² Ho dí mí ná na yí zū le Dónbeenì á bìo yí ciran mi. Le Dónbeenì lé dìo khíi cítíi bán. Èé ká minén bèñ ko mi wé fí mi kuure nùpua cítíi. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Mi ò a ò-sūmúí lén mi tíahú.» †

Ba kèrètíewa na wee ve mín le cítíi yi

6 Bìo lon lon ká minén ó o búí le mín za kèrètíe á há bíoni wi pàahú ò o máa va le Dónbeenì nùpua cǎn à bán fáa há, ká a va bìà yí zū le Dónbeenì cǎn le bán wé mu léé webio? ² Mi so yí zū ká bìà bìo sǎ le Dónbeenì yi lé bán khíi cítíi ho dí mí ná le? Ká lé minén khíi cítíi ho dí mí ná á se mi mún dà á cítíi bìo nùhú mía. ³ Mi so yí zū ká lé warén á khíi cítíi ho wáayi tonkarowà le? Ká mu wó ká se ho dí mí ná bìo á wa mún dà a cítíi. ⁴ Léé webio nòn ká há bíoni wi mi pàahú à mi lén va bìà ba kèrètíewa kuure bìo nùhú mía cǎn na lé ho dí mí ná à bán cítíi mia? ⁵ Há òiyio so yí máa dí mia le?

† Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 17.7

Bè-zūnmini bànso so mía mi tíahú na dà à fèè há bíoni na wi bìà lé ba zàwa pàahú le? ⁶ Áwa, bìo á mi wé lén va bìà yí cǎn ba kèrètíewa cǎn à bán fáa mi túiawà so léé bìo na ko làa wéró le?

⁷ Bìo mi wee bua mín varáa le cítíi yi búñ yàá wee zéeni le mi bìo yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à ba tè mi wán le? ⁸ Minén lé bìà yàá wee wé khe le mí nù zàwa le mí nù hínni, á wee tè ba wán. ⁹ Mi so yí zū kǎnkǎn le bìà wee wé mu bè-kora á níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi le? Á mi cén yí khà miten. Lé ba nùpua na wee dé mítén ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà yi, làa bìà wee há há wǎnna, ba bá-féwá le ba há-féwá, ba báawa mín yi na wee da làa mín, ¹⁰ ba kǎnlowà, làa bìà sǎa wee vá mí ninzàwa bìo yi, làa bìà wee ò ò khée, làa bìà wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká ba ò ò wǎnna, bán búenbúen níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi. ¹¹ Bìo á ò tò yi ká búenbúen le búñ ba búí fù wee wé mí tíahú. Èé ká le Dónbeenì wáa ceera mia. Mi bìo sǎ le yi. Mi wó ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó. Búñ búenbúen wó wa Núhúso Yeesu *Krista pànká le le Dónbeenì Há círí pànká yi.

Mi wé bua miten sese

¹² Ba búí wi mi tíahú wee bío le mu bìo búenbúen wéro níi nòn mí yi, á búñ wáa bon. Èé ká mu bìo búí wéró màhá yí máa na à mi va làa yahó. Ìnén dà a bío le mu bìo búenbúen wéro níi nòn mi. Èé ká ò màhá máa díá á mu bìo mu búí máa yí pànká ò wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dínló wó ho píohó bìo yi, á ho píohó bèñ wó ho dínló bìo yi. Èé ká ho píohó loo, ho dínló loo á le Dónbeenì khíi búe nùhú. Mi cén yí hácírí, wa sǎnia yí wó ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà bìo yi. Há bìo sǎ a Núhúso yi, ó o Núhúso wee pa há bìo. ¹⁴ Bìo á le Dónbeenì vèeníanáa o Núhúso lé búñ bán síi ó o mún khíi vèeníanáa wèn le mí pànká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sǎnia lé o *Krista sǎnia bìo búí le? O Krista sǎnia bìo búí so ko à há páani là a háa na wee yéé mítén le? Búeé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páania là a háa na wee yéé miten á léé dà-kéni làa wo le? Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Ba mí nùwǎ òun á à wé sǎnia dà-kéni.» †¹⁷ Èé lé búñ ká yia bèñ páania là a Núhúso á wón bànso á à wé dà-kéni làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khíi ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà wéró yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa bóonia sǎnia yi ká mu yí cǎn ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà. Yia wee dé mítén ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwà wéró yi, á wee wé khe le mí kùrú sǎnia. ¹⁹ Mi so yí zū ká mi sǎnia lé le Dónbeenì Há círí zǎ le? Le Dónbeenì nòn mí Há círí mia à le keñ mia. Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi. Mi wáa yí te miten. Á mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeenì yi le mí sǎnia.

†† Mi loñ Bìo nùhú búenii vūahú (Genèse) 2.24

Mu yaamu bìo

7 Hã làa na kà wán, á bìo mi tuàkaa làa mi, lé bún á ã wã à zéeni yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a hã. ² Èé ká bio ho há-fénló lè ho bá-fénló boo hã làa na kà wán, á ãnén bèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín hã, ò o hã mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín hã ká wón màkóo wi o yí, ó o hã mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yí. ⁴ O hã sãnia bìo yí sã a yí, lé bàn báa á hã bìo sã yí. Ó o báa sãnia bìo mún yí sã a yí, lé bàn hã á hã bìo sã yí. ⁵ O báa lè mín hã á yí ko ba pí mín. Ká ba hĩa yí máa páaní á mu ko mu wé bìo na ba bío tò wán le mí ì khí mín yí á à ã pãahú búí, ká mí ì dé mí sòobéé ho floró wéro yí. Ká ho pãahú mu khĩna, à ba bĩní wé páaní làa mín. Ká bún yí wó á ãn-sĩ ba hĩa máa dàn mítén máa bua yí bìo ó o *Satãni wee khà lè ba nùpua vínĩ dání yí. ⁶ Bìo á ã bío ñn mia ká á yí máa zéeni le ã le mi wé mu konloon. Èé ká mi màhã mún dà wé è wé làa bún. ⁷ ãnén wón lá wi à ba nùpua búenbúen yí yaka lè ã bìo síi. Èé ká le Dónbeenì wee na mu bìo wéro pánkà wa ñ-kéni kéní yí mín ãnáyí. O búí á à ya, ká a búí dà á a kéni máa ya.

⁸ Bìo ká lé bìo á ã bèn ñ bío ò na ba mabáawa lè ba maháawa yí: Mi wã lá kará á yí yanka lè ãnén bìo, se mu se. ⁹ Èé ká mi yí dà mu, à mi yaka. O nùpue yan, á súaaní bìo ó o ò kéni á máa ya, ká a ãn yí dà mí síi máa hĩ.

¹⁰ Bìo lé ba kèrètíewa na yan mín, bán á ã ñ bío bìo ká á à na yí. Hĩn ãi-cúa so yíncó ãnén te hã, lé o Núhúso te mí ãi-cúa. O hã á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén.

¹¹ Ká a hĩa wà, ò o bèn mún yí bĩní vaa ya. Tàa ká a wi ò o bĩní ya, ò o véeni hã bíoní lè mín báa, à ba ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ãa mín hã.

¹² Hã ãi-cúa na á ã bèn ñ fée bìo ká wán á à na bìo ká yí, hĩn yíncó o Núhúso te hã, lé ãnén te ã ãi-cúa. Ká a báa là a hĩa yan mín, ó o báa hĩa wó a kèrètíe, à bàn hã na yíncó kèrètíe á tà le mí ì kéni làa wo, á bàn báa yí ko ò o ãa a. ¹³ Lé làa bún síi, ká a hĩa là a báa yan mín, ó o hĩa hĩa wó a kèrètíe, à bàn báa na yíncó kèrètíe á yí pã a, á bàn hã yí ko ò o lén díá mín báa.

¹⁴ ã wee bío ká síi lé bìo ó o báa na ãn yíncó o kèrètíe á bìo sã le Dónbeenì yí bàn hã na lé o kèrètíe bìo yí. Mu mún léé dà-kéni là a hã na yíncó o kèrètíe. Wón mún bìo sã le Dónbeenì yí bàn báa na lé o kèrètíe bìo yí. Mu lá yí ka ká, á ba zàwa bìo máa sí le Dónbeenì yí. Èé ká ba bìo sã le yí. ¹⁵ Èé ká yia màhã yíncó o kèrètíe hĩa wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíe díá le o fáa. Ká mu wó ká, se yia lé o kèrètíe wi mítén. Le Dónbeenì von mia à mi kéni mín wán làa héerà. ¹⁶ ãn-sĩ, á minén háawa na lé ba kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ãn wán á à kãnínaa mí bãrání na yíncó ba kèrètíewa. Tàa minén báawa na lé ba kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ãn wán á à kãnínaa mí hãnání na yíncó ba kèrètíewa.

Mi díá miten làa bìo mi fù karáa

¹⁷ Ká bìo á ã bío ñn mia ká níí ló, á bìo ó o Núhúso wó á mi ñ-kéni kéní bìo karáa á le Dónbeenì vonnáa mia, lé bún à mi pá díá lè miten. Bún lé bìo á ã wee kàrán lè ba kèrètíewa kuio hã làa búenbúen yí. ¹⁸ O búí lá *kúio á le Dónbeenì vonnáa wo, à bànso yí sà mu. Tàa yia le Dónbeenì von ò o ãn yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiro lè ho yí kúiiro bìo ãn hĩa. Bìo bìo ãn hĩa wi lé à wé bè le Dónbeenì bìo na le bò henía yí. ²⁰ Mi ñ-kéni kéní díá miten làa bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia. ²¹ Yia lá léé wobá-nii á le Dónbeenì vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bún bìo yí. Èé ká bìo á bànso á à kéni míten níi khíi ñn wo yí, ò o wã bè bún bàhó yí. ²² O wobá-nii na ó o Núhúso von ó o bìo sã a yí, wón wã wi mítén o páanílo là a Núhúso bìo yí. Lé làa bún síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón bèn lé o Krista wobá-nii. ²³ Le Dónbeenì yá mia ho yà-nòn hebúee yí, á mi wã yí díá le ba nùpua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia lé bún à mi díá lè miten le Dónbeenì yahó.

Bia ãn yí yan bìo

²⁵ Ká bia ãn yí yan hũu, bán bìo na à ã bío ba dání yí na le o Núhúso bìo na ó o bò henía bún mí. Èé ká bìo á ã lé o nùpue na á ba dà a dé mí sía yí mu sãamu na le Dónbeenì wó làa mi bìo yí, á ã ñ zéeni ba. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bìo yí á bìo ká lé bìo á ã wee leéka: Mu se à ba díá mítén làa bìo ba bìo karáa. ²⁷ Yia bò mu fũaa-mu à wón wã yí cà bìo o ò búe làa bũ. Ká yia bèn ãn yí bò mu, à wón wã díá. ²⁸ Ká yia màhã pá yan, se mu yíncó bè-kohó. O hínzoró na bàn fũaalè wi ká a yan, se mu yíncó bè-kohó. Ká bia yanka bán wi le lònbee yí ho ãmíná yí. Á le dén lònbee so á ã yí wi à le yí barén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo ká lé bìo á ã wi à ã bío na mia. Ho pãahú na ká á yí túee. Á wã lá bìo ká ãn wán, le bia yan à wé le ba yí yan. ³⁰ Le bia wee wá à wé le ba yí máa wá. Le bia wee zãmaka à wé le ba yí máa zãmaka. Le bia wee yà mu bìo à yí dé mí sía bìo ba yà yí. ³¹ Á bia ho ãmíná bìo símu zon, à ho ãmíná bìo wé lòn bè-kãmáa cín. Lé bìo á ho ãmíná làa bìo mí ñn làa ho á máa míá ká ho ò vé.

³² Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ã wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéé o Núhúso tonló yí. O wee cà ò o wé bìo sí a Núhúso yí. ³³ Ká a báa na yan, wón bèn yahó sã ho ãmíná bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín hã yí. ³⁴ O wã wi lè hã sãa ãn. Lé bún mún lé o hã na yí yan tàa o hínzoró na bàn fũaalè wi. Ba wee dé mí sòobéé o Núhúso tonló yí. Ba wee cà à ba bìo búenbúen sí a Núhúso yí. Ká yia yan wón yahó sã ho ãmíná bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín báa yí. ³⁵ ã wee bío ká síi lé mi séeni bìo yí, ká ã yí máa kíkã mia. Ká ã màhã wi à bìo ko lè ho wéro bún lé bìo à mi wé, à na miten búenbúen o Núhúso tonló yí á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búí wee leéka le ká mí yí yan mín fũaalè se mi wó khon làa wo, ká a zũ le mí yí dà mí síi

máa hĩ hũúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se búń yínóń bè-kohó. À ba ya mín. ³⁷ Èé ká a yàrónza búí màhã lon mu míten le mí máa ya mín fũaalè, á zũ le mí dà à hĩ mí sī, ká mu ló arén míten yi binbiri, ò o búí yí kíkãa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bìo wi bín lé bìo kà: O yàrónza na fó mín fũaalè á yan á wó se. Èé ká yia le mí máa ya, wón bèn bìo sã sũaaní.

³⁹ O hãa là a báa na mu yaamu cẽera á yí dà máa fáa mín yi ká yínóń o báa húrun. Ká bàn báa húrun, se o wi míten, á dà a ya a báa na ó o sī vá yi. Ká a báa mu màhã ko ò o wé o kèrètĩ. ⁴⁰ Èé ká a màhã kará yí yan, se o bìo á à wíoka à wé se. Bún lé bìo á ònén wee leéka. Á ònén zũ le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

Le muinì taa bìo

8 Hã làa na ká wán, á wa bèn ò loń ho tũaró na sã ba bùaa na yan lè le muinì taa bìo. Mi wee bío le wa búenbúen lé ba bè-zũńlowà, búń bon. Bún bìo zũńlò so lé bìo wee na ò o nùpue bùaanínáa míten. Èé ká le waminì dén wee wé à wa sĩadéró va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zũńlò wón bànso dĩń yí zũ mu làa bìo ó o ko ó o zũńnáa mu. ³ Èé ká yia wa le Dónbeenì wón le Dónbeenì zũ le o bìo sã mí yi.

⁴ Àwa! Ba bùaa na ba yan lè le muinì hã wõnna wán taa làró dĩń yi, á bìo ká lé bìo á ònén: Wa búenbúen zũ le mu biowa na ba nùpua wee lá lòn dofiina ho dĩmíná yi á bìo nùhũ mía. Warén zũ le le Dónbeenì léé dà-kéní mí dòn. ⁵ Hã pánká-beera na yí máa mi, á ba nùpua búí wee ve làa dofiina tàá núnáa, á boo. Hàrí ká hĩn pánká-beera so wi ho wáyí lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zũ le le Dónbeenì léé dà-kéní mí dòn. Dén lé dĩo lé wa Maá na léra mu bìo búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bìo sĩ le yi. Wa mún zũ le o Nùhũso léé nì-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia nòn á mu bìo búenbúen wiráa. Lé orén mún nòn á wa à yíráa le mukānì binbiri.

⁷ Warén zũ le mu biowa na ba nùpua wee lá lòn dofiina na bìo nùhũ mía. Èé ká ba kèrètĩewa búenbúen màhã dĩń yí yú búń bìo zũńlò so. Ba búí na sòobáa dó mí sĩa hã wõnna hãlò yi á hàrí lòn zuia ká ba wee là le muinì taa, à kèń le ba níní pá wi hã wõnna hãlò yi. Á bìo ba lé ba nùpua na pánkáwá mía le Dónbeenì bìo dĩń yi, ká ba wee là hã taa mu, à ba leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínóń dĩńlò lé hia wee wé à wa bìo wé sĩ le Dónbeenì yi. Wa dú ho loo, á bìo búí máa bè wa bìo wán. Wa mún yí dú ho loo, á bìo búí máa fá wa bìo nĩ. ⁹ Minén bán zũ le mí dà ho dĩńlò búenbúen wé è dĩ. Èé ká mi màhã le mí yiwa. Nún-sĩ, á yia pánká tà mía le Dónbeenì bìo dĩń yi á dà a va a ví bìo minén wee wé bìo yi. ¹⁰ Ká yia pánká mía le Dónbeenì bìo dĩń yi á mɔn ùnén na zũ mu bìo à ù kará hã wõnna zĩ á wee là le muinì taa, ó o so mún máa yí hã làró sĩ-hebúee le? ¹¹ Bún ká yia pánká mía le Dónbeenì bìo dĩń yi, wón na ó o Krista húrun bìo yi, á hĩa ví ùnén bìo zũńlò bìo yi. ¹² Hen ká mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hínni na pánkáwá mía le Dónbeenì bìo dĩń yi ká sī, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³ Lé búń nòn, ká ònén bío ká lé bìo á ònén zũ le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

vĩnì wán za tàá wán hínlò, á ònén bío ká lé bìo á ònén zũ le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

Bìo ó o Poole bío mí tonkaa tonlò dĩń yi

9 Ònén so yínóń nùpue na wi ònén le? Ì so yínóń o Yeesu tonkaro búí le? Ònén ònén á mɔn wa Nùhũso Yeesu. Minén so yínóń ho cùnú na ló ònén tonlò na á ònén a Nùhũso bìo yi le? ² Ba búí dà a pí á máa zũń le ònén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zũ le ònén orén. Lé bìo mi pánlò là a Nùhũso á wee zéeni le ònén orén tonkaro bìo bon.

³ Bìo ká lé bìo á ònén wee bío na bìa wee yáa ònén yi à búeráa ba nùhũ. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-dínii tàá bè-nunii bìo wa wee sá a *Krista tonlò bìo yi le? ⁵ Warén lé wa nì-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a hãa na lé o kèrètĩ ò o wé bè làa wen wa tonlò mu sáró yi, làa bìo ó o Nùhũso bàn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tàá ònén là a Baanabaasi wa dòn lé wen so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa nĩ dĩńlò le? ⁷ Dásí nĩ na á à lén mí nĩ yi á à wéráa mu dásímu wón mía. Á nùpue na á à fá le vĩndèe ká a máa wé è dĩ le bia wón mía. Ó o nòn-pa na yí máa nù ba nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸ Bìo á ònén wee bío ká yínóń ba nùpua bìo na ba wee wé mí dòn á ònén mu yi. Le Dónbeenì làndá na ó o *Mɔyize túara yi á mu pá ka ká. ⁹ Bìo ká lé bìo túara ho làndá mu yi: «O nàa na ba wee sáráa ho dĩńlò làró pãhũ á ba yí ko ba hè lè ho dĩńlò làró.» [†] Bìo le Dónbeenì bío ká sī so wee zéeni le lé ba nàwa bìo here le yi le? ¹⁰ Mu so yínóń warén bìo yi á le bíaráa ká sī le? Ká werεε. Mu lé warén bìo yi á le bíonì mu túararáa. Yia ba lá ó o wee và ko ò o dé mí sī bìo ó o khii yí bìo yi. Yia ba lá ó o wee vũaa ho dĩńlò ko ò o dé mí sī bìo o ò yí bìo yi. ¹¹ Le Dónbeenì bín-tente na wa zéeni làa mia á ka lòn bìo na wa dù. Ká mi lá wee na mí nĩ bìo wen, se mu léé bìo na so po wen le? ¹² Ká mi wee na mu ba búí yi, á warén so yí ko làa bú yí po bán le? Èé ká warén bán yí wi à wa bío le mí ko à mí wé na mí nĩ bìo wen. Wa yí wi à bìo búí cĩnú à bũmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé búń bìo yi á wa díaráa á mu bìo búenbúen wee kúu wen. ¹³ Mĩ so yí zũ le bìa wee sá ho tonlò le *Dónbeenì zĩ-beeni yi á bè-dínii wee lé bìo ba nùpua wee wé lè mu hãmu yi bín le? Á bìa wee fũaa ba bùaa le muinì yéni bán mún wee yí bìo sã ba yi. ¹⁴ Lé làa búń sī ó o Nùhũso mún bòráa mu henia le yia wee bue le Dónbeenì bín-tente á nĩ dĩńlò wé è lé ho tonlò mu yi.

¹⁵ Bìo á ònén lá wi làa mia, á bìo ko làa mi, á ònén le mí na hàrí dèe mi. Á bìo á ònén wee túa ká sī, mún yí máa zéeni le ònén le mí wé mu na mi. Bún yi ká ònén yáa lá húrun se mu sũaaní. Dén sĩ-wεε so na wi mi á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ Ì yí ko à ònén khonì ònén le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yi. Mu yáa léé bìo na á ònén ko à ònén wé konloon. Ká ònén le ònén máa bue le bín-tente mu, à wán dèe suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ònén ònén dó ònén ho tonlò mu yi, se ònén le ba wé sãánì mi. Èé ká ho lé dèe na á ònén ko à ònén sá konloon, á ònén máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ònén sãánì le le sĩ-wεε na ònén le

† Mi loń Làndá zéeni ló vũahũ (Deutéronome) 25.4

bín-tente na á ò wee bue làa káamáa bìo yi ká ò yí máa fé bìo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ònén lée nùpue na wi òten, á yínwò wobá-nii. Èe ká ò màhá wó òten là ba nùpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ò yíráa ba boomuso à ba tà a Krista bìo. ²⁰ Hen ká ò wi làa bìà lé ba *zúifùwa, à ò wé òten làa zúifù, bèra a na à ò yí bán à ba tà a Krista bìo. O Mòyiize làndá á ònén mía yi. Èe ká ò wi làa bìà wi ho yi, à ò bua òten là ba bìo síi, ká ò ònén mía ho làndá mu yi, bèra a na à ò yí bán à ba tà a Krista bìo. ²¹ Ká ò mún wi làa bìà yi zú dèe o Mòyiize làndá bìo dǎn yi, à ò bua òten là ba bìo síi bèra a na à ò yí bán à ba tà a Krista bìo. Bún yí máa zéeni le le Dónbeenì làndá bìo yí ciran mi. Ì wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ò wi làa bìà pànkáwá mía le Dónbeenì bìo dǎn yi, à ò mún wé lòn nùpue na pànká mía, bèra a na à ò yí bán à ba tà a Krista bìo. Lé làa bún á ò wee wé à zoráa ba nùpua le mí síiwà tíahú à yíráa ba nì-dòndáa búì à kǎnì konloon. ²³ Bún búenbúen á ò wee wé bèra a na à le Dónbeenì bín-tente à bènben, à ònén níi mún kǎn mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéeni yi.

²⁴ Mi zú le bìà wee lùwí khíika mín búenbúen ó o nì-kénì na khíika bìà ká lé yia ba wee wé na mu bìo yi. Minén mún hení mi lò làa bìà wee lùwí khíika mín bìo síi bèra a na à mi yí mu bìo. ²⁵ Bìà wee wé há penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sǎnía là le lònbee à càráa mu bìo. Ká mu bìo mu màhá dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sǎnía là le lònbee à càráa mu bìo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún ònén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. Ì mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ Ì wee kǎkǎ òten yi làa sòobéé á wee mání ò sǎnía là le lònbee bèra a na ká ò khíi buera le Dónbeenì bín-tente vó à le Dónbeenì yí pí mi día.

Mi día há wǎnna háló

10 Wàn zàwa là wàn hínni, ò wi à mi bǐní leéka mi yiwa bìo yánkaa wó wán pǎahú na á wán bùaawa bò a *Mòyiize yi. Le dùndúure yánkaa pon ba búenbúen yi. Á ba búenbúen mún kǎa ho muhú yi. ¹² Ba búenbúen ka là ba yú ho *bátéémù là dùndúure là ho muhú yi, à ba là a Mòyiize wé dà-kénì. ³ Ba búenbúen dú ho dǐnló dà-kénì na ló le Dónbeenì cǐn. ⁴ Á ba búenbúen mún òn mu ònmu dà-kénì na ló le Dónbeenì cǐn. Bún ònmu so ló ho lèhó na le Dónbeenì òn ba yi. Ho lèhó mu lé o *Krista na bò làa ba. ¹⁵ Èe ká ba boomuso màhá pá bìo yí wó sína le Dónbeenì yi, á ba húrun ho tá hení yi.

⁶ Bún biowa so búenbúen lée bìo na wee zéeni wen, à wa sía yí vá mu bìo na yí se yi, làa bìo á barén wóráa mu. ⁷ Mi yí dé mi sía há wǎnna yi làa bìo á barén búì wóráa bìo síi. Mu túara le Dónbeenì bíonì vǎhú yi ká síi: «Mu ònmu lée kará à ba dú á òn, à ba hínni wee wé há kǎakó-wára.» ⁸ Mi yí wa dé waten ho há-fénlò là ho bá-fénlò là mí síiwà yi làa bìo barén búì wóráa mu

† Mi loñ Léro vǎhú (Exode) 13.21-22; 14.22-29 †† Mi loñ Léro vǎhú (Exode) 16.4-35; Miló vǎhú (Nombres) 20.8-11 ‡ Mi loñ Léro vǎhú (Exode) 32.6

bìo síi, á ba nùpua muaaseé bóni làa muaaseé tǐn á húrunnáa le wizoñ-kénì. ⁹ Mi yí wa khúaa o Krista nii yi làa bìo á barén búì wóráa mu á ba háwá hàararáa ba bó. ¹⁰ Mi yí bío le le Dónbeenì yí wó yí se làa mia, làa bìo á barén búì wóráa mu, á le Dónbeenì wáyai tonkaro bueé bóráa ba.

¹¹ Bún biowa so búenbúen wó, à zéeni náa wen. Mu túara le Dónbeenì bíonì vǎhú yi à fèn ònnaa warén na wi ho dǐmǐná véro ònna yi zen wán. ¹² Lé bún ònén ká yia wee leéka le mí pànká wi le Dónbeenì bìo yi, à bànsò pa miten bìo, ò o háa yí lé lùwá. ¹³ Ho sǔnló na wee yí mia á mún wee yí ba nùpua na ká. Le Dónbeenì na bíu mu bìo à le máa yèrémá mí nii, á máa día á ho sǔnló máa yí mia máa dà mi pànká wán. Ho sǔnló pǎahú á le Dónbeenì á à wé á mi ò zǔn le ho ò khíi. Lé bún òn na ká mi ò dǎn mi yiwa á à òn ho bìo yi.

¹⁴ Wàn bǐnlowà na á ò wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen bìo yi á mi pa miten há wǎnna háló yi. ¹⁵ Ì wee bío ká síi làa mia lé bìo á ònén cǐn á mi ka lòn nùpua na yio tǐn. Minén mi bèere wǎa loñ bìo á ò bíu ká mu bon, tàa mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho bǎrákà déro ònmu dèe buan à wa dó le Dónbeenì bǎrákà à wa òn làa de, à mu so máa pǎaní wen là a Krista cǎni le? Á ho búurú na wa wee cǎeka ká wa wee là ho, à ho so máa pǎaní wen là a Krista sǎnía le? ¹⁷ Á bìo ho búurú lé ho dà-kénì, á wa là wa booró mí cúee, ká wa lé há sǎnía dà-kénì ho búurú mu na wa wee sanká bìo yi.

¹⁸ Mi loñ o *Isirayéle ònmu lon, bìà wee là ba bùaa na ba fǎana le muini yeení na bìo sǎ le Dónbeenì yi wán bán búenbúen pǎanía là le Dónbeenì. ¹⁹ Bún so wee zéeni le o yia na ba fǎ ho wǎahú wán, là ho wǎahú mí bèere á bìo ònmu wi le? Bùee. ²⁰ Ì wi à ò bío le ba bùaa na ba yan là le muini há wǎnna wán lé há pànká sǔmáa bànsowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó òn yi, ká mu yí òn Dónbeenì yi. Á bìo á ònén màhá yí wi à minén là há pànká-sǔmáa bànsowà mu à pǎaní bìo búì yi. ²¹ O Nùhúso ònmu dèe á mi yí dà máa ònnaa á máa bǐní máa khíi ònmu là há pànká-sǔmáa bànsowà ònmu dèe. Mi mún yí dà máa dí o Nùhúso dǐnló á máa bǐní máa vaá dí há pànká sǔmáa bànsowà dǐnló. ²² Tàa wa wi à wa wé ò o Nùhúso síi cǐ wen wa wára bìo yi le? Wa so wee leéka le wa pànká wi po a Nùhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeenì yi

²³ Ba búì wi mi tíahú á wee bío le mu bìo búenbúen dà wee wé. Mu bon. Èe ká bìo búenbúen yínwò bìo na se. Bìo búenbúen dà wee wé, èe ká mu búenbúen yí máa wé à ba kèrètíewa kuure va là mí yahó. ²⁴ Mi nì-kénì kénì yí ko à mi leéka mi kùrú bìo mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bìo mi ò wé ká mu ò séeni mín zàwa na ká. ²⁵ Mu bìo búenbúen na wee yéé ho yàwá yi á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á dǐn tǎa miten yi le mu ló wen, ²⁶ lé bìo á bìo ká lé bìo túara: «Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á bìo sǎ a Nùhúso yi.» ²⁷ Hen ká yia yínwò o kèrètíe á von mia là ho dǐnló mí zǐi, ká mi tà van, à bìo ba à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí

†† Mi loñ Miló vǎhú (Nombres) 25.1-9 ††† Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 24.1

lùnkaa mi yilera à tùa miten yi làa hen na mu ló yi.
²⁸ Ká a búí màhǎ bía le hǎ taa na kà lé ba bùaa na ba yan lè le muini taa, à mi yí là hǎ. Hàrí ká minén yilera yí lùnkaa mu bìo yi, à mi pá yí là hǎ yia bía mu nɔn mia bìo yi, à lùnkaraa wón yilera.

Bìo á ònén wee wé ká ònì séra, á so lá ko à mu lùnkaa a búí yilera le? ³⁰ Ho dínlò na á ònì dó le Dónbeenì bǎrákà à ònì dú, á ba à yáa ònì yèni bìo yi lée webio? Ì so yí dó le Dónbeenì bǎrákà yí dǔráa ho le?

³¹ Lé búnn nɔn ká mi wé wee dí, ká mi wee ɲu, tàá ká mi wé wee wé bìo lée bìo, à mi wé mu, à dérǎa ho cùkú le Dónbeenì yi. ³² Bía wee vǐnǐ ba *zúífùwa, tàá bía yíncón zúífùwa, tàá mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³ Lé ká síi á ònì wí à ònì wérǎa. Ì wí à ònì bìo búenbúen wé sí bía ká yi. Ì yí máa cà ònì kùrú bìo. Bìo á ònì wé á ba cèrèe á à kǎnínǎa lé búnn á ònì wee bǎnbá yi.

11 Bìo á ònì wee wé á mi wé bè yi, làa bìo á ònén wee bérǎa bìo ó o Krista wó yi.

Bìo mi ko mi bua lè miten ho kúeemínwánlò yi

² Ì yáa bèntín wee tènì mia, mi fobúa, lé bìo á bìo á ònì wó nɔn mia á mi wee leéka bìo fèe, á wa kèrètíewa kàránlò na á ònì yú á kàránna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Èe ká ònì màhǎ pá wí à mi zǔn bìo ká yara: O bǎa ɲúhúso lé o *Krista, ó o hǎa ɲúhúso lé o bǎa, ó o Krista ɲúhúso lé le Dónbeenì. ⁴ Àwa. Ká a bǎa búí wee fio, tàá o wee fèe le Dónbeenì ɲi-cúa ò o pon mí ɲúhú yi, se o wee zùah o Krista na lé o ɲúhú yi. ⁵ Ká a hǎa búí bènn wee fio tàá o wee fèe le Dónbeenì ɲi-cúa lè ba nùpua ò o yí pon mí ɲúhú yi se o wee zùah o bǎa na lé o ɲúhú yi, se o ka lòn hǎa na ɲúhú leera. ⁶ Ká a hǎa búí yí máa pe mí ɲúhú yi se o wǎa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kénì. Ká ho ɲúhú khèró tàá ho leéro á lé hǎa nìyio o hǎa cǔn, ò o wǎa wé pe ho yi. ⁷ O bǎa yí ko ò o pe mí ɲúhú yi, lé bìo ó o bonmín lè le Dónbeenì, le Dónbeenì cùkú wee mi a yi. Èe ká a hǎa ko ò o pe mí ɲúhú yi, lé bìo ó o bǎa cùkú wee mi a yi. ⁸ Ho lée tǔiá, le Dónbeenì yí lera a hǎa bìo búí á yí wó là a bǎa. O bǎa bìo búí lé bìo le lera á wó là a hǎa. ⁹ O bǎa yí lera a hǎa bìo yi. O hǎa lé yia lera a bǎa bìo yi. ¹⁰ Lé búnn nɔn le Dónbeenì wáayi tonkarowà bìo yi, ó o hǎa na wee fio tàá o wee fèe le Dónbeenì ɲi-cúa á ko ò o pe mí ɲúhú yi à zéeninǎa ho pánkà na o yú bìo. ¹¹ Èe ká wa páanílò là a ɲúhúso bìo yi, ó o hǎa yí dà máa keñ ká a bǎa níí ló, ó o bǎa mún yí dà máa keñ ká a hǎa níí ló.

¹² Mu bon, o hǎa ló a bǎa yi, ó o bǎa bènn wee te o hǎa yi, ká ba mí nùwǎa ɲun màhǎ lé le Dónbeenì lera ba. ¹³ Minén mi bèere wǎa loñ mu sese. Mu so lée bìo na se ò o hǎa hén mí ɲúhú yi día ká a wee fio le? ¹⁴ Ba nùpua zǔ le ká a bǎa ɲún-vǎnǐ á tǔeeka, se mu lé hǎa nìyio o wán. ¹⁵ Èe ká a hǎa cǔn á le ɲún-vǎnǐ na tǔeeka so yíncón cùkú bìo le? O hǎa ɲún-vǎnǐ le Dónbeenì nɔn wo yi, à le wé le nín-kénì na pon o ɲúhú yi. ¹⁶ Ká a búí wí ò o pá bǐnǐ wǎanǐ bìo á ònì bía, à bànso zǔn le lé búnn á warén lè ba kèrètíewa kuio búenbúen wee wé.

† Mu pǎahú, ká a hǎa leera mí ɲúhú se o dó hǎa nìyio miten yi.

O ɲúhúso dínlò dǎnǐ yi

¹⁷ Bìo á mu lé le zéeni tǔiawà á wa wí yi, á bìo búí wí bǐn á ònì yí dà máa khòonǐ mia bìo yi. Mu lé bìo á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yáa wee lén mia lè mi mún. ¹⁸ Bìo á ònì cí wán lé bìo kà: Ì ɲá à ba le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé cǔii mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tǎhú, à bía lé ba kèrètíewa binbirì bìo dànn zǔrnǎa. ²⁰ Lé búnn te bìo ká mi kúaa mín wán, á ba yí dà máa bío le lé o ɲúhúso dínlò á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi nì-kénì kénì dínlò na mi wee bua buennǎa lé hia mi wee wé bǎnbá dí. Búnn lé bìo wee na à ba búí le híni búe, ká ba búí ɲun sù wee khée. ²² Mi zǐnǐ so mia á mi máa wé è dí ká mi ònì ɲu yi le? Tàá lé ba kèrètíewa kuure á mi wí mi zùah yi, à dé hǎa nìyio bía khon yi le? Lée webio á mi yáa wǎa le ònì bìo na mia? Mi wí à ònì pá dé mí fobúa le? Èe ká bèe. Ì bèntín yí dà máa dé mi fobúa mu bìo yi.

²³ Àwa, ho kàránlò na ló a ɲúhúso cǔn na á ònén yú á bènn yèrémǎa nɔn mia lé hia kà: Ho tǐnǎahú na ba à dé o ɲúhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴ á dó le Dónbeenì bǎrákà ò o cèekaa ho ò o bía: «Hia lé ònì sǎnǐa na á ònì nɔn mi bìo yi. Mi wé wé mu, à leékarǎa ònì bìo.» ²⁵ Lé làa búnn bìo síi, ká ba dú wó, ó o bènn lá le ɲuunǐ dèe na ho *dǐvén wí yi ò o bía: «Bìo ká lé le páanǐi fínle na le Dónbeenì bò lè ònì cǎni. Pǎahú lée pǎahú ká mi wé wee ɲu mu, à mi wé mu à leékarǎa ònì bìo.» ²⁶ Àwa, á pǎahú lée pǎahú na mi wé là ho búurú mu, á ɲun mu bìo mu, se lé o ɲúhúso húmú á mi wee zéeni bìo. Mi wé wé mu, fúaa ká a khíi bǐnǐa buara.

²⁷ Lé búnn nɔn ká nùpue lée nùpue wé là a ɲúhúso búurú mu, á ɲun o bìo mu làa bìo mu yí korǎa, se bànso wó khon, lé bìo ó o zùahna a ɲúhúso sǎnǐa là a cǎni yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ònì là ho búurú mu, á à ɲu mu bìo mu, à bànso cén loñ miten sese à bè yi wérǎa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ɲu mu bìo mu ò o yí máa kǐnbi o ɲúhúso sǎnǐa, se bànso wee síinǐ mí ɲúhú. ³⁰ Lé búnn te mu á mi tǎhú á ba cèrèe lé ba vǎnǎrowà, ba cèrèe pánkává mia, á ba búí húrun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loñ waten sese, se le Dónbeenì lá máa wé è cítí wen. ³² Èe ká a ɲúhúso màhǎ wee cítí wen, à bé wen, bèra a na à wa ɲúná khíi yí páanǐ yí sí lè ho dímǐnǎa.

³³ Àwa, wán zàwa lè wán hínni, mi wé kúaa mín wán o ɲúhúso dínlò bìo yi, à mi yí dí mín ɲúná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à bànso dí mí zǐi à bè yi buennǎa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenì síi yí cí mia. Bìo ká na mi tǔakaa bìo, búnn á ònì día ká ònì khíi buara mi cǔn, á ònì bueé zéeni búnn yara làa mia.

Le Dónbeenì Hácírì bè-hǎnia

12 Wán zàwa lè wán hínni, hǎ laa na ká wán, á le Dónbeenì Hácírì bè-wénii na wa wee mi lé bìo á ònì bìo dǎnǐ yi. Ì wí à mi zǔn mu yara. ² Mi zǔ le pǎahú na mi dǐn yí zǔ le Dónbeenì, ká mi día miten á hǎ wǔnna na yí dà máa bío á yú ho pánkà mi wán. ³ Lé búnn te

mu, á ã wi à ã zéeni mu làa mia à mi zũh le o nùpue na wee bío lè le Dónbeeni Hácírí pànká, wón yí dà máa dánkání Yeesu. Á nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhúso ká le Dónbeeni Hácírí yí dó mu bànsò nii yí.

⁴ Mu bìowa wéro pànká na le Dónbeeni Hácírí wee na á síiwà boo, ká lé le Hácírí dà-kéni màhã wee na mu.

⁵ O Nùhúso tonló á núná boo, ká lé o Nùhúso nì-kéni á wa wee sá na yí. ⁶ Mu bè-wénia á núná boo, ká lé le Dónbeeni dà-kéni lé dio wee na mu búenbúen wéro pànká ba nùpua búenbúen yí.

⁷ Le Dónbeeni Hácírí wee zéeni mítén wa nì-kéni kéni yí lè mí bè-wénia à séenínáa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeeni Hácírí wee wé ò o búí wé bío mu bè-zũhminì bióní. O búí wón le Hácírí mu wee wé ò o wé bío mu bio zũhílo bióní. ⁹ O búí wón le Hácírí mu wee wé à le síidéro na bàn síi mia à keñ wo yí, ká a búí wón lé ba vánvárowà wéérò pànká á le Hácírí dà-kéni mu wee na a yí. ¹⁰ Le Dónbeeni Hácírí wee na mu yéréké biowa wéro pànká o búí yí. O búí lé le Dónbeeni ñi-cúa fээрò pànká ó o wee yí. Ká a búí wón bèn lé le Dónbeeni Hácírí lè hã hácín-kora hueeka lénló mín yí bàn pànká á ncn wo yí. O búí le Dónbeeni Hácírí mu wee wé ò o wé bío hã bióní na a nùpue yí zũ, ká a búí le Hácírí mu bèn wee wé ò o wé ní hã bióní mu à táni na ba nùpua yí. ¹¹ Lé le Dónbeeni Hácírí dà-kéni mu á wee wé búen búenbúen. Lé lerén wee na mu bio wéro pànká wa nì-kéni kéni yí mín núná yí làa bio á le síi vá yí.

O Krista sãnia

¹² Wa zũ le hã sãnia lée dà-kéni, ká bio céekaa mín yí wó hã lé bio á boo. Èe ká búen màhã yí hò bio mu páania lé hã sãnia dà-kéni. Wa páanílò là a *Krista bio mún ka kà síi. ¹³ Wa búenbúen zíira le Hácírí dà-kéni yí á wórãa hã sãnia dà-kéni. Wa wé *zúifúwa loo, à wa yí wé zúifúwa loo, à wa wé wobá-nii, tàa nùpua na wi mítén, se lé le Hácírí dà-kéni mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sãnia yíncn bio dà-kéni mí dòn á wó làa hã, mu boo. ¹⁵ Ká le zeñ lá bía le bio mínén yíncn le níi, á mí wãa yíncn hã sãnia bio búí, se búen pá máa hè bio le can hã sãnia mu yí. ¹⁶ Ká ho ñikãahú lá le bio mínén yíncn le yère, á mí wãa yíncn hã sãnia bio búí, se búen pá máa hè bio ho can hã sãnia mu yí. ¹⁷ O nùpue sãnia lá lé le yère mí dòn, á hã lá wé è ní mu bio kaka? Ká hã lá lé ho ñikãahú mí dòn, á hã lá wé è tá mu bio sũii kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bìowa dà-kéni kéni na lé o nùpue sãnia á le Dónbeeni céekaa mín yí làa bio le síi vá yí. ¹⁹ Mu lá lée bio dà-kéni mí dòn, se hã yíncn sãnia. ²⁰ Bio wee céeka mín yí wé hã sãnia búen lé bio boo, ká hã sãnia hñn lée dà-kéni. ²¹ Lé búen ncn á le yère yí dà máa bío máa na le níi yí le mí màkóo mia le yí, á ho ñúhú yí dà máa bío le hã zení le mí màkóo mia hã yí. ²² Hàri hã sãnia biowa na ka lè hã ñúhú mia sese wa cñn á wa màkóo yàá pá wi yí. ²³ Hã bio cùkú mia wa cñn lé hã wa wee pa bio. Á hã bio bíoró niyio wi, hñn lé hã á wa yàá wíokaa wee pa bio. ²⁴ Hã cùkú wi màkóo mia búen yí. Ká le Dónbeeni wíokaa o nùpue sãnia biowa à hã cùkú mia ò o wé dé ho cùkú yí. ²⁵ Le Dónbeeni wó mu ká síi bèra a na à mu bìowa na céekaa mín yí wó hã

sãnia à cũiinà yí keñ yí, ká hã lè mí dà-kéni kéni wé leé-ka mín bio. ²⁶ Ká hã sãnia bio búí yú le lònbee, à bio ká leé le yí làa bú. Ká hã sãnia bio búí yú ho cùkú, à bio ká leé le sí-wee yí làa bú.

²⁷ Minén mún ka lòn sãnia dà-kéni na bio sã a *Krista yí, á mi le mi nì-kéni kéni lé hã sãnia mu bio búí. ²⁸ Lé làa búen síi á ba kèrètíewa kuure yí, á le Dónbeeni nín-yání wó ba búí là a Yeesu tonkarowà. Bia sã lé le *Dónbeeni ñi-cúa fээрowà, mu tñn níi lé bía wee kàrán le Dónbeeni bio lè ba nùpua. Bia ká lé bía yú ho pànká à wérãa mu yéréké biowa, làa bía wee wé ba vánvárowà, làa bía wee séeni ba nùpua, làa bía dà wee dí ba kèrètíewa yahó, làa bía wee bío hã bióní na á nùpue yí zũ. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fее le Dónbeeni ñi-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeeni bio lè ba nùpua le? Mu so lé ba búenbúen á dà mu yéréké biowa wee wé le? ³⁰ Tãá lé ba búenbúen so wee wé ba vánvárowà le? Á lé ba búenbúen so wee bío hã bióní na á nùpue yí zũ le? Á lé ba búenbúen so wee táni hã le? Bùeé. ³¹ Bio le Dónbeeni ncn wéro pànká wen, á bio ñúhú wi po bio ká lé búen á mi wé cà lè mi sía búenbúen. Búen bio yí, á ã zéeni wõhú búí na se po bio ká làa mia.

Le waminì bio

13 Ká ã lá dà wee bío hã síi-viò bióní, lè le Dónbeeni wáayi tonkarowà bióní, ká ã yí wa ba nùpua, se ã ka lòn bírinboóni na ba wee búaa, tàa hñn-dèe búí na ba wee vúaa. ² Ká ã lá dà wee fее le Dónbeeni ñi-cúa à na ba nùpua yí, á zũ le Dónbeeni bio na sà yí, lè mu bio na ká búenbúen, hàri ká ã lá dó ã síi le Dónbeeni yí á dà wee hóoni hã búaa mí lara yí, ká ã yí wa ba nùpua, se ã bio ñúhú mia. ³ Hàri ká ã lá wee lá ã níi bio à sanká na ba nì-khenia yí, á dà wee khòn bio á ã tà le lònbee yí bía ká bio yí † ká ã yí wa ba nùpua, á ã pá máa yí dèe búí mu yí.

⁴ Yia wa ba nùpua wón wee wé dàh mí síi hñ. O wee wé mu tentemu lè ba nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé ñiyi-wárã. O yí máa bàrà mí bio bía ká bio yahó. O síi yí máa cñ fúafú. Ba wó khon làa wo ó o máa bua mu mí yí. ⁶ Yia wa ba nùpua á síi máa wé wa mu bio na yí téréna bio yí, o síi wee wé wa ho túiá poni bio yí. ⁷ Yia wa ba nùpua á mu bio búenbúen wee wé kúu yí. Mu bio búenbúen yí, o wee tà le Dónbeeni bio, á dé mí síi le yí. O wee hñ mí síi mu bio búenbúen yí.

⁸ Le waminì lée dèe na máa vé máa mi. Le Dónbeeni ñi-cúa fээрowà bio á khii vé. Hã bióní na a nùpue yí zũ á bíoró nii khii bàrà. Mu bio zũhílo á khii vé. ⁹ Mu bon. Wa bio zũhílo á nii yí sú, á le Dónbeeni ñi-cúa na wa wee fее á nii mún yí máa sí. ¹⁰ Èe ká mu bio na nii sú pãahú khii dñn, búen ká bio nii yí sú á à vé. ¹¹ Mi loñ, bio á ã fũ lé o háyónza, á ã bióní, lè ã yilera, làa bio á ã zũ lé mu bio yara, búen búenbúen á mu háyónmu wi yí. Ká bio á ã yio yòò tñn, á ã ló mu háyónmu yí. ¹² Hã làa na ká wán, á bio wa wee mi ka sùiyóon. Èe ká ho pãahú mu

† «á ã tà le lònbee yí bía ká bio yí» Le Dónbeeni bióni vñn-kíá búí yí, á bio ká lé bio bía: a «á ncn ãten ba cñna.»

khíi dñn wa wé è mi mu bìo búenbúen wéréwéré. Hã làa na kà wán á ã Dónbeenì zũnló jii dĩn yí sú. Èé ká ho pãahú mu khíi dñn, á ã zũnló làa de jii ì sí, làa bìo lerén mí bæere zũnáa mi. ¹³ Biowa bìo tĩn wi bĩn á máa vé hũúu máa mi. Bũn lé le waminì, lé le sũidéro le Dónbeenì yì làa bìo wa pan bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bìo tĩn tĩahú á le waminì lé dìo po bìo ká.

Le Dónbeenì Hácírí bè-hãniì búì bìo

14 Àwa, á mi wãa bè le waminì wõhú na á ã zéenia làa mia, à mu biowa wéro pánká na le Dónbeenì Hácírí wee na à mi wé cà le mí sĩa búenbúen, sũnkú le Dónbeenì jì-cúa fεero. ² Yia wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, wón yí máa bío le ba núpua, o wee bío le le Dónbeenì. Núpue yí máa jí bìo ó o wee bío. Le Dónbeenì Hácírí pánká wee wé ò o bío hã bíoní na á núpue yí dà máa zũh. ³ Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, wón wee bío le ba núpua. O wee wé à ba kèrètíewa sũidéro le Dónbeenì yì va le mí yahó, o wee hení ba sĩa, á hĩ hã. ⁴ Yia wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, wón wee wé ò orén mí dòn sũidéro le Dónbeenì yì va le mí yahó. Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa wee wé á ba kèrètíewa kuure sũidéro va le mí yahó. ⁵ Ì wee fan à mi búenbúen wé bío hã bíoní na á núpue yí zũ. Èé ká mi màhá wee fεe le Dónbeenì jì-cúa á mu ù wé sĩ miì á à poñ bú. Yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa wón bìo cũnú wi po yia wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, se o búì bèn wee dàñ bĩnĩ tãní hã bíoní mu à ba kèrètíewa kuure sũidéro le Dónbeenì yì va làa yahó.

⁶ Wàn zàwa le wàn hínni, ká ã wãa lá bueé bíá hã bíoní na á núpue yí zũ á nɔn mia mí dòn, á ã kehló mi cũn cũnú lá à wé ho yén? Ì yí dà máa séení mia ká mu yíncó bìo búì na le Dónbeenì zéenia làa mi, tàá mu bìo zũnló á ã zéenia làa mia, tàá le Dónbeenì jì-cúa á ã fεera nɔn mia, tàá kàránlò búì á ã nɔn mia. ⁷ Mi loñ hã sĩ-búania, ho cáahú tàá ho coohú, ká hã búaró yí bò bìo wán á ba à zũn bìo hã wee bío kaka? ⁸ Lé o yén á à dĩn dĩn á à lá hã hĩa sĩa ká a yí ná bìo le tĩnbúaní bíá wéréwéré? ⁹ Minén mún bìo ka kà síi. Hen ká mi wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, à núpue na dà à tãní hã á míá, á ba à wé kaka à jínáa bìo mi wee bío? Hã à keñ lòn bín-conconwà. ¹⁰ Ho díminá yí á hã síiwà boo, ká hã búenbúen wi le mín bíoní á síi na bàn bíoní kúará míá hón míá. ¹¹ Ká yia wee bío làa mi á ã hĩa yí máa jí bíoní, bú. Ká ã ka lòn nì-hãni o cũn, ó orén mún ñ keñ lòn nì-hãni ínén cũn. ¹² Minén mún bìo ka kà síi. Bìo mi wee cà mu biowa na le Dónbeenì Hácírí wee na wéro pánká le mí sĩa búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bìo wee wé à ba kèrètíewa kuure sũidéro le Dónbeenì yì va le mí yahó.

¹³ Àwa, yia wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ ko ò o fio le Dónbeenì yì ò o wé dàñ hã tãní à ba núpua jí.

¹⁴ Hen ká ã wee fio le hã bíoní na á núpue yí zũ, á ã hácírí dén á à keñ ho fioró wán, ká ã yí máa le ã yì wéráa ho. ¹⁵ Àwa, á lé mu yén á ã wé? Ì ã fio le hã bíoní na á núpue yí zũ le ã hácírí, ká ã mún pá à le ã yì á à fio le le bíoní na ba núpua zũ à ba jí. Ì ã sío hã lení le hã

bíoní na á núpue yí zũ le ã hácírí, ká ã mún pá à le ã yì á à sío le le bíoní na ba núpua zũ à ba núpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bú. Ká yia wee wé ho bárakà déro fioró le hã bíoní na á núpue yí zũ le mí hácírí á bíá ká á à wé kaka à tàráa ho «*Amiina» ho fioró mu vaa véenii. ¹⁷ Hàrí à ã bárakà déro fioró mu wé se kaka, á bíá yí ná ho máa yí cũnú ho yì.

¹⁸ Ì wee dé le Dónbeenì bárakà, lé bìo hã bíoní na á núpue yí zũ, á ínén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Èé ká ba kèrètíewa kúaa mín wán, á hã bíoní bìo hònú na á ã bío làa ba le le bíoní na ba zũ á ã bío á à kàrán làa ba, á ã wa á po hã bíoní muaaseé píru na á ã bío làa ba na á núpue yí zũ.

²⁰ Wàn zàwa le wàn hínni, mi yí wé lòn háyúwá mi yil-era yì. Mu bè-kora dání yì bú. Mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tĩnia sa. ²¹ Bìo ká le bìo túara le Dónbeenì bíoní vũahú yì:

«Ì ã dĩn hã sĩ-viò núpua wán

á à bíoráa le ã nìpomu le hã bíoní na ba yí máa jí.

Hàrí ká ã wó bú,

á ã nìpomu pá máa jí ã cũn.» †

²² Lé bú. Á hã bíoní na á núpue yí zũ hñ bíoró wee zéení làa bíá yíncó ba kèrètíewa le ba níi míá ba kèrètíewa bìo yì. Bũn bè-zéeníni so yahó yí sã ba kèrètíewa. Ká le Dónbeenì jì-cúa hñ fεero bèn wee zéení le ba kèrètíewa le le Dónbeenì wi làa ba. Bũn yahó yí sã bíá yíncó ba kèrètíewa. ²³ Mi loñ. Ká ba kèrètíewa kuure núpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á ba búenbúen wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, ó o búì na dĩn yí zũ ba kèrètíewa bìo yara, tàá o búì na yíncó o kèrètíe bueé dñn, á ba so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Èé ká ba búenbúen wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, ó o búì na yíncó o kèrètíe, tàá o búì na dĩn yí zũ ba kèrètíewa bìo yara bueé dñn, á ba so máa le mí yiwa, á máa zũn le mí wó khon bìo ba wee jí bìo yì le? ²⁵ Bìo wi ba yiwa na á núpue yí zũ, á bìo ò zũn. Hón pãahú so yì, ká ba màhá líi búrá á à búaaní le Dónbeenì ká ba à bío: «Tũiá poni, le Dónbeenì bèntĩn wi làa mia.»

Ba kèrètíewa kúeemínwánlò bìo

²⁶ Wàn zàwa le wàn hínni, á bìo wãa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bìo ò o kàrán làa bíá ká, ò o kàrán ba. Ká yia le Dónbeenì zéenia làa bìo búì ò o zéení mu, ká yia yú hã bíoní na á núpue yí zũ bíoró pánká, ò o bío hã, ká yia bèn yú hã tãnílò pánká, ò o tãní hã. Bũn búenbúen á à dàñ ñ séení ba kèrètíewa kuure à ba sũidéro le Dónbeenì yì wíoka fárá dĩn. ²⁷ Ká ba búì wi mí tĩahú á wee bío hã bíoní na á núpue yí zũ, á bú. Ká lò làa núpua nũwã jùn, tàá nũwã tĩn à wé mu. Ká yia wé bíá mí bìo, à yia so bèn bío mí bìo, ò o búì mún wé tãní bìo ba nì-kéní kéní wee bío. ²⁸ Ká yia á à tãní mu míá, á bánso ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeenì mí yì.

²⁹ Ká mu lé ba búì wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, á bán nũwã jùn tàá nũwã tĩn á ko ba wé bío ká bíá ká wee và mí yiwa bìo hã jì-cúa mu wi à ba bua le mítén wán. ³⁰ Ká le Dónbeenì zéenia bìo búì là a búì mí tĩahú, á yia

† Mi loñ Ezayii vũahú 28.11

lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le bíonì na wón bànso yi. ³¹ Ká mu wee wé kà, á mi búenbúen dà wé è fεε le Dónbeenì ñi-cúa, yia wé bía mí bio, á yia á à bío mí bio, bèra a na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sī-hebúee. ³² Yia wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa ko ò o zūñ mīten ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeenì yí wa bío na lúnkaa. Bío wee wé ho héerà bún lé bio le Dónbeenì wa. Bún lé bio mu wee wéráa bia bio sǎ le Dónbeenì yi kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká ba kèrétíewa wé kúaa mín wán, á ba háawa ko ba wé tété. Níi yí nɔn ba yi à ba bío. 'Ba ko ba wé liiní mīten làa bio ba *zúifúwa làndá bíaráa mu. ³⁵ Ká ba wi à ba zūñ bio búí yara, à ba túa bún lè mí bārání mí zīn yi. Mu yí se ò o háa bío ba kèrétíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeenì bín-tente so ló mínén cǔn le? Tàá mu so lé mínén mí dòn á le bio sǎ yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero, tàá bànso wee leéka le mí yú le Dónbeenì bio wéró pánká, à bànso zūñ mu le bio á ï túara nɔn mia ká lé o Núhúso bio na ó o bò henía. ³⁸ Ká yia yí tà mu, á le Dónbeenì máa tà wón bio.

³⁹ Wán zàwa lè wán hínni, á bio mi wáa ko mi cà lè mi sīa búenbúen lé le Dónbeenì ñi-cúa fεeró, à bia wee bío há bíonì na á núpue yí zū à mi mún yí hè. ⁴⁰ Bio here, lé à mu búenbúen wé làa bio mu koráa, à mu yí lúnka.

O Krista vèeró bio

15 Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeenì bín-tente na á ï buera nɔn mia, lé dén á ï bīnía wee leéka bio làa mia. Lé lerén á mi tà bio á bò yi lè mi sòobéc. ² Lerén lé dìo á à kàní mia ká mi wee bua le sese làa bio á ï bueraráa le nɔn mia. Ká bún mía se mi tà le bio coon.

³ Ho kàránlò na bio ñúhú wi po hía ká, hía ïnén ï beere yú á nɔn mia le hía kà: O *Krista húrun wa bè-kora bio yi làa bio mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi. ⁴ Ba nùuna a, á mu wizooní tīn zoñ, ó o vèera làa bio mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi. ⁵ O zéenia mīten là a Piere, bún món ó o màhǎ zéenia mīten lè mí tonkarowà píru ñun. ⁶ Bún món á wán zàwa lè wán hínni na po khǎá-hònú ó o zéenia lè mīten làa cúekúee. 'Ba cèrèε pá yìo wi lua hàrí lòn zuia. 'Ba nùwǎ yen búí lé bia húrun ba tíahú. ⁷ Bún món ó o zéenia mīten là a Zaaki, á màhǎ zéeníanáa mīten lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bio ó o zéenia mīten lè ba búenbúen vó, ó o mún zéenia mīten lè ïnén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ï lé ba tonkarowà búenbúen món dí. 'Ba yáa yí ko ba ve mi làa tonkaro, lé bio á bia bio sǎ le Dónbeenì yi á ï beéra lò. ¹⁰ Bio á ï karáa ho zuia, lé le Dónbeenì sǎamu pánká yi. Á le sǎamu na le wó làa mi á yí tò, bùee. ï sá ho tonlò á lò bon po ba tonkarowà na ká búenbúen. Èε ká mu yínɔñ ïnén lè ï pánká á wó mu. Lé le Dónbeenì sǎamu lé bio nɔn á ï dàñna wóráa mu. ¹¹ Lé bún bio yi, à mu wé ïnén loo, tàá barén loo, se dìo ká lé le bíonì na wa wee bue, á lé lerén mi tà bio.

Ba nì-hía vèeró bio

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bio á wa wee bue, á lée webio nɔn á mi tíahú á ba búí wee bíoráa le ba nì-hía máa vèe? ¹³ Ká ba nì-hía máa vèe bio bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bio wa wee bue ñúhú mía, á bio mi tà yi mún mía. ¹⁵ À bè bún wán, á se wa lé ba sabín-fúaalowa, lé bio wa bía kénkén le le Dónbeenì vèenia o Krista léra ba nì-hía tíahú. Ká mu bon ká ba nì-hía máa vèe, se bio á wa le le Dónbeenì vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká ba nì-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Èε ká a Krista yí vèera, se bio mi tà yi ñúhú mía, á mi bè-kora pá ñà mi ñúná yi. ¹⁸ Mu yáa po bún, mu wee zéeni le bia tà a Krista bio á húrunnáa á bio yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukāni na wa wi yi há làa na ká wán mí dòn bio yi á wa dóráa wa sīa o Krista yi, se wa miinà po ba núpua na ká búenbúen miinà.

²⁰ Èε ká a Krista bèntín vèera bio bon. Bio á mu bè-yáa wee zéeni le ho dínlò á à be è wé se, lé bún bán sīi ó o Krista vèeró bio mún wee zéeni le ba nì-hía à vèe.

²¹ O núpue nì-kéní lé yia nɔn á ba núpua wee híráa, lé bún bán sīi ó o núpue nì-kéní lé yia mún nɔn á ba nì-hía wee vèeráa. ²² Bio ba núpua búenbúen wee hí lé bio ba lée sīi dà-kéní là a Adāma, lé bún á ba búenbúen mún ñ vèe, ba páanílò là a Krista bio yi.

²³ Ká ho vèeró mu màhǎ à wé làa bio mu sǎnáa mín. O Krista lé yia dú ba búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bún món ó o buenlò pǎahú á bia bio sǎ a yi màhǎ à vèe.

²⁴ Hón pǎahú so yi ká mu bio búenbúen ñúhú á à bue. O Krista á à bue há pánká sūmáa bànsowà lè mí sīiwà búenbúen na yí máa mi ñúná ká a bīnì ñ na le béeni o Maá Dónbeenì yi. ²⁵ Mu bon, o Krista bueé lá le béeni fúaa bio ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.

²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi le le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá. † Ká lé le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá, se mu wee zéeni le le Dónbeenì na dó mu dén níi ló. ²⁸ Ká a Krista khíi wi mu bio búenbúen ñúhú wán, ó orén na lé o Za á bèn ñ dé mīten le Dónbeenì tá. Bún ká le Dónbeenì na lá dó mu bio búenbúen o tá, á à wé mu bio búenbúen béε.

²⁹ Ká ba nì-hía yí máa vèe, á lée webio á bia wee bátízé mīten ba bio yi á wee cà? Lée webio nɔn ba wee wéráa mu? ³⁰ Á warén bèn lée webio nɔn á wa wee zàanínáa wa mukāni làa wizooní. ³¹ Wizonle lée wizonle ká ï wee sánsá mu húmú. Wán zàwa lè wán hínni, ï wee bío bún lé bio á bio wa Núhúso Yeesu Krista wee wé mi tíahú á ï sīi wan bio yi. ³² Ho Efεeze yi, á ï lò bon ba núpua níi yi lè ï san làa zín-búaa. Ká mu lé ho dímíná bio mí dòn bio yi á ï wóráa mu se lé ho cǔnú yén á ï yú? Ká ba nì-hía yí máa vèe, se le bíonì na ká bio bon: «Mi wé wa dí ká wa a ñu, lé bio wa yìrò húrun se mu vó.» ³³ Mi yí khà mīten: «Lé o núpue na téréna ò o wee bè là a bè-kora wéro á hía wé là a bio sīi.» ³⁴ Á mi cén tīnì mi yìo, à mi khí mu bè-kora wéró yi. 'Ba búí

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.6 ‡ Mi loñ Ezayii vūahú 22.13

wi mi tía hú á yí zū le Dónbeenì. Ī wee bío kà síi à hã nìyio dí mia.

Wa sãnía yèrèmáló bìo

³⁵ Èε ká ba búí pá wee túa le ba nì-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sãnía á à keń kaka ba vèeró pàahú? ³⁶ Mi bèntín lé ba bǎnbúwá. Mi loń, hen ká a búí dù d̄ε búí bæere, ká le yí s̄úna, á yí ló bìo le lá karáa wán, á le so ò dàń lé á yòò d̄á le? ³⁷ Mu bìo na hà yòò ló yínóń búń mi dù, mu bàn bæere lé dío á mi dù. Mu dà á wé weéni tàa bè-dínii búí. ³⁸ Bìo á le bìo hía wéráa, búń s̄à le Dónbeenì yi. Mu bè-dínii búenbúen bìo na mu wee lé à sàráa síi yínóń dà-kéńí. ³⁹ Á bìa yìo wi lua búenbúen sãnía yínóń dà-kéńí. Ba nùpua, ba sároń bùaa, ba jínzàwa lè ba cezàwa búenbúen sãnía wi ká hã búenbúen màhá wi mín júná yi. ⁴⁰ Ho wáayi biowa semu wi mí dòn làa bìa yìo wi lua na wi ho tá yi semu.

⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho p̄ihú semu wi mí dòn, á hã mànaayio semu wi mí dòn. Á hã mànaayio mu lè mí dà-kéńí kéní semu pá wi mín júná yi.

⁴² Lé búń lè ba nì-hía vèeró bìo lée dà-kéńí. Hen ká ba sãnía hía líi dó ho tá yi làa bìo le bæere wee òráa bìo síi, à hã soo. Ká hã hía vèera, à hã síi yèrémá á máa b̄íní hí. ⁴³ Hã sãnía na ba nùuna, á cùkú mia, hã yí dà bìo búí máa wé. Ká hã hía vèera à hã cùkú wé à pànká keń. ⁴⁴ Hã sãnía na wee nùu, h̄ń bìo s̄à ho díimíjána na kà yi. Ká hã khii vèera, á hã a yèrémá á bìo ò s̄i ho wáayi yi. Bìo hã sãnía na bìo s̄à ho díimíjána yi wiráa, lé búń bàn síi á hã sãnía na bìo s̄à ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi le? «O Adāma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeenì wó ó o yìo wi lua.» † Ká a *Krista na lé o móndén Adāma wón lé ho wáayi nùpue na wee na le mukāni. ⁴⁶ Bìo dú ho yahó yínóń hã sãnía na bìo s̄à ho wáayi, hã sãnía na bìo s̄à ho díimíjána yi lé h̄ia dú ho yahó. Ho wáayi sãnía h̄ń wi làa mún. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lè le t̄íní wón bìo s̄à ho tá yi. Ká a «pun níi nùpue» bìo s̄à ho wáayi. ⁴⁸ Bìo bìo s̄à ho tá yi ka làa yia má lè le t̄íní bìo síi. Ká bìo bìo s̄à ho wáayi yi, bán bèn ka làa yia bìo s̄à ho wáayi bìo síi. ⁴⁹ Bìo wa láráa ho tá yi nùpue síi, lé búń wa mún khii láráa ho wáayi nùpue síi. ††

⁵⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo á ĩ wi à ĩ zéeni làa mia, lé à mi zūń le wa yí dà máa keń hen na le Dónbeenì wee dí mí béeni yi lè wa sãnía na bìo s̄à ho díimíjána yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa keń bìo yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mi ní bìo kà. Ī ì zéeni bìo búí na le Dónbeenì lá sà yi làa mia: Mu yínóń wa búenbúen lé bìa à hí. Ká ba nì-hía làa bìa yìo wi lua lé warén búenbúen síi á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé f̄uaf̄ua, lè le yèrè kèbúenlò bìo síi, ho p̄ahú na le b̄uaani s̄á á à ní yi le móndén wizon-le zoń. Ká le b̄uaani mu s̄á j̄á, á ba nì-hía á à vèe, á sãnía à yèrémá, á wáa máa b̄íní máa hí húuu. Ká warén na yìo wi lua, á sãnía à yèrémá. ⁵³ Mu bon, hã sãnía na wee hí à soo, á ko hã yèrémá à wé h̄ia yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sãnía na wee hí à soo á khii yèrémáa

† Mi loń Bìo j̄uhú búeenii vūahú (Genèse) 2.7 †† Le Dónbeenì bíonì v̄n-kía búí yi á bìo kà lé bìo túara: Lé búń á mi mún wa láráa ho wáayi nùpue síi.

á wó h̄ia yí dà máa hí máa soo, búń ká bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà màhá wáa j̄ii ì sí:

«Húmú, ù f̄uhú fá á mu vóráa. †

⁵⁵ Húmú, ù pànká wi wen?

Húmú, ù híni na ù wee táaráa wi wen?» ††

⁵⁶ Mu húmú híni na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. Á bìo bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pànká wa wán lé o *M̄oyiize làndá. ⁵⁷ Èε ká wa wee dé le Dónbeenì b̄arákà, lerén na wó á wa dànnáa mu húmú wa N̄uhú-so Yeesu Krista pànká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ĩ wa làa sòobéε, búń lé bìo n̄on á mi f̄ará t̄ín, à yí día le ba dèké mia. Mi ca mi kuio o N̄uhúso tonlò s̄áro yi. Lé bìo mi wáa zū le le lòn-bee na mi wee lá a N̄uhúso bìo yi á yínóń k̄amáa.

Le wárí na c̄n n̄on ho Zeruzaleemu kèrèt̄íewa yi

16 Mi wáa le wa khii zo le wárí na wee c̄á à séenínáa bìo bìo s̄à le Dónbeenì yi na wi ho Zeruzaleemu yi t̄uiáwà yi. Ī bío bìo le wárí c̄aló mu bìo ko mu wéráa á n̄on ho Kalasii kèrèt̄íewa kuure yi vó. Minén mún wé làa búń bìo síi. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi nì-kéńí kéní wárí na mi sá yú búí á mi b̄ará mí dòn làa bìo mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ĩ buenlò mi c̄ń, á bío le mi ì c̄ánáa wárí. ³ Ī khii bueé d̄n mi c̄ń, á ba nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ĩ ì fé mi h̄amu bìo á à túa hã v̄nna à bè wán á à na yi, á ba à bua à varáa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bæere pá ko à ĩ bua mu varáa, á ba à bè làa mi.

Bìo ó o Poole wi ò o wé

⁵ ĩ wi à ĩ buen mi c̄ń, ká ĩ màhá à k̄aa ho Maseduana k̄hú yi á à buennáa. ⁶ N̄un-s̄í á ĩ bueé c̄aaka làa mia c̄ua-yen, j̄un-s̄í á le t̄ēni p̄ahú búenbúen á ĩ yàá à wé mi c̄ń. Búń ká mi wáa à yí mi á à séeni á ĩ vaá d̄ánáa hen na á ĩ b̄ò ò va yi. ⁷ Mu bon, ĩ yí wi à ĩ buee mi mia làa milò kà síi ká ĩ khii. ĩ wi à ĩ buee c̄aaka làa mia ká a N̄uhúso tà mu. ⁸ Bìo ká wán, á ĩ ì keeni ho Ef̄eze lóhó yi á ho *P̄antekoote á à yí mi b̄ín. ⁹ Lé bìo á ton-beeni s̄áro j̄ii h̄era día n̄on mi b̄ín, á bìo wi ba h̄e ho s̄áro mún boo.

¹⁰ Ká a Tim̄tee bueé d̄n mia, à mi s̄abéré à mi wíoka a bua, lé bìo ó o wee s̄á a N̄uhúso tonlò lè ĩnén bìo.

¹¹ O búí yí zuań wo yi. Ká a khii b̄íná wà à buen ĩ c̄ń, à mi séeni á ò o bueé d̄á làa h̄éerà. ĩ pan wo, orén lè wàn zàwa na b̄ò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ĩ henía síi á à yí c̄ua-yen le o bè lè wàn zàwa na b̄íná wà à buen mi c̄ń à buennáa, ká a síi bèntín yí tà le v̄eni mu bìo bìo kà wán. ĩ zū mu le p̄ahú na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bíoní véeni

¹³ Mi t̄íní mi yìo, mi f̄ará d̄in mi síidéro le Dónbeenì yi. Mi zéeni le mi lé ba nùpua na sía hereka, á pànkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminì.

† Mi loń Ezayii vūahú 24.8 †† Mi loń Ozee vūahú 13.14

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, le ĩ pá bǐní hení bìo dà-kéní bìo na mia. Mi zǔ a Sitefanaasi lè mín zǐi nùpua. Mi zǔ le ho Akayii kǒhú búenbúen yi, á barén lé bìa nín-yání tà a Nùhúso bìo. Mi mún zǔ le ba dèenía bánbáa wee séení bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi. ¹⁶ Àwa, bán nùpua so síi, làa bìa làa ba lèéra ho tonló yi, á mi wé tà día le ba dí mi yahó. ¹⁷ Bìo á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fɔɔtunatuusi á bueé búεkíó mi á bèntín léé bìo na wan ĩ síi làa sòobéε. Lé bìo á bìo mi yí dà máa wé máa na mi bìo mi khèra làa mi bìo yi, lé búń á barén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba bèntín híina ĩ síi làa bìo ba wee wéráa mu làa mia pǎnna cèrèε yi. Ba nùpua mu síi á mi wé kǎnbi.

Le tɛɛní

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kǒhú yi á wee tɛɛní mia. O Akilaasi là a Pirisiye lè ba kèrètíewa na wee buee kúee mín wán ba cǎn, á wee tɛɛní mia wa Nùhúso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tɛɛní mia. Minén mún tɛɛníka mín yi sese.

²¹ Lònbió lé ĩnén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa le tɛɛní ì na mia.

²² Ká a búí yí wa a Nùhúso mi tíahú, à mi lén wo mi tíahú. «Maranataa», le wa Nùhúso buen.

²³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sãamu à kɛ́n làa mia. ²⁴ ĩ bèntín wa mia lè ĩ síi búenbúen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. *Amiina!

Korentesa jun ní

Vũahú túaró nùhú

O Poole lé yia wíokaa túara ho vùahú na kà nɔn ho Korente kèrètíewa kuure yi. Sáni ò o túa ho, à bún ba búí ba tíahú lá pá a Poole mu bio le o yínɔ́h o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhà túara ba yi, á zéenia mí bio yahó làa ba. O le mí wa ba búenbúen, á wi à ba bíní wé sī.

O nín-yání zéenia bio ó o lò bonnáa, làa bio le Dónbeenì séeníanáa wo (1.1-11). Hã bín-zàwa na wi orén làa ba pàahú ó o bía dání yi, á zéenia le lé o Yeesu nɔn le nii mí yi à mí jì ba zeñ wán. O Poole vùahú búí yi ó o zá làa ba, èe ká ho vùahú na kà yi ó o le mí sī wan làa sòobéé bio ba tà yèrèmaa mi yilera le mi wára bio yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korente kèrètíewa wé hén mí níni à wéráa mu hãmu séení ho Zeruzalæemu kèrètíewa na lé ba nìkhenia (8-9).

Ho vùahú mu lii véenii, ó o Poole zá làa bìa le o yínɔ́h le Dónbeenì tonkaro, á zéenia le ba bio yí bon (10-13).

Le tēenii

1 Mu lé ònén Poole na le Dónbeenì le mí sī bìo á wó là a Yeesu Krista tonkaro, le wán za Timɔtee á wee tēenii ba kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi ho Akayii kǎhú yi. Wa mún wee tēenii bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi na wi ho kǎhú mu búenbúen yi ² Le wán Maá Dónbeenì le wa Nùhúso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenì bārákà

³ Le le khòonii à bio sǎ wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkàrí, á wee hení wa sǎa féee. ⁴ O wee hení wa sǎa le lònbee na wee yí wen búenbúen yi, bèra a na à warén bèn dǎn dǎn bún wán à henínáa bìa lò wee be sǎa, à ba yí le sǎ-hebúee na warén wa bæere yú le Dónbeenì cǎn. ⁵ Mu bon, làa bio sǎa le lònbee wee yíràa wen dà khǐi o Krista bio yi, lé làa bún sǎa le sǎ-hebúee na wa wee yí le Dónbeenì cǎn o Krista pànká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se léee bèra a na à mi yí le sǎ-hebúee, à mún kǎní. Èe ká wa yú le sǎ-hebúee, se léee bèra a na à minén mún yí le à bè yi dǎn láràa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mi sǎadéro le Dónbeenì yi á wa láa yi binbirì. Bìo mi páanía le lònbee yi làa wen, á wa bèn mún zū le mi mún páanía le sǎ-hebúee na wa yú yi làa wen. ⁸ Mu bon, wán zàwa le wán hínni kèrètíewa, wa ko wa zéení bìo sá wen ho Azii kǎhú yi làa mia. Wa lá le lònbee bín làa sòobéé. Le lònbee mu bèntín wó herera wa wán fúaa wa yàá lá máa dǎn le. Wa yàá lá wee leéka le le máa ká wen. ⁹ Wa bèntín láa wee leéka le ba à búee wen. Lé bún nɔn á wa yí dó wa sǎa waten yi à wa dó hǎ le Dónbeenì na wee véenii ba nì-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeenì le dìo kǎnía wen bún húmú so sǎa yi, á le pá à bíní ò kǎní wen. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è kǎní wen. ¹¹ Minén mún séení wen le mí fioró. Lé bún á à na ká mu sãamu na wa à yí ba cèrèe fioró pànká yi, á ba

nùpua cèrèe á à bè yi á à déràa le Dónbeenì bārákà wa bio yi.

O Poole khíníá mí véenii yi

¹² Bìo wa sǎa wee zéení làa wen lé bún wa sǎa wee wa bio yi, mu lé bìo wa wee bua le waten ho dímiǎa yi le mu húaaràmu, le le yi na wee ce, dìo wee lé le Dónbeenì cǎn, sǎnkú bìo wa buan le waten minén dǎn yi. Mu yí wó le hǎ sǎnía bè-zǎhminì pànká, ká mu wó le Dónbeenì sãamu pànká yi. ¹³ Mu bon, wa vǎnna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio búí yi ká mu yínɔ́h bìo mi wee kàrán làa bìo mi wee jí hǎ yi. Í láa mu yi le mi ò jí bìo wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi dǎn yí jí bìo ká búenbúen: Mi dà à zǎmaka wa bio yi, làa bìo á warén mún ò zǎmakaràa mi bìo yi nònzoñ na wa Nùhúso Yeesu ò buen yi.

¹⁵ Í láa bún yi. Lé bún nɔn á ò lá wi à ò buee lé mi cǎn vé, bèra a na à mi séení mi hǎ cúa-jun. ¹⁶ Mu bon, ò lá wi à ò buee dǎn mi cǎn vé à buennáa hen ho Masedua-na yi. Ká ò bíní, á ò tǎn buee dǎn mi cǎn à mi séení mi à ò dǎn varáa ho *Zudee kǎhú. ¹⁷ Bìo á ò bía le ò wé ká à mu yí wó so wee zéení le ò láa yi mia le? Hen ká ò le ò wé bìo, à ò so wé mu là a jini jun bànsò bìo sǎa le, yia wee tà ho ũuu ho zuia ká ho yìrò ò o le bùee lòn nùpue na yí zū Dónbeenì le? ¹⁸ Le Dónbeenì na máa wé yèrèma mí nii le ò seéràsò. Hǎ jì-cúa na wa wee fèe na mia yínɔ́h ũuu làa bùee. ¹⁹ Le Dónbeenì Za, o Yeesu Krista, yia á ònén là a Silivēn là a Timɔtee bía bìo nɔn mia jì-cúa yínɔ́h ũuu làa bùee. Mu bon, o jì-cúa léee ũuu mí dòn. ²⁰ Orén lé yia lé ho ũuu na wee zéení le bìo búenbúen na le Dónbeenì dó mí nii le mí ò wé lé ho túiá. Lé bún nɔn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à tàráa wa amiina à déràa ho cùkú le Dónbeenì yi. ²¹ Lé lerén nɔn á warén làa mia wee dǎn fàrá dǎn wa páanílo là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wen, ²² á bò mí fìimini wán. Le dó mí Hácírí wa sǎa yi, à zéení le bìo le dó mí nii le mí ò na wen á le è wé máa khí.

²³ Ì wee báa mu jii wán le Dónbeenì yahó á à dé ì mukānì ì na mu bìo yi, le bìo n̄n á ì yí bīnía yí buararāa mi c̄n ho Korente yi, lé bìo á ì yí wi à ì bóoní mia. ²⁴ Wa yí wi à wa k̄k̄á mia à mi dé mi s̄a, lé bìo wa zū le mi síadéro o Krista yi f̄ará t̄ina, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi s̄a wa.

2 Àwa! Á ì w̄a le ì máa buen mi c̄n lé bìo á ì yí wi à ì t̄in véení mi yiwa. ² Ká ì véení mi yiwa, á lé ba yén w̄a dà à w̄é ì s̄i, bìo á bìa dà à w̄é ì s̄i lé bán á ì véení yiwa. ³ Lé bún n̄n á ì túararāa ho v̄ahú mu. Ì lá buara mi c̄n ho p̄ahú mu yi, á mi bìo lá à véení ì yi, ká minén lé bìa n̄n lá ko mi w̄é ì s̄i. Mu bon, ì b̄nt̄in láa mu yi le ká ìnén s̄i wan, á minén búenbúen s̄a mún ñ wa. ⁴ P̄ahú na á ì wee túa ho v̄ahú mu, ká ì hácirí yáara fúaa ì yàá wá h̄a yèn-ca-poa. Bìo á ì túara ho yi yín̄n à véení mi yiwa, ká ì wi à mi zūn le ì wa mia làa s̄obéé.

O Poole séra día n̄n bìa wó khon làa wo yi

⁵ Yia wó khon làa mi mi t̄iahú á yí véení ìnén ì dòn yi, mu lé mi búenbúen á bànso véení yiwa. B̄ueé yàá, ì bíá dà ì ní wán, mu lé ba búí mi t̄iahú á bànso véení yiwa. ⁶ Wón n̄pue so á n̄pua c̄r̄èè mi t̄iahú á zárāa, á bún w̄a à yí o. ⁷ H̄a laà na ká wán á mi s̄én mu día na a yi à hení a s̄i, bún míá ó o yi ì vá d̄akh̄ina, á yilera à yáa. ⁸ Bún bìo yi á ì wee fio mu mi c̄n le mi zéení mu na a yi w̄ér̄w̄éré le mi wa a. ⁹ Mu bon, ì túara ho v̄ahú mu à lohn̄a le mi wee bè bìo á ì bíá n̄n mia yi le. ¹⁰ Àwa! Á ì w̄a à bío bìo kà à na mia: Hen ká mi wé séra n̄pue bè-kora día n̄n wo yi, á ìnén mún ñ s̄én mu ù díá á à na bànso yi. Ká ì lá ko à ì s̄én bìo búí día na a búí yi, á ì s̄én mu ù díá á à na a yi minén bìo yi o *Krista yahó. ¹¹ Ì wé è wé mu bèra a na ò o *Sat̄ani yí yí s̄é mi wán, lé bìo á bìo ó o wi ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bìo á ì vaá d̄n ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bìo yi, á ì n̄n ò o Núhúso h̄era ì tonlò sáró w̄hú. ¹³ Ká ì yi pá wee d̄e, lé bìo á ì yí yú wán za Tiite b̄in, á bún lé bìo n̄n á ì dórāa ho Torowaasisa mu c̄a wé se, à ì w̄a buara ho Maseduana k̄hú w̄a buéé loñ le ì yí o hen le.

Wa wee fáa h̄a fūna o Krista p̄anká yi

¹⁴ Èé ká mi le wa khonì le Dónbeenì, lé bìo á le wee dí wa yahó à fáarāa h̄a fūna f̄éé wa p̄anílò là a *Krista bìo yi. Le Dónbeenì wee d̄in wa wán à zéenínaa o Krista à ba n̄pua zūn wo h̄a lùà búenbúen yi. O zūnló mu ka lòn s̄amu na s̄i á wee b̄enb̄en f̄e h̄a lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bìo na s̄amu s̄i na ó o Krista wee na le Dónbeenì yi, bìa k̄nía làa bìa wee v̄iní m̄iten t̄iahú. ¹⁶ Bìá wee v̄iní m̄iten c̄n á mu ka lòn s̄amu na wee na mu húmú, ká bìa k̄nía c̄n á mu b̄en ka lòn s̄amu na wee na le mukānì binbirì. Yia yàá dà à sá hón tonlò so lée wé. ¹⁷ Ba n̄pua c̄r̄èè wee bue le Dónbeenì bíonì à càráa mu bìo, ká warén yí máa wé làa bán bìo s̄i. Le Dónbeenì tonkaa wen, á wa wee h̄én

wa yiwa à sárāa h̄a tonkaa mu tonlò le yahó wa p̄anílò là a Krista bìo yi.

Le p̄aníi finle ton-sáwá bìo

3 Wa so wi à wa t̄in zéení waten làa mia le? Tàá wa so màkóo wi à wa bua v̄ahú na wee zéení làa mia le ba tonkaa wen mi c̄n làa bìo ba búí wee w̄érāa mu le? Tàá wa bío le mi túa ho búí na wen à wa bua vaa zéenínaa waten lòn-veere yi le? ² Minén mi bæere ka lè mi lé ho v̄ahú na túara wa s̄a yi á ba n̄pua búenbúen wee k̄rán à zūn. ³ Mu bon. Minén mi bæere lé ho v̄ahú na ó o *Krista túara á k̄ràfāa wen. Ho yi túara lè le d̄e na ba wee túarāa ho v̄ahú wán, ká ho túara lè le Dónbeenì na wi f̄éé Hácirí. Ho yi túara huee wán, ká ho túara ba n̄pua s̄a yi. ⁴ Wa wee bío kà, lé bìo wa láa le Dónbeenì yi o Yeesu Krista p̄anká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonlò mu wa dà à sá lè wa k̄rú p̄anká. Lé Le Dónbeenì wee na à wa dàñ w̄érāa mu. ⁶ Lé lerén n̄n á wa dàñna wórāa le p̄aníi finle ton-sáwá. Dén p̄aníi finle so yí yú mí p̄anká ho làndá na túara yi. Le yú ho le Dónbeenì Hácirí p̄anká yi. Ho làndá na túara wee wé à ba n̄pua hí mu húmú binbirì, ká le Dónbeenì Hácirí b̄en wee wé à ba n̄pua yí le mukānì binbirì.

⁷ O *M̄yize làndá h̄ia túara h̄a hue-penlenwà wán. † Ho p̄ahú mu yi á le Dónbeenì c̄kú p̄iika laa s̄obéé, fúaa o M̄yize yahó wee p̄iika ho c̄kú mu bìo yi. Bìo ó o M̄yize yahó p̄iikaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayeele zàwa yí dàñna yí lora ho yi lé bìo ho wee p̄iika d̄akh̄ina. Ká hón làndá so na wee na ò o n̄pue hí á zéení le Dónbeenì c̄kú beenì kà s̄i, ⁸ á le Dónbeenì c̄kú beenì mu bìo so khii máa poñ bún ká mu lé le Dónbeenì Hácirí wee sá mí tonlò le? ⁹ Wa zū le ho làndá tonlò na vaa véení á dà à siini a n̄pue p̄uhú á c̄kú wi. Ká mu ka kà, á ho tonlò na wee na ò o n̄pue t̄ér̄n so c̄kú máa keñ máa poñ bún le? ¹⁰ Wa yàá dà à bío le ho c̄kú na yánkaa wi w̄a yí máa mi, lé bìo á h̄a h̄a laà na ká wán á b̄en po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bìo na h̄a khii á c̄kú wi, se bìo wee keñ b̄in f̄éé c̄kú b̄en ñ poñ bún c̄kú.

¹² Á bìo wa dó wa s̄a wee lònì ho c̄kú mu, lé bún n̄n wa poní s̄enkaa kúarāa wee bíorāa. ¹³ Warén yí máa wé là a M̄yize bìo, wón yánkaa pon mí yahó yi le le nín-kénì, bèra a na ò o Isirayeele n̄pomu yí mi ho c̄kú na máa mía véro o yahó mu wán. †¹⁴ O Isirayeele n̄pomu hácirí f̄u yí dà máa jí le p̄aníi k̄inle v̄inna bíonì na wee k̄rán na ba yi. H̄arì ho zuia á mu pá ka lè ba pon mí yara yi lè le nín-kénì mu. O n̄pue p̄anílò là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kénì mu h̄én lén h̄a yara yi. ¹⁵ Mu bon, h̄arì ho zuia ká a Isirayeele n̄pomu wee k̄rán o M̄yize v̄inna à ba máa zūn h̄a b̄an kúarāa. Mu ka lòn nín-kénì na pon ba s̄a yi. ¹⁶ Ká yia tà a Núhúso bìo à le nín-kénì mu h̄én lén o yahó yi. ¹⁷ O Núhúso na bío bíá lé le Dónbeenì Hácirí. O Núhúso Hácirí h̄a wi lahó na yi à hón lahó so n̄pua keñ m̄iten. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kénì yí pon yara yi

† Mi loñ Léro v̄ahú (Exode) 34.27-35 †† Mi loñ Léro v̄ahú (Exode) 34.33-35

á wee loń mi a Nùhúso cùkú làa bìo ó o nùpue wé mináa mí yahó ho zùbàlén yi bìo síi. O cùkú mu wee juiika wa wán. O Nùhúso na lé le Dónbeenì Hácírí á wee wé à wa wé yèrémá ká wa wà, à keń là a bìo síi, à cùkú wé dé wán fées.

O Poole yí tèera mí bàra le Dónbeenì tonló sáró yi

4 Le Dónbeenì lè mí tentemu á kàràfáa ho tonló mu wen. Lé bún ñon wa yí máa tèé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bìo, á pǎ hǎ ñiyi-wára día. Wa yí ñon ñi-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeenì bíoni yi. Ká wa wee zéeni ho tũia poni bìo wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeenì yahó bèra a na à ba nùpua búenbúen zũn le wa lé ba húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bìa wee ví á le kúará sà yi cǎn. ⁴ Bán nùpua so yí zũ le bín-tente kúará lé bìo ó o *Satāni na wee dí mí béeni ho dímińá yi, á wee wé à ba hácíira máa dàń mu kúará zũn à dé mí sía le Dónbeenì yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juiikaró. Bún na wee zéeni a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bìo ká a Yeesu Krista na lé o Nùhúso lé yia á wa wee bue bìo. Warén wa bæere lé mi ton-sáwá o Yeesu bìo yi. ⁶ Le Dónbeenì yánkaa bíá: «Le mu khoomu keń le túbíri laho yi». Lerén lé dio mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zũnnaa le cùkú bìo na wee mi a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beeni so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à ba nùpua zũn le ho dàńlò na bàn síi mia wee lé le Dónbeenì cǎn, ká ho yí máa lé warén cǎn. ⁸ Le lònbee lè mí síiwà wee yí wen, èe ká le màhǎ yi yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, èe ká wa hácíira màhǎ pá yí yáara. ⁹ Ba nùpua wee jiińi wa sǎnia, èe ká le Dónbeenì yí pǎ wen yí día. Ba wee lùiorá wen, èe ká mu yí máa yáa wen. ¹⁰ Pǎnna búenbúen ká ba wee cà wa búero yahó làa bìo ba wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukāni binbirì na ló a Yeesu cǎn à mi wen wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukāni yi. Èe ká ba wee cà ba búe wen pǎnna búenbúen yi o Yeesu bìo yi. Bún wee wé bèra a na à le mukāni binbirì na ló a Yeesu cǎn à mi wa sǎnia na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee zàanínáa wa mukāni pǎnna búenbúen yi, bèra a na à le mukāni binbirì na ho pànká mia.

¹³ Wa páania le síideró dà-kéni yi. Mu ka làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíoni vūahú yi le: «Í bíá lé bìo á í dó í síi.» † Áwa, á warén mún dó wa sía làa bún síi, lé bún ñon á wa mún wee bíoráa. ¹⁴ Wa zũ le yia vènia o Nùhúso Yeesu lé wón mún ñ vèni wen, lé bìo wa páania là a Yeesu. O ò páani ñ fé wen làa mia yòo bàrá mí cǎn. ¹⁵ Bìo wee wé ká búenbúen lé minén bìo yi, bèra a na à ba nùpua cèrèe wé yí le Dónbeenì sǎamu ká ba wà. Ká mu wó ká, á ba nùpua na à dé le Dónbeenì bǎrákà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khii yí hǎ sǎnia bè-fia

¹⁶ Lé bún ñon á wa yí máa tèeráa wa bàra. Hàri ká wa sǎnia pànká wee tĩ yi ká ho wà, á wa hácírí fiamu bún wee dé wán ká mu wà lè hǎ wizooni. ¹⁷ Le lònbee na wee yí wen hǎ làa na ká wán na khii vé á máa tèé lè ho cùkú beeni na wa khii yí, hón na máa vé máa mi.

¹⁸ Warén yí máa cà mu bìo na wee mi. Bìo yí máa mi lé bìo wa wee cà. Lé bìo á bìo wee mi yí máa mia, ká mu bìo na yí máa mi bún wi bín fées.

5 Wa zũ le ká le wizonle na wa sǎnia na lé wa mànakàwa zĩni yáara, á le Dónbeenì ñ na hǎ sǎnia wa ñi-kéni kéníwà yi ho wáyai. Hǎn mànakàwa zĩni so na á nùpue níi yí wó á à keń bín fées. ² Bìo ká wán á wa yiwa wee vá lé bìo wa wee cà mu lè wa sòobée à le Dónbeenì na hǎ sǎnia bè-fia mu wen ho wáyai. ³ Ká wa yú hǎn sǎnia bè-fia so, á wa mànakàwa máa wé bìo na wee héeka mí bíri á yí yú sǎnia. ⁴ Mu bon, Bìo wa wi hǎ sǎnia na ka lòn zĩni yí á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeenì fé wa sǎnia mí dòn, ká wa wi à le wé hǎ làa bè-fia, bèra a na à hǎ sǎnia na à keń bín fées à zo hǎ bè-kia na à hí laho. ⁵ Le Dónbeenì mí bæere lé dio wíokaa wen bún bìo yi. Le ñon mí Hácírí wen à zéeni le bìo le dó mí jii le mí ñ na, á le è na máa khí.

⁶ Lé bún bìo yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa ñon zũ le bìo wa wi ho tá wán, á wa dǎni nàyi là a Nùhúso.

⁷ Mu bon, bìo wa wee bua lè waten á wa wee wé héha làa bìo wa dóràa wa sía le Dónbeenì yi, ká mu yí ñon bìo wa wee mi lè wa yio bìo yi. ⁸ Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wen à wa lé ho dímińá na ká yi à vaa keeni a Nùhúso ñisǎni. ⁹ Hàri à wa keń ho dímińá yi, tàá à wa lén vaa keeni a ñisǎni, se bìo wa màkóo wi yi lé ho wé bìo sí a yi. ¹⁰ Lé bìo wa búenbúen ko à wa khii vaa dǎn o *Krista yahó ò o cíti. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sǎani wen á à héha làa bìo wa ñi-kéni kéní wó ho dímińá yi.

Wa lè le Dónbeenì bĩnia sí o Yeesu pànká yi

¹¹ Bìo wa zũ a Nùhúso kǎnbii jùhú, á wa wee bánbá à ba nùpua tà ho tũia poni. Le Dónbeenì zũ wen binbirì, á í wee leéka le minén mún zũ mi mi sía yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéeni làa mia le mi ko mi tà wa bìo. Bìo mí sía á à waráa wa bìo yi lé bún wa wee cà, bèra a na à mi dàń bío sí bìa wee yòni miten bìo ba karáa dǎni yi, ká bìo ba sía yi á ba yí máa loń. ¹³ Ká lé bìo wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenì yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bìo wa wee wé lòn nùpua na júná wi bín, bún lé minén bìo yi. ¹⁴ O *Krista wamini pànká bùaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue ñi-kéni na húrun ba nùpua búenbúen bìo yi, á le Dónbeenì cǎn á wa búenbúen páania húrun làa wo. ¹⁵ O húrun ba búenbúen bìo yi bèra a na à bìa yio wi lua wé yí wé bìo sí ba yi, ká ba wé wé bìo sí yia húrun ba bìo yi, á vèera.

¹⁶ Lé bún bìo yi, á wa wǎa yí máa loń ba nùpua làa bìo wa wee mi làa ba à héha lè mu ñipomu. Hàri ká wa yánkaa wee loń o Yeesu yi làa bún bìo, á hǎ làa na ká wán á wa wǎa yí máa loń wo yi làa bún.

† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 116.10

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón bànsò lée nì-fínle. Mu bè-kíá wáa khĩna, mu bìo búenbúen wáa wó bè-fíá. ¹⁸ Bún búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bĩnía sī, á ho tonlò na á le le wa sá, lé ho wé à bìá ká mún wé sī làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pànká yi, á le Dónbeenì nɔn le níí à ho dímíjńása làa de bĩnì wé sī. Le wáa yí máa loń ba nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na ba nùpua na ká yi le ba bĩnì wé sī làa mín.

²⁰ Áwa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bionì o Krista yèni yi. Á mu ka lè mu lé le Dónbeenì mí bæere dín wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee bónbóní mia o Krista yèni yi le mi díá le le Dónbeenì làa mia bĩnì wé sī. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mɔn, à le Dónbeenì sínía a jńhú lòn bè-kora wéro bio síi warén bio yi, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó wa páaníló làa wo bio yi.

6 Lé ká síi á warén na lè le Dónbeenì páanía wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí díá le le Dónbeenì sãamu na le wó làa mia bio wé kãamãa.

² Lerén lé dìo bíá mu ká síi:

«Ho pãahú na mu ko yi,
á tĩ ní ũ floró.

Ho kãnílò wizonle zoń,
á tĩ bueé séení fo.» †

Áwa, ho pãahú na wa wi yi lé ho pńn-tente, ho zuia lé ho kãnílò wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bio búí na híá na ká wa à wé è khe lè ba nùpua, lé bio wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonlò yèni. ⁴ Bìo wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéení le wa lé le Dónbeenì ton-sáwá. Wa wee hí wa sĩa le lònbee lè mí síiwà, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wen ba zãamãa ní yi, hã ton-hebúaa sáró yi, mu dãmu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zũ le Dónbeenì, á wee jì wa yiwa, á wayika. Le Dónbeenì Hácírí wi làa wen, wa wa ba nùpua lè wa sĩa búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho tũíá poni bionì na wa wee bue le Dónbeenì pànká yi. Wa wee wé bìo téréna, bún ka lòn fio sĩa na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wen ká ba búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòní wen, ká ba búí wee là wen. Ba wee bío le wa lé ba sabín-fũaalowa, ká wa jɔn wee mì ho tũíá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zũ wen, à ba nùpua jɔn zũ wen. Ba nùpua yèn-dãní yi, á wa ka lè wa húrun, à wa jɔn yìo wi lua. Ba wee beé wa lò, ká ba màhã máa búe wen. ¹⁰ Hãrì bìo ba wee véení wa yiwa, ká wa sĩa pá wee wa féεε. Wa lé ba nì-khenia, ká wa jɔn wee wé à ba nùpua cèrèε wé ho nãfòró bànsowà. Wa ka lòn nùpua na dèε búí mia, à mu bìo búenbúen jɔn bìo sã wen.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bíá wéréwéré nɔn mia. ¹² Wa yí pá le wa máa wań mia, minén lé bìá yí tà yí wa wen. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé t zàwa: Mi mún wań wen làa bìo wa waráa mia.

Le tĩbírí lè mu khoomu yí dà máa páaní

¹⁴ Bìá yí dó mí sĩa o Yeesu yi bè-wénia mi yí páaní yi làa ba. Mu bon, mu bìo na téréna lè mu bìo na yí téréna dà à wé kaka à páanínáa? Á mu khoomu lè le tĩbírí so dà à páaní le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satãni so dà à páaní bìo dà-kéní yi le? Yia dó mí sĩa o Yeesu yi làa yia dó mí sĩa o Satãni yi yilera so dà à wé dà-kéní le?

¹⁶ Lé le páaní yén yàá wi le *Dónbeenì zĩ-beeni lè hã wõnna pãahú? Mu bon, mi so yí zũ le warén lé bìá lé le Dónbeenì na wi féεε zĩ-beeni le? Mu ka làa bìo á le bíarãa mu ká síi:

«I ì kerĩ ba tĩahú,
tĩ vará làa ba,
tĩ wé bàn Dónbeenì,
á ba à wé tĩ nìpomu».

¹⁷ Lé bún bìo yi ó o Nũhúso bíarãa bìo ká:

«Mi lé ba tĩahú,
mi yí páaní làa ba.
Mi yí dã bìo na tun hũúu,
á tĩnén á à tà mi bìo.

¹⁸ I ì wé mìn maá,
á minén á à wé tĩnén zà-hĩnni lè tĩ zà-báawa.

O Nũhúso na dà mu bìo búenbúen lé wón te mí jì-cúa.» ††

7 Wàn zàwa na á tĩ wa làa sòobéε, bún bìowa so búenbúen á le Dónbeenì dó mì jii le mí ì wé. Á bìo mu ka ká, á mi le wa ceé wa sãnía lè wa yiwa. Mi wa bua waten, à bìo sí le Dónbeenì yi, à wé kĩnbi le.

O Poole yi véε yèrémãa wó le sí-wεε

² Mi wań wen! Wa yí wó yí khon làa nìi woon, wa yí yáara a búí bio, wa mún yí tò a búí wán. ³ I yí bíá bún à síinínáa mi jńná. I yáá lá bíá mu le wa bèntín wa mia làa sòobéε. Á wa yìo wé lua, tàà à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ I bèntín láa mia, tĩ sĩa wan mi bìo yi làa sòobéε. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á tĩ sĩa here yi, á wee zã-maka.

⁵ Mu bon, bìo wa bueé dńn ho Maseduana, á wa yí yú vũńnà, le lònbee lè mí síiwà yú wen hen. Ba nùpua wee pí wa bìo à kán wen, wa yilera hńn yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeenì bĩnì hení a sĩa. O Tiite buenlò wa cńn lé bún á le dín wán heníanáa warén sĩa. ⁷ Mu yáá yínɔn bún mí dòn. Bìo ó o Tiite bueé bíá á mún henía wa sĩa. O bíá nɔn wen le mi henía mí sĩa, o le mi sĩa vá làa sòobéε à mi bĩnì mi mi, le bìo mi wó làa mi khĩna á bĩnía yí sĩa mia, le mi henía t bìo. Bìo á tĩ ná bún, á tĩ sĩa wíokaa wan.

⁸ Hãrì ká ho vũahú na á tĩ túara nɔn mia á véénia mi yiwa, á tĩnén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mìl lé bìo á tĩ zũ le tĩ véénia mi yiwa ho pńn-za dèε yi, ⁹ εε ká tĩ màhã sĩa wan hã làa na ká wán. I sĩa yí wan bìo á tĩ véénia mi yiwa bìo yi. I wee zãmaka lé bìo mi yiwa vá hã wén-kora na mi wó bìo yi, á pá hã díá. Le yi-véε na yú mia ká, lé le Dónbeenì wi à mu wé làa bún, bèra a na à mi sĩa cĩ mi

†† Mi loń Levii nũwã vũahú (Lévítique) 26.12; Ezekiyeele vũahú 27.37; Ezayii vũahú 52.11; Ezekiyeele vũahú 20.34; Samuwéle pun ní vũahú 7.14; Ezayii vũahú 43.6

† Mi loń Ezayii vũahú 49.8

wén-kora mu bìo yi à pí hã. Ká mu wó kà, se wa vūahú mu túaró yínóh bìo na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a nùpue yi wee vá lé bìo mu lé le Dónbeenì sī bìo, à dén yi-vée so wé ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, lé búnn wee na à le Dónbeenì kǎní bànsò. Dén yi-vée so sī bìo máa vá wen. Èé ká le yi-vée na màhǎ ka làa bìa yí zū le Dónbeenì yi-vée bìo sīí, á wee bua a nùpue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bìo mu lé le Dónbeenì sī bìo, á mi wáa loń bìo wó mia bìo kà wán. Mi loń bìo mi nǎnǎa miten, á yilera búnnbúnn yèrémáa. Mi wee bío sī miten yi làa sòobée. Mi wee zéení bìo kà wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee cǐí mi sía mu bìo yi. Bìo lá dà à yí mia mu bìo yi á mi yàá zǎ-na. Mi sía vá à mi bǐní mi mi, á mi wi à mi bǐní wé le Dónbeenì sī bìo, ká mi bé yia wó mu bè-kohó. Mi zéení mu bìo cèrèe yi le mi níni mia búnn biowa so wénií.

¹² Ká ǐ túara ho vūahú nǎn mia, se mu yínóh yia wó khon bìo yi, á mu mún yínóh yia ba wó khonnáa bìo yi. ǐ túara ho bèra a na à bìo mi nǎnǎa miten wa bìo yi à bìo zūń wéréwéré le Dónbeenì yahó. ¹³ Lé búnn bìo yi á wa yúráa le sǐ-hebúee.

Mu bon, mu yàá yínóh búnn mí dòn á wa sǐa hà bìo yi. Wa mún wee zǎmaka bìo ó o Tiite sī wan bìo yi, lé bìo mi búnnbúnn hǐina a sī. ¹⁴ ǐ khònía mia o Tiite yio yi, á bìo ó o van mi cǐn bǐnía, á mi bèn yí dó nìyio mi. Bìo á bìo wa wee bío búnnbúnn lé ho tǔiá ponináa, lé làa búnn á bìo wa khònía làa mia o Tiite yio yi mún wóráa ho tǔiá. ¹⁵ Bìo ó o buara mi cǐn á mi buan wo se. Mi bò a bíoní yi lè le sòobée lè le kǎnbii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wań mia. ¹⁶ ǐ wee zǎmaka lé bìo á ǐ láa mia mu bìo búnnbúnn yi.

Mu hǎmu cǎló bìo

8 Wàn zàwa lè wàn hǐnni, wa wi mi zūń bìo nǎn le Dónbeenì wóráa mu sǎamu lè ho Maseduana kèrètíewa kuio. ² Ba lò bon làa sòobée, ká ba sǐa bèntín pá wan làa sòobée. Ba khon binbiri, èé ká ba màhǎ wó mu hǎmu cèrèe le Dónbeenì tonló sáró bìo yi. ³ ǐ lé mu bàn sèéràsò, ba wó bìo ba dà wee wé, ba wó mu miten á yòó puunía lé bìo mu sǐ ba yi. ⁴ Ba fióra mu wa cǐn á henía, le wa día le mí dé mí níni à séenínaa ho Zeruzalèmu kèrètíewa kuure. ⁵ Ba wó mu á dà bìo wa lá wee leéka wán. Barén nǎn miten le Dónbeenì yi, á ba día miten nǎn wen làa bìo mu sǐnáa le Dónbeenì yi.

⁶ Lé búnn bìo yi á wa le ho cǎló tonló mu na ó o Tiite lá búakáa mi cǐn ò o wíoka sá à tíí nii. ⁷ Mi sǐadéro lè mí bíoní yi, mi bìo zūńlò lè miten naló yi, lè le wamini na mi yú wa cǐn, búnn búnnbúnn á mi dó mi sòobée yi, á wó mu sese. Lé ká sīí á mi sòobáaráa miten sáráa ho cǎló tonló na kà.

⁸ ǐ yí máa kǐkǐ mia. ǐ wi à ǐ zéení bìo ba kèrètíewa kuio na ká wóráa làa mia, bèra a na à mi dàń zéení le mi wa bìa ká bìo bon. ⁹ Lé bìo mi zū wa Nùhúso Yeesu *Krista sǎamu na ó o wó nǎn wen bìo. Orén na mu bìo búnnbúnn wi níi yi, á día búnn búnnbúnn ò o tà mu khemu mu yi mi bìo yi. O wó ká sīí bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho nǎfóro bànsowà mi sǐa yi.

¹⁰ ǐ wi à ǐ bío bìo á ǐ wee leéka ho cǎló mu dǎní yi: Bìo mi wó á se, minén lé bìa zenín lé ba nín-yání nùpua na tà ho bìo, á lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹ Hǎ làa na kà wán á mi tíí ho tonló mu nii. Bìo mi fù sòobáa miten á tà mu, lé làa búnn à mi pá wé sòobáaráa miten à sá ho tonló mu vaa tíí nii. Mi wé mu làa bìo mi dàráa mu.

¹² Lé bìo ká mi sòobáa miten á nǎn bìo le Dónbeenì yi, á le è tà à fé bìo wi mi cǐn, ká le máa loń bìo mia mi cǐn. ¹³ Mi yí leéka le ǐ wee sèení bìa ká lònbee làa mia bèra a na à barén vūń ká minén lò be. Bùee, ǐ wi à mi màní.

¹⁴ Hǎ làa na kà wán á mi bìo wi cèrèe á mu súaani à mi wé hǎ bìa khon. Ká nǎnzoń na minén bèn khon à barén bìo wi boo, á ba à hǎ mia. Ká mu wee wé kà, búnn ká mi máa. ¹⁵ Mu ù wé làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíoní vūahú yi: «Yia yú ho dǐnló cèrèe á yí yú yí puunía, á yia yí yú bìo na boo á bìo búí mún yí fòora yi.» †

O Tiite lè ba búí varó ho Korente yi bìo

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeenì bǎrákà, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bìo yi làa bìo warén wó làa bū. ¹⁷ Lé bìo á bìo wa le o Tiite va mi cǐn ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yàá henía mí bǐní varó mi cǐn bìo. ¹⁸ Wa wáa à tonka a Tiite mu lè wàn za na ba kèrètíewa kuio búnnbúnn wee wíoka yèni le Dónbeenì bín-tente buero bìo yi. ¹⁹ Mu yínóh búnn mí dòn, ba kèrètíewa kuio lé bìa léra wàn za mu ò o wé bè làa wen wa varáa yi. O wee bè làa wen à sáráa ho cǎló mu tonló na wee dé ho cùkú o Nùhúso mí beere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bìo se. ²⁰ Le minka wárí mu á wa wé è pa bìo bèra a na à nùpue yí bío khe na wen le buaró dǎní yi. ²¹ Lé bìo wa wi à wa wé bìo se o Nùhúso yahó lè ba nùpua yahó. ²² Wa mún ò páani ò tonka wàn za búí làa ba. Pǎnna cèrèe wa lora a, á mǎn ò o wee sòobá miten le Dónbeenì tonló sáró yi. Hǎ làa na kà wán ó o yàá wíokaa wee na miten ho tonló mu yi á po bìo lè ho yahó lé bìo ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa pániáa wee sá à séenínaa mia. Ká bìa á à bè mín làa wo bán lé ba kèrètíewa kuio tonkaa ba mi cǐn. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká ba buee dǎn mi cǐn, à mi zéení làa ba le mi wa ba, à ba kèrètíewa kuio na tonkaa ba à zūń le bìo wa wee khònía mia bìo yi á bèntín léee tǔiá poni.

Le Dónbeenì wa yia wee hǎ mu bìo lè le sǐ-wee

9 Mu yàá ka lè mu púhú mia à ǐ túa ho vūahú na kà na mia ba kèrètíewa kuure séení mu dǎní yi. ² Lé bìo á ǐ zū bìo mi sòobáaráa miten ba séenílò bìo yi. ǐ sī wan mi bìo yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi ba séení ba kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yàá búakáa wee wíoka miten mu bìo yi hàrì zenín». Ká ho Maseduana kèrètíewa mún pá mu, á ba cèrèe wíokaa nǎn miten le séení mu bìo yi. ³ Èé ká ǐ màhǎ à tonka wàn zàwa mu mi cǐn bèra a na à bìo nǎn wa khòníanaa mia à yí wé

† Mi loń Léro vūahú (Exode) 16.18

káamáa. Á ò wi à mi wíoka miten làa bio á ò bíaráa mu. ⁴ Bún mía ká ònén lè ho Maseduana kèrètíewa bueé dōn mia ká mi ònén yí wíokaa miten ho cǎlò mu bio yi, á warén lé bia hǎ niyio ò dí ba yio yi, lé bio wa láa mia. Í zū le minén á hǎ niyio mún ò dí. ⁵ Lé bún nōn á ò leékaa le mu sūaaní à ò fio wàn zàwa mu à ba dí ò yahó buen mi cōn, à buee loń le séenii mu bio, dén na mi dó mi jiní nōn bio yi. Ká ò bueé dōn ká mu yio ló, á bún ò zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kíkǎa yí kera mu yi.

⁶ Mi zūń mu! Núpue yí dù bio na boo, ó o máa lá bio na boo. Núpue na dù mu bio na boo, wón ò lá mu bio na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bio wi mi òn-kéní kéníwà sía yi. Mi yí wé mu làa yi véé, à keń lè mu léé kíkǎa mi wán. Lé bio á yia wee na mu bio lè le sí-wee wón bio sí le Dónbeení yi. ⁸ Le Dónbeení dà à na bio cèrèe mia á yòó puuní bio mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hǎ pōnna búenbúen yi á yòó puuní, á mi ò dàń ò wé bio na se cèrèe làa bǔ. ⁹ Mu ò keń làa bio mu túararáa le Dónbeení bioní vūahú yi: «O wee hén mí yi à hǎnáa ba òn-khenia, o wee wé mu tentemu féé.» ¹⁰ Yia wee na mu bè-dà ba núpua yi á wee hǎ ba làa bio ba à dí, á mún ò na mu bè-dà minén yi. Ò o ò wé á mu ò jin á mí tentemu cǔnú wé è dé wán. ¹¹ Ò o ò na bio cèrèe mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hǎnáa ba núpua. Mu ò wé á ba núpua cèrèe á à dé le Dónbeení bǎrǎkà bio mi nōn wen á wa nōn ba yi bio yi. ¹² Le séenii na mi wee wé yínōń dèe na wee séení ho Zeruzalēmu kèrètíewa kuure ba màkóo bio yi mí dòn, le mún wee wé à ba wíoka wé dé le Dónbeení bǎrǎkà cèrèe. ¹³ Le séenii na mi wee wé ká á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bio, á bò le yi, á ba núpua cèrèe wee dé ho cùkú le Dónbeení yi mu bio yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bio mi hǎraráa mi yiwa á nōn mi ní bio bǎrén lè ba núpua búenbúen yi bio yi. ¹⁴ Á ba wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bio le Dónbeení wó mí sǎamu làa mia yòó puuní. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeení bǎrǎkà mu bè-tente na bàn síi mía, na le wó nōn wen bio yi.

O Poole wee bío mí tonkaró tonló bio

10 Ìnén Poole ò bēere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a síi na se pǎnká yi. Ba le ká ò wi làa mia à ò wé hézōn, ká ò khèra làa mia à ò síi wé here. ² Ká ò màhǎ wee fio mia le mi yí día le ká ò khíi bǎnía buara mi cōn à ò yí mia zǎráa. Ba núpua búí wi mi tíahú á wee bío le ò wee bua òten lòn núpue na yí zū Dónbeení. Bán sowaso á ò bueé mì lè sòobéé á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho díimíjǎ yi, ká hǎ fio na wa wi yi á wa yí máa fi lè ho díimíjǎ fio bio síi. ⁴ Hǎ fio sía na wa wee firáa yínōń ho díimíjǎ fio sía. Bùéé! Warén fio sía lé le Dónbeení na pǎnká wi fio sía. Hǎ pǎnká wi à firáa hǎ lùna na ba zúkúsa wee sà mítén yi. Wa wee bío búe ba sabín-fūaalowa púná. ⁵ Hǎ yile-kora búenbúen na á bia wee yòoní mítén wee lá à ò òn sǎnsǎráa le Dónbeení bio zūńlò á wa wee kǎnká kúia. Wa wee yèrémá ba núpua hácirí à ba bè o Krista bioní yi. ⁶ Ká pǎahú na mi cèrèe

† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 112.9

khíi zéení le mi bò a Krista bioní mu yi bio bon, á warén ò bé bia ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loń bio wee mi mí dòn. Hen ká a búí bia le mí bio sǎ a *Krista yi, ó o ko ò o zūń le ònén mún bio sǎ a Krista mu yi. ⁸ Hàrí ká ò ka lè ò dá khòonía òten ho pǎnká na ó o Núhúso nōn wen bio yi, á niyio máa dí mi. Hón pǎnká so na ó o Núhúso nōn wen, lé à wa séenínaa mí kuure, ká mu yínōń mi yáaró bio yi. ⁹ Í yí wi à ò keń lè ò wi à ò zǎnía mia lè ò vōnna na á ò wee túa, ¹⁰ lé bio ba búí le: «O Poole vōnna bioní léé bioní na hereka làa bioní na wee vá. Éé ká a màhǎ wi làa wen ò o pǎnká máa keń, à bioní pǎnká máa keń.» ¹¹ Bia wee bío hōn bioní so zūń le bio wa wee túa hǎ vōnna yi à toní na ba yi lé bún mí bēere wa à wéráa ká wa khíi bueé dōn ba. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yàá à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé mítén lòn mōnzǎnii sía à mōnzǎ lè mítén mí dòn. Ba hácirí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeení dó wen lé hón wa wee kǎna yi. Lé bún bio yi wa buararáa mi cōn. ¹⁴ Wa yí dà bio le Dónbeení le wa wé wán. Mu bon, warén lé bia nín-yání buara mi cōn bueé buera le bín-tente na bio ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á ba búí sǎ bio yi. Wa láa mu yi le mi síadéro le Dónbeení yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ò va lè mí yahó làa sòobéé mi cōn, ká wa máa dà bio le Dónbeení le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa bún, á wa à dàń ò va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeení bín-tente hǎ kǎna na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sǎ ho lahó na ba búí búakáa wee sǎ yi à khòoní waten ho tonló na ba sǎ bio yi.

¹⁷ «Yia le mí ò khòn, à wón khòn bio ó o Núhúso wó bio yi.» ¹⁸ Yia wee khòoní mítén yínōń yia ó o Núhúso tà bio, mu lé yia ó o Núhúso mí bēere wee khòoní.

O Poole lè ba tonkarowà na bio yí bon bio

11 Í wi à mi tà à ò bío làa mia lòn khéero cùéé. Úuu! Mi tà mu yi. ² Mi bio sí mi lè sòobéé fúaa ò yí wi ò o búí túii mia làa bio le Dónbeení yí wi ò o búí túiináa mia bio síi. Mu bon, ò bò mi fūaamu nōn bǎa òn-kéní yi. Wón bǎa so lé o *Krista. Í wee zéení mia làa wo lòn hǎnzo-sínii na yí zū bǎa. ³ Éé ká bio ó o háa khàráa à Eeve yíinía, á ò zǎna à minén mún yilera hǎ lúnka à ví làa bún síi, à yí día miten naló lè mí cemu mi pǎanílò là a Krista bio yi. ⁴ Mu bon, ká a búí bueé wee bío Yeesu veere na warén yí bia bio làa mia, tàá ká a búí bueé nōn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeení Hácirí mia, tàá ká a búí bueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa diò warén buera nōn mia, à bún mi dèení tà fúafú.

⁵ Á ònén cōn, á ba núpua mu na mi wee pǎká bio le ba lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ònén. ⁶ Núhú sí á ò yí dàń bío lè bǎrén bio, ká mu bio zūńlò á ò po ba. Wa zéení mu làa mia wéréwéré hǎ pōnna búenbúen lè mu bio búenbúen yi.

†† Mi loń Zeremii vūahú 9.23 † Mi loń Bio púhú búeenii vūahú (Genèse) 3.1-6, 13

7 Tàà bìo á ò buera le Dónbeenì bín-tente nɔn mia hã káamáa yi, á liiníá òten nɔn mia bèra a na à minén júná hóoní, á ò so wó khon le? 8 Ì tã á fó ba kèrètíewa kuio búí ní bìo á sáráa ho tonló nɔn mia. 9 Bìo á ò fù wi mi c̄n á màkóo wi le séenii yi á ò bìo yí wó Nún-sèrò o búí wán. Wán zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán buan bìo á ò màkóo wi yi buéé nɔn miì. Ho p̄ahú mu yi á ò bìo yí wó Nún-sèrò minén búí wán, á ò mún yi wi à ò bìo wé sèrò o búí wán mi t̄fahú. 10 Ì dà à khòoní òten bún bìo yi, á nùpue na à hè mi ho Akayii k̄hú yi mu wéró yi wón mía. O *Krista na wi miì yèni yi á bìo á ò wee bío kà lé ho t̄iáa poni. 11 Bìo á ò bíá kà so wee zéeni le ò yí wa mia le? B̄ueé! Le Dónbeenì z̄u le ò wa mia.

12 Bìo á ò bìo lá yínɔ́h jún-sèrò o búí wán, lé bún mu pá karáa, bèra à na à bia le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè bún yi khòonínaa miten le mi wee sá làa bìo á warén wee sáráa. 13 Ba nùpua mu yínɔ́h Krista tonkarowà, ba lé ba ni-khàwa, á wee wé miten lòn Krista tonkarowà. 14 Mi yí le mu wé mia coon, lé bìo á p̄ahú búí ò o *Satāni mún yèrè má miten wé lòn Dónbeenì tonkaro na ló ho wáayi, à wé nuiika lòn khoomu. 15 Á mi yí le bìo ó o Satāni ton-sáwá bìo na ba wee yèrè má miten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véenii á bìo ba wó sàanii á ba so máa yí le?

Le lònbee na yú a Poole bìo

16 Le ò wíoka bío mu na mia: O búí yí leéka le ò wee khée. Èe ká mi wee leéka le ò wee khée, à mi na le níi miì le ò khòoní òten làa bìo mi là à nanáa le o khéero yi. 17 Bìo á ò bío hã làa na kà wán yínɔ́h bìo ó o Nùhúso wi à ò bíoráa, b̄ueé! Bìo á ò wáa lan wee khòoní òten kà, á ò wee bío lòn khéero. 18 Yínɔ́h ba nùpua c̄r̄eé wáa wee khòoní miten ho dími jná bìo d̄ání yi le? Àwa, á òt̄én mún wáa à khòoní òten. 19 Minén na lé mu bè-z̄ūh̄mini bànsowà á wee tà bìo ba khéerowà wee wé yi. 20 Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé h̄un mia, à wé juaa mi bìo, à wé jin mia, à wé fíio mi sáarà, á mi wee día à bún búenbúen kúu mia. 21 Mu bàn bíoró niyio wi. Mi sáberé, warén s̄ia yí wó herera yí vaá bó bún yi. Èe ká ò pá à bío lòn khéero ò lén. Bìo á bìa ká wee khòoní miten bìo yi, bún á òt̄én mún dà à khòoní òten bìo yi. 22 Ba lé ba *Heberewa le? Àwa, á òt̄én mún lé o hebere níi. Ba ló a *Isirayele nìpomu yi lé? Á òt̄én mún ló a nìpomu yi. Ba ló a *Abarahaamu nɔnkāni yi lé? Á òt̄én mún lé o m̄onmānii. 23 Ba lé o *Krista ton-sáwá lé? Ì yáa à bío lè ò j̄uhú mía b̄ín, òt̄én lé o Krista ton-sá po ba. Ì sá lò bon po ba, ba dó mi ho kàsó yi á po barén, ba han mi po po barén. Ì zàania ò mukāni cúa c̄r̄eé po ba. 24 Ba *Zúifúwa han mi lè le làbāani yimù cúa-búará-jun dà-kéní mía á d̄n hã zen cúa-hònú. 25 Ba nùpua vúaana mi lè le búini, á d̄n hã zen cúa-t̄ín. Cúekúee búí á ba lèekaa mi lè hã huua le mí ò búe. Ho won-beeni lú mu jummu yi làa mi d̄n hã zen cúa-t̄ín. Cúekúee búí á ò wó le wizon-kùure lè mí t̄ínahú mu jun-beeni yi. 26 P̄anna c̄r̄eé ká ò wi le v̄eeni yi á ò lò bon bìo c̄r̄eé bìo yi: Hã muna búí na sú cúa á ò lò bon káaló

yi. Ba k̄nlowà, lè wán síi nùpua, làa bia yínɔ́h wán síi nùpua, bán búenbúen beera ò lò ò v̄eeni yi. Ì lò bon hã ló-beera yi, hã mana yi, mu jun-beeni yi. Wán zàwa na le mí lé ba kèrètíewa à mu nɔn yí bon bán mún beera ò lò. 27 Ì sá lò bon dàkhíina. Hã p̄anna búí á ò cāana yí d̄uma, le híni lè le ju-hāni beera ò lò. P̄anna c̄r̄eé à ò máa yí bìo dí. Le t̄ēni lè ho péerú mún beera ò lò. 28 Mu yáa pá yínɔ́h bún mí dòn. Bìo á ò wee leéka bìo hã wizoni búenbúen mún wi b̄ín: Ba kèrètíewa kuio búenbúen á ò yi wee dè bìo yi. 29 Hen ká a búí léé yídà, à ò lò wé be mu bìo yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá miì làa sòobée.

30 Ká ò ko à ò khòoní òten, à ò wé mu ò yídamu bìo yi. 31 Le Dónbeenì na lé wa Nùhúso Yeesu b̄in Maá, d̄en na ko lè le b̄uaanii f̄eé, á z̄u le ò yí máa f̄i sabéré. 32 P̄ahú na á ò buéé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Ku-v̄eeneere na wee sá a béé Aretaasi yèni yi le ba pe ho lóhó z̄uapini búenbúen, à ba wii mi. 33 Ká ba màhá can ho lío-beeni lè hã h̄uni á ò zon yi á ba léé liinía lè ho soró m̄n, lé bún fenía mi. †

Bìo ó o Nùhúso zéeni là a Poole

12 Ì ko à ò khòoní òten à mu nɔn j̄uhú mía. Èe ká ò màhá à bío mu bè-sankania na ó o Nùhúso zéeni làa mi d̄ání yi. 2 Ì z̄u a kèrètíe búí. Le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi jún-t̄fahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbiri léé, tàa hã léé kònkórà jà a yi léé, bún á ò yí z̄u. Le Dónbeenì lé dìo z̄u mu. 3 Mu bon! Ì z̄u le le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbiri léé tàa hã léé kònkórà jà a yi léé, bún á ò yí z̄u. Le Dónbeenì lé dìo z̄u mu. 4 Bìo ó o vaá jná le Dónbeenì c̄n ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu níi mún yi nɔn nùpue yi ò o bío mu. 5 Ì ò khòoní òten bìo wó a níi mu yi bìo yi. Ká òt̄én ò b̄eere d̄ání yi, á ò khòoní òten ò yídamu bìo yi. 6 Ká ò yáa pá lá wi à ò khòoní òten, se ò pá yínɔ́h khéero, lé bìo á ò ò mi ho t̄iáa poni. Èe ká ò màhá máa bío, ò yí wi à ba nùpua càtí mi à dà bìo á ò wee wé làa bìo á ò wee bío wán.

7 Mi yí mɔn le, ò lá dà à yòoní òten bún bè-beera so na le Dónbeenì zéeni làa mi b̄ín bìo yi. Èe lé bún nɔn á le dó bìo búí miì na wee vaá ò s̄anía yi. Le día ó o *Satāni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ò yí yòoní òten. 8 Ì flora a Nùhúso d̄n hã zen cúa-t̄ín le o véeni ò lònbee mu. 9 O o bíá nɔn miì: «Ì s̄amu ò k̄na fo, lé bìo á ho p̄ahú na fo wee mi ò yídamu yi lé h̄on p̄ahú so yi á ò p̄anká b̄en wíokaa wee mi yi». Àwa, á mu s̄uaani à ò wé khòn bìo á ò lé o yídà bìo yi, bèra a na ò o *Krista p̄anká keñ miì binbiri. 10 Lé bún bìo yi, á ò síi wan bìo á ò lé o yídà bìo yi. O Krista bìo yi h̄ari ba wé là mi, à le lònbee yí mi, h̄ari à ba wé níini ò s̄anía, à ò h̄aciri yáa, á ò síi pá à wa. Lé bìo ká ò lé o yídà p̄ahú na yi, à ò yí ho p̄anká h̄on p̄ahú so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korente kèrètíewa bìo yi

11 Ì bíá lè ò j̄uhú mía b̄ín, èe ká lé minén nɔn á ò bíaráa kà. Mu bon, minén lé bìa lá ko à mi mi ho t̄iáa ò níi ba

nùpua yahó. Hàrì ká ò yínkòh dèé á bia mí wee òkàkà bio le ba lé ba tonkarowà binbirí á yí sùaaní mi bìo woon yi. ¹² Bìo á ònén lé o Yeesu tonkaro, á ònà ò yi là sòobéé, á le Dónbeenì dín ò wán á wóràa mu yéréké biowa lè mí síwà. ¹³ Lé mu yén á ò wó nòn ba kèrètíewa kuio na ká yi ká ò yí wó mu yí nòn mia, ká mu yínkòh bìo á ò yí díá á mí lá ò nún-sèró. Mi wáa sén díá na mìl búñ bìo yi.

¹⁴ Hen làa cínú ká ò buen mi cón á búñ wáa à wé mu cúa-tín ní. Búñ á ò mún máa bío le mi na bìo búí mì. Minén mi bèere lé bia á ò wee cà, ò màkóo máa mi ní bìo yi. Mu yínkòh ba zàwa wee bàrá mí ní bìo ká lè mìn nùwá, ká ba zàwa bàn nùwá lé bia wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Ònén cón á ò ní bìo búñbúñ lá déró ho tonló yi mi bìo yi á à wé sí mì. Ì yáà dà à na ò mukāni búñbúñ mi bìo yi. Bìo á ònén wa mia lè ò sòobéé nún-sí lé búñ wee lén mu búí bìo mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zūñ le ò bìo yí wó nún-sèró mi wán. Ba búí wee bío le o Poole bēntín héra, o wee khà wen à fé ní bìo. ¹⁷ Bia búñbúñ na á ò tonkaa mi cón ó o búí á ò so dín wán á tò mi wán le? ¹⁸ Ì hía flora a Tiite, ó o buara mi cón, á wán za ni-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so bueé khà mia fó bìo búí le? Ònén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáràa le? Le dání na wa lá so yínkòh dà-kéní le?

¹⁹ Bìo wa bío ba vūahú yi bueé bó hen, nún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Èé ká bueé. Wa bío mu le Dónbeenì yahó wa páaníló là a *Krista bìo yi. Wán zàwa lè wán hínni na á ò wa làa sòobéé, wa wee bío búñ búñbúñ bèra a na mi nàa va lè mí yahó le Dónbeenì wōhú wán. ²⁰ Ì zāna à ò buee yí mia ká mi yí ka làa bìo á ò wee leéka, ká ònén bēn yí ka làa bìo á minén wee leéka. Ì zāna le nún-sí á ò buee yí mia ká mi wi hā fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sía wee cī mín yi, á wee penka làa mín ká mi ò là mín, á wee nūu mín ká mi ò yoní miten, á yú bìo na à mi wé. ²¹ Ì zāna le ká ò buara mi cón, à wán Dónbeenì díá à hā nìyio dí mi mi bìo yi. Ì zāna à ò buee mi mia à wá mi bìo yi, lé bìo á bia fù wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrèmaa mí yilera lè mí wárá, á pá wi ho hā-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi. Ì zāna à ò buee yí ba ká ba pá wee wé mu bìo na yí se lè mí síwà búñbúñ.

O Poole mōndén zéeni là a tēeni bìo

13 Bìo á ò buen mi cón ká á wáa à wé ò buenló cúa-tín ní. Mu túara ká síi: «Mu bìo búñbúñ á wa à

lén yìo ba seéràa nùwá pun tàá nùwá tìn bè-biónii wán.» ¹² Mu cúa-pun ní na á ò buara mi cón, á ònà bìo wee wé mu bè-kora làa bia ká búñbúñ zeñ wán. Bìo á ò wáa khèra làa mia bìo ká wán, á ò wíokaa wee nì mi zeñ wán le ká ò khii bñia buara á nìi woon níi máa lé ho béró yi. ³ Mi wi à mi zūñ wéréwéré le o *Krista wee dín ònén wán à bíoráa. Àwa! Á mi zūñ mu le o Krista yínkòh yí dà mi tñahú. Ì wee nì mi zeñ wán, o ò zéeni mí pánká làa mia. ⁴ O búeró ho *kùrùwá wán ó o zéeni le mí lé o yídà búñ bon, ká hā làa na ká wán ó o yìo wi lua le Dónbeenì pánká yi. Warén páaníló làa wo bìo yi á wa mún lé ba yídàwa búñ bon. Èé ká wa màhā wee nì mi zeñ wán: Le Dónbeenì pánká yi á warén làa wo yìo á à wé lua mi tñahú!

⁵ Mi loñ miten à dándá miten miten, à zūñ le mi dó mi sía o Yeesu Krista yi. Mi so yí zū le o wi mia le? Nún-sí á mi loñna miten nòn à mi yí ka làa búñ! ⁶ Èé ká ò láa mu yi le mi zū le warén bán zéeni le wa dó wa sía wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeenì yi bèra a na à mi wé yí wé mu bè-kora. Èé ká wa màhā yí máa wé mu à zéeniáa le warén á sée wi yi. Wa wee wé mu bèra a na à mi wé wé ho tñia poni bìo mí dòn, hàrì ká wa bìo búñbúñ ka lè mu nìi yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho tñia poni, bìo bon búñ mí dòn lé bìo wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zámaka bìo á warén lé ba yídàwa, à minén pánká wi bìo yi. Bìo wa wee cà wa fioró yi lé à mi wé ba nùpua na á wékeró bìo yí máa mì léé yi. ¹⁰ Bìo nòn á ò fèra wee túaràa ho vūahú mu ò na mia léé bèra a na ká ò khii bueé dñ mia à ò yí dín ho pánká na ó o Nuhúso nòn mìl wán à zaráa làa mia. Mu bon, le Dónbeenì yí nòn ho mìl à ò yáa mia, ká léé bèra a na à ò séeni mia à mi síadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, mi le mi sía wa, à síadéro le Dónbeenì yi va làa yahó. Mi wé hení mín sía à nì-cúa wé dà-kéní à keñ mín wán làa héerà. Á le Dónbeenì na wa wen á wee na ho héerà ba nùpua yi á à keñ làa mia.

¹² Mi tēeni mín yi sese lòn nu zàwa. Bia bìo sà le Dónbeenì yi hen búñbúñ wee tēeni mia. ¹³ Le wa Nuhúso Yeesu *Krista sāamu, lè le Dónbeenì waminì, lè le Dónbeenì Hácírì páaníló làa wen, à keñ lè mi búñbúñ.

† Mi loñ Làndá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 19.15

Kalasiisa

Vũahú túaró núhú

Ho vŭahú mu lé o Poole túara ho nɔn ho Kalasii kǎhú kèrètíewa kuure yi. Bìo ó o yánkaa buera le Dónbeenì bín-tente bín, á ba nùpua búì dó mí sǎa o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

ʼBa búì ló bueé bíá le bìá yínɔ́n ba *zúífùwa ko ba kúio míten làa bìo ho làndá bòráa mu. Ó o Poole túara ho vŭahú nɔn ba yi le ba yí bè hón kàránlò so yi, lé bio ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bíá le bìo ba dó mí sǎa o Yeesu yi, lé bún te bio ba térénnanáa le Dónbeenì yahó, ká yínɔ́n bio ba bò ho làndá yi. O Poole nín-yání zéénia bìo ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1–2).

O Poole dín le Dónbeenì vǎn-kíá wán á zéénia le yia dó mí sǎa o Yeesu yi, á wón ñ kǎní, ká yínɔ́n ba zúífùwa làndá bèrò lé bìo ò kǎní bànso (3–4).

Ho vŭahú líi véeníí ó o bíá le ba ko ba bua miten lòn nùpua na wi miten bìo síi. Ba ko ba díá le le Dónbeenì Hácírí dí ba yahó, á ba à yí le mukǎn-fínle, á mún ñ wañ mín (5–6).

Le tɛɛníí

1 Ínén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yínɔ́n nùpua wó mi là a tonkaro, á ã mún yí dín nìi woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dón-beenì lé bìá tonkaa mi, lerén Dónbeenì mu na véénia wo léra ba ñ-hía tíahú. ² Mu lé ínén lè wán zàwa na làa mi páanía wi búenbúen lé warén wee túa ho vŭahú na kà á à na minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii kǎhú yi.

³ Le wán Maá Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho héerà mia. ⁴ O Krista tà nɔn míten á wó wa bè-kora séndíaró muini yia, á kǎnianáa wen ho zuia díímíjǎ kohó na kà níi yi. Lé kà síi ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeenì síi bìo, ⁵ wón na ho cùkú bìo sǎa yi há lúlúio na nii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeenì bín-tente léé dà-kéní mí dòn

⁶ Bìo mi pá le Dónbeenì na von mia o *Krista sǎamu pánká yi à mi yèrémáa bò bín-tente veere na bio yí bon yi fùafùá bèntín léé bìo na vǎ mi làa sòobéé. ⁷ Mu yí máa zéení le bín-tente búì bǎnía wi, bùéé! ʼBa nùpua búì lé bìá wee lúnka mi yilera, á wi ba yèrémá a Krista bín-tente. ⁸ Àwa! Ká a búì, tàá warén wa bæere, tàá wáyai tonkaro búì kǎhí bueé buera bín-tente búì na wi mí dòn làa dìo á warén buera nɔn mia, à wón bànso à há dánkáa yí. ⁹ Wa bíá mu, á ã pá bǎnía wee bío mu: Hen ká a búì ló bueé buera bín-tente na wi mí dòn làa dìo mi tà bìo, à bànso à há dánkáa yí. ¹⁰ Àwa! Á mi so wee leéka le ã wi à ba nùpua tà ã bìo léé, tàá lé le Dón-beenì? Lé ba nùpua á ã so wi à ã bìo wé sí yi le? Ká mu lé à wé à ã bìo wé sí ba nùpua yi, se ã lá máa wé Krista ton-sá.

Bìo ó o Núhúso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, le ã bío bìo kà na mia: Le Dónbeenì bín-tente na á ã buera nɔn mia á yí ló nùpue

cǎn. ¹² Á le mún yínɔ́n dɛɛ na á ã yú nùpue búì cǎn, tàá dɛɛ na ó o búì kàráanna làa mi. Le bín-tente na á ã wee bue lé o Yeesu *Krista mí bæere lé yia zéénia le làa mi. ¹³ Mi yàá ná bìo á ã kuio lá cannáa ba *zúífùwa làndá bèrò yi. Í lá wee níini le Dónbeenì nípomu sǎnia làa sòobéé, á wi à ã búé mu núhú. ¹⁴ Ba zúífùwa làndá bèrò á ã lá henía bìo po wa ninzàwa na ká. Á bio á wán maáwà bò henía á ã lá wee là hæerè á po ba nùpua na ká. ¹⁵ Èé ká le Dónbeenì màhá fèra léra mi bàrá mí dòn ká ã yàá dín yí ton. Le sǎamu na le wó làa mi lé bún bìo yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéénia mí Za Yeesu bìo làa mi, à ínén bèn bǎnía zéení mu làa bìá yí zú le Dónbeenì. Á ã dɛɛnia hínni wà à ã yí túara nùpue yi làa bìo á ã ñ wé. ¹⁷ Í yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mɔn mín làa bìá wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ã wà van ho Arabii kǎhú, á dín bín bǎnía buararàa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bìo tǎn bún mɔn á ã wà van ho Zeruzaleemu á vaá zǎna a Sefaasi, á wó há wizooní píru hònú bín làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búì á ã yí mɔn ká yínɔ́n o Núhúso bàn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeenì lé ã sɛéràso, bìo á ã wee túa á à na mia ká yínɔ́n sabéré. ²¹ Bún mɔn á ã wà van ho Siirii lè ho Silisii kǎna yi. ²² Èé ká ho *Zudee kǎhú kèrètíewa kuio màhá lá dín yí mɔn mi. ²³ Bìo ba ná mí dòn lé bìo kà: «Yia lá wee níini wa sǎnia lé wón wǎa wee bue le síidéro bìo na ó o lá wi ò o búé núhú». ²⁴ Á ba wee khòní le Dónbeenì ã bìo yi.

O Poole lè ba tonkarowà na ká

2 Lúlúio píru náa bún mɔn á ínén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzaleemu. Í mún fó a Tiite bòráa.

² Í tà yòora ho Zeruzaleemu, lé bio le Dónbeenì zéénia mu làa mi le ã wé mu. Í yòó dǎn, á ba kèrètíewa ya-díwá mí dòn lé bìá á ã zéénia le bín-tente na á ã wee bue na bìá yínɔ́n ba *zúífùwa yi bìo nɔn yi. Lé bio á ã lá

yí wi à ho tonló na á ĩ sá khĩina, làa hĩa á ĩ lá lan wee sá hã làa na kà wán à wé ton-káamáa.

³ O Tiite lé o κεεκι nii, à ba yàá pá yí kíkãa wo yi le o bè ho *kúiiró làndá yi. ⁴ Ká ba búí na le mí lé wán zàwa à mu ñon yí bon, á sà mítén zon wa tíahú, à loń bio ó o Yeesu *Krista wó á wa wiráa waten, bèra a na ba yèrémá wen wé lè ho làndá wobáani.

⁵ Έε ká wa màhã yí tà yí ñon mu níi ba yi hùúu, bèra a na à le bín-tente túiá poni keń bín mi bio yi.

⁶ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá (bio ba karáa bio yí ciran mi, le Dónbeenì yí máa hueeka núpua mín yi), ba ya-díwá mu á yí kíkãa mi le ĩ bĩni bè bio búí mu wán.

⁷ Ba yàá zũna le le bín-tente bue naló bia yínón ba zúifúwa yi bàn tonló á le Dónbeenì kàràfáa mi làa bio le kàràfáaraa ho o Piere yi le o bue le na ba zúifúwa yi.

⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro ba zúifúwa cń, lé wón mún wó á ĩ lé o Yeesu tonkaro bia yínón ba zúifúwa cń.

⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zãn, bán na ba wee lá lòn bòròbòròwa na buan ba kèrètíewa búenbúen kuure dĩnía á zũna le lé le Dónbeenì lè mí sãamu á kàràfáa ho tonló mu mi. Lé bũn ñon á ba dá mí níni ĩnén là a Baanabaasi yi á wa tẽnía mín yi, à zéeni le ba tà wa bio, le ba léé dà-kéni làa wen. Á wa le warén ñ va làa bia yínón ba zúifúwa cń, ká barén bèn ñ va làa bia lé ba zúifúwa cń. ¹⁰ Bio ba cà wa cń séenía, lé à wa wé pa ba kèrètíewa kuure ni-khenia bio. Á ĩ bèn sòobáa ĩten bũn wéro yi.

¹¹ Ká pãahú na ó o Piere buara ho Āntiosi lóhó yi, á ĩ zéeniá o wékheró làa wo ba búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, pãahú na ba núpua búí na là a Zaaki zũ mín dĩn yi buara, ká a Piere mu wee páani dí lè wán zàwa na yínón ba *zúifúwa. Ká pãahú na á bán núpua so buéé dĩn yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bio ó o zãna ba kèrètíewa na wee hení ba zúifúwa làndá bio. ¹³ Wán zàwa kèrètíewa na lé ba zúifúwa mún zon o Piere mu bio yi. Hàrí o Baanabaasi ba yàá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Έε ká pãahú na á ĩ ñon à ba varáa yí téréna à héha lè ho túiá poni na le Dónbeenì bín-tente le mu koráa, á ĩ bía làa wo wán zàwa búenbúen yio yi ká síi: «Ūnén na lé o zúifú à ũ wee bua ũten làa bia yínón ba zúifúwa bio síi à ũ día mu zúifúmu, á dà à wé kaka à kíkãnaa wán zàwa na yínón ba zúifúwa yi le ba bua mítén lè ba zúifúwa bio síi?»

Bia le ba zúifúwa làa bia yínón ba kãníló bio

¹⁵ Warén na lé ba *zúifúwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yínón ba zúifúwa nii. ¹⁶ Έε ká wa màhã zũ le mu yínón o *Moyiize làndá bèró wee wé ò o núpue térénnáa le Dónbeenì yahó, ká lé bio á bànso dó mí síi o Yeesu *Krista yi. Lé bũn ñon á wa dórãa wa sía o Yeesu Krista mu yi á à wérãa ba núpua na téréna bio wa dó wa sía wo yi bio yi, ká mu yínón bio wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa téréna le Dónbeenì yahó o Yeesu Krista pánkã yi, à lé bũn tĩn bĩnía wee wé wen lè ba bè-kora wérowà, se bũn so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Búeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ĩ yèrémáa bò ho làndá na á ĩ pá día yi, se bũn wee zéeni le ĩ síinía ĩ ñuhú ĩten. ¹⁹ Ho

làndá bio dĩnii yi, á ĩ ka lòn núpue na húrun. Á lé horén làndá mu ñon mún wó mu. Bũn wó bèra a na à ĩ dàń keń le mukãni yi le Dónbeenì bio yi. ĩ ka lòn núpue na páania búaa ho *kùrúwá wán là a Krista. ²⁰ ĩ mukãni wo bũn bon, ká ĩ wãa yí te ĩten, o Krista mí bæere lé yia wi mi. Le mukãni na á ĩ wi yi hã làa na kà wán á ĩ wi yi ĩ síidéro o Krista yi bio yi, wón na wara mi, á tà ñon mítén ĩ bio yi. ²¹ ĩ yí dà máa pí le Dónbeenì sãamu na le wó làa mi bio. Mu bon, hen ká mu lá lé o Moyiize làndá lé hĩa wee wé ò o núpue téréna le Dónbeenì yahó, se o Krista húrun kãamãa.

Ho Kalasiisa bũnbúmu bio

3 Éee! Kalasii kãhúsa, mi so léé bũnbúwá le? Yia khà mia viinía léé wée? O *Krista na búaa ho *kùrúwá wán bio ñon zéeniá làa mia wérewéré. ² ĩ tũa mia làa bio dà-kéni: Bio mi yú le Dónbeenì Hácíri so lé bio mi tíira ho làndá nii léé? Búeé! Mu lé bio mi dó mi sía le Dónbeenì bín-tente na mi ná yi. ³ Mi bũnbúra vaá bó bũn yi le? Mi búakãa lè le Dónbeenì Hácíri, á lé hã làa na kà wán á mi wi mi dĩn mi kùrú pánkã wán le? ⁴ Bio sá mia búenbúen so léé kãamãa le? Búeé! Mu yí dà máa wé kãamãa. ⁵ Mi wa loń lon! Hen ká le Dónbeenì wee na mí Hácíri wen, á wee wé ho yéréké biowa mi tíahú à le so wé mu lé bio mi wee bè o *Moyiize làndá yi léé, tàá lé bio mi dó mi sía le bín-tente na mi ná yi?

Le Dónbeenì wee wé ò o núpue téréna le yahó

⁶ Bio ó o *Abarahaamu bio wórãa lé bio kà: «O dó mí síi le Dónbeenì yi, lé bũn ñon le càtio wo là a núpue na téréna le yahó.» ⁷ Áwa, mi wãa zũn bio kà: Bia dó mí sía le Dónbeenì yi bán lé bia lé o Abarahaamu zàwa. ⁸ Mu fèra túara le Dónbeenì bíoni vũahú yi le bia yínón ba *zúifúwa á le Dónbeenì ñ wé á ba à téréna le yahó ba síadéro le yi bio yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dĩnii yí á bía ñon wo yi: «Le Dónbeenì á à dĩn ũnén wán á à wérãa mu bè-tentewà lè hã síiwà búenbúen.» ⁹ Áwa, á bia dó mí sía le Dónbeenì yi á le è wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bio síi. ¹⁰ Mu bon, bia wi ba bè ho làndá yi à kãnínaa á hã dánkãa á à yi. Mu túara le Dónbeenì bíoni vũahú yi ká síi: «Le o núpue na yí máa bè bio túara ho làndá vũahú yi búenbúen féε à tíi nii à dánkãni.» ¹¹ Mu léé kénkén, núpue yí dà máa téréna le Dónbeenì yahó ho làndá na á bànso bò yi bio yi, lé bio mu túara le Dónbeenì bíoni vũahú yi le «yia téréna le Dónbeenì yahó bio á bànso dó mí síi le yi bio yi, wón á à keń le mukãni binbiri yi.» ¹² Ho làndá bèró bio yí cèera le síidéro le Dónbeenì yi. Ká yia màhã wee bè bio ho làndá bò henía yi à tíi nii, wón yio á à wé lua ho pánkã yi. ¹³ Hã dánkãa na lá ña wa púnã yi ho làndá bio yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bio mu túara: «Le yia búaa le búeeni wán à dánkãni.» ¹⁴ Bũn wó bèra a na à mu bè-tentewà na le Dónbeenì dó mí nii le mí ñ wé là a Abaraha-

† Mi loń Bio ñuhú búeenii vũahú (Genèse) 12.3 †† Mi loń Bio ñuhú búeenii vũahú (Genèse) 12.3 ‡ Mi loń Làndá bio zéeniλό vũahú (Deutéronome) 27.26 †† Mi loń Habakuuki vũahú 2.4 †† Mi loń Làndá zéeniλό vũahú (Deutéronome) 21.23

mu à bènben dā bia yínch̄ ba zúifùwa ba páaníló là a Krista bio yi, à wa yí le Dónbeenì Hácírí na le dó mí nii le mí ì na, wa sīadéro le yi bio yi.

Ho làndá lè le nii déró bio

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wa héha mu lè ba nùpua bio. Mu bio na ó o nùpue le mí ì wé na ó o túara bàrà, ká mu héhaa lè ho kǒhú làndá, á nùpue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé ká síi le Dónbeenì dó mí nii nch̄ o *Abarahaamu là a nch̄kǎni yi. À mu nch̄ le ó o Abarahaamu làa yia nch̄kǎni can wo yi á bio le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé bio sǎ yi. Mu yí túara le: «Làa bia nch̄kǎni can wo yi», à wǎa keñ lè hǎ boo. Mu túara le Dónbeenì bíonì vǔahú yi le: «Yia nch̄kǎni can foñ», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Àwa! Á ã wǎa wee bío bio kà: Le Dónbeenì bio na le le mí ì wé na le dó mí nii bio yi vó á ho làndá na buara hǎ lúlúio khǎa-náa làa bóni làa píru le nii déró mu mún yí dà máa khíni yi, tàa máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hǎ kía wee yí le Dónbeenì cǎn ho làndá bèrò pànká yi, se hǎ bio wǎa yí ló bio le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé yi. Á mu nch̄ le bio le dó mí nii le mí ì wé á le dǎn wán wóráa mí sǎamu là a Abarahaamu.

Ho làndá bèrò bàn púhú

¹⁹ Àwa, á lée webio nch̄ le Dónbeenì bòráa ho làndá? Le bò ho bèra a na ba nùpua wé zǔn mí wékheró fúaa ho pǎahú na á yia khíi te o *Abarahaamu yi buée ton. Lé orén bio yi á le Dónbeenì dó mí nii. Le Dónbeenì tonkarowà na ho wáayi lé bia zéeni ho làndá. Ká a nùpue búí lé yia mu dǎn wán wóráa. ²⁰ Ká mu lée nùpue ñi-kéni le mí ì wé mí bio, se o màkóo máa keñ yia o ò dǎn wán yi. Á le Dónbeenì dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí nii nch̄. ²¹ Àwa! Bún so wee zéeni le ho làndá làa bio le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Búeé, hen ká làndá búí lá dà wee na le mukǎni ba nùpua yi, á hón làndá so pànká yi, á ba lá dà à térén le Dónbeenì yahó. ²² Ká le Dónbeenì bíonì vǔahú yi á mu bía le mu bè-kohó pànká wi ho dǎmíjǎ nùpua búenbúen wán, bèra a na à bio le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na bia sía dó le yi à bio sí ba yi ba sīadéro o Yeesu Krista yi pànká yi.

Hǎ kía na le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na wen

²³ Sǎni à le sīidéro o *Krista yi pǎahú dǎ, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá níi yi, á pannáa ho pǎahú na le Dónbeenì ì wé á wa à zǔn dén sīidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hía wó wa paro fúaa o Krista buenlò, bèra a na à wa térén le Dónbeenì yahó wa sīadéro o Krista mu yi pànká yi. ²⁵ Hǎ làa na ká wán á le sīidéro o Krista yi pǎahú dǎn, wa bio wǎa bǎniá mía o paro mu níi yi.

²⁶ Mu bon, mi búenbúen lé le Dónbeenì zàwa mi sīadéro o Krista yi bio yi. ²⁷ Minén búenbúen na ho *bátéemù wó á mi páaniá là a Krista á wǎa ka lè mi zǎ a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wǎa mía ba *zúifùwa làa bia yínch̄ ba zúifùwa pǎahú. Hueekaró mía ba wobáani làa bia wi míten pǎahú, hueekaró mía báawa làa háawa pǎahú, lé bio mi búenbúen lée dà-kéni mi páaníló là a

Yeesu Krista bio yi. ²⁹ Ká mi bio sǎ a Krista yi, se mi wǎa lé o *Abarahaamu múnmanía. Á hǎ kía na le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na a yi á bio ò sí mia.

Mu wobámu lè ho keñ míten bio

⁴ Bio ká lé bio á ã wi à ã zéeni: Pǎahú na ó o kía bàn-so lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nii á hueekaró mía pǎahú, hàrí bio mu bio búenbúen sǎ a yi mí cúee. ² Èe ká ba nùpua búí lé bia màhá wee loñ orén làa bio sǎ a yi yi, à paráa ho pǎahú na á bàn maá bàrà. ³ Pǎahú na warén mún hǎa ka lòn háyúwá, á wa lé ho dǎmíjǎ biowa wobáani.

⁴ Ká ho pǎahú na le Dónbeenì bàrà á dǎn, á le tonkaa mí za ó o buée ton o háa yi. O buan míten làa bio ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ⁵ O buara buée wó bèra a na à bia lá wee bè ho làndá yi keñ míten, á mún wó wen lè le Dónbeenì zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenì zàwa. Lé bún nch̄ le dó mí Za Hácírí wa sía yi, dìo wee wé à wa dǎn ve le pǎnch̄ le: «Abaa.» Mu kúarà le: Ì Maá. ⁷ Àwa, á fo wǎa yínch̄ wobá-nii, fo lé le Dónbeenì za. Á bio fo lé le za, á le kía na bio sǎ le zàwa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera lúnkaa ho Kalasiisa bio yi

⁸ Bio mi yánkaa yí zǔ le Dónbeenì, á mi wee sá lòn wobáani à na hǎ dofiina na yínch̄ le Dónbeenì yi. ⁹ Èe ká hǎ làa na ká wán á mi zǔ le Dónbeenì. Bio yáa here lé bio le zǔna le mi bio sǎ mí yi. Àwa! Á mu wó kaka á mi bǎniá bò bún biowa so na pànkáwá mía, á bio púhú mía yi? Mi wi mi bǎni wé mu biowa mu wobáani le? ¹⁰ Hǎ wizoni búí, lè hǎ píina búí, lè hǎ pǎnna búí, lè hǎ lúlúio búí á mi wee hení bio dà. ¹¹ Ì zǎna à ho tonlò na á ã sá mi bio yi à wé kǎamáa.

Le bín-tente zúkúsa

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, ã wee fio mu mi cǎn, mi wé lè ã bio síi. Ìnen so yí wó ãten lè mi bio síi le? Mi yí wó bio na yí se làa mi. ¹³ Mi zǔ le mu vǎmú lé bio nch̄ á ã dǎnnáa mi cǎn á nín-yáni bueraráa le bín-tente nch̄ mia. ¹⁴ Mi lò bon ã vǎmú bio yi. Mi lá dà à pí ã bio, ká mi yí wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeenì wáayi tonkaro. Mi yáa buan mi là a *Krista Yeesu bio. ¹⁵ Mi sí-wee na fù dén bio wó kaka? Mu bon, ã láa mu yi le ká mi lá dà à khǔaa mi yio á à na miì, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho tǔiá poni na á ã wee mì na mia bio yi á ã wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sǎ, ká hǎ yilera na màhá wi ba yi mi dǎni yi á yí se. Ba wi ba kheé mia làa mi ká ba wé à mi yèrémá hení barén bio. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bio na se sǎ, se mu se. Ká a wee wé mu hǎ pǎnna búenbúen yi, se mu se, ká mu yí wé pǎahú na á ã wi làa mia mí dòn. ¹⁹ Ì zàwa, ã wíokaa lò wee be mi bio yi lòn háa na wee te bio síi, fúaa bio mi lá a Krista ferenkóo-mu. ²⁰ Mu bèntín lá à wé sí mi à ã keñ mi nisáni, à yèrémá ã bíonì bíoró à bíoráa làa mia. Lé bio á ã yilera yáara mi bio yi.

O Akaare là a Sara bìo

²¹ Mi bío lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yí ná bìo ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahú yi le «o *Abarahaamu yú ba zàwa bùaa pun. O yà-kéní ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hǎnii, ká yia so ó o yú là mìn háa Sara.» ^{†23} O za na ó o wobá-hǎnii ton, wón ton héhaa là ba nùpua sǎa bìo. Ká a za na ó o yú là mìn háa wón ton le Dónbeenì nìi déró pànká yi. ²⁴ Bìo bía kà bàn kúará binbirì wi: Ba háawa nùwǎ pun mu bìo wee zéení le páanii cúa-pun na le Dónbeenì bò. Le nín-yání páanii bò ho pǎahú na le Dónbeenì nɔn ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páanii so zàwa lé ba wobáani làa bìo ó o wobá-hǎnzoró Akaare zàwa lé ba wobáani bìo síi. ²⁵ O Akaare bìo wee zéení ho Sinayii búee na wi ho Arabii kǎhú yi bìo. O bìo mún wee zéení ho Zeruzalemu na há laà na kà wán bìo, hón na là mí zàwa lé ba wobáani. ²⁶ Ká ho Zeruzalemu na ho wáayi hón wi mítén. Lé horén lé wàn nu. ²⁷ Mu bon! Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,

wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró vía,

wé zèeka là le sí-wéé.

Mu bon, o háa na ba pá día

zàwa boo po a háa na bàn báa wi.» ^{††}

²⁸ Minén wàn zàwa là wàn hínni, mi lé le Dónbeenì nìi déró zàwa là a *Izaaki bìo síi. ²⁹ Ká ho fù là ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa là ba nùpua sǎa bìo á wee beé yia ton le Dónbeenì Hácírí pànká yi lò. Lé búnn mu pá karáa há laà na kà wán. ³⁰ Èé ká léee webio túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi? «Día le o wobá-hǎnii lén là mí za. Lé bìo ó o wobá-hǎnii za yí ko ò o léé há kǎa yi là a háa na wi mítén za.» ^{†31} Àwa, wàn zàwa là wàn hínni, wa yínɔn wobá-hǎnii zàwa, ká wa lé o háa na wi mítén zàwa.

O Krista wó á wa wi waten

5 O *Krista léra wa púná bèra a na à wa keń waten binbirì. Á mi cén ca vǐnvǐn. Mi yí bǐnǐ yí día mítén mu wobámu nǐi yí. ² Īnén Poole wee bío le ká mi wee *kúio mitén, se o Krista bìo púhú wǎa bǐnǐa mía mi cǐn. ³ Ī wi à ĩ pá bǐnǐa wíoka bío mu na mia: Nùpue léee nùpue na bǐnǐa kúio mitén ho *làndá bio yi ko ò o bè ho làndá mu búenbúen yi à tíi nǐi. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenì wé mia là ba nì-térénnia ho làndá na mi wee bè yi bìo yi, mi là a Krista fáara mǐn yi. Mu sǎamu na ó o wó làa mia á mi vǐnǐa. ⁵ Ká warén bán wee lònǐ le Dónbeenì Hácírí pànká yi bio wa à térénn le yahó wa sǎadéro le yi bìo yi. ⁶ Mu bon, bìa páania là a Krista cǐn, á bìo here yínɔn à ū kúii tàà à ū yí kúii. Ká bìo here lé ū sǎidéro le Dónbeenì yi na wee mi le waminì wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va là mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bǐnǐa yí bè ho tǔiá poni yi? ⁸ Bìo hò mia kà yí ló le

† Mi loń Bio púhú búeenii vūahú (Genèse) 16.15; 21.2 †† Mi loń Ezayii vūahú 54.1 ‡ Mi loń Bio púhú búeenii vūahú (Genèse) 21.10

Dónbeenì na von mia yi. ⁹ Mu ka là le ja-fǐ-za dèe na ká le dó mu dǔmu yi khan à mu búenbúen lé. ¹⁰ Èé ká ĩ láa mia, á dó ĩ síi o Núhúso yi le bìo mi wee léeka máa keń mí dòn là ĩnén bè-leékani. Ká yia màhá kúaa mia mǐn yi hàrì ò o keń kaka, ó o púhú á à sí.

¹¹ Wàn zàwa là wàn hínni, ká ĩnén lá bǐnǐa wee kàran ba nùpua le ho *kúiiro léee bìo na ko, á léee webio nɔn á ba tǐn lá wé è pǐinǐa ĩ sǎnǐa? Mu bon, ká ĩ lá wee wé búnn, se o Krista húmú ho *kùrúwá wán bìo lá máa kánká ba nùpua. ¹² Àwa! Le bìa wee kúee mia mǐn yi wǎa búe mí bámu púhú kènkerèkè le wa loń!

Mi wé día le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó

¹³ Wàn zàwa là wàn hínni, le Dónbeenì von mia à mi keń mitén, èé ká mi màhá yí bè búnn yi à wé wéara bìo mí sǎa wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mǐn yi là le waminì. ¹⁴ Mu bon, o *Moyiize làndá búenbúen nǐi tun le bíoni na kà yi: «Wań mi ninza làa bìo á ūnén ū beere waráa ūten bìo síi.» ^{†15} Èé ká mi wee bóonika mǐn yi, á wee fǐ mǐn yi, à mi zūnn mu le lé minén mi beere wee yáa mǐn.

¹⁶ Ī wǎa à bío bìo kà à na mia: Mi día le le Dónbeenì Hácírí dí mí bìo búenbúen yahó. Lé búnn ñ na ká mi máa bè bìo mí sǎa wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bìo há sǎnǐa síi wee vá yi na yí se là le Dónbeenì Hácírí wee fǐ. Á le Dónbeenì Hácírí mún yí máa tà bìo ó o nùpue síi wee vá yi. Mu mí bìo pun yí máa tà mǐn yi. Lé búnn nɔn á mi yí dà máa wé bìo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee día à le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó, se mi bìo wǎa mía ho làndá nǐi yi.

¹⁹ Bìo wa sǎa wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló là ho há-fénló là mí síiwà, là há nǐyi-wára. ²⁰ Há wǎnna háló, là mu nín-símú wéro. Ho jin-mínló, há fio là le yandee. Le sí-khúaarè, ho penka làa mǐn, ho máa jí mǐn yi à sanká mǐn là há kuio. ²¹ Há yìo na wee lé mí ninzàwa bìo, ho ja-punló, ho dàndǐnló, là mu bàn síiwà. Bìo á ĩ bía nɔn mia là ho yahó, lé búnn á ĩ pá wíokaa wee bío ò na mia: Bìo wee wé hǎn wára so búenbúen lahó mía le Dónbeenì béeni dínni.

²² Bìo le Dónbeenì Hácírí wee wé à mu keń o nùpue yi lé bìo kà: Mu lé le waminì, le sí-wéé, ho héera, le yi jǐlò, le hii wéro, le síi na se, le sǎidéro le Dónbeenì yi, ²³ Ho wayíro, ho dànn mítén bua yi. Búnn biowa so búenbúen á ho làndá yí pá bìo. ²⁴ Bìo bìo sǎa a *Krista yi bán ka là ba búaa bìo ba sǎa wee vá yi là mí síiwà na yí se ho *kùrúwá wán. ²⁵ Bìo le Dónbeenì Hácírí nɔn á wa yìo wi luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírí mu dí wa bìo búenbúen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yòoní waten, à wé yí cà há bíoní làa mǐn, à yìo wé yí lé mǐn biowa.

Mi wé tà séení mǐn

6 Wàn zàwa là wàn hínni, ká a búii mi zù yi ò o wee wé mu bìo na yí se, à minén na le Dónbeenì Hácírí dú yahó à bàrà a ho wǎ-tente wán. Èé ká mi màhá wayí mitén à wéara mu. Ká minén na wee wé mu cén pa mitén bìo, à yí día à minén mi beere bǐnǐa wé mu bè-

†† Mi loń Levii nùwǎ vūahú (Lévítique) 19.18

kora. ² Mi wé séení mín à láráa mín nún-sèró. Ká mi wee wé kà, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí nii. ³ Ká a búí wee leéka le mínén bìo nùhú wi ò o yàá yínóh dèe, se o wee khà mítén. ⁴ Le mi nì-kéní kéní wíoka loń bìo minén mi bæere wee bua lè mítén, á mi ì mi bìo mi dà à wéé mi sía bìo yi mítén dǎní yi, ká mi máa tée mítén là a búí. ⁵ Mu bon, mi lè mí nì-kéní kéní wárá na mi wee wé bìo ciran mia. ⁶ Le yia ba wee kàrán lè le Dónbeenì bíonì wé lén bìo ó o wee yí búenbúen búí à hã làa yia wee kàrán wo. ⁷ Mi yí khà mítén. Le Dónbeenì yí máa zùah yi. Bìo ó o nùpue dù lé bún ó o ò lá. ⁸ Yia wee dì bìo sí hã sánia yi wón bìo khíi yáa. Ká yia wee dì bìo sí le Dónbeenì Hácíri yi, ó ò yí le mukāni na máa vé. ⁹ Mi yí le wa tée wa bàra mu bè-tentewà wéro yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéro yi, á wa khíi lá bìo wa dù ho pàahú na mu ko yi. ¹⁰ Lé bún te mu á pàahú lée pàahú na wa yú mu bàn ní yi, à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè ba nùpua búenbúen, sǎnkú bìa dó mí sía le Dónbeenì yi lè warén bìo.

Móndén tènii

¹¹ Mi loń ho túaró na kà bùaakaró. Lé ònén lè ò nín-bia wee túa bìo kà á à na mia. ¹² Bia wee kíkà mia à mi *kúio mítén, bán nùpua so wi ba zéení mítén à ba mi. Bìo ba wee cà lé bìo ba à wé ká ba nùpua máa beé ba lò o *Krista *kùrùwá bìo yi. ¹³ Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiro bìo ká barén mí bæere yí máa bè ho làndá yi. Ká ba màhá wi à mi mún kúio à barén khoní mítén bìo yi. ¹⁴ Ìnén máa khoní òtén bìo búí bìo yi ká yínóh wa Nùhúso Yeesu Krista kùrùwá bìo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bìo yi, á ho díimíjá ka lòn dèe na húrun ònén cǎn. Á ho díimíjá bìo dǎní yi á ò mún ka lè ò húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínóh bìo na here. Bìo here lé bìo le Dónbeenì bíniá wó wen lè ba nì-fia. ¹⁶ Le bìa búenbúen na à bè ho kàránlò na á ò nǎn ba yi yi à le Dónbeenì wé lè mí héerà, à zǎh ba màkárí, à le mún wé mu lè mí nìpomu búenbúen. ¹⁷ Le bìo ká wán ò o búí wáa yí bíni yí sèé mi. Lé bìo ó o Krista bìo yi á hã fāani wi ò wán. ¹⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni, le wa Nùhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amina!

Efɛzesa

Vũahú túaró nùhú

O Poole lé yia túara ho vũahú na kà. Ho Efɛze lé ho Azii kǎhú ló-beeni lé bún te bìo ó o nɔnnáa ho vũahú mu ba kèrètíewa kuure na bǐn làa bia ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efɛze yi yú hã lúlúio bìo tǐn (Bè-wénia 19.1-20.1). Lé bún mǎn ó o túararáa ho vũahú mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vũahú mu yi ó o Poole dó le Dónbeeni bǎrǎkà, ò o zéenia bìo le hueekaarǎa mí nìpomu, á sérarǎa ba bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán pǎnká (1-3).

Bún mǎn, ó o Poole wee fan à bìa búenbúen na dó mí sǎa o Yeesu yi à wé dàh bua míten làa bìo le Dónbeeni le mu korǎa (4-6).

Bìo le Dónbeeni nìpomu wórǎa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa bìowa bìo tǐn:

1. O le mu ka lòn nùpue sǎnia, ó o Yeesu lé hã nùhú (1.23).
2. O le mu ka lòn zǐi mǎnkúio, ó o Yeesu lé le huee na òun ho soró ònia (2.20-22).
3. O le mu ka lòn hǎa, ó o Yeesu lé o hǎa bàn báa (5.21-33).

Le tɛɛnii

1 Mu lé ònén Poole, yia le Dónbeeni lè mí sǐi bìo á wó á ò lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vũahú na kà. Ì wee tɛɛnii minén na bìo sǎ le Dónbeeni yi [ho Efɛze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sǎdéro wo yi fǎrá tǐna. ² Le wán Maá Dónbeeni, là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mu sǎamu làa mia, à na ho héerà mia.

Le Dónbeeni sǎamu na le wó làa wen bìo

³ Mi wa khòoní le Dónbeeni, dìo lé wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Dónbeeni lè bàn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewà lè mí síiwà na wee lé le cǎn á wi wen wa páaniló là a Krista bìo yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni fèra hueekaa wen à wa páani là a Krista ká bio búí ònii yí léra. Le wó bún à wa wé ba nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bìo yí mì lɛé yi. Bìo le Dónbeeni wara wen, ⁵ á le fèra le mí ò ònii o Yeesu Krista wán á à wérǎa wen lè mí zàwa binbirí. Bún lé bìo le sǐi vá yi le mí ò wé. ⁶ Á wa wǎa ko wa wé khòoní le Dónbeeni le sǎamu beeni bìo yi. Bún sǎamu beeni so le wó làa wen bìo le Za na le wa làa sòobéé wó bìo yi.

⁷ Bìo wa páania là a Krista, wón na kúaarǎa mí cǎni húrunnáa wa bìo yi, á le Dónbeeni kǎnia wen á séra wa bè-kora día. Bún lé le sǎamu na nìi mia, ⁸ bio le wó á wa yú yòo puunia. Le Dónbeeni lè mí bè-zǐnminì na nìi tun ⁹ á wó á wa dàhna zǐna bìo le sǐi vá yi le mí ò wé na lá sǎ yi, bìo le fèra le mí ò ònii o Krista wán á à wé.

¹⁰ Bún lé à bìo ho wáayi làa bìo ho tá wán búenbúen à le vá kúee mín wán ho pǎahú na le le mu ko yi o nùhúso nì-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bìo wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka wen à wa bìo sǐi le yi. Le wó mu lé bìo le fèra le mí ò wé mu. Á bìo le le mí ò wé búenbúen á le wee wé làa bìo le

sǐi vá yi. ¹² Á warén na nín-yání dó wa sǎa o Krista bìo yi wee lònii á wǎa ko wa wé khòoní le le cùkú beeni bìo yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mi ná le bín-tente na lé ho túiá poni na wee kǎni mia á dó mi sǎa o Krista yi. Bìo mi páania làa wo, á le Dónbeeni nɔn mí Hácírí mia, dìo á le dó mí nìi le mí ò na. Dén Hácírí so lé le Dónbeeni fǐimini na bò mi wán. ¹⁴ Bìo le Dónbeeni fèra nɔn dén Hácírí so wen, á wa wǎa dà à zǐn le. Le mún ò na hǎ kǎa na le dó mí nìi le mí ò na wen. Hǎn kǎa so á wa à yí pǎahú na á le khíi tíi warén búenbúen na bìo sǎ le yi kǎniló nìi. Á wa wǎa ko wa wé khòoní le Dónbeeni le cùkú beeni bìo yi.

O Poole fioró na ó o wó bìo

¹⁵ Lé bún nɔn á bìo á ònén ná bìo mi dórǎa mi sǎa o Nùhúso Yeesu yi bìo, làa bìo mi warǎa bìa búenbúen na bìo sǎ le Dónbeeni yi bìo, ¹⁶ á ò wee dé le Dónbeeni bǎrǎkà fɛéé mi bìo yi, á wee fio mi bìo yi. ¹⁷ Ì wee fio wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Dónbeeni yi, dìo lé wán Maá cùkúso, le le na mu bìo zǐnló pǎnká mia, à wé zéeni mu bìo làa mia mí Hácírí pǎnká yi, bèra a na à mi wíoka zǐn le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírí à bìo mi dó mi sǎa wee lònii na le von mia bìo yi à mi dàh zǐn. Á mi mún dàh zǐn le Dónbeeni kǎa na semu bàn síi mia bìo, hǎa á bia bìo sǎ le yi nínii wi yi. ¹⁹ Á mi mún dàh zǐn le Dónbeeni pǎnká beeni na bàn síi mia bìo, hía le wee séeni lè warén na dó wa sǎa le yi. Hón pǎnká beeni so lé hía ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòo bàrá mí nín-tǎni ho wáayi. ²¹ Le Dónbeeni yòonia a Krista ká síi hǎ pǎnkáwá lè mí síiwà búenbúen nùhú wán, o yèni po hǎ pǎnkáwá búenbúen yènnáa, hǎa hǎ laà na ká wán làa hǎa wi lè ho mǎn. ²² Le Dónbeeni bàrá a Krista mu bìo búenbúen nùhú wán, á wón na wi mu bìo búenbúen nùhú wán á le wó lè ba kèrètíewa búenbúen kuure

núhúso. ²³ Dén kuure so lé o sǎnía, ó o Krista mu mí kuure wi yi nii sú, ó o mún sú hǎ lùu búenbúen.

Le Dónbeenì sǎamu na kǎnía wen bìo

2 Minén wékhewa lè mi bè-kora na mi lá wee wé bìo yi, á mi lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbirì le Dónbeenì cǎn. ² Mi lá wee bua miten lè ho dímíjásá na yí zǔ le Dónbeenì bìo síi, á wee wé ba cínáwa núhúso síi bìo. Ba cínáwa núhúso mu lé yia wee wíoka víiní bìa pá le Dónbeenì síi bìo wéró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè ba bìo, á wee wé bìo wa sía wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé bìo yí se na sí wa sǎnía lè wa yilera yi. Lé búnn nǎn á le Dónbeenì mún lá ko le síiní warén púná làa bìa ká bìo.

⁴ Èé ká le Dónbeenì màkárí bèntín nii mǎa. Bìo á le wa wen dàkhíina, ⁵ lé búnn te bìo le nǎnnáa le mukǎni binbirì wen wa páaníló là a *Krista bìo yi, hàrí ká wa lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbirì wa bè-kora bìo yi. Mu bon. Lé le Dónbeenì sǎamu kǎnía mia. ⁶ Á wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi á le mún páanía vènia wen làa wo, á yòò bàrà ho wáyai. ⁷ Le Dónbeenì wó mu tentemu làa wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, bèra à na à le sǎamu na nii mǎa à le zéeni lè ba nùpua búenbúen ho yiró na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenì lè mí sǎamu nǎn mi kǎnianáa mi síadéro le yi bìo yi. Ho kǎníló mu bìo yí ló mia, mu lé le Dónbeenì wó mu làa mia làa kǎamáa. ⁹ Ho kǎníló mu bìo yàá pá yí ló mi wára yi, ó o búí wǎa yí ko ò o yòoní mítén mu bìo yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenì lé dìo má wen, á nǎn le mukǎni binbirì wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, bèra a na à wa wé wé hǎ wén-tentewà, hǎa le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifùwa làa bìa yínǎ ba zúifùwa wó le dà-kéní

¹¹ Minén na yínǎ ba *zúifùwa, mi bǎní leéka bìo mi lá karáa bio. Ba zúifùwa le mí lé le Dónbeenì nìpomu bìo ba kíora bio yi. Á ba jina mia lé bìo mi yí kíora lè ba bìo síi. ¹² Ho pǎahú mu yi, ká mi yí zǔ a Krista. Mi lá yí dà máa mì máa dé o *Isirayele nìpomu nii, búnn na le Dónbeenì léra á mu bìo sǎ le yi. Le Dónbeenì páaní na le bò làa bio le dó mí nii le mí ì wé á mi ní lá mia yi. Mi lá buan miten ho dímíjǎ yi ká bìo mi dó mi sía wee lòní lá mia, mi lá yí zǔ le Dónbeenì. ¹³ Èé ká hǎ làa na ká wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á minén na lá khèra le Dónbeenì yi á wǎa vá bueé bó le yi, o Krista na kúará mí cǎni húrunnáa mi bìo yi pǎnká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu mítén lé yia dó ho héera wa pǎahú. Hǎ pinmia na lá wi ba zúifùwa làa bìa yínǎ ba zúifùwa pǎahú lòn soró, ó o bueé fù léra mí húmú pǎnká yi, á wó ba lè mu nìpomu dà-kéní. ¹⁵ Ba zúifùwa làndá làa bìo ba bò henía búenbúen ó o bueé bó núhú, bèra a na à ba wé le kuure dà-finle ba páaníló làa wo bìo yi. Lé búnn ó o wó á dóráa ho héera ba pǎahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hǎ pinmia na lá wi barén mín yi pǎahú á wǎa vó. O wó á ba lé le kuure dà-kéní, á wó á ba bǎnía sí lè le Dónbeenì o húmú ho *kùrùwá wán pǎnká yi. ¹⁷ O Krista mu bueé buera ho héera bín-tente á nǎn minén

na lá khèra lè le Dónbeenì yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bìo yi á wa búenbúen dà à dǎnnáa wán Maá Dónbeenì yahó, le Dónbeenì Hácírí dà-kéní na wa yú pǎnká yi.

¹⁹ Áwa, á minén na yínǎ ba zúifùwa, mi wǎa yínǎ nì-hǎní na bìo yí sǎ le Dónbeenì nìpomu yi, mi wǎa wee mì dé le Dónbeenì nìpomu nii, mi lé le Dónbeenì zǐi nùpua. ²⁰ Mi ka lòn zǐi na ba wee so bàn mónkúio. Ba tonkarowà lè ba jì-cúa fèerowà ka lòn zǐi núhú. Ká a Yeesu Krista mí bèere ka lòn huee na buan ho soró dǎnía. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bìo yi á wa buannáa mín yi sese lòn zǐi mónkúio, á soni wee yòò, à wé le zǐi na bìo sǎ a Núhúso yi. ²² Lé mi páaníló là a Krista bìo yi á minén mún làa bìa ká buannáa mín yi lòn zǐi mónkúio, à wé le zǐi na le Dónbeenì wi yi lè mí Hácírí.

Ho tonló na le Dónbeenì kàràfáa o Poole yi

3 Lé búnn te bìo á ìnén Poole wee fio le Dónbeenì yi mi bìo yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bìo á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínǎ ba *zúifùwa bìo yi. ² Ho tonló na le Dónbeenì kàràfáa mi lè mí sǎamu mi bìo yi á mi jǎa bìo kǎnkǎn. ³ Le Dónbeenì zéenia mu bìo na lá sà yi làa mi, bìo á ì túara dǎní yi cǐinú. ⁴ Mi kàrán-na ho, á mi ì mi bìo á ì zúnáa mu bìo na lá sà yi o Krista dǎní yi bìo. ⁵ Mu bìo mu á le yí fèra yí zéenia lè ba nùpua na hàáni làa bìo á le zéeníanáa mu hǎ làa na ká wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jì-cúa fèerowà, mí Hácírí pǎnká yi. ⁶ Mu bìo mu lé bìo kà: Bìo yínǎ ba zúifùwa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, á ba wǎa leéra hǎ kǐa yi làa bìo lé ba zúifùwa, ba lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeenì dó mi nii le mí ì wé è na mí nìpomu yi á ba níni mún wi yi. Búnn dà wee wé le bín-tente pǎnká yi.

⁷ Lé dén bín-tente so á ì wee bue lé bìo le Dónbeenì lè mí sǎamu á nǎn ho tonló mu mi à ì wee sá lè lerén mí bèere pǎnká. ⁸ Bìo bìo sǎ le yi búenbúen tíahú ìnén lé yia bìo núhú mia po ba. Èé ká le Dónbeenì lè mí sǎamu màhǎ pá nǎn ho tonló mu mi le ì bue o Krista bè-tentewà na nii mǎa bìo à na bìo yínǎ ba zúifùwa yi. ⁹ Á le mún nǎn ho tonló mi à bìo le le mí ì wé na lá sà yi wéró à ì zéeni bìo wéréwéré na ba nùpua yi. Le Dónbeenì, dìo léra mu bìo búenbúen, á lá sà mu yi hàáni. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáyai pǎnkáwá wǎa zǐn le bè-zǐnminì lè mí síiwà bio, ba kèrètíewa búenbúen kuure pǎnká yi. ¹¹ Búnn á le Dónbeenì fèra le mí ì wé ká bìo búí dǐn yí léra, lé búnn le wǎa tíira nii wa Núhúso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló làa wo lè wa síadéro wo yi bìo yi, lé búnn nǎn á wa dà wee dǎnnáa le Dónbeenì yahó ká zǎníi mia wen. ¹³ Lé búnn te bìo á ì fioráa mia à le lòn-bee lè mí síiwà na á ì wee lá mi bìo yi à mi yí tée mi bàra bìo yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bìo núhú wi binbirì.

Le waminì binbirì na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé búnn te bìo á ì wee fǎrá ì nǎnkóruná wán wán Maá Dónbeenì yahó à fio, ¹⁵ dén na lé hǎ zǐ-júná na ho wáyai làa hǎa ho tá wán búenbúen bàn Maá. ¹⁶ Ì wee

fio lerén na semu bàn síi mía yi, le le Hácírí dé ho pànká mia ¹⁷ à mi síadéro o *Krista yi bio yi, ò o keń làa mia féεε. I wee fio le mi wań le Dónbeenì, à minén mún wań mín. Ká mi wee wé bún, á mi ì keń lòn vîndéε na naní zon ho tá yi, tàá lòn zîi na púhú fàrá se. ¹⁸ Bún lé bio á à na á minén làa bìo bìo sã le Dónbeenì yi búenbúen á à zũhnáa le o Krista bènťín wa wen làa sòobéε. ¹⁹ Á bìo ó o Krista wa làa wen á mi ì zũń, hàrí ká nùpue yí dà máa zũń mu máa véení. Lé bún ñ na ká mi ì keń làa bìo le Dónbeenì le mi keńnáa búenbúen.

²⁰ Le Dónbeenì dà mu bìo búenbúen. Bìo wa dà à fio le cǔń, hàrí bio wa yáa wee leéka, bún búenbúen á le bè-wénia wee puuní yi lè le pànká na le wee séení làa wen. ²¹ Á mi wáa wa khòoní le Dónbeenì bìo le wee đĩn ba kèrétíewa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bio yi. Mi wa khòoní le féεε hã lúlúio na n̄ii mía yi. *Amiina!

Wa lé le dà-kení

4 Á bìo á ĩnén Poole na wi ho kàsó yi o Nùhúso tonlò na á ĩ wee sá bìo yi wáa wee cà mi cǔń làa sòobéε lé bìo kà: Minén na le Dónbeenì von, mi bua miten làa bìo mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayi, à wé ñi mi yiwa. Mi wé hĩ mi sĩa mín biowa yi bìo mi wa mín bìo yi. ³ Le Dónbeenì Hácírí wó mia lè le dà-kení, á mi bánbá à ho héεrè keń mi pãahú, à mi wé le dà-kení féεε.

⁴ Wa léé dà-kení làa bìo á hã sãnia léé dà-kénináa, á le Dónbeenì Hácírí dà-kení lé dio á wa búenbúen yú, á bìo wa búenbúen mún dó wa sĩa wee lòní léé dà-kení, bìo le Dónbeenì dó mí ñii le mí ì na wen pãahú na le von wen yi. ⁵ Wa Nùhúso léé nì-kení, á mu bìo na wa tà yi léé dà-kení, á ho *bátéεmù na wa yú mún léé dà-kení. ⁶ Le Dónbeenì léé dà-kení á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen púhú wán, le wee đĩn wa búenbúen wán à wéráa bìo le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷ Éε ká le Dónbeenì màhá hñn wa nì-kení kení lè mu biowa wéro pànká làa bìo ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi:

«O wiikaa mí zúkúsa na ó o dàńna á khèra yòoraráa.

O n̄n mí bè-hãnia ba nùpua yi.» †

⁹ Bìo ba wee bío le «o yòora», bún kúará léé webio? Bún wee zéení le sãni ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó.

¹⁰ Ó orén mu na lion làa bún bìo, lé orén nì-kení mu lé yia pá bĩnia yòora ho wáayi nún-tíahú á tiíraráa mu bìo búenbúen ñii. ¹¹ Lé orén hñn ba nùpua lè mu biowa wéro pànká: Ba búí ó o wó lè mí tonkarowà, ba búí ó o wó á ba wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa, ba búí ó o wó á ba wee bue le Dónbeenì bín-tente. Ba búí ó o wó á ba wee pa le Dónbeenì n̄ipomu bìo à kàrán ba. ¹² O n̄n bún biowa so wéro pànká à bán nùpua so wé dàń séení bìo sã le Dónbeenì yi à ba dàń sá nanáa le yi, bèra a na à ba kèrétíewa búenbúen kuure na lé o *Krista sãnia à pànká wé dé wán. ¹³ Lé bún ñ na á wa síadéro le Dónbeenì Za yi là a zũnló á à wé wen lè le

dà-kení, à wé ba kèrétíewa na đĩn vó, là a Krista na á bìo búí yí fòora yi bìo síi. ¹⁴ Ká mu wó kà, á wa wáa máa bĩní máa keń lòn háyónzàwa na khàró yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu ñumu yànbónlò wee héε yèrémáka. Nì-khàwa máa bĩní máa vĩní wen máa yí lè mí kàránlò. ¹⁵ Ká wa wee mì ho tũíá na mín yi bìo wa wa mín bìo yi, á wa keńlò là a Krista bìo síi wé è dé wán ká mu wà, wón na lé ho púhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o n̄ipomu wé le dà-kení, làa bìo ó o nùpue sãnia bìo cεékaaráa mín yi wó a nùpue bìo síi. Ká a nùpue sãnia biowa lè mí dà-kení kení wee sá mí tonlò làa bìo mu koráa, à hã dā wé se. Lé ká síi ba kèrétíewa búenbúen kuure bìo karáa. Ká ba lè mí nì-kení kení wa mín, á wee sá mí tonni làa bìo mu koráa, à le kuure mu dā wé se.

Le mukōn-fĩnle na ba kèrétíewa yú bìo

¹⁷ Àwa, á bìo ká lé bìo á ĩ heni ì na mia wa Nùhúso yèni yi: Mi wáa yí bĩní yí bua miten làa bìo yí zũ le Dónbeenì bìo síi. Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zũ dèε le Dónbeenì bìo đǎní yi. Le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cǔń á ba ñii mía yi. Lé bìo ba tun mí yiwa, á le Dónbeenì bìo đǎní yi á ba mún yí zũ hàrí dèε. ¹⁹ Ba yí zũ ñiyio. Mu koomu lè mí síiwà á ba wee wé ká ba wà, mu ñii fĩnii mía. ²⁰ Ká pãahú na minén tà a *Krista bìo yi, á yínçú làa bún síi á ba le mi bua lè miten. ²¹ Bìo bìo ciran wo búenbúen á minén ñá kénkén, á mi páanílò làa wo bìo yi á ba mún kàráanna mia là a Yeesu Krista mu tũíá poni. ²² Bún wee zéení le mi ko mi día bìo mi fù wee bua lè miten ká mi yínçú ba kèrétíewa. Bún pãahú ká bìo ba nùpua sĩa wee vá yi na wee vĩní ba á wee yáa mia. ²³ Mi día le le Dónbeenì yèrémá mia à mi yilera wé hã bè-fía. ²⁴ Mi yèrémá wé ba nì-fía. Le Dónbeenì wó mia lè ba nì-fía à mi bonmín làa de. Á mi wáa bua miten héha làa bún, à wé ba nùpua na téréenna á wee ce le Dónbeenì yahó làa bìo le tũíá poni bòráa mu.

²⁵ Àwa, á mi wáa khí hã sabioní fũaaló yi. Mi wé mì ho tũíá na mín yi, lé bìo wa lé hã sãnia dà-kení. ²⁶ Ká mi sĩa wé cà à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí día le le wii tè ká mi sĩa pá wee cĩ. ²⁷ Mi yí día le o *Satāni yí pànká mi wán. ²⁸ Yia lá léé k̄nlo à bànso yí bĩní yí ñuaa bìo. Bànso wé sá ó ò yí mu bìo á à ñiánáa mí màkóo, á mún ñ séenínáa ba nì-khenia. ²⁹ Mi wé yí mì bín-kora na mín yi. Hã bín-tentewà na dà à heni ba nùpua sĩa ho pãahú na mu ko yi lé hĩa mi wé bío bèra a na à bìo wee ñi hã à hã wé séení. ³⁰ Á le Dónbeenì Hácírí na le n̄n mia á mi yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenì fĩiminí na bò mi wán, à zéení le mi bìo sã le yi, á pan ho pãahú na le khíi tíi mi kãnló ñii. ³¹ Bìo ba wó làa mia ká mu yí se, à mi yí bua mi yiwa yi. Mi wé yí cĩi mi sĩa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi día mu sũn-sũmámu lè mí síiwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zũń mín màkárí. Mi wé sén día na mín yi làa bìo le Dónbeenì đĩn o *Krista wán á séra día n̄onnáa mia.

5 Á bìo mí lé le Dónbeenì zàwa na le wa làa sòobéε, á mi cén wé wé lè le bìo síi. ² Mi le le waminí wé mi mi wárá búenbúen yi làa bìo ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bìo yi. O wara wen á n̄n mí mukāni wa bìo

† Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 68.19

yi. Bìo ó o wó lé le muinì na bìo sí le Dónbeenì yi. ³ Bìo mi bìo sà le Dónbeenì yi, á mi wáa ko mi khí ho há-fén-ló lè ho bá-fénlò lè mí síwà yi, à khí há ñyi-wára na súii mía yi. Mi yí wé nùpua na yìo yí máa sì làa bìo. Bún biowa so búenbúen á yí ko à mu bìo wé mì léé mia hùúu. ⁴ Há ñyi-bíoní lè há bín-conconwà lè há kàakó-bíoní á mi yí ko mi wé bío. Bìo mi ko mi wé wé lé le Dónbeenì b́arákà déró. ⁵ Mi ko mi zǔn mu sese le bìa wee wé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà, làa bìa wee wé há ñyi-wára na súii mía bán búenbúen máa dí le Dónbeenì là a Krista béenì hùúu. Á bia yìo yí máa sì lè mu bìo, bán mún máa dí le béenì mu. Lé bìo á bìo ba wee cà ka lòn wǎnna na ba dó mí sía yi. ⁶ Mi yí día le ba ñi-khàwa à víiní mia lè mí bíoní, lé bìo á bia yí máa bè le Dónbeenì bíoní yi à ba wee wé bún biowa so á le khí síiní púná. ⁷ Áwa, á minén yí léé ba wára yí làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le t́bíri yi, ká mi páaníló là a Krista bìo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. Á mi cén wáa bua miten làa bia wi mu khoomu yi bìo. ⁹ Lé bìo á bia bìo sà mu khoomu yi á wee wé há wára na se, na t́erénna, á bìo lé ho t́iá. ¹⁰ Á mi cén bánbá à mi zǔn bìo sí a Núhúso yi, ¹¹ à há wára na cǔnú mía, háa á bia bìo sà le t́bíri yi wee wé à minén yí léé yi làa ba. Mi yàa bío mu wéréwéré le bìo ba wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bìo ba wee sánka mítén wé á bíoró ñiyio yàa wi. ¹³ Èé ká ba wára mu búenbúen á bìo bía wéréwéré, à mu keń lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bìo búenbúen na mu khoomu ló wán bún bìo so bìo sà mu yi. Lé bún ñon á bìo kà bíaràa:

«Ūnén na dǔma, sǎn.

Híní lé ba ñi-hía t́íahú,

ó o Krista á à dé mí khoomu ũ wán.»

¹⁵ Áwa, á mi cén pa miten bìo bìo mi ì bua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zǔnminì bànsowà ká mi yí wé bǔnbúwá. ¹⁶ Pàahú léé pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu lé bìo ho pàahú na wa wi yi nùpua wee wé mu bè-kora dàkhíina. ¹⁷ Lé bún ñon á mi ko à mi bánbá à mi zǔn bìo ó o Núhúso le mi wé wé ká mi yí wé ba nùpua na yí wi mi zǔn bìo. ¹⁸ Mi wé yí ñu ho ñivén dà khí, bún wee yáa o nùpue. Ká mi wé día le le Dónbeenì Hácírí pànká à keń mi wán. ¹⁹ Mi wé sío há lení lè mí síwà na wee lé le Dónbeenì cǔn à henínáa mín sía. Mi wé sío à khòoní a Núhúso lè mí sía búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeenì b́arákà f́éé mu bìo búenbúen bìo yi, wa Núhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bìo ba kèrètíewa ko ba wé bua làa mín

²¹ Bìo mi wee kǔnbi o Krista, á mi wé liiní mítén na mín yi.

²² Háawa, mi wé liiní miten na mi b́aránì yi làa bìo mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bìo sí. ²³ Mu bon, o háa ñuhúso lé bàn báa, làa bìo ba kèrètíewa búenbúen kuure ñuhúso lé o Krista bìo sí. Le kuure mu lé o sánia na ó o kánia. ²⁴ Bìo á ba kèrètíewa búenbúen kuure wee liinínáa mítén à na a Krista yi, lé bún bàn síi à ba háawa mún wé liinínáa mítén à na mí b́aránì yi mu bìo búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé wań mi hánání làa bìo ó o Krista waráa ba kèrètíewa búenbúen kuure bìo síi, á ñon mi mukáni le bìo yi. ²⁶ O wó bún bèra a na à le bìo sí le Dónbeenì yi. O ceéra le lè mu ñumu lè le bíoní, ²⁷ bèra a na à ba kèrètíewa búenbúen kuure mu wé d́é na wee ce, á f́ianí mía yi, á cùkú wi, à le ñan ñin o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve léé le yi. ²⁸ Bún búenbúen wee zéeni bìo ó o báa ko ò o wańnáa mín háa. O ko ò o wań wo làa bìo ó o waráa mi kùrú sánia. Báa na wa mín háa se o wa mítén. ²⁹ Á nùpue na bèn ñin ñina mí sánia wón mía. O yàa wee wé ñiní há à pa há bìo, làa bìo ó o Krista wee wéráa mu lè ba kèrètíewa búenbúen kuure ³⁰ na lé o sánia bìo síi. Á warén so yínón o sánia biowa búii le? ³¹ Le Dónbeenì bíoní v́uahú yi á bìo ká lé bìo túara: «Lé bún ñon ó o báa á à día mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, á ba mí nùwá ñun á à wé sánia dà-kéní.» ³² Bìo bía ká léé bè-beenì na sà yi. Á ñén wee bío le mu lé o Krista lè ba kèrètíewa búenbúen kuure bìo á mu wee zéeni. ³³ Ká mu màhá mún wee zéeni minén bìo: 'Ba báawa lè mí ñi-kéní kéní ko ba wań mí hánání làa bìo ba waráa mítén bìo síi. Á ba háawa mún ko à ba wé kǔnbi mí b́aránì.

6 Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bíoní yi mi páaníló là a Núhúso bìo yi. Lé bìo á lé bún mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeenì bìo na le bò henía t́íahú, á bìo lé nín-yání dó mí ñii bò wán lé bìo ká: «Wé kǔnbi mìn maá lè mìn nu, ³ á ũ bìo á à wé se á à yí le mukǔn-tóní ho tá wán.» ††

⁴ Maáwà, mi wé yí cǔi mi zàwa sía. Mi wé bé ba sese à zéeni ba làa bìo sí a Núhúso yi à buaràa ba.

⁵ Wobáanì, mi wé bè mi púnása na wi ho ñimíjána yi bíoní yi. Mi wé kǔnbi ba sese lè le yi poni. Mi wé bè ba bíoní yi làa bìo mi wee bèráa o *Krista bíoní yi bìo síi.

⁶ Mi wé yí wé mu ba yìo yi mí ñon à càráa le yèni ba cǔn. Ká mi wé wé bìo le Dónbeenì síi vá yi lè mí sía búenbúen lé bìo mi lé o Krista wobáanì. ⁷ Mi wé sá na mi púnása yi lè mí sía búenbúen, à keń lè mu lé o Núhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸ Mi zǔn le bìo mi ñi-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khí yí bàn cǔnú o Núhúso cǔn, à mi wé wobáanì tàa nùpua na wi mítén.

⁹ Wobáanì púnása, mi mún bua mi wobáanì sese. Mi wé yí là heerè làa ba. Mi zǔn le minén làa ba á lééra a Núhúso ñi-kéní yi, wón wi ho wáyai, o yí máa hueeka nùpua mín yi.

Há fio sía na le Dónbeenì ñon wen bìo

¹⁰ Bìo á ñ bío ò na mia á à véenínáa lé bìo ká: Bìo mi páania là a Núhúso, á mi cà ho pànká orén na pànká beenì bàn síi mía cǔn. ¹¹ Mi khuii há fio sía na le Dónbeenì ñon mia, à ñan f́ará ñin sánsaráa o *Satáni ñi-khénlò. ¹² Mu yínón nùpua á wa wee firáa, bùeé. Lé há pànká-sǔmáa na yí máa mi, háa wee dí le béenì ho ñimíjána na bìo sà a Satáni yi yi, lè há pànká-sǔmáa na wi ho wáyai, lé hǔn wa wee firáa. ¹³ Lé bún ñon á ñ le mi khuiiráa há fio sía na le Dónbeenì ñon mia búenbúen,

† Mi loń Bìo ñuhú búeenii v́uahú (Genèse) 2.24 †† Mi loń Léró v́uahú (Exode) 20.12; Làndá zéeniíló v́uahú (Deutéronome) 5.16

bèra a na ká p̄ahú na mu wé here yi à mi dàń d̄ĩn à sánsá mu, á mu véenii ká mi pá à f̄ará à d̄ĩn. ¹⁴ Áwa, á mi w̄áa wíoka miten. Mi d̄ĩn le Dónbeenì t̄iá poni wán à b̄ún wé lòn ku-cɛɛnii na mi can lè mi kuio. Mi wé ba n̄i-térénna à b̄ún wé lòn h̄ĩa h̄èenii s̄ĩa á mi pon mi kos̄ĩa yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeenì bín-tente na wee na ho h̄éerà buero yi, à b̄ún wé lòn nak̄ã á mi z̄á. ¹⁶ P̄ahú lée p̄ahú, à mi wé wíoka dé mi s̄ĩa le Dónbeenì yi, à b̄ún wé lòn h̄ĩa h̄èenii s̄ĩa na mi buan mi yahó à h̄èráa o Sat̄āni h̄ĩa d̄ānaso. ¹⁷ Mi wíoka z̄ũh̄ k̄é̄nk̄é̄n le le Dónbeenì k̄ān̄ĩa mia, à b̄ún wé lòn kónlè na mi búra. Mi wíoka z̄ũh̄ le Dónbeenì b̄ionì sese à b̄ún wé lòn khà-tóní, h̄ĩa le Dónbeenì Hácírí n̄on mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeenì yi f̄é̄e mu bìo búenbúen bìo yi, à wé d̄ĩa le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó à mi floráa. B̄ún bìo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho floró tá. Mi wé fio na b̄ĩa bìo s̄ã le Dónbeenì yi búenbúen yi f̄é̄e. ¹⁹ Mi mún wé fio na òn̄én yi, bèra a na à h̄ã b̄ioní na á ò ko à ò b̄ío à le Dónbeenì dé ò jii yi, à ò dàń z̄éenì le

bín-tente bìo na lá sà yi lè le s̄ĩ-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ò z̄éenì le bín-tente mu lè ba n̄upua. Lé b̄ún n̄on ba d̄óráa mi ho k̄àsó yi. Áwa, á mi fio na mi à ò dàń z̄éenì le bín-tente mu bìo lè le s̄ĩ-hebúee làa bìo mu koráa.

Móndén t̄èenii

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa s̄òobé̄e, wón na wee s̄á a N̄uh̄úso tonlò sese, wón bueé z̄éenì b̄ío á ò bìo karáa búenbúen làa mia, à mi z̄ũh̄ mu. ²² Lé b̄ún bìo yi á ò wee tonkaráa wo mi c̄n̄, ò o buee z̄éenì bìo wa bìo karáa làa mia, à h̄ĩ mi s̄ĩa.

²³ Le wàn Maá Dónbeenì là a N̄uh̄úso Yeesu *Krista à na ho h̄éerà minén na lé wàn z̄àwa lè wàn h̄ĩnni k̄èrèt̄īewa yi. Le ba wé à mi wań mín, à wíoka dé mi s̄ĩa o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenì wé wé mu s̄āmu làa b̄ĩa búenbúen na wa wa N̄uh̄úso Yeesu Krista lè le waminì na nii mía.

Filiipusa

Vũahú túaró nùhú

Ho vũahú na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé ba nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kǎhú yi (Bè-wénia 16.12-40), á ba tà dó mí sĩa o Yeesu *Krista yi. Ho vũahú mu ó o Poole hĩa wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màhã túara ho lè le sĩ-wεε.

Ho vũahú mu nùhú búεeníí ó o Poole zéénia le mí sĩ wan ho Filiipusa bio yi. Bún mǎn ó o zéénia bio ó o bio kará làa ba, ò o henía ba sĩa. O mún bía nɔn ba yi le ba wé liiní mĩten làa bio ó o Yeesu wóráa mu bio sĩi. O zéénia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cǎn (1-2).

O ñà ba zeñ wán le ba wé yí ñí ho kàránlò na bio yí bon bio, ká ba sòobá mĩten à wé wé là arén bio sĩi (3).

O zéénia bio le Dónbeenì wee nanáa le sĩ-wεε lè ho hээрà bia búenbúen na páania là a Krista yi (4).

Le tɛenii

1 Ìnén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛenii minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛenii ba ya-díwá làa bia wee séení ba yi, làa bia ká búenbúen na bio sã le Dónbeenì yi ba páanílò là a Yeesu Krista bio yi. ² Le wán Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bio yi

³ Pãahú lée pãahú ká ã leékaa mi bio, à ã dé wán Dónbeenì bárakà. ⁴ Pãahú lée pãahú ká ã wee fio à ã mún fio na mi búenbúen yi lè le sĩ-wεε. ⁵ Lé bio, à lá ho pãahú na mi dó mí sĩa o *Krista yi á bueé bó ho zuia yi, á mí dó mí níni mi le Dónbeenì bín-tente bueró tonlò yi. ⁶ Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeenì búa nùhú mia, á le è sá á à tíí ñii o Yeesu Krista bĩní buen-nɔnzoñ. ⁷ Ì tũíá sĩ à hǎn yilera so keñ mi búenbúen dǎní yi, lé bio á ã wa mia làa sòobéε. Mu bon, le Dónbeenì wó á mi leéra le bín-tente bueró tonlò yi làa mi. Á pãahú na á ã wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeenì bíonì ñii o cítí-fĩ yahó, á ã wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho tũíá. ⁸ Mu bon, le Dónbeenì zũ le mu lé ho tũíá poni, le ã wa mia làa sòobéε làa bio ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á ã wee fio le Dónbeenì cǎn le mi wamini wíoka wé dé wán, à mi bio zũhólò le Dónbeenì bio dǎní yi, làa bio se làa bio yí se hueekaró mín yi à wíoka wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mi ì dàñ ñ lén bio se po bio ká bèra a na à mi ce le Dónbeenì yahó à wékheró bio yí mì yí leé yi à vaa búe o Krista bĩní buen-nɔnzoñ. ¹¹ Á mi bè-wénia búenbúen á à téréñ o Yeesu Krista pànká yi, á ba nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeenì yi, á à khòoní le.

Le bín-tente bueró bio

¹² Wán zàwa lè wán hĩnni, ã wi à mi zũñ le bio sá mi le bún wó á le bín-tente bueró tonlò vannáa lè mí yahó.

¹³ Mu bon, ho *Oroomu béε zĩ-beenì parowá ñúnása

làa bia ká búenbúen zũ le lé o *Krista bio yi á ã wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bio á ã wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè wán hĩnni boomuso wíokaa dó mí sĩa o Nùhúso yi, á wíokaa henía mí sĩa le Dónbeenì bíonì bueró yi. ¹⁵ Ba búí wi ba tǎhú wee bue o Krista bín-tente lé bio ba wee dí le yandee làa mi, á wi à ba bio nùhú wé poñ mi. Èε ká ba búí bán wee bue le bíonì mu lè le yi na se. ¹⁶ Bãnsowa so wee wé mu lé bio ba wa mi, á zũ le ã wi hen le bín-tente ñii tàró bio yi. ¹⁷ Ká bia wi à ba bio nùhú wé poñ mi o Krista bín-tente bueró bio yi, bán yilera na wi ba yi yí se. Ba wi à ba beé ã lò à bè bio á ã wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Èε ká bún búenbúen nùhú mia. À mu wé le yi na se loo, tàà yi na yí se loo, bún yí here. Bio nùhú wi lé ò o Krista bio wé bue. Bio ó o Krista bio yú wee bue bún lée zàmakaa ã cǎn, á ã wé è zàmaka mu bio yi féεε. ¹⁹ Lé bio á ã zũ le bio wee wé ká búenbúen vaa véenii lé ã kǎnílò mi fioró pànká yi, là a Yeesu Krista Hácírí † na wee séení mi pànká yi. ²⁰ Bio á ã pan làa sòobéε á dó ã sĩi wee lònó lé bio kà: Ì máa wé bio búí na hã ñiyio dà à dí mi bio yi. Ká ã sĩi á à wé here á wáa wé è dé ho cùkú o Krista yi ã wárá yi làa bio á ã wee wéráa mu, à ã yio wé lua, tàà à ã hí. ²¹ Mu bon, ãnén cǎn ká ã yio wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi bio yi. Ká ã bèn húrun loo, á ã mún ñ yí cùnú bún yi. ²² Èε ká bio á ã yio wi lua wà, á tonlò cùnú wi ba nùpua cǎn, á bio á ã wáa à lén á ã yí zũ. ²³ Ì wee héhéeka mu mí bio ñun pãahú. Ì lá húrun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé sĩ mi, lé bio á bún lé bio bèntín súaani. ²⁴ Èε ká minén bio yi á ã keñlò làa mia á nùhú bèn wíokaa wi po bún. ²⁵ Á bio á ã wáa láa mu yi, á ã zũ le ã keñ bín, á à keñ lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka zũñ le Dónbeenì bio, à sĩa wa mi sĩadéro o Yeesu yi bio yi. ²⁶ Lé bún ñ na ká ã kǎi bĩnia buara mi cǎn, á mi ì wíoka zàmaka làa sòobéε ã bio yi mi páanílò là a Krista yi.

† Yeesu Krista Hácírí: O Yeesu Krista Hácírí na bio bía hen lè le Dónbeenì Hácírí lée dà-kéní.

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè míten

²⁷ Bìo bìo here lé bìo mi ì bua miten sese á à héha làa bìo ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká ã buara mi c̄n loo tàá ká ã yí buara loo, à ã wé jí le mi fàrá òn mi s̄adéró o Krista yi wán lè le hácirí dà-kéní, á wó le jii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dón-beeni bín-tente jii. ²⁸ Mi yí día le mi zúkúsa zánika mia bìo woon yi. Bún ñ zéeni làa ba le ba à yáa, ká mu bèn ñ zéeni lè minén le mi ì kání. Bún búenbúen lé le Dón-beeni wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dón-beeni wó mu s̄amu làa mia: Le wó á mi dó mi s̄a o Krista yi á mún lò wee be o bìo yi. ³⁰ Mu bon, ñén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, dío á ã h̄a lá lè ho yahó á mi m̄n. Á lé dén lònbee so á ã pá lan wee lá á mi wee jí bìo.

2 Mi pànká wee wíoka kèñ mi páaníló là a *Krista bìo yi. O waminì wee hení mi s̄a. Mi páanía le Dón-beeni Hácirí pànká yi. Mi s̄a se á zū le màkárí. ² Àwa, á mi cén w̄a wé jí mín yi, à wañ mín, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé bún búenbúen á tíráa ã s̄i-wèe jii. ³ Mi yí wé bìo búí na wee wé à mi bìo p̄hú kèñ poñ bìa ká. Mi wé yí yòoní miten bìa ká wán à ba mi mia. Ká mi wé liiní miten à wé leéka le bìa ká s̄aaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi dòn bìo, ká mi mún wé leéka bìa ká bìo.

⁵ Bìo mi páanía là a Yeesu Krista, á mi bua miten làa bìo ó o buannáa míten bìo s̄i:

⁶ Orén na ka lè le Dón-beeni bìo, á yí le mi ì bua mí màamínló làa de konloon.

⁷ Bùeé. O tà día bún búenbúen ò o bueé ton lè ba nùpua bìo s̄i á lé o nùpue binbirì, á wó míten là a ton-sá bìo s̄i.

⁸ O liinía mítén á tà bò le Dón-beeni bíoní yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrì mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé bún n̄n le Dón-beeni w̄a yòonianáa wo ó o wi mu bìo búenbúen p̄hú wán, á wó ó o yú le yèni na po h̄a yènnáa búenbúen.

¹⁰ Á bìa wi ho wáayi làa bìa wi ho tá wán làa bìa wi ho n̄-h̄nbó-lóhó yi búenbúen ñ fàrá mí n̄nkóp̄nà wán o yahó.

¹¹ Á ba búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Nùhúso, á à dérää ho cùkú o Maá Dón-beeni yi.

Ba kèrètíewa ka lòn khoomu ho dímíjã yi

¹² Minén na á ã wa làa sòobéé, bìo mi wee bè le Dón-beeni bíoní yi, á mi wé wé bìo á bìa le kánia ko ba wé. Mi wé k̄nbi le Dón-beeni làa sòobéé à wérää mu. Bìo mi lá wee wé mu ká ã wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrì bìo á ã mía làa mia. ¹³ Lé le Dón-beeni wee na ho pànká mia à mi s̄a vá h̄a wárá na s̄i le yi à dàñ wérää h̄a.

¹⁴ Bìo léé bìo na mi wee wé, à mi yí khí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wérää mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bìo yí m̄i yí léé mia, à mi wé ba nùpua na wee ce le Dón-beeni yahó, le Dón-beeni zàwa na á f̄anì mía yi ho lònbiò nùpua na lé ba n̄-s̄máa tíahú. Mi ka lòn khoomu ba tíahú lòn f̄intéena na dó bìo s̄i, ¹⁶ minén na wee bue le

bín-tente, dío wee na le mukāni binbirì. Ká mi wee wé làa bún, á ã dà à z̄amaka mi bìo yi o *Krista b̄nì buen-n̄nzoñ, lé bìo le lònbee na á ã lá mi bìo yi ȳn̄c̄h̄ k̄amáa. ¹⁷ Bìo mi dó mi s̄a le Dón-beeni yi á mi n̄n miten le yi bún ka lòn muini na ba yan bìo s̄i. Á hàrì ká ba ko ba búe mi, à ã wé lòn h̄amu na bò mu wán, á ã wee z̄amaka mu bìo yi á à z̄amaka lè mi búenbúen.

¹⁸ Làa bún bìo s̄i, á minén mún wé z̄amaka, à mún z̄amaka làa mi.

O Timotee là a Epafordiite tonkaa bìo

¹⁹ Ì wee leéka le hen làa c̄inú ká a Nùhúso Yeesu tà, á ã tonka a Timotee mi c̄n bèra a na à ã jí mi s̄a à s̄i h̄i mi bìo yi. ²⁰ Lé bìo ká mu ȳn̄c̄h̄ wón á nùpua na wee leéka mi bìo làa bìo á ãnén wee leékaráa mu á mía.

²¹ Bìo ká búenbúen yara s̄á mí kùrú bìo ká a Yeesu *Krista bìo níi ló. ²² Minén mi bæere zū bìo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bìo ó o za wé sárää lè mín maá. ²³ Àwa! Ká ã zūna bìo á ã bìo ò wérää, ó orén lé yia á ã wee leéka à ã d̄enì tonka mi c̄n. ²⁴ Ì láa mu yi le hen làa c̄inú ká a Nùhúso ò na ho w̄h̄ú mi à ãnén ã bæere á à buen mi c̄n. ²⁵ Èe ká wán za Epafordiite na mi lá tonkaa ã c̄n ò o buee na mi níi bìo na mi le mi ì séení làa mi mi, á ã le mu ko à ã día wo ò o b̄nì buen mi c̄n. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. ²⁶ O b̄ntín wi ò o mi mi wán, á mún yilera lùnkaa lé bìo ó o zū le mi ná mí vánvámu bìo. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, léé c̄inú ká a yàá lá à hí. Ká le Dón-beeni màh̄á zūna a màkárí, mu yàá ȳn̄c̄h̄ orén mí dòn, ãnén á le mún zūna màkárí bèra a na à le yi-véé na wi ã wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bún n̄n á ã wi à ã día wo ò o buen mi c̄n f̄uaf̄u, bèra a na ká mi m̄n wo, à mi s̄a wa, à ãnén yi-véé bèn yòò t̄i yi. ²⁹ Àwa! Á mi s̄i a yahó lè h̄a z̄amaka-beeni mi páaníló là a Krista bìo yi. Ba nùpua na ka là a bìo á mi wé k̄nbi, ³⁰ lé bìo á c̄inú ká ká a lá à hí o Krista tonló bìo yi. Bìo mi yí dà máa wé máa na mi lé bìo mi khèra làa mi, lé bún ó orén z̄anía mí mukāni á wó séeníanáa mi.

O Krista bìo p̄hú wi po bìo ká

3 Wán zàwa lè wán hínni, á bìo ká wán á ã wee bío bìo ká làa mia: Mi wé z̄amaka bìo mi páanía là a Nùhúso bìo yi. Mu bìo na á ã túara n̄n mia na á ã b̄nìa wee t̄i yi ȳn̄c̄h̄ bìo na wee s̄éé mi, ká mu léé bìo na á à séení mia, à bìo búí yí dàñ mía yí v̄iní. ² Mi pa miten bìo ba ton-sá-kora yi, ba ka lòn booní, ba sòobáa wee hení ho kúioró bìo dàkh̄ina. ³ Mu bon, warén lé bìa kúiora binbirì. Wa wee b̄aaní le Dón-beeni lè le Hácirí pànká, á wee z̄amaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á yí dó wa s̄a waten yi. ⁴ Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí s̄i mítén yi, se ãnén dà à dé ã s̄i bún yi á à poñ wón bànso. Mu bon, ã túa lá à wé s̄i à ã dé ã s̄i ãnén yi, ⁵ lé bìo á ãnén ba *kúio ã teró wizooní bìo h̄et̄in zoñ. Wán s̄i lé o *Isirayēle n̄pomu, ã ton o Bēnzamee z̄i-p̄hú yi. Wán n̄wā lé ba *zúif̄uwa binbirì, á ã lé o zúif̄u binbirì. Ì lé o *Farizē á henía o *M̄oyiize làndá bèró bìo, ⁶ á ã can ã kuio làa sòobéé le Dón-beeni tonló yi fúaa

ĩ lá wee beé ba kèrètíewa kuure lò. Á ho *lándá mu bèró dǎní yi, á nùpue lá yí dà máa bío le ĩ wó khon mu búí yi hùúu. ⁷ Èé ká a Krista bìo yi, á búń bìowa so na lá ka lòn cùnú bìo ĩ cǔń á ĩ wǎa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bìo búenbúen ka lòn bìo na nùhú míá ĩ cǔń, lé bìo á ĩ Nùhúso Yeesu Krista zũńlò búń lé bìo nùhú wi po bìo ká búenbúen. Lé orén Krista mu bìo yi á ĩ pǎnǎa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bìo, bèra a na à ĩ bìo wíoka sǐ a yi binbirì ⁹ à pǎaní làa wo. Mu yínchǎ bìo á ĩnén bò ho lándá yi á nchǎ á ĩ térénnanǎa, ká lé bìo á ĩ dó ĩ sǐ o Krista yi á le Dónbeenì wórǎa mi là a ni-térénnii. ¹⁰ Bìo á ĩ wee cà lé o Krista zũńlò, à mún zũń ho pànká na le Dónbeenì nchǎ wo yi o vèeró mún. ĩ wi à ĩ pǎaní a lònbee yi làa wo à tà mu hùmú yi là a bìo sǐi. ¹¹ Ká mu wó kà, á ĩnén mún ñ láa mu yi le le Dónbeenì khíi vèení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bìo wa wee cà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩ yí dà máa bío le bìo á ĩ wee cà á ĩ wǎa yú vó, tàá bìo á ĩ ko à ĩ kèhnǎa á nii wǎa tun. Èé ká ĩ màhá wee hení ĩ lò bèra a na à ĩ yí mu, lé bìo ó o Yeesu *Krista léra mi á ĩ bìo sǎ a yi búenbúen. ¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩnén yí máa leéka le ĩ yú mu vó. Bìo bìo here miì lé bìo kà: Bìo á ĩ wó khíina á ĩ wǎa yí máa loń, bìo wi ĩ yahó lé búń á ĩ wee bánbá bìo yi. ¹⁴ Á bìo á ĩ wee cà lé búń á ĩ wǎa wee lùwí bìo yi, bèra a na à ĩ vaa yí ĩ veró cùnú ho wáyai le Dónbeenì cǔń ĩ pǎaní là a Yeesu Krista bìo yi. ¹⁵ Lé hǔn yilera so ko à há wé kèń warén kèrètíewa na dǔn vó le Dónbeenì bìo dǎní yi yi. Èé ká mi wee leéka bè-vio búí mu bìo yi, à le Dónbeenì zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶ Bìo wi bíń, á hen na wa van vaá bó yi á mi wǎa le wa wíoka bánbá làa búń bìo. ¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé wé bìo á ĩ wee wé. Bìo wee bè bìo mi nchǎ à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yò yi. ¹⁸ Mu bon, ba nùpua cèrèe wárǎa wee zéení le ba lé o Krista na húrun ho *kùrùwá wán zúkúsa. ĩ lá wee wé bío mu na mia féee, á ĩ pá bíńia wee bío mu làa mia ká ĩ wá. ¹⁹ Bán nùpua so píorǎ lé ba dofiina, á há nìyi-wárǎa na ba wee wé lé hǔn á ba wee khòoní miten bìo yi. Bìo ba wee leéka lé ho dímíńǎa bìo mí dòn. Mu vaa véení ká ba à yáa búenbúen. ²⁰ Èé ká warén kùrú lahó hón yòó wi ho wáyai. Á wa kǎńílo Yeesu Krista na à lé bíń á à buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khíi buara á wa sǎńia na cùkú míá ó o buéé wé á há à kèń là a sǎńia na cùkú wi bìo sǐi. Ó o ò wé mu lè ho pànká na wi o cǔń, hìá ó o ò yírǎa le sée mu bìo búenbúen wań.

⁴ Àwa, wàn zàwa lè wàn hínni na ĩ wa làa sòobéé, ĩ sǐi bèntín vá à ĩ bíńi mi mia. Mi bìo wee weé ĩ sǐi, á lé minén bìo yi à ĩ yí ho cùkú, á mi wǎa wíoka fǎrá dǔn mi pǎaní là a Nùhúso yi.

Le zéení bìo

² O Evodii là a Sèntiisi á ĩ wee hení bìo kà á à na yi le ba ñi-cúa wé le dà-kéní ba pǎaní là a Nùhúso bìo yi. ³ Èé ká ùnén na pǎanía wee sá ho tonló làa mi lè mí

yahó á ĩ wee bío bìo kà á à na yi: Ba háawa mu mí nùwǎ ñun á ù séení. Ba pǎanía lá le lònbee làa mi le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yi. O Kileman lè wàn zàwa na ká mún pǎanía lá le lònbee làa mi le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yi. Bán yènnǎa túara bìo yú le mukǎni binbirì yènnǎa vǎahú yi.

⁴ Mi wé zǎmaka féee mi pǎaní là a Nùhúso bìo yi. ĩ wíokaa wee bío mu, mi wé zǎmaka. ⁵ Mi wé ba nùpua na wayika à ba nùpua búenbúen zũń bìo. Mi wé leéka le hen làa cǔńú ká a Nùhúso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bìo woon yi. Èé ká mi màkóo wé wi bìo léé bìo yi, à mi zéení mu lè le Dónbeenì. Mi mún wé dé le bǎrákà féee. ⁷ Ká mi wee wé kà, á le Dónbeenì á à na mí héerǎ mia, hón héerǎ so dà bìo wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi pǎaní là a Yeesu *Krista bìo yi.

⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo kà wán á ĩ ì bío bìo kà làa mia: Bìo ko mu wé here mia lé ho túiá poni bìo, làa bìo búenbúen na ko lè le kǔnbii, làa bìo téréńna, làa bìo wee ce, làa bìo ó o nùpue ko ò wań, làa bìo ko lè ho cùkú. Bìo búenbúen na se làa sòobéé, làa bìo ko lè le bùaaníi lé búń bìo ko mu wé here mia. ⁹ Bìo á ĩ kǎráńna làa mia á mi tà yi, bìo mi ñǎ ĩ cǔń làa bìo mi mchǎ à ĩ wee wé lé búń á mi wé bè yi. Ká mi wee wé kà, á le Dónbeenì na wee na ho héerǎ, á à kèń làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bǎrákà dérò bìo

¹⁰ ĩ wee zǎmaka làa sòobéé ĩ pǎaní là a Nùhúso yi, lé bìo mi màhá wǎa dàńna zéení làa mi le mi pan ĩ bìo. Mu bon, mi pan ĩ bìo yí khú ká lé bìo mi lá dǔń yí yú mu wéró nii. ¹¹ Mu yínchǎ bìo búí fòora miì á nchǎ á ĩ wee bíorǎa kà. Hen ká ĩ bìo ka làa bìo na, à ĩ sǐi wa mu bìo yi lé bìo á ĩ mána mu búenbúen. ¹² ĩ khon loo, á ĩ zũ bìo á ĩ ì bua lè ĩten. ĩ bìo wi loo á ĩ zũ bìo á ĩ ì bua lè ĩten. ĩ yú bìo á ĩ dí loo, tàá ĩ yí yú bìo á ĩ dí loo, à ĩ yí puuní loo, tàá à bìo wi ĩ cǔń fòo miì loo, mu búenbúen yi á ĩ zũ bìo á ĩ ì bua lè ĩten sese. ¹³ Búń biowa so wéró pànká ó o *Krista wee na miì. ¹⁴ Èé ká bìo mi séení mi le lònbee na yú mi bìo yi bèntín léé bìo na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zũ le pǎahú na á ĩ búá le Dónbeenì bín-tente bueró nùhú mi cǔń, á ló ho Maseduana kǔhú yi, á lé minén mi dòn lé ba kèrètíewa kuure na séení mi. ¹⁶ Pǎahú na á ĩ wi ho Tesaloniiki yi lé bíń mi búá mu nùhú yi, á séení mi làa bìo á ĩ màkóo wi yi á dǔn há cúa-ñun. ¹⁷ Búń yí máa zéení le ĩ wee cà à mi wé séení mi làa búń sǐi féee, èé ká ĩ màhá wi à le Dónbeenì na bìo mi wee wé bàn cùnú mia. ¹⁸ Mi hǎmu na mi tonkaa là a Epafodiite buéé dǔn mi lè mí ñi-kǎa, mu yáa puunía bìo á ĩ màkóo wi yi búenbúen. Bìo mi nchǎ miì ka lòn muini yà na cǔńa á sǎmu sǐ le Dónbeenì yi. ¹⁹ Wàn Dónbeenì na nǎfòró nii míá á à na bìo mi màkóo wi yi búenbúen mia mi pǎaní là a Yeesu *Krista bìo yi. ²⁰ Le ho cùkú à bìo sǐ wàn Maá Dónbeenì yi féee há lúlúio na nii míá yi. *Amiina!

Le tɛɛní

²¹ Bìà bìò sǎ le Dónbeenì yi ba páaníló là a Yeesu
*Krista bìò yi á mi tɛɛní yi lè mí ni-kéní kéní. Wàn zàwa

lè wàn hínni na làa mi páanía wi mún wee tɛɛní mia.
²² Bìà hen na bìò sǎ le Dónbeenì yi búenbúen wee tɛɛní
mia, sǎnkú bìà wee sá ho *Oroomu bée cǎn.
²³ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia.

Koloosisa

Vũahú túaró nùhú

Ho vùahú na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeenì biónì bín lé yia ba le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bæere yi (1.7; 4.12).

Pàahú na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi bueé búεkío wo á bía nɔn wo yi le ba nùpua búí hínnɔn wee vííní ho Koloosi kèrètíewa lè ho kàránlò búí síí.

Lé búnn nɔn ó o Poole túararàa ho vùahú na kà nɔn ba yi, à zéení le Dónbeenì tùíá poni làa ba, bèra a na à ba pí ba nùpua mu kàránlò. O mún bía nɔn ba yi le le Dónbeenì ðínn o Yeesu *Krista wán léraràa ho ðímíná, á lé orén le wee ðínn wán kànníáa ba nùpua (1-2).

O zéeníà bìo ba wé è bua lè mítén ba páaníló là a *Krista yi (3-4).

Lé o Tisiiki là a Oneziimu ó o Poole tonkaa lè ho vùahú mu á ba vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tɛení

1 Mu lé ãnén Poole, yia le Dónbeenì lè mí sī bìo á wó á ã lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vùahú na kà. ãnén lè wán za Timotee ² á wee tɛení minén wán zàwa lè wán hínni na bìo sà le Dónbeenì yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á sīadéro wo yi fàrá tīna. Le wán Maá Dónbeenì à wé mu sãamu làa mia, à na ho héérà mia.

O Poole Dónbeenì bārákà déró bìo

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Maá Dónbeenì yi mi bìo yi, à wa dé le bārákà. ⁴ Wa wee dé le bārákà lé bìo wa ná bìo mí sīa dóràa o Yeesu Krista yi bìo, làa bìo mí waràa bìa búenbúen na bìo sà le Dónbeenì yi. ⁵ Mi dó mí sīa á wa mín, lé bìo mí dó mí sīa á wee lóní le Dónbeenì bè-tente na le dó mí níi le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mí ná bìo pàahú na ba buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho tùíá poni. ⁶ Ho ðímíná búenbúen yi, á bìa wee tà le bín-tente mu bìo, à wé bìo sī le Dónbeenì yi á wee dé wán ká ba wà. Lé ká sī á mu mún wee wéràa minén c̄n à lá ho pàahú na mi ná le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeenì sãamu bìo binbirì à buee búe ho zuia níi wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobéé na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sòobá mítén à sáràa o Krista tonló wa lahó yi mi c̄n. ⁸ Lé orén bueé bía le wamini na á le Dónbeenì Hácírí wó á mi wa làa mín bìo làa wen.

⁹ Lé búnn nɔn á pàahú na wa ná mi bìo yi níi wán, á wa wee fio le Dónbeenì yi féεε mi bìo yi. Wa wee fio le le Dónbeenì na mu bè-zūhminì lè mu bìo zūhíló búenbúen na wee lé lerén mí bæere Hácírí c̄n mia. Lé búnn ñ na ká mi ì zūh bìo le sīi vá yi á mu níi ì sí. ¹⁰ Búnn ká mi ì dànn ñ bua mitén làa bìo mu koráa là a Nùhúso,

á mi wé è wé bìo sī a yi búenbúen féεε lè hã wárà na se lè mí sīwà búenbúen, á à wíoka à zūh le Dónbeenì.

¹¹ Bìo le Dónbeenì pànká níi mía, á wa wee fio le yi le le wé à mí pànká kén bèra a na à mí wé dànn hí mí sīa, à ní mi yiwa lè le sī-wεε. ¹² Mi wé dé wán Maá Dónbeenì bārákà. Le wó á mí ko à mí níi kén hã kía na le bàrá ká làa bìo bìo sà le yi mu khoomu yi le c̄n. ¹³ Le kànníá wen le túbírí pànká níi yi, á wa wáa wi le Za na le wa làa sòobéé béenì ðínní ¹⁴ Lé o Za mu pànká yi á le kànníá wen, á séra wa bè-kora díá.

O Krista khòoníló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeenì na yí dà máa mi.

O kí mu bìo búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen nùhú wán.

¹⁶ Lé bìo ó orén lé yia le Dónbeenì ðínn wán léraràa mu bìo búenbúen,

bìo ho wáayi, làa bìo ho tá yi,
bìo wee mí, làa bìo yí máa mí,
hã pànkáwá lè mí sīwà búenbúen.

Le Dónbeenì ðínn orén wán á léraràa mu bìo búenbúen,

mu bìo búenbúen le léra orén bìo yi.

¹⁷ Orén wi ká bìo búí ðínn yí léra.

Lé orén pànká yi á mu bìo búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sánia bàn nùhú lé orén.

Lé orén le kuure mu búá wán.

Lé orén lé ba ní-hía nín-yání so na vèera á máa bínní máa hí

bèra a na ò o dí mu bìo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bìo mu wó sína le Dónbeenì yi à bìo lerén karáa búenbúen à le Za mún kén làa búnn.

²⁰ Á mu mún wó sīna le yi à le dīn orén wán à bio ho wáayi làa bio ho tá yi búenbúen làa de bīnī wé sī. Lé o Za na húrun ho *kùrùwá wán á cāni kúará pánká yi á le dóráa ho héerà lerén lè mu bio búenbúen pàahú.

²¹ Á minén na lá lé ba ni-hānī le Dónbeenì c̄n, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-kora wéró bio yi, ²² á le wáa wó á mi bīnīa sī làa de bio le wó á le Za wó a núpue á húrun pánká yi. Le wó kà sīi bèra a na à mi dàñ dīn le yahó ká mi wee ce á fīanī mía yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhǎ ko mi wíoka dé mí sīa o Za mu yi, à fárá dīn. Bio mi dó mi sīa wee lòní bio le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa. Le bín-tente mu lé dìo mi ná khīina, dìo buera n̄n ho dīmíjǎ núpua búenbúen yi. Á lé lerén bín-tente mu bueró tonló á ĩnén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bio

²⁴ Hǎ làa na kà wán á le lònbee na á ĩ wee lá mi bio yi á ĩ wee zǎmaka bio yi. Lé kà sīi á ĩ sǎnía lò ò beráa á à tiírǎa le lònbee na wa ko wa kǎa yi jii † o *Krista tonló sáró yi ba kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sǎnía bio yi. ²⁵ ĩnén wáa lé ba kèrètíewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bio le Dónbeenì kàràfáa ho tonló mi, á le ĩ zéeni mí bioní bio yahó búenbúen mi séeníló bio yi. ²⁶ Le bioní mu lé mu bio na le Dónbeenì lá sà ho dīmíjǎ núpua búenbúen yi hàanì. Èe ká hǎ làa na kà wán á le wáa zéeni le bioní mu bio làa bìa bio sǎ le yi. ²⁷ Le Dónbeenì le mí ì zéeni làa ba le le bio na lá sà yi na semu bàn sīi mía á ba núpua búenbúen níni dàñ keñ yi. Bún bio so lé o Krista páaníló làa mia. Lé bún n̄n á mi dó mi sīa wee lòní ho cùkú na le Dónbeenì dó mí jii le mí níni ì keñ yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bio, á wee jì le Dónbeenì n̄pomu n̄-kéní kéní zení wán, á wee kàrán ba lè mí n̄-kéní kéní mu bè-zǔnminì pánká yi. Wa wee wé bún bèra a na à ba n̄-kéní kéní dàñ dǎ vé ba páaníló làa Krista pánká yi. ²⁹ Lé bún te bio á ĩ wee sáráa ho tonló mu lè ĩ sòobéé làa Krista pánká beenì na wee mi bio á ĩ wee wé yi.

2 ĩ wi à mi zǔn le ĩ wee sá lè ĩ sòobéé minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètíewa, làa bìa ká búenbúen na yèrè mún dīn yí dá ĩ wán bio yi. ² ĩ wee sá lè ĩ sòobéé bèra a na à mi búenbúen sīa wé hereka à mi wé le dà-kéní bio mi wa làa mín bio yi. Bún bio yi á mi ì yí mu bè-tentewà lè mí síiwà búenbúen na ko làa mia ká mi bèntín zūna le le Dónbeenì bín-tente na mi ná lé ho tūiá poni. Lé bún ñ na ká mi ì zǔn le Dónbeenì bio na lá sà yi, bún na lé o *Krista. ³ Lé orén mí dòn á mu bio zǔnló lè mu bè-zǔnminì búenbúen na lé ho nàfòrò binbiri wee lé c̄n. ⁴ ĩ bía bún n̄n mia bèra a na à mi yí día mítén le o búii khà lè mí bín-sīa vīini. ⁵ ĩ mía mi tǎhú bún bon, ká ĩ hácirí dén màhǎ wi làa mia. Bio mi buannáa mín sese, làa bio mí sīadéro o Krista yi fárá tī na á ĩ sīi wan bio yi.

Wa páaníló làa Krista bio

⁶ Áwa, á bio mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Nuhúso, á mi wáa bua miten làa bio sī a yi mi páaníló làa wo bio yi. ⁷ Mi fárá mi sīadéro wo yi lòn vīndèe na naní zon ho tá yi bio sīi. Mi le mi sīadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mi wíoka fárá dīn mi sīadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha lè ho kàránlò na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenì bārakà féee.

⁸ Mi pa miten bio. Mi yí día le ba núpua vī mia lè mí kàránlò na yí bon á nùhú mía. Hón kàránlò so fárá ba núpua làndáwá lè ho dīmíjǎ pánkáwá na yí máa mi wán, ká ho yí fárá Krista wán. ⁹ Mu bon, bio ó o Krista wó a núpue mí cúee á bio le Dónbeenì karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ Á le Dónbeenì bio dǎni yi á mi bio búenbúen jii sú mi páaníló làa Krista yi, wón na wi hǎ pánkáwá na yí máa mi búenbúen nùhú wán. ¹¹ Bio mi páanía làa wo, á mi lé ba núpua na ba kúiora. Ká hón kúioró so màhǎ yí wó mi sǎnía yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pánká na ó o léra mia. ¹² Pàahú na mi bátizera yi, á mi ka lòn núpua na páanía nùuna làa Krista á mún páanía vèera làa wo lé bio mi dó mi sīa le Dónbeenì pánká na vèeni wo léra ba ni-hía tǎhú yi. ¹³ Á minén na lá húrun le Dónbeenì c̄n mu bè-kora na mi lá wee wé làa bio mi yí kúiora bio yi, á le wáa vèeni mia mi páaníló làa Krista bio yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékheró bio na jà wa júná yi á le bó nùhú lòn kení vūahú bio sīi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á bóráa mu nùhú. ¹⁵ Le fáara hǎ pánkáwá na yí máa mi búenbúen fūna á dó hǎ n̄yio hǎ yi ba núpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kùrùwá wán pánká yi.

¹⁶ Ó o búii wáa yí ko ò o cítí mia bio mi yí bò ba *làndáa yi mu bè-dinii lè mu bè-junii dǎni yi, tàa bio mi yí máa dí hǎ s̄n-beera, tàa ho pīihú miló nín-yání wizonle s̄nú, tàa ba *zúifúwa vūnkalo wizonle s̄nú. ¹⁷ Bún búenbúen fù lé bio lá wà bueé wé bàn khǎkhǎnáa-mu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mi yí día le o búii bio le mi yí ko lè ho cùnú le Dónbeenì c̄n. ĩ wee bio bìa wee wé lè ba wee liini mítén à búaani ho wáayi tonkarowà bio. Ba wee bio le mi bio nùhú wi po bìa ká ba bè-minii bio yi. Lé barén te mí kùrú yilera. Ba wee yoní mítén mu bio yi kǎamáa. ¹⁹ Ba yí c̄éra a Krista na ka lòn sǎnía bàn nùhú yi. Lé orén wee wé à hǎ sǎnía biowa na c̄ékaa mín yi à wé dǎ làa bio le Dónbeenì le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró làa Krista bio

²⁰ Mi páanía húrun làa Krista, á kǎnía ho dīmíjǎ pánkáwá na yí máa mi níi yi. Á léee webio n̄n á mi páa wee día miten à ba kíkaka yi lè mí *làndáwá, ka lè mi bio pá sǎ ho dīmíjǎ yi? ²¹ Ba le mi yí lá bio kà, à yí dí bio kà, à bio kà mi yí dǎ. ²² H̄n làndáwá so bio ciran mu bio na ká a núpue jiana mu lè mí màkoo, à mu vé. Lé ba núpua bò hǎ á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zǔnminì bio na se á wee zéeni le ba núpua wé dé mí sòobéé le Dónbeenì bio yi, à wé liini mítén, à

† Mi loñ Matiyee vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

wé beé mí sǎnía lò. Èé ká mu nùhú màhá mía. Mu wee kǎna bìo ba nùpua sǎa wee vá yi mí dòn yi.

3 Á bìo mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wǎa wé cànká bìo bìo sǎ ho wáayi, hen na ó o Krista yòó kará yi le Dónbeenì nín-tǎnì. ² Mi wé leéka bìo bìo sǎ ho wáayi bìo, ká mi wé yí leéka bìo bìo sǎ ho dímíjǎ yi bìo. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wǎa yú le mukǒn-fínle là a Krista, wón na páanía lè le Dónbeenì. Bìo bìo sǎ ho dímíjǎ yi á le mukǒn-fínle mu bìo sà yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukǎnì. Ká a Krista khíi wà bueé zéení mítén lè ho dímíjǎsa, á mún ò zéení làa ba le mi bìo sǎ mí yi, á mi ò páaní a cùkú yi làa wo.

Le mukǒn-fínle lè le mukǒn-kínle bìo

⁵ Àwa, á bìo wi mia na bìo sǎ ho dímíjǎ yi á mi búe nùhú. Bún na lé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà, lè há nyi-wará, lè mu bìo na yí se na mi sǎa wee vá yi, lè há yio na yí máa sì lè mu bìo. Bún na ka lòn wǎnna na mi dó mi sǎa yi. ⁶ Hǎn wékhewa so lé hǎa wee wé à le Dónbeenì sǐi cǐnáa [bìo yí máa bè le bíonì yi.] ⁷ Lé bún bàn síi á minén mún láa wee wé pǎahú na há wékhewa pànká wi mi wán. ⁸ Èé ká há làa na kà wán á mi khí mu búenbúen yi. Mi wé yí le mi sǎa cǐ, mi día le mukǒn-jiílè, lè há làntàa, lè há kàakó-bíonì. ⁹ Mi wé yí fǔaa sabíonì na mín yi. Mi wé yí wé bún bìowa so, lé bìo mi wǎa día bìo mi fù wee bua lè mítén. ¹⁰ Mi wǎa yèrèmaa wó ba nì-fǎa. Lé le Dónbeenì wó mia lè ba nì-fǎa á wee yèrèma mia féé, à mi bonmín làa de, à mi zǔn le binbirì. ¹¹ Lé bún nǒn á ba *zúifúwa làa bìo yínǒn ba zúifúwa, làa bìo kúiora làa bìo yí kúiora, lè ba nì-hǎnì, làa bìo yio yí héra, lè ba wobáanì làa bìo wi mítén, bán búenbúen á hueekaró mía yi. O *Krista mí dòn lé yia bìo nùhú wi. Bìo dó mí sǎa wo yi búenbúen ó o páanianáa.

¹² Àwa, minén na le Dónbeenì wa á hueekaa á mi bìo sǎ le yi, mi wǎa wé ba nùpua na zǔ le màkárì. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liinì mítén à wé wayika. Mi wé jì mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sǎa cǐ mín yi. Ká a búu wé wó khon lè mí ninza, à mi sén día na mín yi. Bìo ó o Nùhúso séraráa mi wékhéro día, lé bún bàn síi á minén mún wé sén día nanáa mín yi. ¹⁴ Mi wañ mín, bún lé bìo bìo here á po bìo ká búenbúen. Lé bún á à wé mia lè le dà-kénì binbirì.

¹⁵ Le o Krista héerà na ó o wee na mia à dí mi bìowa búenbúen yahó. Lé hón héerà so á le Dónbeenì hueekaa mia à mi keñ yi, à mi wé lòn sǎnía dà-kénì. Mi wé dé le bǎrákà. ¹⁶ Le o Krista bíonì keñ mi yiwa à jii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín sǎa lè mu bè-zǔnmini na jii sú. Mi wé sío há lení lè mí síwà lè mi sǎa búenbúen à dérǎa le Dónbeenì bǎrákà. ¹⁷ Bìo mi wee bío làa bìo mi wee wé búenbúen á mi wé wé là a Nùhúso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenì bǎrákà o Yeesu mu pànká yi.

Bìo wa ko wa bua làa mín

¹⁸ Háawa, mi wé liinì mítén na mi bǎránì yi, làa bìo mi ko mi wé wé làa bú mi páaníól là a Nùhúso bìo yi.

¹⁹ Báawa, mi wañ mi hǎnání. Mi wé yí jiiinì mi mukǎnì ba wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bíonì yi mu bìo búenbúen yi, lé bìo á bún sí a Nùhúso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí cǐi mi zàwa sǎa à tèe ba bàra.

²² Wobáanì, mi wé bè mi núnása na wi ho dímíjǎ yi bíonì búenbúen yi. Mi wé yí wé mu ba yio yi mí dòn à càráa le yèni ba cǐn. Ká mi màhá wé sá na ba yi lè le yi na wee ce, bìo mi wee kǒnbi o Nùhúso bìo yi. ²³ Mi wé wee sá tonlò léee tonlò, à mi hén mi yiwa sǎráa ho, à keñ lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bìo mi zǔ le o Nùhúso á à sǎanì mia, dén sǎanìi so lé há kǐa na ó o bàrá ká làa bìo bìo sǎ a yi. Yia lé mi Nùhúso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká bia bèn wee wé bìo yí téréna, bán ó o Nùhúso á à sǎanì yi á à héha làa bún, o máa hueeka nùpua mín yi.

4 Wobáanì núnása, mi wé wé bìo téréna á héha lè mi wobáanì. Lé bìo mi zǔ le minén mún Nùhúso wi ho wáayi.

Le zéení lè le tǎenii bìo

² Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi à wé dé le Dónbeenì bǎrákà féé. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeenì hén mí bín-tente bueró jii na wen, bún na lé o *Krista bìo na lá sà yi. Lé bún bìo yi á ò wiráa ho kàsó yi. ⁴ Mi fio na mi bèra a na à ò dàh zéení mu wéréwéré làa bìo á ò ko à ò zéení làa bú.

⁵ Mi wé zǔn mítén buaró bìo yínǒn ba kèrètíewa tǎahú. Pǎahú léee pǎahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé ba nùpua na zǔ há bíonì à wé bío há bín-tentewà, à wé dàh bío lè ba nùpua làa bìo mu koráa.

⁷ O Tisiiki bueé zéení bìo á ò bìo karáa búenbúen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dǎnì yi á ò wa làa sòobéé. O wee sòobá mítén à sǎráa o Nùhúso tonlò làa mi. ⁸ Bìo nǒn á ò wee tonkaráa wo mi cǐn léee bèra a na à mi zǔn bìo wa bìo karáa, o ò hǐi mi sǎa. ⁹ O Oneziimu na wee lé mǐ cǐn á à bè mín làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dǎnì yi á ò wa làa sòobéé. O sǐidéro o Krista yi fǎrá tǐna. Lé barén mí nùwǎ jùn á à bè mín bueé zéení bìo wó wa cǐn búenbúen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tǎenì mia. O Baanabaasi bàn za na ba le Maaki mún wee tǎenì mia. O buenlò bìo fèra bío nǒn mia. Ká a bueé dǎn mia, à mi bua a sese. ¹¹ O Yeesu, yia ba mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tǎenì mia. Ba *zúifúwa na lé ba kèrètíewa tǎahú, á bán mí dòn lé bia làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeenì bá-zàmu bìo. Ba hení ò sǐi. ¹² O Epafaraasi, yia wee lé mí cǐn, á mún wee tǎenì mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá mítén à fio féé mi bìo yi bèra a na à mi sǐadéro le Dónbeenì yi wíoka fǎrá tǐn, à wé ba kèrètíewa na dǎn wó, á yí máa titika le Dónbeenì sǐi bìo wéro yi. ¹³ Ìnén ò beere nǒn bìo ó o wee beéráa mítén lò làa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá kèrètíewa bìo yi. ¹⁴ O Luki na lé o dǎkǎtúaràn, yia á ò wa làa sòobéé, là a Demaasi mún wee tǎenì mia.

¹⁵ Mi tɛɛnɪ wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tɛɛnɪ a Ninfa lè ba kèrètíewa na wee kúee mín wán o zĩ yi.

¹⁶ Ká mi kàrána ĩ vūahú mu vó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi à bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahú na nɔn ba yi á nɔn mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Núhúso kàràfáa wo yi ò o wé sá à ho jii sí.

¹⁸ Lònbiò lé ĩnén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa bìo kà à na mia. Mi yí le mi yiwa sà mi ho kàsó na á ĩ wi yi. Le le Dónbeenì à wé mí sãamu làa mia.

Tesaloniikisa nín-yání

Vũahú túaró nùhú

Ho vùahú mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kòhú ló-beeni. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èε ká a màhà yí dàhna yí kará bín yí míana. Lé bìo á ho kàránlò na ó o wee na á ba *zúífùwa búí yí tà bìo, á ba nɔn wo (Bè-wénia vùahú 17.1-17). Bìo nɔn ó o túararàa ho vùahú mu lé ho tonlò na ó o sá hùinia yi bín ó o wi ò o bíní sǐ jii.

Bìo le kuure mu yí fàrá yí míana, ká bìo le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o ná, ó o wee zàmaka mu bìo yi, á wee hení ba sǐa le ba bánbá à ba kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bía ba ni-hía vèeró bìo làa ba, làa bìo ó o *Krista à bíní ì buen á buéé fé bìa dó mí sǐa wo yi. O mún bía le ba wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zùhlowà tò mu wán le ho vùahú mu lé hia lé o Poole nín-yání vùahú na ó o túara. O túara ho hã lúlúio búarà-nun làa pírú (50), lè ho búarà-nun làa pírú làa dà-kéní (51) pàahú o Yeesu teró mǎn.

1 Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timɔtee á wee túa ho vùahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sǎ a Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeeni wé mí sǎa-mu làa mia à na ho hээрà mia.

Bìo ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè mítén

² Wa wee dé le Dónbeeni bǎrǎkà féεε mi búenbúen bìo yi. Wa yí máa khí le Dónbeeni fioró yi mi bìo yi. ³ Wa wee leéka mi bìo fúuu wǎn Maá Dónbeeni yahó. Lé bìo á mi yí dú parí mi sǎdéró le Dónbeeni yi. Le waminí na wi mia lé dén nɔn á mi wee wérǎa mu bè-tentewà. Á mi sǎdéró wa Nùhúso Yeesu *Krista yi á mún fàrá dǐn. ⁴ Wǎn zàwa lè wǎn hínni, wa zǔ mu le le Dónbeeni wa mia á hueekaa à mi bìo sǐ le yi. ⁵ Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa niní mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeeni Hácírí pǎnká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bìo lé ho tǔiá. Bìo wa buan lè waten mi tíahú à mi bìo wé seráa á mi zǔ. ⁶ Bìo warén wó á mi bò yi, á mún bò bìo ó o Nùhúso wó yi. Hàrí bìo mi lò wee be làa sòobée mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeeni bíoní yi lè le sǐ-wεε, dìo le Dónbeeni Hácírí wee na.

⁷ Bìo mi wó kà lé búnn á bìa tà a Krista bìo ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi búenbúen lá ko ba wé loń yi à wé. ⁸ Lé lè minén cǔn ó o Nùhúso bíoní dǐn yi á sǎ nánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínɔń búnn mí dòn. Mi Dónbeeni bìo tǎrò á bènbéra hã lùu búenbúen, á mu bàn bíoró yàá wǎa nùhú mía wa cǔn. ⁹ Ba nùpua búenbúen wee bío bìo mi buan làa wen bìo, pàahú na wa van mi cǔn yi. Ba mún wee bío bìo mi pǎ hã wǎnna à mi tà le Dónbeeni binbirì na wi féεε bìo, á nɔn mitén le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le vèenia. Orén Yeesu mu lé yia á à kǎní wen le Dónbeeni sǐ-cǐlè cǐtíi pàahú.

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi bìo

2 Wǎn zàwa lè wǎn hínni, minén mitén nɔn wa buenlò mi cǔn cǔnú. ² Mi zǔ mu le sǎni wa buen mi cǔn, á ba beéra wa lò, á zùahna wen ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeeni màhà henía wa sǐa á wa bueraràa le Dónbeeni bín-tente nɔn mia lè hã kánkáa. ³ Wa bè-bíonii yí dǐn bìo na yí bon wán. Yilera na yí se mía wen. Wa yí máa cà à wa víini nùpue. ⁴ Bùéé. Le Dónbeeni lora wen, á nɔn à wa ko làa bú, á le kàràfáa mí bín-tente wen á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínɔń nùpua á wa le wa à wéé sǐa, ká mu lé le Dónbeeni. Dén na zǔ bìo khíina zoó wi wa sǐa yi. ⁵ Mi zǔ mu kénkén le wa bíoní yínɔń ni-khènló bíoní. Wa yí máa bío à cà bìo nùpue búí cǔn. Búnn le Dónbeeni mí bæere zǔ. ⁶ Wa mún yí cà à minén tàà ni-vio khòoní wen. ⁷ Wa yàá lá ko à wa wé fé bìo búí mi cǔn lé bìo wa lé o *Krista tonkarowà. Èε ká wa màhà tà wayíira waten mi tíahú làa bìo ó o há-nàa wé wayíiraa mítén à lońnaa mí zàwa yi bìo sǐi. ⁸ Wa wa mia làa sòobée lé búnn nɔn á wa yí kǎna le Dónbeeni bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bìo yi. Búnn wee zéeni le mi bìo bèntín here wen dàkhíina. ⁹ Wǎn zàwa lè wǎn hínni, ho tonlò na wa sá, làa bìo wa lò bonnáa á mi zǔ bìo. Wa sá le wisoni lè ho tǐnàahú, bèra a na à wa bìo yí wé sèrò mi ni-kéní búí wán. Lé kà sǐi á wa wórǎa á bueraràa le Dónbeeni bín-tente nɔn mia. ¹⁰ Minén na tà a Krista bìo á wa buan waten sese yahó, á téréna waten. Bìo ba dà à bío le wa wó khon yi á mía. Minén lè le Dónbeeni lé mu sèéràsa. ¹¹ Mi zǔ mu le mi ni-kéní kéní á wa buan làa bìo ó o maá wee wé bua lè mí zàwa bìo sǐi. ¹² Wa nɔn hã yile-tentewà mia, á híina mi sǐa, á bía mu henía nɔn mia le mi bua mitén làa bìo le Dónbeeni sǐi vá yi. Dén na von mia à mi keń le bá-zàmu cùkú yi. ¹³ Wa mún pá bínía wee dé le Dónbeeni bǎrǎkà bè-vio búí bìo yi. Pàahú na mi ná le Dónbeeni bíoní wa

† Mi loń Bè-wénia vùahú 16.19-24; 17.1-9

jiní yi, á mi yí buan le lòn nùpue bíonì, à mi buan le lè le Dónbeenì bíonì bìo síi. Mu bon. Le bèntín ló le Dónbeenì c̄n làa tũíá. Le bíonì mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bìo c̄n. ¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee k̄hú kèrètíewa kuio na bìo s̄á le Dónbeenì yi bìo na sá ba yi lé bún bàn síi á minén mún k̄áa yi. Le lònbee na yú ba ba *zúifùwa níi yi, lé dén lònbee so síi á mìn zàwa mún beéra lè mi lò. ¹⁵ Lé barén zúifùwa yáania bó le *Dónbeenì ñi-cúa f̄erowà. Lé ba zúifùwa mún bó a Nùhúso Yeesu. Warén wa bæere á ba beéra lò. Le Dónbeenì síi bìo wéró mía ba yi hùúu. Bìo bìo wi ba nùpua búenbúen yi á ba tun wãna. ¹⁶ Wa lá wi à wa bue le Dónbeenì bíonì à na bìa yínçh̄ ba zúifùwa yi à bán fen, á ba wi ba hè wen. Lé kà síi á ba wó à tíraráa mí bè-kora na ba wee wé f̄éε ñii. Èε kà mu véenì á le Dónbeenì síi c̄á ba yi.

O Poole síi vá ò o mi ho kèrètíewa wán

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa mìn yi á yú p̄ahú à wa máa mi mìn, kà wa màh̄á wee leéka mi bìo. Á wa wee bánbá, á wi wa mi mi wán, lé bìo á mi bìo wi wen làa sòobéε. ¹⁸ Lé bún ñçn á wa lá wi à wa b̄íní buee búεkí mia. Ìnén Poole wó mu lora d̄ñ h̄a zen cúa-yen. Ká a *Satãni màh̄á hò wen. ¹⁹ Bìo ñçn á wa dóráa wa sía, á wi le sí-wεε yi, lé minén bìo yi. Lé minén lé le s̄añíi na á à wéé wa sía wa Nùhúso Yeesu yahó o khíi b̄íní buenlò p̄ahú. ²⁰ Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sí-wεε.

³ Bìo wa míana wa máa ñí mi s̄á, á wa ñà wa yiwa san. Lé bún ñçn á wa tò mu wán le wa à k̄enì ho Ateena lóhó yi wa dòn, ² à wa tonkaa wàn za Timçtee mi c̄n, wón na wee sá le bín-tente bueró tonlò lè le Dónbeenì, dìo bìo ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi s̄adéró le Dónbeenì yi wíoka f̄ará d̄ñ, ò o mún hení mi sía. ³ Lé bún á à na kà minén búí máa día mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lùnka mi yilera. Minén miten yàá zū mu le warén na tà a *Krista bìo ko wa k̄áa le lònbee mu yi. ⁴ Bìo wa hía wi mi c̄n á wa f̄era bíá mu ñçn mia le wa lò ò be làa sòobéε. Mi zū le bún lé bìo bèn wó. ⁵ Lé bún ñçn á ñà ñà ñà yi san á ñà tonkaa o Timçtee mi c̄n ò o buee loñ bìo mi s̄adéró le Dónbeenì yi bìo karáa à b̄íní buee bío na miì. Bìo dà-kéní á ñà lá z̄ana yi, le ñún-sí ó o *Satãni khà mia v̄íníá. Ká mu lá wó làa bún se wa seéra waten mi bìo yi k̄áamáa.

⁶ Èε kà bìo ó o Timçtee ló mi c̄n bueé d̄ñ, á bìo ó o bíá mi s̄adéró le Dónbeenì yi lè mi waminì d̄nì yi léε sí-wεε bìo. O bíá le kà mi san san lon wa bìo à mi sía wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bìo á warén mún wi à wa mináa mi wán bìo síi. ⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún ñçn wa yúráa le sí-h̄íllè mi s̄adéró le Dónbeenì yi bìo yi le hácirí yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸ H̄a làa na kà wán á bìo mi can t̄ina o Nùhúso yi á wee f̄aní wa s̄anía. ⁹ Wa yàá yí zū bìo wa à dé lè le Dónbeenì b̄arákà le sí-wεε na wa wee yí le yahó mi bìo yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeenì yi lè wa sòobéε le wisoni lè ho t̄ínahú à wa làa mia b̄íní mi mìn, à bìo f̄oora mia mi s̄adéró le Dónbeenì yi bìo yi à wa tíí bún ñii.

¹¹ Le wàn Maá Dónbeenì mí bæere lè wa Nùhúso Yeesu à wíoka ho w̄hú na wa à bè bueé mináa mi wán. ¹² Le o Nùhúso wé à le waminì na mi wa làa mìn á mún wa lè ba nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo pu-uní. Le le waminì mu bonmín làa dìo á wa waráa mia. ¹³ Bún kà a Nùhúso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeenì yahó, wa Nùhúso Yeesu làa bìa búenbúen na bìo s̄á a yi buenlò p̄ahú.

Bìo ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén

⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa kenía mia làa bìo mi ñ buaráa miten á bìo á à wé s̄ínáa le Dónbeenì yi. Á le làa bún mi buan lè miten. Èε kà wa màh̄á wee fio mu mi c̄n làa sòobéε á wee hení mu na mia o Nùhúso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² H̄a yile-tentewà na wa ñçn mia á mi zū. Lé o Nùhúso Yeesu á h̄a ló yi. ³ Bìo le Dónbeenì wee cà lé à minén mi kuio bìo sí le yi: Mi pa miten bìo ho h̄á-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi ñ-kéní kéní zūn bìo mi ñ h̄enínáa mi s̄anía yi mu bìo yi à héha làa bìo le Dónbeenì síi vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bìo na yí se poní wé bue làa bìo á bìa yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mìn za mu bìo mu d̄nì yi hùúu. Wa bíá mu ñçn mia vó á ñà mi zeñ wán le bìa wee wé h̄ñ wárá so síi ó o Nùhúso síi á à c̄í yi á à c̄ítí. ⁷ Bìo bíá bon, le Dónbeenì yí von wen le wa wé h̄á-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wen à wa bìo sí le yi búenbúen. ⁸ Lé bún ñçn kà yia p̄á h̄a bíoní na kà, se mu yínçh̄ nùpue á bànso p̄á bìo. Mu lé le Dónbeenì ó o p̄á, dìo wee na mí Hácirí mia.

⁹ Bún khíina b̄ín, á mu ñhú mún wáa mia à ba túa v̄uahú na mia ba kèrètíewa waminì d̄nì yi. Bìo mi ñ wañ làa mìn á le Dónbeenì zéenia làa mia vó. ¹⁰ Bún lé bìo á mi yàá buan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana k̄hú búenbúen yi. Èε kà wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à keñ mìn wán ho héera yi. Bìo bìo ciran mia lé bìo mi wé loñ. Mi wé sá à ñiá mi màkóo miten làa bìo wa heníanáa mu ñçn mia. ¹² Lé bún á à na kà bìa yínçh̄ ba kèrètíewa wé è k̄ñbi mia á mi bìo mún máa wé sèrò o búí wán.

O Nùhúso b̄íní buenlò bìo

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn bìa húrun tũíá. Lé bún á à na kà mi yilera máa yáa làa bìa yí dó mí sía ba ñi-hía vèeró bìo yi bìo síi. ¹⁴ Wa dó wa sía le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bìo yí á le Dónbeenì á à ve bìa húrun á à kúee mìn wán làa wo.

¹⁵ O Nùhúso bíonì búí d̄nì yi, á bìo kà lé bìo wa à bío: Ká a Nùhúso khíi b̄íní buara, á warén na yìo á à wé lua hón p̄ahú so yi á máa dí bìa húrun yahó. ¹⁶ Le zèeré á à dé, á le Dónbeenì wáyai tonkarowà ñhúso t̄amu, lè le Dónbeenì b̄uani t̄amu s̄á à à ñí. Bún kà a Nùhúso mí bæere á à lé ho wáyai á à lii. Á bìa húrun kà ba dó mí sía o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Bún món á warén na yìo wi lua á le Dónbeenì á à páanì ñ làa ba h̄a dùndúio wán á yòo s̄ínáa o Nùhúso yahó. Bún kà

wa à keń là a Nùhúso féeε. ¹⁸ Mi wé bío hã bíoní mu na mín yi à henínáa mín sĩa.

5 Wàn zàwa lè wàn hínni, mu nùhú mía à ba túa vùahú na mia mu bìowa mu búenbúen bàn wéró pàahú lè mu bàn wizonle dǎní yi. ² Minén mi bεere yàá zũ mu sese le o Nùhúso buenlò á khíi wé mu bè-víníkanii làa bìo ó o kǎnlo wee wé buennáa ho tǐnàahú bìo síi. ³ Ká ba nùpua khíi wee bío: «Wa wi ho héerà yi. Bìo na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so ba yìo bueé tǐ ká mu bìo búenbúen fù lùnkaa mín yi ba wán. Mu khíi yòoka ba wán làa bìo ó o hã-sǎniso sǎní vía wee wé yòokaráa o wán bìo síi o teró pàahú. Ba máa fen le wizonle mu zoñ. ⁴ Èε ká minén wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán mía le tǐbíri yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kǎnlo bìo. ⁵ Mi búenbúen bìo sǎ mu koomu yi, mi bìo sǎ le wisoni yi. Mu yínóh tǐnàahú wa wi yi. Wa mía tǐbíri yi. ⁶ Àwa, á mi yí le dǎmu búe wen làa bìa ká bìo. Mi wa fání wa yìo à zũn waten buaró mu bìo búenbúen yi. ⁷ Lé ho tǐnàahú á ba nùpua wee wé da yi, á lé ho tǐnàahú á ba mún wee wé ñu khée yi. ⁸ Èε ká warén bán bìo sǎ le wisoni yi á wa ko wa zũn waten buaró mu bìo búenbúen yi. Wa sǎdéró le Dónbeenì yi, lè wa waminì á ko mu wé lòn hĩa tǎró báká na wa à zǐ á à paráa waten yi, á wa sǎdéró ho kǎnǐlò bìo yi á ko mu wé lòn hǎnlò kónlè na wa wé è bún. ⁹ Le Dónbeenì yí léra wen cítíi bìo yi. Le wi à le kǎní wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yia húrún wa bìo yi, bèra a na ká wa yìo wi lua loo, tàá ká wà húrún loo, à wa làa wo páaní keń mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sĩa kà síi, à wé séeníka mín à mi sǎdéró le Dónbeenì yi wé dé wán làa bìo mi yàá wee wéráa mu.

Hã bíoní na bìo henía ñon ba kèrètíewa yi

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee fio bìo kà mi cǎn: Mi wé kǎnbi bìa wee sá le Dónbeenì tonlò mi cǎn, bán

na ó o Nùhúso bàrá mi nùhú wán le ba wé zéení mia.

¹³ Mi wé kǎnbi ba, à wań ba lè mí sòobée le Dónbeenì tonlò na ba wee sá bìo yi. Mi keń mín wán làa héerà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa pá bǐnía wee fio mia: Mi wé bío ba paríwà cǎn. Bìo le hézǎnii wi yi à mi hení bán sĩa. Mi wé sí ba yídàwa. Mi wé ñi mi yiwa ba nùpua búenbúen bìowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bìo, mi wé yí dì yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín féeε, à mún wé mu làa bìo ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sĩa wa féeε, ¹⁷ à yí khí ho fioró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeenì bǎrákà bìo búenbúen yi. Bún lé bìo le Dónbeenì cà minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cǎn.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeenì Hácíri bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenì ñi-cúa na lé wee fεε á mi yí pí à wé làa kǎkó-bìo.

²¹ Mi wé cincíi mu bìo búenbúen vé, à lén bìo se mu yi à bua. ²² Mu bìo na yí se lè mí síiwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeenì na wee na ho héerà lé dìo wé à mi keń lè lerén bìo binbirì. Le minén mi kùio, mi hácíri, lè mi mànákà, lè mi sǎnía à le pa bìo à fǎni yí zo, à lònínáa wa Nùhúso Yeesu Krista buenlò. ²⁴ Le Dónbeenì na von mia wee wé bìo le dó mí ñii le mí ì wé. Lerén lé dìo á à wé mu á à tíi ñii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé fio na wen.

Le tǎení

²⁶ Mi tǎení wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa búenbúen yi lè le kǎnbii.

²⁷ Ì dĩn o Nùhúso wán wee bónbónínáa mia, le ho vùahú na kà à mi kǎrán le ba kèrètíewa búenbúen ñi.

²⁸ Le wa Nùhúso Yeesu Krista sǎamu à keń làa mia.

Tesaloniikisa pun ní

Vũahú túaró nùhú

Ho vùahú mu na kà yi, ó o Poole bīnía lá a Nùhúso buenlò bìo wee zéení yahó. Lé bìo ba nùpua búí hía wee bío wéréwéré le o buara vó. Á mu dó le zání ba kèrètíewa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sání ò o Yeesu bīnī buen, ó o nì-sūmúí búí á à híní ì káaní ba nùpua, á ba à sánsá le Dónbeenì. Ba búí wee leéka le bìo ó o Nùhúso buenlò wáa sùaràa kà síí, á mí ì kèení máa wé è sá dèe, á ba ninzàwa wé è díiní. Ó o Poole pá mu, ò o bía bìo kà nɔn ba yi: «Yia yí wi ò o wé sá dèe, á bànsò bèn mún yí ko ò o wé dí.» O túara ho nín-yání vùahú á pīina bìo yen bún mún ó o bèn túara hia kà.

1 Mu lé warén, o Poole là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vùahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sà wàn Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista wé mí sãamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Nùhúso Yeesu bueé fí le cítí

³ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārakà féεε mi bìo yi. Mu téréna à wa wé mu, lé bìo mi sīadéro le Dónbeenì yi wee va lè mí yahó làa sòobéε, á le waminì na mi nì-kéní kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé bún nɔn wa wee khòonínaa waten ba kèrètíewa kuio tíahú bìo mi tà fàrá dīn sese bìo yi, làa bìo ba nùpua jina mia á wee beé mi lò à mi pá tà dó mi sīa o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéení le le Dónbeenì cítí fílò téréna. Lé bún ñ na ká mi ì koñ lè le Dónbeenì bá-zàmu, bìo mi lò wee be bìo yi. ⁶ Bìo téréna lé bìo le Dónbeenì á à wé. Bìo wee beé mi lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeenì khíi na hã vūñnà yi làa wén pàahú na ó o Nùhúso Yeesu khíi yòó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pànká wi á bueé líí zéení mítén. ⁸ O ò buen ho dōhú na yèkèyèkè yi, á bueé beé bìo yí wi ba zūñ le Dónbeenì lò, á yí máa bè wa Nùhúso Yeesu bintente yi. ⁹ Lònbee na nii mía lé dío á à yí ba. Le Dónbeenì á à na ba à ba á khèn lerén lè mí dànló na cùkú wi yi. ¹⁰ Nònzòh na o ò lé á à buen yi, á bìo bìo sà a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bìo dó mí sīa o yi á à mi a, á à zà-maka a bìo yi. Minén mún ñ keñ ba tíahú, lé bìo mi tà le bíonì na wa buera nɔn mia bìo.

¹¹ Lé bún nɔn wa wee fio féεε mi bìo yi. Wa wee fio le Dónbeenì yi le le wé à mi koñ lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeenì dànló pànká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéró lè mi sīadéro le Dónbeenì yi à le Dónbeenì tíí nii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Nùhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bìo yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bìo yi. Bún lé wàn Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu Krista sãamu.

Bìo zéení le Dónbeenì zúkúso dǎnì yi

2 Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bìo ciran wa Nùhúso Yeesu *Krista buenlò lè wa fémínlò làa wo bìo, á wa wee fio mia ² le mi yí dèenì lùnka mi yilera à wé lè mi núná mía bīn, ka lè o Nùhúso buara mi jà sã. Mu dà à wé le mu fεera nɔn mia lòn Dónbeenì nì-cúa, tàá mu bía nɔn mia, tàá mu zéení le wa ka lè wa túara mu ho vùahú yi nɔn mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bìo búí síí hùúu, lé bìo le wizonle mu máa dǎ ká ba nùpua á yí kǎa, á yí pá le Dónbeenì bìo. Á le Dónbeenì zúkúso †, yia nùhú sú á yí zéení mítén yí vó.

⁴ Bìo ba nùpua wee bùaaní búenbúen lòn dofiina ó o ò firáa. O ò yòoní mítén bún búenbúen wán. O khíi hení mí síí á yòó zo le *Dónbeenì zī-beenì yi á zoó kèení ká a bío le minén lé le Dónbeenì. ⁵ Bìo á ò hía dīn yí ló mi cǎn, á ò bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wáa zū bìo buan wo dīnía bìo kà wán. Lé bún nɔn ó o máa zéení mítén ká mu yíncó ho pàahú na fèra bò díá dīn. ⁷ Mu bè-sūmúí na bìo sànkáa á dèeníá búakáa wee wé. Pàahú na á bìo pá buan mu dīnía á à khèn làa bǔ, ⁸ bún ká le Dónbeenì zúkúso màhǎ à zéení mítén. Ó o Nùhúso Yeesu nii sōnsāmu pànká á à búe o. O ò yáa wo lè mí buenlò pànká. ⁹ Le Dónbeenì zúkúso mu khíi buen là a *Satāni dànló, á bueé wé mu yéréké biowa lè mí síiwà á à khà lè ba nùpua. ¹⁰ Hã wén-kora lè mí síiwà o ò wé á à khà làa bìo wee vīiní mítén. Ba wee vīiní mítén lé bìo ba pá ho tūiá poni na dà ba wee kǎnì, á yí wa ho. ¹¹ Lé bún nɔn á ho pànká na wee vīiní á le Dónbeenì á à dé ba yi, bèra a na à ba dé mí sīa bìo yí bon yi. ¹² Á bìo búenbúen na yí máa dé mí sīa ho tūiá poni yi à ba wee wéé mí sīa mu bè-kora wéró yi, bán búenbúen núná á à sí.

Le Dónbeenì hueekaa mia á kǎnía

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén na ó o Nùhúso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārakà féεε mi bìo yi. Lé

† Dónbeenì zúkúso: O zúkúso mu lé o Satāni tonkaro. O pá le Dónbeenì bìo. Orén mí beere làndá na ó o bò yi mía. Le Dónbeenì dǎnkáa wi o wán féεε.

bìo mu nín-yání, á le Dónbeenì hueekaa mia le mí ì kǎní lè mí Hácírí pànká, dìo wee wé à wa bìo sí le yí, à séení bìo mi dó mi sǎa ho tǔiá poni yí. ¹⁴ Lé búnn le Dónbeenì von mia bìo yí le bín-tente na wa buera nǎn mia pànká yí. Le von mia bèra a na ò o Nùhúso Yeesu *Krista cùkú à mi níi kéí yí.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé búnn nǎn à mi cén hení mi lò, à fàrá dǎn. Bìo wa bía lè wa jíní nǎn mia làa bìo wa túara há vǎnna yí á kenía làa mia à mi bè yí sese. ¹⁶ Wa Nùhúso Yeesu Krista mí bæere lè wàn Maá Dónbeenì á wó á wa yú le sí-hebúee na jii mía lè le sǎidéro binbirì. ¹⁷ Le ba wíoka dé mi sí-hebúee wán, à na ho pànká mia, hía mi ì wéráa mu bìo búenbúen na se, mi bíoní lè mi wárá yí.

Mi wé fio na wen

3 Wàn zàwa lè wàn hínni, mu véení á mi wé fio na wen bèra a na ò o Nùhúso bíoní wíoka wé dànn ben fè há lùà fùafùà à le yí ho cùkú há lòn-vio yí làa bìo á le bìo wóráa minén cǎn bìo síi. ² Mi mún fio à le Dónbeenì kǎní wen ba nì-kora lè ba nì-sǔmáa níni yí, bìo ba búenbúen yínǎn nùpua na wee tà à dé mí sǎa le Dónbeenì yí. ³ Èé ká a Nùhúso wón le mí ì wé bìo na ò o wé mu. O ò sí mia á à pa mi bìo ó o nì-sǔmúí máa yí mia. ⁴ O Nùhúso híina wa sǎa mi bìo yí, o wee zéení mu na wen le bìo wa henía nǎn mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà fèéé. ⁵ Le o Nùhúso séení mia mi yilera yí, à mi wań le Dónbeenì, à mi mún dànn wé jì mi yiwa làa bìo ó o *Krista jànáa mí yí bìo síi.

Mi wé sá làa bìo á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee hení mu ù na mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yí, le bìà búenbúen na

lé ba pariwà mi tǎahú á yí máa bua mítén héha lè ho kàránlò na wa nǎn mia, á mi pa mítén bìo yí. ⁷ Minén mi bæere zǔ bìo mi ì bua lè mítén á à wéráa lè wa bìo. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o búí yí díinía káamáa. Bùéé! Wa sá á lò bon làa sòobéé le wisoni lè ho tǎnàahú, bèra a na à wa bìo yí wé sèró mi nì-kéní woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bìo yí, á wa lá dà à bío le mi wé séení wen. Èé ká wa le wa máa bío mu. Wa wó mu ká síi á zéení làa mia le mi bè yí. ¹⁰ Pǎahú na wa kera mi cǎn á bìo kà lè bìo wa henía nǎn mia: Yia yí wi ò o sá dèé, á bànsò bèn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bío làa mia ká síi lé bìo wa wee jí le ba búí wi mi tǎahú lé ba pariwà. Ba yí máa sá dèé. Ba bè-wénia búí mía ká yínǎn à dé mítén ba nì-vio biowa yí. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bìo ká á à na yí o Nùhúso Yeesu Krista yèni yí, le ba ko ba wé sá à dànnáa mítén bua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán yí le mi bàrà tè mu bìo na se wéró yí. ¹⁴ Hen ká a búí pǎ le mí máa bè bìo wa bía ho vǎahú na ká yí, à mi zǔn bànsò bìo, à wé yí va dǎ a, á há nìyio ò dí o. ¹⁵ Èé ká mi màhá yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéení a lè mìn za bìo síi.

Há dúbuaa lè le tènii

¹⁶ Le o Nùhúso mítén, yia lé ho héerà bànsò, à wé na ho héerà mia há pǎnna búenbúen yí fèéé. Le o Nùhúso kéí lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ìnnén Poole lè ì nín-bia á te le tènii na ká bìo wee túa. Ì wee wé túa mu à véeníáa ì vǎnna. Lé búnn le ì vǎnna túaró síi. ¹⁸ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mí sǎamu lè mi búenbúen.

Timotee nín-yání

Vũahú túaró nùhú

O Timotee bòn maá hĩa lé o *Κερεσι nìi, ká bòn nu hĩa lé o zúifù hínzoró, á lé o kèrètíe. O Poole là a Timotee zū-na mìn ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeenì bióni ho Lisitere lóhó yi. Mu p̄ahú ká a Timotee lé o yàronza f̄e. O hĩa dó mí s̄i le Dónbeenì yi làa sòobé (Bè-wénia 16.1-3). Á lá bún ñii wán, ó o Timotee w̄aa bò a Poole yi á ba wee sá le Dónbeenì tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole v̄onna na ó o túara n̄on o Timotee yi lé h̄a b̄io ñun.

Ho nín-yání v̄uahú yi ó o bía biowa b̄io t̄in b̄io:

1. O ñà ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa mítén b̄ia wee kàrán ba le mu b̄io na yí bon b̄io yi.
2. O zéenia b̄io ba kèrètíewa ko ba wé b̄uaanínáa le Dónbeenì. O mún zéenia b̄io á ba kèrètíewa búenbúen, le ba kuio ñi-k̄ia làa b̄ia wee séení ba ko ba bua le mítén.
3. Mu véenii ó o Poole zéenia b̄io ó o Timotee ko ò o bua le ba kèrètíewa à dàñ sáráa le Dónbeenì tonló sese.

Le t̄eenii

1 Ìnén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé b̄io le Dónbeenì na lé wa k̄anilo là a Yeesu Krista mu le ã sá ho tonló mu konloon. ² Timotee, lé ùnén á ã wee túa ho v̄uahú na ká á à na yi, lé b̄io á wa s̄iadéro o Krista yi d̄ání yi á ù lé ã za. Le wán Maá Dónbeenì là a Yeesu Krista na lé wa Nùhúso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ba na mí waminì le mí h̄eerà mia.

Yí hácírí b̄ia wee v̄íiní ba nùpua le mí kàránlò yi

³ Làa b̄io á ã biaráa mu n̄on foñ, día à ù keení ho Ef̄eze yi. Ba nùpua búí wi ho lóhó mu yi á wee v̄íiní ba nùpua le mí kàránlò. Cén h̄e ba le ba día mu. ⁴ Mún bío na ba yi le ba yí na mítén h̄a w̄ahio bè-bionii yi, làa b̄io á b̄an b̄uaawa b̄io wóráa b̄io bíoró. Bún lé b̄io wee dé le w̄aaní na here ba p̄ahú, mu yí máa wé à ba na mítén b̄io le Dónbeenì le mí i wé yi, á wa yí dà máa z̄úñ b̄io le Dónbeenì le mí i wé ká wa yí dó wa s̄ia le yi. ⁵ B̄io n̄on á ã le ù bíoráa mu na ba yi le b̄io á ba ko ba wañ mí ninzàwa. Ká ba le mí wa mí ninzàwa á ba ko à ba s̄ia ce à wé le h̄a yile-tentewà, à dé mí s̄ia búenbúen le Dónbeenì yi. ⁶ H̄s̄n wén-tentewà so búenbúen á ba búí p̄á día à ba wee v̄íiní mítén le le w̄aaní-kánlè na nùhú mia. ⁷ O *M̄oyiize làndá kàránlò le ba nùpua b̄io á ba wee hení ká b̄io ba wee bío làa b̄io ba wee kàrán á barén mí beere yí z̄ú kúará. ⁸ Mu bon, o M̄oyiize làndá se, ká wa wee bè ho yi làa b̄io á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa z̄úñ le ho yí bàrà nùpua na t̄erénna b̄io yi. B̄ueé! B̄ia ho bàrà b̄io yi lé b̄ia yí máa bè le Dónbeenì bióni yi, le ba ñi-k̄ania le ba ñi-s̄umáa, le ba bè-kora wérowà. Ho bàrà b̄ia yí máa k̄nbi le Dónbeenì, làa b̄ia wee bua mítén le le b̄io nùhú mia b̄io yi, làa b̄ia wee búe mí maáwà tàà mí nuwà b̄io yi. Ñi-búe léé ñi-búe á ho bàrà b̄io yi. ¹⁰ Ho mún bàrà b̄ia wee wé ho há-fénlò le ho bá-fénlò le mí síwà, le ba báawa na wee da le mí ninzàwa báawa, làa

b̄ia wee yéé ba nùpua b̄io yi. Ho làndá mu bàrà ba sabín-f̄uaalowa làa b̄ia wee dé mí ñiní na ká ba máa bè mu yi b̄io yi. Ho bàrà b̄ia búenbúen na yí máa bè ho kàránlò na t̄erénna yi b̄io yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa le le Dónbeenì cùkúso b̄in-tente. Le Dónbeenì na wee wé mu bè-tentewà lé dén kàràfáa le b̄in-tente mu mii.

O Poole wee dé o Krista b̄arákà

¹² Ì wee dé wa Nùhúso Yeesu *Krista b̄arákà lé b̄io ó o n̄on ho p̄anká mii á ã wee sáráa o tonló. Ì wee dé o b̄arákà lé b̄io ó o láa mii, á léra mi wó le mí ton-sá. ¹³ Ìnén na f̄u wee yáa o yèni, á wee beé b̄ia tà a b̄io lò, á mún wee là a, èe ká arén wón màh̄á z̄úna ã màkárí lé b̄io á ã lá yí z̄ú b̄io á ã wee wé, á ã yí dó ã s̄i wo yi. ¹⁴ Wa Nùhúso Yeesu Krista wó mu s̄aamu le mí síwà làa mi. O wó á ã dó ã s̄i wo yi, á wa a, á mún wa ba nùpua. ¹⁵ B̄io á ã wee bío ká láayi wi á ko à ba nùpua dé mí s̄ia mu yi: O Yeesu Krista buara ho d̄imíná yi bèra a na à ba bè-kora wérowà k̄aní. Á ñén lé yia lé o bè-kora wéro po b̄ia ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màh̄á z̄úna ã màkárí, ñén na bè-kora wi po b̄ia ká, á ñà mí yi ã b̄io yi. O wó mu á zéenia le ba nùpua na k̄hii tà a b̄io á à yíráa le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁷ Le ba nùpua búenbúen dé ho cùkú le Dónbeenì yi à wé k̄nbi le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi f̄éee, á wee dí le béenì f̄éee. Lerén mí dòn lé le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee s̄i

¹⁸ Ì za Timotee, b̄io ká lé b̄io á ã hení ñi na foñ, à héha le h̄a bióni na le Dónbeenì ñi-cúa f̄eewà yáania b̄ia ù d̄ání yi, bèra a na ù s̄i wé here le b̄in-tente tonló na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ù s̄i, à sá ho le le yi na se. Ba ñi-dondáa búí p̄á bún á ba b̄en yí b̄inía yí dó mí s̄ia le Dónbeenì yi. ²⁰ B̄an nùpua so ó o Himenee là a Alek-isandere wi t̄íahú. Á ã día ba á ba b̄io s̄a a Satāni yi, bèra a na à ba yí b̄iní yí là le Dónbeenì.

Bìo á wa ko à wa wé fio bìo yi

2 Bìo á à wé here mia á à dí bìo ká búenbúen yahó lé bìo kà: Mi wé fio le Dónbeenì yi lè mí sòobé, á bónbóní le, á dé le báràkà ba nùpua búenbúen bìo yi. ² Mi wé fio na ba bá-zàwa làa bìo á ho pànká wi níi yi búenbúen yi, lé búń ò na ká wa à keń ho hээрà yi, á à wé waten, á mún wé è wé hã wára na se. ³ Ho fio à na ba nùpua yi lée bìo na se, á mu mún sí le Dónbeenì na kàńia wen yi. ⁴ Le wi à ba nùpua búenbúen kàńi à zũń ho tũia poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì lée dà-kení. Á yia wi ba nùpua làa de pàahú lée nì-kení. Wón lé o Yeesu *Krista na bueé wó a nùpue. ⁶ O buara bueé nɔn mítén á kàńianáa ba nùpua. O wó mu á zéeníanáa le le Dónbeenì wi le kàńi ba nùpua búenbúen ho pàahú na mu ko yi. ⁷ Lé búń bìo yi á le Dónbeenì wóràa mi lè mí bínbuero, á tonkaa mi le t̄kàrán bìa yínɔń ba *zúifùwa, á ba dé mí s̄ia le yi. Bìo á t̄ mà kà lée tũia poni, sabéré mia mu yi.

Bìo ba háawa ko ba wé bua lè mítén

⁸ Àwa, á búń lé bìo nɔn á t̄ wi à hã lùà búenbúen yi à ba nùpua hóoní mí níni dá ho wáayi à fioráa. Ba yí le mí s̄ia c̄i m̄in yi, ba mún yí zá làa m̄in à wéràa mu. ⁹ I mún wi à ba háawa s̄ia z̄iló à héha làa bìo mu koráa ba nùpua búenbúen c̄n. Ba ko ba wé dé le k̄nbi mí s̄ia z̄iló yi, à wé bua mítén sese. Le ba nún-vãní wíokaró yí wé bìo na à na ká ba nùpua wé è loń ba yi. Hã donkhue-s̄ia na wó lè ho sánú tàá bè-vio búí na yàwá here à ba wé yí z̄i. Ba yàá pá yí ko ba wé z̄i hã s̄ia na yàwá here dàkh̄ina. ¹⁰ Èe ká ba wé sòobá mítén à wéràa hã wára na se. Búń lé bìo ba háawa na le mí wee k̄nbi le Dónbeenì ko ba wé bua lè mítén. ¹¹ Ho kàránlò pàahú á ba háawa ko ba wé tété à bé zo à jínáa yia wee na ho kàránlò c̄n. ¹² I yí tà le ba háawa wé kàrán ba báawa, tàá à ba yí pànká ba wán. Ba ko ba wé keení s̄uuní. ¹³ Mu bon, o Adãma lé yia le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Èeve. ¹⁴ Á mu mún yínɔń o Adãma lé yia ó o *Satãni s̄una, o háa lé yia ó o s̄una, á lé wón lé yia yí bò le Dónbeenì bè-bíonii yi. ¹⁵ Hàrì bìo mu wó kà á ba háawa á à kàńi ba hámu bìo yi, ká ba dó mí s̄ia le Dónbeenì yi, á le waminì wi ba yi, á wee bua mítén sese làa bìo le Dónbeenì le mu koráa.

Ba kèrètíewa kuure ya-díwá

3 Bìo á t̄ mì ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí ba kèrètíewa kuure yi, wón wi ò o sá tonlò na se. ² O ya-dí ko ò o zũń mítén buaró à wékheró bìo yí mì leé yi. O ko ò o wé háa yà-kení bànsò. O wára ko à hã wé se, à wé o nùpue na bìo búenbúen ó o wee wé k̄jna, á ba nùpua wee k̄nbi. O mún ko ò o zũń ba nìhãní buaró, à zũń ba nùpua kàránlò. ³ O yí ko ò o wé ja-nu, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, bùeé. O s̄i ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí s̄i le wári yi. ⁴ O ko ò o dàń mí z̄i nùpua bua, ò o zàwa wé jí a c̄n, à wé k̄nbi o. ⁵ Ká a nùpue

hã yí dà mí kùrú z̄i nùpua máa bua, ó o ò wé kaka à dàń ò buaráa ba kèrètíewa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na s̄idéro o *Krista yi d̄in yí míana, bèra a na o hã yí yòoní mítén mu bìo yi, à le Dónbeenì síiní a n̄hú làa bìo le síiníanáa o Satãni n̄hú bìo síi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee bua mítén sese à bìa yínɔń ba kèrètíewa wé k̄nbi o o wén-tentewà bìo yi, bèra a na à bè-kohó bìo yí mì leé wo yi, ò o Satãni hã yí yí o v̄i.

Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá bìo

⁸ Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá ko à ba wé ba nùpua na wee bua mítén sese, à yí wé jini j̄un bànsowà. Ba yí ko ba wé nu ho *divén dà mí níi wán, à sòobá dé mí s̄i le wári càro yi. ⁹ Le Dónbeenì tũia poni bíoní na le zéenia hã s̄adéro le yi d̄ani yi á ba ko ba wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mì ì lén nùpua á à wé lè ba kèrètíewa kuure ton-sáwá à mì loń ba ká f̄iani mia ba yi, ká ba dà à sá ho tonlò mu, à mì wáa bua bán. ¹¹ Ba hãnání ko à ba bua mítén sese, à yí wań hã nì-n̄ua. Ba ko ba wé ba nùpua na bìo búenbúen ba wee wé k̄jna, à láayi keń mu bìo búenbúen yi. ¹² Ba kèrètíewa kuure ton-sá ko à bàń háa wé yà-kení, o ko ò o dàń mí zàwa lè m̄in z̄i nùpua bua. ¹³ Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá na tonlò se bán á ba nùpua wee k̄nbi, á ba poní á à s̄en á à bíoráa o Yeesu na ba dó mí s̄ia yi bìo.

Mu bìo zũnlò na wa wee yí o Krista yi c̄n

¹⁴ I wee leéka à t̄ buen ù c̄n hen làa c̄inú. Èe ká t̄ wee túa bìo kà ¹⁵ bèra a na ká t̄ míana buararàa à ù pá zũń bìo á ù buaràa ùten ba kèrètíewa kuure yi. Dén kuure so lé ba kèrètíewa z̄i-n̄hú na bìo s̄à le Dónbeenì yi. Le kuure mu lé dìo s̄à ho tũia poni d̄inia làa bìo á hã bòròbòròwa wé s̄ináa le z̄i d̄ini bìo síi, lé lerén á ho tũia poni mu d̄in wán. ¹⁶ Le Dónbeenì bè-sànkani na le zéenia làa wen wa s̄adéro o Yeesu yi d̄ani yi bènt̄in lée bè-beeni.

O Krista
bueé wó a nùpue,
á le Dónbeenì Hácíri vèenia wo zéeníanáa le o bìo bon. †

Ó o zéenia mítén lè le Dónbeenì tonkarowà na ho wáayi.

O bìo buera nɔn hã síiwà búenbúen yi.
Ho d̄imíná yi á ba nùpua dó mí s̄ia wo yi.
Le Dónbeenì yòonia wo á dó ho cùkú yi.

Le Dónbeenì bè-wénia búenbúen se

4 Le Dónbeenì Hácíri bíá mu wéréwéré le hen ká ho d̄imíná véro khii d̄n á ba nùpua búí wáa à khí á máa dé mí s̄ia le Dónbeenì yi. Ba à yèrémá khii bè mu biowa na wee khà ba nùpua víini yi, lè ba c̄ináwa kàránlò yi. ² Bán nùpua so wee ti bìo wi ba yiwa yi ká ba f̄uaa hã sabíoní à víinínáa ba nùpua. Ba bè-leékana yi, á ba yí z̄u bìo se làa bìo yí se máa hueeka m̄in yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè ba nùpua lè mu bè-d̄inia búí díro ká le Dón-

† Mi loń Oroomusa v̄uahú 1.4

beenì ɲòh léra mu ho díró bìo yi, bèra a na à bìa dó mí sĩa o *Krista yi, na zũ ho tũíá poni wé dé le Dónbeenì bákàkà díráa mu. ⁴ Bio le Dónbeenì léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bákàkà mu bìo yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì bíonì lè ho fióró lé búnn wee wé à mu bìo búenbúen ce le Dónbeenì yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Búnn biowa so na kà búenbúen á ù kàrán lè ba kèrètíewa, búnn ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeenì bíonì wee kàrán féeé ù sīídéró le yi bìo yi, làa bìo fo bòráa bìo ba kàránna làa fo yi bìo yi. ⁷ Hã wàhio na yí máa zéeni mu bè-tente là a núpue, hã yí héhaa lè wa sīadéró le Dónbeenì yi á ù pí bìo. Bìo fo ko à ù wé lé ho kení ũten làa bìo á fo ò bèráa le Dónbeenì yi sese. ⁸ Bio fo ò kení lè ù sánia lée bìo na dà fo wé è séeni. Èé ká ho sòobá ũten à wé bè le Dónbeenì yi sese búnn cùnú wi bìo búenbúen yi, lé bìo á yia bò le Dónbeenì yi wón le dó mí ɲii le mí ì na le mukāni binbiri yi hã làa na kà wán, lè ho yìró na lua yi. ⁹ Le bíonì na kà lée bíonì na láayi wi á ba núpua ko ba tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bìo wa dó wa sĩa wee lòní bìo le Dónbeenì na wi féeé le mí ì wé. Le lé ba núpua búenbúen kǎnìlo, sǎnkú bìa dó mí sĩa le yi. ¹¹ Búnn lé bìo á fo ko à ù bè hení à wé kàrán lè ba núpua.

Bìo á fo ko ù bua lè ũten

¹² Yí día le ba zuañ foñ lé bìo á fo lé o háyónza. Èé ká ù màhá bua ũten sese à bìa dó mí sĩa le Dónbeenì yi mi à bè yi: Ù bíonì yi, ù wára yi, bìo á fo wa lè ba núpua yi, ù sīídéró yi lè ù sīi na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá ũten à kàrán le Dónbeenì bíonì vūahú à na ba kèrètíewa yi. Wé hení ba sĩa à kàrán ba à paráa ï buenlò. ¹⁴ Le Dónbeenì Hácírí hãmu na fo yú á ù yí wé làa bìo na ɲúhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bìo le Dónbeenì ɲi-cúa feerowà bíá pàahú na á ba kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bio á ï zéeni làa fo búenbúen á ù wé sòobá ũten à wé wé. Na ũten búenbúen ho tonlò mu yi à ba núpua mi bìo á fo wee varáa lè ù yahó. ¹⁶ Pa ũten bio fo wee buaráa ũten làa bìo fo wee kàrán lè ba núpua dǎni yi. Fára dǎn à bè le Dónbeenì yi mu búenbúen yi. Ká fo dàña wee wé làa búnn bìo, á ũnén ù bæere á à kǎnì ũten á mún ñ kǎnì bia wee jí ù bíonì.

⁵ Wé yí là hæèrè làa nì-kínle. Fo wé le fo o zéeni á, à ù wé mu lè le kǎnbii, à keñ lè o lé mìn maá. Ba yàrówá á ù wé zéeni lè mìn zàwa bìo síi. ² Ba há-kía ù zũñ buaró à keñ lè ba lé mìn nuwà. Ba há-yàrówá á ù wé zéeni lè mìn hínni bìo síi, ká ù màhá wé mu lè hã yilera na se.

Ba maháawa na wi ba kèrètíewa kuure yi bìo

³ Wé pa ba maháawa bìo, sǎnkú bìa núpua na wee loñ ba yi mía. ⁴ Ká maháa zàwa tàa o mòmmanía wi á ba ko ba zũñ le barén lé bìa ko à ba wé loñ mìn zĩ-ɲúhú bìo. Ká ba wee wé ká se ba wee wí bìo á bàn nuwá lè bàn buaawa wó nɲn ba yi kǎnina. Búnn lé bìo sí le Dón-

beenì yi. ⁵ Ká a maháa na núpue na à loñ wo yi mía, ó o kará mí dòn, wón bìo búenbúen ó o dó le Dónbeenì níi yi. O wee fio le Dónbeenì yi à bónbóni le le wisoni lè ho tǎnahú à máa kǎhí. ⁶ Ká maháa na bèn wee wé bìo sí a yi, wón ka lè o húrun hàrì ká a yìo wi lua. ⁷ Búnn lé bìo á ù hení na ba yi, bèra à na à wékheró bìo yí mì lèé ba yi. ⁸ Ká a núpue yí máa loñ bìa làa wo te mìn yi, sǎnkú bìa bìo sǎ a yi binbiri, se bìo ó o le mí dó mí sīi o *Krista yi ó o bīnía mǎn. O yàa sūnsūmána po yia yí dó mí sīi wo yi.

⁹ O háa na lúlúio yú ho búará-tǎn lé yia ko ò o mì dé ba maháawa tǎhú, o ko ò o wé o háa na yan le cúekúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ba núpua wee kǎnbi o wén-tentewà na kà bìo yi: O buan mí zàwa sese, o tà á ba nì-hǎnì làara a wán, o seera bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi zení, † o séeniá bìa yú le lònbee lè mí síiwà, hã wén-tentewà lè mí síiwà cèrèè ó o wó.

¹¹ Ká ba mahá-fia bán ù lén níi. Lé bìo á pàahú na ká mu yaamu bìo wi ba yi, à ba sĩa bìo wéró wé à ba bīnì a Krista mǎn. ¹² Ká ba wó ká, se ba ɲúná sú lé bìo á bìo ba dó mí ɲinì le mí máa ya á ba yáara.

¹³ Hen ká fo mà ba dó ba maháawa ɲii á ba wé è hée è vará ba núpua ɲinì ká ba máa sá dèe. Mu yàa máa kǎna búnn yi mí dòn, ba lé ba dàn bíorowà, á wee kúee mí ɲinì hã tũíawà na bìo yí ciran ba yi. ¹⁴ Lé búnn búenbúen bìo yi á ï wi à ba mahá-fia à yaka à te mí zàwa wé loñ yi mí zīnì yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bín-kora mì lèé wen. ¹⁵ ï wee bío búnn lé bìo á ba búii yàa dèeniá yèrèmaa bò a *Satāni yi. ¹⁶ Ká háa búii na lé o kèrètíe bàn temínlowà búii lée maháawa, ó orén lé yia ko ò o wé séeni ba, bèra a na à bán bìo wáa yí wé sèrò ba kèrètíewa kuure wán. Búnn ká ba maháawa na séenilowà mía á ba kèrètíewa kuure á à dàñ wé è séeni.

¹⁷ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonlò sese á ko lè le kǎnbii lè le séeni, sǎnkú bìa wee dé mí sòobéè le Dónbeenì bíonì bueró yi à wé kàrán ba núpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeenì bíonì vūahú á bìo kà túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho dǎnlò yi à ù yí ca a ɲii.» †† Mu pá bīnía túara: «O ton-sá ko lè mí sàánii.» ††† Hen ká ba kèrètíewa kuure ya-dí búii ó o búii le o wó khon bìo búii bìo yi à ù le bànso seéràsa nūwá ɲun tàa nūwá tǎn keñ, ká búnn mía à ù yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ù ve o à bíoráa ba núpua yìo yi. Ká fo wee wé làa búnn á mu ù zǎnì bìa ká á ba máa dé mítén hǎn wára so yi.

²¹ Bio ká lé bìo á ï wee hení ì na foñ le Dónbeenì là a Yeesu Krista lè ba tonkarowà na ho wáayi yahó: Sòobá ũten à bè mu yi, à wé yí hueeka ba núpua mìn yi. ²² Wé yí zà ù sīi wán à bè ù nínì núpue wán déràa wo ho tonlò yi ba kèrètíewa kuure yi ká fo yí zũ bìo ó o karáa sese. Yí lèé o búii bè-kora yi làa wo, le ũnén ù bæere à wé o núpue na wee ce le Dónbeenì yahó.

²³ Wé yí ɲu ɲumu mí dòn, ká ù wé ɲu ho *dívèñ cīinú ù píohó na wee vá túntún bìo yi.

† Hã zení seeró: Mu kúará le o tà līnía mítén á sá nɲn bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi. †† Mí loñ Làndá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 25.4 † Mí loñ Luki vūahú 10.7

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na ba wee wé wee mi denkheen hàrí ká ba yàá dīn yí cítío ba. Ká ba búí bán bèn bìo wee zūn làa mún. ²⁵ Lé làa bún síí á hã wén-tentewà wee mináa wéréwéré mu khoomu yi. Hã yí máa sà yi hàrí ká hã bìo yí zūna fùà.

6 Bìà lé ba wobáani búenbúen ko ba wé kōnbi mí júnása, bèra a na à ba nùpua yí yáa le Dónbeenì yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránlò na wa wee na dání yi. ² Ká bìà júnása dó mí sĩa o *Krista yi à ba yí leéka le bìo ba lé bàn zàwa ba sīadéro bìo yi á ba máa wé è kōnbi ba. 'Ba yàá ko ba wíoka wé sá na ba yi lè mí sòobéé, lé bìo á ba júnása mu na ba wee sá na yi á dó mí sĩa le Dónbeenì yi á ba wa ba.

Bún biowa so á ù kàrán lè ba nùpua à hení ba sĩa mu wéro yi.

Ho kàránlò na bìo yí bon lè le wáí waíló bìo

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bioní binbirí yi, á mún yí tà bìo wa wee kàrán lè ba nùpua waten buaró dání yi, ⁴ se wón bànso wee yòoní miten, o yí zū hàrí dèè. Bìo ò wa lée zía làa wàanìi kánlò. Bún wee buen lè le yandee lè hã zía lè hã làntàa, lè hã yile-kora. ⁵ 'Ba nùpua wé kán mín fééé lé bìo ba yilera yí se, làa bìo ba yí zū ho tūiá poni. 'Ba wee leéka le ká mí tà bò bìo sí le Dónbeenì yi á mí ì yí le wáí. ⁶ Mu bon, le sīidéro le Dónbeenì yi cūnú wi làa sòobéé ká bìo fo yú á ù sīi wan bìo yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèè búí mía, ká wa khii wee hí á wa mún máa bua dèè búí máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bìo wa à dí, á yú hã sī-zínia se bún á à yí wen. ⁹ Ká bìà wi à ba wé ho nàfòró bànsowà konloon bán wee dé miten mu bè-kora wéro yi, à keñ lòn nùpua na á dádá vūn. 'Ba wa mu bìo na jùhú mía, na wee bóoní a nùpue yi, à yáa wo búenbúenbúen. ¹⁰ Mu bon, le wáí waíló á wee buen lè mu bìo na yí se lè mí sīiwà. 'Ba nùpua búí khèra lè le Dónbeenì, lé bìo ba sòobáa dó mí sĩa le wáí càró yi dà, á ba lò bèn wee be mu tá làa sòobéé.

Le zéeni na ó o Poole nɔn o Timotee yi

¹¹ Ká ūnén na dó ù sīi le Dónbeenì yi, khèn làa bún biowa so búenbúen. Wíoka sòobá ūten à wé wé bìo téréna le Dónbeenì yahó. 'Bua ūten làa bìo mu sīnàa

le Dónbeenì yi. Wé dé ù sīi le yi fééé, à wañ ba nùpua, à wé hĩ ù sīi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobéé ù sīidéro o *Krista yi làa bìo ó o dásí wee déraa mí sòobéé à firáa hã fio bìo síi, à ù yí le mukāni na máa vé. Lé bún bìo yi á le vonnáa fo, á fo bía ù sīidéro le Dónbeenì yi bìo wéréwéré ba seéràsa cèrèè yahó. ¹³ 'I wee hení bìo ká á à na foñ le Dónbeenì yahó, lerén na wee na le mukāni mu bìo búenbúen yi, 'I mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tūiá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bìo á 'I bía nɔn foñ yi sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí dàñ mì wékheró bìo léé foñ fúaa wa Núhúso Yeesu Krista khii bīnía buara. ¹⁵ O khii buen ho pāahú na le Dónbeenì le mu ko yi:

Lerén Dónbeenì na mu bè-tentewà lè mí sīiwà wee lè cōn,

na dà mu bìo búenbúen, á lé le Dónbeenì mí dòn.

Le lé ba bá-zàwa búenbúen béé, á lé ba júnása búenbúen Núhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé dìo wi fééé.

Mu khoomu na le wi yi bàn síi á nùpue yí dà máa sūará yi.

Nùpue dīn yí nɔn le, ó o búí mún yí dà máa mi le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bìo sí le yi fééé. Amiina!

Ho nàfòró bànsowà zéeni

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró bànsowà yi le ba wé yí yòoní miten, le ba yí dé mí sĩa ho nàfòró na yí máa mía yi, à leéka le ho dà à kání ba mu bìo búenbúen yi, ká ba dé mí sĩa le Dónbeenì yi, dén na wee na mu bìo búenbúen wen à wa sĩa wa bìo yi. ¹⁸ Bío na ba yi le ba wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèè. Le ba wé hén mí níni à séeni ba nùpua. ¹⁹ Ká ba wee wé ká síi, se lée nàfòró binbirí á ba wee bàrá sese ká lè miten à khii yíráa le mukāni binbirí.

Le mónđen zéeni

²⁰ Timotee, bìo le Dónbeenì kàràfáa foñ á ù wíoka pa bìo sese. Hã bín-conconwà làa hĩa bìo búí yí cèéra le Dónbeenì yi à ù yí tà bìo. Mu bìo na ba wee ve làa bìo zūnló ká mu nɔn yí bon bàn kàránlò á ù mún yí tà bìo.

²¹ Bún bìo zūnló so á ba búí dó mí sĩa yi lé bún te bìo á ba bīníanáa le Dónbeenì mún. Le le Dónbeenì wé mí sīamu làa mia.

Timotee pun ní

Vũahú túaró nùhú

Pàahú na ó o Poole wee túa ho vũahú na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bìo ó o Poole mu wee leéka le mí hómú wà bueé sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéé. O Poole wee dé le Dónbeenì bárakà o Timotee mu bìo yi. O wee hení na a yi le o fàrá dǐn mí sǐidéro o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeenì bín-tente bueró tonló, hàrí ká ba nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bìo yi (1.1–2.13).

O Poole pá bǐnía bía nɔn wo yi le o hè ba nùpua na wa hǎ bín-conconwà bíoró. Lé bìo á mu yí máa na à le Dónbeenì tonló va làa yahó, ò o bía nɔn o Timotee yi le o wé làa bìo mínén wee wéráa, à lá ho tǔiá poni, lè le waminì, lè ho ten liiníló dǎní. O mún bía nɔn wo yi le o yí nɔnsá ho kàránlò tente na ó o yú bìo yi (2.14–4.5). Ho vũahú véení ó o zéení bìo ó orén mí bære lò bonnáa, làa bìo le Dónbeenì séeníánaa wo o lònbee yi (4.6–18).

Le tɛɛní

1 Mu lé ònén Poole, yia le Dónbeenì lè mí sǐi bìo á wó á ò lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vũahú na kà. Le tonkaa mi le ò bue le mukǎni binbirì na máa vé bìo, dìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ò na wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ² Ì wee túa ho á à na ònén Timotee na lé ò za na ò wa làa sòobéé yi. Le o Maá Dónbeenì lè wa Nùhúso Yeesu Krista wé mu sǎamu làa fo, à zǔh ù màkàrí, à na ho hээрà foñ.

O Poole wee hení a Timotee sǐi

³ Ì wee dé le Dónbeenì bárakà, dén na á ò wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bìo á wán maáwà fù wee sá nanáa le yi bìo sǐi. Le wisoni lè ho tǐnàahú ká ò wee fio, à ò mún wé fio na foñ. ⁴ Hen ká ò wee leéka le wéé na fo wá bìo pàahú na á ò wá día fo yi, à ò sǐi wá làa sòobéé à ò bǐnì mí ù wán à zàmaka mu bìo yi. ⁵ Ì mún wee leéka bìo á fo dóràa ù sǐi lè ù sòobéé o Yeesu *Krista yi bìo. Dén sǐidéro so na kera mìn bùaa Loyiisi lè mìn nu Eniisi yi, á ò láa le lé dén bàn sǐi mún wi ònén yi. ⁶ Lé bǐn nɔn á mu bìo wéro pànká na le Dónbeenì nɔn foñ pàahú na á ò bò ò níni ù wán yi, á ù wíoka dé sòobéé yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeenì Hácíri na le nɔn wen yínɔh zǎnii Hácíri, ká le màhá wee na ho pànká wen, á wee wé à wa wañ ba nùpua, à mún dàh waten bua yi.

⁸ Àwa, á ù yí niyi o Nùhúso bìo bíoró yi, à ù mún yí niyi bìo á ònén wi ho kàsó yi bìo yi. Ká ù tà à wa páanì le lònbee yi le Dónbeenì bín-tente bìo yi, à wé mu lè ho pànká na le Dónbeenì nɔn foñ. ⁹ Le Dónbeenì mu lé dìo kǎnía wen á hueekaa wen à wa bìo sǐi le yi. Mu yínɔh wa wén-tentewà bìo yi á le wóràa mu. Mu lé lerén lè mí sǎamu kǎnía wen làa bìo le lon le mí ò wéráa mu. Bǐn le fèra wíokaa wa bìo yi o Yeesu Krista pànká yi ká ho dímíná dǐh yí léra. ¹⁰ Bìo ká wán á mu sǎamu

mu bìo wáa wee mi wéréwéré, lé bìo á wa kǎnìlo Yeesu Krista buara bueé fá mu hómú fǔuhú. O zéení le ká wa tà le Dónbeenì bín-tente bìo, á wa à yí le mukǎni binbirì na máa vé.

¹¹ Ìnén le Dónbeenì léra á wó lè mí tonkaro, á le ò bue mí bín-tente na ba nùpua yi à mún kàrán ba làa de.

¹² Lé bǐn bìo yi á ò wiráa le lònbee na ká yi, á mu niyio mún yí dú mi, lé bìo á ò zǔ yia á ò dó ò sǐi yi, á ò láa mu yi le le dà à pa le bín-tente na le kàràfáa mi bìo. Mu bon, le è pa le bìo fúaa le wizonle na ó o khii bǐnì ò buen yi.

¹³ Ho tǔiá poni bíonì na á fo ná ò cǐn á ù bua, à bè le yi. Wé mu lè le sǐidéro o Yeesu Krista yi à wañ ba nùpua ù páaníló làa wo bìo yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeenì kàràfáa foñ mí Hácíri na wi làa wen pànká yi, á ù pa bìo.

¹⁵ Fo zǔ le ho Azii kǎhú nùpua na dó mí sǐa le Dónbeenì yi cèrèe pá mi día. O Fizeele là a Hεεmɔzeene mún wi ba tǐahú. ¹⁶ Le o Nùhúso wé mí sǎamu là a Onezi-foore zǐ-nùhú nùpua, lé bìo ó o wee hǐi ò sǐi túntún. Bìo á ò wi ho kàsó yi ó o yí máa niyi bìo yi ba nùpua yahó.

¹⁷ Pàahú na ó o buara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o cànkaa mi fúaa bìo ó o yú mi. ¹⁸ Le o Nùhúso zǔh ò màkàrí nònzòh na ó o khii bueé cítí ba nùpua yi. Fo zǔ le pàahú na á ò hía wi ho Efèeze lóhó yi ó o séení mi làa sòobéé.

O ton-sá ko lè mí sàání

2 Ká ònén na lé ò za, wé yí ù pànká mu sǎamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² Bìo á ò kàràna le ba nùpua ba sééràsa cèrèe yahó na fo ná ò cǐn, ù bǐnì kàrán lè ba nùpua na láayi wi, bìa dà à bǐnì ò kàrán mu lè ba búí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yi làa bìo ó o dásí tente wee tàráa le lònbee yi bìo sǐi. ⁴ O dásí na wi ò o bìo wé sǐi mí nùhúso yi wón yí máa wé día miten à bè-vio búí bǔmaka. ⁵ O

nùpue na wi hã penkaa lùwíi yi á mún yí dà máa yí bìo ko làa wo ká a yí bò ba lùwílowà làndá yi. ⁶ O vàro na wee tà beé mí lò ho vàró yi lé yia ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cùnú. ⁷ Wé và ù yi bìo á ï wee bío na foñ wán, ó o Nùhúso ò wé á fo ò zūn mu búenbúen kúará. ⁸ Bĩní leéka a Yeesu Krista na vèera bìo, wón na lé o *Daviide m̀nmaníi. Bún lé le bín-tente na á ï wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bìo yi á ba cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Èe ká le Dónbeenì bíonì dén á nùpue yí can. ¹⁰ Lé bún nɔn á ï wee tà le lònbee lè mí síwà yi bìo le Dónbeenì hueekaa bìo yi, bèra a na à bán mún kãní ba páaníló là a Yeesu Krista bìo yi à ba ðań zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bíonì na kà láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpua na páanía húrún làa wo,

á wa mún ñ yí le mukãni làa wo.

¹² Ká wa wee ðań hĩ wa sía,

á wa à dí le bɛɛni làa wo.

Ká wa pá a,

ó orén mún ñ pí wen.

¹³ Ká wa yí máa wé bìo ó o le wa wé,

ó orén yí máa yèrè má mí jii.

Mu bon, bìo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeenì bíonì bueró na jii tun

¹⁴ Bío na ba kèrétíewa yi le ba bĩní leéka mu biowa na kà bìo, à hení mu na ba yi le Dónbeenì yahó le ba wé yí dé mítén le wãanìi na nùhú mía yi. Le yí máa séení bìo wee jí le ká mu yínɔn ba yáaró. ¹⁵ Sòobá ũten à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeenì yahó. Bua ũten là a ton-sá na yí máa nìyi mí ton-sánii bìo yi bìo síi, à wé bue ho tũíá poni bíonì. ¹⁶ Hã bín-conconwà làa hĩ bìo búí yí cɛéra le Dónbeenì yi à ù yí dé ũten yi, lé bìo á bìo wee dé mítén h̄n bíonì so síi yi á wee wíoka khèn lè le Dónbeenì ká ba wà. ¹⁷ Bán nùpua so bíonì ka lòn càkà na wee bɛɛni. O Himenɛɛ là a Filɛete wi ba nùpua mu tĩahú. ¹⁸ Ba khèra lè ho tũíá poni lé bìo ba wee bío le ba ñi-hía vèera khĩina, à víinínaa ba nùpua à ba bĩnia a Yeesu m̀n. ¹⁹ Èe ká le Dónbeenì ñipomu bán yí máa dèké yi lòn zĩi na nùhú fàrá tĩna bìo síi. Mu túara le zĩi mu nùhú na fàrá tĩna wán kà síi: «O Nùhúso zũ bìo sã a yí». Mu mún túara le: «Bìo le mí bìo sã a Nùhúso yi lè mí ñi-kénì kénì wãa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfòró bànso zĩi yi á ho ðínlò sía lè mí síwà wi yi. Hã búí wó lè ho sánú, hã búí wó lè ho t̄ɔn, hã búí má lè ho córó, hã búí lé hã bùɛɛni á ba tan. Hã búí ba wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búí ba wee sáráa hã wizon-kãamãawa yi. ²¹ Hen ká yia wee céé mítén ho kàranlò mu ðáni yi, wón á à keñ lòn ðínlò dɛɛ na ba wee sáráa le wizon-beeni yi bìo síi. O bìo á à s̄ mí Nùhúso yi, á bìo nùhú ù keñ o c̄n. O wíokaa hã wéntentewà wéró bìo yi.

²² Áwa, á mu bìo na yí se na wee vá ba yàrówá dé mu bè-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à s̄idéro le Dónbeenì yi fàrá tĩn, à wañ ba nùpua, à wé à ho hɛɛrà keñ ũnén làa ba p̄ahú. Á bìo sía wee ce á wee fio wa Nùhúso yi à mún wé làa bún bìo síi. ²³ Hã bín-conconwà bíoró á ù yí dé ũten yi, fo zũ

le mu wee buen lè hã warà. ²⁴ Ò o Nùhúso ton-sá nɔn yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen, à wé ðań kàran ba nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bìo búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hàrí bìo yí tà a bìo ó o pá ko ò o wé wayiraa à kàran ba, nún-sĩ á le Dónbeenì ñ wé á ba sía á à yèrè má á à tà ho tũíá poni bìo. ²⁶ Le è wé á ba à zũn bìo se, á à fee mítén o *Satãni níi yi, wón na ka lòn dáda na lá v̄n ba á ba wee wé o s̄i bìo.

Mu biowa na khii wé á ho ðímíjã à véraa

³ Zũn mu, le ká mu bìo búenbúen véro khii wà bueé ðã, á le lònbee á à keñ làa sòobɛɛ. ² Lé bìo mu p̄ahú ká ba nùpua wé è cà mí kùrú bìo mí ðòn. Ba à wañ le wári á à poñ mu bìo búenbúen. Ba wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Ba wé è bío hã bín-kora á à lé le Dónbeenì yi. Ba zàwa máa wé è jí mín nùwã bíonì. Ba nùpua á à wé ba bè-yízũhlowà. Bìo lé le Dónbeenì bìo á ba máa wé è dé k̄nbii yi. ³ Ba máa wañ mín nùpua. Ba máa wé è zũn nùpue màkárí. Ba wé è yáa ba nùpua yènnáa. Ba máa wé è ðań mítén máa bua yi, ba à wé ba ñi-sũmáa, bìo se á ba máa wañ. ⁴ Bìo làa ba lé le jii á ba wé è lé m̀n. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bìo. Ba à wé ba khònlòwà, ba à wañ mí sía bìo á à poñ le Dónbeenì. ⁵ Ba wé è bua mítén lè ba wee wé bìo s̄i le Dónbeenì yi, à le pànká ba nɔn yí tà bìo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu tĩahú ba búí wé è lé yi á à zo hã zĩní, á zoó khà ba hãawa búí na s̄idéro yí fàrá yí tĩna, á sú lè mu bè-kora, à ba yèrè má bè ba bíonì yi. Ba hãawa mu sía wee vá mu bìo na yí se lè mí síwà wéró yi. ⁷ Ba wee kení mítén féɛɛ ká ba màhá yí ðańna yí zũna ho tũíá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tũíá poni bìo làa bìo ó o Zanɛɛsi là a Zãberɛɛsi † hĩa yí tàráa o *M̄yíize bìo bìo síi. Ba yilera yí se, ba yí dó mí sía sese le Dónbeenì yi. ⁹ Èe ká ba bìo màhá máa va làa yahó lé bìo ba nùpua búenbúen zũ le ba v̄nun làa bìo ó o Zanɛɛsi là a Zãberɛɛsi vílò bìo hĩa zũnanáa bìo síi.

Bìo ba kenía làa fo, á ù bua sese

¹⁰ Èe ká ũnén wón zũ bìo á ï wee kàran lè ba nùpua, á zũ bìo á ï wee bua lè ïten. Fo zũ ï tonlò nùhú, á zũ bìo á ï ðórãa ï s̄i le Dónbeenì yi. Fo mún zũ bìo á ï wee h̄nãa ï s̄i làa bìo á ï waráa ba nùpua. Fo zũ bìo á ï wee j̄nãa ï yi. ¹¹ Bìo ba nùpua j̄níanãa ï s̄anía, á beéra ï lò ho Āntiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórã yi, á fo zũ. Mu bon, ba bèntín beéra ï lò làa sòobɛɛ. Èe ká wa Nùhúso màhá kãnia mi mu búenbúen yi. ¹² Bìo búenbúen na wi ba bua mítén à héha làa bìo le Dónbeenì s̄i vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, bán ba à beé lò. ¹³ Ká ba ñi-sũmáa lè ba sabín-fũaalowa, bán s̄unsũmámu lè ba sabíoní wé è dé wán ká mu wà. Ba à víiní ba nùpua, á ba nùpua mún ñ víiní barén. ¹⁴ Ká ũnén, bánbá à ù wé bè bìo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù s̄i búenbúen. ũnén ù bɛɛre zũ bìo kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeenì bíonì v̄hú á fo zũ bìo hàrí ù háyónmu

† Mi loñ Léró v̄hú (Exode) 7.11-12

yi. Lé lerén dà à na mu bè-zūhminì binbirì foñ, bìo á fo dà à bè yi á à dérää ũ sīi o Yeesu Krista yi á à kǎnínáa. ¹⁶ Le Dónbeenì bíonì vūahú á túara lè lerén mí bæere Hácírí pànká. Le bíonì mu bìo núhú wi làa sòobéé. Lé lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bìo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bìo téréna. ¹⁷ Lé bún ñ na ká le Dónbeenì nùpue á à dàñ wé è wé hǎ wára na se.

O Poole mǎndén bìo na ó o henía

4 Bìo kà lé bìo á ã wee hení ì na foñ lè le sòobéé le Dónbeenì yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khíi buen buéé cítí ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía á mún buéé dí mí béenì. ² Hàrì ho pǎahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ũ wé bue le Dónbeenì bíonì. Bìo wé wó khon à ũ zéení ba wékheró bìo na ba yi, à hení mu na ba yi le ba día mu bè-kora wéró. Wé hení ba sǎ. Bún búenbúen á ũ wé ñi ũ yi à wé kàrán ba. ³ Lé bìo á pǎahú búí khíi dǎ ká ba nùpua máa wé è jí bìa wee kàrán ba lè ho tǔiá poni cǎn, ká ba wé è wé bìo sǐ ba yi, á wé è jí ba nì-kàránlowà cèrèè na bìo yí bon cǎn. ⁴ Ba à pí ho tǔiá poni bìo ká ba à bè hǎ sabíoní mǎn. ⁵ Èè ká ũnén wón zūh ũten buaró mu bìo búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bìo mu koráa.

⁶ Ká ãnén wón húmú sùaráa, ã ka lòn yia na ba yan lè le muini vó. ⁷ ã sá a Yeesu Krista tonló lè ã sǐi búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobéé. Bìo le Dónbeenì le ã wé á ã wó á mu ñii sú lòn nùpue na lùwa vaá dǎn hen na ó o ko ó o vaa dǎ yi. ã sǐidéro o Yeesu Krista yi á ã yí día. ⁸ Bìo ká wán á ho cǔnú na ko làa mi bìo á ã wó bìo téréna bìo yi, á bàrá pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fǐ na téréna á à na ho cǔnú mu mii pǎahú na ó o khíi cítí ba nùpua yi. Mu máa wé ãnén ã dòn ó ò na ho cǔnú yi, ká bìa búenbúen na wee lòní a bǐní buenló ó o mún ñ na ho yi.

O Poole wi ò o Timotee buen o cǎn

⁹ Bánbá à ũ buen ã cǎn fùafùu. ¹⁰ Lé bìo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho díimǐná bìowa na ó o wa bìo yi. O Keresǎn wón wà van ho Kalasii kǎhú, ò o Tiite bèn van ho Dalamatii kǎhú. ¹¹ O Luki mí dòn lé yia wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ũ fé o Maaki buennáa, lé bìo ó o dà wee séení mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á ã tonkaa ó o van ho Efèeze. ¹³ Fo bò o buen à ũ buee lé ho Torowaasi yi à ũ lá ã báká beenì na á ã día o Kaapuusi cǎn bua buennáa. Fo bò o buen à ũ mún khuii ã vǎnna, sǎnkú ã sǎnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisǎndere na lé o kháa-likì bènǐn wó khon làa mi dàkhǐina. Le Dónbeenì á à sàání a yi á à héha làa bìo ó o wó. ¹⁵ ãnén mún pa ũten bìo lé bìo á bìo wa wee kàrán lè ba nùpua ó o yí tà bìo hùuu. ¹⁶ Bìo ba nín-yání buan mi vannáa le cítí fǐiníi, á hàrì nùpue yí buéé tà ã ñii, ba búenbúen pǎ mi día. Le le Dónbeenì sén mu día na ba yi. ¹⁷ Èè ká a Núhúso wón pan ã bìo á kǎn ho pànká mii á ã bueraráa o bíonì á bìa yí zǔ le Dónbeenì cèrèè ñá le. Lé orén kǎnía mi ba kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kǎnì mi mu bè-sǔmáa búenbúen yi. O ò kǎnì mi á ã keñ ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bìo sǐ a yi féèè hǎ lúlúio na ñii mía yi. *Amiina!

Le mǎndén tǎenii

¹⁹ ã wee tǎení a Pirisiye là a Akilaasi yi. ã mún wee tǎení a Onzifoore zǐ-ñúhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korente yi, ká a Torofiimu wón á ã día ho Milee yi lé bìo ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ũ buen ká le tǎení dǐñ yí hǐnǎn.

O Ebuluusi, là a Pudǎnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hǐnni kèrètǐewa na wi hen búenbúen wee tǎení foñ.

²² Le wa Núhúso keñ làa fo, le o wé mí sǎamu làa mia.

Tiite

Vũahú túaró nùhú

O Tiite hĩa lé o Poole nì-kenínii. O yínwá zúífù (Kalasiisa 2.1-3). O hĩa wee bè là a Poole à ba sá le Dónbeenì bín-tente bueró tonló.

Pãahú na ó o Poole wee túa ho vũahú na kà á à na a yi, ká a wi ho Kεεεte yi á wee loń ba kèrètíewa kuio na wi hã lórá na bín yi bio, à hã wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéenia bio á ba kèrètíewa kuure ya-díwá ko ba bua lè mítén (1.5-16).

Bún mún ó o Poole zéenia o Tiite làa bio ó o ko ò o wé kàrán lè ba kèrètíewa kuio. Hńn kuio so lé ba nì-kía kuure, lè ba há-kía kuure, lè ba yàrówá kuure, lè ba wobáani kuure (2).

O mún zéenia bio ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén à dàń kεenínáa mín wán lè ho hээрà, ká hã zía lè hã bín-zàwa lè ho sankaró mía ba pãahú. Bún mún ó o tēenia ba yi (3).

Le tēenii

1 Mu lé ĩnén Poole á túara ho vũahú na kà. ĩ lé le Dónbeenì ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bìa le hueekaa à ba sĩadéro wíoka fàrá tĩn à ba zũn ho tũia poni na à wé á ba à bua mítén á à héha làa bio sĩ le Dónbeenì yi. ² Lé bún ñ na á ba dà à dé mí sĩa wé è lòní le mukãni binbirì na máa vé, dìo le Dónbeenì dó mí nii le mí ì na bìa bio sã le yi yi ká bio búí dĩn yí léra. Wa láa mu yi lé bio wa zũ le le Dónbeenì máa wé fĩ sabéré. ³ Ká bio le le mí ì wé pãahú dñ, á le zéenia bio le dó mi nii le mí ì wé wéréwéré lè ba nùpua làa bìa le tonkaa le ba bue mí bín-tente ñiní. Lé hón tonló so á wa kãnílo Dónbeenì kàràfáa miì.

⁴ Mu lé ĩnén Poole á túara ho vũahú mu nɔn ùnén Tiite yi. Fo lé ĩ za binbirì wa sĩadéro le Dónbeenì yi bio yi. Le wán Maá Dónbeenì lè wa kãnílo Yeesu *Krista à wé mí sãamu làa fo à na ho hээрà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kεεεte yi

⁵ ĩ wà à ĩ día fo ho Kεεεte kǒhú yi, à ù wíoka bio á ĩnén làa fo búá nùhú à véenì, à mún hueeka ba nùpua bàráka hã lórá lè mi dà-kénì kénì na ba kèrètíewa wi yi à ba dí ba yahó. Liiní ù hácirí bio á ĩ henía nɔn foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé nùpue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o hãa yà-kénì na ó o yan lé wón mí dòn ò o kãña yi à yí lé mún. O zàwa ko à ba dé mí sĩa o Yeesu *Krista yi, ba mún ko à ba zũn mítén buaró, bèra a na à bè-kohó bio yí mí léé ba yi, à ba mún yí wé ba zà-kãania. ⁷ Lé bio ba kèrètíewa kuure ya-dí lé le Dónbeenì ton-sá, lé bún bio yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé nùpue na yí máa tà ní bìa ká cñn, á sĩ sùwa. O yí ko ò o wé o nùpue na wee ñu ho *divén dàkhĩna, á wa hã bíoní. O yí ko ò o wé o nùpue na sòobáa dó mí sĩ le wárá yi, á wee cà le làa bio yínwá mu. ⁸ Èé ká a màhá ko ò o wé o nùpue na wee hén mí yahó sĩ ba nùpua. O ko ò o wañ mu bè-

tente wéro. O ko ò o wé o bè-zũnmini bànsò, á téréna, á wee wé bio sĩ le Dónbeenì yi, á dà wee bua mítén sese. ⁹ Le Dónbeenì bín-tente, dìo lé ho tũia poni na kàrána làa wo ó o ko ò o wíoka bua sese. Ká a wee wé ká sĩa, o ò dàń wé è henì bìa ká sĩa á ba à bè ho kàránlò na bio bon yi, á mún ñ dàń ñ zéení wéréwéré làa bìa le ho kàránlò mu bio yí bon le ba wee víiní mítén.

¹⁰ Mu bon, ba kèrètíewa cèrèè, sñnkú bìa wee bè ho *kúiiro làndá yi tĩahú, á yí máa jí dèè, á wee bío hã bín-conconwà à khàráa ba nùpua víiní. ¹¹ Yí día le bán-sowa so wé kàrán ba nùpua lé bio ba kàránlò mu yí bon, ho wee yáa hã zĩ-ñún-kúio. Mu yàá yínwá bún mí dòn, ba wee wé mu à càráa le wárá. ¹² Ho Kεεεte kǒhúsa nì-kénì búí na barén wee lá làa ñi-cúa fεero á bíá bio kà: «Ho Kεεεtesa lé ba sabín-fũaalowa, ba sũn-sũmána lòn zĩn-búaa, ba lé ba paríwà, bio ba wa lé ho dará ba dí.» ¹³ À mu bèn bon, o nii mu tũia sĩ. Lé bún nɔn, á ù zá làa ba à mì le sòobéè na ba yi à ba yèrémá dé mí sĩa bio bon yi ¹⁴ à yí tà ba *zúífùwa hácin-bíoní, làa bìa pã ho tũia poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeenì yahó, á làndá yí máa hè làa bio búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeenì yahó, á yí dó mí sĩ o Yeesu yi, wón wárá búenbúen yí máa ce. Hàrí o yilera yàá yí máa ce. O wó bio yí se à mu ñiyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zũ le Dónbeenì èé ká a wárá hńn wee zéení le mu yí bon. O bio sũii ló, o yí máa bè le Dónbeenì bíoní yi, o yí dà bio na se máa wé.

Bio ba kèrètíewa ko à ba bua lè mítén

2 Èé ká ùnén wón wé kàrán ba nùpua lè ho kàránlò na bio bon. ² Bío na ba nì-kía yi le ba wé bua mítén yi mu bio búenbúen yi. Le bio ba à bua lè mítén à wé à ba nùpua kǒnbi ba. Ba ko à ba wé mu bè-zũnmini bànsowà, à wé ba nùpua na fàrá tĩna mí sĩadéro le Dónbeenì yi, à wé wañ ba nùpua làa sòobéè, à wé ñi mí yiwa. ³ À ù mún bío na ba há-kía yi le bio ba

wee bua lè mítén à héha làa bìo le Dónbeenì sīí vá yi. Ba yí ko ba wé yáa bia ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *dìvèñ puló yi. Ba ko à ba wé zéení ba nùpua làa bìo se. ⁴ Ká ba wee wé kà síi á ba à dàñ wé è kàrán ba há-fíá làa bìo ba ko ba wañnáa mí bārání lè mí zàwa, ⁵ á à wé mu bè-zūñminì bànsowà, á wé è kǎṅa mí bārání mí dòn yi, á wé è loñ mí zīnì tonni yi sese, á à wé ba há-tentewà, á wé è liiní mítén á à na mí bārání yi. Ká ba wee bua mítén kà síi, á ba nùpua máa wé è bìo há bín-kora máa lè le Dónbeenì bióni yi.

⁶ Mún hení na ba yàrówá yi le ba wé mu bè-zūñminì bànsowà ⁷ mu bìo búenbúen yi. Únén ù bæere ko à ù wé wé há wárá na se à bia ká mi, à bè yi. Dé sòobéé ù kàránló yi á wé wé ho lè le yi na púara día. ⁸ Wé mì ho tūiá poni, hía á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à há nyio dí bia yí tà ù bìo lé bìo ba máa dàñ máa bìo bín-kohó wa dǎní yi.

⁹ Ba wobáani bán á ù bío na yi le ba wé liiní mítén na mí púnáa yi mu bìo búenbúen yi, à wé wé bìo sí ba yi, à wé yí kán ba, ¹⁰ à wé yí kǎnbùní ba níi bìo. Ba yàa ko à ba wé zéení le mí láayi wi binbiri mu bìo búenbúen yi. Ká ba wee wé kà síi, á ba wárá búenbúen á à wé á ba nùpua wé è kǎnbi ho kàránló wa kǎnìlo Dónbeenì dǎní yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sǎamu á h́eraráa ho kǎnìló wǎhú nɔn ba nùpua búenbúen yi. ¹² Mu sǎamu mu bìo yi, á le Dónbeenì wee kàrán wen á wa pí bìo yí sí le yi lè ho dímíjǎ bìo na wa sǎa wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zūñminì bànsowà, lè ba nì-térénnia, lè ba nùpua na wee wé bìo sí le Dónbeenì yi há làa na kà wán. ¹³ Bún lé bìo wa ko wa wé à dérǎa wa sǎa lòní le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa kǎnìlo khíi bueé zéení mítén mí cùkú yi. ¹⁴ O tà húrun wa bìo yi, bèra a na ò o kǎnì wen ho pànká na wee nàa wen dé mu bè-kora lè mí síiwà búenbúen níi yi, à wa wé ba nùpua na wee ce o yahó, à bìo sí a yi, à há wárá na se wéró bìo keñ yi féé.

¹⁵ Bìo á ù bía nɔn foñ á ù wé kàrán lè ba kèrètíewa lè ho pànká búenbúen na fo yú. Wé hení ba sǎa le ba bè mu yi. Ká bía yí máa bè mu yi bán à ù wé zǎráa. Yí tà le nùpue zàań foñ.

3 Bíní leéka ba kèrètíewa le ba ko à ba wé liiní mítén ba bá-zàwa lè ho pànká ya-díwá yahó à wé bè ba bióni yi, à há wárá na se wéró bìo keñ ba yi. ² Bío na ba yi le ba wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè

ba nùpua, à wé ba nùpua na wayika, à wé yí zàań ba nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa ní dèé, á lé ba nì-kǎania, á dó wa sǎa mu bìo na yí bon yi. Bìo wa sǎa wee vá yi búenbúen lé bún á wa hía wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé ba yi-kora bànsowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à ba nùpua jin wen, à warén mún jin ba. ⁴ Èé ká wa kǎnìlo Dónbeenì á zéení mí tentemu, làa bìo le wa lè ba nùpua. ⁵ Le kǎnía wen lé bìo á le zūna wa màkárí, ká mu yínɔh wa wárá na térenna na wa dàña wó bìo yi. Le kǎnía wen á ceéra wen lè mí Hácírí pànká, á wa yú le mukɔn-fínle. ⁶ Le Hácírí mu á le Dónbeenì nɔn wen á le wi wen wa kǎnìlo Yeesu *Krista pànká yi. ⁷ Lé bún bìo yi á wa dà à yí le mukǎni binbiri na máa ve, dìo wa dó wa sǎa wee lòní. Mu búenbúen dà à wé lé bìo le Dónbeenì wó wen lè ba nì-térénnia le sǎamu pànká yi. ⁸ Há bióni na á ù bía nɔn foñ ká á láayi wi.

Í wi à ù hení há bìo làa sòobéé à na ba nùpua yi bèra a na à bia dó mí sǎa le Dónbeenì yi wíoka ca mí kuio mu bìo na se wéró yi. Ho kàránló mu se á púhú wi ba búenbúen cǎn. ⁹ Ká ba nùpua na wa le wǎaní na púhú mía, làa bía wa le nɔnkǎni wǎaní, làa bía wa há zía, làa bía wa a *Mɔyiize làndá bìo wǎaní, bán búenbúen à ù khènnáa. Bún búenbúen púhú mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee kheé ba kèrètíewa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o há cúa-nun níi bíoráa. Ká a pá yí ná mu, à ù wé nàa wo bání. ¹¹ Mún zūñ mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wǎ-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéení le o púhú sú.

Le mónmén tɛenii

¹² Í ù tonka a Aatemaasi tàa o Tisiiki mi cǎn. Ká barén á yia bueé dǎn mia, á ùnén bèn bánbá à ù buee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. Í wi à ù buee keení bín le tɛeni pǎahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *làndá zūñlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí vɛeni yi. Yí le dèé búi fòo ba yi. ¹⁴ Bía dó mí sǎa le Dónbeenì yi lè wa bìo síi mún ko ba ca mí kuio mu bìo na se wéró yi, à wé séení ba nùpua làa bìo ba màkóo wi yi, bèra a na à ba bìo púhú keñ.

¹⁵ Bía wi hen làa mi búenbúen wee tɛeni foñ. Bía wa wen mí sǎadéro le Dónbeenì yi bìo yi á ùnén mún tɛeni yi. Le le Dónbeenì wé mí sǎamu lè mi búenbúen.

Filemɔn

Vũahú túaró nùhú

Ho vùahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole bàn bǔnlo. O fù lé o nùpue na bio nùhú wi ba nùpua cǔn làa sòobéé, á lé ho Koloosi kèrètíewa kuure ni-kéní. O Filemɔn wobá-nii búí fù wi á lùwa ò o díá a. O yèni ba le Oneziimu.

Ho vùahú mu yi ó o Poole tènía o Filemɔn làa bia làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeenì bǎrákà o Filemɔn sǐdéro o Yeesu *Krista yi bio yi, làa bio ó o wa lè mín zàwa lè mín hínni kèrètíewa bio yi (4-7).

Bio ó o Oneziimu wà díá mí nùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kàsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu bio, á lé o kèrètíe. Bio mu wó kà, ó o Poole le o bǐní yèrémá va mí nùhúso Filemɔn cǔn. Lé bǔn te bio ó o túara ho vùahú nɔn o Filemɔn mu yi, á flora a le ká a Oneziimu bǐnía buara a cǔn, ò o tà sén bio ó o wó búenbúen díá à na a yi, à bua a sese bio ó o wǎa lé bàn za mu kèrètíemu dǎní yi bio yi (8-22).

Le tènii

1 Mu lé ònén Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bio yi, lé mi wee túa ho vùahú na kà á na ònén Filemɔn yi. O Timɔtee na lé wàn za, wón làa mi páanía wee tènii foñ, ònén na làa wen páanía wee sá, na wa wa làa sòobéé. **2** Wa mún wee tènii wàn hínló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wen páanía wee lá le lònbee lè mí síiwà. Ba kèrètíewa kuure na wee kúee mín wán ù zǐi á wa mún wee tènii yi. **3** Le wàn Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole sǐi wan o Filemɔn bio yi

4 Hen ká ònén sansan wee fio le Dónbeenì yi, à ò dé le bǎrákà ù bio yi. **5** Lé bio á ù sǐdéro o Yeesu *Krista yi á ò wee ní bio, á mún wee ní bio fo wa làa bia búenbúen na bio sǎ le Dónbeenì yi. **6** Ì wee fio le bia dó mi sǐa o Krista yi làa fo páaní à pànká wíoka keñ á wíoka zǔñ mu bè-tentewà búenbúen, bio le Dónbeenì wee wé làa wen wa páaníló là a Krista bio yi. **7** Lé bio á bio fo wa lè wàn zàwa lè wàn hínni á ò nǎ, á ò sǐi bènǐn wan, á sǐi hà làa sòobéé mu bio yi. Mu bon, bia bio sǎ le Dónbeenì yi á fo híina sǐa.

O Poole wee fio o Filemɔn o Oneziimu dǎní yi

8 Lé bǔn te bio á ò wee fioráa fo le ù wé bio fo ko à ù wé. Wa páaníló là a *Krista bio yi, á ò lá dà à na le nii á à bio le ù wé mu. Èe ká ònén pá à fio fo bio wa wa làa mín bio yi. Àwa, á ònén ni-kínle Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sáró bio yi á pá wee fio fo bio wa wa làa mín bio yi, **10** le ù sǎbéré à ù wé bio á ò lé ò na foñ o Oneziimu dǎní yi, wón na á ò wó ó o lé ò za mu kèrètíemu dǎní yi ho kàsó yi. **11** O bio nùhú lá mía ù cǔn bǔn bon, èe ká hǎ làa na kà wán á ònén làa fo ó o bio nùhú wǎa wi cǔn. †

12 Àwa, á ò wǎa à bio le o Oneziimu mu bǐní buen ù cǔn, o bio bènǐn here miì làa sòobéé. **13** Bio á ò wi ho kàsó yi le bǐn-tente bio yi, á ò yàá lá wi à ò díá wo ò nǐsǎní, ò o wé séení mi ù lahó yi. **14** Èe ká ònén màhǎ yí wi à ò wé bio búí o dǎní yi ká ò làa fo yí nǎ mín yi. Lé bio á ò yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na miì à wé lè ò wee kǐká foñ lè mu wéro, ká mu lé ònén ù bæere yi.

15 Nún-sǐ á le Dónbeenì yàá wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pǔn-za dèe yi, bèra a na ká a bǐnía buara ù cǔn, à mi wǎa páaní keení féee. **16** Hǎ làa na kà wán ó o yínɔn wobá-nii mí dòn, o bio nùhú wi po bǔn. O wǎa lé mín za kèrètíe, á fo ko à ù wíoka wañ wo làa sòobéé. O lé wàn za kèrètíe na á ò bènǐn wa làa sòobéé. Á ò mún láa mu yi le fo ò wíoka à wañ wo á yàá a poñ ònén, bio ó o bio sǎ foñ bio yi, làa bio mi páanía là a Nùhúso bio yi.

17 Àwa, ká fo zǔ le warén lé ba bǔnlowà binbirí, ká a bǐnía buara ù cǔn, à ù bua a sese, à keñ lè lé ònén ò bæere. **18** Ká a wó khon làa fo bio búí yi, tàá ká a ko ò o wí bio búí foñ sǐi, à ù ni mu ònén nùhú yi. **19** Hǎ ni-cúa na á ò wee túa lè ò nín-bia lé hǎ kà: «Ìnén Poole á à wí ò keñ na wi o yi». Ì yí máa bio le fo ko à ù wí bio búí miì, ká fo màhǎ ko à ù zǔñ lé ònén lé yia zéenia o Yeesu bio làa fo á fo yúráa le mukǎni binbirí. **20** Àwa, wàn za Filemɔn, á ò wee fio fo o Nùhúso yèni yi le ù wé bio á ò wee fio fo le ù wé. Wa páaníló là a *Krista bio yi, ù yí díá le ò yilera lúnka mu bio yi.

21 Ì láa mu yi le bio á ò túara ho vùahú yi le ù wé á fo ò wé kénkén. Ì yàá zǔ le fo ò wé yòò puuní bio á ò le ù wé yi. **22** Mún cà le zǐi búí ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé ò bio yi, á ò láa mu yi le hen làa cǐnú ká ò yí ònén buée búeekí mia.

Le mǔndén tènii

23 O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bio yi wee tènii foñ. **24** O Maa-

† Oneziimu: Le yèni mu kúará le «mu nùhú wi».

ki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán
búenbúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kení
á mún wee tɛɛní foɛ.

²⁵ Le wa Nuhúso Yeesu *Krista à wé mí sãamu làa
mia.

Hebere

Vũahú túaró nùhú

Yia túara ho vũahú mu á wa yí zū. Bānso túara ho nɔn bia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síwà yú. O túara ho nɔn ba yi bèra a na à ba yí pí le Dónbeenì bìo, ká ba hení mí sīa à fàrá dīn, à zūn le bìo ó o Yeesu wó á po mu bìo búenbúen.

Ho vũahú mu wee zéení le le Dónbeenì dīn mí Za Yeesu wán zéeníanāa miten lè ba nùpua á mu vóráa. Le *Dónbeenì ñi-cúa fεerowà ó orén bìo nùhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *Mɔyiize là a Zozue (1-3). O Yeesu mu bìo nùhú wi po le *Dónbeenì yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeenì yankaro binbirì. Lé bún te bìo le Dónbeenì mu wee sɛn ba nùpua bè-kora día à kǎnínāa ba mu húmú yi o pànká yi. Bìo ó o *Isir-ayεele ñipomu fù wee ya hā muiní lè ba bà-kùio na le Dónbeenì yi, lé bún fù wee zéení a Yeesu *Krista na buée hí bìo (4-10).

Ho vũahú lii véenii wee hení ba kèrétíewa sīa à ba wíoka ca mí kuio le Dónbeenì bìo yi. Bìo le Dónbeenì ñipomu fù fàrá dīnnāa mí sīadéró le Dónbeenì yi á ho vũahú mu bía bìo. Ho mún wee kàrán ba nùpua à ba kàràfá miten o Yeesu mí dòn yi. Le ba fá mí yìo wo yi, à hĩ mí sīa le lònbee lè mí síwà yi, á fàrá dīn fúaa mu véenii (11-13).

Le Dónbeenì dīn mí Za wán wee bíorāa

1 Le Dónbeenì yánkaa dīn ba ñi-cúa fεerowà wán á bíarāa lè wán bùaawa. Le wó mu pǎnna cèrèe yi, á le bíoró làa ba mún síwà boo. ² Èε ká hā làa na ká wán hā pǎnna vaa véenii, á le dīn mí Za wán wee bíorāa làa wen. Lé le Za mu le dīn wán á lérarāa mu bìo búenbúen. Lé orén le wáa dó mu bìo búenbúen níi yi. ³ Orén lé yia le Dónbeenì cùkú beenì wee mi yi. Bìo á le Dónbeenì karāa lé bún ó orén mún karāa. O buan mu bìowa búenbúen dīnía lè mí bíonì na pànká wi. Lé orén le Dónbeenì dīn wán á sérarāa ba nùpua bè-kora día, á ba wee ce le yahó. Bún mún ó o yòó kará ho wáayi le Dónbeenì nín-tíànì, dén na po mu bìo búenbúen.

Le Dónbeenì Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa bìo le Dónbeenì Za po porāa ho wáayi tonkarowà, lé ká sīi á le yèni na le wee ve làa wo mún po porāa ba yèni. ⁵ Le Dónbeenì dīn yí bía làa wáayi tonkaro búí le:

«Fo lé ĩ Za.

Ho zuia ñii wán á ĩ lé mìn Maá.» †

Le mún dīn yí bía bìo ká là a búí:

«Īnén á à wé bàn Maá,

ó orén á à wé ĩ Za.» ††

⁶ Ká pǎahú na le Dónbeenì tonkaa mí Za kínleso ho dímíjā yi, á le bía bìo ká:

«Ho wáayi tonkarowà búenbúen ko ba wé bùaaní a.» †

⁷ À le bèn bía ho wáayi tonkarowà dǎnì yi le:

«Le Dónbeenì wee wé à le tonkarowà keń lòn pinpiró,

† Mi loń Lení vũahú (Psaumes) 2.7 †† Mi loń Samuweele cúa-
ñun níi vũahú 7.14 † Mi loń Làndá zéeníló vũahú (Deutéronome)
32.43

le wee wé à le ton-sáwá mu keń lòn dǎhú dènní.» ††

⁸ Ká le màhǎ bía bìo ká mí Za dǎnì yi:

«Ūnén Dónbeenì, ũ béenì díró ñii máa fĩ máa mi.

Fo ò pa ũ ñipomu bìo lè ho térénló.

⁹ Fo wa bìo térénnāa, fo ñina mu bè-kora.

Lé bún nɔn á ĩnén na lé ũ Dónbeenì á kúaa ho ñiló ũ nùhú wán

à zéení le ĩ tà ũ bìo.

Lé bún wéera ũ sīi.

Ī dó ho cùkú foń á po mi ninzàwa na ká.» ††

¹⁰ Le pá bīnía bía bìo ká mí Za mu dǎnì yi:

«Mu nùhú búakánii ká bìo búí dīn yí léra, á ũnén

Ñúhúso lé fo léra ho tá,

á lé fo mún léra ho wáayi.

¹¹ Bún bè-lénnia so búenbúen khií vé, ká ũnén á à keń bín féεε.

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn sǐ-zǐnia.

¹² Fo ò bi mu lòn báká beenì á à bàrà,

mu ù yèrémá lòn sǐ-zǐnia,

ká ũnén á à dīn làa bìo fo karāa, fo ò keń bín féεε.» †††

¹³ Le Dónbeenì dīn yí bía làa wáayi tonkaro búí le:

«Buee keení ĩ nín-tíànì,

fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá

á ũ bò ũ zení wán.» †††

¹⁴ Á ba tonkarowà na wee lé ho wáayi bèn lé ba yén?

Ba lé le Dónbeenì ton-sáwá. Le wee tonka ba à ba buee séení bìa á à yí ho kǎníló le Dónbeenì cǐn.

Mi wa dé ho kǎníló bìo le sòobéε yi

2 Lé bún nɔn á bìo wa ñá á wa ko wa bua lè wa sòobéε, bèra a na wa yí ví. ² Le Dónbeenì ñi-cúa na

†† Mi loń Lení vũahú (Psaumes) 104.4 ††† Mi loń Lení vũahú
(Psaumes) 45.7-8 †††† Mi loń Lení vũahú (Psaumes) 102.26-28
†††† Mi loń Lení vũahú (Psaumes) 110.1

ho wáayi tonkarowà mà á bìo lé ho tũíá, á nùpue lée nùpue na bèn yí bò hã yi, wón yú mu bàn lònbee na ko làa wo. ¹³ Àwa, ká warén mún yí dó ho kǎníló na kà bàn sí bìo le sòobéé yi, á wa so dà à kǎnì waten le lònbee na ko làa wen yi le? Ho kǎníló mu bìo lé o Nùhúso mítén á nín-yání buera mu. Á bia ná mu á zéénia lè warén le ho bìo bon. ⁴ Á le Dónbeenì zéénia le bìo ba bía bon. Le zéénia mu lè mu yéréké biowa lè mí síwá na wee zéeni le pànká, lè mu biowa wéró pànká na lerén mí bæere Hácírí wee na ba nùpua yi làa bìo le sī vā yi.

Le Dónbeenì dĩn o Yeesu wán wee kǎnínáa ba nùpua

⁵ Le Dónbeenì yí dó ho yìrón dĩmíná na wa wee bío bìo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶ Le Dónbeenì bíoni vūahú yi, ó o búí yàà túara bìo kà:

«Éée Dónbeenì! O nùpue lée wée á fo ò leékaráa o bìo?

O nùpue lée wée á fo ò paráa o bìo?

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowà bìo nùhú wi á po a ho pǎn-za dèe yi.

Bún mún á fo bīnía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrà a mu bìo búenbúen nùhú wán.» ††

Bún wee zéeni le le Dónbeenì wó ó o wi mu bìo búenbúen nùhú wán, á dèe búí yí ká. Èe ká hã làa na kà wán á wa dĩn yí máa mi mu. ⁹ Èe ká bìo kà lé bìo wa zū: Le Dónbeenì wó á ho wáayi tonkarowà bìo nùhú wi á po a Yeesu ho pǎn-za dèe yi. Á hã làa na kà wán á le bīnía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bìo yi. Le wó mu kà síi bèra a na à le sǎamu pànká yi, ò o húmú bìo séení ba nùpua búenbúen.

¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeenì na léra mu bìo búenbúen, dìo buan mu búenbúen dĩnía à wé ò o Yeesu kǎa le lònbee yi bèra a na ò o bìo nii sí làa bìo mu lá ko mu wéráa. Le wó kà síi bèra a na à ba nùpua cèrèe páani le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á ba nùpua cèrèe wé è yíráa ho kǎníló. ¹¹ O Yeesu lé yia wee wé à ba nùpua ce le Dónbeenì yahó. Á bia ó o wee wé à ba ce bán búenbúen làa wo wǎa lée Maá nì-kéní zàwa. Lé bún te bìo ó o Yeesu wee veráa ba lè mín zàwa lè mín hínni ká mu niyio mía wo yi. ¹² Bìo kà lé bìo ó o bía:

«Dónbeenì, ì zéeni ù bìo lè wàn zàwa lè wàn hínni.

Ì ì khòoní fo ù nìpomu búenbúen tíahú.» ‡

¹³ O mún bía le:

«Ìnén á à dé ì sī le Dónbeenì yi.»

O pá bīnía bía le:

«Lé wen na páanía wi, ìnén lè ba zàwa na fo nɔn miì.»

‡

¹⁴ Àwa, á bìo á bán zàwa so lé ba nùpua binbirí, ó o Yeesu mí bæere mún lá ba síi, bèra a na ò orén mí bæere húmú pànká yi ò o yí ho pànká o *Satāni wán, yia wee wé à ba nùpua hí, ¹⁵ ò o mún kǎnì bìa búenbúen na mu húmú zǎnló lá can lòn wobáani ba síi wizooní

† Le Dónbeenì ni-cúa na le tonkarowà mà: Mu wee bío o Mɔyiize làndá bìo dĩn yí. Ba zúifúwa cǎn á le Dónbeenì dĩn ho wáayi tonkarowà wán á bíaràa là a Mɔyiize. †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.5-7 ‡ Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.23 †† Mi loñ Ezayii vūahú 8.18

búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séeniló bìo yi. Lé o *Abarahaamu mǎn-mánia ó o wà bueé séení. ¹⁷ Lé bún nɔn ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o dàñ wé mín zàwa lè mín hínni mu yankarowà nùhúso, á zū ba nùpua màkárí, á láayi wi le Dónbeenì cǎn, à le Dónbeenì wé sén ba nùpua bè-kora día. ¹⁸ Á bìo ó o Yeesu mí bæere kǎa le lònbee yi á kúará khéra, lé bún nɔn ó o dà wee séenínáa bìa búenbúen na ho kúará khénlò wee yí.

O Yeesu bìo nùhú wi po a Mɔyiize

³ Lé bún nɔn á minén wàn zàwa lè wàn hínni na bìo sǎ le Dónbeenì yi, minén na le mún hueekaa à mi níni kǎn le bìo yi, mi le mi yilera kǎn o Yeesu bìo wán. Lé orén le Dónbeenì tonkaa ó o bueé wó bìo wa dó wa sīa yi wee bío wéréwéré yankarowà nùhúso. ² Le Dónbeenì léra a ò o sá ho tonlò mu, ó o mún bò bìo búenbúen na le le o wé yi, làa bìo ó o *Mɔyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeenì nìpomu. ³ Èe ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Mɔyiize, làa bìo á yia son le zī koráa lè ho cùkú á po le zī mí bæere bìo síi. ⁴ Mu bon, zī na wi à nùpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeenì lé dìo bèn wó á mu bìo búenbúen wi làa bìo mu karáa. ⁵ O Mɔyiize yánkaa bò bìo le Dónbeenì le o wé yi le zī nìpomu búenbúen tíahú. Wón lé le Dónbeenì tonsá, á bìo ó o wee wé ko mu zéeni le Dónbeenì ni-cúa na le è fεε. ⁶ O *Krista mún bò bìo le Dónbeenì le o wé yi ká wón bèn lé le Za, á le bàrà mí zī nìpomu nùhú wán. Bún nìpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sīa wee lònó bìo wa dó wa sīa yi.

Bia dó mí sīa le Dónbeenì yi kǎn le vūñnà yi

⁷ Lé bún nɔn le Dónbeenì Hácírí bía bìo kà: «Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, ⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ba ní dèe làa bìo á mi wóráa mu ho pǎahú na mi kǎa á khūaana le Dónbeenì nii yi ho tá heni yi bìo síi.

⁹ Á le bía le mín búaawa yánkaa khūaana mí nii yi ho tá heni yi

á khéraráa mí kúará à ba nɔn mɔn bìo mí wó hã lúlúio búará-nun yi.

¹⁰ Lé bún te bìo á le sīi cǎnáa ba yi, á bía bìo kà:

«Ba nùpua na kà wee pí ì bìo fεεε, le dĩn na á ì wi à ba lá á ba día.

¹¹ Bìo le sīi cǎ ba yi, á le báa

le ho lahó na á le wíokaa à ba vūñ yi á ba wǎa máa zo yi hùú.» ‡

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mi pa miten bìo, ò o búí hía yí wé sī-kohó bànso mi tíahú à kǎa pí le Dónbeenì día, dìo wi fεεε. ¹³ Mi wé heni mín sīa làa wizooní búenbúen, pǎahú na wa wi «ho zuia» na le Dónbeenì bía bìo. Ká mi wé wé mu bèra a na à mi nì-kéní woon yí día mítén le mu bè-kohó khà vīnì, à wé lòn nùpua na yí wi ba ní dèe bìo síi. ¹⁴ Ká wa fára dĩn bìo wa dó wa sīa yí wán mu nùhú búeeníi fúaa wa mukāni véro, se wa

‡‡ Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-11

màhà páania sá là a Krista. ¹⁵ Làa bio mu bíaràa kà síi: «Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à ba jí dèe làa bio á mi wóràa mu ho pàahú na mi káa á khūaana le Dónbeenì nii yi bio síi.» †

¹⁶ Bìà jí le Dónbeenì bíonì à ba «kàa á khūaana le nii yi» lé ba yén? Mu so yínóh bìà búenbúen na ó o Mɔyizié fò lóràa ho *Ezipite kǎhú yi le? ¹⁷ Bìà «le Dónbeenì síi cǎ yi hǎ lúlúio búarà-nun yi» lé ba yén? Mu so yínóh bìà wó mu bè-kora ho tá henì yi á húrún bín le? ¹⁸ Á bìà le «báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vǔh yi á ba wǎa máa zo hùúu» lé ba yén? Mu so yínóh bìà pǎ á yí bò bio le bíà yi le? ¹⁹ Wa bèn mɔn le ba yí dàhna yí zon hǎ vǔhna lahó mu yi, lé bio ba yí tà yí dó mí sía le Dónbeenì yi.

4 Àwa, á bio le Dónbeenì nii na le dó le wa à zo hǎ vǔhna lahó na le wíokaa ká làa wen pá wi bín wa bio yi, á mi cén wa pa waten bìo à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, dén bín-tente so á wa jí làa bio á wàn búawa yánkaa jánáa le bio síi. Ká le bíonì mu màhà yí séenía ba, lé bio ba dó mí sía le bíonì mu yi. ³ Ká warén bán ñ zo hǎ vǔhna lahó mu yi, lé bio wa dó wa sía le bíonì mu yi. Ho lahó mu na le bíà bio kà dǎní yi:

«Bìo á t̄ síi cǎ ba yi, á t̄ báa le ho lahó na á t̄ wíokaa à ba vǔh yi á ba wǎa máa yí hùúu.» ††

Pàahú na le Dónbeenì bíà mu yi, à bǔn le léra mu bio búenbúen vó. ⁴ Le Dónbeenì bíonì vǔhú búi yi á bio kà lé bio bíà hǎ wízoní bio hènun níi dǎní yi: «Bìo le Dónbeenì sá mí tonló búenbúen vó, á le vǔhna hǎ wízoní bio hènun níi zòh.» ⁵ Á bio kà pá bǎnía bíà: «Ho lahó na á t̄ wíokaa à ba vǔh yi á ba wǎa máa yí hùúu.»

⁶ Bìà le Dónbeenì nín-yání bíà le bín-tente mu nɔn yi bán yí zon hǎ vǔhna lahó mu yi, lé bio ba yí tà yí dó mí sía le yi. Lé bǔn te bìo á ba búi dà à zoràa ho lahó mu yi. ⁷ Lé bǔn te bìo le Dónbeenì bǎnía dó le wízonle búi, á wee ve làa «zuia». Le wízonle mu ó o *Daviide bíà dǎní yi lúlúio cèrèe bǔn mɔn lè hǎ bíoní na kà, hǎa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ba jí dèe.» ††

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á ba zon hǎ vǔhna mu lahó yi, se le Dónbeenì wǎa lá máa bǎnía máa bío wízonle búi bìo. ⁹ Lé bǔn nɔn á hǎ vǔhna na ka lè hǎ wízoní bio hènun níi vǔhna bìo á le Dónbeenì wíokaa bìo ká lè mí nìpomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeenì vǔhna yi, wón mún sá vó wee vǔh làa bio le Dónbeenì sá à le vǔhnanáa bìo síi. ¹¹ Àwa, á mi cén wa dé sòobée à wa dàh zo hǎ vǔhna mu yi. Mi wa pa waten bìo à wa hǎa yí pí le Dónbeenì bìo, làa bio á wàn búawa pánáa le bio bìo síi. ¹² Le Dónbeenì bíonì wee na le mukānì binbirì, le pánká wi làa sòobée po ho khà-tóní na yara lé hǎ bio jun. Le wee zo ba nùpua khǐi zoo búe ba sía yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fúaa hǎ hǔn-

† *Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-8* †† *Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 95.11* ‡ *Mi loñ Bìo jǔhú búeenii vǔahú (Genèse) 2.2* ‡† *Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-8*

júná khǐi zoo búe ho sánbániló yi. Bio ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bíonì mu wee zǔh wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénna yi á dèe woon yí sà le Dónbeenì yi. Mu búenbúen dǎn denkhèen á le wee mi. Dén Dónbeenì so lé dìo wa búenbúen lè wa nì-kéní kéní ko wa khǐi zéení bio wa wó à na yi.

O Yeesu lé ba yankarowà jǔhúso beenì

¹⁴ Wa yú le *Dónbeenì yankarowà jǔhúso beenì. Wón khǐina zoó bó le Dónbeenì mí bæere yi yàa. Ba yankarowà jǔhúso beenì mu lé o Yeesu, le Dónbeenì Za. Àwa, á bio wa dó wa sía yi á mi cén wǎa le wa wíokaa pa bìo làa sòobée. ¹⁵ Ba yankarowà jǔhúso beenì na wa yú yínóh nùpue na yí dà máa séení wen wa yídà-mu yi. Orén mí bæere á ho kúará khénlò lè mí síiwà yàa yú làa bio warén kúará wee khénnaa, ká arén màhà yí wó bè-kohó yí mɔn. ¹⁶ Á mi wǎa wa vá vaa búe le Dónbeenì na wee wé mu sǎamu yi ká zǎnii míà wen. Ká wa wó bǔn, á le è zǔh wa màkàrí, á à sèn wa bè-kora à díà. Le è wé mu ho pàahú na mu ko yi.

5 Ba yankarowà jǔhúso á le Dónbeenì léra ba nùpua tǎhú, ò o wé sá le tonló ba bìo yi. Orén lé yia wee na ba nùpua mu hǎmu le Dónbeenì yi, á wee ya ba bè-kora séndiáro muini. ² Ba nùpua na yí zǔ mu bìo yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zǔ bìo, lé bìo ó orén mí bæere mún lé o yídà. ³ Lé bǔn bìo yi ó o ko ò o wé ya orén lè ba zǎamáa bè-kora séndiáro muini. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà jǔhúso mítén. Le Dónbeenì lé dìo wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bio le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bìo síi. ⁵ O *Krista bìo mún ka kà síi. O yí wó mítén làa yankarowà jǔhúso. Lé le Dónbeenì dó a ho tonló mu yi, á bíà bio kà nɔn wo yi:

«Fo lé t̄ Za.

Ho zuia nii wán á t̄ lé mìn Maá.» ††

⁶ Le Dónbeenì pá bǎnía bíà bìo kà:

«Fo lé o yankaro féee

là a Melekisedeeki bìo síi.» †††

⁷ Pàahú na ó o *Krista hǎa wi ho tá wán, ó o fióra á bónbónía le Dónbeenì lè mí pánká, lè hǎ yèn-caa, dìo lá dà wee kǎnì a mu hómú yi. Á bìo ó o liinía mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeenì jí a fióró. ⁸ Bìo ó o lé le Dónbeenì Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yi á keníanáa mítén làa bìo ó ò bèráa le Dónbeenì bíonì yi. ⁹ Lé bǔn tíira a bìo búenbúen nii, á nɔn á bia wee bè o bíoní yi búenbúen wé è yíráa ho kǎnìlò na lé le mukānì na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeenì dó a wó lè ba yankarowà jǔhúso là a Melekisedeeki bìo síi.

Héyii! Mi yí pí le Dónbeenì bìo

¹¹ Bìo cèrèe wi wa cǔn wa dà à bío o Melekisedeeki mu bio dǎní yi, ká mu yara zéenílò lònbee màhà wi, lé bio mi yí máa wé jí mu bìo à zǔh yara fúafú. ¹² Mi wǎa lá ko mi wé ba nì-kàranlowà, à hàrì lòn zuia mi màkóo pá

†† *Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 2.7* ††† *Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 110.4*

wi ba wíoka kàrán mia lè le Dónbeenì bìo na nín-yání kàránna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí dínlò na lì. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bìo se làa bìo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ Èe ká ho dínlò na lì hón lé bìa dñn vó te mí dínlò. Bán fá, á zū bìo se làa bìo yí se hueekaró mín yi.

6 Lé bún nɔn ó o *Krista nín-yání bìo na ba kàránna làa wen á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bìo zūhílo yi lòn nùpua na dñn vó. Bìo wa zū vó á mi yí wa bīnī búa kàránlò nùhú: Mu lé á pí hā wára na yí se, à dé ũ sīi le Dónbeenì yi, ² làa bìo ba wee wé à ceéráa mítén le Dónbeenì yahó, [†] lè le níi bèrò ba nùpua wán, làa bìo ba nì-hía á à vèeráa, lè le m̀ndén cítii bìo. ³ Bún lé bìo wa à wé, ká le Dónbeenì tà. ⁴ Mi loń. 'Ba nùpua búí wi bīn á yú mu khoomu, le Dónbeenì hñn ba lè mu bè-tentewà cèrèè, ba mún yú le Dónbeenì Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeenì bíonì se làa sòobéè. Ho dímíjá na ho yíró á ba zū pánká bìo. ⁶ Bún búenbúen m̀n, à ba pá bīnīa wee wé mí bè-kía, á bìo wáa bīnī ì wé á ba à yèrèmanáa mí yilera lè mí wára bún mía. Bán nùpua so sīi ka lè ba bīnīa wee búèè le Dónbeenì Za ho *kùrùwá wán, á wee zuañ wo yi ba nùpua yio yi.

⁷ Hen ká ho vohó wee tè wé se ho tá wán ò o vòro dínlò be wé se, à le Dónbeenì dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hā kíkara lè le ní-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cùnú mía. Le Dónbeenì hía dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cīi.

⁹ Wán zàwa lè wán hínni na wa wa làa sòobéè, hàrí ká wa wee bío ká sīi, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wã-tente, hia wee va ho kánlò lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeenì téréna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bìo mi zéénianáa le mi wa làa de. Le séenii na mi wó, làa dìo mi pá lan wee wé ba kèrètíewa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhã wi à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra a na à bìo mi dó mi sīa wee lòní à wé à nii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé lè ba nùpua na wee dé mí sīa le Dónbeenì yi fèèè bìo sīi, à yíráa bìo le dó mí nii le mí ì na.

Le Dónbeenì dó mí nii à le máa yèrèma le

¹³ Bìo le Dónbeenì hía dó mí nii nɔn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bìo á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bìo ká lé bìo le bía: «Ūuu, ï ì wé mu bè-tentewà cèrèè làa fo, ï ì wé á ũ m̀nmània á à wé boo làa sòobéè.» ^{†15} Ó o Abarahaamu bèn hã mi sīi pannáa bìo le Dónbeenì dó mí nii le mí ì wé, á le wó mu nɔn wo yi. ¹⁶ Ká ba nùpua le mí ì báa, à ba báa là a búí na po ba yèni, á nùpue mún máa wé bīnī kán bìo ba báa nii wán. ¹⁷ Làa bún sīi á le Dónbeenì mún wi à bìa le dó mí nii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zūhí kènkèñ le le è wé mu. Lé bún te bìo le báa á bò bìo le dó mí nii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu biowa bìo ñun mu na yí máa yèrèma á le Dónbeenì yí máa fī sabéré yi. Àwa, á warén na pá mu bìo búenbúen á sīa hã làa sòobéè wíokaa wee dé wa sīa lòní bìo le Dónbeenì dó

mí nii le mí ì wé. ¹⁹ Bìo wa dó wa sīa wee lòní lé bún buan wen dñnia vñvñ le Dónbeenì yahó, á wó á wa dàña cúaa ho pñnsò-beenì na sankaa hã pñnsòni bükú lè hã cúa-ñun, á yòó zon le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùe bàn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa beere bìo yi. Mu bon, lé orén lé ba yankarowà ñuhúso fèèè là a nii na ba le Melekisedeeki bìo sīi.

O Melekisedeeki lé o béè, á lé le Dónbeenì yankaro

7 O Melekisedeeki mu lé ho lóhó na ba le Salæemu béè, á mún lé le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen ñuhú wán yankaro. Pàahú na ó o *Abarahaamu hía tá hã hã lè ba bá-zàwa á dàña ba, á bìo ó o bīnīa wee buen, ó o Melekisedeeki lée sá a yahó, á dúbuua wo yi. ^{†2} Á bìo ó o *Abarahaamu yú hã hã ténii bàn cúa-pírú níi ó o nɔn o Melekisedeeki yi. Le yèni mu kúará le «tèrénló béè». Á bìo ó o lé ho Salæemu béè, bún kúará le o lé ho «héerà béè». ³ Bàn maá lè bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nɔnkāni cèenii. O teró bìo yí bía yí nɔn, ó o húmú bìo mún yí bía yí nɔn. O bìo bonmín lè le Dónbeenì Za bìo: O lé o yankaro fèèè.

⁴ Mi loń bìo ó o Melekisedeeki mu bìo ñuhú wiráa. Hàrí wán bùaa Abarahaamu bìo na ó o yú hã hã ténii bàn cúa-pírú níi á wón nɔn wo yi. ⁵ O nii na ba le *Levii m̀nmània na lé ba yankarowà ó o Mɔyize làndá nɔn le níi yi le ba wé fé o *Isirayeele ñipomu bìo na ba wee yí bàn cúa-pírú níi. Ò o Isirayeele ñipomu mu nɔn lé bàn zàwa, lé bìo á bán nɔnkāni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedeeki wón nɔnkāni yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhã pá nɔn bìo ó o yú bàn cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedeeki mu dúbuua o Abarahaamu na le Dónbeenì dó mí nii nɔn yi. ⁷ À wa zū kènkèñ le yia wee dúbua wón bìo ñuhú wi po yia ba wee dúbua yi. ⁸ O Levii nùwã, bìa ó o Isirayeele ñipomu wee na bìo ba wee yí bàn cúa-pírú níi yi, bán lée nùpua, ba wee hí. Ká a Melekisedeeki na ó o Abarahaamu nɔn mí bìo bàn cúa-pírú níi yi, wón yio wi lua làa bìo le Dónbeenì bíonì vūahú bíaráa mu. ⁹ O Levii nùwã lé bìa á mu bìo bàn cúa-pírú níi wee na yi. Èe ká bìo ó o Abarahaamu na lé bàn bùaa á léra mu, bún wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pàahú na ó o Melekisedeeki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii dñn yí ton. Èe ká mu pàahú ká a wi mín bùaa mu yi.

¹¹ O Isirayeele ñipomu *làndá yi, ó o Levii zī-ñuhú lé hia ho yankaró tonló bìo sã yi. 'Ba lé ba yankarowà là a *Aaron bìo sīi. Èe Ká ba yankaró tonló nii màhã yí sú. Lé bún nɔn á yankaro veere búí ló na ka là a Melekisedeeki bìo, wón yí ló Aaron nɔnkāni yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hía yèrèmaa, se ho làndá mún ko ho yèrèma. ¹³ Yia hã bíoní mu bía dání yi bàn zī-ñuhú nùpua yí wó yankarowà yí nɔn. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa ñuhúso á ton o *Zudaa zī-ñuhú yi. Á bìo ó o Mɔyize wee bío ba yankarowà bìo, ó o bèn mún yí bía bìo búí ho zī-ñuhú mu dání yi.

† Le Dónbeenì bíonì vñna búí yi á mu bía le: Lè hã bátéèmuwa.
†† Mi loń Bìo ñuhú búeenii vūahú (Genèse) 22.16-17

‡ Mi loń Bìo ñuhú búeenii vūahú (Genèse) 14.18-20

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedeeki bìo síi

¹⁵ Á bìo wáa wíokaa nɔn ó o yankaro mu bìo wee ceráa lé bìo kà: O yankaro búí ló á ka là a Melekisedeeki bìo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bìo ba nùpua bòráa mu bìo síi. O wó a yankaro le mukāni na wi o yi na máa vé máa mi bìo yi. ¹⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bíoni vūahú bía:

«Fo lé o yankaro fέεε là a Melekisedeeki bìo síi.» †

¹⁸ Le Dónbeenì khínía ho nín-yání làndá yi, lé bìo ho pànká mía, ho bìo nùhú mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue máa térén le Dónbeenì yahó. Ká hã làa na kà wán á bìo wa dó wa sīa yi wee lōnì bún bèn wíokaa sūaaní. Lé bún pànká yi á wa wee dàñ vá vaa búeráa le Dónbeenì yi.

²⁰ Mu yínɔ́ bún mí dòn. Le Dónbeenì báa mu jii wán. Bìo ká bán wó ba yankarowà à le yí báa bìo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenì wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bìo kà:

«O Nùhúso á báa mu jii wán, á máa bīnī máa yèrè má mi jii.

Fo lé o yankaro fέεε.» ††

²² Lé bún nɔn á le páanii na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeenì pāahú á sūaaní dìo lè ho yahó.

²³ Bìo pá bīnīa wee sanká mu mín yi lé bìo kà: Ba yankaro cèrèè khīina, lé bìo mu húmú yí máa díá à ba sá lén. ²⁴ Èé ká bìo ó o Yeesu ù κεί bīn fέεε, á nì-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bún nɔn ó o dà wee kānīnāa bìa wee vá buee búe le Dónbeenì yi orén pànká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi fέεε, á wee fio le Dónbeenì yi ba bìo yi.

²⁶ Á wón yankarowà nùhúso so na lé o Yeesu lé yia á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenì yahó, o bè-yāanii mía, fīani mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeenì bàrá a mu bìo búenbúen nùhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muiní làa wizooní mí bè-kora bìo yi lè ba zāamāa bè-kora bìo yi làa bìo ba yankarowà núnása na ká wee wéráa mu bìo síi. Le muiní ó o yan cúekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén mítén mún wó le muiní mu yia. ²⁸ Ba yankarowà núnása na ba wee dīn o *Mɔyiize làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèró mún á le Dónbeenì báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bìo búenbúen jii sú fέεε.

O Yeesu lé ba yankarowà nùhúso

8 Bìo wa le wa à bío búenbúen á bìo nùhú wi po bìo ká lé bìo kà: Ba yankarowà nùhúso na bìo bía kà lé yia á warén yú. O yòó kará ho wáayi le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tīáni. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hã pñsòni bùkú binbirì yi, hia á nùpue yí tá, lé o Nùhúso Dónbeenì mítén tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà nùhúso léee yankarowà nùhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hāmu, à ya hã

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4 †† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4

muiní na le Dónbeenì yi. Áwa, á warén yankarowà nùhúso bèn mún ko ò o yí bìo búí à hã lè le Dónbeenì. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yàá lá máa wé yankaro. Lé bìo ba búí wi vó á wee hã le Dónbeenì làa bìo ó o *Mɔyiize làndá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà núnása so tonló na ba wee sá lé ho binbirì so na wi ho wáayi bàn khānkhānāamu. Mu bon, pāahú na ó o Mɔyiize hía ko ò o búaká tá hã pñsòni bùkú yi, á le Dónbeenì bía nɔn wo yi: «Loñ, wé mu búenbúen làa bìo á ã zéeníanāa mu nɔn foñ le búee wán.» ⁶ Ká hã làa na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeenì kārāfāa ho tonló yi. Ho bìo nùhú wi làa sòobéé, lé bìo le páanii na ó o bò le Dónbeenì lè ba nùpua pāahú á sūaaní sūaaní dìo lá wi lè ho yahó, lé bìo á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na wen le páanii mu yi bún sūaaní bìo lè ho yahó.

Le Dónbeenì dó mi jii le mí ì bè le páanii finle

⁷ Ká le *páanii na le Dónbeenì bò lè ho yahó á fīani lá mía yi se le lá máa bīnī máa bè páanii búí. ⁸ Èé ká lé bìo le Dónbeenì nìpomu wó khon làa de á nɔn le bīaráa bìo kà:

«Mi loñ, lé ãnén Nùhúso Dónbeenì bía bìo kà:

Pāahú búí khīi dā, ká ã bè le páanii finle

là a *Isirayeele nìpomu, là a *Zudaa zī-nùhú nìpomu.

⁹ Dén páanii so á à wé mí dòn làa dìo á ã bò lè bàn bùaawa

pāahú na á ã tò ba nīi wán lóráa ho *Ezipite kōhú yi.

Bán yí bò bìo wa bía tò wán yi.

Lé bún te bìo á ã bèn mún pā ba díá, lé ãnén Nùhúso bía mu.

¹⁰ Bìo kà mún le páanii na á ãnén Nùhúso á à bè là a *Isirayeele nìpomu lé dìo kà:

Ï ì wé á ba wé è leéka ã làndáwá bìo,

ã ì dé hã ba sīa yi. Lé ãnén Nùhúso bía mu.

Ï ì wé bàn Dónbeenì,

á barén ñ wé ã nìpomu.

¹¹ Nùpue máa bīnī máa kārán mín za tàà mí ninza le ba tà ãnén Nùhúso bìo,

lé bìo ba búenbúen á à tà ã bìo,

à lá ba nì-kīa yi līi búe ba háyúwá yi.

¹² Ï ì sén ba bè-kora á à díá,

á máa bīnī máa leéka ba wékheró bìo hūúu.» ††

¹³ Bìo le Dónbeenì wee bío le páanii finle bìo, bún wee zéeni le le càtío le páanii na bò lè ho yahó làa dà-kīnle. Á bìo léee bìo bèn hía kīna, se mu ká ho vílío.

Le nín-yání páanii bèró

9 Le páanii na bò lè ho yahó á làndáwá wi wee kārán ba nùpua làa bìo le Dónbeenì wee bùaanínāa. Á ba nùpua lè le Dónbeenì mu fēmínló lahó mún wi ho tá wán. ² Mu bon, hã pñsòni bùkú á tá mu bìo yi, á káana lè hã cúa-nun. Á ho nín-yání lahó na ba wee ve làa sòobá-lùe lé bīn á le fīntá-cúaa, lè le tàbárá na ho búurú na bìo sã le Dónbeenì yi wi wán, á zoó wi yi. ³ Á ho pun níi lahó lé hia ba le *sòobá-lùe

‡ Mi loñ Léro vūahú (Exode) 25.40 †† Mi loñ Zeremii vūahú 31.31-34

bàn binbiriso. ⁴ Lé hón lahó so á mu bìo na sãmu sí cĩnii dèe na wó lè ho sánú bìo cèera yi, á le páanii bonkonì na mání lè le yahó wó lè ho sánú zoó wi yi. Dén bonkonì so á le dèe búí wi yi á mu bìo na ba le *maane wi yi. Ó o *Aaron bũn-za na sà há vǒnna mún wi le bonkonì mu yi, à séení há hue-penlenwà, há le páanii làndáwá na le Dónbeenì nɔn o *Mɔyize yi á túara wán. ⁵ Le bonkonì mu bàn nùhú á ho wáyí tonkarowà na ba le Serubēnwa wi yi, á wee zéení le Dónbeenì cùkú. Ba mía tàrò pon le bonkonì mu ñi-pxe yi, bĩn na ba nùpua bè-kora wee sɛn día yi. Èe ká bũn bíorò pãahú yínɔh hía kà.

⁶ Lé làa bũn á há sĩa mu bàrákaráa. Á le *sòobá-lùe lé bĩn le *Dónbeenì yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizoní. ⁷ Ká le sòobá-lùe bàn binbiriso dén lé ba yankarowà nùhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo bĩn le cúekúee le lúlúure yi lè ba bùaa na ó o fũaana cãni, à zoo na le Dónbeenì yi orén mí beere bè-kora séndiáro bio yi, lè le Dónbeenì ñipomu na ká bè-kora séndiáro bio yi. ⁸ Le Dónbeenì Hácírí wee zéení mu le ká le sòobá-lùe wi bĩn wà, á se le sòobá-lùe bàn binbiriso ñii yí dà máa hén. ⁹ Bũn biowa so wee zéení bìo wee wé há làa na ká wán bìo. Mu wee zéení le mu hámu na ba nùpua wee wé, lè há muini na ba wee ya yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeenì yahó. ¹⁰ Mu lé ba nùpua mí dòn *làndáwá na ba bò ho dínló, lè mu bè-ɓunii, làa bìo ba wee sɛeka lè miten dání yi. Há làndáwá mu kera bĩn fúaa pãahú na le Dónbeenì yèrèmaa mu biowa yi.

O Krista lé mu bè-kora séndiáro muini yia

¹¹ O *Krista buara bueé wó ba yankarowà nùhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén ñii mún sú po há pǔnsòni bükú na yáania tá ho tá heni yi. Le yínɔh dèe na á nùpua tá. Le bìo yí sã ho dímiǔná yi. ¹² O Krista zon le Dónbeenì *sòobá-lùe bàn binbiriso yi le cúekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yínɔh bà-kùio cãni ó o zonnáa, lé o kùrú cãni lé dio ó o zonnáa, á wee kãnináa ba nùpua féee. ¹³ O nòn-zúnle na ba wee cĩ sãni na ba wee kúee mu ñumu yi á wãa lè ba nùpua na yí máa ce à héha là a *Mɔyize làndá, lè ba kókówá lè ba dãani cãni, lé bũn wee ceé ba à héha lè ho làndá mu. ¹⁴ Ká bũn wee wé ká sii, se o Krista cãni dén bìo bèn wíokaa yòo po bũn. Le Dónbeenì Hácírí pánká yi ó o Krista mu tà nɔn miten á wó a muini yia na á fĩani mía yi. O cãni lé dén á à ceé wa yiwa há wára na wee bua wen varáa mu húmú lahó yi yi, bèra a na à wa dãn sá na le Dónbeenì na wi féee yi.

Le cãni lé le páanii na bò fĩmini

¹⁵ Lé bũn nɔn o *Krista bòráa le *páanii fĩnle le Dónbeenì lè ba nùpua pãahú. O húrun á fenianáa ba nùpua mu bè-kora na ba wó le nín-yání páanii pãahú, à bia na le Dónbeenì von dãn yí há kĩa na máa vé, háa bìo fèra bía día.

¹⁶ Nùpue móndén ñi-cúa bìo háa wee bío, se bànso húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yia mà há ñi-cúa mu húrun, à

há bìo màhá wé le sòobé. Lé bìo ká a yìo wi lua, à há ñi-cúa mu bìo máa wé here. ¹⁸ Lé bũn yàa nɔn le cãni kúaará á bòráa le nín-yání páanii. ¹⁹ Bìo ó o *Mɔyize kàráanna há làndáwá á nɔn o *Isirayeele ñipomu búenbúen yi wó, ó o lá ba nòn-zàwa lè ba kókówá cãni na ó o cɔn, á bò mu ñumu wán. Ó o lá le vǐndè-za na ba le *izoo pu lakahó, lè ho yènsé muhú, ò o wee wãa há làndáwá vūahú, lè ba nùpua búenbúen ²⁰ ká a bío bìo kà: «Dìo ká lé le páanii na le Dónbeenì bò nɔn mia bàn cãni.» ²¹ Làa bũn sii, ó o mún wãana há pǔnsòni bükú lè há sĩa na wi ho yi búenbúen. ²² Ho làndá vūahú yi á mu yàa bío le mu bìo búenbúen wee ceé lè le cãni, le ká cãni yí kúaará á bè-kora yí dà máa sɛn máa día.

O Krista nɔn miten le cúekúee mu vóráa

²³ Àwa, Ká bìo wi ho wáyí bàn khànkhanáamu wee ceé làa a *Mɔyize làndáwá, á mu bàn binbiriso ko mu ceé làa bìo sũaaní sũaaní bũn. ²⁴ O *Krista yí zon há pǔnsòni bükú na ba nùpua tá yi. Hón bükú so lé hen na le Dónbeenì wi yi bàn khànkhanáamu, ká ho yínɔh horén mí beere. Lé ho wáyí ó o Krista yòora á yòó dǐn le Dónbeenì yahó wee yanka le wa bìo yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenì yankarowà nùhúso beenì wé zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi lè ba bùaa na ba fũaana cãni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya míten làa muini féee. ²⁶ Ká a lá wee wé bũn féee, se o lò lá wé è be féee à lá ho dímiǔná lénló pãahú bueé búe ho zuia yi. Èe ká há pǔnna vaa véenii, ó o Krista buara le cúekúee mí dòn á bueé wó míten lè le muini yia á bóràa mu bè-kohó nùhú. ²⁷ Nùpue léee nùpue á à hí le cúekúee mí dòn. Bũn mún á le Dónbeenì ì cítí o. ²⁸ Lé làa bũn ó o Krista wóráa míten lè le muini yia le cúekúee mí dòn á bóràa ba minka nùpua bè-kora nùhú. O khii bĩni ì buen, ká bũn màhá máa wé bè-kora ó o bueé búe nùhú. O bueé kãni bia pan o buenlò.

O Krista bueé bó há muini yaró nùhú

10 Bìo ó o *Mɔyize làndá wee zéení yínɔh bìo wi bàn binbiriso mí beere. Mu lé mu bàn khànkhanáamu. Hón làndá so wee zéení le há muini dà-kéni kéní mu ko há wé ya làa lúlúio féee. Lé bũn nɔn á bia ba wee ya há bìo yi á há yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeenì yahó. ² Ká bũn mía se bia ba wee ya há muini mu bìo yi á bè-kora wãa lá à sɛn á à día làa cúekúee, á lá máa bĩni máa leéka mí bè-kora mu bìo, á máa ya muini mu bìo yi. ³ Èe ká bueé. Làa lúlúio ká há muini mu wee wé à ba bĩni leéka mí bè-kora bìo. ⁴ Mu bon, ba nòn-zàwa lè ba kókówá cãni yí dà máa búe mu bè-kora nùhú.

⁵ Lé bũn nɔn á bìo ó o *Krista buara ho dímiǔná yi, ó o bío nɔn le Dónbeenì yi:

«Fo yí tà há muini lè mu bè-hãni bìo,

à ù wó á ï sãnia wi.

⁶ Ba bùaa na ba fũaana á cĩna le muini yeenii dèe wán lè há muini mu búí na ba wee ya mu bè-kora séndiáro bìo yi búenbúen bìo yi wó sĩa foñ.

7 Á ĩ wáa bía: Lé mi na wà à buen
bueé wé ũ sīi bìo.
Bún lé bìo túara ĩ dǎní yi le Dónbeenì biónì vūahú yi.»
†

8 Bìo kà lé bìo ó o Krista bía lè ho yahó: «Fo yí tà hã muinì lè mu bè-hãniì bìo. Fo mún yí tà ba bùaa na ba wee fūaa à cǐi le muinì yeenii dèe wán, lè le muinì na ba wee ya mu bè-kora séndiáro bìo yi bìo. Bún búenbúen yí máa wa ũ sīi.» Á hã muinì mu ɲɔh wee ya à héha làa bìo ho *lándá bòráa mu. 9 O Krista tǐn bǐnía bía: «Lé mi na wà à buen bueé wé ũ sīi bìo.» O Krista bó ho hàani muinì ɲúhú ò orén mí bæere wó mítén là a muinì yia dó hã lahó yi. 10 O Yeesu Krista wó le Dónbeenì sīi bìo. Bìo ó o Krista ɲɔh mítén à húrun le cúekúee á mu vóráa, lé bún wó á wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. 11 Ba yankarowà búenbúen wee dǐn ya hã muinì dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hã ɲɔh yí dà máa sén bè-kora máa día húú. 12 Èe ká a Krista yan mu bè-kora séndiáro muinì le cúekúee, ò o yòò kará le Dónbeenì nín-tǐáni fèee, 13 á pan bìo le Dónbeenì á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. 14 Le muinì dà-kéní mí dòn na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bia bìo sǎ le Dónbeenì yi téréna le yahó. 15 Lé bún le Dónbeenì Hácírí mún bía. Le bía bìo kà lè ho yahó:

16 «Bìo kà lé bìo ó o Núhúso bía:
Hã wizooní mu khǐlò mǒndén
á diò kà lé le páanii na á ĩi bè làa ba.
Ĩ ì dé ĩ lándáwá ba sǎ yi,
Ĩ ì wé á ba wé è leéka hã bìo,
17 ĩ máa bǐnii máa leéka ba bè-kora lè ba wékheró bìo húú.» ††
18 Hen ká mu bè-kora hǐa séra día, se muinì yaró wáa mǐa bún bè-kora so séndiáro bìo yi.

O Krista héra ho wǒhú ɲɔh wen

19 Áwa, wán zàwa lè wán hǐnni, lé o Yeesu cǎni pánká yi á wa láa mu yi le wa à zo le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. 20 O có ho wǎ-finle na lé ho wǎ-binbirì á ɲɔh wen. O héra ho pǎnsò-beeni na ka lè ho lé o sǎnía á wa wee dàñ yòo zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi. 21 Á wa yú ba yankarowà ɲúhúso na wi le *Dónbeenì zǐ-beeni ɲúhú yi. 22 Mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenì yi lè le yi na púaara día, lè le sǐidéro binbirì. Mu bìo na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sǎa yi à hã ce, à mún see wa sǎnía lè mu ɲumu na wee ce. 23 Bìo wa dó wa sǎa yi wee lóoní á mi le wa wé zéeni bìo wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeenì dó mí ɲii le mí ì wé bìo na, à le wé mu. 24 Mi wa pa mín bìo, à wé hení mín sǎa le waminì lè hã wára na se dǎní yi. 25 Mi yí wa khí à wé yí buen wa kuure fémínlò làa bìo ba nì-dòndáa búí khú yí máa buennáa bìo sǐi, ká mi màhá wa wé hení mín sǎa, sǐnkú bìo wa zū le o Núhúso wizonle ɲàana lua.

26 Bìo wa zū ho tǐiá vó ká wa wó bè-kora làa cǎniì, se muinì wáa kún mǐa máa ya bún bè-kora so séndiáro bìo yi. 27 Bìo ká, lé ho lóoní le cítii lè ho dǎ-súmú na à cǐi le Dónbeenì zúkúsa. 28 Hen ká a búí yáara a *Mɔyǐize

† Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 40.7-9 †† Mi loñ Zeremii vūahú 31.33-34

lándá, ká mu bàn seéràsa nùwǎ ɲun tàá nùwǎ tǐn wi, á bànso ko ò o búe, màkárí zūnló mǐa mu yi. 29 Sǐnkú yia zuañna le Dónbeenì Za yi, á wó le páanii cǎni na ceera bànso lè mu kàakó-bio, á là le Dónbeenì Hácírí sǎamu-so, wón lònbee so máa poñ bún le. 30 Yia bía bìo kà á wa zū: «Hã yúaa diró bìo sǎ miì. Yia ko làa bìo na, á ĩ wé mu lè bànso». O mún pá bía bìo kà: «O Núhúso á à fǐi le cítii mí ɲipomu wán.» ††† Le Dónbeenì na wi fèee á nùpue hǐa zon níi, bún zǎnii wi làa sòobée. 32 Mi bǐnii leéka bìo wó khǐina, le pǎahú na le Dónbeenì dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mǐa làa sòobée. 33 Ba là mǐa, á beera mi lò ba nùpua búenbúen yio yi, tàa bia ba beera lò làa bún sǐi á mi tà ɲii. 34 Mu bon, mi lò páanía bon làa bia wi ho kàsò yi. Hàrí mi níi bìo ba fó á mi yáa pá tà mu lè le sǐ-wee, lé bìo mi zū le bìo sǎ mǐa á súaani súaani mu, bún á à keñ bín fèee. 35 Áwa, á mi wáa yí titika bìo mi láa yi. Lé lerén sǐidéro mu bìo yi á mi ì yíràa le sǎanii na bìo ɲúhú wi làa sòobée. 36 Mi ko mi hǐ mi sǎ bèra a na à mi dàñ wé bìo le Dónbeenì le mi wé. Lé bún ñ na ká mi ì yí bìo le dó mí ɲii le mí ì na mǐa. 37 Le Dónbeenì biónì vūahú yi á bìo kà bía:

«Hen làa cǐinú tente
ká yia lua á bueé dǎ.
O máa mǐa.

38 O nùpue na téréna wón ñ keñ le mukǎni binbirì na máa vé yi o sǐidéro le Dónbeenì yi pánká yi.

Èe ká bànso bǐnii ló lè mí mún, á ĩ sǐi máa wa a bìo yi.» ††

39 Èe ká bán na wee lé lè mí mún à ví lén á warén mǐa tǐahú. Warén bán dó wa sǎa le Dónbeenì yi, á wi ho kǎnló wǒhú wán.

Wán bùaawa sǐadéro le Dónbeenì yi bìo

11 O nùpue sǐidéro le Dónbeenì yi wee zéeni le mu bìo na á bànso dó mí sǐi wee lóoní yíró ó o láa yi. Mu wee zéeni le bìo á bànso yio yí máa mi ó o láa yi le mu bìo bon binbirì. 2 Lé wán maáwà sǐadéro le Dónbeenì yi ɲɔh á le tàráa ba bìo.

3 Lé bìo wa dó wa sǎa le Dónbeenì yi á ɲɔh wa zúnáa le le léra ho dǐmǐná lè mí bióni. Lé kà sǐi wa zúnáa le bìo yí máa mi lé bún le dǐn wán léraráa bìo wa wee mi.

4 O *Abesele dó mí sǐi le Dónbeenì yi, lé bún ɲɔh le muinì na ó o yan á súaani a *Kaɲee muinì. Lé o sǐidéro mu ɲɔh le Dónbeenì tà fóráa o hǎmu, á bía le o téréna. O Abesele húrun, èe ká a sǐidéro le Dónbeenì yi bìo yi, á bìo ó o wó á ba nùpua pá wee bío bìo. ††

5 Lé o Enɔɔki sǐidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o buan yòoraráa ho wáayi lè mí yèn-véeni «á nùpue yí bǐnii yí ɲɔh, lé bìo le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi.» Sǎni ò o bua yòo ho wáayi, á le Dónbeenì biónì vūahú zéeni mu le «o bìo wó sǐna le Dónbeenì yi.» †††6 Á bún ɲɔh bueé wé ká mu yínɔh le sǐidéro le Dónbeenì yi bìo yi, á nùpue bìo yí dà máa wé sǐ Dónbeenì yi húú. Yia

‡ Mi loñ Lándá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 32.35-36 †† Mi loñ Habakuuki vūahú 2.3-4 ††† Mi loñ Bìo ɲúhú búeenii vūahú (Genèse) 4.3-10 †††† Mi loñ Bìo ɲúhú búeenii vūahú (Genèse) 5.21.24

wee vá vaá búe le Dónbeenì yi ko ò o láa mu yi le le wi binbirì, á bìa wee cà ba zŭn le á le mún wee sàání yi.

⁷ Lé o Nwwee sŭidéro le Dónbeenì yi bìo yi á le zéeníanáa bìo wà buée wé làa wo. Ó o Nwwee dó mu le sòobéé yi, ó o wíokaa ho won-beenì ó orén là a zŭi nùpua káníanáa. Lé o sŭidéro mu le Dónbeenì yi á síinía ho dímíná nùhú. Á lé o sŭidéro mu bìo yi á le Dónbeenì le o térénnanáa.

⁸ Lé o *Abarahaamu sŭidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o tàráa le veró á wà van ho kŭhú na le Dónbeenì le mí ì na a yi, à ho bìo sí a yi. O yàá hínnon wà ká a yí zŭ hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí síi le Dónbeenì yi, ó o wà vaá kàyáa ho kŭhú na le Dónbeenì dó mí nŭi le mí ì na a yi yi, á kera há pŭnsòni bùkúwá yi bínn là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á há kía dà-kéní kéní mu bìo mún sà yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu láa wee lònòni ho lóhó na nùhú fàrá tŭna. Hón lóhó so lé le Dónbeenì zéeníá bìo ho fàráráa, á lé lerén mún fàrá ho.

¹¹ Lé o Sara sŭidéro le Dónbeenì yi á nŭn le wó ó o yúráa o za ká a nŭn híana yí máa te, ò o mún kína. Èé ká a màhá láa le ká le Dónbeenì dó mí nŭi le mí ì wé bìo na, à le wé mu. ¹² Lé búnn nŭn á wànn bùaawa nŭ-kéní mí dòn, o Abarahaamu, á wó ba zàamáa bán maá, ká a húmú yàá lá sùaráa. Mu nŭpomu na sà a mún á boo lè há mànàayio bìo síi, tàá lè le hŭnnè na mu yámú nŭmu nŭi bia bìo síi. Nùpue yàá yí dà máa mì ba máa zŭn nŭi.

¹³ Bán búnnbúnn dó mí sía le Dónbeenì yi á húrun à bìo le dó mí nŭi le mí ì wé yí kúaa ba wán. Èé ká ba màhá pá khèra mŭn mu, á ba sía wán mu bìo yi, á ba bíá wéréwéré le mí lé ba kàyáwá ho tá wán. ¹⁴ Bìo ba bíá búnn ká síi wee zéení le ba màkóo wi maá zŭi yi ho wáyai. ¹⁵ Hen ká ba lá leékaa ho kŭhú na ba ló día bínni varó bìo binbirì, se ba lá à dànn ò bínni ò va ho. ¹⁶ Èé ká lé bìo le maá zŭi na bìo sùaaní, dìo wi ho wáyai, lé dén ba màkóo wi yi. Lé búnn nŭn le Dónbeenì yí máa nŭi bìo ba wee ve le le mín Dónbeenì bìo yi, dén na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu sŭidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki lè le muinì á à na le yi pàahú na le le mí ì khén o kúará yi, ká a nŭn zŭ kénkén le le Dónbeenì mu dó mí nŭi nŭn wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeenì híá bíá nŭn wo yi: «Ba zàwa na á ò dó ò nŭi le ò na foñ, lé o Izaaki á ò ò ò ò wán á fo ò yíráa ba.» ¹⁹ Èé ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeenì dà ba nŭ-hía wee vèení. Lé búnn nŭn á le Dónbeenì mu díaráa o za nŭn wo yi, ó o ka lòn yia na vèera.

²⁰ Lé o Izaaki sŭidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o dúbuaaráa o Zakoobu là a Ezayuu yi bìo wà buée wé dání yi.

²¹ Lé o Zakoobu sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn á bìo ó o húmú dŭn, ó o dúbuaaráa o Zozefu zàwa lè mí nŭ-kéní kéní yi, ò o buan mí búnni yi á líí búrá ò o bùaanía le Dónbeenì.

²² Lé o Zozefu sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn ó o húmú pàahú ó o bíaráa o *Isirayeele nŭpomu léro ho *Ezipite yi bìo, á zéeníá bìo ba à wé là a nŭ-hínmu.

²³ Lé o *Moyiize bán nùwá síadéro le Dónbeenì yi bìo yi á ba sànkaraa wo há píina tŭn. Bìo ba mŭn o za semu, ó o béé bínni ba yí zána.

²⁴ Lé o Moyiize sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn á bìo ó o híá dŭn, ó o pá le ba wé yí ve mí làa Ezipite béé hínló za. ²⁵ O tà lá le lònbee lè le Dónbeenì nŭpomu, à bìo lá dà à wéé o síi ho pŭn-za yi, búnn na lé mu bè-kora ó o pá día. ²⁶ Ho Ezipite kŭhú nàfòró wi búnn bon. Èé ká a Moyiize cŭn, á há làntàa na à là làa wo làa bìo ba wee là làa yia le Dónbeenì mŭn léra bìo síi á bìo nùhú wi o cŭn làa sòobéé, lé bìo ó o khèra mŭn ho cŭnú na pan wo ho yiró.

²⁷ Lé o Moyiize sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn ó o lóráa ho Ezipite kŭhú yi wà ò o yí zána bìo ho kŭhú mu béé síi á à cŭ a yi. O ka lè o yio wi le Dónbeenì na yí máa mí wán, lé búnn te bìo ó o fàrá tŭnanáa. ²⁸ Lé o sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn ó o dúráa ba *zúifúwa sánú na ba le Paaki, á nŭn le nŭi le ba khèi o Isirayeele nŭpomu zŭnni zŭanní lè le cāni bèra a na à ho wáyai tonkaro na wee búe ba nùpua à yí búe ba hínni zàwa.

²⁹ Lé o Isirayeele nŭpomu síadéro le Dónbeenì yi nŭn ba dànná káanáa mu yámú nŭmu bè-muhú yi lè mí làa lòn tá henì bìo síi. Èé ká ho Ezipitesa nŭn ba mún buée zon, á mu nŭmu bó ba búnnbúnn.

³⁰ Lé o *Isirayeele nŭpomu síadéro le Dónbeenì yi nŭn ba bánbáa ho Zerikoo lóhó há wizooni bìo hèjun, á ho dándá beeni na son kínia ho lóhó mu yi á tò. ³¹ Lé o háa na láa wee yéé mítén, yia ba le Arahaabu sŭidéro le Dónbeenì yi nŭn ó o káníanáa, ò o yí páania yí húrun lè le Dónbeenì zúkúsa. Lé bìo ba cŭiilowà na ló ba Isirayeelesa cŭn ó o buan se.

³² Bìo á ò yàá wáa à bínni ò bío lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samusŭn, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuweele lè ba nŭ-cúa fèerowà bìo na ba wó á ò yí dà máa tè yi búnnbúnn máa véení. ³³ Lé ba síadéro le Dónbeenì yi bìo yi nŭn ba dànná ba bá-zàwa, á wó bìo téréna, á yú bìo le Dónbeenì dó mí nŭi le mí ì na ba yi, á mún dànná tunnáa ba kúdenwà nŭnni. ³⁴ Lé le sŭidéro mu le Dónbeenì yi bìo yi nŭn ba dànná bóráa há dā-sŭmáa, á kánía mítén ho khà-tóni búeró yi. Ba buékaa á lò bínni fá. Ba henía mí sía táráa há híá, á dànná nŭn mí zúkúsa hínn-táwá. ³⁵ Lé ba háawa búí síadéro le Dónbeenì yi nŭn ba bínni mŭnnáa mín nùpua na lá húrun lé bìo ba vèera.

Ba nùpua búí ba nŭnni sánía ba síadéro le Dónbeenì yi bìo yi, á ba pá le mí máa kání mítén á ba húrun, bèra a na à ba bínni vèe à keñ le mukānni binbirì yi. ³⁶ Ba búí nà mí yiwa á há làntàa kúio ba yi. Ba han ba, á can lè há zúakùariwà kúaa ho kàsò yi. ³⁷ Ba búí ba lèekaa lè há huua bó, ba búí ba kúiora lè há kàràkàráwà, ká ba búí bán ba bó lè ho khà-tóni. Ba búí bán yí zŭ hen na ba à zo, á wee zŭ ba pia lè ba via sŭnna. Mu bìo búnnbúnn fòora ba yi. Ba beéra ba lò làa sòobéé. ³⁸ Ho dímíná yí ko làa ba, lé bìo ba sùaaní ho. Ba wee héé víná ho tá henì lè há búaa yi, á wee héé zo há hue-beera pŭnna lè há kána yi.

³⁹ Le Dónbeenì tà bán búnnbúnn bìo ba síadéro le yi bìo yi. Èé ká bìo le Dónbeenì mu dó mí nŭi nŭn le mí ì

† Mi loñ Bìo nùhú búeenii vūahú (Genèse) 21.12

na ba yi á ba màhá pá yí yú, ⁴⁰ lé bìo Le Dónbeenì lá wíokaa bìo súaani bún á ká lè wa búenbúen. Lé bún ncn barén mí dòn yí ko ba bìo jii sí ká warén na ká níí ló.

Mi wa hĩ wa sĩa le lònbee lè mí síwà yì

12 Àwa, bìo á bán seérà-kúii so kíniá wen, á minén mún wa pí bìo búenbúen na wee hèn wen wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee bũmaka wen à wa pí díá, ká mi wa lùwí lè wa sòobéε vaa dā hen na wa ko wa vaa dā. ² Mi wa fá wa yìo o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dàñ dé wa sĩa le Dónbeenì yi. Lé orén wee tíí wa sīadéro mu jii. O tà á ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrún, á tà mu bàn niyio yi, lé bìo ó o fèra mcn le sī-wεε na wi mu mún. Á hã laà na ká wán, ó o bèn kará le Dónbeenì nín-tĩáni.

³ Mi leéka a Yeesu bìo. Ba bè-kora wérowà híncn o wán, ká a màhá nà mí yi mu búenbúen yi. Á mi wáa yí le mi bàra tèrò à yí pànká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, εε ká mi dĩn yí fun làa bún yí vaá bó mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeenì ncn mia yi lè le zàwa bìo síi le?

«Í za, hen ká a Núhúso wee bé fo, à ù yí pí.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí tée ù bàra.

⁶ Mu bon, o Núhúso wee wé bé bìà ó o wa.

Bìà ó o zū le ba bìo sã a yi bán búenbúen lé bìà ó o wee wé ha.» †

⁷ Á lé mi béro bìo yi ncn mi lò wee beráa. Le Dónbeenì buan mia lè mí kùrú zàwa bìo síi. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeenì yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bìo, se mi lé le zīi zàwa, ká mi yíncn le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wen á wa mún fù wee kñbi ba. Á mu so yí súaani à wa wé kñbi o Maá Dónbeenì poñ bún bèra a na wa yí le mukāni le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé wen ho pñn-za yi héha lè ba kùrú yilera. Ká le Dónbeenì dén wee bé wen bèra a na wa bìo wé se. Le wi à wa ce làa bìo lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béro pàahú á mu máa wé wé sī wen, mu wee wé beé wa lò. Éε ká mu véeni á bìà bó bán lé bìà wee wé ba nùpua na téréna, bán wee wé keñ ho héérà yi mu bìo yi.

¹² Á mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee tũma-ka à mi fára dĩní. ¹³ Mi bè ho wñhú na muina, bèra a na à yia lé o lóni bìo yí dé wán, ká a vεeni dàñ téréen.

¹⁴ Mi wé à ho héérà keñ minén lè ba nùpua búenbúen pàahú, à ceé miten le Dónbeenì yahó, ká bún mia á nùpue woon máa mi a Núhúso Dónbeenì. ¹⁵ O búí yí ví ví à pí le Dónbeenì sãamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bìo, mi yí díá le bìo búí na yí se à lé mi tíahú lòn vīndè-hεere à dēé bìà ká. ¹⁶ Mi pa miten bìo mu koomu lè mí síwà wéro yi. Mi wé yí zuañ bìo bìo sã le Dónbeenì yi làa bìo á yia ba le Ezayuu wóráa mu bìo síi.

Wón mcn ho dĩnló yi á pãnáa mí nì-kĩnmu ncn mín fεε yi. ¹⁷ Á mu vaa véeni ó o wi à bàn maá dúbua a yi, ká wón màhá yí wó mu. Ó o wá hã yèn-ca-poa san à mu yí dàña yí yèrémáa.

† Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 3.11-12

¹⁸ Bìo ho fù làa yahó nùpua va vaá bóráa le búee na ba le Sinayii yi, bún na ó o nùpue dà wee túii yi, na lé ho dñhú, lè le tibi-cūaa, lè ho pinpi-beeni, á minén yí va yí vaá bóráa lahó búí yi làa bún bàn síi. ¹⁹ Ba ná le búaa ni wíló, lè mu tñn-beeni sã, á ba yí dàña mu. Á ba le le Dónbeenì yí bñi yí bío làa mí miten. ²⁰ Lé bìo á bìo mà ncn ba yi po ba. Bìo ká lé bìo mu tãmu bíá: «Nùpue léee nùpue túaa le búee mu yi, hãri ò o wé zàn-yia, á wón ñ lèeka lè hã huua á à búe.» ††²¹ Bìo á bán mcn á zãniá ba làa sòobéε, fúaa o *Moyiize bíá bìo kà: Í zãna zãna á wee zà.

²² Éε ká minén bán va vaá bó le búee na ba le Sion yi, lè le Dónbeenì na wi fεεε ba lóhó yi, hón na lé ho Zeruzaleemu na wi ho wáayi. Mi va vaá bó ba nùpua cèrεε na wee dí ho sánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le cñn ho wáayi. ²³ Mi va vaá bó le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le cñn ho wáayi yi. Le Dónbeenì na wee fi le cítii ba nùpua búenbúen wán lé dío mi va vaá bó yi, á va vaá bó ba nùpua na téréna á bìo jii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaará mí cãni ceéraráa wen lé wón mi va vaá bó yi. Lé orén le Dónbeenì dĩn wán bòráa le páanii finle làa wen. Ó o cãni mún bìo núhú wi po a *Abeεle bìo.

²⁵ Á mí cén wé jí yia wee bío làa mia cñn sese. O *Isirayεele nìpomu yáania yí ná yia nà ba zeñ wán cñn, á le lònbee bèn yú ba. Ká warén bán lé le Dónbeenì wee bío làa wen ho wáayi. Ká wa tun wa pikōnna le wa máa jí le cñn, á le lònbee mún ñ yí wen léee kénkén.

²⁶ Le Dónbeenì yánkaa wee bío à ho tá búenbúen dèké. Á ho zuia á bìo ká lé bìo le dó mi jii ncn wen le mí ì wé: «Í pá à bñi ñ wíoka à dèké ho tá, á mún ñ dèké ho wáayi.» ††²⁷ Bún kúará le bìo léra na dà wee dèké á khii vé. Ká bìo yí dà máa dèké bún ñ keñ bñ.

²⁸ Lé bún ncn á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa dèké. Bún bìo yi à mi wa zūñ le Dónbeenì sãamu na le wó làa wen bìo, à sá na le yi à héha làa bìo le sī va yi, lè le kñbii, lè le ya-hézãni. ²⁹ Mu bon, wán Dónbeenì ka lòn dñhú na wee yáa mu bìo.

Bìo le Dónbeenì nìpomu ko ba bua lè miten

13 Mi wañ mín làa bìo ba nuzàwa waráa mín bìo síi. ² Nì-hãni wé huera mi wán à mi bua a sese, mi yí le mi yiwa sà bún yi. Ba nì-dòndáa búí wó mu, á ba buan ho wáayi tonkarowà ká ba yí zū mu. ³ Mi wé leéka bìà wi ho kàsó yi bìo, à keñ lè mi páania wi ho yi làa ba. Mi mún wé leéka bìà ba wee beé lò bìo, à keñ lè minén ba mún wee beé lò.

⁴ Báawa lè mí hánáni, mi wé bè bìo le Dónbeenì bíá yi mu yaamu dĩní yi. O báa tàà o háa á yí ko ò o wé há-fénló tàà bá-fénló. Mi zūñ le le Dónbeenì khii síini ba há-féwá lè ba bá-féwá núná.

⁵ Mi yí le mi sĩa sòobá wé va le wári yi dà khii. Mi le bìo wi mi cñn à mi sĩa wa bìo yi. Le Dónbeenì mí beere yáá bíá bìo kà: «Loñ, í máa díá fo ù dòn, í máa pí fo

†† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 19.12-13 † Mi loñ Aazee vūahú 2.6

hùúu.»¹⁶ Lé bún te bìo wa sĩa hereka á dà à bóràa bìo kà:

«O Nùhúso Dónbeenì wee séení wen féεε,
á wa máa z̄n̄ d̄εε.

Nùpua yí dà d̄εε búí máa wé làa mi»^{††}

⁷ Bìa zéenia le Dónbeenì bìo làa mia á mi tà le yí á mi wé leéka bìo. Mi loñ bìo ba buan lè miten le Dónbeenì bìo d̄n̄í yí vaá húrunnáa. Minén mún bua miten lè ba bìo síi. ⁸ Bìo ó o Yeesu *Krista karáa ho hĩhú lé bún ó o mún karáa ho zuia. Lé bún ó o ò d̄innáa féεε máa yèrémá hùúu. ⁹ Mi pa miten bìo, à yí día le ba khà mia v̄iní lè ho kàránlò síiwà na yí se. Bìo se lé à wa yí ho pánkà le Dónbeenì s̄amu na le wee wé bìo yí, Ká yín̄c̄n̄ h̄ã làndáwá na bò ho d̄inlò wán bìo yí.

¹⁰ Warén muinì yeeníi d̄εε wi. Á ba yankarowà na wee sá ba *zúífúwa p̄nsóni b̄úkú yí á yí ko ba wé dí bìo wi le wán. ¹¹ Ba yankarowà nùhúso wee bua ba bùaa na ba f̄uana c̄ni à zoráa le *sòobá-lùe yí mu bè-kora séndíaró bìo yí. Ká ba bùaa mu bán ba wee lée c̄i ho donkíahú. ¹² Lé làa bún síi ba mún buan o Yeesu lóràa ho Zeruzalεmu lóhó donkíahú á lée bó. O bìo wó kà síi bèra a na ò o c̄ni pánkà yí, à ba nùpua bè-kora s̄n̄ día. ¹³ Á mi wáa wa lée sí a Yeesu mu yahó ho donkíahú, à h̄ã làntàa na là làa wo bán síi à wa mún tà yí. ¹⁴ Ho lahó na wa wi yí ho d̄ímíj̄n̄á yí á máa keñ b̄in̄ féεε. Lé bún te bìo wa wee càráa h̄ia wa kh̄ii keñí yí ho yiró na lua yí. ¹⁵ Mi wé wa khòoní le Dónbeenì féεε o Yeesu pánkà yí, à bún wé lòn muinì na wa yan n̄cn̄ le yí. Dén muinì so lé wa piní bè-bíonii na wa wé è

† Le bíoni mu bía bò bìo túara ho Làndá zéenílò v̄uhú (Deutéronome) 31.6, 8 yí là a Zozue v̄uhú 1.5 yí. †† Mi loñ Lení v̄uhú (Psaumes) 118.6

khòonínáa le. ¹⁶ Mi wíoka wé wé mu bè-tentewà lè ba nùpua, à wé séení mín lè mí níi bìo. Bún ka lòn muinì, mu bìo sí le Dónbeenì yí. Mi yí le mi yiwa sà bún yí.

¹⁷ Bìa wi mi nùhú wán á mi wé bè bíoní yí. Ba wee pa mi bìo, á lé barén mún kh̄ii zéení bìo mi bìo karáa lè le Dónbeenì. Ká mi wee bè ba bíoní yí, á ba wé è sá mí tonlò lè le sí-weε. Ká mi yí máa wé bún, á ba wé è sá ho ká ba sĩa yí wan, bún á c̄nú mia yí.

¹⁸ Mi wé fio na wen. Wa láa waten yí, á z̄u le wa yí wó yí khon bìo búí yí. Á wa mún wi à wa wé wé bìo se féεε. ¹⁹ Ī wee hení mu á à na mia le mi fio le Dónbeenì yí bèra a na à ĩ yí ho w̄hú b̄iní buen mi c̄n̄ f̄uaf̄ua.

Hã farà

²⁰ Le le Dónbeenì wé à mi dàñ wé bìo se á le síi vá yí. Lé lerén lé ho h̄éerà bànso. Le bò le páanii làa wen féεε lè wa Nùhúso Yeesu c̄ni. Lé lerén v̄enia wo léra mu h̄úmú yí á wó lè mí n̄pomu paro binbirì. Le o Yeesu *Krista pánkà yí à le Dónbeenì mu wé à wa dàñ wé bìo le síi vá yí. Le ho c̄kú bìo sí a Yeesu Krista yí féεε. *Amiina!

Móndén bíoni làa t̄enii

²² Wàn zàwa lè wàn hínni, h̄ã bíoní bìo yen na á ĩ túara kà á mi pa bìo sese, ĩ túara h̄ã n̄cn̄ mia à henínáa mi sía. ²³ Wàn za Tim̄tee á ba wáa léra ho kàsó yí día. Ká a yú bueé d̄n̄ f̄uaf̄ua, á wa à bè mín bueé búεεkí mia. ²⁴ Mi t̄enii mi ya-díwá búenbúen yí, làa bìo bìo s̄a le Dónbeenì yí búenbúen. Wàn zàwa lè wàn hínni na wi ho Italii k̄hú yí wee t̄enii mia. ²⁵ Le le Dónbeenì wé mí s̄amu lè mi búenbúen.

Zaaki

Vũahú túaró púhú

O Zaaki na lé o Yeesu bàn za, lé yia túara ho vũahú na kà. O Yeesu húmú là a vèeró món lé bio ó o tàráa o bìo, á wó a nì-keníni. Ó o bìo zéenia le o wó ho Zeruzalæmu kèrètíewa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O bíoni yahó sá ba *zúífúwa na lé ba kèrètíewa, na saawaa wi há kã-vio yi (1.1).

Bìo ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén lé bún ó o Zaaki bío mí vũahú yi. O bío le mu bè-zũnmini wee lé le Dón-beeni c̄n. O mún bío ho nàfòró, lè mu khemu, lè ho kúará khénlò bìo (1.2–2.13).

O Zaaki bío le le s̄idéro le Dón-beeni yi lè há wára á lèéra (2.14-26). O bío le wa jini paa ko há kèí (3.1-13). O mún bío mu bè-zũnmini binbirì bìo (3.13-18). Bia wee kúee ba nùpua mín yi, làa bia wee nùu mín, lè ho nàfòró bànsowà bán búenbúen ó o nà zeñ wán (4.1–5.6). O Zaaki vũahú lii véenii, ó o nà ba kèrètíewa zeñ wán le ba wé hí mí s̄ia, à wé fio le Dón-beeni yi na mín yi.

Le t̄eenii

1 Mu lé ònén Zaaki na lé le Dón-beeni là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vũahú na kà. Ī wee t̄eenii a *Isirayeele z̄i-júná píru jùn nìpomu yi, bìo tà a Krista bìo, na saawaa wi ho d̄imíjáy yi.

Mi hí mi s̄ia le lònbee p̄ahú

² Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, ká le lònbee lè mí síwà wé yú mia, à mi zũn le mi júná s̄i làa sòobée.

³ Hen ká mi s̄idéro le Dón-beeni yi fàrá t̄ina le lònbee p̄ahú, lé bún ò na ká mi ò wíoka à dàñ le lònbee mu.

⁴ Mi ko mi wíoka ca mi kuio à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véenii. Lé bún ò na ká mi ò wé ba nùpua na bìo búenbúen se, á bè-kohó bìo yí máa mì lèé yi, á d̄ee búí yí fòora yi.

Mi wé dé mi s̄ia le Dón-beeni yi à fioráa

⁵ Ká a búí wi mi t̄áhú á mu bè-zũnmini fòora yi, à bànsò fio mu le Dón-beeni c̄n, á le è na mu wo yi. Le Dón-beeni hii wi, le wee há ba nùpua búenbúen, le yí máa wé héhèeka bìo búí yi. ⁶ È ká bànsò màhá ko ò o dé mí s̄i binbirì le Dón-beeni yi à fioráa, à yí titika. Yia wee fio ká a titika bìo bonmín lòn d̄ee búí na ho pinpiró wee yèrémáka làa bìo ho s̄i vá yi. ⁷ Bànsò yí ko ò o leé-ka le mí ò yí bìo le Dón-beeni c̄n. ⁸ O yí zũ bìo ó o ò dé mí s̄i yi. O yí dà máa bè bìo dà-kéní m̄n.

O kèrètíe na khon làa yia nàfòró wi bìo

⁹ O kèrètíe na khon á bio púhú mía ò o le mí s̄i wa, lé bio le Dón-beeni c̄n ó o bio púhú wi. ¹⁰ Ó o kèrètíe na lé o nàfòró bànsò s̄i mún dà á wa, lé bio le Dón-beeni zéenia làa wo le ká mínén bìo ní mía, se o bio púhú mía. O bio búenbúen á à vé lè le p̄iílè búí síí na máa wé mía ká le di bio síí. ¹¹ Ká le wii hà á yòó wee jí lè mí sòobée, à le jini he, à p̄iílè dí, à semu búenbúen

d̄eení ví. Lé ká síí ó o nàfòró bànsò bìo khii wéráa. O bio búenbúen khii d̄in d̄in á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o nùpue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí síwà yi, ò o s̄idéro le Dón-beeni yi pá fàrá d̄in wón bànsò púhú s̄i. Mu bon. Yia hà mí s̄i fúaa mu vaa véenii, á le Dón-beeni ò na le muk̄ni binbirì na máa vé bànsò yi. Dén lé le s̄anii na le dó mí jii le mí ò na bìo wa le yi. ¹³ Yia s̄i wé vá mu bè-kora wéró yi, à bànsò yí bío le lé le Dón-beeni mu ló yi. Mu bon. Le Dón-beeni s̄i yí dà máa vá bè-kora wéró yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéró yilera o nùpue yi. ¹⁴ È ká mu lé wa s̄ia váro mu bè-kora wéró yi, lé bún wee khà wen víini. ¹⁵ Ká yia màhá s̄i vá mu bìo na yí se yi á tà wó mu, à bún lé bìo wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó híá fàrá mí naní bànsò yi á vivio t̄ina, à mu wé mu húmú.

¹⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ĩ wa làa sòobée, mi yí khà miten. ¹⁷ Mu bè-tentewà búenbúen wee lé le Dón-beeni c̄n, dén mí dòn na léra mu khoomu. Le Dón-beeni d̄in mí d̄inni, le yí máa yèrémáka lòn t̄aró. ¹⁸ Le Dón-beeni lè mí s̄i bìo á yàá n̄n mí muk̄ni wen lè mí bíoni na lé ho t̄iá poni, á wa wáa dú mu bè-lénia búenbúen yahó lè mu bè-yáa bìo síí.

Mi wé wé bìo le Dón-beeni bíoni bío

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ĩ wa làa sòobée, mi zũn bìo kà: Mi nì-kéní kéní ko à mi wé tá mi jik̄nna sese. Mi wé yí cí bíoni wán. Mi mún wé yí le mi s̄ia c̄i fùafù. ²⁰ Mu bon, o nùpue na s̄i wee c̄i á yí dà máa wé bìo t̄erenna le Dón-beeni c̄n. ²¹ Lé bún n̄n á bìo wee tíí o nùpue yi búenbúen, lè mu s̄uns̄umámu à mi día. Mi li-ini miten à tà le Dón-beeni bíoni bìo, dìo le dù mi yiwa. Dén dà a k̄ani mia.

²² Ká mi màhá wé yí jí le bíoni mu mí dòn. Mi wé wé bìo le bíoni mu le mi wé. Ká mi yí máa wé bún, se mi wee khà miten. ²³ Mu bon. Yia wee jí le bíoni mí dòn

ò o yí máa wé bìo le bíonì mu le o wé, wón bànso ka lòn nùpue na lá ho zùbàlén ò o lora mí yahó. ²⁴ Bìo ó o lora mítén vó ò o wà, ó o yí dèenía sà bìo ó o karáa yi. ²⁵ Ká yia bèn wee cūii le Dónbeenì làndá, ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón bànso nùhú á à wé sí mu bìo yi. Bànso yí máa jí ho làndá mu à bīnī nōnsā yi. O wee bè ho yi.

²⁶ Hen ká a búii wee leéka le bìo mí wee wé lé bìo sí le Dónbeenì yi, à bànso màhǎ jii pèè míá, se o wee khà mítén, se bìo ó o le mí wee wé bìo sí le Dónbeenì yi nùhú míá. ²⁷ Wàn Maá Dónbeenì yahó á bìo sí le yi binbirì lé à wa séenì ba híimínì lè ba maháawa na lò wee be, à mún yí díá le ho díimíná bìo vá wen dé mu bè-ko-hó yi.

Mi wé yí hueeka ba nùpua mín yi

2 Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo mi dó mi sīa wa Nùhúso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka ba nùpua mín yi. ² Hen ká a búii lá buara mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zǎ mí nín-kíza fībēere na wó lè ho sánú lè mí sī-senì. Mu pàahú à nì-khenii búii mún vaá ló buara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sī-lènna. ³ Á mi kǎnbio hǎ sī-senì bànso á bía nōn wo yi: «Ūnén, buee kēenì le kanmúiní wán.» Á mi bèn bía nōn o sī-lènna bànso yi: «Ūnén dīn ho wáayi», búii míá à «ū buee kēenì ho tá yi ī nīsání.» ⁴ Ká mi wee wé búii, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé kà, se le hǎ yile-kora lé hǎ mi buan á wee cítíráa mín.

⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobéé, mi jí bìo kà: Mu so yínōn le Dónbeenì hueekaa bìá lé ba nì-khenia ho díimínása cǎn, à ba dé mí sīa le yi le? Dén sīidéro so lé dío lé ba nǎfòró binbirì. Ba níni ì keñ le Dónbeenì béenì na le dó mí jii le mí na bìa wa le yi.

⁶ Èe ká minén bán màhǎ wee zuañ ba nì-khenia yi. Á bìá wee beé mi lò, á wee bua mia varáa le cítii fīinii lara yi so yínōn ho nǎfòró bànsowà le? ⁷ Ho nǎfòró bànsowà mu mí bēere lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bìo sǎ yi yèni. ⁸ Le Dónbeenì bá-zàmu làndá na túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi lé hía kà: «Wañ mi ninza làa bìo ūnén ū bēere waráa ūten bìo síi.» † Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirì, se mu se. ⁹ Èe ká mi wee hueeka ba nùpua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi júná á à sí, lé bìo mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a búii vūnun bìo le Dónbeenì bò henía dà-kéní búii wán, hàrí ká a bò bìo ká búenbúen yi, se lé mu búenbúen ó o pá vūnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeenì na bíá le ū yí fé báa tàá hǎa, †† lé dén mún bíá le ū yí búe nùpue. †

Áwa! Á ka lè fo yí fó hǎa tàá fo yí fó báa, à fo màhǎ bó a nùpue, se fo pá vūnun le Dónbeenì làndá wán. ¹² Mi zūñ le le Dónbeenì á à cítii míá lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé búii nōn á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíonì lè mi wára yi. ¹³ Mu bon, pàahú na le Dónbeenì khíi cítii ba nùpua yi, á bìá yí zūna mí ninzàwa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeenì mún khíi máa zūñ ba màkárí á máa wé le hii làa

ba. Ká yia wee zūñ mí ninzàwa màkárí à wé le hii làa ba, wón ponì á à sén le cítii fī nōnzoñ.

Le sīidéro le Dónbeenì yi ko mu wé mi hǎ wára yi

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búii bíá le mí tà a *Krista bìo ò o wára á mu màhǎ yí máa mi yi, se mu júná so wi le? Búii so dà a kǎní a le? ¹⁵ Ka lè mìn za tàà mìn hínló na lé o kèrètíe á sī-zínia tà míá, á bè-dínni wee fòo wo yi síi, ¹⁶ ó o búii ló mi tǎhú bíá nōn wo yi: «Lén làa héera, vaa lá ū tēenì dēe zǐ, à vaa yí ho dínló dí sí.» Á bànso màhǎ yí hōn wo làa bìo ó o màkóo wi yi, se mu júná so wi le? ¹⁷ Lé búii á yia le mí tà a Krista bìo à mu yí máa mi a wára yi, se mu júná míá.

¹⁸ Mu dà a wé le o búii bíá bìo kà: «Ba búii tà a Krista bìo mí dòn, à ba búii bèn wee wé hǎ wára na se mí dòn.» Áwa! Á ū wáa zéenì ū Krista bìo tàró binbirì na hǎ wára míá yi làa mi, á ĩnén bèn ñ zéenì làa foñ lè ī wára na se le ī tà a Krista bìo binbirì. ¹⁹ Fo tà le le Dónbeenì léé dà-kéní mí dòn le? Á búii se lon. Á ba cítíáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le zánii. ²⁰ Fo léé bǎnbú le? Fo wi à ī zéenì làa fo le o Krista bìo tàró na yí máa mi hǎ wára yi júná míá le?

²¹ Mi loñ wàn bùaa *Abarahaamu. Léé webio nōn á le Dónbeenì le o lé o nùpue na téréenna? Mu so yínōn bìo ó o wó bìo yi le? O tà hōn mí za *Izaaki lè le Dónbeenì le muinì yēenii dēe wán. ²² Fo yí mōn le? O sīidéro le Dónbeenì yi á léera là a wára. Lé búii ó o sīidéro mu jii súrúaa hǎ wára na ó o wó bìo yi. ²³ Búii lé bìo nōn á bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi o dǎñ yi á jii súrúaa: «O *Abarahaamu dó mí sīi le Dónbeenì yi, lé búii nōn le càtío wo là a nùpue na téréenna le yahó,» †† á le dú mu bǎnmu làa wo. ††† Mi yí mōn le? O nùpue wára lé hǎa wee wé ò o wé o nùpue na téréenna, ká mu yínōn o Krista bìo tàró mí dòn. ²⁵ Lé búii ó o hǎa búii na hǎa wee yéé mítén bìo hǎa wórúaa. O yèni ba le Arahaabu. ††† O hǎa téréenna le Dónbeenì yahó bìo ó o wó bìo yi. O hǎa tà ó o *Isirayēle nìpomu tonkarowà làara a wán, á séenía ba á ba ló ho lóhó yi à nùpue yí mōn ba.

²⁶ Mu bon, nùpue mànákǎ hǎa ló a yi ò o hí. Lé búii ó o Krista bìo tàró na yí máa mi hǎ wára yi á mún ka lòn bìo na húrun.

O nùpue ko ò o jii pèè wé

3 Wàn zàwa lè wàn hínni, mi búenbúen yí cà à mi wé nì-kàranlowà. Mi zū le warén nì-kàranlowà á le cítii khíi wé here wán á à poñ ba nùpua na ká. ² Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bìo cèrēe yi. Nùpue búii lá yí máa bío khe síi, se wón bànso léé nùpue na jii tun á dà mí sǎnía wee bua yi.

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bìo wa le o wé yi, à wa dé ho kàràfí o jii yi. Lé búii wa wee wé à dànnáa o bìo. ⁴ Mi mún loñ ho won-beenì na ba wee ca ho pñsò-beenì yi à ho pinpi-beenì wé jàa. Léé dà-za dēe búii pēnpéréké na cēera ho mōn yi, lé dén á yia wee pà ho won-beenì mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o

† Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévítique) 19.18 †† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.13 ††† Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.14

†† Mi loñ Bio Nùhú Búeenii vūahú (Genèse) 15.6 ††† Mi loñ Ezayii vūahú 41.8 †††† Arahaabu: Mi loñ Zozue vūahú 2.1-21; 6.22-25

le ho va yi. ⁵ O nùpue nii mún ka kà síí. Le ka cǐnú, ká le màhá wee khòoní miten mu bè-beera na le dà wee wé bio yi. Mi loń, yínwá ho dǎ-za wee cǐ le òu-beeni le? ⁶ O nùpue nii mún ka lòn dǎhú. Wa sǎnía biowa búenbúen tíahú á le nii le ò sù lè mu bè-kora á wee dèé wa sǎnía búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bio búenbúen lè ho dǎhú bio síí. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satāni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání ba nǎuwà lè mí síwà, lè mu numu bùaa, lè ba nínzàwa, ó o mún mánia ba. ⁸ Ká le nii dén á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn sùró na wi le yi, á wee búe ba nùpua. ⁹ Lé le nii mu á wa wee khòonínaa o Núhúso Dónbeeni na lé wa Maá. Á lé lerén nii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dǎnkání lè ba nùpua, bán na le Dónbeeni léra à ba bonmín làa de. ¹⁰ Le khòonii lè há dǎnkáa wee lé le nii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé kà síí. ¹¹ Mi so òn mǎn à numu na sí làa bio yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mǎnkòró vǐndèe so dà a ha nia le? Á jinna so dà a ha mǎnkòró le? Làa bún síí, á mu numu na sí yí dà máa lé le buii na numu yí sí yi.

Mu bè-zǔhminì wee lé le Dónbeeni cǔn

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, nùpue na bè-zǔhminì binbirì wi á wi mi tíahú le? À bànso wǎa zéeni mu làa bio ó o wee buarǎa miten sese, lè há wǎra na ó o wee liini miten wé. Lé bún á à zéeni le o bè-zǔhminì binbirì wi. ¹⁴ Èé ká lé le yande-sǔmúí wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní miten bìo mi le mi lé mu bè-zǔhminì bàn-sowà bio yi. Ká bún wi mia, se mi pá ho túiá poni. ¹⁵ Mu bè-zǔhminì mu lé ho díimínáa bè-zǔhminì. Mu yí ló le Dónbeeni Hácírí cǔn. Mu yàa ló a Satāni cǔn. ¹⁶ Hen ká le yandee lè há penkaa wi lùe na yi, à dén lùe so bìo lúnka. Há wén-kora lè mí síwà wee wé keń bín. ¹⁷ Èé ká yia le Dónbeeni bè-zǔhminì wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho héerà keń ba nùpua pǎahú, o wayi, o bíoní mia. Bànso zǔ mí nínzàwa màkárí. O hii wi á wǎra búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho héerà keń ba nùpua pǎahú, ba wǎra ka lòn bè-dinií, bìo wee lé mu mǎn lée bio na sí le Dónbeeni yi.

Bio á mi sǎa wee vá wéró yi na yí se á mi khí yi

4 Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínwá mi sǎa bio na yí se càrò bàn poni na wee búe mia fééé bio yi á mu wee wéráa le? ² Mi sǎa wee vá mu bìo búí yi ká mi màhá yí dà máa yí mu à mi wǎa wé búe mín. Le yandee wi mia á bìo mi yí máa yí bìo mi sǎa vá yi, à mi wǎa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bìo mi sǎa vá yi, lé bìo mi yí máa fio mu le Dónbeeni cǔn. ³ Tǎá ká mi flora le Dónbeeni cǔn á mi máa yí mu, lé bìo á bìo mi leékaa wee fioráa yí se. Mi fioró jǔhú lé à mi yí mu bìo à weéráa mi sǎa cùéé. ⁴ Mi ka lòn háa na bàn báa wi ò o wee fé ba bá-vio. Mi so yí zǔ le yia wa ho díimínáa bìo se wón jina le Dónbeeni le? Yia wi ò o wań ho díimínáa bìo, á bànso bèn ò wé le Dón-

beenì zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeeni bíoní vǔahú yi á há bíoní na kà bía kǎamáa le? «Le Dónbeeni Hácírí na le dó wen á le yí wí à le léé yi là a búí hùúu.» ⁶ Èé ká le sǎamu na le màhá wee wé làa wen á po bún. Bìo ká lé bio bía le Dónbeeni bíoní vǔahú yi: «Bia wee yòoní miten á le Dónbeeni pá bio, ká le màhá wee wé mí sǎamu làa bìa wee liini miten.» ⁷ Á mi cén wé liini miten le Dónbeeni yahó. Mi òn sǎnsá a Satāni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mi lén va lè le Dónbeeni cǔn á lerén bèn ò sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wéró yi. Minén na yí máa bè mu bìo dà-kéní mǎn, mi día miten búenbúen na le Dónbeeni yi. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi día há konsíní à mi wá. Mi día le sí-weé à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liini miten o Núhúso yahó ó o ò yòoní mia.

Mi wé yí cítí mín

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí jùu mín. Yia jùu-na mìn za tǎá mìn hínló, tǎá á cítí wo, se bànso bía khon le Dónbeeni làndá dǎní yi, o wee cítí ho. Ká fo híá wee fí le cítí ho làndá wán, se fo wǎa yí máa bè ho yi. Fo wee wé ũten lè le Dónbeeni làndá cítí-fí. ¹² Le Dónbeeni mí òn lé ò bìo làndá ho làndá á lé lerén mún lé o cítí-fí. Lé lerén dà à kǎni a nùpue, á mún dà à wé ó o bìo á à yáa. Á ũnén bèn lé o yén á wee cítíráa mín za?

Minén nǎfòró bànso wà, héyil!

¹³ Àwa, mi le í bío bìo dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia tǎá ho yíró ká mi ò va ho lóhó na kà, á vaá òn le lúlú-kùure, á à yí ho cǔnú. ¹⁴ Mi wee wé bío bún ká mi jǎh yí zǔ bìo pan mia ho yíró. Mi ka lòn bó-khūumu na wé fà à dèeni bíni khíí fúafúu. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bìo kà: «Ká le Dónbeeni tǎ, á wa yìo wi lua ho yíró á séenia wen á wa à wé bìo kà làa bìo kà.» ¹⁶ Èé á bún mi yí máa wé à mi wee yòoní miten lè mi khònbíoní. Bún síí yí se. ¹⁷ Lé bún nǎn, ká yia zǔ bìo ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se bànso wó khon.

5 Àwa, bìo ká wán lé minén nǎfòró bànso wà á í wiráa. Mi wá, à wǎamaka mu bè-sǔmáa na khíí yí mia bio yi. ² Mi nǎfòró wee yáa. Mi sí-zǐnia á ho bénlò wee là. ³ Mi sǎnú lè mi tǔjǔn semu wee yáa. Lé bún wee zéeni le mi wó khon. Lé bún nǎn le Dónbeeni cítí fí nǎnzoń, ká mi bìo á à yáa búenbúen làa bìo ho dǎhú wé cǐnáa mu bìo bìo síí. Cǐnú ká, ká ho díimínáa á à vé, à minén pá pan mi nǎfòró bìo á bó bókkaa ho yi lée we-bio? ⁴ Mi loń, ba nùpua na wee sǎ mi manawà yi á mi máa wé dèeni sǎání yi. Lé bún lé mi wékheró, á nǎn ba wee zǎráa làa mia. Á ba zía mu á le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen ná. ⁵ Ho tá wán, á bìo búí yí fòora mia. Mi wee wé bìo mi sǎa vá yi. Mi wee weé mi sǎa. Mi wee díini miten lòn bùaa na ba wee há ho búeró bìo yi ká le cítí fí ló wizonle dén bèn nàana lua. ⁶ Bìo yí wó yí khon, á mi síinia júná á bó, à ba yàa yí tǎmáa hàrì cǐnú.

† Mi loń Wǎhio vǔahú (Proverbs) 3.34

Mi wé hĩ mi sĩa à pa a Nùhúso

⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bunn nɔn, á mi hĩ mi sĩa fúaa ká a Nùhúso bĩnia buara. Mi loń o v̄aro. O wee wé hĩ mí sĩa pa hã vi-yáa na ó o ò dĩ mí bìo, à mún hĩ mí sĩa pa hã viora na à dḗé o bè-dínii, à bè yi láráa mí dĩnló.

⁸ Minén mún wé hĩ mi sĩa, mi hení mi sĩa, lé bìo ó o Nùhúso ò buen hen làa cĩínú.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí le mi sĩa cĩ mĩn yi à ɲuú mĩn, ó o Nùhúso máa cĩtĩ mia. Hen làa cĩínú ká a Nùhúso na lé o cĩtĩ-fĩ á à buen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenì ɲi-cúa f̄erowà na bía a Nùhúso Dónbeenì yèni yi, á lò bon ká ba pá hã mí sĩa. Minén mún hĩ mí sĩa le lònbee yi lè ba bìo síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á ɲúná s̄. À mu bèn bon, mi ɲá a Zoobu bìo. O hĩa hã mí sĩa á mu bìo búenbúen kíio wo yi, á mi bèn mɔn bìo ó o Nùhúso wó nɔn wo yi mu va à véenii. Tũia poni, o Nùhúso zũ le màkárí làa sòobéé.

Mi wé le ɲi-kéní bànsowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo yàá pá wi bíń á ĩ hení ì na mia lé bìo kà: Mi yí ví ví yí dé dḗé. Mi yí dé ho tá, tàá ho wáayi, tàá bè-vio búii. Mi wé le ũuu, à mi dĩn búń wán. Ká mi le b̄uée, à mi dĩn búń wán. Bún lé bìo ò na ká le Dónbeenì máa síiní mí ɲúná.

Mi wé séení mìn ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeenì yi. Ká a búii sĩa wan, ò o sío à khòoní a Nùhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve ba kèrètḗewa kuure ya-díwá à bán buee khii ho ɲiló làa wo o Nùhúso yèni yi, ká ba fio na a yi. ¹⁵ Ká ba dó mí sĩa binbirì á fioraráa, á yia lò yí here á à wa. O Nùhúso á à wéé wo. Ká bànso wó bè-kora búii, ó o Nùhúso ò sén mu ù díá. ¹⁶ Àwa! Á mi wã wé bío mi wékheró làa mĩn. Mi wé fio na mĩn yi, bèra a na à mi wa. O nùpue na téréenna wón floró pánká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenì ɲi-cúa f̄ero *Elii hĩa lé o nùpue lè warén bìo síi. Á bìo ó o flora lè mí sòobéé bèra a na à ho viohó yí t̄e, á ho bèn yí tò á dĩn hã lúlúio bìo tĩn lè mí sanká. ¹⁸ Bún mún ó o bĩnia flora á ho viohó tò á ho tá bìo na dà wee ha á han mí bia.

Yia v̄unun bĩní buenló

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká a búii v̄unun díá le Dónbeenì tũia poni mi t̄iahú, ó o búii buan buee bàrá ho wã-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yia fó a bè-kora wéro ho wã-kohó na ó o lá wi wán, wón kãnia wo mu húmú yi. Lé bún ñ na ká le Dónbeenì máa bĩnii máa leéka bànso bè-kora na ó o wó búenbúen bìo.

† Mi loń Bá-zàwa nín-yání v̄uhú (1 Rois) 17-18

Piere nín-yání

Vũahú túaró nùhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara nɔn ba kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Minɛere kãna búí yi. Nún-sĩ lé o Poole, tàá bia làa wo páania sá á zéenia le Dónbeenì bio làa ba, á ba tàráa mu yi. Ba nùpua fù wee bàká ba yi, á wee beé ba lò bio ba dó mí sĩa o Yeesu yi bio yi. Lé bún te bio ó o Piere túararáa ho vūahú na kà nɔn ba yi, á henía ba sĩa, à ba yara sí a Yeesu *Krista, à wé fàrá tĩn le lònbee pãahú, làa bio ó o Yeesu na bio nɔn ba kãnianáa á wóràa mu. O Piere leékaa ba làa bio le Dónbeenì kãnianáa ba, làa bio le wó á ba yúráa le s̄idéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pànká yi, á dó mí sĩa wee lòní binbirì. O henía ba sĩa bèra a na, à ba wíoka fání mí yio, à bua mítén sese ba páaníló là a Krista bio yi. Bio ó o Yeesu buannáa mítén le lònbee lè mí síwà na yú a yi, lé bún bàn sí á barén mún ko ba bè yi. O Piere nɔn le zéeni lè mí síwà ba yi, bèra a na à ba zũn mín buaró mu bio búenbúen yi, à bia yí zũ le Dónbeenì wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeenì bio, à wé bùaaní le.

Le tɛɛnii

1 Ìnén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ì wee túa ho á à na bia le Dónbeenì hueekaa wó lè mí nìpomu yi, na saawaa wi mu nì-hãmu yi ho Põn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kãna yi. ² O Maá Dónbeenì hueekaa mia á héhaa làa bio le fèra le mí ì wé làa bũ, á wó mia lè mu nìpomu na bio sã le yi mí Hácírí pànká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pànká yi, à mi wé ba nùpua na wee ce le Dónbeenì yahó, à wé wé bio ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeenì wíoka wé wé mí sãamu làa mia, à wíoka wé na mí héerà mia.

Wa s̄adéro à lòní ho kãnílò bio

³ Mi wa bùaaní le Dónbeenì, dén lé wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Maá. Le minka tentemu bio yi, á le wó á wa yú le mukõn-fĩle o Yeesu Krista na lá húrun na á le vèenia pànká yi. Lé bún bio yi á wa dó wa sĩa wee lòní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bio bio sã le nìpomu yi na le bàrà ho wáayi ká làa mia. Bún bio so yí máa yáa, timu mía mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bio mi dó mí sĩa le Dónbeenì yi, á le dànló pan mia, bèra a na à mi yí ho kãnílò, hia bio wíokaa vó día pan mí zéeni lè ho d̄imíná vé nònzoñ. ⁶ Lé bún bio yi, á mi wee zãmakaràa làa sòobéé, hàrì ká le lònbee lè mí síwà wee yí mia hã làa na kà wán ho põn-za yi. ⁷ Ho sánú yàá lé mu bio na wee yáa. Èé ká ho màhã pá wee wé pà ho d̄shú yi, à zũnnaa le ho lé ho sánú binbirì. Lé kà sí á minén s̄adéro le Dónbeenì yi na bio nùhú wi làa sòobéé po ho sánú bàn kúará mún ko lè ho khénlò, à zũnnaa le mi dó mí sĩa binbirì le yi. Ká mi s̄adéro le Dónbeenì yi fàrá tĩna, á pãahú na ó o Yeesu Krista khii bueé zéeni mítén yi, á mi ì yí le khòní, lè ho cùkú, lè le kònbi. ⁸ O Yeesu mu á mi yí mɔn, à mi nɔn pá wa a. Hàrì bio mi pá d̄ñ yí máa mi a mí cúee, à mi dó mí sĩa wo yi. Lé bún

nɔn á mi wiráa le s̄-wɛɛ yi làa sòobéé. Dén s̄-wɛɛ so bio á yí dà máa bío. ⁹ Mi wi le s̄-wɛɛ yi, lé bio mi dó mí sĩa o Yeesu yi ó o kãnia mia.

¹⁰ Le Dónbeenì ñi-cúa fɛerowà yánkaa cinciira ho kãnílò mu bio làa sòobéé, á fɛera hã ñi-cúa na bio ciran mu sãamu na le Dónbeenì le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácírí † kera lè ba ñi-cúa fɛerowà mu, á le lònbee na ó o ò kã yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu bàn mún, á le Hácírí mu fèra zéenia bio làa ba. Á ba cà lè mí sòobéé à zũn mu wéro pãahú, làa bio mu ù wéràa sí. ¹² Á mu zéenia làa ba le mu biowa mu bàn ñi-cúa na ba wee fɛɛ á bio yí ciran barén mí bɛere, ká mu lé minén á mu ciran. Á lé bún á bia wee bue le bín-tente hã làa na kà wán á zéenia làa mia lè le Dónbeenì Hácírí na ló ho wáayi pànká. Ho wáayi tonkarowà yàá mún sĩa vá à ba zũn mu bio mu.

Bio le Dónbeenì nìpomu ko ba bua lè mítén

¹³ Lé bún nɔn, à mi wáa fání mí yio le Dónbeenì tonlò sáró bio yi, à zũn mítén buaró. Mi dé mí sĩa làa sòobéé à lòní mu sãamu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista b̄nii buen nònzoñ. ¹⁴ Bio mi lá d̄ñ yí zũ le Dónbeenì bio yara á bio mí sĩa lá wé vá wéro yi na yí se á mi wáa día, ká mi wé wé bio le Dónbeenì le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeenì na von mia á wee ce, á minén mún wé ba nùpua na wee ce le yahó mi bio búenbúen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bioní vūahú yi kà síi: «Mi kɛñ mu ce-mu yi, lé bio á ònén wee ce.» ††

¹⁷ Bio ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenì lè min Maá, dén na yí máa hueeka ba nùpua mín yi, le wee cítí ba búenbúen à héha làa bio ba ñi-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka ba mín yi. Áwa, á mi bua mítén à zéeni le mi wee kònbi le Dónbeenì ho pãahú na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeenì léra mi ñúná bio mi lá wee bua lè mítén yi, bún na mi kenia min maáwà c̄n na nùhú

† Krista Hácírí: O Krista Hácírí na bio bía hen lè le Dónbeenì Hácírí lée dà-kéní †† Mi loñ Levii nùwã vūahú (Lévitiq) 19.2

mía. Mi zũ le mu yínwá le wá rí tǎá ho sǎnú na wee yáa á le wó làa bũ. ¹⁹ Bùeé, o Yeesu Krista, yia ka lòn muini pioza na á fiani woon mía yi, lé wón cǎni na bio nǎhú wi binbirí pǎnká yi á le lérarǎa mi núná. ²⁰ Le Dónbeení fèra léra a mu bìo yi, ká bìo búí dǎn yí léra, á hǎ pǎnna véenii na kà yi, ó o *Krista mu wǎa zéenia miten minén bìo yi. ²¹ Lé o Krista bìo yi á mi dórǎa mi sǎ le Dónbeení yi, dén na véenia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mi dórǎa mi sǎ le Dónbeení yi wee lóní bìo le le mí ì wé.

²² Ho tǔiá poni bíoní na mi bò yi lé dén nǎn á mi wee cerǎa le Dónbeení yahó, bèra a na à le waminí binbirí keñ mia. Áwa, á mi cén wañ mín làa sòobéé lè hǎ yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wǎa bǐnǎ ton, ká mi màhá yínwá nùpua na ton à bio sǐ mu hómú yi. Lé le Dónbeení bíoní na wi bǐn féeé pǎnká yi á mi tonnǎa, dén na wee na le mukǎni binbirí. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vǔahú yi kà sǐ:

«Ba nùpua búenbúen ka lè le níni bìo sǐ,
á ho cùkú na ba wee yí ka lè le pǔiílè bìo sǐ.

Le níni wé he, à le pǔiílè dí,

²⁵ ká a Nùhúso bíoní dén wi bǐn féeé hǎ lúlúio na nji mía yi.» †

Dén bíoní so lé le bín-tente na buera nǎn mia.

2 Áwa, á mi kí mu sǔnsǔmámu lè mí síwà yi. Mi wé yí fǔaa sabíoní hùúu, mi yí wé nì-khàwa, mi wé yí dí yandee hùúu, mi wé yí nùu nùpua à yáa ba yènnáa. ² Mi wañ le Dónbeení bíoní mí dòn làa bìo ba kúnkúzàwa warǎa mi nuwà yoomu bìo sǐ, bèra a na à mi dǎ le Dónbeení bìo dǎn yi mi kǎnǐlò bìo yi. ³ Mu bon, mi zǔna bìo ó o Nùhúso serǎa.

Bia dó mí sǎ le Dónbeení yi lé le nìpomu

⁴ Mi vá buee búe o Yeesu yi, wón na lé le mukǎni bànsò, na ka lòn huee na ba nùpua pǎ día, ká lé lerén á le Dónbeení màhá léra, le bìo nǎhú wi le cǎn làa sòobéé. ⁵ Minén mún le mukǎni wi yi, á mi mún ka lòn huua. Áwa, á mi día le le Dónbeení khuii mia sorǎa le zǐi na le Dónbeení Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeení yankarowà na wé è ya hǎ muini làa bìo le Dónbeení Hácírí mu le mu korǎa, hǎ le wé è tà bìo o Yeesu *Krista bìo yi. ⁶ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeení bíoní vǔahú yi: «Mi loñ, ì léra le huee na wee bua ho soró dǎn, dío bìo nǎhú wi làa sòobéé, á à bàrá ho lóhó na ba le *Sion yi. Yia á à dé mí sǐi le yi á nìyio máa dí hùúu.» †⁷ Áwa, á minén na wǎa dó mí sǎ o Yeesu yi, minén á à yí le kǎnbii. Ká bìa yí dó mí sǎ wo yi, á mu túara: «Le huee na ba so-sowa lá pǎ día lé dío hǎa bǐnǎ bueé buan ho soró dǎn.» ⁸ Á mu mún túara: «Le lé le huee na wee kǎkǎn wán, ho búaa hó na wee lùwá a nùpue.» †⁹ Bán wee kǎkǎn le wán lé bìo ba pǎ le Dónbeení bíoní bìo. Á bún lé bìo mún sǎ ba yi. ⁹ Èé ká minén bán lé mu nìpomu na léra, á lé ba yankarowà na bìo sǎ a béé yi. Mi lé ho síi na wee ce le Dónbeení yahó. Le Dónbeení wó mia lè mí nìpomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bìo, dén na léra mia le tǐbirí yi á

† Mi loñ Ezayii vǔahú 24.25 †† Mi loñ Ezayii vǔahú 28.16 †
Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 118.22 †† Mi loñ Ezayii vǔahú 8.14

dó mí khoomu na bàn síi mía yi. ¹⁰ Mi yánkaa lá yínwá Dónbeení nìpomu, ká hǎ làa na kà wán á mi wǎa lé le nìpomu. Le Dónbeení lá yí máa wé le hii làa mia, ká hǎ làa na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mi bua miten sese bìa yí zũ le Dónbeení tǎahú

¹¹ Minén na á ì wa làa sòobéé, mi lé ba nì-hǎnǐ ho tá wán na khii lé á à lén. Á ì wee hení mu ù na mia, à bìo ba nùpua sǎa wee vá yi na yí se, bìo wee yáa o nùpue mukǎni binbirí bìo à mi khènnáa. ¹² Mi bua miten sese bìa yí zũ le Dónbeení tǎahú. Mi bua miten làa bún, bèra a na ká ba wee yáa mi yèni le mi lé ba bè-kora wérowà, à ba mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeení yi pǎahú na á dén ò zéeni miten làa ba yi.

Le kǎnbi na ko lè ho pǎnká ya-díwá

¹³ Mi wé liiní miten na ho pǎnká ya-díwá búenbúen yi mi páanílò là a Nùhúso bìo yi. Mi wé liiní miten na a béé yi, wón á wi ba búenbúen nǎhú wán, ¹⁴ à mún wé liiní miten na ba núnása yi, bán na ó o wee tonka à ba beé bìa wee wé mu bè-kora lò, ká ba wíoka bìa wee wé mu bìo na se yènnáa. ¹⁵ Mu bon, bìo sǐ le Dónbeení yi lé à mi wén-tentewà bìo yi, à bìa wee bío hǎ bín-conconwà na yí zũ le dèé à yí dǎn bío bìo búí mi dǎn yi.

¹⁶ Mi bua miten lè ba nùpua na wi miten bìo síi. Ká mi màhá yí bè bún yi à wé wérǎa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeení ton-sává binbirí. ¹⁷ Mi wé kǎnbi ba nùpua búenbúen, à wañ mìn zàwa lè mìn hǐnni kèrètíewa. Mi wé hézǎn le Dónbeení, à wé kǎnbi o béé.

Mi ko mi wé tà le lònbee yi là a Krista bìo síi

¹⁸ Minén ton-sává, mi wé bè mi núnása bíoní yi lè le kǎnbii binbirí. Mi wé yí wé mu làa bìa sǎa se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa bìa lònbee wi. ¹⁹ Mu bon, ká a nùpue wee hǐ mí sǐi le lònbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeení kǎnbii bìo yi, se mu léé bìo na se. ²⁰ Ká ba wee ha mia mu bè-kora na mi wó bìo yi á mi hǎ mi sǎ, se bún so cùkú wi le? Èé ká ba wee beé mi lò mu bè-tentewà na mi wee wé bìo yi à mi hǎ mi sǎ, se bún léé bìo na se le Dónbeení yahó. ²¹ Lé bún wéró bìo yi le Dónbeení vonnǎa mia, lé bìo ó o *Krista mí beere mún lò bon mi bìo yi. O wó mu zéenia làa mia, bèra a na à mi bè mu yi. ²² O yí wó bè-kohó yí mǎn, o yí fǎ sabéré yí mǎn. ²³ Ba nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bia beera a lò ó o yí là làa hǎere, ká a màhá dó mí bìo le Dónbeení níi yi, dén wee cíi ba nùpua làa bìo téréna. ²⁴ Orén mí beere lò bon wa bè-kora bìo yi ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora dǎn yi à wa wé lòn nùpua na húrún, ká wa keñ le mukǎni yi bìo téréna wéró bìo yi. Le lònbee na ó o lá lé dén weéra mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vǔnun, èé ká hǎ làa na kà wán á mi wǎa yèrémáa buara mi paro cǎn, yia wee pa mi mukǎni bìo.

Bìo ba háawa lè mí bǎrání ko ba wé bua làa mín

3 Làa bún síi á minén háawa mún wé liiní miten na mi bǎrání yi, bèra a na, ká mi bǎrání búí na pǎ yí dó mí sǎ le Dónbeení bíoní yi á mǎn bìo mi wee bua lè

miten, à bán dé mí sĩa le yi ká bíonì yí bía yí nɔn ba yi, ² lé bio ba wee mi bio mi wee bua lè miten sese, làa bio mi wee kɔnbiráa ba. ³ Mi yí le miten wíokaró à wé mi sǎnía wíokaró, lòn púná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sǎnú, lè hǎ sǐ-senì zíló. ⁴ Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, búnn na lé le sǐ na máa yáa, na wayi, na wi ho héerà yi. Búnn lé bio bio púhú wi le Dón-beenì cǔn làa sòobéε. ⁵ Lé làa búnn á ba háawa na dó mí sĩa le Dón-beenì yi, na bio sǎ le yi yánkaa wee wíokaráa mítén, ba yánkaa wee liiní mítén na mí bǎrání yi, ⁶ là a háa na ba le Sara bio sǐi. Wón yánkaa wee bè bio á bàn báa *Abarahaamu le o wé yi, á wee ve o le mí púhúso. Minén á à wé wón Sara so mɔnmànía mu tentemu na mi wé è wé bio yi, ká zǎnii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa bèn mún zǔh le mi hǎnání na mi wiráa á pànkáwá tà mía. Mi wé bua ba sese, à wé kɔnbi ba, lé bio barén làa mia á à páaní ì yí mu hǎmu na lé le mukǎni binbiri. Mi wé wé ká sǐ bèra a na à bio búí yí bǔmaka mi floró.

Mi ko mi wé wé bio téréna

⁸ Àwa, á mi búenbúen le mi yilera wé dà-kéní, à zǔh mín màkárí, à wań mín. Mi wé ba núpua na sĩa se, à wé liiní miten na mín yi. ⁹ Yia wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yia wé là mia à mi yí là bànso. Mu bè-tentewà lé bio á mi wé fan na mín yi. Mu bon, le Dón-beenì von mia búnn bio yi, bèra à na à mi yí mu bè-tentewà na le dó mí nii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yia wa ò o keń le mukǎni yi, à sǐi wizooní wé se, à bànso khí hǎ bín-kora bíoró yi, à wé yí fùaa hǎ sabíoní.

¹¹ Bànso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bio téréna, à wé cà ho héerà féεε.

¹² Mu bon, o Núhúso wee pa bìa wee wé bio téréna bio, o wee ní ba fioró.

Ká bìa wee wé mu bè-kora bán ó o pá bio.» †

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á núpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bio mi wee wé bio téréna bio yi, se mi púná sǐ. Mi yí zǔn bìa dà à beé mi lò, à mi mún yí lúnka mi yilera.

¹⁵ Ká mi búaaní a *Krista mi sĩa yi, à zǔh le o lé o Núhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká núpue wé tùara mia làa bio mi dó mí sĩa wee lònó bio, à mi dàń zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhá wé wayí miten à wéráa mu, lè le kɔnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bìa wee bàka mia, na wee là mia lé bio mi wee bua miten làa bio mu koráa mi páaníól là a Krista bio yi, à hǎ nìyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dón-beenì sǐi bio ò o núpue lò be bio ó o wee wé mu bio na se bio yi, búnn sǔaaní bio le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bio yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí bæere lò bon ba núpua búenbúen bè-kora bio yi. Wón na yí wó bè-kohó yí mɔn á húrun le cúekúee ba bè-kora wérowà bio yi, bèra a na ò o dàń bua mia varáa le Dón-beenì cǔn. Ba bó a, ká a màhá vèera le Dón-beenì Hácírí pànká yi. ¹⁹ Lé dén

Hácírí so pànká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente nɔn bìa wi ba nì-hía lùe yi lòn kàsósa. ²⁰ Ba lé bìa hǐa pá le Dón-beenì bio, á dén hǎ mí sǐi ba bio yi o Nɔwee won-beenì wíokaró pǎahú. O won-beenì mu á nì-kúii hǐa yí zon, léε núpua nùwǎ hètín mí dòn, bán lé bìa le Dón-beenì kǎnía mu pɔn-beenì yi. ²¹ Mu hǐa wee zéení ho *bátéemù na wee kǎnì mia hǎ làa na ká wán bio. Ho bátéemù yínɔh wa sǎnía timu á ho wee seε lén. Ho wee zéení le wa lé ba núpua na tà bò le Dón-beenì yi lè hǎ yiwa na wee ce. Búnn wó o Yeesu Krista vèeró pànká yi. ²² O Yeesu mu yòora ho wáyai, á yòò wi le Dón-beenì nín-tǎni. Le Dón-beenì wáyai tonkarowà lè hǎ pànkáwá búenbúen lè mí síiwà ó o wi púhú wán.

Le mukɔn-finle bio

⁴ Bio ó o *Krista lò bon mí sǎnía yi ká sǐi, á minén mún le hǎ yilera mu sǐi keń mia. Mu bon, yia sǎnía lò bon, wón wǎa bǐnía mía bè-kora wéenií. ² Á mi sǐi wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wǎa yí ko à mi wé wé bio mí sĩa wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bio sǐ le Dón-beenì yi. ³ Mu bon, ho pǎahú na khǐina yi, á mi sòobáa wó bìa yí zǔ le Dón-beenì sĩa bio. Mi lá wee wé mu koomu lè mí síiwà, á wee wé bio mí sĩa wee vá yi na yí se. Mi lá lé ba pɔ-pɔwà lè ba dàndíwá, á lá wee hǎ hǎ wǔnna, búnn na le Dón-beenì pɔna. ⁴ Ká hǎ làa na ká wán á ba wó coon bio mi yí léεra mu koomu lè mí síiwà na ba wee wé yi làa ba, á ba wǎa wee là mia. ⁵ Èε ká ba màhá khíi féε bio ba wó tǔiá làa yia wíokaa mítén wó ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía cítíró bio yi. ⁶ Lé búnn bio yi á le bín-tente mu buera nɔnnáa bìa húrun yi. Mu lé bìa húrun mu húmú na ba núpua búenbúen ko ba yí mu bè-kora bio yi. Le buera nɔn bèra a na à ba yí le mukǎni binbiri le Dón-beenì Hácírí pànká yi.

Mi ko mi wé zǔh mín buaró

⁷ Hen làa cǐnú ká mu bio búenbúen á à vé. Á mi cén fání mi yìo à zǔh miten buaró, à mi wé dàń flo. ⁸ Bio púhú wi làa sòobéε lé à mi wań mín lè mí sĩa búenbúen. Mu bon, mi wé sén mu bè-kora cèrèε día. ⁹ Yia wé van yia cǔn, ò o bua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bio wéró pànká na le Dón-beenì nɔn mi nì-kéní kéní yi á mi wé séení làa mín. Ká mi wee wé ká sǐi, á mu tentemu lè mí síiwà na le Dón-beenì wó làa mia á mi ì dàń ñ pa bio sese. ¹¹ Yia le bíonì bíoró pànká nɔn yi à wón wé bío le Dón-beenì bíonì na ba núpua yi. Yia léε ton-sá, à wón wé sá lè ho pànká na le Dón-beenì nɔn wo yi, bèra a na à mu bio búenbúen yi à ho cùkú bio sǐ le Dón-beenì yi o Yeesu *Krista pànká yi, wón na ho cùkú lè ho pànká á bio sǎ yi hǎ lúlúio na nii mía yi. *Amiina!

Bìa lò wee be o Krista bio yi pún-sǐni bio

¹² Minén na á ã wa làa sòobéε, mi yí le le lònbe-sǔmú na wee yí mia à bio wé mia coon, à keń lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yàá wéé mi sĩa bio mi lò wee be bio yi làa bio ó o *Krista lò bonnáa bio, bèra a na ká a khíi

† Mi loń Lení vǎahú (Psaumes) 34.13-17

†† Mi loń Wǎhio vǎahú (Proverbes) 10.12

zéenía mítén mí cùkú yi, á mi sĩa mún ò wa, á à zǎma-ka làa sòobée. ¹⁴ Hen ká ba òpua wee là mia o Krista bìo yi, se mi ònà sǐ, lé bìo le Dónbeenì Hácírì cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búì mi tíahú lònbee òhú á yí ko à mu wé bìo á bànsò lé o ò-búe, tàá kǎnlo, tàá bè-kora wéro, tàá bìo á bànsò wee héé dé mí jii há tũíawà na yí ciran wo yi bìo yi. ¹⁶ Èé ká a búì màhá lò wee be bìo ó o lé o kèrètíe bìo yi, à bànsò yí òyi mu bìo yi. Bànsò yàá dé le Dónbeenì bǎrákà bìo ba wee ve o là a kèrètíe bìo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii filó pǎahú dǎn, á le ònò ò búáká le le Dónbeenì òpomu. Ká le wee búáká le warén na lé le òpomu, á bìo pǎ yí dó mí sĩa le Dónbeenì bín-tente yi bǎn bìo bèn ò wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bìo wee wé bìo téréna wee kǎa le lònbee le mí síwà yi à fennáa, á bìo yí bò le Dónbeenì yi le ba bè-kora wérowà bǎn bìo bèn ò wé kaka coon?» ¹⁹ Àwa, á bìo lò wee be à héha le le Dónbeenì sǐ bìo wíoka wé wé bìo se. Ba wǎa día mí bìo le níi yi, dén na léra mu bìo búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí ò wé bìo na, à le wé mu.

Ba ya-díwá zéenii na òn ba yi bìo

5 Há làa na ká wán á ò bíonì yahó bèn ò sǐ ba ya-díwá na wi mi kuure yi. Ìnén mún lé o ya-dí le ba bìo síi. Ì lé o sèéràsò le lònbee na yú a *Krista dǎní yi, ó o cùkú na le Dónbeenì khíi zéeni á ba òpua á à mi á ò kèñ yi. ² Le Dónbeenì òpomu na le kàràfáa mia na ka lòn pi-boohú á mi wé pa bìo sese. Mi wé yí wé mu lòn bìo na ba kǐkǎa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bìo mu ló mi sĩa yi, à wé wé mu làa bìo le Dónbeenì le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wǎrí càró bìo yi, ká mi wé wé mu le mí sĩa búenbúen. ³ Bìo le Dónbeenì kàràfáa mia á mi wé yí wé pǎnká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bìo se, à ba wé mi à bè yi. ⁴ Ká mi wee wé ká síi, ká yia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bìo khíi buara, á mi ò yí le sǎánii na cùkú wi, dìo máa yáa.

† Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 11.31

Le zéenii na yahó sǎ ba kèrètíewa kuure bìo

⁵ Minén yàrówá mún wé bè ba ya-díwá bíonì yi, mi búenbúen wé liinì mítén na mín yi. Mu bon. «Bìo wee yòonì mítén á le Dónbeenì pǎ bìo, ká le màhá wee wé mí sǎamu làa bìo wee liinì mítén.» ^{†6} Á mi cén liinì mítén le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen yahó, bèra a na à le yòonì mia ho pǎahú na mu ko yi. ⁷ Mu bìo búenbúen na mi yilera wee lúnka bìo yi á mi dé bìo le Dónbeenì níi yi, lé bìo le wee pa mi bìo. ⁸ Mi zǔn mítén, à fání mi yio, mi zúkúso na lé o *Satāni na ka lòn kúden na wé héé wunwún ká a muù, á wee cà yia ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka fǎrá mi sǎadéro le Dónbeenì yi tǐnì, à sǎnsá a. Mi zǔ le mìn zàwa le mìn hínni kèrètíewa na wi ho díimíjǎ yi mún lò wee be le mí bìo síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho pǎn-za dèe yi. Èé ká le Dónbeenì ò wé á mi bìo búenbúen bǐnì ò wé se, á mi sǎadéro á à wíoka à fǎrá à tǐn, le è dé ho pǎnká mia, le è wé á bìo búì máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà le mí síwà. Le von mia bèra a na à mi níni kèñ le cùkú na jii mía yi mi páaniló là a *Krista bìo yi. ¹¹ Ho pǎnká á bìo sǎ le yi féee. *Amiina!

Le mǎndén tēenii

¹² O Silivēn, yia lé wán za kèrètíe na á ò lǎa yi, lé wón sēenía mi túararǎa ho vǎn-za na ká. Ì túara ho à henínáa mi sĩa, à zéeni làa mia le le Dónbeenì sǎamu binbirì búnn lé bìo mi wi yi. ¹³ Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bìo le Dónbeenì hueekaa le mí bìo síi á wee tēenì mia. Ì za Maaki mún wee tēenì mia. ¹⁴ Mi tēenì mín yi sese. Le ho héerà à kèñ le mí búenbúen na páanía là a Krista!

†† Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 3.34

Piere jun ní

Vũahú túaró nùhú

Ho vũahú na kà lé o Piere túara ho nɔn bìa búenbúen na dó mí sĩa o Yeesu *Krista yi. Ba nùpua búí zon ba kèrètíewa kuio yi, á wee vííní ba lè ho kàránlò na wi mí dòn lè le Dónbeenì bín-tente. Á ba kèrètíewa mu dó mítén hã wárá lè mí síwà na yí se yi. Lé bán nùpua so bìo yi nɔn ó o Piere túararàa ho vũahú mu.

O Piere le ba ko ba wé bua mítén làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, à fàrá dín ho tũíá poni wán, hia ó o Yeesu tonkarowà kàráanna làa ba (1).

O bía le ba pa mítén ba ni-kàránlowà kàránlò na bìo yí bon yi (2).

O Piere le bìa le o Yeesu máa bíní máa buen á lé ba sabín-fũaalowa. O le o Yeesu mu hã mí sĩa ò o máa buen fùà, lé ba nùpua bìo yi, á wi à hàrí ni-kéní kà à yí ví, ká ba búenbúen dàñ yí ho pàahú à yèrè má mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeenì kãní ba (3).

Le tɛɛní

1 Mu lé ãnén Simɔn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vũahú na kà. Ì wee túa ho á à na minén na sãdéro o Yeesu yi lée dà-kéní lè warén sãdéro wo yi. Bún dàñna wó o Yeesu Krista na lé wán Dónbeenì lè wa kãnílò térénlò pànká yi. ² Le le Dónbeenì lè wa Nùhúso Yeesu zũrló bìo yi, à le Dónbeenì wé mu sãamu cèrèè làa mia, à na ho hээрà cèrèè mia.

Bìo ba kèrètíewa ko ba buaràa mítén

³ Le Dónbeenì pànká wó á wa yú bìo ko làa wen búenbúen na à séení wen á wa à keñ le mukãní yi, á à wéráa bìo sí le yi. Mu bon, le wó á wa zũna yia von wen à wa níni keñ o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa bún á le Dónbeenì dó mí nii wó mu bè-beera na bìo nùhú wi làa sòobéé á nɔn wen, bèra a na à mi kãní ho ðímíjã bio na ba nùpua sĩa wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-kéní lè le Dónbeenì. ⁵ Lé bún bìo yi à mi dé sòobéé miten yi, à wé bua miten sese, à bè bìo mi dó mí sĩa le Dónbeenì yi wán. Mi wíoka zũñ le Dónbeenì, à bè bìo mi wee bua miten sese wán, ⁶ à wé dàñ miten bua mu bìo búenbúen yi à bè bìo mi zũ le Dónbeenì wán. Mí yí tée mi bàra à bè bìo mi dà miten wee bua mu bìo búenbúen yi wán, à wíoka ca tĩn le Dónbeenì yi à bè bìo mi yí máa tée mi bàra wán. ⁷ Mí le mi bìo wé sí mín yi à bè bìo mi wee ca tĩn le Dónbeenì yi wán, à wañ mín bè bìo mi bìo sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bún búenbúen wi mia làa sòobéé, á wa Nùhúso Yeesu *Krista zũrló mi cñ cñn á à keñ, á mi wé è wé mu bìo na se. ⁹ Ká bìa á bún bìowa so mía yi, bán yí máa mi bìo sese, ba ka lòn muiiwà. Bìo le Dónbeenì séra ba bè-kora na ba wó khĩna díá á ba yiwa sà yi.

¹⁰ Àwa, á minén wán zàwa lè wán hínni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bìo le Dónbeenì von mia á hueekaa bìo yi à mi dín wán. Ká mi buan miten làa

bún, á mi máa ví ho wũhú yi máa mi hùúu. ¹¹ Lé bún ñ na ká a Yeesu Krista, wa Nùhúso na lé wa kãnílò béení na wi fééé díró á mi níni á à keñ yi binbiri.

¹² Lé bún bìo yi á ã pá wé è leéka mia fééé lè mu bìowa mu bìo, hàrí bìo á ã zũ le mu bìowa mu á mi zũ wó, á mi mún dó mí sĩa làa sòobéé ho tũíá poni bíoni na kàrán-na làa mia yi. ¹³ Ì wee leéka le ká ã yio wi lua, á mu se à ã wé bíní leéka mia lè mu bìowa mu à mi hácírí keñ mu wán. ¹⁴ Mu bon, ã zũ le hen làa cĩnù ká ã hí làa bìo wa Nùhúso Yeesu Krista zééníanaa mu làa mi. ¹⁵ Èé ká ã màhá à bánbá, bèra a na à ã hùmú móndén, à mi pá wé leéka mu bìowa mu bìo fééé.

O Yeesu Krista cùkú beenì na wa nɔn bìo

¹⁶ Mu bon, bìo wa Nùhúso Yeesu *Krista buara lè mí pànká, á wa yí bía bìo làa mia lè ba nùpua hácín-bíoní, bùèé. Warén wa bæere nɔn wo lè mí cùkú beenì. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeenì cùkú beenì. O cùkú beenì bànso Dónbeenì bía làa wo ká síi: «Yia kà lè ã Za na á ã bò ã tàká wán, o bìo sí mi làa sòobéé».

¹⁸ Warén wa bæere jã mu tãmu mu sã ho wáyí ká wa là a Yeesu mu páanía wi le búee na bìo sã le Dónbeenì yi wán. ¹⁹ Lé bún te bìo le Dónbeenì jì-cúa fɛerowà bíoní láayi wíokaa wiráa wa cñ, à mi cén wé pa hã bìo sese. Mu bon, hã jì-cúa mu ka lòn fĩntání na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tĩa mànaayiire à zéení mítén mi sĩa yi. ²⁰ Mí yàá ko mi zũñ le le Dónbeenì jì-cúa na wi le Dónbeenì bíoní vũahú yi á nùpue yí dà máa zéení bìo yara wéréwéré miten.

²¹ Mu bon, le Dónbeenì jì-cúa fɛerowà jì-cúa na ba fɛera á yí ló barén mí bæere yi. Lé le Dónbeenì Hácírí dó hã bíoní mu ba jíní yi á ba bía le yèni yi.

† Mi loñ Matiye vũahú 3.17 †† Mi loñ Matiye vũahú 17.1-5; Maaki vũahú 9.2-7; Luki vũahú 9.28-35

Ba ni-kàránlowà na bio yí bon bio

2 Bìà le mí lé le Dónbeenì ñi-cúa fεεrowà à mu yí bon á hía wi o *Isirayεele ñipomu tǎhú. Làa búnn sǐi á ba ni-kàránlowà na bio yí bon á mún ñ keñ mi tǎhú. Ba wé è kàrán ba ñupua làa bio yí bon á à yáaráa ba. Hàrí o Nùhúso na séra ba bè-kora díá á kǎnía ba á ba à pí ì díá. Lé búnn te bìo á ba à òòndìn ñ yáa. 2 Nùpua cèrεε á à tà ba bìo á wé è wé mu koomu lè mí sǐwà na ba wee wé. Lé barén bìo yi á ba ñupua wé è yáaráa le Dónbeenì tǔiá poni wǎhú yèni. 3 Le wárí càró làa poníi bìo yi á ba ni-kàránlowà mu wé è khà mia lè hǎ bín-sǎ. Èε ká ba ñúná sǐiníló bìo màhǎ wíokaa vó díá míana, le Dónbeenì á à yáa ba máa khí. 4 Hàrí ho wáyai tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeenì yàá pá yí díá coon, ká le màhǎ dó ba le lònbee lahó yi, á can ba lè hǎ zúakùariwà le tǐbí-cúaa yi pannáa le cítii fíló wizonle. 5 Hàrí ho hààni ñupua na yí bò bìo le Dónbeenì bíá yi á le yí díá coon, le dúee be-beenì bó ba ñuhú. Yia le kǎnía lé o ñii na ba le Nwewe, wón na fù wee bío lè ba ñupua le ba wé wé bìo téréna, lé wón lè ba ñupua ñuwǎ hènjun á le Dónbeenì kǎnía. 6 Ho *Sodɔɔmu lè ho *Komɔɔre lórása á le Dónbeenì mún sǐinía ñúná, á hǎ lórá mu lè mí ñupua cǎ búkúbúkúbúkú. Lé ká sǐi á le wóráa, à zéeni le bìá yi máa bè bìo le wee bío yi á le mún khíi sǐiní ñúná làa búnn bìo. 7 Èε ká a ñii na ba le Looote, yia téréna, wón á le kǎnía. O ñii mu pǎahú ñupua bè-wénia na fù yi se á véénia o yi. 8 Mu bon, o ni-térénnii mu yi fù wee vá làa sòobée, lé bìo ó o fù wi làa ba, á wee mi bìo ba wee wé, á wee ñi bìo ba wee bío na yí se làa wizonon búenbúen. 9 Lé làa búnn ó o Nùhúso wee kǎnínáa bìá can tǐna a yi le lònbee yi, ká a bèn wee bua bìá wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítii fǐ ñnzoñ á à beéráa bán lò. 10 Bìá ó o Nùhúso mànáa á à beé lò lé bìá wee zuañ le Dónbeenì ñuhúsomu yi á ba wee wé mí sǎa bìo na yí se. Ba ni-kàránlowà mu láa mítén yi làa sòobée, ba wee yòoní mítén, á yí máa kǎnbi ho wáyai búaa na cùkú wi. Ba yàá wee là ba. 11 Hàrí ho wáyai tonkarowà na pànkáwá yàá wi po po barén pá yí máa bío bín-kora lεé ho wáyai búaa mu yi o Nùhúso yahó. 12 Ba ñupua mu ka lòn ñapuwà á háciira míá, na bìo sǎ ho wii búeró yi. Ba wee làa bìo ba yí zǔ, á ba bèn ñ búe ba làa bìo ba wee búeráa ba ñapuwà bìo sǐi. 13 Lé hón yéréké so ò sá ba yi hǎ wén-kora na ba wee wé bìo yi. Bìo ba wee wéé mí sǎ yi lé hǎ ñiyi-wará na ba wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká ba páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hǎ ñiyio dí mia, lé bìo ba wa mí wará mu. 14 Ho hǎ-fénló á ba dó mí sǎ yi làa sòobée. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bìá pànkáwá míá lé bán ba wee khà dé mítén yi. Ba yio yí máa si làa bìo hùúu, á hǎ dánkáa bèn wi ba wán. 15 Ba vúnun díá ho wǎhú à ba bò a ñii na ba le Bozoore za *Balaamu wará yi, wón na ba yà ñii lè le wári le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. 16 Èε ká a wékheró mu màhǎ bìo mà ñon wo yi. O sùnpèeni na yí máa bío, á bíá làa wo lòn ñupue, á hòráa o ñi-cúa fεero Balaamu mu o sǎa-wará na ó o lá le mí ì wé yi.

17 Ba ni-kàránlowà mu ka lòn jun-dǎa na á ñumu míá yi, á mún ka lòn viohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeenì á à kúee ba le tǐbí-cúaa lahó yi. 18 Hǎ bín-hebúaa na ñúná míá lè hǎ ñiyi-wará na ba wee wé lé búnn ba wee hée khà lè ba ñupua na còonía díá bìo na lá vúnun wee wé, à bán mún bǐni wé wé lè barén bìo sǐi. 19 Ba wee bío na ba yi le ká ba tà á ba à keñ mítén, à barén mí beere ñon lè ba wobáani ba sǎa bìo na wee yáa ba níi yi. Mu bon, bìo léee bìo hía yú pànká ñupue wán, à bànsò wé mu bìo mu wobá-ñii. 20 Ba búii zǔ a Yeesu Krista, yia lé wa Nùhúso á lé wa kǎnílo, lé búnn bìo yi á bán wǎa díá ho dímíjǎa bìo na wee vǐini ba ñupua. Èε ká ba màhǎ bǐniá díá mítén á ho dímíjǎa bìo mu yú pànká ba wán, à ba bìo wíoka yáa à poñ bìo mu fù karáa. 21 Mu bon, ba yàá lá yí zǔna bìo le Dónbeenì le ba bua lè mítén sǎaani bìo ba zǔ mu á ba yí máa bè le Dónbeenì mu làndáwá na kàrána làa ba yi. 22 Mu bè-zǔñmini bíoní na kà lé hǎa bìo sá ba yi: Bìo ó o buenza lá támaa lé búnn ó o bǐniá vaá wee dí, ó o ñnbnúeeni na ba lá sεera á bǐniá wee zo ho fǎncínló yi.

O Nùhúso bǐni buenló bìo

3 Minén na á ñ wa làa sòobée, bìo ká wǎa lé mu cúa-ñun níi ká ñ wee túa mia. Hǎ vǔnna mu mí bìo ñun yi á ñ wee leéka mia, á wee dé pànká hǎ hácin-tentewà na wi mia yi. 2 Mi le mi háciiri keñ le *Dónbeenì ñi-cúa fεεrowà ñi-cúa na ba fèra mà wán. Mi mún bǐni leéka a Yeesu tonkarowà bìo na ba kàrána làa mia bìo, búnn na lé wa Nùhúso lè wa kǎnílo bìo na ó o bò henía. 3 Bìo mi ko mi zǔñ ho yahó lé bìo kà: Ho pǎahú vaa véenii ká ba ñupua búii á à hǐni wé è wé bìo ba sǎa vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí ñini yi á à na mia, 4 á wé è bío bìo kà: «Bìo ó o Yeesu wǎa dó mí ñii le mí ì buen, ó o wen? Wán búaaawa húmú ñii wán, á mu bìo búenbúen pá òòndìn làa bìo mu lá karáa hàrí ho dímíjǎa ñuhú búeenii.» 5 Ba wé è bío búnn lé bìo ba wee wé le cǎnii à keñ lè ba yí zǔ bìo wó khiina, le le Dónbeenì yánkaa léra ho wáyai lè ho tá, ká mu ñumu fù wi hǎ lùu búenbúen yi, á le bíá á ho tá ló mu ñumu yi. 6 Lé mu ñumu á le Dónbeenì mún pá bǐniá véénia lè ho dímíjǎa bìo mu na le fù léra. 7 Làa búnn sǐi, á le Dónbeenì mún bíá le ho wáyai lè ho tá na ho zuia à keñ bǐn à pa bìo le khíi cítii ba ñupua yi, á à sǐiní bìá pá le Dónbeenì ñúná. Mu zoñ ká ho wáyai lè ho tá á à cǐ búkúbúkúbúkú. 8 Minén na á ñ wa làa sòobée, bìo dà-kéni na mi yàá yi ko à mi ñonsǎ yi lé bìo kà: O Nùhúso cǔñ á le wizonle dà-kéni ka lòn lúlúio khǐá-pírú, á hǎ lúlúio khǐá-pírú ka lòn wizonle dà-kéni. 9 Ba ñupua búii wee leéka le o Nùhúso wee míá á à wéráa bìo ó o dó mí ñii le mí ì wé. Èε ká búee. O hǎ mí sǐi mi bìo yi, á yí wi à hàrí ni-kéni vǐ, ká mi búenbúen yèremá mi yilera lè mi wará. 10 Èε ká a Nùhúso bǐni buenló wizonle dén pá khíi cí ba ñupua wán là a kǎnlo bìo sǐi. Mu zoñ ká ho wáyai biowa á à yáa, ho ñuúvǐlò sǎ á à ñi pǎñpǎñ. Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á à vǐ. 11 Bìo á búnn biowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zǔñ bìo mi ì bua lè mitén. Mi bua mitén làa bìo sí le Dónbeenì yi, à ca tǐn le yi. 12 Mi lòní le wizonle na le Dónbeenì ñ wé ó o *Krista

á à bǐní ì buen yi, à bua miten sese bèra a na à le wizonle mu dǎ fùafù. Mu zoñ le Dónbeenì á à búe ho wáayi jùhú lè ho dǎhú. Á mu biowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fǐa, á bìo téréna wé è wé yi. Bún lé bìo wa wee lòní.

Mi ko mi zǐn miten buaró

¹⁴ Àwa, minén na á ã wa làa sòobé, á bìo mi wee lòní le wizonle mu, á mi bánbá téréna miten, à wékhe bìo yí mì léé mia, à mi keñ ho héerà yi. ¹⁵ Mi zǐn le bìo ó o Núhúso jànáa mí yi ò o máa buen jùhú léé bèra a na à ba nùpua fen, làa bìo á wàn za Poole na wa wa làa sòobé túararàa mu non mia. O túara mu á héhaa lè

mu bè-zǐnminì na le Dónbeenì non wo yi. ¹⁶ Lé bún ó o Poole wee túa mí vǐnna búenbúen yi ká a wee bío mu bìo. Hǎ bióní búí wi hǎ vǐnna mu yi á jíló do. Lé bún te bìo ba nùpua búí na yí zǐ mu bìo yara, na sǐadéro le Dónbeenì yi yí fǎrá yí tǐna, á wee yèrémá hǎ bióní mu kúará. Ba wee yèrémá hǎ kúará làa bìo ba wee yèrémánáa le Dónbeenì bióní vǐahú bióní búí bàn kúará. Lé kà sǐi ba wee wé à yáaráa mítén.

¹⁷ Éé ká minén na á ã wa làa sòobé, ã jà mi zeñ wán vó. Mi yí día le bìa yí téréna à vǐnì mia, mi fǎrá tǐn mi sǐadéro le Dónbeenì yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keñ wa Núhúso Yeesu *Krista na lé wa kǎnìlo sǎamu yi, à wa zǐnìlò làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bìo sǐ a yi hǎ làa na kà wán lè hǎ lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Zān nín-yání

Vūahú túaró nūhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. O túara ho à jìnáa ba kèrètíewa zeñ wán ba nì-khàwa bio yi. O bía mí vūahú mu yi le o Yeesu lé le Dónbeenì Za bio bon á bueé wó a nùpue binbirì. O mún zéenia le ba kèrètíewa lé le Dónbeenì zàwa, á ba ko ba wé bua miten làa bia wi mu khoomu yi bio, à mún wañ mín. Lé bio le Dónbeenì lé le waminì bànso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeenì bíonì wee na le mukānì binbirì

1 Bìo á ĩ wee túa á à na mia lé bìo bìo cìran yia lé le Bíonì na wee na le mukānì binbirì. Mu nūhú búeeníi ká bìo búí dīñ yí léra ká arén wi féεε. Ká bìo kà wán wa ná a tāmū, á mōn wo, á fá wa yìo wo yi, á buan wo yi. ² Yia wee na le mukānì binbirì á zéenia miten làa wen. Wa mōn wo á wee mì ho tūiá o nii. Wa wee bue le orén na wee na le mukānì binbirì á wi féεε. O páania wi là a Maá Dónbeenì. Ká hā làa na kà wán á le Dónbeenì wó á wa mōn wo. ³ Mu bon. Bìo wa mōn làa bìo wa ná lé búñ wa wee bue bìo á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wen mún páaní. Warén páania là a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ ĩ wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sī-weε nii à sí bìo wa páania bìo yi.

Mi bua miten làa bia wi mu khoomu yi bìo síi

⁵ Dìo ká lé le bíonì na wa ná o Yeesu *Krista cñn, dìo wa à bue á a na mia: Le Dónbeenì ka wéréwéré lòn khoomu. Hārì bìo búí yūiíi lòn tìbíri á mía le yi. ⁶ Ká wa le wa páania làa de á wa pá wee bua waten làa bia wi le tìbíri yi bìo síi, se wa lé ba sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeenì tūiá yi. ⁷ Èε ká wa wee bua waten làa bia wi mu khoomu yi bìo, làa bìo le Dónbeenì mí bæere karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wáa páania, á le Dónbeenì Za Yeesu cāni á wé è ceé wen wa bè-kora búenbúen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vīiní waten, á yí tà le Dónbeenì tūiá poni bio. ⁹ Èε ká wa wee tà bío wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeenì na téréna á yí máa yèrémá mí nii, dén á à sén wa bè-kora á à día, á à ceé wen bìo wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰ Ká wa le wa yínchà bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeenì lòn sabín-fūaalow, se wa yí tà bìo le bía yi.

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

2 ĩ zàwa, ĩ túara bìo kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a búí pá khií vā vā wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeenì nīsānì. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ² Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndiaró muini yia. O yí wó mu warén wa

dòn bìo yi. O mún wó mu ho dīmínása búenbúen bè-kora bìo yi.

³ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò henía yi, se wa wáa zū le wa zū le Dónbeenì binbirì. ⁴ Ká a búí le mí zū le, ò o yí máa bè bìo á le bò henía yi, se wón léee sabín-fūaalow á yí tà le Dónbeenì tūiá poni bio. ⁵ Ká yia màhá wee bè le bíonì yi, wón wee zéení le mí wa le Dónbeenì bìo bon. Lé ká síi á wa à zūñnáa le wa páania làa de. ⁶ Yia le minén lè le Dónbeenì páania, á bànso bèn mún ko ò o bua miten làa bìo ó o Yeesu buannáa miten bìo síi.

Mu bè-fínle na le Dónbeenì bò henía

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobée, bìo ká yínchà bè-fínle na le Dónbeenì bò henía á ĩ wee túa á à na mia, bùeé. Mu léee bè-kínle na mi ná pāahú na ba bueé buera le Dónbeenì bín-tente nōn mia yi. Búñ bè-kínle so lé le bíonì na mi ná mu pāahú. ⁸ Èε ká mu mún léee bè-fínle á ĩ wee túa á à na mia. Mu bè-fínle mu bìo bon binbirì. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè minén mi bæere yi. Lé bìo á bìo yūiíi lòn tìbíri búakáa wee ví, á le Dónbeenì tūiá poni na ka lòn khoomu á ba nùpua dēenia wee mi. ⁹ Yia le mí wi búñ khoomu so yi ò o jina mín za tàá mín hínló kèrètíε, se bànso pá wi le tìbíri yi. ¹⁰ Yia wa mín zàwa lè mín hínni kèrètíewa, wón wi mu khoomu yi. Wón bànso á bìo na dà wee vīiní mía yi. ¹¹ Ká yia jina mín za tàá mín hínló kèrètíε, wón wi le tìbíri yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bìo le tìbíri wó a là a muíi.

¹² ĩ zàwa, ĩ túara mia lé bìo mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pánká yi.

¹³ Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká bìo búí dīñ yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo ó o Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁴ ĩ zàwa, ĩ túara mia lé bìo ó o Maá Dónbeenì á mi zū.

Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká mu bìo búí dīñ yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo mi sīadéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeenì bíonì bìo, ó o *Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁵ Àwa, lé mi búenbúen á ò wee bío bìo kà á à na yi: Mi yí wañ mu biowa na bìo sã ho dímíná yi. Ká a búí wa ho dímíná bìo, se bànso yí wa a Maá. ¹⁶ Lé bìo le sīi na wé vá mu biowa na yí se yi, làa bìo hã yio wé lé bàn yíró poni, lè ho nàfòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bún búenbúen yí ló a Maá yi, mu bìo sã ho dímíná yi. ¹⁷ À hón dímíná so lè ho biowa na yí se na ba nùpua sīa wee vá yi á ò wee khíí. Ká yia wee wé bío le Dónbeenì sīi vá yi, wón á à keñ bín fèèè.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸ Ì zàwa, hen làa cīnú ká hón dímíná so á à vé. Mi ná le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. Èè ká hã làa na ká wán yàá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bún òn á wa zūnáa le hen làa cīnú ká hón dímíná so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkúsa mu lá wi wa tíahú ká ba bèn-tín lá yí tà a bìo, lé bún òn ba lóràa wa tíahú. Mu bon, ká ba bèn-tín lá tà a bìo, se ba yí ló wa tíahú á yí wà. Èè ká bìo ba ló wa tíahú wà, bún wee zéení le ba bèn-tín lá yí tà a Krista bìo. ²⁰ Èè ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho tūiá poni bìo. ²¹ Ì wee túa mia yíncó bìo mi yí zū ho tūiá poni, bùèé. Ho tūiá poni á mi zū, á zū le ho tūiá poni á sabéré mia yi.

²² Àwa, á yia wáa lé o sabín-fūaalo lé o yén? Mu so yíncó yia le o Yeesu yíncó *Yia le Dónbeenì òn léra le? Mu bon, yia wee bío bún wón lé yia lé o Krista zúkúso. Wón pã a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu bìo.

²³ Nùpue léè nùpue na pã le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se bànso yí páanía là a Maá Dónbeenì. Nùpue léè nùpue na tà le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se bànso páanía là a Maá Dónbeenì. ²⁴ Lé bún òn á bìo mi ná pãhú na ba bueé buera le Dónbeenì bín-tente òn mia yi á mi pan bìo lè mi sòobéè. Ká mi pan bìo mi ná bìo pãhú na ba bueé buera le Dónbeenì bín-tente òn mia yi, á minén mún ò páaní lè le Dónbeenì Za Yeesu là a Maá Dónbeenì. ²⁵ Ká wa páanía ká sīi, á wa à yí le mukāni binbirì na máa vé, dìo ó o Yeesu dó mí jii le mí ò na wen.

²⁶ Bìo òn á ò túararàa bún biowa so òn mia, lé ba nùpua na wi ba wé khà mia vīnì bìo yi. ²⁷ Èè ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yàá wáa bīnīa mia òn-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenì Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bìo le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tūiá poni, le yí máa fī sabéré. Á mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bìo le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia páanía là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸ Àwa, ò zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khíi lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à niyio yí dí wen.

²⁹ Mi zū le o Yeesu *Krista á téréenna. Bún bìo yi à mi mún zūn le nùpue léè nùpue na wee wé bìo téréenna le Dónbeenì yahó, se wón bànso mún lé le Dónbeenì Za.

3 Éee! Mi loñ bìo ó o Maá Dónbeenì waráa wen! O Maá Dónbeenì wa wen làa sòobéè, ó o wee ve wen le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bìo bon. Èè ká ho

dímínáa bán yí zū le wa lé le Dónbeenì zàwa lé bìo á ba yí zū le. ² Àwa, minén na á ò wa làa sòobéè, wa wáa lé le Dónbeenì zàwa wó. Ká bìo wa khíi keñnaa bún á le Dónbeenì dīn yí zéenia làa wen. Bìo á wa zū lé bìo kà: Hen ká a Yeesu *Krista khíi lua, á wa à mi a làa bìo ó o karáa, á warén mún ò yèrémá à keñ là a bìo. ³ Bìo búenbúen na dó mí sīa wee lòoní bún ko ba wé ceé mítén làa bìo ó orén mí bèere wee ceráa bìo sīi.

⁴ Nùpue léè nùpue na wee wé mu bè-kora, se bànso pã le Dónbeenì làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenì làndá pīló. ⁵ Á mi òn zū le o Yeesu Krista buara à sén ba nùpua bè-kora día. Á mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó hūúu. ⁶ Lé bún òn á yia páanía làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. Á yia wee wé mu bè-kora wón yí òn wo á mún yí zū a.

⁷ Ì zàwa, mi yí día mítén le nùpue khà vīnì. O nùpue na wee wé mu bìo na téréenna le Dónbeenì yahó, wón téréenna làa bìo o Yeesu Krista téréennanaa. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bìo sã a *Satāni yi. Lé bìo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hàrí ho dímíná pūhú búeení. Lé bún òn le Dónbeenì Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeenì za wón bànso yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cōn á wi bànso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bìo ó o lé le Dónbeenì za. ¹⁰ Lé ká sīi á le Dónbeenì zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekaráa mín yi: Yia yí máa wé bìo téréenna le Dónbeenì yahó á yí wa mín za tàa mín hínló kèrètíè, wón bìo yí sã le Dónbeenì yi.

Bìo bí a kèrètíewa mín yi waminì dānì yi

¹¹ Dìo ká lé le bíonì na mi ná pãhú na ba bueé buera le Dónbeenì bín-tente òn mia yi: Mi wa wañ mín.

¹² Minén tíahú ò o búí yí bè bìo ó o *Kapee wó bàn sīi yi, wón bìo sã a Satāni yi, á òn ó o bóràa mín fèè. Á léè webio òn ó o bóràa wo? Lé bìo ó orén lé o òn-sūmú à bàn fèè wó bìo téréenna le Dónbeenì yahó.

¹³ Wán zàwa lè wán hínni, lé bún òn ká ho dímínáa jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bìo wáa yí sã mu húmú yi, le wa yú le mukāni binbirì. Wa zū mu lé bìo wa wa wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa. Yia yí wa mín za tàa mín hínló, wón bìo sã mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tàa mín hínló kèrètíè wón ka lòn òn-búe. Á mi zū le o òn-búe òn-kénì ká á máa yí le mukāni binbirì na máa vé.

¹⁶ Bìo ká lé bìo wa zūnáa le waminì: O Yeesu *Krista wa wen, á dó mí mukāni òn wa bìo yi. Lé làa bún sīi á warén mún ko wa déràa wa mukāni na wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa bìo yi. ¹⁷ Hen ká a búí á bìo wi cōn sīi, à bàn za tàa bàn hínló kèrètíè búí bèn khon, ó o yí zūna a màkárí, á yí séenia wo, se bìo le Dónbeenì le o wañ lè ba nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ Ì zàwa, mi yí lè wa wán mín lè hã bíonì na wa wee bío na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminì à wé mi wa wárá yi. Bún lé bìo á à zéení le wa wa mín binbirì.

¹⁹ Lé ká sīi wa à zūnáa le wa bìo sã ho tūiá poni yi. Á wa sīa á à keñ ho hээрà yi le Dónbeenì yahó. ²⁰ Hàrí ká

wa sĩa le wa wó khon kaka, á le Dónbeenì dé n pá dà po wa sĩa. Le zũ mu bìo búenbúen.

²¹ Minén na á ã wa làa sòobéé, hen ká wa sĩa yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaará le Dónbeenì yahó.

²² Bún ká wa flora bìo lée bìo le cǎn á le è na mu búenbúen wen, lé bìo wa bò le bíoní yí, á wee wé bìo sí le yí. ²³ Bìo ká lé bìo á le bò henía: Le wa dé wa sĩa mí Za Yeesu *Krista yí, à mún wañ mín làa bìo ó orén mí bæere bòráa mu henía. ²⁴ Yia bò le Dónbeenì bíoní yí wón páanía làa de, á le mún páanía lè bànso. Le Dónbeenì nɔn mí Hácírí wen. Lé bún nɔn á wa zúnáa le le páanía làa wen.

Yia le Dónbeenì Hácírí wí yí á wee zũn kaka

4 Minén na á ã wa làa sòobéé, mi pa miten bìo. Bìa búenbúen na le le Dónbeenì Hácírí wí làa mí á mi wé yí dèení dé mi sĩa yí. O búí le mí wee bío lè le Dónbeenì Hácírí pànká, à mi cūii bànso bíoní à khénáa o kúará loñ le mu so bon le. Lé bìo á bìa le mí lé le Dónbeenì ñi-cúa fεerowà à mu yí bon á wi ho dímíjána lùu búenbúen yí. ² Mi dà a zũn bìa le le Dónbeenì Hácírí wí làa mí làa bìo kà: Yia bía wéréwéré le o Yeesu *Krista bueé wó a núpue bìo bon, se wón le Dónbeenì Hácírí wiráa. ³ Ká yia yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista bueé wó a núpue, se Dónbeenì Hácírí mía làa wón bànso. Lé o Krista zúkúso hácírí wí làa wo, dìo buenlò bìo á mi já. Àwa, á lé dé n hácírí so wáa wi ho dímíjána yí hã làa na ká wán. ⁴ Èé ká minén na lé ã zàwa, minén bìo sã le Dónbeenì yí á bán na le mí lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεerowà à mu yí bon á mi dàña á fáara fūna. Mi dàña ba lé bìo á le Hácírí na wí lè minén pànká wí po dìo wí ho dímíjána yí. ⁵ Ba ñi-cúa fεerowà mu bìo sã ho dímíjána yí, lé bún nɔn ba wee bíoráa ho dímíjána bíoní, á bán mún wee ñí ba cǎn. ⁶ Ká warén bèn bìo sã le Dónbeenì yí, á bìa zũ le wee ñí wa cǎn. Ká yia bìo yí sã le Dónbeenì yí wón yí máa ñí wa cǎn. Lé làa bún á wa dà a hueekaráa yia le Dónbeenì Hácírí na lé ho tũia poni wí yí á à lén mín yí làa yia ó o Satāni na lé o sabín-fūaalo hácírí wí yí.

Le waminì ló le Dónbeenì yí

⁷ Minén na á ã wa làa sòobéé, mi le wa wañ mín, lé bìo le waminì ló le Dónbeenì yí. Ká mi wa mín se mu wee zéení le mí lé le Dónbeenì zàwa, á zũ le Dónbeenì. ⁸ Bìa yí wa mín, bán yí zũ le Dónbeenì, lé bìo le Dónbeenì lé le waminì bànso. ⁹ Bìo ká lé bìo le Dónbeenì zéeniá le mí wa làa wen: Le tonkaa mí Za kéní ó o buara ho dímíjána yí, à wa dàñ yí le mukāni binbirì o pànká yí. ¹⁰ Bìo ká lé bìo wee na à wa zũnna le waminì bìo: Mu yíncn bìo warén wa lè le Dónbeenì. Ká lé bìo lerén wa làa wen, á tonkaa mí Za ó o bueé wó wa bè-kora séndiaró muini yia. ¹¹ Minén na ã wa làa sòobéé, á bìo á le Dónbeenì wara wen lè mí sòobéé ká sí, á warén mún ko à wa wañ mín. ¹² Núpue na dñi nɔn le Dónbeenì wón mía. Èé ká wa wa mín, á le è keñ làa wen, á bìo le Dónbeenì wa lè ba núpua á à mi wéréwéré wa tíahú.

¹³ Bìo nɔn wa zũ le warén páanía làa de á lerén mún páanía làa wen, lé bìo le nɔn mí Hácírí wen. ¹⁴ O Maá Dónbeenì tonkaa mí Za ó o buee kǎni ho dímíjána. Warén nɔn mu á lé mu seéràa. ¹⁵ Núpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeenì Za, wón bànso le Dónbeenì páanianáa, ó o mún páanía lè le Dónbeenì.

¹⁶ Warén bán zũ bìo le Dónbeenì wa làa wen, á mún dó wa sĩa mu yí. Le Dónbeenì lé le waminì bànso. O núpue na wa le Dónbeenì á wa ba núpua, wón páanía lè le Dónbeenì, á le Dónbeenì mún páanía làa wo.

¹⁷ Bìo nɔn wa poní á à sénnáa le cítii fí nɔnzoñ lé bìo wa zũ le bìo le Dónbeenì wa làa wen á wee mi wéréwéré wa tíahú. Wa poní á à sén le Dónbeenì yahó lé bìo wa páanía làa de ho dímíjána yí làa bìo ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yí. ¹⁸ Yia zũ le le Dónbeenì wa mí, wón á zǎnií mía yí. Mu bon, yia zũ le le Dónbeenì wa mí binbirì, wón á zǎnií yí dà máa keñ yí hũu. O núpue na zǎna lé yia wee leéka le le Dónbeenì á à síni mí ñuhú. Lé bún nɔn á yia le zǎnií wí yí yí máa mi bìo le Dónbeenì wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bìo le Dónbeenì nín-yání wara wen. ²⁰ O búí lá le minén wa le Dónbeenì ò o ñina mín za tàá mín hínló kèrètíé, se bànso lé o sabín-fūaalo. Mu bon, bàn za tàá bàn hínló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o bèn ñ wé kaka à wañna le Dónbeenì, dìo ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeenì mún bò mu henía le yia wa mínén Dónbeenì, á bànso mún ko ò o wañ mín za tàá mín hínló kèrètíé.

Le Dónbeenì zàwa yú le sée ho dímíjána wán

5 Núpue lée núpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì nɔn léra bìo bon, se wón bànso á le Dónbeenì wó lè mí za. Á núpue lée núpue na wa yia lé o maá, ó o mún ñ wañ o maá mu zàwa. ² Ká warén wa bæere wa le Dónbeenì á wee bè bìo le bò henía yí, lé bún wa à zũnna le wa wa le Dónbeenì zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeenì, á wa wé è bè bìo le bò henía yí. Á bìo le Dónbeenì bò henía á máa wé sèró na ñà wen, ⁴ lé bìo á bìa lé le Dónbeenì zàwa búenbúen á yú le sée ho dímíjána wán. Á bìo nɔn wa yúráa le sée ho dímíjána wán lé wa sīadéro o Yeesu yí bìo yí. ⁵ Yia yú le sée ho dímíjána wán lée wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeenì Za bìo bon.

Ho tũia na mà o Yeesu Krista dǎni yí

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia bueé kǎa ho *bátéèmu ñumu yí, á kúaará mí cāni húrunnaa. O yí kǎa ho bátéèmu ñumu yí mí dòn, o kǎa ho bátéèmu ñumu yí ó o mún kúaará mí cāni húrunnaa. Á yia wee mi mu tũia lé le Dónbeenì Hácírí, lé bìo le Hácírí mu lé ho tũia poni bànso. ⁷ Bìo wee zéení le mu bon lée bìowa bìo tñ: ⁸ Le Dónbeenì Hácírí, lè mu ñumu, lè le cāni. Á mu mí bìo tñ wee zéení mu bìo dà-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tũia na ba núpua wee mi yí, á le Dónbeenì tũia na le wee mi po ba núpua tũia, hón wa mún ko wa tà yí. Ho tũia na le wee mi lé hia bìo ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeenì Za, wón láa ho tũia mu yí. Yia

yí tà ho tǔiá mu bìo, wón wee wé le Dónbeenì làa sabín-fǔaalo. Lé bìo ó o yí tà le ho tǔiá na le Dónbeenì wee mì mí Za dǎní yí á bon. ¹¹ Ho tǔiá mu lé hia kà: Le Dónbeenì nɔn le mukǎnì binbirì na máa vé wen. Lé le Za á le dĩn wán á nɔnnáa le. ¹² Yia páanía lè le Dónbeenì Za, se wón yú le mukǎnì binbirì na máa vé. Yia yí páanía lè le Dónbeenì Za, se wón yí yú dén mukǎnì so.

Le mukǎnì binbirì na máa vé bìo

¹³ Bìo kà búenbúen á ĩ túara nɔn minén na tà le Dónbeenì Za Yeesu yèni pànká bìo, bèra a na à mi zǔn le mi yú le mukǎnì binbirì na máa vé. ¹⁴ Bìo nɔn wa poní séraráa le Dónbeenì yahó lé bìo kà: Hen ká wa flora le Dónbeenì yí bìo búí dǎní yí ká mu lé le sǐ bìo, à le jí wa cǔn. ¹⁵ Á bìo wa zǔ le le wee jí wa cǔn, á wa mún zǔ le bìo wa flora bìo yí á le wó vó.

¹⁶ Hen ká a búí nɔn mín za tàa mín hǐnló kèrètíe búí ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirì, á bànso ko ò o fio le Dónbeenì yí na a yí, á le è

na le mukǎnì binbirì wo yí. Le bíonì mu bìo ciran bìa wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ba hí mu húmú binbirì. Èe ká mu bè-kohó búí wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì. Yínɔn búnn á ĩ le mi fio bìo yí. ¹⁷ Wékheró léé wékheró búenbúen léé bè-kohó búnn bon. Èe ká bè-kora búenbúen màhǎ yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì.

¹⁸ Wa zǔ le yia wó le Dónbeenì za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bìo le Dónbeenì Za Yeesu wee kǎní a mu wéró yí. Ó o *Satāni mún yí dà máa wé o làa dèe woon.

¹⁹ Warén bán zǔ le wa bìo sǎ le Dónbeenì yí. Ká ho dǐmǐnáa na yí zǔ le Dónbeenì bán búenbúen ó o Satāni pànká wi wán. ²⁰ Wa mún zǔ le le Dónbeenì Za Yeesu lé yia bueé wó á wa zǔnáa le Dónbeenì binbirì. Á wa páanía lè le Dónbeenì binbirì wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista bìo yí. Lerén lé le Dónbeenì binbirì, á lerén mí dòn lé dĩo mún wee na le mukǎnì binbirì na máa vé. ²¹ ĩ zàwa, mi pa miten bìo à mi yí bùaaní hǎ doffina na yínɔn le Dónbeenì binbirì.

Zǎn ɲun níi

Vũahú túaró ɲuhú

O Zǎn, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vũahú na kà. Ho vũahú mu yi, ó o von mítén làa nì-kínle. O túara ho nɔn ba kèrètíewa kuure búí yi.

Ɓa kèrètíewa kuure mu ó o wee ve làa háa lè mí zàwa. O wíokaa bía ba nì-khàwa lè le waminì bìo, á mún bía le ba sòobá mítén à wé bè le Dónbeenì tũíá poni yi.

Vũahú nín-yání bíoní

1 Ƴnén na lé o nì-kínle, lé mi wee túa ho vũahú na kà. Ƴ wee túa ho á à na a háa na le Dónbeenì léra yi, orén lè mí zàwa. Ƴ wa mi búenbúen làa sòobé, lé bìo le Dónbeenì tũíá poni na le zééní làa wɛn á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi féε. Mu yínɔ́ Ƴnén Ƴ dòn wa mia. Bía búenbúen na tà ho tũíá mu bìo á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sãa-mu lè le hii làa wɛn, à ba na ho héεrà warén na tà ho tũíá poni bìo á wa mín yi.

Mi wa wań mín à pí ho kàránló na yí bon bìo

⁴ Ũ zàwa búí á Ƴ ná bìo le ba tà bò le Dónbeenì tũíá poni yi làa bìo ó o Maá Dónbeenì heníanáa mu nɔn wɛn, á Ƴ sǐ bènɔ́n wan mu bìo yi làa sòobé. ⁵ Háa mu, há làa na kà wán, á bìo á Ƴ hení ì na foń lé bìo kà: Mi wa wań mín. Le bíoní mu yínɔ́ bín-ɔ́nle na bò henía á Ƴ túara nɔn mia, bùéé. Le bìo mà nɔn wɛn ho pãahú na wa búakáa á ná le Dónbeenì bíoní yi. ⁶ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò henía yi, lé búń á à zéení le wa wa le Dónbeenì. Bìo le Dónbeenì bò henía pãahú na wa búakáa ná le Dónbeenì bíoní yi lé bìo kà: Mi wań mín.

⁷ Ƴ wee bío kà sǐi lé bìo ba nì-khàwa wáa bera fò há làa búenbúen. Ɓa wee bío le bìo ó o Yeesu *Krista bueé wó a nùpue á yí bon. Ɓa lé ba nì-khàwa, ba lé o Krista zúkúsa. ⁸ Á mi cén pa miten bìo, à bìo mi wó búenbúen le Dónbeenì bìo yi á mi yí tè yi, ká mi yí mu cǔnú à ho ɲii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránló na bìo ciran o Krista yi, ká a báará díá ho, se wón yí zǔ le Dónbeenì. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeenì lè mí Za.

¹⁰ Ká nùpue búí na yí máa tà bè ho kàránló na bìo ciran o Krista yi wé buara mi cǔn, á wi ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sí bànso. ¹¹ Yia héra mí yahó sá a nùpue mu sǐi, se bànso làa wo lééra há wén-kora na ó o wee wé yi.

Vũahú mǔndén bíoní

¹² Bìo cèrèε á Ƴ wi à Ƴ bío làa mia, ká Ƴ màhá yí wi à Ƴ túa mu vũahú yi. Ƴ wi à Ƴ buen mi cǔn Ƴten á wa bueé páaní ì tà há láakáwá. Ká búń wó, á wa sǐ-wεε ɲii màhá à sí.

¹³ Mìn hínló na le Dónbeenì mún léra, wón lè mí zàwa wee tɛení mia.

Zān tīn nī

Vūahú túaró nūhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von míten làa nì-kínle. O túara ho nɔn ba kèrètíewa kuure ya-dí búí na ba le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yèn-
nāa bìo ba wó bìo yi.

Ká a Diotereefu wára hñn ó o yí wa, ó o le ba kèrètíewa yí bè hā yi.

Le tēení

1 Kayuusi, mu lé ĩnén na lé o nì-kínle á wee túa ho vūahú na kà á a na foñ. **1** I wa fo làa sòobé. **2** Ũnén na á ĩ wa làa sòobé, ĩ wee fan à ù bìo búenbúen wé se. Bìo á ũnén lè le Dónbeenì buannāa mín sese, lé búnn bàn síi à ù sǎnía lò mún wé hereráa. **3** Wàn zàwa kèrètíewa buée bíá nɔn miì le le Dónbeenì tǔiá poni bìo á fo henía, á fo mún wee bè ho yi. Bìo á ĩ ná mu, á ĩ sǐi wan làa sòobé. **4** Bìo á ĩ sǐi á à bǐnì ì wa yi á à poñ bìo á ĩ ná à ba le ĩ zàwa mu kèrètíemu dǎnì yi bò le Dónbeenì tǔiá yi, búnn míá.

O Kayuusi bò le Dónbeenì yi sese

5 Ũnén na á ĩ wa làa sòobé, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee bua sese, hàrì bia lé ba nì-hǎnì á fo pá wee bua sese. Búnn lé bìo wee zéení le fo bènǐn bò le Dónbeenì yi. **6** Bìo fo wa làa ba á ba mà tǔiá nɔn ba kèrètíewa kuure yi. Ká bán nùpua so síi fo wee séení ba varáa yi làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, se mu se. **7** Mu bon, mu lé o *Krista tonló bìo yi á ba lórāa, à ba yí fó hàrì dēe bia yí zǔ le Dónbeenì cǐn. **8** Àwa, á mu sǎ warén yi à wa wé séení bán nùpua so síi. Ká wa wee séení ba, búnn ká wa mún páanía làa ba á wee zéení le Dónbeenì tǔiá poni bìo.

O Diotereefu là a Demetiriyuusi bìo

9 ĩ túara ho vǔn-za nɔn mi kèrètíewa kuure yi. Èe ká a Diotereefu na wa ò o wé dí mu bìo búenbúen yahó á yí máa càtí ĩ bíonì. **10** Ká ĩ buara, á hǎ wén-kora na ó o wó, lè hǎ sabíonì na ó o fǔaana ĩ nǐi á ĩ buée bío bìo làa mia. Bìo ó o bǐnía wee wé yàá po búnn. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. Á bìá mún tà le ba wé làa mí wán ó o hò. Á bìá ba wee làa wán ó o wee na lén ba kèrètíewa kuure yi.

11 Ũnén na á ĩ wa làa sòobé, fo wé mɔn ba nùpua na wee wé bìo yí se à ù yí bè ba wára yi. Èe ká fo wé mɔn ba nùpua na wee wé bìo se à ù bè bán wára yi. Yia wee wé bìo se wón bìo sǎ le Dónbeenì yi. Yia wee wé bìo yí se wón yí zǔ Dónbeenì.

12 O Demetiriyuusi wón ba nùpua búenbúen bèn wee wíoka yèni. Bìo ó o wee bua mítén héha lè le Dónbeenì tǔiá poni lé búnn wee zéení le o lé o nì-tente. ĩnén mún wee wíoka a yèni, á ù zǔ le bìo á ĩ wee mì búenbúen lé ho tǔiá.

Le mǔndén tēení

13 Bìo cèrèe á ĩ wi à ĩ bío làa fo, ká ĩ màhǎ máa túa mu vūahú yi. **14** ĩ wi à ĩ buen ù cǐn hen làa cǐnú, á wa buée páaní ì tà hǎ láakáwá. **15** Le ho héerà à kef làa fo. Mǐn bǔnlowà na làa wen páanía wi á wee tēení foñ. Mún tēení wàn bǔnlowà na làa fo páanía wi yi lè mí nì-kéní kéní.

Zude

Vũahú túaró nùhú

O Zude lé yia túara ho vũahú na kà á nɔn le Dónbeenì nìpomu búenbúen yi. Ho vũahú mu bíoní ló mín là a Piere ñun ní vũahú na á wón túara. Hã vǔnna mu mí bio ñun wee ñi ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa míten bìo ba nì-kàránlowà na bio yí bon bio yi, bán na wee wé hã wára na ba sĩa wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le ba nì-kàránlowà mu wee wé mu bio na yí se làa sòobéε. O bía le le Dónbeenì á à síiní ba ñúná. O mún bía le ba kèrètíewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobéε le Dónbeenì bio yi le Dónbeenì mu Hácírí pànká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pànká yi à ba yí le mukāni binbirì na máa vé.

Le tēenii

1 Mu lé ãnén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ãnén na lé o Zaaki bàn za, lé mi wee túa ho vũahú na kà. Ì wee túa ho á à na bìà ó o Maá Dónbeenì hueeka yi, á wa, bìà ó o Yeesu Krista wee pa bìo. **2** Le o Nùhúso wé mu tentemu cèrèε làa mia, à na mí héerà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nì-kàránlowà na wee víiní ba nùpua bìo

3 Minén na á ã wa làa sòobéε, ã sīi bèntín lá vá làa sòobéε à ã túa mia ho kǎnìlò na bìo cìran wa búenbúen dǎnì yi. Hã làa na kà wán á mu wǎa léε konloon à ã wé mu, bèra a na à ã hení mi sĩa à mi fárá tǐn mu bio na mi tà yi, bìo le Dónbeenì nɔn bìà bio sǎ le yi le cúékúee á mu wóráa. **4** Ì wee túa mia lé bio ba nùpua búí na pǎ le Dónbeenì, á tun míten yi zonnáa mi tǐahú. Ba wee yèrémá wán Dónbeenì sǎamu bíoní kúará à dàñ wéráa mí sĩa wára na yí se. Lé búñ ba wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí là wa ñúhúso. Mu fèra túara le le Dónbeenì á à síiní ba ñúná.

5 Ì zū le bìo á ã bío ò na mia kà búenbúen á mi zū, ká ã màhǎ pá bǐnía wee leéka mia làa bú. Mi zū bìo ó o Nùhúso kǎníanáa o *Isirayεεle nìpomu ho *Ezipite kǎhú yi. Ká bìà pǎ yí dó mí sĩa le yi bán le wó á ba húrun. **6** Mi bǐnì leéka ho wǎayi tonkarowà búí bìo, bán na yìo yí sù ho pànká na le Dónbeenì nɔn ba yi á ba ló hen na ba lá wi yi. Lé búñ te bìo le Dónbeenì can ba kúaaráa le tǐbí-cūaá yi á pannáa le wizonle na le kǐí fǐ le cítí yi. **7** Mi mún bǐnì leéka ho *Sodɔɔmu là ho *Komɔɔre lórása bìo, là hã lórà na sùarákaa yi làa ba bìo. Hã lórà mu nùpua dó míten mu koomu wára là mí síiwá yi, á wi ba wé da là ba zàn-búaa. Á bìo kà wán ba wi ho dǎhú na wee cǐ féeε yi. Mu wó kà à ñináa ba nùpua zeñ wán.

8 Lé hǎn wára so síi lé hǎa á ba nùpua mu na wi mi tǐahú á mún wee wé. Ba hácira bò mu bìowa na yí bon wán, á mu bìo na sǐ ba yi na yí se lé búñ ba wee wé. Le Dónbeenì ñúhúsomu ba wee zùañ yi, á wee là ho wǎayi búaa na cùkú wi. **9** Hǎrí ho wǎayi tonkarowà

ñúhúso na yèni ba le Misεεle yáa pá yí henía mí sīi yi wó búñ. Wón ñɔn là a *Satāni khon mín yi o *Mɔyiize nì-hínmu wán, ká a màhǎ yí là a. Bìo kà lé bìo ó o bía: «Le o Nùhúso beé ũ là». **10** Èε ká ñarén nùpua mu bán wee là bìo ba yí zū, ba yí máa le mí yiwa wéráa mu bio lòn ñajuwà, lé búñ yáa wee yáa ba. **11** Ho yéréké á à sǎ ba yi. Ba wee wé là a nìi na ba le *Kapeε bio síi. Le wǎrí cǎró bìo yi á ba wó khon làa bìo ó o nìi na ba le *Balaa-mu wóráa mu bio síi. Ba bìo yáara, lé bìo ba kǎa là a nìi na ba le Koree bìo síi. **12** Hen ká mi bunbua-dǐnló á ba pǎanía wee dí làa mia, à mi dǐnló díró yiráa keñ. Ba wee dí bùubaa ká mu ñiyio máa dí ba, ba wee leéka míten bìo mí dòn. Ba ka lòn vǐohó na wee kán là mí pànká ká ho máa tè. Ba ka lòn vǐnsĩa na yí máa ha mí haró pǎahú, na ba dεera kúará á hã húrun. **13** Ba ñiyi-wára wee mi làa bìo ho mu-beenì ñumu yànbónlò khùankhúa wee léε kúia mináa bio síi. Ba ka lòn mànàayio na la-kéní mía, á le Dónbeenì bèñ ká ho lahó làa ba le tǐbí-cūaá yi, á ba kǐí keñ yi féeε.

14 O Enɔɔki, yia lé wán maáwà nùwǎ hẹ̀nùn níi à lá a Adǎma ñii wán, á yánkaa fεera le Dónbeenì ñi-cúa ñarén dǎnì yi mún kà síi: «Mi loñ, lé o Nùhúso na bò ò buen là ho wǎayi tonkarowà cèrécèrécèrè, **15** á bueé cítí ba nùpua búenbúen. Ba bè-kora wérowà búenbúen na kǎa á pǎ le Dónbeenì ò ò síiní ñúná ba bè-kora na ba wó là hã bín-kora na ba bía le Dónbeenì dǎnì yi bìo yi».

16 Ba nùpua mu sĩa yí máa wa mi. Ba wee wǐrí míten bìo yi làa wizoní búenbúen. Ba sĩa bìo na yí se lé búñ ba wee wé. Ba wee khòn là mí bíoní, á wee wíoka ba nùpua yèni à cǎraa mu bìo.

Le zéeni na nɔn ba kèrètíewa bìo yi

17 Èε ká minén na á ã wa làa sòobéε, mi bǐnì leéka wa Nùhúso Yeesu *Krista tonkarowà ñi-cúa bio. **18** Ba bía le: «Hã pǎnna vaa véenii, ká ba nùpua wé è yáa mí ñiní yi á à na mia. Ba wé è wé mí sĩa bìo na yí se, á à pí le Dónbeenì bio». **19** Lé ñarén wee kheé ba nùpua. Ba leékaa bìo na, à ba wé. Dónbeenì Hácírí mía ba yi. **20** Èε ká minén na á ã wa làa sòobéε, mi dǐn mi sǎdéro le

Dónbeenì yì wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeenì Hácírí pànká. ²¹ Mi bua mín làa bìo le Dónbeenì wa làa mia, à dé mi sĩa lòní le mukānì na máa vé, dìo wa Nùhúso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bìo yì. ²² Bìá sīadéro yí fàrá yí tīna sese le Dónbeenì yì á mi zūh mākárí. ²³ Mi kǎní ba hǎ núná síiníló yì. Mi mún zūh bìa ká mākárí, ká mi màhá pa miten bìo. Mi nin ba wárá, hàrí ba sǐ-zǐnia á mi yàá pá yí túii yì ba wén-kora bìo yì.

Móndén ni-cúa

²⁴ Le Dónbeenì dà, le è pa mia á mi máa díá ho wǎhú, le è wé á mi ì dĩn le yahó ká bè-kohó bìo máa mì máa lèé mia. Le è wé á mi ì zǎmaka le yahó le cùkú beenì yì. Mi wa khòoní le Dónbeenì na lé le dà-kéní, le lé wa kǎnílo wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yì, wón na lé wa Nùhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pànká búenbúen na bìo sǎ a yì féeé à bìo pá sǐ a yì hǎ laà na ká wán à lén féeé. *Amiina!

Bè-sànkani

Vũahú túaró nùhú

Yia túara mu bè-sànkani vùahú lé o Zān na lé o *Krista tonkaro. Pàahú na ó o wee túa ho yi ká bìa tà a Krista bio á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pàahú na ba hía wìira a buan zoó díá ho kǎhú na wi mu numu tǎhú, hía ba le Patimɔɔsi yi. O túara ho á heníanáa bìa tà a Krista bio sǎa. O le ba wíoka dé mí sǎa o Yeesu yi lé bio ó o dàhna mu bio búenbúen. O vùahú mu yi á le Dónbeenì páanii kǐnle vùahú bio cèrèε wee mi yi. O Zān bía mí vùahú yi le o Yeesu zéenia míten làa mí. Á lé o Yeesu mu mún bía le o túa bio ó o mɔn búenbúen (1). Ó o Zān bèn túara hǎ vǎnna bio hɛɲun á nɔnka ba kèrètǐewa kuio bio hɛɲun na wi ho Azii kǎhú yi (2-3). O zéenia bio ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè hǎ bǔaaní bio hɛɲun, lè mu biowa bio hɛɲun, lè hǎ lánpórá bio hɛɲun bio (4-16). Ho ló-beeni *Babiloona cǐlò là a Satāni lè mí ton-sáwá yáaró bio (17-20). Bún mǔn ó o mɔn ho dímǐná finle na le Dónbeenì léra. O bía le hen làa cǐnú ká a Yeesu á à bǐní ì buen (21-22).

Bio ho vùahú wee zéeni

1 Bio wi ho vùahú na kà yi lé le Dónbeenì bè-sànkani na le zéenia là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à ba zǔhú bio ò wé hen làa cǐnú. Ó o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi nì-kéní, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na ba le Zān. ² Bio ó o Zān mu mɔn búenbúen ó o mà tǔiá. O zǔ le mu lé le Dónbeenì ñi-cúa, á zǔ le lé o Yeesu Krista zéenia mu. ³ Bìa wee kàrán le Dónbeenì ñi-cúa na túara ho vùahú na kà yi, làa bìa wee ní hǎ à pa hǎ bio bán ñúná bèntǐn sǐ, lé bio mu biowa mu wéro á sùaráa.

O Zān tɛɛnía ba kèrètǐewa kuio bio hɛɲun yi

⁴ Ho vùahú mu lé ònén Zān wee túa ho á à na ho Azii kǎhú lórá bio hɛɲun kèrètǐewa kuio bio hɛɲun yi. Le le Dónbeenì, dìo wi féεε, na wi ká bio búí dǐh yí léra na bò ò buen, à wé mu sǎamu làa mia, à na ho héérà mia. Le hǎ háciira mí bio hɛɲun, † hǎ dǐh le Dónbeenì bá-zàmu kanmúini yahó à mún wé mu sǎamu làa mia, à na ho héérà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yia wee mi ho tǔiá le Dónbeenì nii, yia láayi wi, yia nín-yání vèera ló ba ni-hía tǎhú, yia wi ba bá-zàwa búenbúen ñúhú wán à mún wé mu sǎamu làa mia, à na ho héérà mia.

Lé orén wa wen, á húrún cǎni kúaará kǎnánáa wen wa bè-kora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeenì yankarowà ñipomu na wee sá bàn Maá Dónbeenì tonló. Le ho cùkú lè ho pànká à bio sǐ a yi féεε hǎ lúlúio na nii mia yi. *Amiina!

⁷ Mi loń! Nín-yia hǎ dùndúio yi bò ò buen. Ba núpua búenbúen á à mi a, hàrí bìa cú a. Ho dímǐná kǎna síwá búenbúen á à tà le wéε o bio yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiina! ⁸ O Nùhúso Dónbeenì, dìo wi féεε, na wi ká bio búí dǐh yí léra, na bò ò buen, dìo dà mu bio

† Hǎ háciira mí bio hɛɲun: Mu bio hɛɲun wee zéeni mu bio na ñii sú bio. Hen ká à hǎ háciira bio hɛɲun lé le Dónbeenì Háciira á mu wee zéeni bio.

búenbúen á wee bío: «Lé ònén á búa mu bio búenbúen ñúhú, á lé ònén mún ñ véeni mu bio búenbúen.»

O Zān mɔn o Krista lè mí cùkú beeni

⁹ Ònén lé o Zān na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bio yi. Í làa mia páania le Dónbeenì bá-zàmu yi, á léera mi lò beéró làa bio mi wee hǐnǎa mi sǎa yi làa mia. Lé ònén ba hǐa wìira á buan zoó díá ho kǎhú na wi mu numu tǎhú, hía ba le Patimɔɔsi yi. Ba zoó díá mi bǐn lé bio á ñ buera le Dónbeenì bíoni á zéenia ho tǔiá na ó o Yeesu mà. ¹⁰ O Nùhúso wizonle zoń, †† á le Dónbeenì Háciira pànká kera ñ wán, á ñ ná tǎmu búí sǎ pǎnǎn lòn bǔaaní tǎmu ñ mún. ¹¹ Á mu tǎmu mu bía làa mi: «Bio fo wee mi à ù túa ho vùahú yi na hǎ lórá bio hɛɲun na ká kèrètǐewa kuio bio hɛɲun yi: Ho Efεεze, ho Simiina, ho Pɛεkaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadelfii, lè ho Lawodisee.» ¹² Bio á ñ ná mu tǎmu mu sǎ, á ñ yèrémáa le ñ khii loń yia bía làa mi, á ñ khii mɔn fǐntá-cúawa bio hɛɲun na wó lè ho sǎnú. ¹³ Ó o búí lòn núpue † á zoó wi hǎ tǎhú. Bǎnso zǎ ho báká tóní, á can míten lè le nín-kéní na tǎ lè ho sǎnú. ¹⁴ O ñún-vǎní ka púiapúia lòn yènsé. O yio ka lòn dǎhú ðenle, ¹⁵ á zení wee ñiiika kúiakúia lòn tǔnɔn na ba pà á wíokaa. O tǎmu sǎ wee ñí lòn ñun-beeni vǎnaló. ¹⁶ Hǎ mànàayio bio hɛɲun ó o buan lè mí nín-tǎni. Ho khà-tóní yara ñunso na ñia wi á wee lé o ñii yi. O yahó ka cǛcǛn lòn wiso-hádǎhú.

¹⁷ Bio á ñ mɔn wo ká, á ñ lùwá a tá díá, á yí máa kǎnkán lòn núpue na húrún. Ó o líí bò mí nín-tǎni ñ wán ò o bía: «Yí zǎn wà. Lé ònén á búa mu bio búenbúen ñúhú, á lé ònén mún khii véeni mu bio búenbúen. ¹⁸ Ònén lé yia le mukāni binbirí wi cǎn. Í lá húrún, á lé mi na wǎa wi le mukāni yi féεε hǎ lúlúio na ñii mia yi. Mu húmú á ñ pànká wi wán, á ho ni-hǎnbó-

†† O Nùhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèèro wizonle. Le lé ho dimaasi. ‡ Mu kereekimu yi á mu bía: «Lòn núpue za». Mu bio wee zéeni yia ó o Daniyεεle mɔn (Daniyεεle vùahú 7.13-14; 10.5-6). Ba zúifúwa cǎn ó o núpue za mu lé Yia le Dónbeenì mɔn léra.

lóhó á ò pànká mún wi wán. ¹⁹ Àwà, á bìo fo wee mi, bìo wi làa bìo buée wé mu mún, bún búenbúen à ù túa. ²⁰ Ká mu lé há mànàayio bìo hẹ̀nùn na á ò buan lè ò nín-tíàni, lè há fíntá-cúawa bìo hẹ̀nùn na wó lè ho sánú, bún bàn kúará á ò zéeni làa fo: Há mànàayio bìo hẹ̀nùn h́n bìo wee zéeni le Dónbeenì tonkarowà na wee pa ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀nùn yi bìo. Ká há fíntá-cúawa bìo hẹ̀nùn, h́n bìo bèn wee zéeni ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀nùn bìo.»

Bío mà nɔn ho Efɛze kèrètíewa kuure yi

2 «Há ò-cúwa na ká á ù túa à na le Dónbeenì tonkarò yi, yia wee pa ho Efɛze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia buan há mànàayio bìo hẹ̀nùn lè mí nín-tíàni, na wee varáka há fíntá-cúawa bìo hẹ̀nùn na wó lè ho sánú tíahú, lé wón wee bío bìo ká: ² Ì zū bìo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bìo yi, á mún wee h́ mi sía mu yi. Ì zū le bìa lé ba nì-sūmáa á mi pá bìo. Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le ba lé ba sabín-fúaalowa. ³ Mi wee tà h́ mi sía, à tà le lònbee yi ò bìo yi, mi yí máa tée mi bàra. ⁴ È ká ò màhá à zá làa mia bìo búí na á ò mɔn mia à mu yí se bìo yi. Bìo mi wa làa mi pàahú na mi búakáa dó mi sía mi à mi día. ⁵ Àwà! Á mi cén và mi yiwa bìo mi fù karáa wán, à zūn le mí ló lè ho mún. Mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára à wé làa bìo mi fù karáa bìo. Ká mi yí yèrémáa, á ò buée lá mi fíntá-cúawa à lén bín. ⁶ Ká ò màhá mún wee búwa mia. Lé bìo á bìo ba Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bìo á ònén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee ò bìo, à bànso ò bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàfna ho fūhú fá, á le Dónbeenì v́nsá buahó v́ndèe na wee na le mukāni ba núpua yi, á bànso á ò na dén bàn bɛere díro níi yi.»

Bío mà nɔn ho Simiina kèrètíewa kuure yi

8 «Há ò-cúwa na ká á ù túa à na le Dónbeenì tonkarò yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia búwa mu bìo búenbúen j́hú, á mún khíi véeni mu bìo búenbúen, yia lá húrun á vèera, lé wón wee bío bìo ká: ⁹ Ì zū mi lò beérò bìo, á zū mi khemu bìo, à ho nàfórò binbirì j́h wi mi ćn. Á bìa le mí lé ba *zúifúwa à ba yínɔ́n ba zúifúwa binbirì bìo ba wee yáa lè mi yèni á ò mún zū. Ba núpua mu kuure bìo sàa a *Satāni yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mi yí źn. Mi loń, o Satāni á à wé á mi búí ba à kúee ho kàsó yí á à khénnáa mi kúará. Le lònbee á à yí mia há wizooní bìo píru yi. [†] Mi f́rá d́n mi síadéro mi wán, h́rì ba búe mia, á ò na le mukāni binbirì mia.

¹¹ «Yia wee ò bìo, à bànso ò bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàfna ho fūhú fá, wón bànso á mu húmú cúwa-jun níi máa yí.»

† Há wizooní bìo píru: B́n wee zéeni le le lònbee mu máa mia.

Bíoni mà nɔn ho Pɛkaamu kèrètíewa kuure yi

12 «Há ò-cúwa na ká á ù túa à na le Dónbeenì tonkarò yi, yia wee pa ho Pɛkaamu kèrètíewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé nii yi, lé wón wee bío bìo ká: ¹³ Ì zū le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni béeni dínií. Mi yí b́niá ò mún à mi f́rá d́n mi síadéro mi wán. H́rì pàahú na ba bó a nìi na ba le Āntipaasi yi mi ćn hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi sía mi. O Āntipaasi mu lé wón mà ho túiá ò nii binbirì. ¹⁴ È ká ò màhá à zá làa mia ćniú bìo á ò mɔn mia à mu yí se bìo yi. Ba búí wi làa mia na bò a nìi na ba le *Balaamu kàránlò yi. Wón na zéeni o *Isirayeele nípomu khà v́inílò là a nìi na lé o bée, yia ba le Balaaki ^{††} á bán là há ẃnna taa, á wó ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà. ¹⁵ Lé ká síi ba búí mún wi làa mia á bòráa ba Nikolayitewa kàránlò yi. ¹⁶ Á mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára. Ká mi yí yèrémáa, á hen làa ćniú ká ò buen, á buée f́i làa bán núpua so lè ho khà-tóní na wee lé ò nii yi.

¹⁷ «Yia wee ò bìo, à bànso ò bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàfna ho fūhú fá, á ho *maane na ba sánkaa á ò na a yi ó o ò là. Ì mún ò na le hue-poni bànso yi. Le huee mu á ò ẃncí le yèn-fínle wán á à na bànso yi. Nìveere yí dà máa zūn le yèni mu ká yínɔ́n yia le hue-poni mu nɔn yi.»

Bío mà nɔn ho Tiatire kèrètíewa kuure yi

18 «Há ò-cúwa na ká á ù túa à na le Dónbeenì tonkarò yi, yia wee pa ho Tiatire lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeenì Za, na yìo ka lòn d́hú denle, á zení wee j́niika lòn t́jón, lé wón wee bío bìo ká: ¹⁹ Bìo mi wee wé á ò zū. Á le waminì na wee mi mia, làa bìo mi yí máa b́niá ò mún, làa bìo mi wee wé na ba núpua yi, làa bìo mi wee h́náa mi sía, mu búenbúen á ò zū. Ì mún zū le há làa na ká wán, á bìo mi wee wé á po bìo mi wó pàahú na mi búakáa dó mi sía o Yeesu yi. ²⁰ È ká ò màhá à zá làa mia bìo búí na ò mɔn mia à mu yí se bìo yi. O háa Zezabeele [‡], yia le mí lé le *Dónbeenì ò-cúwa f́ero à mu yí bon á mi wee día ò o khà ò ton-sáwá v́ini. O wee j́a ba dé ho bá-fénlò lè ho há-fénlò lè mí síwà wéro yi, lè há ẃnna taa làró yi. ²¹ Á ò nɔn ho pàahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wára, ká a màhá yí tà le mí ò día mí koomu wára. ²² Àwà! Ì ò wé ó o ò tè mu v́mú á bìa làa wo wee páani búenbúen á ò beé lò làa sòobé, se ba bèn yèrémáa, á día a koomu wára. ²³ Bìo bò a yi búenbúen á ò búe. Ká mu wó ká, á ba kèrètíewa kuio búenbúen á à zūn le ònén lé yia á zū a núpue yilera, làa bìo ó o síi vá yi. Ì ò sàáni mi nì-kéni kéní yi á à héha làa bìo mi wee wé.

†† Balaamu làa Balaaki: Mí Loń Mílò v́ahú (Nombres) 22–24; 25.1–3; 31.16 ‡ Zezabeele: Mí loń Bá-zàwa nín-yáni v́ahú (1 Rois) 16.31; 19.1–2

²⁴ «Ká minén Tiatire kèrètíewa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho kàránlò mu yí, á mún yí wi mi zūh bio ba wee ve là a *Satāni bío na sà yí, bán á ã ã bío bío kà á à na yí: Í máa bīnī máa hení bío búí wéró máa na mia, ²⁵ ká bío mi dó mi sīa miì lé bún mi fàrá dīn wán làa bío mi wee wéráa mu fúaa ã bīnī buenlò.

²⁶ «Yia dàhna fá ho fūuhú, á bò bío á ã wee zéeni yí fúaa mu véenii, wón á ã ã na ho pànká yí ó o ò wé hā síiwà búenbúen nùhú wán làa bío á ãnén mún yúráa ho pànká ã Maá cīn bío síi. Ó o ò sùwaní mí pànká ba wán làa sòobéé, á wé è fi ba lòn sīa na má làa córó. Bānsò á ã ã na hā tá-tīa mànàayiire yí. †

²⁹ «Yia wee jí bío, à bānsò jí bío le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yí.»

Bío mà nɔn ho Saade kèrètíewa kuure yí

3 «Hā jí-cúa na kà á ã túa à na le Dónbeenì tonkaro, yia wee pa ho Saade lóhó kèrètíewa kuure yí:

«Yia hā hácíira bío hēnūn na bío sã le Dónbeenì yí wiráa, na hā mànàayio bío hēnūn wi níi yí, lé wón wee bío bío kà: Bío mi wee wé á ã zū. Ba nùpua wee leéka le mi yú le mukāni binbirí, à mi nɔn húrun le Dónbeenì yahó. ² Àwa, á mi cén fání mi yío, à dé pànká miten yí, à bío ká mia nùhú hīa yí búe. Mu bon. Í zū le bío mi wee wé á níi yí sù ã Maá Dónbeenì yahó. ³ Àwa, á mi bīnī leéka mi yiwa bío mi ná lè le Dónbeenì bíoní á tà le yí bío. Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá, à wé bè le bíoní mu yí. Ká mi yí fání mi yío, á ã bueé yòoka mi wán là a kōnlo bío. Mi máa dàh máa zūh ã buenlò mi cīn pāahú. ⁴ Èé ká ba búí màhā wi mi cīn ho Saade mu lóhó kèrètíewa kuure tíahú á buan miten sese le Dónbeenì yahó lòn nùpua na sī-zīnia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ba zã hā sī-poa, lé bío ba ko làa bũ.

⁵ «Làa bún síi á yia dàhna ho fūuhú fá, á wón ñ zīnī lè hā sī-poa. O yèni á ã máa lén bìa yú le mukāni binbirí yènnáa vūahú yí húuu. Í ã dīn ã Maá lè mí tonkarowà yahó á à bío le bānsò bío sã miì.

⁶ «Yia wee jí bío, à bānsò jí bío le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yí sese.»

Bío mà nɔn ho Filadelfii kèrètíewa kuure yí

⁷ «Hā jí-cúa na kà á ã túa à na le Dónbeenì tonkaro na wee pa ho Filadelfii lóhó kèrètíewa kuure yí:

«Yia na bàn síi mía, na lé ho tūiá poni bānsò, yia ó o *Daviide béenì díró níi naló pànká wi níi yí lòn woohú won-za, yia héra mu bío níi à nùpue máa dàh pe mu níi, na mún pon mu bío níi à nùpue máa dàh hén mu níi, lé wón wee bío bío kà: ⁸ Bío mi wee wé á ã zū. Í zū le ba nùpua yí máa kōnbi mia sese, èé ká mi màhā pá wee bè ã bíoní yí, mi yí pá ã bío ba nùpua yahó. Àwa, ã héra ho zūapíi nɔn mia. Á nùpue

† Tá-tīa mànàayiire: Le mànàayiire mu wee zéeni le sée yíró bío. Le mún wee zéeni a Krista bá-zàmu búakáro bío. Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.8-9; Miló vūahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vūahú 22.16

na mún dà à bīnī ã pe ho á mía. ⁹ Mi loñ, bío ká lé bío á ã ã wé làa bìa bío sã a Satāni yí, bán na wee fúaa hā sabíoní le mí lé ba *zúifúwa à mu nɔn yí bon. Í ã wé á ba bueé fàrá mí nɔnkópúná wán mi yahó, á ba à zūh le ã wa mia. ¹⁰ Bío á ã henía nɔn mia le mi hī mi sīa á mi tà bò yí. Lé bún nɔn á le lònbee na bueé khén ho dīmíná nùpua búenbúen kúará á ãnén bèn mún ñ kānī mia yí. ¹¹ Hen làa cīnú ká ã buen. Bío mi dó mi sīa miì lé bún mi fàrá dīn wán làa bío mi wee wéráa mu, bèra a na ò o búí hīa yí fé mi bío na wee zéeni le mí fá ho fūuhú.

¹² «Yia dàhna ho fūuhú fá, wón ñ keñ lòn bòròbòrò ã Maá *Dónbeenì zī-beeni yí fééé. Bānsò ò keñ le zī mu yí fééé. Í Maá Dónbeenì yèni, lè le lóhó yèni á ã ã túa bānsò wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaleemu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenì cīn á à líi. Ínén yèn-finle le á ã mún ñ túa bānsò wán.

¹³ «Yia wee jí bío, à bānsò jí bío le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yí sese.»

Bío mà nɔn ho Lawodisee kèrètíewa kuure yí

¹⁴ «Hā jí-cúa na kà á ã túa à na le Dónbeenì tonkaro yí, yia wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètíewa kuure yí:

«Yia yèni ba le *Amiina, yia wee mì ho tūiá poni le Dónbeenì níi, yia láayi wi, yia lé ho tūiá poni bānsò, na le Dónbeenì dīn wán léraráa mu bío búenbúen, lé wón wee bío bío kà: ¹⁵ Bío mi wee wé á ã zū. Le Dónbeenì bío yí, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi sùwa tàa mi lá wan, se bún pá wáa súaani. ¹⁶ Ká bío mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi ka tñ, á ã ã kún mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bío le mi níi bío wi, le mi bò miten mi nàfòró wán, bío búí yí fòora mia, tàa. À mi yí zū ká mi lé ba yinyio bānsowà á bío màkárí wi. Mi lé ba nì-khenia. Mi lé ba muiwà á wee vará mi bío. ¹⁸ Àwa, á mi dí le ã zéeni mia: Ho sánú binbirí na ceéra ho dōhú yí á mi wáa buee yá ã cīn. Lé bún ñ na ká mi ã wé mu bío bānsowà binbirí. Mi buee yá hā sī-poa ã cīn à zī sàráa mi niyio. Mi mún buee yá hā yío tīn ã cīn à váani lè mi yío à mi wé mi. ¹⁹ Bía á ãnén wa ká ba wó khon, à ã zá làa ba, à bé ba. Mi cén bīnī dé sòobéé miten yí, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi loñ, ã dīn ho zūapíi á wee tēeni. Ká yia ná ã sã á tà le ã buee zo, á ã ã zo bānsò cīn á wa à páani ã dí.

²¹ «Yia dàhna ho fūuhú fá, á ã wé á bānsò ò keñí mu bá-zàmu kanmúini wán ã nīsání, làa bío á ãnén mún fá ho fūuhú á karáa ã bá-zàmu kanmúini wán ã Maá nīsání.

²² «Yia wee jí bío, à bānsò jí bío le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yí sese.»

Le khòoní na le Dónbeenì wee yí ho wáayi

4 Bún mún, á ã bīnía nɔn à ho wáayi níi héra. Á mu tāmú na lá bía làa mi lè ho yahó, na sã wee jí lòn búani, lé bún tñ wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á ã ã zéeni bío bueé wé làa fo.» ² Mí lahó yí, á le Dónbeenì

Hácírí pànká kera í wán, á í mɔn mu bá-zàmu kanmúiní búi ho wáayi ò o búi kará le wán. ³ Bãnsò semu ka le hã *hue-sení búi na ba le zasipu làa saaduana cĩaciakaró bìo síi, á wee ñuiika kũiakũiá. Le bon-khĩnle mún ló kínía mu bá-zàmu kanmúiní mu yi á wee ñuiika lòn *hue-sení na ba le emeroode. ⁴ Mu bá-zàmu kanmúiní mu bàn síi bóní làa bìo náa kínía le yi, á ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa kará wán. Ba búenbúen zã hã sí-poa, á búra mu bá-zàmu khĩnlúaa na wó lè ho sánú. ⁵ Mu bá-zàmu kanmúiní mu á ho viohó ñuiikaró wee lé yi, á ho ñamakaró sã mún wee ní le yi. Hã fĩntã-cúaawa bìo hènun zãnia yèen bàrà le yahó. Hĩn lé hã háciira bìo hènun na bìo sã le Dónbeení yi. ⁶ Bìo búi lòn saahó na ñumu wee ce wéréwéré lòn mákã dũuhú á mún wi mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó.

Búaa búaa náa búi mún òn kínía le kanmúiní mu yi. Ba yara lè ba máa búenbúen léé yi. ⁷ O nín-yání yia ka lòn kúden. O ñun níi yia ka lòn dãa-za. O tĩn níi yia yahó ka lòn nùpue yahó. O náa níi yia wón ka lòn duio na déera wà. ⁸ Ba mí búaa náa búenbúen á mía bìo hèzĩn hèzĩn wi. Hã búenbúen wó lè hã yio. Bìo kà lé bìo ba wee bío le wisoni lè ho tĩnàahú féeε:

«O Nùhúso Dónbeení bàn síi mía.

O dà mu bìo búenbúen.

O wi ká bìo búi òn yí léra.

O wi féeε, o bò ò buen.»

⁹ Hen ká ba búaa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu bìo á wee khòoní a, á wee dé o bákàkà, wón na wi féeε hã lúlúio na ñii mía yi, ¹⁰ á ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa lii búrá yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na wi féeε hã lúlúio na ñii mía yahó à búaaní a. Ba wee wé hén mí sánú khĩnlúaa lii kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó ká ba à bío bìo kà:

¹¹ «Nùhúso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho cùkú.

Fo ko lè le khòoní.

Ho pànká búenbúen bìo sã foñ.

Lé bìo ùnén lé yia léra mu bìo búenbúen.

Ùnén lé yia le mu keñ,

á mu bèn wi.»

O Pioza mí dòn lé yia ko lè ho vūahú benló

5 Í bĩnia le í loñ, á í mɔn à yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán buan vūahú búi lè mí nín-tĩáni. Ho vūahú mu yahó lè ho mání búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho ñii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-hènun. ² Í mún mɔn wáayi tonkaro búi na pànká wi, ò o wee bío bìo kà pñpñ: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu ñii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yia màhã ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bãnsò mía ho wáayi, o mún mía ho tá wán, á ho tá fĩkĩhú ó o mún mía yi. ⁴ Á í bèn-tĩn wá mu bio yi làa sòobéε, lé bìo á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ Á ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa ñi-kéní búi á wee bío làa mi: «Yí wá bìo. Loñ, yia ba wee ve làa Zudaa zĩ-ñuhú nùpua kúden, o bée

*Daviide m̀nmaníi, á fá ho fūuhú. † Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu ñii firó, à ben ho.»

⁶ Í bĩnia le í loñ, á í mɔn Pioza búi na ka lòn yia na ba fã yan làa muini, ká a òn le béeni kanmúiní síi yi, ba búaa búaa náa, lè ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa tĩahú. O Pioza mu wã là a yio lé mu bìo hènun hènun. Hĩn yio so lé hã háciira bìo hènun na le Dónbeení tonkaa ho ðmĩjã kùarãa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá bó yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán, ò o fó ho vūahú na á wón buan lè mí nín-tĩáni. ⁸ Bìo ó o fó ho buan, á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa á buée búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hã kòncówá, á mún buan hã lánpórã na wó lè ho sánú, na mu bio búi na sãmu sí sù á wee cĩ yi. Bún bìo so wee zéeni bìo bìo sã le Dónbeení yi fioró bìo. ⁹ Á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa wee sío le len-fĩnle na kà:

«Ùnén lé fo ko lè ho vūahú mu féró.

Fo ko lè ho vūahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho ñii.

Lé bìo ùnén lé fo ba yan lè le muini.

Û cãni lé ðio yà ba nùpua á ba bìo sã le Dónbeení yi.

Ba ló ho ðmĩjã kãna nùpua lè mí síiwà búenbúen yi,

hàrí ba wé lùe léé lùe,

hàrí ba bío bíoní léé bíoní.

¹⁰ Fo wó á ba lé wán *Dónbeení yankarowà ñipomu, à ba wé sá na le yi.

Ba à dí le béeni ho tá wán.»

¹¹ Í bĩnia le í loñ, á í ñá ho wáayi tonkarowà sã. Ba ka cèrécèrécèrè, á kínía mu bá-zàmu kanmúiní, lè ba búaa búaa náa, lè ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa yi. ¹² Bìo kà lé bìo ba wee bío pñpñ:

«O Pioza na ba lá fã

á ho dànló, lè ho nàfòró, lè mu bè-zũnmini, lè ho pànká á bìo sã yi.

O ko lè le kñnbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòoní.»

¹³ Á mu bè-lénna búenbúen, bìo wi ho wáayi làa bìo wi ho tá yi, bìo wi ho tá fĩkĩhú, làa bìo wi mu ñumu yi, mu búenbúen na wi hã kùarãa búenbúen yi, á í ñá sã à mu wee bío bìo kà:

«Le khòoní, lè le kñnbii, lè ho cùkú, lè ho pànká

á bìo sã yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán,

là a Pioza yi féeε hã lúlúio na ñii mía yi.»

¹⁴ Á ba búaa búaa náa le: Amiina! Á ba ñi-kĩa bóní làa nùwã náa bèn líi búrá à ba búaanía ba.

O Pioza fù ho sò-mánu bìo hèzĩn

6 Í bĩnia le í loñ, á í mɔn ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahú ñii. Á í ñá ba búaa búaa náa yà-kéní sã ò o béra lòn viohó na nà: «Buee khĩ lén!» ² Á í le í loñ, à léé cón-poni na. Yia yòora a á buan le tée. O búi mɔn mu bá-zàmu khĩnlúee wo yi ó o búra á wàráa lòn san-béε á tĩn wà vaá fá ho fūuhú.

† Zudaa zĩ-ñuhú nùpua kúden là a béε Daviide m̀nmaníi: Mí loñ Bìo Nùhú Búeeníi vūahú (Genèse) 49.9; Ezayii vūahú 11.1, 10 †† Mí loñ Daniyeele vūahú 7.10

³ Ó o Pioza fù ho òn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ɽ ná ba bùaa bùaa náa òn níiso sã ò o béra: «Buee khĩ lén!» ⁴ Ó o cúa búí zoó ló hùèen lòn dšhú. Yia kará a wán ó o búí nɔn ho pànká yi, ò o wé à ho héerà yí keń ho tá wán, à ba nùpua wé búe mín. O búí nɔn ho khà-tóní wo yi ó o buan.

⁵ Ó o Pioza fù ho tĩn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ɽ ná ba bùaa bùaa náa tĩn níiso sã ó o béra: «Buee khĩ lén!» Á ɽ le ɽ loń, à lée cón-bírí na lua. Yia kará a wán á buan le dèe na ba wee m̀nzá lè mu bìo lĩlĩmu. ⁶ Á ɽ ná bio búí sã lòn nùpue tãmu ba bùaa bùaa náa s̄i yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sãmú sàáníí lé hã daa làn pámuárè dà-kéní yàwá. Ká mu lé hã sio, se lée làn pámuárè bio tĩn ho yàwá dà-kéní mu yi. Ká ho jiló lè ho *divèen bún à ũ díá mí yàwá yi.»

⁷ Ó o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ɽ ná ba bùaa bùaa náa níiso sã ó o béra: «Buee khĩ lén!» ⁸ Á ɽ le ɽ loń à lée cón-khũuní na lua. Yia kará a wán yèni ba le Húmú. Ho ni-h̄nbo-lóhó bò a m̀n. Ho d̄míj ná nùpua búenbúen sankaǹn cúa-náa níi bìo dó ba níi yi, à ba búe ba lè ho khà-tóní, lè le h̄ni, lè mu vãmú, lè ba z̄in-bùaa.

⁹ Ó o Pioza fù ho hònú ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii, á ɽ m̀n hã mànákàwa búí le muini yènií tá. Bìo bò le Dónbeenì bíoní yi, á mà ho tũíá le nii á ba bó, lé bán te mí mànákàwa. ¹⁰ Bìo kà lé bìo hã mànákàwa mu wee bío p̄n̄p̄n̄: «Núhúso Dónbeenì na bàn s̄i mía, yia lé ho tũíá poni bànso, lé ho p̄ahú yén fo ò pa á à síiníáa ho d̄míj ná nùpua júná á à diráa hã yúaa wa búeró bìo yi coon?» ¹¹ Á le Dónbeenì nɔn hã s̄i-poa ba ni-kéní kéní yi, à le bíá nɔn ba yi le ba h̄ mí s̄i c̄inú à paráa ba ninzàwa ton-sáwá, bàn zàwa lè bàn hínni na ba à búe lè barén bìo síi nii síró.

¹² ɽ b̄nía le ɽ loń, á ɽ m̀n ò o Pioza fù ho hèz̄in ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii, á ho tá dèkíó lè mí pànká. Á le wii yèrèmaa ka kúirikúirikúirí, à ho p̄ihú hón mùia hobobo lòn c̄ani. ¹³ Hã mànàayio wee tè lii lòn hánbìo na ho pinpi-beeni wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn p̄hú á v̄unun, á hã búaa lè hã táwá na mu òmu kíniá yi, bún búenbúen lóka mí lara yi á v̄unun. ¹⁵ Ho d̄míj ná búenbúen bá-zàwa lè ba júnáa, ba dásíwá júnáa, ho nàfòró bànso, bìo pànkáwá wi, ba wobáani làa bìo wi mítén, ba búenbúen héera sà mítén hã k̄ni yi lè hã búaa hue-beera p̄n̄na. ¹⁶ Á ba wee bío lè hã búaa lè mí hue-beera: «Mí ò wén, à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán à yí mi wén, ò o Pioza síini wa júná. ¹⁷ Lé bìo á yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza wizon-beeni na ba à ɽ le c̄ití yi wáa d̄n. Á yia dà à k̄ni mítén le wizonle mu yi wón mía.»

Le Dónbeenì bò le ɽimini mí ton-sáwá buráa wán

7 Bún m̀n, á ɽ m̀n le Dónbeenì tonkarowà nùwá náa à ba d̄n ho d̄míj ná s̄aa mí bìo náa yi á hò ho pinpiró hen na ba d̄nka yi, à ho yí và ho tá, lè mu òn-beera, lè hã v̄ns̄ia wán. ² Á ɽ b̄nía le ɽ loń, á ɽ m̀n le Dónbeenì tonkaro veere ò o ló lè le wii h̄eníí. Le d̄e na le Dónbeenì, dío lé le muk̄ni bànso, á wee bè lè mí

ɽimini ó o buan. Ò o bíá bìo kà p̄n̄p̄n̄ lè le Dónbeenì tonkarowà nùwá náa mu, bìo le nɔn ho pànká yi à ba yáaraa ho tá lè mu òn-beera: ³ «Ho tá lè mu òn-beera lè hã v̄ns̄ia á mí d̄n yí yáa ká wa yí bò le ɽimini wán Dónbeenì ton-sáwá buráa wán yí vó.» ⁴ Á bìo le ɽimini mu bò wán á ba zéeniá nii làa mi. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búarà-hèpun làa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayeele òpomu z̄i-júná búenbúen yi. ⁵ O *Zu-daa z̄i-júhú nùpua na le ɽimini mu bò wán lée muaaseé píru òn. Ó o Urub̄en, là a Kaade, là a Azeeere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozeefu, là a B̄enzamee, bán búenbúen z̄i-júná nùpua muaaseé píru òn òn á le ɽimini mu bò wán.

Ba z̄amá-kúii d̄n o Pioza yahó

⁹ Bún m̀n, á ɽ le ɽ loń, à lée minka z̄amá-kúii na. Ba nii yí dà máa z̄h̄. Ba ló ho d̄míj ná k̄ana nùpua lè mí síwá búenbúen yi, h̄ari ba wé lùe lée lùe, h̄ari ba bío bíoní lée bíoní. ɽ m̀n ba à ba d̄n mu bá-zàmu kanmúini yahó, là a Pioza yahó. Ba z̄ hã s̄i-poa, á buanka hã yúkúio v̄nna à zéeni le mí s̄ia wan. ¹⁰ Bìo kà lé bìo ba wee bío p̄n̄p̄n̄:

«Wán Dónbeenì na kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza, lé bán k̄niá wén.»

¹¹ Á ho wáayi tonkarowà búenbúen d̄n kíniá ba ni-k̄ia bóni làa nùwá náa, lè ba bùaa bùaa náa na d̄n kíniá mu bá-zàmu kanmúini yi á líí búrá le yahó, á wee búani le Dónbeenì ¹² ká ba a bío:

«*Amiina!

Mu bè-z̄h̄mini lè ho dàh̄lò lè ho pànká á bìo s̄a wán Dónbeenì yi.

Le ko lè le k̄n̄bii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòni le à dé le b̄aràkà féee hã lúlúio na nii mía yi.

*Amiina!»

¹³ Á ba ni-k̄ia ni-kéní wáa t̄ara mi: «Ba s̄i-poa bànso wá mu á fo z̄u le? Ba wee lé wén?» ¹⁴ Á ɽ bíá nɔn wo yi: «Wán maá, ũnén lé fo z̄u ba.» Ó o ni-k̄inle mu b̄nía bíá: «Bìo kà lé bìo k̄a le lònbe-be-beeni † yi. Ba seera mí s̄i-z̄inía o Pioza c̄ani yi á hã wee ce p̄iap̄úa. ¹⁵ Lé bún te bìo ba d̄inná le Dónbeenì bá-zàmu kanmúini yahó. Ba wee sá na le Dónbeenì yi le wisoni lè mí t̄n̄ahú féee le z̄i-beeni na bìo s̄a le yi yi. Á le Dónbeenì, dío kará mu bá-zàmu kanmúini wán á à keń làa ba, á à pa ba bìo.

¹⁶ H̄ini làa ò-h̄ni máa b̄ni máa dàh̄ ba.

Wii máa b̄ni máa jí ba,

á wunwuro mún máa b̄ni máa beé ba lò.

¹⁷ Lé bìo ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúini s̄i yi á à pa ba bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo. O wé è dí ba yahó á à varáa le òn-d̄ni yi, dío wee na le muk̄ni binbirí, á le Dónbeenì á à sùuka ba yèn-caa búenbúen.»

† Le lònbe-be-beeni: Mi Loń Matiyè vūahú 24.21; Maaki vūahú 13.19

O Pioza fù ho hẹ̀nrun ní sò-mánu

8 Bio ó o Pioza màhà fù ho hẹ̀nrun ní sò-mánu na lá lan ho vūhú nii, á bio ho wáayi búenbúen wó tétété á dó mí yi. ² Á ǀ le ǀ loń, á ǀ mɔn le Dónbeenì tonkarowà nùwā hẹ̀nrun na òn le Dónbeenì yahó. Á ba nɔn hā būaaní dà-kéní kéní ba yi. ³ Á le Dónbeenì tonkaro veere búí ló á bueé òn le *ánsán cǐnii dèe nisání. O buan ho lánpóhó na ba wee wé cǐ mu bio na sǎmu sǐ yi. Ho wó lè ho sánú. Á ba nɔn mu bio na sǎmu sǐ cèrèe wo yi ò o cǐ mu ho yi ho *ánsán cǐnii dèe na wó lè ho sánú wán, òn wi mu bá-zàmu kanmúiní yahó. Á mu bio mu làa bìo bìo sǎ le Dónbeenì yi fiórò ò o páaní na le Dónbeenì yi. ⁴ Á mu bio na sǎmu sǐ na wee cǐ ho lánpóhó na ó o buan yi yiiní làa bìo bìo sǎ le Dónbeenì yi fiórò á páanía yòó òn le Dónbeenì. ⁵ Bún mún ó o wáayi tonkaro mu khá hā donfūaa ho *ánsán cǐnii á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pànká. Bio ó o kónkúaa hā kúaa kà síi, á ho viohó nuiíkaa á nàmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pànká.

Hā būaaní bio náa na nín-yání wǎ

⁶ Á ho wáayi tonkarowà nùwā hẹ̀nrun na buan hā būaaní wǎa wíokaa miten hā wíló bio yi.

⁷ Ó o nín-yání tonkaro wǎa wǎ mí būaaní. Bio ó o wǎ le, á ho viohó mànàayio, lè ho dǎhú, lè le cǎni lúnkaa mín yi á òn òn tò ho tá yi. Á ho tá lè mí vǐnsǎ lè mí jíní bio na cǎka búenbúen á à yí mu bàn sankanòn cúa-tǐn.

⁸ Ó o òn nii tonkaro á wǎ mí būaaní. Á bio búí lòn búe-beenì na zà, á ba lèera dó mu yámú òmu yi, á bio yèrémáa wó le cǎni á à yí mu bàn sankanòn cúa-tǐn. ⁹ Á ba bùaa na wi le cǎni mu yi á húrun. Á hā wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ Ó o cúa-tǐn ní tonkaro wǎ mí būaaní. Á le mànàayi-be-beenì búí zà wó ho dǎhú kùera lion hā vūna lè hā òn-dǎa bàn sankanòn cúa-tǐn tǐn wán. ¹¹ Le mànàayi-ire mu yèni ba le Henheró. Á hā vūna lè hā òn-dǎa òmu, á bio yèrémáa wó mu òn-hia á à yí mu sankanòn cúa-tǐn. Á ba nùpua cèrèe húrun lè bio ba òn mu òn-hia mu.

¹² Ó o cúa-náa ní tonkaro wǎ mí būaaní. Á le wii, lè ho pǐihú, lè hā mànàayio sankanòn cúa-tǐn tǐn ní á bóonía yi, á mu bàn khoomu sankanòn cúa-tǐn tǐn ní á wó. Á le wisoni lè ho tǐnàhú sankanòn cúa-tǐn tǐn ní wó le tǐbírí cíkoon.

¹³ Á ǀ le ǀ loń, á ǀ mɔn òn búí ò o yòó wee dèe ho wáayi fíríciríi á wee bío bìo kà pǎnpǎn: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho òn-dǎa nùpua yi lè bio le Dónbeenì tonkarowà nùwā tǐn na ká á à wí mí būaaní.»

Bio wó hā būaaní bio hònú ní wíló mún

9 Ó o cúa-hònú ní tonkaro wǎ mí būaaní. Á ǀ mɔn mànàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhú na nàiló nii mía nii won-za á ba nɔn le yi. ² Á le bueé héra ho kǎhú na nàiló nii mía nii, á le minka yiiní ló ho yi kúntùun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tǐbírí á le wii yí máa mi. ³ Á ba kòoyówá ló le yiiní mu yi á bera fò

ho tá. Ba nɔn ho pànká ba yi á ba wé táa ba nùpua lè ba naawà bio síi. ⁴ Á ba bío nɔn ba yi le le jíní, lè hā vǐnsǎ, làa bio lée bio na wee sà hā vǐnna à ba yí tǐii yi. Ká ba nùpua na le Dónbeenì fiiminí mía wán lè bán mí òn à ba wé táa. ⁵ Ba yí nɔn le ní ba yi le ba búe ba nùpua mu, ká ba màhà à beé ba ló làa sòobéé á à òn hā pǐina bio hònú. Bio ba wee beé là a nùpue ló á ka lòn naa táro vía bio síi. ⁶ Pǎahú na á bún òn wé yi ká ba nùpua wé è bío le mí lá húrun se mu súaani. Èe ká ba màhà máa hí. Ba sía wé è vá mu húmú yi. Èe ká ba máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúa-wa na ba wíokaa hā hā táro bio yi. Ba búenbúen júná á mu bio búí ponka yi lòn bá-zàmu khǐnlúaa na wó lè ho sánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á jún-vǎni túeeka lòn hāaa jún-vǎni. Ba jia ka lòn kúdenwà jia. ⁹ Ba kosǐa ka lè hā ponka yi làa hǐnló biowa búí. Ba mía sǎ wee jí wùrúwári wùrúwári lòn wòtórowa lè mí cúa-wa na lúwa bò ò va hā hā. ¹⁰ Ba zúaa wi á ka lòn naawà zúaa. Lé hǐn zúaa so á ba à beé lè ba nùpua ló hā pǐina bio hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu bée lé o tonkaro na pan ho kǎhú na nàiló nii mía yi. O yèni lè mu heberemu ba le Abadon, ká mu kerékimu á ba wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Bún lé ho nín-yání yéréké na wó khǐina. Yérékéwá bio òn á pá à bǐnì ò wé á à sí bún yi.

Bio wó hā būaaní bio hẹ̀zǐn ní wíló mún

¹³ Bún mún ó o cúa-hẹ̀zǐn ní tonkaro á wǎ mí būaaní. Á ho *ánsán cǐnii dèe na wó lè ho sánú, òn wi le Dónbeenì yahó á tǎmu búí ló kónbúaa mí bio náa yi á ǀ ná sǎ. ¹⁴ Mu tǎmu mu bío nɔn o tonkaro cúa-hẹ̀zǐn ní na buan mí būaaní yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáayi nùwā náa na ba can ho muhú na ba le Efaraate nii à ù fee kúia.» ¹⁵ Ó o feera ba kúará à ba búe ho òn-dǎa nùpua sankanòn cúa-tǐn ní nùhú. Ba lá wíokaa ba día á pannáa òn lúlúure so, hón pǐihú so, òn wizonle so, hón pǎn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hǐn-táwá na yòora ba cúa-wa á ba zéenia nii làa mi. Ba le ba lé ho muaaseé khǐa-pírú píru júná khǐa-òn. ¹⁷ Bio á ǀ mɔn lè ba síi lè bio kà: Ba búenbúen mu biowa ponka kosǐa yi. Mu búí ka hùeen lòn dǎhú. Mu búí lè mu bè-búrán. Mu búí lè mu bè-dondó. Ba cúa-wa júná ka lòn kúdenwà júná. Ho dǎhú lè le yiiní lè ho kiríbì wee lé lè ba jíní. ¹⁸ Mu bè-súmáa bio tǐn mu, ho dǎhú lè le yiiní lè ho kiríbì na wee lé lè ba jíní lè bio bóka ho òn-dǎa nùpua. Bia mu bó búenbúen á à yí ba sankanòn cúa-tǐn. ¹⁹ Ba cúa-wa mu pànkáwá wi ba jíní lè ba zúaa yi. Mu bon, ba zúaa júná wi á ka lòn háwá, lè hǐn ba wee bóoníaa ba nùpua yi.

²⁰ Ká ba nùpua na mu bè-súmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí día mí wǐnna hǎló. Ba pá wee būaaní ba cǐnáwa. Hā wǐnna na wó lè ho sánú, làa hā wó lè le wén-hǐnló, làa hā wó lè ho tǐjòn, làa hā wó lè hā huaa lè hā bueeni, bún na yí máa mi mu bio, á yí máa jí mu bio, á yí dà máa wé dèe, lè bún á bán pá wee būaaní. ²¹ Ba nùpua búeró, lè mu nín-símú wéró, lè ho

hǎ-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà, lè ho kǎnlò, búnn búenbúen á ba pá yí yèrémáa á yí día wéró.

Ho vǎn-za na á ho wáayi tonkaro buan

10 Á tǐ bǐnía le tǐ loń, á tǐ mǎn le Dónbeenì tonkaro búii na pànká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zǐnii. Á le bon-khǎnle bán-báa o nùhú. O yahó wee nuiika lòn wii, á zení ka lòn dǎhú bǎròbòròwa. ² Vǎn-za búii na héra ó o buan. O nín-tǐánin zeń ó o bò mu yámú numu wán, ká a nín-káahón zeń ó o bò ho tá wán, ³ ò o béra pǎnpǎn lòn kúden. Bìo ó o béra kà síi, á ho viohó nàmakaró bíá hǎ zen cúa-hèpun. ⁴ Bìo á hón viohó so nàmakaa khǐina, á tǐ wi à tǐ túa bìo ho nàmakaró mu bíá, á tǐ ná tǎmu búii sǎ ho wáayi à mu bíá: «Ho viohó mu nàmakaró bàn ñi-cúa á ù bua ù dòn. Yí túa hǎ.» ⁵ Ó o tonkaro na á tǐ mǎn ò o dǐn mu yámú numu lè ho tá wán, á hóonía mí nín-tǐánin níi dá ho wáayi, ⁶ ò o báa lè le Dónbeenì yèni, dǐo wi bíi fée hǎ lúlúio na ñii mía yi, na léra ho wáayi làa bìo wi ho yi búenbúen, lè ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen, lè mu yámú numu, làa bìo wi mu yi búenbúen. O bíá: «Mu wǎa máa bǐnii máa mía. ⁷ Nǎn-zoń na ó o hènun níi tonkaro á à wǐ mí búaanì yi, búnn zoń ká le Dónbeenì bìo na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á ñii ì sí, làa bìo le mànáa mu nǎn mí ton-sáwá na lé le ñi-cúa fèerowà yi.» ⁸ Á mu tǎmu na á tǐ lá ná sǎ ho wáayi á tǐn bǐnía bíá bìo kà nǎn miì: «Vaa fé ho vǎhú na ó o tonkaro na dǐn mu yámú numu lè ho tá wán buan.» ⁹ Á tǐ bèn vaá bó a yi, á fíora a le o na ho vǎn-za mu miì. Ó o bíá nǎn miì: «Nín-hia, wǎa fé ho là. Ho líi wé hǎ ù pío hó yi hǎri ká ho lá ka lòn sòrò ù ñii yi.» ¹⁰ Á tǐ fò ho vǎn-za mu á là. Ho yoo bǎbò lòn sòrò. Bìo á tǐ là ho vó, á ho wó mu bè-hia tǐ pío hó yi. ¹¹ Á ba bíá bìo kà nǎn miì: «Fo ko à ù pá bǐnii bue bìo le Dónbeenì le mí ì wé lè ho dǐmíjǎ kǎna nùpua lè mí síwà cèrèe, hǎri ba bío bíonì léé bíonì, lè ba bá-zàwa cèrèe.»

Ba nùwǎ ñun na wee mì ho tǔiá le Dónbeenì ñii

11 Ó o búii nǎn le kǎanì na ba wee mǎnzǎ lè mu bìo miì, ò o bíá làa mi: «Vaa mǎnzǎ le *Dónbeenì zǐ-beenì, à mǎnzǎ ho *ǎnsǎn cǐnii dǎe. Ba nùpua na wi le Dónbeenì zǐ-beenì mu yi á wee búaanì le, á ù mì à zǔh ñii. ² Ká le zǐ-beenì mu bàn lún á ù yí mǎnzǎ. Hón día nǎn bìa yí zǔ le Dónbeenì yi. Ba à yonka ho lóhó na bìo sǎ le Dónbeenì yi hǎ pǐina búará-ñun làa bìo ñun yi. ³ Ba nùwǎ ñun na wee mì ho tǔiá tǐ ñii á tǐ tonka à ba bueé fèe tǐ ñi-cúa. Ba à zǐ hǎ sǎ na wee zéeni le mu yúmú wó ba wán á à fèeráa tǐ ñi-cúa mu hǎ wizooní khǐa-pírú ñun làa búará-tǐn yi.» ⁴ Bán nùwǎ ñun so lé hǎ Oliivewa vǐnsǎ bìo ñun lè hǎ fǐntǎ-cúawa bìo ñun, hǎ bìo bíá hàani. [†] Ba dǐn o Nùhúso na wi ho dǐmíjǎ búenbúen nùhú wán yahó. ⁵ Ká a búii le mí ì wé ba làa bè-kohó, á ho dǎhú ù lé lè ba ñinì léé cǐ ba zúkúsa á à búe. Lé kà síi á yia le mí ì wé ba làa bè-kohó á à híráa. ⁶ Ba yú ho pànká á à héraa ho viohó á ho máa tè, pǎahú na ba wee fèe le Dónbeenì ñi-cúa yi. Ba dà à

yèrémá mu numu á mu ù wé le cǎni. Ba dà à wé á mu bè-súmáa lè mí síwà wé è sá ho dǐmíjǎ yi túntún ho pǎahú na sí ba yi.

⁷ Ká hǎ ñi-cúa na ba ko ba fèe á fèera vó, ó o yia búii á à lé ho kǎhú na nàiló ñii mía yi á léé fi làa ba. O ò dǎh ba, á à búe ba. ⁸ Á ba ñi-hǐnmu ba à kúia ba nùpua fémínlò lahó yi, ho ló-beeni na ba búaa ba Nùhúso yi ho *kùrúwá wán á bó. Ho ló-beeni mu yèn-wàahú ba le *Sodowmu tàá *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho dǐmíjǎ kǎna nùpua lè mí síwà búenbúen yi, hǎri ba wé lùe léé lùe, hǎri ba bío bíonì léé bíonì, tǎhú á bueé dǐn á à loń ba nùwǎ ñun mu ñi-hǐnmu hǎ wizooní bìo tǐn lè mí canko yi, á à pí le ba máa nùu. ¹⁰ Ba nùpua na ho dǐmíjǎ yi sía á à wa bìo ba húrún ba yi. Ba à dí mu sǎnú á à hǎ mín lè mu bìo, lé bìo ba ñi-cúa fèerowà nùwǎ ñun mu á beéaràa ba lò làa sòbée.

¹¹ Ká hǎ wizooní bìo tǐn lè mí canko mu khǐina, á le Dónbeenì kúaa mí sǎnsǎmu na wee na le mukāni ba yi á ba vèera hǐnǎn. Á bia mu wó yio yi búenbúen zǎna làa sòbée. ¹² Á ba nùwǎ ñun mu ná tǎmu búii sǎ pǎnpǎn ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí buee yòo hen.» Á ba hǐnǎn yòo wà hǎ dùndúio wán ká ba zúkúsa dǐn wee loń. ¹³ Ho pǎn-kénì mu yi à búnn ho tá dèkio lè mí pànká, á fù ho lóhó sankanǎn cúa-pírú níi. Nùpua na húrún mu yi léé muaaseé hènun. Bia fera yí húrún bán zǎnkaa, á ba búaanía le Dónbeenì na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-ñun níi yéréké khǐina, á hen làa cǐnú ká ho cúa-tǐn níi ì buen.

Bìo wó hǎ búaanì bìo hènun níi wǐlò mǎn

¹⁵ Ó o hènun níi tonkaro wǎ mí búaanì, á tǎmu cèrèe bíá pǎnpǎn ho wáayi:

«Wa Nùhúso Dónbeenì làa *Yia ó o mǎn léra á ho dǐmíjǎ béeni bìo màhá wǎa sǎ yi binbirì, á le Dónbeenì á à dí le béeni fèe hǎ lúlúio na ñii mía yi.»

¹⁶ Á ba ñi-kǐa bóni làa nùwǎ náa na kará mí bá-zàmu kanmúini wán le Dónbeenì yahó á líi búrá à ba wee búaanì le Dónbeenì ¹⁷ ká ba à bío:

«Nùhúso Dónbeenì,
 ùnén na dà mu bìo búenbúen,
 na wi fèe á wi ká bìo búii dǐn yí léra,
 wa wee dé ù bǎrákà,
 lé bìo á ù pànká na ñii mía lé hón fo lá lè ù béeni.

¹⁸ Ho dǐmíjǎ kǎna nùpua sía cǎ foń,
 èe ká ùnén lé yia síi wǎa wee cǐ ba yi.
 Ho pǎahú dǐn à ù fǐ le cǐtíi bia húrún búenbúen wán.
 Ho pǎahú dǐn à ù sàani ù ton-sáwá na lé ù ñi-cúa fèerowà,

làa bìo sǎ foń yi, bán na wee kǎnbi fo,
 bìo bìo nùhú wi làa bìo bìo nùhú mía.
 Ho pǎahú dǐn à ù yáa bia wee yáa ho dǐmíjǎ nùpua.»

¹⁹ Bìo ba bíá vó, á le *Dónbeenì zǐ-beeni na wi ho wáayi ñii héra. Á le páanii bonkonì día wee mi. Á ho viohó ñuiikaa á nàmakaa. Ho tá dèkio lè mí pànká á ho viohó mànaayio tò cèrèe.

† Mi loń Zakari vǎhú 4.3, 11-14

Bìo ó o háa là a yia wó làa mín

12 Bún mún á yéréké bè-beeni bíi zéenia míten ho wáayi. O lée háa, á le wii pon yi lòn dà-zíníi á bò mí zení ho pīhú wán. O búra mu bá-zàmu khǎnlúee na wó lè há mànàayio pírú pun. ² O sání dǎn á wee búe, ó o wee wá pǎnpǎn. ³ Á yéréké bè-veere bíi bǐnía zéenia míten ho wáayi. Mí loń, o lée ñia be-beeni bíi síi á ka hùeen lòn dǎhú. O ñúná lée bìo hẹ̀nrun, ká a wáa lée bìo pírú. O ñúná mí bìo hẹ̀nrun á mu bá-zàmu khǎnlúe-zàwa búra yi. ⁴ O sàara há mànàayio sankanòn cúa-tǐn níi lè mí zíníi á kúaa ho tá yi. O ñia be-beeni mu dǐn o háa na sání wee búe yahó. O wi ká a ton ò o lá a za ví. ⁵ Ó o háa mu ton mí za báa. O za mu khíi sùwaní mí pànká ho dímíjǎ kǎna nùpua búenbúen wán. Bìo ó o ton, ó o za dèenia fó bún wán á buan yòora le Dón-beeni lè mí bá-zàmu kanmúini cǎn. ⁶ Ká a háa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeeni wíokaa ká làa wo yi le dùure yi. Lé bǐn ba à pa a bìo yi há wizooní khǎ-pírú ñun làa búará-tǐn pǎahú.

⁷ Á há fio wáa cúaana ho wáayi. Le Dónbeeni tonkarowà lè mí ñuhúso Misēele á fun là a ñia be-beeni mu lè mí tonkarowà, ⁸ á dàña ba á ba lahó wáa mía ho wáayi. ⁹ Ba ñon wo lè mí tonkarowà léra bǐn. O ñia be-beeni mu lé o háa na wi bǐn hàani. [†] Ba wee ve o làa Nì-bàkalo tàá Satāni. Lé orén wee khà ho dímíjǎ nùpua búenbúen víini. Ba ñon orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ Á tǐ ná tǎmu bíi sǎ ho wáayi à mu wee bío bìo ká pǎnpǎn:

«Le Dónbeeni wáa kǎnía wen há làa na ká wán.
Le zéenia le mí dà mu bìo búenbúen,
le mí lé o bée.

Le zéenia le yia le mǎn léra á ho pànká búenbúen ñon yi.

Lé bìo á yia lá wee dǐn wán Dónbeeni yahó à bàkà wán zàwa lè wán hínni yi

le wisoni lè ho tǐnàahú le ba wó khon á ba ñon léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni á dàña a o Pioza cǎni pànká yi,

làa bìo ba mà le le Dónbeeni bíoni lé ho tǐiá poni pànká yi.

Ba mukāni bìo yí here ba yi, á ba yí zǎna mu húmú.

¹² Lé bún ñon á minén na wi ho wáayi búenbúen wáa zǎmaka.

Èe ká minén na wi ho tá wán làa bìo wi mu ñumu yi á ho yéréké bèn ñ sá yi.

Lé bìo ó o Satāni lion mi cǎn. O síi cǎ lè mí sòobée lé bìo ó o zū le ho pǎahú na ká a yi ka cǐnú.»

¹³ Bìo ó o ñia be-beeni zūna le ba ñon wo dó ho tá yi wó, ó o bò a háa na ton o za báa yi wee ña. ¹⁴ Á ba ñon há mía bíi o háa mu yi lòn duio be-beeni mía, ó o déera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeeni wíokaa ká làa wo yi. Lé bǐn ba à pa a bìo yi há lúlúio bìo tǐn lè mí sanká pǎahú. Ó o ñia be-beeni na mún lé o háa mu na wi bǐn hàani máa yí o máa wé làa dǎe. ¹⁵ Ó o

háa mu kúna mu ñumu á mu vǎnà lòn muhú ñumu á bò a háa mún wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séenia o háa á héra mí ñii à ho dèenia vǎ mu ñumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bìo mu wó ká, ó o ñia be-beeni mu síi cǎ a háa yi, ó o bǐnía wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé ba nùpua na wee bè bìo le Dón-beeni bò henía yi, á bò ho tǐiá poni na ó o Yeesu zéenia làa ba yi. ¹⁸ O ñia be-beeni mu wà vaá dǐn mu yámú ñumu ñii.

O yia na ló mu yámú ñumu yi bìo

13 Á tǐ bǐnía le tǐ loń á tǐ mǎn yia bíi ò o ló mu yámú ñumu yi. O ñúná lée bìo hẹ̀nrun, á wáa lée bìo pírú. Há wáa mu mí bìo pírú zǐnía lè mu bá-zàmu khǎnlúe-zàwa. Há ñúná mu á ba túara há yènnáa wán á là lè le Dónbeeni. ² O yia mu ka lòn manòn mùindaa. O nín-khonna ka lòn búe-khá nín-khonna, á ñii ka lòn kúden ñii. Ó o ñia be-beeni á ñon mí pànká bàn síi wo yi, á ñon mí bá-zàmu bàn síi wo yi. ³ O yia mu ñuhú dà-kéní ka lè ba hà ho ó o lá à hí. Èe ká ho màhá bǐnía wan. Bìo mu wó ká á ho dímíjǎ ñipomu búenbúen wó coon mu bìo yi, á ba tà a yia mu bìo. ⁴ Á ba wee búaaní a ñia be-beeni lé bìo ó o ñon mí pànká bàn síi wo yi. Ba mún wee búaaní a yia mu ká ba à bío: «Yia à à tèè là a yia mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le níi ò o wé yáa mí ñii yi ká a là le Dónbeeni. Bún bàn wéro níi ñon wo yi há pǐina búará-ñun làa bìo ñun yi. ⁶ Ó o wee bío há bín-kora léé le Dónbeeni yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bìo wi ho wáayi. ⁷ O yú le níi o ò fi làa bìo sǎ le Dónbeeni yi à dàñ ba. O yú ho pànká ho dímíjǎ kǎna nùpua lè mí síiwà búenbúen wán, hàri ba keń lùe lée lùe, hàri ba bío bíoni lée bíoni. ⁸ Ho dímíjǎ nùpua búenbúen á à búaaní a. Bán na yènnáa yí túara hàri ho dímíjǎ ñuhú búeeníi bìo yú le mukāni binbiri yènnáa vǎhú yi, hia ó o Pioza na ba bó te, lé bán á à búaaní a.

⁹ Yia wee ñi bìo, à bànso ñi bìo á à bío: ¹⁰ Yia ho kàsó zoró sǎ yi, wón ñ zo ho. Á yia ho khà-tóní húmú sǎ yi, wón ba à búe làa ho. Lé bún á bìo sǎ le Dónbeeni yi ko ba hí mí sǎ yi, à wíoka dé mí sǎ le Dónbeeni yi.

O yia na ló ho tá yi bìo

¹¹ Á tǐ bǐnía le tǐ loń á tǐ tǐn mǎn yia bíi ò o líi ló ho tá yi. O wáa lé mu bìo ñun á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a ñia be-beeni bìo síi. ¹² O nín-yání yia pànká bàn síi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kǐkǎ ho dímíjǎ nùpua búenbúen yi à ba búaaní a nín-yání yia na ba hà ó o lá à hí ká a màhá bǐnía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yàa wee wé à ho dǎhú lé ho wáayi líi à ba nùpua búenbúen mi. ¹⁴ O wee víini ho dímíjǎ nùpua lé bìo ó o yú le níi à wéaa bún yéréké biowa so o yia na ló mu yámú ñumu yi yahó. O wee bío le o yia na ba hà lè ho khà-tóní ó o yí húrun, à ba mí bàn kansí à déraa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukāni o kansí mu yi ò o wé dàñ bío, ò o mún dàñ búe bìo búenbúen na le mí máa búaaní a kansí mu. ¹⁶ Bìo bìo ñuhú wi làa bìo bìo ñuhú mía, ho

† Mí Loń Bìo Ñuhú Búeeníi vǎhú (Genèse) 3.1-15

nàfòró bànsowà lè ba nì-khenia, ba nùpua na wi mítén lè ba wobáaní, bán búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à ba bè le fíimìnì mí nín-tíàni níní wán tàá mí buráa wán.

¹⁷ Ká le fíimìnì mu mía nùpue wán, á bànsò yí dà bìo máa yà, ó o mún yí dà bìo máa yèé. Le fíimìnì mu lé o nín-yání yia yèni, tàá ho mìlò nii na màa lè le yèni mu.

¹⁸ Ba nùpua ko ba le mí yiwa hen sese: Yia zū mu bìo, á bànsò dà à zūn o yia mu yèni mìlò nii bàn kúará. Mu wee zéeni a nùpue bìo. Hã nii lée 666.

O Pioza làa bìo le Dónbeenì yà bìo

14 Á t̄ b̄n̄ia le t̄ lōn à lée Pioza na le búee na ba le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèrun, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza lè mín maá yènnáa túara buráa wán. ² Á t̄ j̄á t̄ámu búí s̄á ho wáayi lòn run-beeni v̄ánaló. Mu s̄á mún wee jí lòn v̄iohó na wee nàmaka lè mí p̄ánká. Mu s̄á wee jí lòn kòncówá na ba wee búá. ³ Ba nùpua mu búenbúen d̄in mu bá-zàmu kanmúiní, lè ba búaa búaa náa, lè ba nì-k̄ia yahó à ba wee sío le len-f̄inle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu ȳinó ba nùpua muaaseé búará-hèrun làa muaaseé náa mu na le Dónbeenì yà ho d̄im̄j̄á nùpua t̄íahú. ⁴ Bán á yí páanía làa háawa yí m̄on hùúu á ba wee ce le Dónbeenì yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa hã lùu búenbúen na á wón wee va yi. Ho d̄im̄j̄á nùpua t̄íahú á barén lé bìo le Dónbeenì yà á ba bìo s̄á lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bìo síi. ⁵ Ba yí f̄á sabéré yí m̄on h̄arí lòn wizoñ-kéní. Wékheró bìo yí dà máa mì máa léé ba yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bío le Dónbeenì cítí bìo

⁶ Á t̄ b̄n̄ia le t̄ lōn á t̄ m̄on wáayi tonkaro búí ò o yòó wee déé ho wáayi f̄iric̄ir̄ii. O wà buéé bue le b̄in-tente na wi b̄in f̄ééé á nii mía á à na ho d̄im̄j̄á k̄ana nùpua lè mí síwà búenbúen yi, h̄arí ba k̄eñ lùe lée lùe, h̄arí ba bío bíonì lée bíonì.

⁷ O wee bío bìo kà p̄ñp̄ñ: «Mi wé k̄onbi le Dónbeenì à lén le yèni. Lé bìo le Dónbeenì cítí f̄iló p̄ahú d̄ñ. Mi wé búaaní le Dónbeenì na léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu numu búenbúen.»

⁸ Ó o run ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro m̄on, á wee bío bìo kà: «Ho *Babiloona beenì bìo yáara loo! Ho bìo yáara! Ho dééra ho d̄im̄j̄á nùpua búenbúen lè ho bá-fénlò lè ho há-fénlò lè mí síwà làa sòobéé lòn *div̄én na ho n̄uina làa ba.» ⁹ B̄in m̄on ó o t̄in ní wáayi tonkaro na bò a run ní m̄on, á bío bìo kà p̄ñp̄ñ: «Yia wé è búaaní a yia na ló mu yámú numu yi lè mí kansì, ká bànsò ó o yia mu f̄imìnì wi buure tàá o níi wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenì s̄i á à c̄i yi làa sòobéé. Mu ù wé lòn div̄én na here á le Dónbeenì n̄uina lè bànsò. O lò á à be làa sòobéé ho k̄ir̄ibì na wee c̄i yi ba tonkarowà na bìo s̄á le Dónbeenì yi là a Pioza yahó.

¹¹ Á ho d̄ñhú na wee beé o lò á máa hí máa mì. Ho ȳiin wé è lé f̄ééé hã lúlúio na nii mía yi. Mu bon, bán na wé è búaaní a yia lè mí kansì, na ba à bè o yia mu f̄im-

inì wán, bán lò kh̄ii wé è be le wisoni lè ho t̄inàahú f̄ééé.»

¹² Lé búin á bìo bìo s̄á le Dónbeenì yi, bìo wee bè bìo le bò henia yi á yí b̄n̄ia o Yeesu m̄on, á ko ba h̄i mí s̄ia yi. ¹³ Í j̄á t̄ámu búí s̄á ho wáayi, à mu bío: «Túaa bìo kà: Bìo wee hí ká ba páanía là a N̄uhúso bán j̄uná s̄i bìo kà wán.» Á le Dónbeenì Hácírí le ūuu le bán j̄uná s̄i. Le ba à v̄ũn le lònbee na ba lá bìo yi. Ba bè-wénia wee zéeni le ba tonlò sá se.

Lé mu bìo khèró p̄ahú wáa d̄ñ

¹⁴ Á t̄ b̄n̄ia le t̄ lōn à lée dùndúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmu kh̄ñlúee na wó lè ho s̄ánú, á buan le kh̄ñle na j̄ia wi. ¹⁵ Ó o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeenì z̄i-beeni na ho wáayi yi á wee bío p̄ñp̄ñ làa yia kará le dùndúure wán: «Lá ū kh̄ñle à ū khè mu bìo ho tá wán, mu khèró p̄ahú d̄ñ.» ¹⁶ Á yia kará le dùndúure wán wáa khò mu bìo ho tá wán búenbúen véenia. ¹⁷ Ó o tonkaro búí b̄n̄ia zoó ló le Dónbeenì z̄i-beeni yi ho wáayi, á mún buan le kh̄ñle na j̄ia wi. ¹⁸ Ó o tonkaro búí na wee lōn le muini ȳeenii d̄ñhú bìo á zoó ló ho *áns̄án c̄in̄ii lùe yi. O wee bío bìo kà p̄ñp̄ñ làa yia buan le kh̄ñle na j̄ia wi: «Lá ū kh̄ñle à ū lii khé ho èr̄éz̄én na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.» ¹⁹ Ó o wáayi tonkaro mu líi khó ho èr̄éz̄én búenbúen á lée kúaa le dà-beeni na ba wee j̄aa ho yi ho donk̄íahú. Le dà-beeni na ho èr̄éz̄én wee j̄aa yi á wee zéeni le Dónbeenì s̄i-c̄ilè bìo. Ba lée j̄aana ho èr̄éz̄én mu, á mu wó le c̄ani v̄ánáa yú hã kilomēterewa kh̄iá-t̄in síi, ká le booró wee dé o cúa à ká a j̄uhú.

Le Dónbeenì tonkarowà lè mu bè-s̄umáa bìo

15 Á t̄ b̄n̄ia le t̄ lōn á t̄ m̄on yéréké bè-beeni búí ho wáayi na wó mi coon. Í m̄on Dónbeenì tonkarowà n̄uwá hèrun, á buanka mu bè-s̄umáa bìo hèrun. B̄in bè-s̄umáa so lé bìo á à tíi le Dónbeenì s̄i-c̄ilè nii. ² Á t̄ b̄n̄ia le t̄ lōn á t̄ m̄on bìo búí lòn saahó na numu wee ce wér̄ewéré lòn máká d̄uuhú á ho d̄ñhú mún wi yi. Bìo dàña a yia lè mí kansì lè ho mìlò nii na màa là a yèni, lé bán d̄in ho saahó mu wán. Ba buan hã kòncówá na le Dónbeenì n̄on ba yi, ³ á wee sío le Dónbeenì ton-sá *M̄ȳiize là a Pioza leni:

«N̄uhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen, bìo fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé ba nùpua coon.

D̄im̄j̄á k̄ana búenbúen béé,

bìo fo wee wé búenbúen á tér̄enna, mu d̄in ho t̄iia poni wán.

⁴ Yia máa k̄onbi fo

wón mía.

Yia á à p̄í máa búaaní fo

wón mía.

Fo lé le Dónbeenì ū dòn, ū síi mía.

Ho d̄im̄j̄á k̄ana nùpua búenbúen á buéé búaaní fo lé bìo á ū wee wé bìo tér̄enna à ba mi.»

⁵ B̄in m̄on á t̄ m̄on à le z̄i-beeni na ho wáayi nii héra. Á hã p̄ñsònì bùkú na wee zéeni le le Dónbeenì wi lè

mí nìpomu á zoó díá wee mi. ⁶ Á le Dónbeenì tonkarowà nùwã hẹ̀nrun mu na buan mu bè-sũmáa bio hẹ̀nrun á zoó ló le zĩ-beenì mu yi. Ba zã hã báká túa bè-poa púiapúia, á canka miten lè hã nín-kéníwà na tã lè ho sánú. ⁷ Á ba bùaa bùaa náa na kínia mu bá-zàmu kanmúini yi yà-kéní á nɔn hã lánpórà bio hẹ̀nrun na wó lè ho sánú ho wáayi tonkarowà nùwã hẹ̀nrun mu yi. Hã lánpórà mu sú lè le Dónbeenì na wi féεε hã lúlúio na jii mìa yi sī-cĩlè. ⁸ Á le *Dónbeenì zĩ-beenì wãa sú lè le yìini. Le yìini mu wee zéeni le Dónbeenì cùkú lè le dànló bio. Á nùpue yí dà máa bĩnì máa zo le, ká mu bè-sũmáa bio hẹ̀nrun na ba tonkarowà mu buan á yí khĩna.

Mu bè-sũmáa bio hẹ̀nrun bio

16 Á ĩ ná tãmu búí sã p̃np̃ñ zoó le *Dónbeenì zĩ-beenì yi à mu bía bio kà nɔn ba tonkarowà nùwã hẹ̀nrun mu yi: «Le Dónbeenì sī-cĩlè na wi hã lánpórà mu yi á mi kónkó kúia ho tá wán.»

² Ó o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaará. Á mu híncɔn wó hã cáká-sũmáa bìa búenbúen na ó o yia f̃iimìni wi wán, bìa wee bùaanì a yia mu kan-si.

³ Ó o ñun nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa mu yámú ñumu yi, á mu yèrémáa ka lòn nì-hío cãni. Á ba bùaa na wi mu yi búenbúen húrun.

⁴ Ó o t̃in nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa hã vūna lè hã ñun-dãa yi, á hã ñumu yèrémáa wó le cãni. ⁵ Á ĩ ná ò o tonkaro na mu ñumu bio wi nii yi á bía:

«Ūnén na wi féεε á wi ká bio búí d̃ĩn yí léra, ũ s̃ii mìa. Bio fo fã lè ũ c̃itii á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaará ũ ñi-cúa f̃εerowà cãni làa bìa bio sã foñ na ká cãni,

á fo bèn nɔn le cãni ba yi le ba ñu. Mu yú ba.»

⁷ Á tãmu búí ló ho *ánsán c̃ĩnii, á ĩ ná. Mu bía: «Mu bon, Nùhúso Dónbeenì na dà mu bio búenbúen, bio fo wee f̃i lè ũ c̃itii á téréna, mu d̃ĩn ho t̃iia poni wán.»

⁸ Ó o náa nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaará le wii wán. Á le wii yú le nii wee c̃ĩkaráa ba nùpua lè mí d̃h̃h̃, ⁹ á le c̃ĩkkaa ba làa sòobéε. Á ba wee là le Dónbeenì, dén na pànká wi mu bè-sũmáa mu wán. Ba yí tà à yèrémá mí yilera lè mí wárà à dérãa ho cùkú le Dónbeenì yi.

¹⁰ Ó o hònú nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaará a yia bá-zàmu kanmúini wán. Á hã kãna na ó o wi ñuhú wán á le t̃ibi-cúaa dó wán. Á ba nùpua wee c̃úaa mí denní lé bio ba lò wee berãa. ¹¹ Á ba wee là le Dónbeenì lé bio hã cákáwá wee beérãa ba lò à ba pá yí tà yí yèrémáa yí díá mí wén-kora wéró.

¹² Ó o h̃ez̃in nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa ho muhú na ba le Efaraate yi, á ho ñumu vã bèra a na à ba bá-zàwa na ló lè le wii h̃ẽnii buee dàñ khĩ.

¹³ Á ĩ b̃ĩnía le ĩ loñ á ĩ mɔn c̃ĩnáwa bùaa t̃in búí à ba wee lé ba bùaa bùaa t̃in ñini yi. Ba ka lòn béewa. O yà-kéní wee lé o ñia be-beenì jii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu ñumu yi jii yi, ká a yà-kéní wee lé yia na wee f̃εε hã ñi-cúa na yí bon jii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satãni tonkarowà na

wee wé mu yéréké biowa. Ba à híni ì t̃è ho d̃imíjã búenbúen bá-zàwa yi á à ve, à ba buee tá hã h̃ia lè le Dónbeenì, dén na dà mu bio búenbúen, le Dónbeenì mu wizon-beenì zoñ.

¹⁵ Ó o Nùhúso bía: «Mi loñ! ĩ bueé yòoka mi wán là a k̃nlo bio. Yia fánia mí yio, á wee z̃i mí s̃ia féεε bèra a na ò o yí vará mí bíri ĩ buenlò p̃ahú à hã ñiyio dí, wón bànso ñuhú s̃i.»

¹⁶ Ba c̃ĩnáwa mu von ho d̃imíjã bá-zàwa búenbúen kúaa mín wán ho lahó na ba le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ Ó o h̃ez̃in nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa ho pinpiró yi. Á tãmu búí ló mu bá-zàmu kanmúini yi zoó le *Dónbeenì zĩ-beenì yi, á bía p̃ñp̃ñ: «Mu wãa wó.» ¹⁸ Ho ṽiohó ñuiikaa á namakaa, á ho tá d̃ékio lè mí p̃anká. Á lá ba nùpua lénlò jii buee bue ho p̃ahú mu yi á ho tá d̃ékéro mu bàn s̃ii d̃ĩn yí wó yí mɔn. ¹⁹ Á ho ló-beenì b̃enkãa lè hã cúa-t̃in, á ho d̃imíjã kãna lórã búenbúen f̃u. Le Dónbeenì yí c̃era ho ló-beenì *Babiloona yí díá. Á ho d̃iṽén na wee zéeni le le Dónbeenì s̃i cã lè mí sòobéε bio á le k̃ik̃ãa ho yí á ho ñun. ²⁰ Hã kãna na mu ñumu kínia yi lè hã bùaa búenbúen ṽunun, á nùpue yí máa mi. ²¹ Ho ṽiohó mànàayi-beera tò lion ba nùpua wán. Le mànàayiire dà-kéní l̃iró dà à yí kiloowa búarã-ñun làa píru s̃i. Á ba nùpua là le Dónbeenì le minka lònbee na yú ba hã mànàayio mu bio yi. Le lònbee mu bàn s̃ii mìa.

O hãa na sòobáa wee yéé miten bio

17 B̃un m̃ón á ba tonkarowà nùwã hẹ̀nrun na buan hã lánpórà nì-kéní vá bueé bó mi ò o bía: «Buen le ĩ zéeni bio á ĩ ì siininaa o hãa na sòobáa wee yéé miten dàkh̃iina ñuhú làa fo, yia kará mu ñun-beera jii. ² Ho d̃imíjã kãna bá-zàwa wee fé o. Ho d̃imíjã nùpua mún wee fé o làa sòobéε, ó o bio wee khéeni ba lòn *d̃iṽén na ba ñun.» ³ Á le Dónbeenì Háciri p̃anká kera ĩ wán, ó o tonkaro mu buan mi vannãa le dùure yi. Á ĩ mɔn hãa búí le dùure mu yi ká a kará a yia yà-muhú búí wán. O yia mu ñuná lé hã bio hẹ̀nrun á wãa lé hã bio píru. O s̃ania búenbúen vó lè hã yènnãa na wee là le Dónbeenì. ⁴ O hãa mu na kará a wán zã le dà-muhú c̃úencúen. O bè-z̃inia á wó lè ho sánú, lè hã *hue-seni lè mí siíwà na yàwá here. O buan le ñunii d̃εε na wó lè ho sánú. Le sú lè mu bio na wee zéeni a yirã-wárã là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúarã sã yi á túara a buure wán, le

«BABILOONA BEENÌ,

HÁAWA NA WEE YÉÉ MITEN LÈ HO D̃IMÍJã YIRã-WARã BÀN NU.»

⁶ ĩ mɔn o hãa mu ò o ñun le cãni á sù wee khée. Bìa bio sã le Dónbeenì yi, bìa mà ho t̃iia o Yeesu jii lé bán te mí cãni.

Bio á ĩ mɔn wo kà, ó o bio wó mi coon làa sòobéε.

⁷ Ó o tonkaro mu bía le léee webio nɔn ó o hãa mu bio wórãa mi coon. O bía: «Bio ó o hãa mu, là a yia na ó o kará wán bio karãa á ĩ ì benka à na foñ. O yia mu lé o yia na ñuná lé hã bio hẹ̀nrun, á wãa lé hã bio píru. ⁸ O yia mu na fo mɔn á yio lá wi lua, ká bio ká wán ó o

húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhú na nàiló pii mía yi, à bio léé yáa búenbúenbúen. Ba núpua na yènnáa yí túara hàrí ho dímíná nǎhú búeeníi bia na yú le mukāni binbiri yènnáa vūahú yí á à mi a ká ba à wé coon. Ba à wé coon lé bio ó o yìo lá wi lua, á húrun, á bǎnía mǎn wán.

⁹ «Ba núpua ko ba le mí yiwa hen sese à zǎnnáa mu biowa mu bàn kúará. Hǎ núná bio hènun wee zéeni hǎ búaa bio hènun na ó o háa na bio bía á kará wán. Hǎ mún lé ba bá-zàwa nùwǎ hènun. ¹⁰ Ba bá-zàwa mu tǎhú á ba nùwǎ hònú béeni vó. Ká a nì-kéni wee dí mí béeni, ká yia so béeni díró wi làa mǎn. O khii lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yia na yìo lá wi lua ká bio ká wán ó o húrun, wón mí beere lé ba bá-zàwa nùwǎ hētín níi. O mún ló ba nùwǎ hènun tǎhú. Wón bio á à yáa búenbúenbúen.

¹² «Hǎ wǎa bio píru na fo mǎn hǎn bèn lé ba bá-zàwa nùwǎ píru na dǎn yí lá mí béeni. Ba à yí ho pǎnká á à dí le béeni là a yia ho pǎn-za dǎe cǐnú mí dǎn yi. ¹³ Ba à wé le pii dà-kéni á à sá à nanáa o yia mu yi le mí pǎnká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à dǎn ba, lé bio ó o wi ba núnáa búenbúen nǎhú wán, á wi ba bá-zàwa búenbúen nǎhú wán. Bia ó o von á hueekaa, bia síadéro wo yi fǎrá dǎn, lé bán là a Pioza mu á à páani í fá ho fúuhú.»

¹⁵ O tonkaro mu pá bǎnía bía bio ká làa mi: «Mu nun-beera mu na fo mǎn, bio ó o háa na wee yéé mítén kará pii, búni lé ho dímíná kǎna minka núpua, hàrí ba wé lùe lé lùe, hàrí ba bío bíoni léé bíoni. ¹⁶ Ká hǎ wǎa bio píru na fo mǎn là a yia mí beere bán á à pin o háa mu. Bio wi o cǎn búenbúen ba à búe nǎhú ká ba à día wo mí káamáa. Ba à là a taa ká bio ká ba à cǐ. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeeni dó bio le le mí ì wé wéro ba sǎa yi á ba à wé le pii dà-kéni á à sá à nanáa o yia mu yi le mí pǎnká búenbúen fúaa bio le bía à pii sí. ¹⁸ Ká a háa na fo mǎn, wón lé ho ló-beeni, hia yú ho pǎnká ho dímíná kǎna bá-zàwa búenbúen wán.»

Ho Babiloona lóhó cǐló bio

18 Búni mǎn á ì bǎnía mǎn le Dónbeeni tonkaro búni ò o yòo ló wee lii. O yú ho pǎnká beeni á cùkú khon-beeni líi kúará ho dímíná kúaráa búenbúen yi. ² O tonkaro mu bía bio ká pǎnpǎn: «Ho *Babiloona beeni bio yáara loo! Ho bio yáara! Ho wǎa lé ba cǐnáwa lóhó. Ba cǐnáwa le mí síiwà kará ho yi. Ba nǎnzàwa na yí máa là † na ba núpua pina, bán búenbúen wi ho yi. ³ Ho dǎéra ho dímíná núpua búenbúen le ho bá-fénló le ho há-fénló le mí síiwà làa sòobéé lòn divén na ho nuiina làa ba. Ho ka lòn háa na wee yéé mítén á ho dímíná bá-zàwa wee fé. Ba duanlowà wó ho nǎfòró bànsowà mu minka bio na á ho lóhó mu sa sǎa wee vá yi bio yi.»

⁴ Á ì bǎnía ná tǎmu búni sǎ ho wáayi à mu bía: «Minén na lé ì nìpomu, mi lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mi níni yí kéni mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-sǔmáa na à yí ho à yí yí mía. ⁵ Mu bè-sǔmáa á à yí ho lé bio mu

† Ba nǎnzàwa na yí máa là: Mi loñ ho Làndá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 14.12-18

minka bè-kora na ho wee wé á nà mín wán yòo bó le Dónbeeni yi, á le yí céra ho yí día. ⁶ Hǎ wén-kora na ho wó le ba núpua lé hǎn bàn síi à mi mún wé làa ho. Bio á ho wó lé búni bàn síi cúa-pun à mi wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *divén á ho nuiina le ba núpua le hón hereló bàn síi cúa-pun à mi mún nuii làa ho. ⁷ Hen na ho búaanía mítén vaá bó yi, le mu minka bè-seni na ho wéera le mí síi, le ká síi à mí mún beé le ho lò à véeni ho yi. Ho wee bío mí yi le mí lé o béé, le mí yínwǎ maháa á mí yi máa vá máa mi hùúu. ⁸ Lé búni nǎn á wizoñ-kéni búni ká mu bè-sǔmáa á à yí ho. Búni le mu húmú, le le yi véé, le le hǎn-sǔmú. Horén mí beere á à cǐ ho dǎhú yi dúkú dúkú dúkú. Lé bio ó o Nuhúso Dón-beeni na síniá ho nǎhú á pǎnká wi.»

⁹ Mu nǎnzoñ á ho dímíná kǎna bá-zàwa na le ho lóhó mu léera ho bá-fénló le ho há-fénló le mí síiwà le ho minka bè-seni na wéera ho síi yi á à mi ho cǐló yiini. Ká ba mǎn le á ba à wá à kúará ho bio yi. ¹⁰ Mu zoñ ká ba à khèn á à dǎn lé le zǎni bio wee wé ho yi bio yi, ká ba à bio bio ká:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yi, nín-hia nǎhú dǎeniá sú ho pǎn-za dǎe yi.»

¹¹ Ba duanlowà búenbúen múni ñ tà le wéé lòn yúmú wó ba wán lé bio á yia wé è yà ba bio á wǎa mía. ¹² Búni biowa so lé ho sǎnú, le ho tǎpǎn, le hǎ *hue-seni le mí síiwà na yàwá here, le hǎ pǎnsò-seni bè-poa, le hǎ pǎn-sò-muna na yàwá here le hǎ síiina, le hǎ búeni búni síiwà na yàwá here. Ba múni wee yéé hǎ donkhue-sǎa le mí síiwà. Hǎ búni wó le ba sǎmáwà pia, hǎ búni le hǎ búeni búni síiwà na yàwá here, hǎ búni le ho hǎnló, hǎ búni le ho tǎpǎn, hǎ búni le hǎ *hue-seni búni síi. ¹³ Ba múni wee yéé mu biowa na sǎmu sí á yàwá here. Búni le le vǎndǎe búni donkuaa, le hǎ vǎn-zàwa búni, le ho pílo na sǎmu sí, le ho mǎrè. Ba múni wee yéé ho divén le ho pílo, le mu dǎmu le ho dínló le mí síiwà. Ba múni wee yéé ba nàwa, ba pia, ba cúawa le mí wótórowa. Ba múni wee yéé ba núpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká ba à bio bio ká: «Mu minka bè-seni na ù yìo lá wee lé á yáara vó búenbúen. Û nǎfòró le ù semu búenbúen vó. Fo máa bǎni máa yí mu hùúu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóráa ho nǎfòró bànsowà á à khèn á à dǎn lé le zǎni bio wee wé ho yi bio yi. Ba à tà le wéé lòn yúmú wó ba wán ¹⁶ ká ba à bio bio ká:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara vó!

Ho lá ka lòn háa na wee ñ hǎ pǎnsò-seni bè-poa,

le hǎ pǎnsò-muna na yàwá here,

á wee zǐ mu biowa na wó le ho sǎnú,

le hǎ *hue-seni le mí síiwà na yàwá here.

¹⁷ Ho ló-beeni mu nǎfòró búenbúen dǎeniá yáara vó ho pǎn-za dǎe yi.»

Hǎ won-beera núnáa, làa bia wee pà hǎ, làa bia wee zo hǎ, làa bia wee yí mí pii dínló mu yámú numu wán, bán búenbúen ká ba mǎn ho ló-beeni mu cǐló yiini á ba à khèn á à dǎn, á à bio bio ká pǎnpǎn: «Ho ló-beeni mu bàn síi lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le wéé á wé è khuui le tǎni á à

kúee mí wán lòn yúmú wó ba wán, ká ba à bío bìo kà p̄np̄n:

«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòró bìo yi á hã won-beera bànsowà á nàfòró wiráa.

Lé bún búenbúen dèenía yáara wó ho p̄n-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáayi, mi zámaka ho yáaró bìo yi.

Minén na bìo sã le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni ñi-cúa fèerowà, minén mún zámaka.

Lé bìo le Dónbeeni síinía ho ñúhú bìo ho wó làa mia bìo yi.

²¹ Á ho wáayi tonkaro búí na pànká wi wáa lá le hue-be-beeni búí á lèeráa dó mu yámú ñumu yi ò o bía: «Lé kà síí á ba khií lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á núpue yère máa bīnī máa dá ho wán. ²² Ū kòncó búawá, lè ũ len-béwá, lè ũ pòròpí-wíwa, lè ũ búaa-wíwa á sã máa bīnī máa jí hùúu. Ū ñii ton-sáwá á núpue yère máa bīnī máa dá wán. Ū bìo ñiló sã máa bīnī máa jí. ²³ Khoomu máa bīnī máa dé foñ. Yaamu máa bīnī máa ca foñ. Bún búenbúen á à wé foñ, lé bìo á ũ duanlowà bìo wí po ho dímíjǎ duanlowà búenbúen. Fo mún khà ho dímíjǎ núpua búenbúen víinía lè ũ ñín-símú wárá. ²⁴ Le Dónbeeni ñi-cúa fèerowà, làa bìa ká na bìo sã le yi na ba bó, lè ba núpua na ba bó búenbúen, bún búenbúen ñà ho ló-beeni mu ñúhú yi. Lé bún te bìo le Dónbeeni á à síiníaa ho ñúhú.»

19 Bún mún, á ñá tãmu búí sã ho wáayi lòn zãamá-kúii na wee bío:

«Mi khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé dìo wee fení ba núpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bìo sã wán Dónbeeni yi.

² Bìo le wee fí lè le cítíí á téréenna, mu ñin ho tũíá poni wán.

Mu bon, lerén lé dìo síinía a háa mu na sòobáa wee yèé mítén ñúhú,

yia wó á ho dímíjǎ núpua páanía làa wo á yáararáa ba.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bìo ló a ñii yi á le dù yúaa.»

³ Mu tãmu pá bīnīa bía:

«Mi khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu c̄iló d̄shú máa hí máa mi.

Ho yiiní á à lé féεε hã lúlúio na ñii mía yi!»

⁴ Á ba ñi-kíá bóoní làa nùwã náa, lè ba búaa búaa náa á lií búrá le Dónbeeni na kará mí bá-zàmu kanmúiní wán yahó, à ba wee bío:

«*Amiina! Mi khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánú díró bìo

⁵ Á ñá tãmu búí sã lè mu bá-zàmu kanmúiní c̄ñ à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee k̄nbi le,

bìo ñúhú wi làa bìo ñúhú mía, mi khòoní wán Dónbeeni.»

⁶ Á ñá tãmu búí sã ho wáayi lòn zãamá-kúii tãmu. Mu sã ñá lòn ñun-beeni vãnáló, mu sã ñá lòn viðó na nà lè mí pànká bìo síí, á bía bìo kà:

«Mi khòoní le Dónbeeni

lé bìo á wa Núhúso Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen á wi mí béeni yi.

⁷ Mi le wa sía wa, mi wa zámaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bìo ó o Pioza yaamu sánú díró á d̄ñ.

Bàn fúaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeeni ñon hã sí-zínia bè-sení bè-poa púiapúia wo yi.»

Hñ sí-poa so bìo wee zéeni bìo téréenna na á bìo bìo sã le Dónbeeni yi wó.

⁹ Á le Dónbeeni tonkaro wáa bía ñon mi: «Túa bìo kà: Bìo ba von o Pioza yaamu sánú díiní b̄nt̄ñ ñúná sí.»

Ò o bīnīa bía: «Bìo bía lé le Dónbeeni tũíá na á le mà.»

¹⁰ Á ñá wáa lií búrá a tá le ñ b̄aaní a, ká a màhá bía ñon mi: «Ébé! Yí wé bún. Ñén wee sá le Dónbeeni tonló lè ñén lè mìn zàwa lè mìn h̄ñni bìo síí, minén na bò ho tũíá poni na ó o Yeesu zéeni yi. Le Dónbeeni lé dìo à ñ b̄aaní. Mu bon, ho tũíá poni na ó o Yeesu zéeni, lé hón á le Dónbeeni ñi-cúa fèerowà ñi-cúa fárá wán.»

Bìo á yia yòora a cón-poni á à wé

¹¹ Á ñá bīnīa le ñ loñ, á ñ ñon à ho wáayi ñii héra. Á ñ le ñ loñ à lé cón-poni na. Yia yòora a yèni ba le «Yia láayi wi á lé ho tũíá poni bànsó.» O wee síiní ba núpua ñúná, à tá hã hã làa bìo téréenna. ¹² O yio ka lòn d̄shú denle. Mu bá-zàmu kh̄ñlúe-zàwa c̄èrèé á búra a ñúhú yi. Yèni búí á túara a wán. Núpue yí z̄ le ká mu yínc̄h orén mí dòn. ¹³ O kánbun na ó o z̄ á z̄ira le c̄ani yi. O yèni búí ba le «Dónbeeni bíoní.»

¹⁴ Ba h̄ñ-táwá na ló ho wáayi á yòora ba cón-poa bò a yi. Ba z̄ hã sí-poa bè-sení púiapúia. ¹⁵ Khà-tóni yara ñunso na ñia wi á wee lé o ñii yi. Hón khà-tóni so lé h̄ia ó o ò firáa lè ho dímíjǎ kãna núpua, á à ñàn ba. Ò o ò sùwaní mí pànká ba wán làa sòobéε. O ò fi ba làa bìo ba wee firáa ho Èrèz̄én bia à ñaa bìo síí, à zéeniáa le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen sí-c̄il̄lè. ¹⁶ Bìo kà lé bìo túara a kánbun là a buzòohú wán:

«BÁ-ZÀWA BÚENBÚEN BÉE, ÑÚNÁSA BÚENBÚEN ÑÚHÚSO.»

¹⁷ Á ñá bīnīa le ñ loñ, á ñ ñon le Dónbeeni tonkaro búí ò o zoó ñin le wii yi, á wee bío bìo kà p̄np̄n lè ba ñinzàwa na wee kh̄í yòo déε f̄iric̄ir̄ii ho wáayi: «Mi buée kúee mìn wán à mí dí ho sánú, h̄ia le Dónbeeni wíokaa bìo. ¹⁸ Bìo búenbúen na húrun á mí buée dí s̄anía: 'Ba bá-zàwa, ba dásíwá ñúnása, ba cúawa làa bìo wee yòo ba, ba núpua na wi mítén lè ba wobáani, bìo ñúhú mía làa bìo ñúhú wi.»

¹⁹ Á ñá bīnīa le ñ loñ á ñ ñon o yia, lè ho dímíjǎ bá-zàwa lè mí h̄ñ-táwá, à ba kúaa mìn wán à firáa làa yia yòora a cón-poni lè mí h̄ñ-táwá. ²⁰ Á ba wiira a yia mu, á wiira yia fèera hã ñi-cúa na yí bon na wó mu yéréké biowa o yia mu yahó. O wó kà síí á khàráa ba núpua víinía, bán na ó o yia mu f̄iminí bò wán, bán na búaanía o kansí. O yia mu là a ñi-cúa fèero mu á ba kúaa ho kiríbí d̄a-be-beeni yi lè mí yèn-vèeni. ²¹ Ó o yia mu h̄ñ-táwá

na ká bán á yia yòora a cón-poni bó lè ho khà-tóní na wee lé o nii yi, á ba nínzàwa búenbúen bueé dú ba sǎní, á sù.

Bìo wó hǎ lúlúio khǎ-pírú pǎahú

20 Á ǐ bǐnía le ǐ loń á ǐ mɔn le Dónbeenì tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O buan ho kǎhú na nǎyíló nii mǐa bàn zǔapnii won-za, á buan ho zúakùarí na bùaa. ² O tonkaro mu wiira a ñia be-beeni. O ñia mu lé o háa na wi bǐn hàánì. Ba wee ve o làa Nì-bàkáló tàà Satāni. O wiira a can lè ho zúakùarí ò o mǐa dǎ hǎ lúlúio khǎ-pírú. ³ O can wo lío dó ho kǎhú na nǎyíló nii mǐa yi, á dó nii, á bò le Dónbeenì fīiminì wán. O wó búnn bèra a na, ò o wǎa yí bǐn yí dànn khà ba nùpua vǐiní ká hǎ lúlúio khǎ-pírú mu yí khǐina. Ká hǎnn khǐi khǐina, ó o ko ò o lén léee fee día o ò wé ho pǎn-za dǎe.

⁴ Á ǐ bǐnía le ǐ loń á ǐ mɔn bá-zàmu kanmúiní. Bìà kará hǎ wán á le béeni díro pànká nɔn yi. ǐ mún mɔn bìà ba kúiora ñúná mànakǎwa. Ba kúiora ba ñúná lé bìo ba zéenia ho tǔiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenì bíonì. Bán yí bùaanía o yia, á yí bùaanía o kansì. O fīiminì mún mǐa ba buráa lè ba níní wán. Ba vèera á à pǎanì ò dí le béeni làa yia le Dónbeenì mɔn léra á à dǎ hǎ lúlúio khǎ-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yání vèeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká hǎ lúlúio khǎ-pírú nii á yí sú. ⁶ Bìà nín-yání vèera bán ñúná sǐ, ba bìo sǎ le Dónbeenì yi. Mu cúa-ñun nii húmú máa yí pànká bán wán. Ba à wé le Dónbeenì làa yia le mɔn léra yankarowà. Ba à dí le béeni làa wo á à dǎ hǎ lúlúio khǎ-pírú.

O Satāni bìo yáara

⁷ Ká hǎ lúlúio khǎ-pírú mu khǐina, á ba à lén o Satāni á léee fee á à día ⁸ ó o tǐn ò hǐnì wé è khà ho dǐmǐná kǎna búenbúen nùpua á à vǐinì. Hǎnn kǎna so ba wee ve làa Kooki làa Makooki † Ó o ò ve ba à kúee mín wán hǎ hǐa tǎró bìo yi. Ba à wé boo lòn yámú ñumu nii hǎnn lè bìa bìo sǐi. ⁹ ǐ mɔn ba à ba ló ho dǐmǐná kùaráa búenbúen yi ñàana lua á bueé dó kǐnía ho lóhó na le Dónbeenì wa làa sòobéee yi, hìà le ñipomu wi yi. Ká dǎhú búi màhǎ ló ho wáayi á líí bó ba ñuhú. ¹⁰ O Satāni na lá wee khà ba vǐinì wón ba wiira dó ho kiríbì dǎ-be-beeni yi, hen na á ba kúaa o yia làa yia fèera hǎ ñi-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bǐn fèee le wisonì lè ho tǐnǎahú hǎ lúlúio na nii mǐa yi.

Le Dónbeenì cítíio ho dǐmǐná nùpua búenbúen

¹¹ Á ǐ bǐnía le ǐ loń á ǐ mɔn bá-zàmu kanmúii-beeni dà-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi ñuuna vúnun o yahó, á máa bǐnì máa mi. ¹² Á ǐ bǐnía le ǐ loń á ǐ mɔn ba nì-hía, bìà bìo ñuhú wi làa bìà bìo ñuhú mǐa, á ba dǐnn mu bá-zàmu kanmúinì mu yahó. Ó o búi hénkaa hǎ vǔnna na ba nùpua bè-wénia túara yi. Ó o búi mún lá ho vǔahú búi héra. Hón á bìà yú le mukānì binbirì yènnáa túara yi. Á le Dónbeenì fǎ le cítíi ba nì-hía wán á héhaa lè ba bè-wénia na túara hǎ vǔnna mu yi. ¹³ Bìà

† Kooki làa Makooki: Hǎ bìo wee zéeni bìà lé le Dónbeenì zúkúsa bìo ho pǎahú vaa véeni. Loń Ezekiyeele vǔahú 38-39

húrun mu ñumu yi céra á mu ñumu díá á ba ló. Hàrì mu húmú lè ho nì-hǎnbó-lóhó á díá mí nì-hía á ba ló. Á le Dónbeenì cítíio ba nì-hía búenbúen á héhaa làa bìo ba nì-kénì kénì wó. ¹⁴ Á mu húmú lè ho nì-hǎnbó-lóhó á ba dóra kúaa ho dǎ-be-beeni yi. Hón dǎ-be-beeni so lé mu húmú cúa-ñun nii. ¹⁵ Nùpue léee nùpue na yèni mǐa ho vǔahú na á bìà yú le mukānì binbirì yènnáa túara yi, bán búenbúen ba mún dóra kúaa ho dǎ-be-beeni mu yi.

Ho wáayi finle lè ho tá finle

21 Á ǐ bǐnía le ǐ loń á ǐ mɔn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á ñuuna vúnun. Mu yámú ñumu wǎa mǐa. ² Á ǐ mɔn ho Zeruzalæemu lóhó dà-finle, hìà bìo sǎ le Dónbeenì yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenì cǐn wee lii. Ho se làa sòobéee lòn hǎ-fia na wíokaa mítén mí yaamu bìo yi. ³ Á mu tǎn-beeni búi sǎ ñá lè mu bá-zàmu kanmúinì cǐn á bíà: «Mi loń, bìo ká wán á le Dónbeenì pǎanía kará lè ba nùpua. Le pǎanía kará làa ba, á ba lé le ñipomu. Le Dónbeenì mí beere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa ba yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véee lè le wéee, lè le lònbee á wǎa vó, lé bìo á mu bè-kǐa búenbúen vó.»

⁵ Á yia kará mu bá-zàmu kanmúinì wán wǎa bíà: «Mi loń, ǐ wó mu bìo búenbúen lè mu bè-fia.» O bíà: «Túa bìo á ǐ bíà, lé bìo hǎ bíonì mu lé ho tǔiá poni á láayi wi.»

⁶ Ó o bǐnía bíà: «Mu nii wǎa sú. Lé ǐnén á búa mu bìo búenbúen ñuhú, á lé ǐnén mún ò véeni mu bìo búenbúen. ǐ lé mu bìo búenbúen ñuhú búeenii, á mún lé mu véenii. Yia le ñu-hǎnì dà, á mu ñumu na wee lé le mukānì binbirì ñun-dǎnn yi á ǐnén ò na bànso yi làa kǎamáa ó o ò ñu. ⁷ Bún búenbúen lé hǎ kǐa na bìo á à sǐ yia fá ho fǔuhú yi. Á ǐ wǎa à wé bànso bàn Dónbeenì, á bànso wǎa à wé ǐ za. ⁸ Ká ba zǐnlowà, làa bìà pǎ le Dónbeenì bìo, lè hǎ yirá-wará wérowà, lè ba nì-búewá, làa bìà wee wé ho hǎ-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwà, lè ba nì-cǐwa, lè ba wǎnn-hǎwà, lè ba sabín-fǔaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kiríbì dǎ-be-beeni yi á bǐn bèn ò wé bán bìo na sǎ ba yi. Bún lé mu húmú cúa-ñun nii.»

Ho Zeruzalæemu lóhó dà-finle

⁹ Á le Dónbeenì tonkarowà nùwǎ hènun na buan hǎ lánpórà bìo hènun na mu bè-sǔmáa wi yi nì-kénì á bueé bíà nɔn mi: «Buen le ǐ zéeni a Pioza bàn hǎ-fia làa fo.»

¹⁰ Á le Dónbeenì Hácírì pànká kera ǐ wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le búee búi na bùaa á dǎn làa sòobéee wán. O zéenia ho Zeruzalæemu lóhó na bìo sǎ le Dónbeenì yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeenì cǐn wee lii. ¹¹ Ho lóhó mu wee ñuika kǐiákǐiá lè le hue-seni na yàwá here na ba le zasipu bìo sǐi. Ho wee ce wérewéee lòn mákǎ dúuhú. Bìo ho wee ñuikaráa wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á bùaa, á mún dǎn. Hǎ zǔapnì na wi ho dándá mu yi á léee píru ñun. Á hǎ lè mí dà-kénì kénì á le

Dónbeenì tonkarowà nì-kéní kéní pan yi. Ó o *Isir-ayeele zĩ-núná pírú ñun yènnáa túara hã zūajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Hã zūajiní bìo tĩn wi lè le wii hēenii, bìo tĩn wi lè le wii hēenii bàn nín-tĩnii, bìo tĩn wi lè le wii hēenii bàn nín-káahó, ká hã bìo tĩn wi lè le wii tēenii. ¹⁴ Ho dándá mu ñuhú bàrà hã hue-be-beera pírú ñun wán. O Pioza tonkarowà pírú ñun yènnáa túara hã hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ Ó o tonkaro mu na wee bío làa mi á buan le dēe bíu na wee m̀nzá lè mu bìo. Le wó lè ho sánú. Dén lé dió ó o ò m̀nzá lè ho lóhó, lè ho zūajiní, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sáa léé bìo náa, á màa mín. Ó o tonkaro mu wáa m̀nzáa ho lóhó mu á ho yú mu bìo m̀nzánii cúa-muaaseé pírú ñun na à yí hã kilomēterewa muaaseé ñun làa khíá-náa síi. Ho dāamu á mún màa mín lè ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷ O mún m̀nzáa ho lóhó mu dándá làa bìo ba ñupua wee m̀nzá lè mu bìo á ho yú nín-kókóní cúa-búará-hèñun làa bìo náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè hã *hue-sení bíu na ba le zasipu. Ho lóhó mí bēere hón son lè ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn mákǎ dúuhú. ¹⁹ Hã hue-be-beera pírú ñun na ho dándá ñuhú bàrà wán á donkhueékaa lè hã hue-sení pírú ñun.

Le nín-yání hue-be-beenì á donkhueéaa lè le hue-sení na ba le zasipu.

Le ñun níi donkhueéaa lè le hue-sení na ba le safiire.

Le tĩn níi donkhueéaa làa dió ba le kaliseduana.

Le náa níi donkhueéaa làa dió ba le emeroode.

²⁰ Le hònú níi donkhueéaa làa dió ba le saaduana.

Le hēzĩn níi donkhueéaa làa dió ba le koronaliina.

Le hēñun níi donkhueéaa làa dió ba le korisoliite.

Le hētĩn níi donkhueéaa làa dió ba le beeriile.

Le dènú níi donkhueéaa làa dió ba le topaaze.

Le pírú níi donkhueéaa làa dió ba le korizoparaze.

Le pírú dòn níi donkhueéaa làa dió ba le turikuaze.

Le pírú ñun níi donkhueéaa làa dió ba le amitisiite.

²¹ Hã zūajiní pírú ñun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa bíu síi bē-sení dà-kéní kéní na yàwá here. Ho lóhó mu wā-beenì hón wó lè ho sánú, á wee ce wéréwéré lòn mákǎ dúuhú.

²² Ho lóhó mu á tĩ yí m̀n *Dónbeenì zĩ-beenì yi. Ho màkóo mía le yi, lé bìo ó o Ñuhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen làa a Pioza lé bán mí bēere á wi bíi. ²³ Ho lóhó mu màkóo mía le wii lè ho pĩhú khoomu yi. Le Dónbeenì cùkú ka lòn khon-be-beenì á dó ho wán. Ó o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé búu khoomu so á ho dímíjǎ kǎna ñupua á à keñ yi. Á ho dímíjǎ bá-zàwa á à bua mí níi bìo ò buennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zūajiní á máa bĩnii máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bĩnii máa pe, lé bìo á tá máa bĩnii máa hĩ. ²⁶ Ho dímíjǎ cùkú lè ho bē-sení búenbúen á ba wé è bua à buennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bìo na yí máa ce le Dónbeenì yahó máa zo ho lóhó mu húuu. Hã yirá-wará wérowà lè ba sabín-fúaalowa mún máa zo ho lóhó mu húuu. Bìo yènnáa túara bìo yú le mukāni binbirí yènnáa vūahú yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keñi ho lóhó mu yi.

22 Ó o tonkaro mu zéenia ho muhú bíu làa mi. Ho ñumu wee na le mukāni binbirí ba ñupua yi. Mu wee ñuika lòn mákǎ dúuhú. Mu wee lé le Dónbeenì làa a Pioza bá-zàmu kanmúini cǎn, ² à vǎná ho lóhó mu wā-beenì sīi yi. Á le vǐndēe na wee na le mukāni binbirí á wi ho muhú mu sáa mí bìo ñun yi. Le wee ha hã cúa-pírú ñun le lúlúure yi. Pĩhú léé pĩhú à le ha. Le bàn vǐnna lé le tĩni á ho dímíjǎ kǎna ñupua wee váani lè mítēn. ³ Bìo bíu na le Dónbeenì dánkánia á máa bĩnii máa keñ ho lóhó mu yi. Le Dónbeenì làa a Pioza bá-zàmu kanmúini wi ho yi, á le Dónbeenì ton-sáwá wé è búaanii le Dónbeenì. ⁴ Ba à mi le Dónbeenì yahó, le yēni á à túa ba buráa wán. ⁵ Ho tá máa bĩnii máa hĩ. Ñupua màkóo máa bĩnii máa keñ fĩntǎni làa wii khoomu yi, lé bìo ó o Ñuhúso Dónbeenì á à dé mí khoomu ba wán. Ba à dí le bēeni fēee hã lúlúio na ñii mía.

O Yeesu le hen làa cǐnú ká mí ì bĩnii ì buen

⁶ Búu m̀n, ó o tonkaro mu bĩnia bíu kǎn mi: «Hã bíoni na fo ñá lé ho tũia poni á láayi wi. O Ñuhúso Dónbeenì lé yia wee dé mí Háciri mí ñi-cúa fēerowà yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o buee zéeni bìo á à wé hen làa cǐnú lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bíu: «Loñ, tĩ ì bĩnii ì buen hen làa cǐnú. Yia wee tà bè le Dónbeenì ñi-cúa na fēera ho vūahú na kà yi bēntĩn ñuhú sī.»

⁸ Lé ìnén Zǎn á m̀n mu biowa mu, á ñá bìo bíu búenbúen. Bìo á tĩ m̀n mu á ñá mu wó, á tĩ líi búrá o wáayi tonkaro mu tá le tĩ búaanii a. ⁹ Ká a màhǎ bíu kǎn mi: «Ébé! Yí wé búu. Ìnén wee sá le Dónbeenì tonló lè ùnén lè mìn zàwa lè mìn hínni bìo síi, minén na lé le *Dónbeenì ñi-cúa fēerowà làa bìo wee tà bè ho vūahú na kà bíoni yi. Le Dónbeenì lé dió à ù búaanii.» ¹⁰ Ó o pá bĩnia bíu: «Hã ñi-cúa na fēera ho vūahú na kà yi á ù yí bua ù dòn. Mu bon, bìo hã zéenia wéror á sùaráa. ¹¹ Yia yí téréna, à wón wé wé bìo yí téréna. Yia yí máa ce le Dónbeenì yahó, à wón wé wé bìo yí máa ce le Dónbeenì yahó. Yia téréna, à wón wé wé bìo téréna. Yia bìo sǎ le Dónbeenì yi, à wón wé wé bìo sī le Dónbeenì yi.»

¹² O Yeesu bĩnia bíu: «Loñ, tĩ ì bĩnii ì buen hen làa cǐnú. Bìo wó se làa bìo yí wó yí se lè mí nì-kéní kéní á tĩ buan bìo na ko làa ba wà buee na yi. ¹³ Lé ìnén á búu mu bìo búenbúen ñuhú, á lé ìnén mún ñ véeni mu bìo búenbúen. Í lé mu bìo búenbúen ñuhú búeenii, á mún lé mu véenii.

¹⁴ «Bìo sēera mí sǐ-zǐnia á hã wee ce wéréwéré bán ñúná sī. Ba à ðǎn ñ zo ho lóhó mu yi á zoó dí le vǐndēe na wee na le mukāni binbirí bia. ¹⁵ Ká bìo lé ba boonii † lè ba nì-cíwa, làa bìo wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè ba nì-búewá, lè ba wǎn-hǎwà, làa bìo wa hã sabioni, bán búenbúen á à keñ ho khūuhú.

¹⁶ «Ìnén Yeesu lé mi tonkaa tĩ tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéeni mu biowa mu bìo lè minén kèrēfēwa

† Ba boonii: Ba zúifúwa cǎn á ba boonii bìo wee zéeni ba ñupua na yí máa ce le Dónbeenì yahó.

mi kuio yi. Í lé o béε *Daviide m̀nm̀ǹǹí, í ka lòn tá-tǎ m̀ǹǹǹyire † na wee nuiíka.»

¹⁷ Le Dónbeenì Hácírí là a há-fǎ páanía wee bío le: «Buen.» Bìá búenbúen ná bìo bíá à bán mún bío le: «Buen.» Bìá le n̄-hǎní d̀à, à bán buen. Bìá wi à ba n̄ mu n̄umu na wee na le mukānì binbirì à ba buee n̄ mu là káamáa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee n̄í le Dónbeenì n̄i-cúa na fεera ho vǎhú na kà yi á ínén Zǎn wee mì bìo kà làa sòobéé á à na yi: Hen ká n̄pue bò bìo ho vǎhú mu n̄i-

† Tá-tǎ m̀ǹǹǹyire: Mí loń 2.26-28

cúa na fεera wán, á le Dónbeenì ì wé á mu bè-sǔmáa na bìo bíá ho vǎhú mu yi á à yí bànso. ¹⁹ Ká yia bèn mún léra bìo búí ho vǎhú mu n̄i-cúa na fεera yi, á le Dónbeenì á à lén bànso níi le vǐndéε na wee na le mukānì binbirì bia díiní, lè ho lóhó mu zoró yi, làa bìo mu zééníanáa ho vǎhú mu yi.

²⁰ Á yia na zééní bìo bíá ho vǎhú na kà yi bìo wee bío bìo kà: «Hen làa cǐnú ká í bǐní ì buen léε kǐnkǐn.» «*Amiina! Núhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sǎamu lè ba búenbúen.